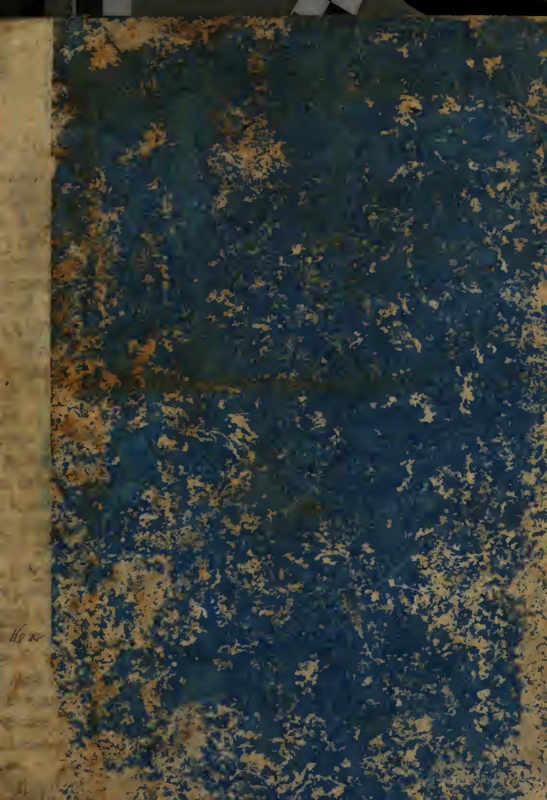
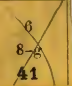

6
8-g
41

6
14 N
29

PETRI VICTORII COMMENTARII IN LIBRVM

Demetrii Phalerei de Elocutione

POSITIS ANTE SINGVLAS
Declarationes Græcis vocibus Auctoris:
ijsdemque ad verbum Latine
EXPRESSIS.

ADDITVS EST RERVM ET VERBORVM
MEMORABILIVM INDEX COPIOSVS.

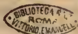

FLORENTIAE
APVD PHILIPPVM IVNTAM.
MDXCIIII.

ALEXANDRO FARNESIO
S. R. E. CARDINALI
VICECANCELLARIO.
PETRVS VICTORIVS S. P. D.

ESCIO quomodo factum sit FARNESI amplissime, vt ego qui tibi omnibus in rebus prę sto esse cupio: quique dignitatē tuam & decus semper ante oculos habeo, tam diu tibi quod debebam soluere procrastinarim: nec multo antea vt decebat, ære hoc alieno me liberarim, præsertim voluntarius debitor, & qui nulla necessitate coactus olim fidem meam obligaui, & quasi me tibi obtuli. Statui igitur in eo, quod tueri nulla ratione valeo, non diutius commorari. vnum tantum affirmare possum ac vere prædicare, negligentia id mea cōmissum non esse, quod multis modis probarem. nam quanti merito apud me sis, & quàm cupiam amplitudini tuæ in hoc etiam genere satisfacere, interiecto hoc & tanquam medio tempore alio genere monimentorum meorum declaraui. hoc igitur relicto, ecce tibi DEMETRIVM, quem diu optasti: vndeq; olim tot tantasq; puras voluptates hausisti: ecce inquam Demetrium cura diligentiaque mea explanatum, ac pulsa inde multa caligine obscuritateque, vt arbitror, valde illustratū. Sed quid ego dico tibi. quum olim ex me eadem hæc accurate cuncta explicante acceperis: ac fortasse etiam aliquando meliora: fit enim quandoque vt in dicendo: interpretandoq́ue subito non nulla occurrant, quæ restincto illo ardore animorū, quum aliquis domi meditatur, nunquā in mētem veniunt. cuius ego rei satis, ac plus etiam quàm vellem, peritus sum. sed alio etiam pacto non omnino apte idem dictum fuit: neque enim nunc Demetrius litteris explicatus diuulgatusq; tuus est, sed omnium, quāuis tuo nomine valde commendatus sit: tuq́ue hoc profecto voluisti. qui postquā me habere in animo hoc facere cognouisti, nunquam cessasti me hortari, vt ad hoc opus aggrederer, ac sæpe stimulum aliquem admouisti: neq;

enim eiusdem animi voluntatisq; vllo pacto es, cuius cognominis tuus fortunatissimus iuuenis quondã fuit. nec tanta cupiditate cuiusuis honoris adipiscendi praeceps fereris, qui iniquo animo tulit doctorem, suum eruditissimum uirũ, ea edidiße, quae sibi uni olim patefecerat: scientia enim quoque earum rerum, non imperio solum ac potestate ceteris omnibus antecellere cupiebat. cui scilicet potentissimo iuueni, ut nomine, ita quoque alijs rebus tu multo magis similis es, quàm ego illi, cuius ipse id factũ eo tempore nõ probauit, vllam in partem par aut similis sum. nec tamen hoc proferre alienum fuit, quod alioqui plurimum quadrat. Quod si etiam minime à te excitatus, vt hanc curam susciperem, laboreque ac uigilijs meis, vt facile ab omnibus legi & intelligi Demetrius poßet, efficerem, quaerẽdus aliquis fuit, & ex omni numero principum, beatorumque hominum eligendus, cui hoc munus maxime conueniret, tu in primis is eras, cui & ipsum & multo etiam maiora summorum ingeniorum opera mittenda forent: vt enim omittam FARNESIAE domus splendorem: auique tui egregiam uoluntatem; semperque paratum animum ad omni genere liberalitatis optimarũ artiũ studia adiuuanda, quis nescit quanto studio tu semper ornaris doctos & eruditos viros: & quantopere dignitas eorum commodaq; curae tibi fuerint. nec tantum quum viuente adhuc PAVLO III. optimo sapientissimoq; sene, neque satis vnquam laudato Põtifice: florentibusq; tuis rebus, concursus ad te cunctorum litteratorum fiebat: eorumq; omnium qui in aliqua honesta arte ceteris praestabant, quibus omnibus praesidio eras: in eosq; alacri animo gratiam tuam benignitatemq; conferebas, sed etiam reliquis tẽporibus ac duriore quoque tua fortuna: nunquã enim destitisti fouere optima studia: semperq; domus tua plena fuit eruditorũ hominum, & in omni genere litterarum magnopere celebratorum. poßem ego multos appellare, qui verum esse quod dico facile testarentur, è quorum numero non pauci mortui sunt: si mortui illi dici debent, qui propter clara ingeniorum suorum monimenta perpetuo viuent: nec vlla vnquam tẽporis obliuione obruentur. poßem etiam non paucos nominare superstites adhuc, & qui gloria sua, summaq; dignitate, quam sibi, & in studijs poetarum, & in alijs optimis artibus pepererunt, uiui adhuc perfruuntur, sed quia haec cuncta certa & explorata sunt: neque vt notiora planioraq; fiant, egent testimonio alicuius, vt neque etiam quanta sit animi tui magnitudo, & in hac parte laudis promouenda uoluntas egregia, verbum de hoc amplius non addam. Non potest igitur non magnopere consilium meum probari, qui omnino volui vt beneficium illud, quod ex te ortum eßet,

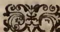
ad te

ad te etiam rediret, & in tuo præclaro honestoq; nomine acquiesceret: unde quoque plurimum amoris ac gratiæ sibi conciliaret. Quum autem soleant qui huiuscemodi aliquid faciunt: librosque suos mittunt ad claram quampiam, illustremque personam, occasionem illam nacti loquẽdi de uita factisque eorum, ipsos verbis ornare ac summis laudibus in cælum ferre (quod ego quoque alias feci, ac vere semper moderateq; feci) cur id hoc tẽpore non faciam certa causa est: quum enim virtus tua in illustri maxime loco posita sit, ac tanquã in theatro quodã totius orbis uersetur, nõ eget oratione præconioq; alicuius, ut magis clara insignisq; fiat, & exemplo cognita perceptaque, prosit. non potest etiam eadem ullo pacto latere, quum omnium oculi iam pridem in eam conuersi sint. quare potui sine damno vllo laudum tuarum omni hac oratione supersedere, uetusq; hoc institutũ utileque (siquis recte id modiceque gerat) non seruare. Quod uero facit ad opus ipsum celebrandum: bonaque, quæ inde capi possunt ostendenda, seorsum id infra à me diligẽter tractatũ est. non est igitur quod amplius, munere iam omni meo expleto, dignitatem tuam remorer: occupatamq; illam in his rebus diutius teneam. Si uero non potui quod pollicitus sum perficere: nec omnino hoc opus explere, id ab ingenij mei tenuitate & minime exquisita rerum harum doctrina profectum est. cura certe, & diligentia non defuit. quam etiam utramque rem multum exacuit studium, quo ualde hoc toto tempore incensus fui tibi placendi: munusculumq; hoc ita concinnandi, ut non indignum persona tua, ad quam peruenturum erat, omnino foret. uenia autem illi digni uidentur, qui nulli labori parcentes non male pænitus, neglĩgẽterque quod susceperunt, effecere, quamuis numeros omnes illius rei propter difficultatem operis non impleuerint: nec fastigiũ ipsi, ut optabant, imposuerint. Vale. teque communi spei bonorum conserua. Florentiæ vj. Id. Sext. MDLXII.

PERTVS VICTORIVS LECTORI.

VLTI & magno ingenio doctrinaque præditi viri artem dicendi ornarunt, iam à primis illis Corace & Tisia, qui quasi inuentores ipsius, ac patres extiterunt: nec apud Græcos solum, verum etiam apud Latinos: in quorum moribus & institutis eloquentia maxime floruit ac summos honores præmiaque adepta est. Cum autem & præceptis illorum instructi: & naturæ bonitate adiuti, non pauci in foro iudicijsq; pulcherrime stetissent, ac reliquas partes huius facultatis eximie tractassent, vt pares illi inter se in eo fuere, quod reliquis omnibus in dicendo plurimum præstiterunt: ac longo interuallo post se illos reliquerunt, ita non parum dissimiles inter se extitere, quod alij aliud genus orationis amauerunt. ipsorum nanque non nulli, ampli & splendidi fuere, atque omni genere ornamentorum redundantes: alij contrà exiles tenuesque: qui tamen & ipsi in illa sua gracilitate placuere: & non paucos eximios sui amatores nacti sunt. Fuerunt etiam qui medij inter hos extitere, & quasi temperati ex illis, qui & ipsi è causis, concertationeque omni verborum non illaudati discessere. vt præterea quidam lenes ac moderati: alij vero graues ac vehementes fuere: multisque alijs huiuscemodi discriminibus inter se distincti. Has igitur formas dicendi & quasi figuras quasdam, plures diserti & eruditi viri verbis descripsere, qui sane inter se de numero etiam ipsarum dissenserunt, non nulli præterea ipsorum, quam optimam omnium esse iudicarent, oratione sua explicuerunt: & in summo oratore fingendo vim omnem ingenij sui consumpserunt, reliquis aut præteritis aut leuiter demonstratis. hoc certe videtur argumentum fuisse Ciceronis, cum rogatus à M. Bruto vt id faceret, de optimo genere orationis subtiliter, copioseque disseruit: ac summum perfectumq; oratorem informauit. Idem etiam efficere voluisse Dionysium Longinum apparet, qui inscripsit librum suum, in quo de excelso loco inter oratores disputauit, περὶ ὕψους, ac quomodo certo itinere perueniri posset in altissimum illum eloquentiæ gradum diligenter monstrauit. nec tamen primus ille apud Græcos de elatione hac, & quasi altitudine orationis accurate disputauit: Cæcilius enim, & ipse Græcus dicendi magister, ante ipsum de eadem re quæsiuit: & librum, in quo quæstionem hanc complexus est, eodem pacto vocauit. quippe cum Longinus eandem materiam vt narrat, vberius tractandam susceperit, quia ille minute exiliterque locum illum persecutus fuerat: & ita deniq; vt nullum magnum fructum capere inde, qui legerent, possent. Alter vero Dionysius, qui Halicarnasso oriundus fuit ac tempore illum multo antecelsit, cum de artificio dicendi plura scripsisset, ac varijs locis de his orationis notis aliquid attigisset, confecit vnum libellum, in quo & si ipsum à certa quadam parte eius muneris appellauit, quippe cum de componendis nominibus vocarit, tangit tamen multas

quæstio-

quæstiones ac loca, quæ à M. Cicerone sedulo in suo illo aureolo libello explicantur. In primis autem hic noster, quem studio laboreq; meo ornare, explanareque volui, hanc curam suscepit, vt exquisite has formas dicendi persequeretur. nam initio statim se hoc facturum esse indicauit: & quod pollicitus est, egregie præstitit. Cum igitur, principio inde ducto, vnde oportebat, singulas notas explicasset: & quæ sequi deberet, quæque vitare qui exprimere ipsas vellet ostendisset: nec non propinquas ipsis labes deprauationesque, vt facilius ipsæ fugi possent, patefecisset, imposuit finem suo labori. quattuor autem numero veras formas esse existimauit: eundemque numerum conficere vitia illarum ac corruptelas docuit. quippe cum in singulis illis consectandis, qui veras atque integras venantur, inde deiecti, quia prudentes non sunt, nec iudicio valent, in vitia ipsarum delabuntur, decepti similitudine quadam ac specie veritatis. Hermogenes, qui multis post Halicarnasseum sæculis extitit, accuratus ac subtilis magister dicendi, dum artem hanc traderet, siue plures ipsius partes, melioresq; explicaret, de formis & ipse dicendi diligenter disseruit, quas ἰδέας vocauit. auxit autem ille valde numerum earum: longeque aliam viam in describendis illis secutus est. quod tamen ipse efficere voluit, studiose tractauit: nec sine laude multa ad exitum perduxit. χαρακτῆρας vero formas has, siue notas, vt veteres illi fecerant, & qui Hermogenem ætate antecesserunt, Demetrius appellauit: vt enim (nam inde tractum nomen videtur) notæ impressæ humeris equorum: aliarumq; pecudum (quæ nomine illo à Græcis significantur) indicant cuius generis stirpisque illi sint, ita hæ notæ testantur cuius sectæ & quasi nationis sit orator. Adeo autem hæ notæ formæque dicendi animaduersæ sunt: tantiq; momenti ad vim alicuius oratoris virtutemque significandam iudicatæ, vt qui aut nouam aliquam laude dignam non inuenisset, aut inuentam ab alijs ingenio ac studio suo non perfecisset, nihil præclarum in eo genere præstitisse; nec magnopere celebrandus orator esse existimaretur; quasi vulgaris esset & nihil eximium, summeque spectandum in se haberet. Quod vero Demetrius περὶ ἑρμηνείας se scribere velle statim demonstrauit, intellexit se habere in animo de oratione, varijsque ipsius generibus diligenter disputare: quæ sane plura sunt valdeque inter se distantia: quod enim Cicero commemorat M. Brutum se rogasse, vt explanaret, quod optimum esse genus orationis iudicaret, arbitror ipsum ἑρμηνείαν ad summum perductam, cumulatamque omni virtute intellexisse. Et sane ille Latinus liber par est similisque multis modis huic Græco, quem in manibus habemus. præter quàm quod ambo à summis oratoribus summa industria confecti sunt, & qui vt intelligere licet, quidquid iudicij scientiæque de oratorio dicendi genere habuerunt, in ipsos contulerunt. nam de altero illorum, Latino scilicet, quin hoc verum sit, dubitari non potest: ipse enim met hoc de semet ipso suis verbis declarauit; ac testatus est se omnes ingenij neruos in eo opere contendisse, ac tale denique effecisse, vt quantum de illo libro, tantum de sui iudicij fama detrahi non recusarit. Et certe multis modis hi clari & honesti in primis viri pares inter se ac similes fuere, quod Cicero quoque litteris mandauit, qui sibi gloriæ duxit quod huius vitam ac studia exprimere ac reddere potuerit. qui tamen ceteros omnes præ se despicere solebat. neque tantum in studijs bonarum artium, verum etiam in re publica administranda: contigit enim ambobus quod paucis omnino in omni ætate vsu venit, vt in vtroque vitæ genere floruerint, & præterea eundem reip. statum, positum inquam illum in potestate optimorum, amauerint, ac consilio auctoritateque sua, ipsum valde auxerint atq; ornauerint: monimenta

menta autem ingenij vtriusque plura extabant: cum enim eorum vterq; otium nactus esset, totos se philosophiæ explicandæ dediderunt, ac multos graues, & obscuros præclaræ huius doctrinæ locos illustrarunt: in quo sane M. Cicero fuit felicior. cum pars aliqua & ea quidem non mala, ipsius laborum conseruata sit, reliquis vetustate consumptis: Demetrij vero præclara monimenta tempus confecerit, & superior sæua tempestas euerterit, præter hunc exiguum libellum. præsertim cum ille memoriæ proditus sit multa variaque scripsisse ac reliquos ætatis suæ peripateticos copia operum, ingenij superasse. nam indices adhuc librorum eius: materiæque diligenter subtiliterque explicatæ extant. Solus igitur hic περὶ ἑρμηνείας liber procellam eorum temporum euasit, ac meliore fortuna quàm reliqui, vsus est: saluus enim & incolumis ad hanc ætatem peruenit. quem tamen non nulli nuper auctori eripere voluerunt, & quasi è manibus ipsi extorquere conati sunt. cum tamen ille in omnibus exemplaribus auctoris nomen retineret, & quemadmodum erat, ita se Demetrij illius Phalerei esse, præ se ferret. & sane ipse etiam olim, cum studio industriaque mea ipsum purgaui, plurimis fœdissimisque maculis aspersum, diligenter de hoc quæsiui: ac non nullis coniecturis ductus argumentisque haud inanibus, comprobaui esse illum legitimum verumque partum huius auctoris, cum præter fidem antiquorum librorum, quæ tamen aliquando fluxa lubricaque est, nihil certi & explorati de hoc haberem. quare res digna cura & animaduersione mihi visa est. Quanto autem magis postea ipsum tractaui, ac singulas etiam sententias: iudiciaque in omni re huius hominis subtiliter acuteque ponderaui, tanto magis in ea opinione menteque confirmatus sum: vt eruditissimus liber omniumque elegantissimus à diserto in primis oratore, politissimoque viro confectus esset. Possum etiam hoc vere de illo prædicare, me neminem eorum inuenisse, cum quibus ipsum diligenter legi (legi autem cum multis, & ijs quidem magno ingenio ac iudicio præditis hominibus) qui non ipsum statim amauerint ac magnopere admirati sint. Addam his vnius certam magnamque auctoritatem, qui & ipse eadem de re eodem pacto existimauit, & cum in sinu semper ac manibus opusculum hoc haberet, de opifice ipsius nunquam secum dubitauit. Is autem fuit Ioannes Casa, cuius iudicium cum maximi momenti cunctis in rebus merito esse debeat, in hoc certe ceteris omnibus anteponendum est: diligenter enim ille scriptorum eorum, quos accurate legerat, virtutes vitiaque ponderarat: ac quidquid ad illos plane cognoscendos pertineret, subtiliter examinarat. & ita denique, quod ego aliquando valde admiratus sum, in hoc tritum subactumque ingenium habebat, vt nihil ipsum fallere posset, quod ipsorum laudes augeret, aut aliquam in partem imminueret. Ecce autem (cum adhuc non omnino certus de hoc essem: cœpti tamen iam forent labores hi mei in eum formis excudi atque exarari) litteræ à Gulielmo Sirleto, doctissimo atque optimo viro: mecumque summa beneuolentia coniuncto, quibus mihi significauit, ne dubitarem de nomine auctoris: comperisse enim se librum hunc vere fideliterq; inscriptum esse, ac sine dubitatione vlla à Demetrio Phalereo, summo illo viro Athenis, Theophrastique auditore scriptum fuisse: hoc enim Theophylactum narrare in epistola quadam ad Romæum Theophylactum, quam etiam epistolam diligenter descriptam, ad me misit. Verba autem ipsius, quæ huc faciunt, sunt hæc (tollendæ enim dubitationis causa, & vt omnis veritas de hac re pateret, ipsa hic putaui collocanda). Εἰ δὲ καὶ τοῦ [illegible] καὶ τὸν Δημήτριον Ἀριστοτέλει αὐχεῖς, τὸ τὴν γλῶτταν ἐπέχεις καὶ ἀπαιτεῖν σοῦ τὰ πάτρια,

οὐ [illegible]

οἱ γὰρ ἐκείνου τοῦ κορυφαίου θιασῶται Θεόφραστος καὶ Δημήτριος· ὧν ὁ μὲν ἀπὸ τοῦ θεό-πρεπον φράζειν ἔλαχεν, ὁ δὲ φαληρεὺς καὶ περὶ ἑρμηνείας λόγου συνταγμάτιον σπουδαῖον ἐξείργασεν. accusat autem hominem quod longo silentio secum vsus esset. Vocare vero Theophylactum coryphæum Aristotelem, quamuis ex superioribus verbis certo non teneretur, obscurum tamen esse non posset: quis enim nescit fuisse illum ducem & auctorem familiæ peripateticorum? cuius familiæ statim post illum principes nominat, qui eloquentiæ laude floruerant: ita autem eleganter, translato verbo à gregibus saltatorum, Græci vocabant ducem alicuius cœtus: præcipue autem philosophiæ sectarum. quemadmodum etiam M. Cicero narrat Philonem Academicum solitum appellare Zenonem quendam Epicureum, qui summum locum in illa αἱρέσει tenebat, coryphæum Epicureorum. nam quod idem Theophrastum ac Demetrium, cum sodales fuisse illos & auditores Aristotelis significare vellet, θιασώτας ipsius vocauit, ab eodem studio id quoque verbum concinne traxit: thiasi enim qui sint, versu etiam Virgiliano intellectum est. vnde θιασῶται qui eundem thiasum cœtumque hominum colunt. Non debet autem vllo pacto contemni testimonium Theophylacti, nec parui ponderis esse existimari: est enim satis vetus, & non parum eruditus scriptor, idemque valde honoratus vir, cum Bulgariæ episcopus fuerit. vixit autem ætate Nicolai I. Pont. Max. quo etiam tempore extitit Photius ille Constantinopolitanus Patriarcha, qui confecit librum bibliothecen ab ipso appellatum. volumen ipsum epistolarum, in quo illa continetur, Romæ in Vaticana bibliotheca seruatur. nam in altero eiusdem auctoris satis magno, quod est apud nos in Medicea, ipsa non legitur. vnde foris hoc totum petere necesse fuit. Gauisus igitur magnopere sum probo hoc probi viri, qualis in primis ille est, officio, magnamque ex ea re voluptatem cepi: nec minorem sane quàm fuit illa, qua Pamphilus Terentianus perfusum se dicit, cum cognouit virginem, quam amabat, ciuem esse Atticam: sunt enim hę quoque meæ deliciæ atque amores: illa certe verba, cum rem postea seruo narrauit, quem sibi fidelem in primis putabat: solumque sua solide gauisurum esse gaudia sciebat, facile intelliguntur magno cum affectu pronuntiata esse. Glycerium mea suos parentis repperit. idem igitur mihi tunc multis de causis vsu venit, vt non magno negotio quilibet iudicare potest, qui incerti animi de aliqua re, quam valde amarit, aliquando fuerit: eximique sibi scrupulum illum vehementer cupierit. quare magis adhuc eum diligere cœpi, metu hoc pulso ex animo meo: magisque postea semper neruos contendi vt eum expolirem, ac quantum per me fieri posset, dignum tanto auctore efficerem. Scriptum autem ipsum à Demetrio puto Alexandriæ in illo suo calamitoso otio, quo sane in loco ipse patria pulsus ab inimicis, mutatis rebus, conuersoque toto statu reip. cum se eò tãquam in portum contulisset, omne illud tempus consumpsit in veteribus suis studijs renouandis, optimisque artibus monimentis litterarum prodendis: quod etiam in commentarijs meis suo loco tetigi, ac non leui argumento comprobaui. Quin autem à philosopho, & illo quidem vno è familia Peripateticorum opus hoc confectum fuisset, dubitari ne antea quidem poterat: cum crebro vtatur testimonio Aristotelis, ac Theophrasti, libenterque ipsorum eruditionem ac iudicium celebret: quod magistri dicendi, nisi necessario, non faciunt. cum turpe ipsis esse videatur egere auctoritate philosophorum in ea arte confirmanda, quam solam ipsi tradunt: & in qua explicanda omnem vitam suam consumpserunt. quam etiam causam magna ex parte fuisse puto, quod cum liber hic elegantissimus

mus sit, & optimorum præceptorum plenissimus, ipsius mentionem rhetores non fecerunt: neque enim voluerunt videri sine illo non posse artem suam tueri. quod si aliquando necessitas aliqua ipsos coegit vt id facerent, ad doctorem ipsius Theophrastum, superioremq; adhuc Aristotelem, & qui primus eius generis sedulo oratores instruxit, sese contulerunt: Phalerei verò ipsius, vt oratoris, & qui genus dicendi ornatum ac florens secutus esset, meminerunt. vt Cicero, quem adhuc magis miratus sum hunc librum silentio præterijsse: cum auctorem dilexerit, eumque in omni vita ipsius ac facto suspiciat: nec gloriæ veterum Peripateticorum vnquam inuiderit. sed etiam ingenium ipsorum voluntatemque magnopere commendet, qui hanc etiam partem studiorum coluerint: & cura diligentiaque sua meliorem perfectioremque reddiderint. nam quod Hammonius Aristotelis interpres in procemio commentariorum in librum περὶ ἑρμηνείας, cum quæreret de indice eius Aristotelei operis, Demetrij ipsius mentionem fecerat, & huius quoque libri, qui eodem verbo, longe tamen aliter sumpto, vt ille putat, eodem referri videtur. opus inquam hoc eruditissimum magis cognitum tritumque, vt à philosopho scriptum, fuisse philosophis, quàm rhetoribus: & libentius eadem de causa ab illis celebratum. Simultates vero Aristotelis cum Isocrate principe ipsorum: & è cuius disciplina pæne illi cuncti fluxerunt, notæ sunt, & à Græcis Latinisque auctoribus memoriæ proditæ: quas, cum illi dum viuebant exercuissent, vt decet tamen graues ac doctos viros: neque enim vlla contumelia verborum inter se vnquam vsi sunt, sed occulte tantum significarunt se magnopere inter se de studijs suis ac litteris dissentire, posteris etiam reliquerunt. Neque tamen me fallit, cum dixerim hos viros inter se contendentes, abstinuisse maledictis, visum esse aliquando Aristotelem in Isocratem iniuriosum fuisse, ac voluisse dignitatem ipsius sordibus inquinare. sed visum tamen talem aduersarijs. intelligo autem cum obiecit illi quod causidicus quidam foret ac multi orationum ipsius iudicialium manipuli (ita enim locutus est) circumferrentur à bibliopolis: quæ sane verba negari non potest, quin parum amico animo pronuntiata sint, ob translationis etiam illius humilitatem. nam Isocratem in eo etiam genere aliquando orationes alijs scripsisse, & si hoc fautores ipsius inficiabantur, exploratum est. sed etiam Cephisodorus Atheniensis, Isocratis auditor, respondit accurate ijs omnibus, quæ contra iudicium magni illius rhetoris Aristoteles ediderat, ac quattuor libris (tot enim scripsit) defendit & existimationem & sententias sui doctoris, quem etiam mortuum valde amauit. In primis autem hic honoratus ac grauis scriptor tecte id moderateque gessit: vestigia tamen non nulla hoc quoque in libro apparent veterum illarum inimicitiarum, quæ per manus ipsis à maioribus traditæ fuerant. nam & ipse acriter cum potest, aduersatur Isocrati, & præcepta ipsius irridet, vt cum miratur consilium eorum, qui in arte dicendi tradenda dixerint oportere res paruas magnas facere dicendo: ille enim Isocrates fuit, qui hoc etiam in eo libro scripsit, quo ornauit summo studio Athenas, ac Panegyricum ipsum, quia in magno conuentu ciuium Atheniensium recitari debebat, vocauit, & si eo loco potius id posui ornare orationem volens, & vim illius potestatemque incredibilem declarare, quàm id faciendum esse ab oratoribus ostendere. Sed idem Isocratem protulisse testatus quoque est Hermogenes: nec non Plutarchus in vita quam scripsit nobilis eius ac clari doctoris: qui præterea, quam occasionem nactus ille hoc ediderit, diligenter narrauit. nec clam me tamen est videri Platonem de hoc aliter sentire, qui in Phædro tradiderit & hoc & alia huiu-

huiuscemodi multa Gorgiam ac reliquos sophistas solitos factitare. qui pæne eadem & ijsdem etiam verbis, quibus vsus est Isocrates, appellat. vt non debuerit eo nomine seorsum Isocrates exagitari, quod commune illi vitium esset cum magno numero hominum, qui sibi scientiam eius artis arrogarent. Alijs etiam hujuscemodi coniecturis idem confirmaretur, vt illa magni omnino ponderis ac momenti, quod non citat auctor huius libri testem vllum in magno numero veterum scriptorum, quorum iudicio sententias suas confirmat, qui non ætate Demetrium Phalereum antecesserit: nec vllius præterea opinionem refellit, qui post illud tempus vixerit valet igitur hoc quoque nō parum ad idem constituendum. Nam quod scholion quoddam in Aristophanem citat hunc librum vt Dionysij Halicarnassei, nihil me hoc mouet: nec vim vllam (vt opinor) habet contra tot & tam firma, quæ collegi vndique, argumenta: aut enim peccatum memoriæ hoc est eius, qui id adnotauit; cui culpæ affines etiam sunt aliquando clari grauesque scriptores, cum ipsius nomen vt obscuri leuisque hominis ignotum sit: aut fefellit ipsum veritas huius rei, vt vnum aliquem e recentioribus Græcis, qui pares veteribus illis doctrina, & diligentia non fuere. multis vero modis ab Halicarnasseo id opus elaboratum non fuisse intelligi potest. vt iam aliqua ex parte significaui, est autem locus vbi Demetrius docet duci etiam posse sales ac venustates ex alieno versu in orationem apte inserto. quod lepidus ille comicus fecerat: qui accusans Iouem quod non nefarios ac periuros homines, vt oporteret, fulminibus appeteret, sed aut sua templa, aut deserta ac sola loca percuteret, Homericis verbis in ea re vsus fuerat. nam certum illud & exploratum testimonium Theophylacti non tantum omnem scrupulum euellit ex animis, si quis omnino restaret de vero parente huius præclari operis, sed præterea gratum nobis esse debet, quia opus hoc ipsum laudat: & summa virtute refertum putat. quod sane vere, & sine vllo metu prædicare potuit: nisi enim ita sensisset, σύγγραμμα ipsum nunquam appellasset: quod vero idem, imminuto eo nomine, non σύγγραμμα, sed συγγραμμάτιον vocat, declarat hoc plenum integrumque hunc librum esse: nec corpus ipsius maioris multo magnitudinis vnquam fuisse. quod etiam aliter intelligi poterat: a vero enim principio huius rei tractandæ auctor mihi semper visus est exorsus fuisse: & ad verum iustumq; ipsius finem operam suam perduxisse: nec tamen non hoc etiam ita se habere auctoritate veteris & grauis scriptoris cognitum esse, lætandum est. nam si longius opus fuisset: operaque magistri ulterius processisset, non breui illo & extenuato nomine apte ipsum appellari potuisset. Recte igitur Sirletus fecit, qui omnibus his rebus aut plane cognoscendis aut certe confirmandis præsidio fuit: lumenque id nobis prætulit, quod subito caliginem omnem ex hoc loco disturbaret. quare omnes qui librum hunc amant, & ex ipsius elegantissimis vtilissimisque præceptis fructum aliquem ferunt, valde obligati illi esse debent: animumque Sirleti procliuem ad litteras, bonasque omnes artes adiuuandas, toto pectore celebrare: quod enim indicio ipsius cognitum est, verum illum Demetrium Phalereum confecisse hunc librum non contemnendum esse, declarat quod veteres illi Græci Aristotelis interpretes initio statim suorum laborum: doctissimorumque commentariorum, sedulo de hoc, vt de non nullis alijs rebus, quærebant, ac plurimum studij & diligentiæ ponebant, vt probarent indices librorum falsos non esse: nec alienum nomen illis operibus ascriptum. si nanque id factum fuisset, multa inde & magna incommoda nasci potuissent: & vt ipsi multis locis necessario laborassent, qui non respondissent iudicio ac sententiis veri

illius

illius auctoris, ita etiam aliquando perturbassent lectorem, & aliquid tenebrarum intelligentiæ ipsius offudissent. nunc autem postquam hoc animaduersum ac perspectum est, vt non loquar de studio ipsorum, quod profecto alacrius & exploratius fit: nec vnquam tanquam in salebris quibusdam hæret, sed qui legunt ab omni metu vacui: nec vllam in partem diffisi, quin præcepta manarint ab optimo illo auctore, cuius ipsi auctoritatem secuti, se ad eam disciplinam contulerunt, auidius ipsa combibunt, & maiore cura in animo suo condunt: ducis enim omnis: & auctoris in omni re quantum opinio & auctoritas valeat, cognitum est hic vero talis est multis modis, vt de fide auctoritateque ipsius dubitari nullo pacto posit: doctrinaque hæc omnis, eiecto scrupulo illo, certa fidelisq; in primis haberi debet. nam & magistros optimos eius artis habuit: ante ipsum enim de eodem studio dicendi & Aristoteles & Theophrastus subtiliter copioseq; scripserant; & ijs quoq; temporib. vixit, quibus maxime viguerunt studia eloquentię: & in ea rep. floruit, in qua & nata & alta & ad summum perducta eloquentia est: adulescens enim Demosthenem & Aeschinem inter se concertantes audiuit, reliquosq; eius ætatis eloquentissimos viros, idest Hyperidem, Lycurgum, Phocionem, Demadem, aliosq;: & æquales etiam non nullos in eo studio claros habuit, & nullo modo contemnendos oratores, vt Dinarchum. nam Dinarchum non maiorem natu iudico fuisse quàm Phalereum, vt Cicero videtur putasse: qui facit illum in Bruto æqualem Demosthenis. quippe cum memoriæ proditum sit eum in disciplinam se tradidisse Theophrasto, & postea Demetrio Phalereo. cœpit sane Dinarchus orationes alijs scribere viuente adhuc Demosthene. post obitum tamen Alexandri Macedonis maxime floruit, cum Demosthenes iam cetérique magni oratores, aut exilio, aut morte multati essent: nullusque magnopere restaret qui in aliquo honore foret. Phalereus vero accesit ad remp. eo tempore, quo Harpalus Alexandri præfectus, fugiens eius regis iram se contulit Athenas. contra quem, ne reciperetur, fertur Demosthenes iam senex multa dixisse. sed illo etiam tempore, quo reip. gubernaculum ereptum est è manibus Phalereo, opibus Antigoni & Demetrij regum, coactusque ille est exire ex vrbe, fugit etiam Athenis Dinarchus: eiusdem enim criminis, cuius multi potentissimi ciues Athenienses, reus erat: insimulabaturque & ipse vnà cum illis multitudinis statum dissoluisse, Sed ad superiorem disputationem redeamus. Quod etiam in omni arte, scientiaque tradenda plurimum prodest, non rationem tantum præceptaq; ipsius Demetrius acceperat, verum etiam vsum addiderat. & eum quidem magnum. quippe cum qui de illo accurate scripserunt, πολύτροπον ea de causa ipsum vocent. arbitror autem Phalereum eo nomine ornatum fuisse, quia non tantum in rebus gerendis: rep. que administranda, sed etiam causis agendis, & sententijs publice dicendis, multum versatus sit. vt ita quoque magnus factus, artibusque philosophorum imbutus, & ipse etiam philosophus, complecti oratione potuerit, præcipereque alijs quæ audisset, & quæ pręterea ipse vidisset, ac sæpe periculo facto vera esse cognosset. Cum enim non defuerit olim eruditissimus vir: philosophorum que dignitatis studiosus, qui affirmare sit solitus, admirabilem illam eloquentiam, quam Demosthenes consecutus est, non parua ex parte ipsum adeptum esse, quia libros Aristotelis de arte dicendi accurate legisset: præceptaque illa acuta, reconditaque imbibisset, quid de hoc nostro polito doctore existimare licet, qui non solum Aristotelis libros illos, vt apparet, diligenter euoluerat, verum etiam Theophrasti, qui de ijsdem rebus vberius planiusque scripserat. nec tamen

me fallit contra philosophum illum, qui tantum Aristoteli tribuerat in alieno studio, Dionysium Halicarnasseum se armasse: ac sedulo iudicium ipsius opinionemq; refellere conatum esse: qui libellum etiam edidit, quo demonstrare voluit id quod ille de ea re senserat, nec verum esse: nec probari vllo modo posse. cum tamen fortasse argumenta quibus vtitur, non omnino firma sint: non nullaque ipsorum (vt opinor non magno negotio temptari labefactarique posint: vereor autem magnopere ne illa contra, cupiditate defendendi suos rhetoras abreptus sit: qui nudi prorsus, spoliatique omni honore restarent, si id quod ipsi profitē- tur ac solos se pręstare posse arbitrantur, melius a philosopho acciperetur: aptum enim hoc quoque est, pendetque à vetere illa dissensione, cōtrouersiaq; inter sapientiæ studiosos, & dicendi magistros, de qua supra locutus sum: illa enim ab Aristotele orta, qui toto animo Isocrati aduersatus est, à posteris etiam ijs omnibus, qui ab vtrisque fluxerant, retenta est, acerrimeque pugnata. Sed accuratius fortasse aliquando de tota illa re disputabo: doceboq; (vt spero) non omnino dignum esse, cui penitus in ea re credatur Halicarnasseum. nec indignum vllo pacto Aristotelem esse, vnde in illo etiam ipso studio, cui totum se dediderat, Demosthenes expoliretur: quis enim est, qui non fateatur multa in eo philosophum illum vidisse, quæ nemini vnquam magistro dicendi in mentem venerant: ad intimasque ipsius partes ac penetralia denique ipsum penetrasse, cum vix vestibulum ipsius limenque rhetores attigissent: qui tamen non alieno parumque apto illi arti ornatu, vt nō nulli rhetores sophistæque antea fecerant, eam decorauit, sed suum ipsi propriumque asignauit. quem illi imperiti homines eius esse nesciebant. Rectius fecit magisque ingenue Cicero, qui cum Demosthenis dignitatem augere vellet, Platonis fuisse illum mirificum amatorē significauit: creditumque non tantum lectitauisse ipsum studiose, verum etiam audiuisse. sed signo etiam quodam idem probat, additque dicere hoc etiam ipsum de se se in quadam epistola. quod etiam de alio, & ipso summo apud Athenienses oratore, memoriæ prodidit, idest Pericle, quem ab Anaxagora physico instructum fuisse, & omni polito viro digna arte imbutum tradidit. ne autem inane putetur esse, quod in epistola quadam Demosthenis scriptum ab eo esse dixit, se frequentem fuisse Platonis auditorem, cum epistola illa interierit, idem etiam in Græcorum commentarijs legi, & Græcorum eorum qui germani sunt ipsius discipuli: illi nanque existimarunt, valere etiam aliquid ad Platonis variam elegantemque doctrinam demonstrandam, quod inde summus perfectusque orator prodijsset. Alcinous igitur narrauit in libro de Platonis decretis, Demosthenem in epistola, quam scripsit ad Heracleodorum quendam, accusasse vehementer hominem: obiecisseque hoc illi vt probrum, quod cum in disciplinam se Platoni tradidisset, illam postea deseruit. Sed verba ipsa Demosthenis hic ponamus, quæ acerba sunt, & cum stomacho magno prolata fuisse intelliguntur. Οὐκ αἰσχυνῇ παιδείας καταφρονήσας καὶ λόγων, ὧν Πλάτωνος ἠγάπησας; addidit autem statim Alcinous hoc ferre non potuisse Demosthenem, quia fuerat & ipse Platonis auditor. Quin etiam idem adiungit Philiscum oratorem, & ipsum aperte dixisse in vita, quam scripsit Lycurgi oratoris. magnum Lycurgum oratorem eodem pacto euasisse: effecisseque multa, quæ nullo modo efficere ac præstare posset, qui Platonem non audisset: nec ex eius vberrimis copiosissimisque sermonibus aliquid vnquam decerpsisset: ille vero se totum in ipsius fontibus proluerat. Neque tamen (vt opinor) magnopere adiutum ab Anaxagora Periclem, aut à Platone Demosthenem, Cicero existimauit, quia dicendi artem ab ipsis illis

lis

lis summis viris accepisset, sed quia imbuti rationibus illorum, scientiaque magnarum acutarumque rerum ornati, in eo etiam studio facti essent grandiores & excelsiores. cum contra Demetrius & illud ipsum sublime, & elatum à suis doctoribus Aristotele, & Theophrasto, & præterea præcepta dicendi quæ diligenter exposuerunt, hauserit. nunc autem ad ea, quæ huius temporis sunt: quæque in manibus habemus, reuertamur. Vtinam, vt quæstionem hanc, caputque de omni genere orationis, Demetrius cum laude tractauit: perfecitque quod voluit, ita ipsi venisset in mentem omnem artem dicendi explicare. profecto multam opem studiosis ipsius attulisset, & aliquem ornatum ingenio suo huic arti adportasset: sed id fortasse fecit: iniuriaque præteritorum seculorum id omne amissum est, & non paruo cum damno sublatum: coniecturam enim facio de particula hac, quæ sine dubio eleganter exquisiteque tractata est: cum enim quodam modo propositum idem argumẽtumque habeat, quod Aristoteles in priore parte tertij de arte dicendi libri, materiam illam omnem diligenter persequitur multisque modis ornat, & pulchriorem florentioremque reddit. nam cum eosdem etiam sæpe quos Aristoteles locos tractet, tanquam declarare illos & explanare conatur: semperque de suo aliquid addit, quod lectorem acuat, summumque amatorem illorum adiuuet. quantum etiam ipsi merito tribuat, inde intelligi licet: potius enim sententias ipsius confirmat & auget, quàm studeat vnquam aliquid conuellere ac non omnino firmum esse, exploratumque probare. Cum autem vim omnem, & rationem huius artis intimam, incognitam antea non oratoribus solum, verum etiam ijs qui ipsam vulgo tradebant, diligenter Aristoteles explicasset, non posuit postea studij aliquid in diuersis orationis generibus declarandis, semina tantum earum formarum non parua in illis suis libris sparsit, quæ monstrare possent quod dicendi genus amplum elatumque foret: contraque quod tenue & exile. quemadmodum etiam, quæ verba ex oratione graui eijci exturbarique deberent, vt etiam, quæ sedulo eodem comportari: vt illi valde apta & accõmodata, ab omnique demum vitio ac labe remota. Cum vero variæ naturæ hominum, qui in rep. versarentur: valdeque inter se distãtes, varia diuersaque effecissent genera dicẽdi: videretque Demetrius a multis quæri solere in quam potissimum formam hic aut ille includi deberet, id addere voluit huic studio: quod mirifice ipsum ornaret: efficeretque præterea vt facilius aliquis imitari posset quos vellet: & in illam formam se induere, quam maxime laudari videret: siue cuius reddendæ desiderio magno teneretur: posuit enim diligenter ante oculos, qua ratione ac via singulæ illæ formæ obtinerentur. vt etiam se oportere docere existimauit, quomodo aliquis, qui non satis prudens esset, à fine, quem sibi proposuisset, depelleretur, & paulatim abductus à vero, similitudine quadam falsa virtutis, quam perperam sequeretur, longe alius tandem euaderet: valdeq; dissimilis foret ei, quem primo se futurum sperarat. Non tam accurate autem Aristoteles hoc tractauit, nec tantopere à proprio studio suo vitaque discessit: hoc enim in primis operam eius requirebat, qui in iudicijs diu versatus esset, & à primis vitæ temporibus forum presisset. quare id Demetrius aggressus est, in quo vtrunq; studium coniunctum erat: quique non minorem curam, ætatisq; partem in sole puluereq;, quam in palæstra vmbraculisque philosophorum consumpserat. Tantum vero studij ac diligentiæ collocare solitos ea tẽpestate philosophos in arte dicendi ornanda mirari non debemus, cum tantos fructus tunc ferret, & in tam præclara re gerenda vires omnes suas exerceret: qui .n. cogitabunt quam reip. formam amauerint Græcorum ciuitates & quæ ratio

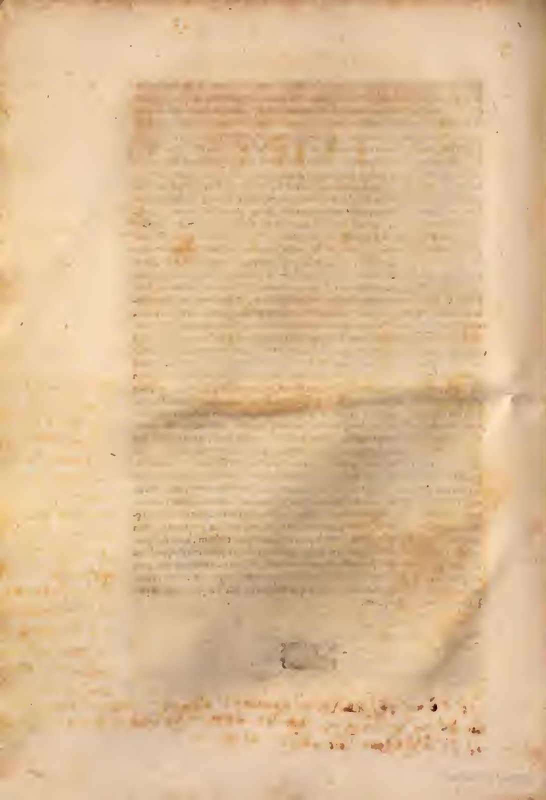
fuerit illas administrandi ac regendi, tantos honores eloquentiæ habitos olim esse desinent admirari: cur.n. neruos suos omnes philosophi non contenderent, cum semper prodesse velint, & optimos conatus hominum adiuuare in instrumento illo expoliendo, quod ad tam pulchrum honestumq; opus adhiberetur? aut cur tam accurate de optimo statu reip disputarent: ac multa magnaq; volumina conficerēt de vera ratione gubernandi ciuitates, vt ipsas postea tractari finerent: vel versari potius, ab improbis hominibus: qui impudentia freti, linguæq; volubilitate incitati in omni contentione superarent graues, & honestos viros, qui dicendi imperiti forent, nec possent quæ vera esse sentirent: reiq; p. fructuosa existimarent, oratione defendere ac comprobare: Accessit huic rei, quod artem eam tunc profitebantur, seque solos tenere iactabant: vt disciplinam etiam regendarum ciuitatum, sophistæ, genus hominum merito philosophis inuisum, & quod falsis promissis deciperet, & infatuaret adulescentes discendi cupidos, ijs igitur resistendum fuit, & non solum cotidianis disputationib. improbitas inscitiaque illorum fuit exagitāda, verum etiam hoc genere scriptorum veritate patefacienda, omni honore auctoritateque spolianda. Eo magis autem hic noster, qui & ipse merito inter philosophos numeratur, ornare illam artem debuit, quia nunquam ab eo studio alienus fuit, vel potius inde magnos fructus, & dignitatem tulit. Cum vero idem fere argumentum quod Cicero haberet, cum ad M. Brutum, rogatus ab illo, scripsit de optima specie, & quasi figura dicendi, non tamen initio statim, vt ille, se magnam rem, & arduam aggredi testatur: neque de difficultate illius operis verbum facit, sed sine sui consilij confirmatione: excusationeq; nulla vtens, illico, idoneo principio sumpto, quod docere volebat, incipit explicare. non insulse autem (vt arbitror) putaret aliquis ideo tanta diligentia sibi M. Tullium viam muniisse, tantumque laborasse, vt se extra culpam crimenque arrogantiæ poneret, quia non solum de diuersis illis formis dicendi: magnopereque inter se dissentientibus, disserere debebat, verum etiam quæ omnium optima ex illis esset iudicare; id enim in primis (vt ipse quoque narrat) arduum ac difficile est, cum varia sint hominum iudicia ac singulis quod ipsis magnopere probatur, optimum esse ac ceteris omnibus anteponendum, videatur: hanc certe curam non suscepit Phalereus, vt expositis iam omnibus formis, & tanquam notis, quas putabat esse, dicendi: vitijsq; ipsarum & quasi adulterinis simulatisque figuris indicatis, vt fugi facilius postremæ hæ possent atq; declinari, quæ optima ipsarum esset, maioreq; studio persequenda foret, doceret: autenim hoc in arbitrio & potestate eorum qui legerent reliquit: aut eos omnes qui singulas formas probe egregieque tractassent laude dignos existimauit, quod vt oratores inuenirentur, qui natura ad certam quandam formam colendam impellerentur: nec facile alio traduci possent, ita etiam qui audirent tales sæpe ingenio moribusque essent, vt vix vnquam probare possent quod ab eorum sensibus iudicijsque discreparet. quare non debere indagari id optimum quod tam incertum foret, nec stabilem vllam sedem, firmamque haberet. Posset etiam aliquis non sine causa putare hoc non fecisse Phalereum: nec vllo pacto necessarium existimasse, quia singulæ causę, si quis ipsas recte, & ordine tractare velit, suum quendam ac proprium stilum formamque dicendi sibi aptam requirant: quare id quod certis temporibus verum est ac laude dignum, non semper, nec in alio genere causarum probatur. vnde M. Cicero absolutum illum perfectumque oratorem iudicauit, qui versare naturam suam posset, & singulis generibus causarum aptum dicendi genus accommodare. Non quæsiuit igitur

tur studiose Demetrius: quæcunque id causa ipsum mouerit, quę forma, notaq; dicendi primum bonitatis gradum obtineret, sed singulas tantum diligenter expressit: & quibus partibus ornari deberent, vt summam virtutem in se conti-
nerent: ab omnique vitio vacuæ forent, declarauit. Cum vero ambitus ille verbo
rum, comprehensioque, quę περίοδος Græce appellatur, magnum lumen or-
natusq; orationis sit: ac si loco temporeque adhibeatur, magnopere etiam adiu-
uet finem orationis: in primis autem seiungat oratoris dictionem à vulgari coti
dianoq; sermone, primum extare illum docet: variaq; genera ipsius inueniri tra-
dit. cum aliter in orbem quendam includat sententiam qui scribit historiam: ali-
ter qui sermonem fingit, vocatum à Græcis διάλογον aliter etiam & maiore quo-
dam conatu, oratorem: illud enim studium in primis requirit rotundam & con
tortam orationem. Sed quia plures reperiebantur, qui nescirent prosam etiam
solutamque orationem partibus quibusdam & quasi membris vinctam esse: pos-
seque illam quoque, quod aperte fieri videmus in omni genere poematis (illic e-
nim partes ipsæ, versusque distinguuntur) diuidi ac secari, ab hac potissimum re
initium huius disputationis duxit. docuitque idem quod illic, in soluta quoquè
oratione & ea præsertim, quæ facta esset, euenire: nec ideo illam solutam appel
latam esse, quia prorsus omni nexu vinculoque careret, sed quia non haberet cer
tas & suo semper loco positas mensuras illas. qua omni re monstrata: naturalem
que ortum atque aptum ijs, qui ea vtuntur, habere probata, quomodo partes il-
læ vocentur ostendit: quotq; genera ipsarum sint, vt etiam qui sit earum orna-
tus: nec non quo pacto iungi ipsæ debeant, vt gignant circuitum illum, decla-
rat: ijsque demum omnibus traditis, quæ periodi naturam patefacere videban-
tur, ad formas illas tradendas: numerumque illarum comprobandum, quas χα-
ρακτῆρας ipse vocat: vt ceteri omnes qui de arte dicendi quicquam scripserant,
aggreditur: qui sane finis ipsius erat, & quam totam rem diligenter explican-
dam sibi proposuerat, quod inde etiam intelligi licet, quia illis explicatis consti-
tit, nec vltra progressus est. Cum vero Demetrius de formis his, notisq; accura-
tè præceperit: qui magnus orator extitit: verisimileque sit eum genus id dicendi
secutum fuisse, quod in primis ipsi probaretur: neque enim ignoratione insci-
tiaque harum rerum peccare potuit, cum omnia cognita haberet, ac quid boni
maliq; in singulis notis positum foret, egregie teneret: non possum omnino in
dicare, quam potissimum formam ille secutus sit: quodque dicendi genus sibi a-
ptum iudicarit, cùm orationes ipsius perierint: nec quicquam Demetrij habea-
mus, quod significare hoc vllo pacto valeat: nam hoc in libro nihil tangit quod
aperte id dilucideque, demonstret: neq; enim se magis hanc quàm illam formam
orationis probare vnquam ostendit: neque cuius ipse, dum in foro causisque iu-
dicialibus versatus est magnopere studiosus fuerit, vnquam significauit. Cice-
ro tamen dum oratorem illum suum perfectum fingit, hoc docuit; & ne igno-
tùm id nobis penitus esset, effecit: in media enim illa sua forma, modica ac tem-
perata, Demetrium collocauit. nec tantum dignum eum esse, qui in illam reci-
peretur iudicauit, sed etiam ceteris omnibus, qui aliquando in ea floruissent an
teponendum existimauit. quod cum de ipso protulisset, sui iudicij rationem ita
reddidit: atque his verbis sententiam suam constituit. Cuius oratio cum seda-
te placideque loquitur: tum illustrant eā quasi stellæ quædam, translata verba at-
que immutata. Vt autem, si possumus vllo pacto, traducamus illum ad vnam
aliquam earum formarum orationis, quas ipse celebrauit: & quas vere distin-
guere posse omne genus orationis credidit, secuti iudicium Ciceronis planum
est

est nullo modo includi posse Demetrium in eam notam, quam δεινὸν vocauit: neque enim in ipsa quicquam adhibetur sedatum ac placidum: contraque omoia concitata atque turbulenta: eodemque pacto non magno negotio intelligitur ipsum notam dicendi magnificam, excelsamque non coluisse: in oratoribus enim illis Cicero ipsum, enumerasset, quos amplos, copiosos, graues, appellat. non omnino præterea ipsum tenuem demissumq; esse Ciceronem putasse perspicitur: remouit enim aperte illum à forma orationis humili atque subtili, & in altiore aliquantum ornatioreque collocauit. Vt opinor igitur mixtus quidam ille fuit è forma summissa atque venusta: eademque florente ac modice ornata. nam plurimum etiam studij diligentiæque Demetrium hic in ea nota exprimenda adhibuisse ootum est: delectatumque ea ipsum fuisse signis non malis intelligitur: neque enim potuisset tam apposite sedes atque elementa leporum illorum & elegantiarum tradere, si animo ab ipsis ac voluntate abhorruisset. Idem etiam alio loco planius apertiusque Cicero testatur: cum enim in Bruto quid sui iudicij esset de Demosthene, quem perfectum oratorem, & omni virtute cumulatum semper putauit, ostendisset; & vt de illo, ita etiam de æqualibus ipsius Hyperide, Lycurgo, alijsque non oullis, io ipsis naturalem leporem, non fucatum fuisse affirmauit: statimque, cum illis senibus adolescentem successisse Phalereum dixisset, de ipso etiam quid sentiret, iodicauit, & vt intelligere licet, nitorem sane in eo plurimum fuisse: sed illum cura factum, nimisque exquisitum existimauit. ad extremumque, quod perspicue hoc doceret, de illo inquit. Hic primus inflexit orationem: & eam teneram mollemque reddidit: & suauis, sicut fuit, videri maluit quàm grauis: sed ea suauitate qua perfunderet animos, non qua perfringeret. & tantum vt memoriam concinnitatis suę, non quemadmodum de Pericle scripsit Eupolis, cum delectatione aculeos etiam relinqueret in animis eorum à quibus esset auditus. Videndum igitur accurate an posterius hoc ipsius de Phalereo iudicium dissentiat aliquantulum à priore: melius enim mihi videtur io oratore de ipso existimare. cum reliquis illic eum anteponat qui in ea forma, quæ valde frequeotata est: laudemq; sæpe inuenit, nomeu aliquod dignitatemque consecuti sunt: in Bruto vero ipsum videatur notare tanquam orationem eneruarit, & dum nimis suauem ipsam, politamque efficere studet, eam languidiorem reddiderit. Sed hac quæstione relicta, de qua nihil certi & explorati præter superiora Ciceronis testimonia adferri potest: nam inutilem prorsus illam fuisse oon arbitror. quia si Demetrio oos addicimus, opinionemque eius quam habuit de hac resequimur, eam formam orationis eum putasse optimam existimare debemus, quam exprimere cooatus est, & ad quam totum se finxit atque informauit. hac tanquam quæstiooe omissa, ea quæ restant, si qua illa sunt, explicemus. De vtilitate huius operis, & quantos fructus ferre posit illis qui diligenter ipsum legerint, nihil attinet disputare: & si enim alia quoque sunt munera oratoris & non solum oratione vti, arsque ipsa dicendi constat pluribus partibus, qui tamen præclare hoc facere potuerit: didiceritque apte & copiose eloqui, oon male ad ea instructus erit: excellet enim profecto ipsa inter ceteras, vnde etiam sola nomen oratori dedit. vt autem in reliquis, quas sibi veodicat orator, iuris aliquid se habere putant aliæ non nullæ artes ac scientiæ, ita eloquentiam propriam esse oratoris fatentur, atque ipsam illi sine vlla controuersia relinquunt. hanc igitur, quæ tantam vim habet, in primis ipsum tenere & validam vndique, omniq; ratione auctam exornatamq; possidere oportet. Quantum vero leporem venustatemque auctor admiscet subtilium harum rerum ac

sæpe

sæpe minutarum expositioni non facile aliquis narraret. nam & exemplis illustribus cuncta illuminat, & locos plures optimorum poetarum declarat, & voces non paucas acutorum hominum commemorat. quæ omnes res splendore & varietate sua plurimam suauitatem gignunt: atque omne fastidium, quod aliter inde nasceretur, expellunt, & ne exoriri illic posit efficiunt. Cũ autem contingat aliquando aliquid constituere, ac fidem auctoritatemque cuipiam sententiæ comparare, vtitur plerunque ratione illa, quæ & magnam lucem rebus incertis dubijsque affert, & eodem tempore in memoriam redigit, quod notitia sui vehementer oblectet, & quasi noua quadam voluptate perfundat. idest simile aliquid arripit: ac quod illic fit, planum omnibus atque exploratum, idem etiam vsu venire in eo quod non tam perspicuum erat, docet. quod facit etiam sæpe Aristoteles in libris illis, quibus vitam & mores hominum excolit, ac de rebus bonis ac malis disputat. Est igitur lectio huius libri & sua sponte iucunda: & propter condimenta etiam, quibus ipsius epulæ commendantur libentius voranda. ipse quoque quacunque ratione valui: & quantum tenuis ingenij mei vires eniti potuerunt, ipsum exornare, & iucundiorem vndique reddere conatus sum. quid autem effecerim, eruditi viri, & qui existimare de his rebus possunt, iudicabunt. Sed cum omnia quæ dicere in animo habebam, explicarim: ad ipsum auctorem transeamus, & quæ faciunt ad hanc partem eloquentiæ expoliendam, ex ipsius suauissimis vberrimisque fontibus hauriamus, quos ego cum propemodum aperuerim, ac turbidos multisque fœdissimis rebus inquinatos olim purgauerim, nunc rursus studio magno in hac re posito: infinitisque laboribus ea de causa susceptis, liquidos ipsos purosq; vndique reddere elaboraui. quod, præter quam quod toto animo prodesse cupio studiosis litterarum: nec vllum vnquam laborem recusaui, vt eorum vtilitatibus seruirem, libentius adhuc feci, vt fidem meam seruarem, ac quod aliquando pollicitus essem perficerem. Custodiui autem hic quoque, non tam iudicium meum sequutus, quàm voluntatem aliorum, quod in altero illo labore meo in librum primum Aristotelis περὶ ποιητικῆς seruaui, vt sententias cunctas auctoris Latine exprimerem, quo facilius illæ ab ijs etiam qui Græcam linguam non didicere, percipi ac cognosci possent. qua etiam in re eadem simplicitate animi, quam illic adhibui, vsus sum: nec tam elegantiam collocationemque verborum aptam, quàm veritatem fidelitatemq; sententiarum spectaui. Sed cum eo loco accuratius de hoc disputarim, nihil nunc addere decreui, quod faciat ad hanc partem vigiliarum mearum, quæ valde tenuis pusillaque est, constituendam. tantum rogabo doctos & disertos viros, vt æqui bonique hoc faciant, & ne patiantur, vt vnde ipse nullam vnquam laudem quæsiui, inde aliquid maculæ iniustæque reprehensionis traham. nam ij, quorum inscitiæ eius sermonis mederi volui, debebunt mihi opitulari, & quod sua illorum gratia non sine periculo aliquo commisi, videre ne existimationi meæ aliquando obsit. sed cum hoc etiam, quod vehementer me pungit, non omnino indefensum reliquerim, desinam: atque omnia in lectoris probitate, æquitateque animi, relinquam.

PETRI VICTORII COMMENTARII,

IN LIBRVM DEMETRII PHALEREI DE ELOCVTIONE.

ΩΣΠΕΡ ἡ ποίησις διαιρεῖται τοῖς μέτροις. οἷον ἡμιμέτροις, ἢ ἑξαμέτροις, ἢ τοῖς ἄλλοις, οὕτω καὶ τὴν ἑρμηνείαν τὴν λογικὴν διαιρεῖ καὶ διακρίνει τὰ καλούμενα κῶλα, καθάπερ ἀναπαύοντα τὸν λόγον, τά, τι καταληγόμενα αὐτά; καὶ ἐν πολλοῖς ὅροις ὁρίζοντα τὸν λόγον. ἐπεί τοι μακρὸς ἂν ἦν καὶ ἄπειρος, καὶ ἀτεχνῶς πνίγων τὸν λέγοντα.

Quemadmodum poesis diuiditur metris. ceu semimetris vel hexametris, vel alijs, sic interpretationem mentis, quæ oratione fit, diuidunt, & distinguunt vocata mēbra, tanquam sedantia orationem, quæ & desinunt ipsa, & in multis terminis terminant orationem, quia aliter longa esset, & infinita, & profecto suffocans dicentem.

QVOD nouum aliquibus, atque inauditum videri potuit, probat diuidi solutam etiam prosamque orationem, quibusdam partibus, quæ, sumpto à partibus animantium nomine, Græco sermone κῶλα vocentur: eas autem Cicero, imitans Græcos huius artis doctores, ausus & ipse est appellare membra, vt ipsemet testatur. vtitur autem vt fidem faciat, simili: quod probationis genus, & elegans est, & familiare huic politissimo scriptori, & in primis huic ipsi materiæ accommodatum. Nam quam crebro etiam Aristoteles in libris, quos scripsit de vita, & moribus ita argumentetur, & confirmet quod vult, nullo negotio cuncti animaduertere potuerunt, qui ipsos accurate legerunt. Idem igitur in oratione soluta vsu venire inquit, quod in ea, quæ vincta est numeris quibusdam certis, ac poësis dicitur: illa nanque diuiditur, vt omnes intelligunt, versibus, quorum genera varia sunt vt ipse docet & minimos ipsorum, & maximos longissimosq; appellans. dimidiata nanque & non integra metra, quæ ἡμίμετρα vocat, videntur locum minutorum, curtorumq; versuum tenere: vt contra hexametra longissimorum. quamuis enim inueniantur quæ magis se extendant, ac prolixiora sint, hæc tamen longorum nomen

mento obtinuerant, cum illa infrequentiora sint, vt ipse etiam infra testatur. Non est autem quod quisquam putet hic maculam haerere: conenturque certam lectionem conuellere, cum constanter omnes calamo exarati libri ἡμιμέτρων habeant, sed Scaliger etiam, cuius libri nuper editi sunt de Arte poetarum, vir sine dubio magnae eruditionis, ita legit: arbitraturque ἡμίμετρον vocatum hic fuisse à Demetrio μονόμετρον de quo etiam subtiliter disputat. Addit Demetrius hic vt his, ita etiam alijs generibus carminum illam distingui, quae aut interiecta inter haec sint, aut superent etiam numero pedum hexametra. ἑρμηνείας autem cum dixisset, addidit λογικῶς significans se loqui de illa sensuum nostrorum explicatione, quae verbis fit, non in animo condita est, quam intelligens Aristoteles, & ipse librum suum eodem modo inscripsit. nam illius etiam interpretes vim huius nominis declarantes, affirmarunt nō idem valere ipsum apud doctorem suum, quod apud Demetrium valere, vt iā de indice libri olim disputans affirmaui. Non sine causa autem cum dixisset διαιρεῖ, statim addidit καὶ διακρίνει; docere enim voluit, facta partitione orationis: diuisisque partibus ipsius, quasi gigni ac conformari haec membra, quae antea confusa erant, nec per se stabant. Cicero tamen ordinem Latinorum verborum, quae his uidentur respondere, immutauit. inquit enim in L. Pisonem: Graecus primo distinguere, atque diuidere illa quemadmodum dicerentur, nisi fortasse non vtrunque Graecum verbum exprimere voluit, sed alterum tantum, vt distinguere illic valeat, quod Graecis est διαιρεῖν vt Aristoteles in pari sententia exponenda, nono libro de vita, & moribus ad Nicomachum locutus est, cuius haec verba sunt. [illegible] Munus autem horum mēbrorum quod sit: ac quid commodi inde nascatur ostendere volens, καθάπερ ἀναπαύοντα τὸν λόγον inquit, afferunt enim illa vtilitatis hoc dicenti, vt singulis mebris editis requiescat aliquantulum ac respiret. veruntamē quia non omnino ea res ipsorum est, vt requietē largiantur orationi: neque enim oratio est in genere earum rerum, quae participes huius boni sunt: animantes enim, cum multum laborarunt, defatigātur, posteaque requiescunt, non res corporis expertes. ideo particulam καθάπερ illi verbo praeposuit, quae rem imminuat, ac similitudinem tantum illius rei ipsam habere ostendat, vt Cicero infinitis locis locutus est. in Oratore igitur, quod nūc succurrit. Est enim illa quasi nutrix eius oratoris, ac multo post eodem in libro. In verbis inest quasi materia quaedam. ἀναπαύειν autem λόγον Hermogenes quoque inquit, cum sistere, & terminare orationem significare vellet: vbi enim disserit de forma dicendi, quae ab ipso [illegible] vocatur, cuiusmodi partes ipsius esse debeant praecipiens idest minutas, & potius incisa quàm membra, addidit adhuc breuiores illas requiri illic docens, [illegible]. Sed passim ille ostendere volens clausulas & terminos membrorum, vocat ἀναπαύσεις, quia cum id fit, requiescimus. Adiungit autem Demetrius [illegible] τὸν λόγον, significans hac partitione orationis, distinctioneque membrorum fieri, vt ipsa membra insistant, & suis finibus contineantur, nec longius quàm oportet excurrant. ac praeterea definiant orationem ipsam: multisque ipsi terminos constituant, quae res quid boni in se habeat, à contrario ostēdit: carens enim nunquis his terminis oratio, & longa, & infinita foret, quod taedij plenum ac molestia est: nec percipi commode potest, & vt rem ipsam aperte tractemus: nimium ipsius penitus explicemus, suffocat oratorem animamque ipsius intercludit. hoc enim profecto valet de oratione ab ipsa prolatum, quae Graecis est λόγος διηνεκὴς [illegible], quemadmodum etiam in extremo hoc libro docutus est, quo loco de genere quodam compositionis vitioso disserens, & quod formam gignit corruptam, & adulterinam, inquit [illegible]: illud autem est, si crebrae ac continentes, eaedemque prolixae fuerint comprehensiones. illis enim omnibus addidit id quod verbis ipsius indicaui.

Βούλεται μὲν [illegible] [illegible]

μυθεῖται: συνείληπται γὰρ διάνοια τῷ κώλῳ ὅλῳ ὅλη, καὶ ἄμφω συγκαταλήγουσιν: ἐνίοτε μέντοι τὸ κῶλον ὅλην μὲν οὐ συμπεραιοῖ διάνοιαν: μέρος δὲ ὅλης ὅλον. ὡς γὰρ τῆς χειρὸς οὔσης ὅλου τινὸς, μέρη αὐτῆς ὅλα ὅλης ἐστίν. οἷον, δάκτυλοι καὶ πῆχυς: ἰδίαν γὰρ περιγραφὴν ἔχει τούτων τῶν μερῶν ἕκαστον, καὶ ἴδια μέρη, οὕτω καὶ διανοίας τινὸς ὅλης οὔσης μεγάλης, ἐμπεριλαμβάνοιτ' ἂν μέρη τινὰ αὐτῆς, ὁλόκληρα ὄντα καὶ αὐτά.

Debent sanè sententiam adæquare membra hæc: aliquando quidem totam sententiam. ceu Hecatæus inquit in principio historiæ. Ἑκαταῖος Μιλήσιος ὧδε μυθεῖται. *Comprehensa enim est sententia membro toto tota: amboque simul desinunt. Aliquando tamen membrum totam quidem non implet sententiam: partem autem totius totam. Vt enim cum manus sit totum quoddam, partes ipsius totæ totius sunt. ceu digiti, & cubiti: propriā enim circumscriptionem habet harum partium vnaquæque & proprias partes, sic & sententiæ alicuius, quæ tota sit magna, comprehendi in ea possent partes quædam ipsius integræ existentes & ipsæ.*

Cvm inueniri in soluta oratione membra hæc docuisset: vtilitatemque ipsorum monstrasset; naturam nunc eorum ac cuiusmodi sint, declarat. debere nanque illa sentētiam explere, atque adæquare tradit. vt membrum antequàm sentētia absoluta sit, non finiatur, neque longius excurrat. quod tamen non omnibus temporibus eodem pacto fit. nunc enim plenam integramque sententiam explent: nunc totius integræque sententiæ partem aliquam, quæ sanè & ipsa vt pars, tota est, & non manca, neque imperfecta. Exemplo vtitur prioris membri principio historiæ Hecatæi Milesij, qui nomen suum posuit initio ipsius operis, vt mos erat priscorū scriptorum. Idem autem fecit Herodotus, ac Thucydides, quorum etiam prima verba eodem loco posita eidem rei confirmandæ conueniebant. Hecatæus Milesius inquit hoc pacto narrat. statim autem exemplum id efficere quod dixit, Phalereus docet, affirmans vniuersam sententiam contineri membro toto: amboque, mēbrum inquam ac sententiam simul desinere, ac finiri. Aliquando autem inquit, quod frequens est, & in periodis semper fit, membrum vniuersam sententiam non clauditt: neque vnà cum illa terminatur. sententiam tamen aliquam tunc quoque complectitur: nec eam quidem inchoatam aut mancam; sed quę quamuis integra, pars sit integrę illius. Nec durum autem difficileque aliquibus videretur partes etiam totas, integrasq; dici, simili id illustrat ac verum esse docet: ostendens idem quoque in humana manu contingere, cuius, cum ipsa sit totum quippiam integrumq;, partes etiam quædam sunt totæ, atque perfectæ, vt digiti inquit, ac cubitus. Hoc autem cum oculis sentiatur, magnam lucem affert rei illi, quæ animo tantum intelligitur, vnde cum possunt auctores, huc se conferunt, reique alicuius imagine sensilis, declarant rem, quæ sensus ipsos fugit, ac mente solum percipitur: hoc enim in primis aptum est ad omnem caliginem pellendam. Animaduertendum autem Demetrium hic vocare χεῖρα brachium ipsum, vt veteres Grǽci sæpe faciebant. nā Demosthenes etiam pro Ctesiphonte cum inquit ἔνδον τὴν χεῖρα, ἀλλὰ μὴ ἔνδον παρὰ πρεσβεύει, videtur brachium intellexisse. Cicero tamen locum eum conuertens, manū reddidit, idem, & ipse fortasse intelligens: brachia enim in contentionibus proijciebāt oratores. Galenus certè in libro secundo de vtilitate partium nostri corporis, illo modo id verbum cepit: vniuersamque manum in tres magnas partes secari inquit. illius enim inquit pars quędā, ea scilicet quæ humero hęret, βραχίων appellatur, altera πῆχυς, tertia ἀκρόχειρ idest summa, & extrema manus, quæ nunc à nobis manus

vocatur. Ne quis autem contra verum nimis pertinax, pugnet: negetque digitos cubitumque seorsum integra esse, id probat certa ratione, ostendens singulas illas partes habere suos terminos, qui circunscribant illas: nec non preditas & ipsas esse suis quibusdam partibus: simili autem explicato Phalereus redit ad ἀνταπόδοσιν, quã vocant: idemque contingere in hac re inquit. vt scilicet à sententia sępe quapiã magna comprehendantur quędã ipsius partes, quę sint & ipsę absolutę, atq; integrę.

Ὥσπερ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀναβάσεως τῆς ξενοφῶντος τὸ τοιοῦτον. Δαρείου καὶ παρυσάτιδος, μέχρι τοῦ, Νεώτερος δὲ κῦρος, συντετελεσμένη πᾶσα διάνοιά ἐστι: τὰ δὲ ἐν αὐτῇ κῶλα δύο, μέρη μὲν αὐτῆς ἑκάτερόν ἐστι: διάνοια δὲ ἐν ἑκατέρῳ πληροῦταί τις, ἴδιον ἔχουσα πέρας. οἷον Δαρείου καὶ παρυσάτιδος γίνονται παῖδες: ἔχει γάρ τινα ὁλοκλήρειαν ἡ διάνοια αὐτὴ καθ' αὑτήν. ὅτι ἐγένοντο δαρείῳ καὶ παρυσάτιδι παῖδες. καὶ ὡσαύτως τὸ ἕτερον κῶλον, ὅτι Πρεσβύτερος μὲν ἀρταξέρξης: νεώτερος δὲ κῦρος. ὥστε τὸ μὲν κῶλον, ὥς φημι, διάνοιαν περιέξει τινὰ πάντη πάντως, ἤτοι ὅλην, ἢ μέρος ὅλης ὅλον.

Quemadmodum in principio Anabasis Xenophontis hoc ipsum. Δαρείου καὶ παρυσάτιδος vsque ad Νεώτερος δὲ κῦρος. perfecta omnis sententia est: quæ autem in ipsa sunt membra duo, partes quidem ipsius vtrunque eorum est. sententia autem in vtroque impletur quædam. proprium finem habens. ceu Δαρείου καὶ παρυσάτιδος γίνονται παῖδες: habet enim quandam integritatem sententia ipsa per se ipsam: quod Dario, & Parysatidi nati sunt filij. & eodem pacto alterum membrum, quod Πρεσβύτερος μὲν ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ κῦρος. Quare membrum, vt aio, sententiam continebit aliquam omnino, siue totam, siue totius partem totam.

Exemplo politissimi scriptoris id quod dixit, confirmat: principio inquam librorum illorum Xenophõtis, quibus scripsit Cyri minoris militiam, cum regnum fratri eripere voluit: eam autem ἀνάβασιν auctor appellauit: inquit igitur, nam Demetrius breuitatis causa: quia erat valde notus locus, prima tantum, ac postrema verba ponit. E Dareo, & Parysatide nati sunt duo filij: quorum maior natu fuit Artaxerxes: minor vero Cyrus, omnem autem sententiam affirmat Demetrius perfectã, absolutamque esse, cum ad finem huius clausulę peruentum est. membra verò, quę in ea continentur, partes sanè illius esse ambo. sententiam tamen ex vtroq; seiuncto ab altero, plenam constare, quę suum propriumque finem, ac terminum habeat: quod ostendit eam absolutam esse. supra enim quoque eodem argumento vsus est, cum digitos cubitumque partes esse manus totas, integrasque confirmauit. nam illud inquit, E Dareo, & Parysatide nati sunt duo filij. integritatem quandam ipsum per se habet: sententiaque prorsus perfecta est: significat enim è Dareo, & Parysatide procreatos esse liberos. Eodem etiam pacto inquit alterum membrum. narrat enim maiorem ex illis natu fuisse Artaxerxem: minorem verò Cyrum. quare ait Phalereus, totam orationem concludens, membrum, quod dixi, sententiam quandam omnino complectetur. cum autem quandam addidisset, explicat quid breui significarit dicens. siue totam, integramque, siue integræ illius partem, & ipsam tamen quoque integram.

Δεῖ δὲ οὔτε πάνυ μακρὰ ποιεῖν τὰ κῶλα: ἐπεί τοι γίνεται ἄμετρος ἡ σύνθεσις, ἢ δυσπαρακολούθητος: οὐδὲ γὰρ ἡ ποιητικὴ ὑπὲρ ἑξάμετρον ἦλθεν; ἢ μήπου ἐν

ὀλίγοις

ὀλίγοις: γελοῖον γὰρ τὸ μέτρον ἄμετρον εἶν, καὶ καταλήγοντος τοῦ μέτρου ἐπιλελῆσθαι ἡμᾶς, ἢ ὅτε ἤρξατο: οὔτε δὲ τὸ μῆκος τῶν κώλων πρέπον τοῖς λόγοις διὰ τὴν ἀμετρίαν, οὔτε ἡ μικρότης, ἐπεί τοι γίνοιτ' ἂν ἡ λεγομένη ξηρὰ σύνθεσις, οἷον ἡ τοιάδε. Ὁ βίος βραχύς, ἡ τέχνη μακρά, ὁ καιρὸς ὀξύς: κατακεκομμένη γὰρ ἔοικεν ἡ σύνθεσις καὶ κεκερματισμένη, καὶ εὐκαταφρόνητος, διὰ τὸ μικρὰ σύμπαντα ἔχειν.

Oportet autem neque valde longa membra facere: quia sic efficitur sine mensura compositio: vel talis vt ægre poßit aliquis ipsam animo persequi. neque enim poetica supra hexametrum venit, nisi alicubi in paucis. ridiculum enim metrum mensura carere, & desinente metro oblitos nos esse, vel quando incepit. neque igitur longitudo membrorum conueniens est orationi, propter vacuitatem mensuræ: neque breuitas, quia sic efficeretur, quæ vocatur arida compositio. ceu huiusmodi Ὁ βίος βραχύς: ἡ τέχνη μακρά: ὁ καιρὸς ὀξύς: *dissecta enim videtur hæc compositio: & in minutas partes incisa, & talis vt contemni meritò possit, quia pusilla cuncta habet.*

Cum membrum omne plenam integramque sententiam in se habere docuisset, ostendit qui modus horum membrorum tenendus sit. nam & longitudine, & breuitate in illis formandis peccari posset. primum autem tradit ipsa valde longa esse non debere: eiusque rei vitium statim exponit dicens: nam compositio ipsa, & constructio verborum hoc pacto mensura vacaret: inuenta autem membra sunt metiendæ orationi, aut si omnino immoderata infinitaque non essent: sunt enim in ea quoque termini, sed nimis longinqui, ægre possunt hi qui audiunt eam percipere, ac mente consequi prolixitatem ipsius. Exemplo autem statim artis poetarum præceptum hoc confirmat. cum enim hæc studia paria inter se sint, rationes etiam ipsarum similes esse debent. vnde etiam initio libri simili ipsius vsus est. sed ne poetica quidem inquit vltra hexametrum versum extenditur, nisi raro admodum: pauci enim versus sunt qui numerum eum pedum transeant. est tamen inde ἑξάμετρος vocatus. Errorem autem declarans eius, qui hoc non seruaret: irridensq; stultitiam ipsius inquit. ridiculum enim est metrum metro mensuraque carere. videtur autem lepide in hoc lusisse Demetrius: nec non insulsum est, cum membrum definit quod naturam metri habet: illique rei efficiendæ inuentum est, nos iam oblitos esse principium ipsius. Perturbata autem hic videtur lectio in Græco exemplari: cum enim legatur ἢ ὅτε ἤρξατο particula ἢ indicat defecisse alterum membrum. cuius membri in scriptis libris vestigium nullum extat, quidam tamen cum haberet in contextu verborum auctoris τὸν ὅτε ἤρξατο in margine postea adnotatum habebat, scribi debere τότε ἤρξατο putauit autem fortasse auctor huius emendationis in eo peccatum fuisse à librario, quod pro τ littera, quæ cohærere deberet cum consequentibus tribus, perperam η formasset. Patefacta autem culpa huius rei: exagitatoque studio prauo illorum, qui membra orationis prolixa facerent, concludit prius membrum: simulque posterioris vitij rationem affert, dicens. Non est igitur manifesto longitudo membrorum apta orationi: neque conuenit illi, quia officium suum non facit: nec suis locis ipsam distinguit, ac terminat. neque etiam exiguitas: qui nanque illam affectarent in iustam reprehensionem inciderent. efficereturque, quæ vocata est vitioso nomine, & quod culpam indicat, arida compositio. Exemplum ipsius ponere in animo habens, confugit ad initium aphorismorum Hippocratis: nihil autem magis aptum adferre potuit. eodem etiam infra vtitur ad eandem culpam demonstrandam: posito autem illo disputans de culpa huius compositionis: eáq; exagitans ait. intelligitur enim hæc constructio verborum esse concisa; & in minutas

partes dissecta, quæque demum dignitatem nullam habeat ac possit meritò contẽni, quia cuncta pusilla, minutaque in se habeat. Cum verò priore quoque eorum nominum quæ verbi naturam prę se ferunt, significetur oratio concisa & fracta, posteriore tamen magis declaratur exiguitas, tenuitasq; illarum partium κέρματα nãque, vnde verbum conformatum est, valet minutas exilesque admodum partes.

Γίνεται μὲν οὖν ποτὲ καὶ μακροῦ κώλου καιρός. οἷον ἐν τοῖς μεγέθεσιν, ὡς ὁ Πλάτων φησί: Τὸ γὰρ δὴ πᾶν τόδε, τοτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς πορευόμενον ξυμποδηγεῖ καὶ συγκυκλεῖ: σχεδὸν γὰρ τῷ μεγέθει τοῦ κώλου συνεξῆρται καὶ ὁ λόγος. διὰ τοῦτο καὶ ἑξάμετρον ἡρῷόν τε ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ μήκους, καὶ πρέπον ἥρωσιν, καὶ οὐκ ἂν τὴν ὁμήρου ἰλιάδα πρεπόντως τις γράψειε τοῖς ἀρχιλόχου βραχέσιν. οἷον Ἀχνυμένη σκυτάλη. καὶ Τίς σὰς παρήειρε φρένας, οὐδὲ τοῖς ἀνακρέοντος τὸ Φέρ' ὕδωρ, φέρ' οἶνον ὦ παῖ: μεθύοντος γὰρ ὁ ῥυθμὸς ἀτεχνῶς γέροντος, οὐ μαχομένου ἥρωος.

Existit igitur aliquando & longi membri tempus, ceu in magnitudinibus, vt Plato inquit Τὸ γὰρ δὴ πᾶν τόδε, τοτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς πορευόμενον ξυμποδηγεῖ καὶ συγκυκλεῖ *: ferme enim vnà cum magnitudine membri sublata est oratio. propter hoc & hexametrum heroumque nominatur à magnitudine, & conueniens est heroibus. & nullo modo aliquis Homeri Iliadem, ita vt deceret, scriberet Archilochi breuibus. ceu* Ἀχνυμένη σκυτάλη. *&* τίς σὰς παρήειρε φρένας. *neque illis Anacreontis* Φέρ' ὕδωρ, φέρ' οἶνον ὦ παῖ: *temulenti enim numerus profecto senis, non pugnantis herois.*

Mala, quę accurate exposuerat, perpetua non esse docet: sunt enim quędam tempora, quibus quod alias reprehenditur, atque exploditur, laudem habet. primum igitur ostendit quando longa membra formari debeant. idest cum res amplę grãdesque exponuntur. vtitur autem exemplo Platonis: cuius ea verba sunt in sermone, qui πολιτικὸς inscriptus est vel de regno. ita enim hospes, qui inducitur cum Socrate loquitur, τὸ γὰρ πᾶν τόδε τοτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς ξυμποδηγεῖ πορευόμενον καὶ συγκυκλεῖ, & quæ sequuntur. manifesto enim membrum illud prolixum est: ac non parum superat mensuram vsitatorum, modicorumque membrorum: quamuis illic egregie quadrarit. quod testator Phalereus, affirmans quasi granditatem quandã, sublimitatemque illud attulisse orationi: vnaque cum amplitudine ipsius orationẽ esse in altum sublatam. Quod vero statim adiungit, postquam artificium summi scriptoris comendauit, qui cum vellet orationem amplificare membrũ auxit. valet ad idẽ confirmandum. amplitudinem scilicet membrorum conuenire expositioni rerum magnarum. nullam enim inquit aliam ob causam hexametrum carmen heroum appellatur nisi ob longitudinem, existimaturque aptum esse factis heroum canendis. quod etiam à contrario patet vt ostendit. neque enim posset aliquis Iliadẽ Homeri scribere apte, ac decore Archilochi versibus vocatis βραχέσιν idest breuibus, minutisque; cuiusmodi est illud ipsius ἀχνυμένη σκυτάλη. neque enim tantum sententiam horum verborum, quantum breuitatem carminis spectare debemus. videtur tamen valere. tristis ac mœroris plena epistola. σκυτάλην enim genus fuisse literarum, quo Ephori Lacędemoniorum obscure significabant copiarum suarum ducibus, quod vellent, notum est. Athenæus autem in tertio libro δειπνοσοφιστῶν indicat Aristophanem grammaticum librum scripsisse de Scytale hac achnymene. Sed interpres etiam Pindari testatur hunc versiculum fuisse Archilochi, cum explicaret illud è sexta ode Olympiorum ἀχνυμένα σκυτάλα μοισᾶν Hammonius prętetea diligens grammaticus, in libello de paribus, & dispatibus vocibus plenius hoc testimonium

Archilochi citauit: vbi euim docet quid intersit inter αἶνον & παροιμίαν, posito iā vno exemplo Archilochi, quod valet ad ostendendum quid propiie αἶνος sit, addidit. καὶ πάλιν ὅταν λέγῃ. ἐρέω τιν' ὑμῖν αἶνον ὦ κηρυκίδη, ἀχνυμένη σκυτάλη. significat autem ipsum adiunxisse, quod erat initium fabulę illo modo vocatæ. πίθηκος ᾔει θηρίων ἀποκριθεὶς μοῦνος ἀν' ἐσχατιὴν, τῷ δ' ἄρ' ἀλώπηξ κερδαλῆ συνήντετο, πυκνὸν ἔχουσα νόον. aliud etiam ab eodem Poeta sumptú posuit eiusdem rei exemplum. τίς σὰς παρήειρε φρένας verba autem sunt apud eum pronunciata à filiabus Lycambis, qoas finxit Archilochus vt turpiorem notam iuureret illi, cui valde inimicus, & infestus erat, patrem amentiæ accusare quod rem tam fœdam ipsis suaderet. grandiore versu, qui hunc antecedit, id perspicitur: est autem hic πάτερ Λυκάμβα ποῖον ἐφράσω τόδε. leguntur autem ambo apud Hephæstionem, quo capite περὶ μικτῶν συστημάτων disputauit. Sed neque etiam, vt auctor adiungit, minutis versibus Anacreontis commode, & cum dignitate grande illud argomentum tractari posset vt cum ille poerum vini ministrum vocans, cecinit φέρ' ὕδωρ, φέρ' οἶνον ὦ παῖ: est enim inquit aperte numerus ille proprius temulenti senis, non pugnantis herois aut personę alicoius grauioris, in præclaro aliquo munere occupatæ. nam quod pugnantis herois inquit, respexit ad id, quod supra dixit, nullo modo conuenire hos breues, & minutos versus Iliadi Homericæ: personę nanque hæ illic tractantur & vt in bello fit, sæpè cum hostibus prœliantes.

Μακροῦ μὲν δὴ κώλου καιρὸς γένοιτ' ἄν ποτε διὰ ταῦτα. γένοιτο δ' αὖ ποτε καὶ βραχέος. οἷον, ἤτοι μικρόν τι ἡμῶν λεγόντων. ὡς ὁ ξενοφῶν φησι. ὅτι ἀφίκοντο οἱ ἕλληνες ἐπὶ τὸν τηλεβόαν ποταμόν: Οὗτος δὲ ἦν, μέγας μὲν οὔ, καλὸς δέ: τῇ γὰρ σμικρότητι καὶ ἀποκοπῇ τοῦ ῥυθμοῦ, συνανεφάνη καὶ ἡ σμικρότης τοῦ ποταμοῦ καὶ ἡ χάρις. εἰ δὲ οὕτως ὑπερεκτείνας αὐτὸ, εἶπεν. οὗτος δὲ μεγέθει μὲν, ἦν ἐλάττων τῶν πολλῶν, κάλλει δὲ ὑπερεβάλλετο πάντας, τοῦ πρέποντος ἀπετύγχανεν ἂν καὶ ἐγίγνετο ὁ λεγόμενος ψυχρός. ἀλλὰ περὶ ψυχρότητος μὲν ὕστερον ῥητέον.

Longi quidem iam membri tempus existeret aliquando propter hæc. existeret etiam contra aliquando breuis. ceu siue rem aliquam paruam exponentibus nobis, vt Xenophon inquit. quod venerunt Graci ad Teleboam fluuium: οὗτος δὲ ἦν, μέγας μὲν οὔ, καλὸς δέ: vna enim cum paruitate, & concisione numeri apparuit paruitas fluuij & venustas. Si autem sic supra modum extenso illo, dixisset. hic autem magnitudine quidem erat minor multis: pulchritudine autem superabat omnes, eo quod decet excidisset: & extitisset, quæ vocatur nota frigida, sed de frigore postea disseremus.

Finem imponit disputationi, qua probauit rerum, argumentique granditati accommodata esse membra longa, & nullo modo breuia. aggrediturque ostendere tempos quod requirit breoia membra: illa autem duo sunt. & cum res pusilla cōmemoratur. & cum orator commottis valde est, in formaque illa dicendi versatur, quæ acris, ac vehemens est. & Gręce δεινότης vocatur. exemplum prioris sumit à Xenophonte, qui vt eruditus, ac diligens scriptor, hoc præclare seruauit, in quatto libro ἀναβάσεως, vbi narrat Grecos redeuntes peruenisse ad tennem quendam fluuium Teleboam vocatū in sedibus Teribazi præfecti regij, qui amnis vt magnitudine carebat, ita speciem non paruam habebat. inquit igitur Xenophon, vt commemorat Phalereos οὗτος δὲ ἦν μέγας μὲν οὔ καλὸς δέ. apud auctorem enim nunc aliter legitur Immutato ordine verborum, sententia tamen formaque dicēdi eadem, ita enim illic est οὗτος δὲ ἦν καλὸς μὲν μέγας δ' οὔ. quod factum esse puto quia Phalereus, cum scriberet, memoriam sequeretur: librum Xenophontis in manibus non haberet, vt alijs in exemplis ponendis hoc in commentatio sæpe facit. Laodat au-

tem statim iudicium, acumenque politi illius scriptoris Phalereus, locique ipsius virtutē planissime explicat dicens. vnà cum exiguitate numeri & incisione spectari posse: apparuisseque amnis illius tenuitatem, ac venustatem. Declarata verò elegantia illius loci: vt magis intelligatur virtus illa, componit aliter orationem: membraque plena, ac longa fingit: ostenditque manifesto si hoc pacto rem narrasset Xenophon, peccaturum illum magnopere fuisse, ac facturum rem indecoram, nulloque modo inter se aptam. quod vitium orationis frigus appellatur, cum expositioni rerum minutarum adhibentur verba, ac membra grandia, atque ampla: de qua vitiosa nota, formaque dicendi, pollicetur se infra diligenter disputaturum. quod faciet explicata forma magnifica, atque ampla. est enim frigus labes, & deprauatio ipsius. Apparet autem magis, quàm non apta futura fuerit expositioni illi minutæ rei compositio ampla, quia numerus illic est: qui ne in grandi quidem oratione magnopere probatur, quia finis est hexametri. & sonantior est, quàm oporteat; huiuscemodi enim manifesto est illud, ὑπερβάλλοντα κάλλει. est igitur hoc etiam nomine immutatio illa vitiosa.

Τῶν δὲ μικρῶν κώλων κἀν δεινότητι χρῆσίς ἐστι: δεινότερον γὰρ τὸ ἐν ὀλίγῳ πολὺ ἐμφαινόμενον καὶ σφοδρότερον, διὸ καὶ οἱ λάκωνες βραχυλόγοι ὑπὸ δεινότητος: καὶ τὸ μὲν ἐπιτάσσειν σύντομον καὶ βραχὺ, καὶ πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος. τὸ δὲ ἱκετεύειν μακρὸν, καὶ τὸ ὀδύρεσθαι. αἱ λιταὶ καθ' ὅμηρον, καὶ χωλαί καὶ ῥυσαὶ ὑπὸ βραδυτῆτος. τουτέστιν ὑπὸ μακρολογίας, καὶ οἱ γέροντες μακρολόγοι διὰ τὴν ἀσθένειαν.

+ [illegible] in Hermog. f. 357.

Paruorum autem membrorum & in graui nota vsus est: grauius enim est, quod in pauco multum intus apparet & vehementius. vnde & Lacones sunt breuiloquentes, grauitate ipsos impellente. & imperare concisum, & breue: & omnis dominus seruo vnius syllabæ. Supplicare autem longum, & deplorare. preces, docente hoc Homero, & claudæ & rugosæ sunt ob tarditatem, hoc est ob longitudinem sermonis, & senes longi in oratione propter imbecillitatem.

Indicat aliud tempus, quo recte vsurpantur pusilla membra: cum scilicet versamur in graui illa, atque acri forma dicendi, quæ à Græcis vocata est δεινότης. bonum autem quod illa afferant explicans inquit. quod enim exiguo loco multum copiosumque apparet acrius est, ac vehementius: magisque perturbant, quæ paucis verbis comprehensæ sunt crebræ grauesque sententiæ. Ostendit etiam vt idem confirmet, Laconas nulla alia de causa studuisse breuitati sermonis, nisi quia acres terribilesque videri vellent. vel hunc habitum animi, acrem in gerendo proprium eius gentis, impulisse illos, vt in dicendo breues forent. Addit quoque superiores personas, ac præstantes dignitate viros, breuitatem amare cum humilioribus agentes, qui cum mandant aliquid ac pro potestate, quam in illum habent, alicui quid præcipiunt, concise breuique id agunt. Hoc vero egregie expressisse Homerum, cum Agamemnonem fecit duobus præconibus; famulisque suis mandare, vt ad Achillis tabernaculum irent: indeque Briseidem auellerent, nullo negotio intelligitur: mirifice enim illic rex ille regum, cum iniuriam facere fortissimo viro perseneraret, tempori illi, personæque suæ seruiuit: & paucis enim quid gerere ipsos vellet ostendit, & continuare orationem neglexit. vnde in antiquo libro, quod hoc ipsum admoneret, à docto aliquo viro notatum offendi. βασιλικὸν τὸ ἀπέλυτον τῆς φράσεως. conuenit igitur huic sententiæ cum iudicio Demetrij, qui statim aliquo modo inquit. Et hoc sanè postulat natura huius rei: herique omnes, ac domini cum seruis aliquid imperant, singulis, vt testatur syllabis contenti sunt. Hæc enim omnia vim aliquam habent demostrandi idonea esse grauitati orationis pusilla concisaque membra. cō-

tra autem inquit ratio supplicandi, deflendique aduersam fortunam ac res suas malas, prolixa est, qui enim aliquibus supplicant atque eorum opem implorant, omnia diligenter exponunt, quæ valeant ad misericordiam in animis illorum excitandam: & qui queruntur de alicuius iniuria: lugentque acerbum aliquem casum, finem nullum inueniunt suarum querelarum. quod Ariadna apud Catullum facit, cum de iniuria, quam ab amatore improbo accepit, queritur. interpretatur etiam Demetrius, vt idem probet, sensum, consiliumque Homeri, qui λιτὰς idest preces ipsas, ac supplicationes natas, vt tradit, ex Ioue deas, finxit, & claudas, & rugarum plenas ob tarditatem esse quod ipse putat valere prolixitatem orationis. locus autem est in nono Iliadis: ac poetæ verba hæc sunt καὶ γάρ τε λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο χωλαί τε ῥυσαί τε παραβλῶπές τ᾽ ὀφθαλμώ. Addit præterea Demetrius senes ipsos esse prolixos in rebus exponendis ob infirmitatem virium. vnde præclare Terentius expressit naturam senium, cum in Eunucho sua induxit ardentem amore adolescentem queri de importunitate Archidemidis, qui longo suo sermone remoratus fuerat ipsum sequentem virginem. nam relato illo prolixo sermone, adiungit. Dum hæc dicit, abiit hora.

Παράδειγμα δὲ βραχείας συνθέσεως, τὸ Λακεδαιμονίων Φιλίππῳ. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ: πολὺ γὰρ δεινότερον φαίνεται ἐνθάδε οὕτω βραχέως, ἢ εἴπερ αὐτὸ μακρῶς ἐξέτειναν τις, εἴπον, ὅτι ὁ Διονύσιος ποτὲ μέγας ὢν τύραννος, ὥσπερ σύ, ὅμως νῦν ἰδιωτεύων, οἰκεῖ Κόρινθον: οὐ γὰρ ἔτι διὰ πολλῶν ἐρρηθὲν ἐπιπλήξει ἐῴκει, ἀλλὰ διηγήματι, καὶ μᾶλλόν τινι διδάσκοντι, οὐκ ἐκφοβοῦντι: οὕτως ἐκτεινόμενον ἐκλύεται τοῦ λόγου τὸ θυμικόν, καὶ σφοδρόν. ὥσπερ τὰ θηρία συστρέψαντα ἑαυτὰ μάχεται, τοιαύτη τις ἂν εἴη συστροφὴ καὶ λόγου, καθάπερ ὢν παρασμένου πρὸς δεινότητα.

Exemplum autem breuis compositionis illud. Lacedæmonij Philippo, Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. *multo enim grauius apparet esse dictum sic breuiter, quàm si ipso longe producto, dixissent. Quòd Dionysius quondam magnus tyrannus existens, quemadmodum tu, tamen nunc priuatus habitat Corinthi: neque enim amplius, multis verbis expositum, increpationi simile extitisset, sed narrationi, & potius alicui, qui doceret, non qui perterrefaceret. adeo extensa dissoluitur orationis iracundia. quemadmodum belluæ cum se contorserint, pugnant: huiuscemodi quædam est orationis conuersio, quæ in gyrum torta sit ob grauitatem.*

Exemplo aliquo vim huius concisæ compositionis ostendere volens, vtitur ratione illa: litterisque, quibus Lacedæmonij Philippo Macedoni, Alexandri patri, responderunt grauiter minanti, scripserunt enim in illis Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ: obscure significantes non oportere illum valde confidere præclaræ illi suæ fortunæ, cum alij etiã fortunati viri exciderint è summis opibus, vt Dionysius, qui cum totius penè Siciliæ rex esset, amisit regnum, inopiaq; coactus est Corinthi litteras docere. acuta vero illa vox cœpit postea vulgo vsurpari, ac prouerbij locum obtinuit. illam autem vsurpauit Cicero quoq; in epistola quadã ad Atticum: sensum eius, notionemque idem explicuit ad Petum cum ait. Ex quibus intellexi probari tibi meum cõsilium, quod vt Dionysius tyrannus, cum Syracusis pulsus esset, Corinthi dicitur ludũ aperuisse. & quæ sequuntur. Ipse quoque statim Demetrius vim ipsius expressit: consiliumque Lacedæmoniorum laudauit. Multo enim inquit acrius hoc fuit, ita pronuntiatum summa cum breuitate, quàm si ipsum explicatum dilatatumque prolixe pronuntiassent. Quomodo autem idẽ accurate narrari potuisset, omni re explana-

ta

ea declarat, additque, si illo modo, ac multis verbis expositum fuisset, similitudinem nullam increpationis habiturum fuisse: sed narrationis: personamq; illi potius sustinuissent docentis, & admonentis, quàm perturbantis, ac terrentis: quod tempus illud ac ratio Lacædemoniorum postulabat. voluerunt enim illi perterrefacere regem: impetumque ipsius metu iniecto frenare. in extremo autem tanquàm exclamauit Demetrius dicens. Adeò iracundum illud, ac vehemens, quod in oratione existit, cum dilatatum est, interit, ac dissoluitur. Orationis autem huius, collectæ in orbem contractæque, vim magis illustrare volens imagine vtitur atque inquit. Veluti beluæ, ac feræ animantes contractis membris, in orbemq; circumactis pugnāt: similis illi existit, quędam contortio orationis. quæ oratio tanquàm in spiram, & orbem se vertit, vt vehementior, ac terribilior sit. Naturam beluarum eam esse vt pugnaturæ corpus contrahant atq; in vires colligant, indicauit etiam Plato in primo libro de republica. & ipse imagine hac lucem obscuriori, atque incertiori rei afferens. eius verò verba hæc sunt συστρέψας ἑαυτὸν ὥσπερ θηρίον ἧκεν ἐφ' ἡμᾶς, ὡς διαρπασόμενος. eodem etiam verbo Demetrius, quo doctissimus ille, ac politissimus scriptor, vsus est: est enim huic rei ostendendæ valde aptum, & ab optimis quibusque auctoribus vsurpatum. Καὶ τὸ συνεστράφθαι quod inquit: (ita enim sine dubitatione legendum est: itaque cuncti calamo scripti libri habent) valet id quod ostendi: σπεῖρα enim, quod verbum à non nullis Latinis scriptoribus vsurpatum est, significat flexionem & orbem. inde autem verbum σπειρᾶσθαι conformatum est. cuius notio est in spiram, & orbem colligi, vt nautas, ceterosque opifices de rudentibus funibusque facere videmus, cum ipsos antea à se explicatos, colligunt. Vsus est eo nomine, cum de Cecrope antiquo rege Atheniensium loqueretur. Euripides in Ione. ille nanque anguineos pedes habuisse dictus est. In ea igitur fabula, vbi ornatus commemoratur conuiuij, in quo sodales suos Ion, discessurus è Delphica tellure, accepturus erat. hæc verba sunt. Κατ' εἰσόδους δὲ Κέκροπα θυγατέρων πέλας σπείραισι συνειλίσσοντ', Ἀθηναίων τινὸς ἀνάθημα. Virgilius quoque cum idem exponeret, id verbum recepit. ita enim cecinit, neque tanto Squammeus in spiram tractu se colligit anguis. Apparet igitur Demetrium verbo huic rei demonstrandæ valde apto vsum fuisse.

Ἡ δὲ τοιαύτη βραχύτης κατὰ τὴν σύνθεσιν, κόμμα ὀνομάζεται. ὁρίζονται δ' αὐτὸ ὧδε. Κόμμα ἐστὶ τὸ κώλου ἔλαττον. οἷον τὸ προειρημένον, τὸ, τὸ Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, καὶ τὸ Γνῶθι σεαυτὸν, καὶ τὸ Ἕπου θεῷ, τὰ τῶν σοφῶν. ἔστι γὰρ καὶ ἀποφθεγματικὸν ἡ βραχύτης καὶ γνωμολογικὸν, καὶ σοφώτερον τὸ ἐν ὀλίγῳ πολλὴν διάνοιαν ἠθροῖσθαι: καθάπερ ἐν τοῖς σπέρμασι δένδρων ὅλων δυνάμεις. εἰ δ' ἐκτείνοι τις τὴν γνώμην ἐν μακροῖς, διδασκαλία γίνεταί τις καὶ ῥητορεία ἀντὶ γνώμης.

Huiuscemodi autem breuitas in compositione incisum nominatur. definiunt autem ipsum sic: incisum est, quod membro minus est. ceu quod antea dictum est, Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, & illud Γνῶθι σεαυτὸν. & Ἕπου θεῷ, quæ sapientum dicta sunt. est enim huiuscemodi vocibus accommodata breuitas, & sententijs etiam, & sapientius in pauco loco multam sententiam collectam esse. quemadmodum in seminibus arborum totarum vis. si autem extenderet aliquis in multis, docendi ratio, & orandi fieret pro sententia.

Cum suppresso eorum nomine, de natura incisorum multum disputasset ac quanta vis breuium horum membrorum sit: quibusque temporibus vsurpari debeant,

beant, docuisset, quod nomen impositum sit illis à magistris dicendi ostendit, atque inquit huiuscemodi quandam breuitatem in compositione verborum vocari κόμμα: Huiuscemodi autem, qualem scilicet ipse descripsit, id est contortam, & tanquam in gyrum redactam, M. Tullius incisum appellare consueuit. Quemadmodum etiam iidem definite illud soliti sint, Demetrius indicat. incisum enim esse dicebant quod minus membro est, nec iustam ipsius longitudinem implet. sed (inquit) quod paulo antea positum à me est. Dionysius Corinthi. sed addit etiam alia ipsius exempla. vt Nosce te ipsum. & Sequere deum. quæ sunt dicta sapientum. aliæ præterea eorundem voces, quibus præcipiebant aliquid, breues in primis erant. vt Nequid nimis. Mensura optima. sunt præterea illa Ciceronis incisa. Animum vincere. Iracundiam cohibere. Victoriam temperare. vt hæc ex alia oratione, quæ in se lumen præterea habent. Fuerint cupidi: Fuerint irati: Fuerint pertinaces. Est enim (ait) breuitas orationis sua, propriaque apophthegmatum: mirificeque apta vocibus acutis illustrium virorum, illo modo vocatis, exponendis. sed etiam sententijs illis edendis, quæ γνῶμαι appellantur: continentque præcepta ad vitam degendam accommodata. Adiungit autem rem esse sapientiorem exiguo, in spatio, paruoque numero verborum, multum sensum collectum esse: eadem ratione, qua videmus in seminibus totarum stirpium, ingentiumque arborum contineri naturam, ac vim: rursus enim auxilio rei notæ, & quæ oculis sentiatur, lucem afferre voluit rei obscuræ, & quæ non poterat aliter quàm animo percipi atque intelligi. Id verò, quod sanè plenum est admirationis: aptumque ad homines pura voluptate afficiendos, eleganter attigit Cicero in libello de senectute. cum dixit. Omitto enim vim ipsam omnium, quæ generantur è terra: quæ ex fici tantulo grano, aut ex acini vinaceo, aut ex cæterarum frugum, aut stirpium minutissimis seminibus tantos truncos, ramosque procreet. A contrario autem, vitioque superioris præcepti, veritatem confirmare volens, ac patefacere sententias ipsas paucis verbis includi debere, inquit. Si quis autem sententiam explicaret: ac pluribus verbis exponeret, corrumperet ipsam: naturamque eius totam immutaret: fit enim tunc præceptio quædam, oratoriaque disputatio, amissa natura sententiæ.

Τῶν μέντοι κώλων καὶ κομμάτων τοιούτων συντιθεμένων πρὸς ἄλληλα, συνίστανται αἱ περίοδοι ὀνομαζόμεναι: ἔστι γὰρ ἡ περίοδος, σύστημα ἐκ κώλων ἢ κομμάτων εὐκαταστρόφων, πρὸς τὴν διάνοιαν τὴν ὑποκειμένην ἀπηρτισμένον, οἷον, Μάλιστα μὲν ἕνεκα τοῦ νομίζειν συμφέρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον: εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς ἕνεκα τοῦ Χαβρίου, ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν: αὕτη γὰρ ἡ περίοδος ἐκ τριῶν κώλων οὖσα, καμπήν τέ τινα καὶ συστροφὴν ἔχει κατὰ τὸ τέλος.

Cum vero membra, & incisa huiuscemodi composita fuerint inter se, constant periodi appellatæ: est enim periodus coagmentatio ex mēbris vel incisis volubilibus ad sententiam, quæ subest adæquata. ceu Μάλιστα μὲν ἕνεκα τοῦ νομίζειν συμφέρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον: εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς ἕνεκα τοῦ Χαβρίου, ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν: *hæc enim periodus ex tribus membris existens, flexionem quandam & conuersionē habet in fine.*

Mirus quidam est ordo rerum, quæ traduntur in hoc libro, vt quemadmodum multis alijs de causis est amandus, ita etiam ob viam ipsam, & seriem præceptorum sit charus habendus. Declarat accurate primum, quæ sint membra in oratione: deinde ex illis non nulla, quæ ad iustam mensuram non veniebant, significarat vocari incisa. nunc docet ex ipsis, membris inquam & incisis, conflari periodos: si membra ipsa, incisaque, inter se iuncta certa quadam ratione fuerint. nam sunt, quæ

partes

partes suas integras habent ac plena membra, periodi sunt etiam, quæ imminuta illa & quasi decurtata. quàmuis in ijs quoque sententia perfecta sit atque absoluta. Περίοδον autem Cicero cum Latino verbo exprimere vellet, multis nominibus vsus est. nunc enim ambitum: nunc circuitum: nunc comprehensionem aut continuationem aut circumscriptionem appellat. Sed Græco etiam, cum commodum ipsi est, vtitur. quare illum sequar. Quod autem in expositione supra à me versę sententiæ auctor περίοδον inquit, habet (vt oppinor) hanc vim: membrorum scilicet incisorumque huius generis, cuius illa descripsimus: neq; enim sunt vera membra: aut corpora quæ dissecta sint. Ex ipsis autem conflari comprehensiones, quas dixit, probat, euoluta natura huius rei: definitioneque allata. nam inquit. Est enim ambitus coagmentatio, quæ constat ex membris, aut incisis volubilibus, sententiæ subiectæ paribus: ipsique in cursu adæquatis. Exemplum ipse ambitus ponit, in quo manifestò hæc esse cernantur, initium orationis Demosthenis aduersus Leptinem. principium quoque secundæ Philippicæ Ciceronis huic simile est. Sed etiam pro Milone cum de Clodio dixit. Nisi eum dij immortales in eam mentem impulissent, vt homo effeminatus, fortissimum virum conaretur occidere, hodie remp. nullam haberetis, trimembrem ambitum formauit. Explicans autem Demetrius exemplum: docensque, quæ in definitione posuit, illic esse inquit. Hęc enim comprehensio, quæ conflata est ex tribus membris, in extremo flexionem quandam, & contortionem habet: conatus enim sum verba Græca exprimere. nam Cicero flexiones in ij. de legibus de musica differens, vocauit, quas Greci καμπὰς appellabant: & in oratore, vbi de contentionibus Demosthenis, atque Æschinis agit, inquit. Cum alter alteri obijcit vocis flexiones. Sed alterum etiam verbum vsurpauit; καμπὴν autem & συστροφὴν vocat, similitudinem corporum sequutus, cum extrema pars membrorum ita flectitur, ac torquetur, vt primæ applicetur, atque ita orbem illum conficiat.

Ἀριστοτέλης δὲ ὁρίζεται τὴν περίοδον οὕτως. Περίοδός ἐστι λέξις, ἀρχὴν ἔχουσα καὶ τελευτήν. μάλα καλῶς, καὶ πρεπόντως ὁρισάμενος: εὐθὺς γὰρ ὁ τὴν περίοδον λέγων, ἐμφαίνει ὅτι ἦρκταί ποθεν, καὶ ἀποτελευτήσει ποι, καὶ ἐπείγεται εἴς τι τέλος, ὥσπερ οἱ δρομεῖς ἀφεθέντες: καὶ γὰρ ἐκείνων συνεμφαίνεται τῇ ἀρχῇ τοῦ δρόμου τὸ τέλος. ὅθεν καὶ περίοδος ὠνομάσθη, ἀπεικασθεῖσα ταῖς ὁδοῖς ταῖς κυκλοειδέσι καὶ περιωδευμέναις. καθόλου γὰρ οὐδὲν ἡ περίοδός ἐστι, πλὴν ποιὰ σύνθεσις. εἰ γοῦν λυθείη αὐτῆς τὸ περιωδευμένον καὶ μετασυντεθείη, τὰ μὲν πράγματα μενεῖ τὰ αὐτά: περίοδος δὲ οὐκ ἔσται. οἷον εἰ τὴν προειρημένην τὴν τοῦ Δημοσθένους περίοδον ἀναστρέψας, εἴποι ὧδέ πως. σαφῶς τούτοις ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι: φίλος γάρ μοί ἐστιν ὁ υἱὸς Χαβρίου: πολὺ δὲ μᾶλλον τούτου ἡ πόλις, ἣ συναγορεύειν με δίκαιόν ἐστιν: οὐ γὰρ ἔτι οὐδαμοῦ ἡ περίοδος εὑρίσκεται.

Aristoteles autem definit periodum sic. Periodus est dictio principium habens & finem: qui valde pulchre & decenter ipsum definiuit. illico enim qui periodum dicit, patefacit quod alicunde inceptum est, & desinere facit, & fertur ad aliquem finem. Quemadmodum cursores cum missi fuerint: etenim vnà cum illorum initio cursus apparet & finis. hinc & periodus appellata est, similis visa vijs rotundis & quæ ambitum conficiant: Ad summam enim nihil aliud periodus est, præter quàm qualis compositio. si igitur soluatur ipsius quod circumscriptum est, & aliter componatur,

ponatur, res quidem manebunt eadem: periodus autem non erit, ceu si prædicta aliquis Demosthenis periodo euersa sic aliquo modo dicat. συνερῶ τούτοις ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι: φίλος γάρ μοι ἐστὶν ὁ υἱὸς χαβρίου: πολὺ δὲ μᾶλλον τὸ τὴν πόλιν, ἣ συνειπεῖν μοι δίκαιόν ἐστιν: *non enim amplius periodus villa in parte visitur.*

Non contentus Demetrius naturam periodi inuolutam euoluisse, affert etiam summi harum quoque rerum doctoris definitionem. in iij. enim libro de arte dicendi Aristoteles hoc pacto periodum ipsam definit. addidit tamen illic non nulla, quæ aut ad distinguendam ipsam valent ab alijs, quæ continentur eodem genero, aut ad virtutem ipsarum, perfectionemque indicandam: inquit igitur vt tradit hic noster magister. Ambitus est locutio, quæ initium habet, ac finem. apud auctorem enim adiunctum statim superioribus est: oportere periodum finem à seipsa natum profectumque habere: nec non magnitudinem modicam, & quæ tanquam vno aspectu perspiciatur. priorem autem partem posuit, vt separaret ab oratione connexa: & tanquam continuatione quadam, serieque illigata: cuius orationis finis nullus, extremumque est, nisi cum res ipsa, quæ narratur ad finem peruenit. posteriorem verò, vt doceret modum etiam in ea fingenda seruari debere. quod nimis amplus circuitus, quia moram non paruam in se haberet: nec quasi vno aspectu totus posset perlustrari, iucundus non esset, nec facile perciperetur. Recitata igitur definitione Aristotelis Demetrius valde ipsam laudat: beneque & aptè naturam eius patefactam esse docet, virtutes ipsius singillatim explicans: ilico enim inquit qui periodum edit, indicat quod duxit principium aliunde: atque alicubi insistere debet, festinatque ad finem aliquem, veluti cursores carceribus dimissi. simul namq; cum eorum principio apparet finis extremumque cursus: simili enim hic quoque vtitur, vt rem obscuram, & quæ luminibus percipi nõ potest, declaret auxilio rei sæpe cognitæ atque oculis animaduersæ. Idem etiam probat causa explicata, cur ipsa ita nominata sit: affirmat enim periodum appellatam esse, quia instar sit viarum orbem conficientium ac circumactarum, putat igitur eos qui nomen id ipsis imposuerunt, animo vidisse, contemplatosque fuisse vias, quales ostendit: & quia similitudinem magnam illarum aspiciebãt in his comprehensionibus, ideo hoc nomine, quod proprium est viarum, ipsas appellasse. Confirmans autem id inquit. nihil sanè aliud esse periodum, nisi certam quandam compositionem verborum: non enim in verbis quibusdam, neque in eorum notionibus illa manet. quod à dissipatione ipsius, corruptioneque illius circuitus probat, dicens. Si nanque dissoluatur ipsius ille orbis: longeque alia verborum iunctura adhibeatur, res manebunt eædem: periodus verò dici non poterit. Disturbat autem trimembrem illam Demosthenis periodum immutato ordine sententiarum, cuius exemplo supra vsus fuerat. qua euersa, fractaque, addit nusquàm illic restare periodum; speciemque ipsius penitus absumptam esse. Nullum autem negotium est periodos elegantes quasque labefactare; perturbato enim orbe illo, tota res dilabitur. vt cum Cicero pro Milone, parem numero membrorum superiori, periodum illam conformarit; quæ non multo supra à me posita est, si, quod illic tertium, extremumque membrum est, primum ponatur, conuersio illa perierit.

Γένους δ' αὐτῆς ἤδη. τῆς ἑρμηνείας ἡ μὲν ὀνομάζεται κατεστραμμένη, οἷον ἡ κατὰ περιόδους ἔχουσα, ὡς ἡ τῶν ἰσοκρατείων ῥητορειῶν, καὶ γοργίου, καὶ ἀλκιδάμαντος: ὅλαι γὰρ διὰ περιόδων εἰσὶ συνεχῶν, οὐδέν τι ἔλαττον, ἤπερ ἡ ὁμήρου ποίησις δι' ἑξαμέτρων: ἡ δέ τις διῃρημένη ἑρμηνεία καλεῖται, ἡ εἰς κῶλα λελυμένη, οὐ μάλα ἀλλήλοις συνηρτημένα, ὡς ἡ ἑκαταίου, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἡροδότου. καὶ ὅλως ἡ ἀρχαία πᾶσα παράδειγμα αὐτῆς. Ἑκαταῖος μιλήσιος ὧδε μυθεῖται.

τὰ δὲ γελοῖα, ὥς μοι ἀληθέα δοκέει εἶναι· οἱ γὰρ Ἑλλήνων λόγοι πολλοί τε καὶ γελοῖοι, ὡς ἐμοὶ φαίνονται, εἰσί. ὥσπερ γὰρ σεσωρευμένοις ἐπ' ἀλλήλοις τὰ κῶλα ἔοικε καὶ ἐπερριμμένοις, καὶ οὐκ ἔχουσι σύνδεσιν, οὐδ' ἀντέρεισιν, οὐδὲ βοηθοῦντα ἀλλήλοις, ὥσπερ αἱ ταῖς περιόδοις.

Generatio autem ipsius hæc. locutionis hæc quidem nominatur tortuosa. seu quæ periodis constat: quemadmodum est illa Isocratis scriptorum, & Gorgiæ, & Alcidamantis: totæ nanque periodis continentibus conflatæ sunt: non minus atque Homeri poesis hexametris, hæc vero diuisa locutio vocatur, quæ in membra soluta est, non valde inter se apta: ut Hecatæi, & plurima Herodoti; & demum prisca omnis exemplum ipsius. Ἑκαταῖος Μιλήσιος ὧδε μυθεῖται· τὰ δὲ γελοῖα, ὥς μοι ἀληθέα δοκέει εἶναι· οἱ γὰρ Ἑλλήνων λόγοι πολλοί τε καὶ γελοῖοι, ὡς ἐμοὶ φαίνονται, εἰσί; *tanquam enim coaceruata membra illa videntur, ac temere coniecta, & non habentia communem iuncturam, neque mutuam fulturam, neque sibi opem vllam ferentia; quæ omnia sunt in periodis.*

Quæ sit fabrica coagmentatioque periodi se ostendisse primis verbis docet: hoc enim valet nunc γένεσις, idem inquam quod σύστασις. deinde partitur locutionem, causam autem hanc habuit partiendi ipsam; duoq; magnopere contraria inter se genera illius ostendendi, quod docere voluit verum vsum huius cōprehensionis, cum duobus è regione positis modis in ea tractanda peccari possit: & nimius .n. ipsius vsus molestus est, & nullus omni decore ornatuq; caret. mediam igitur viam tenendam esse putat. in quo etiam sequitur institutum iudiciumq; suorum Peripateticorum, qui illic quod rectum esset ac vitio vacaret, manere putabant. Hunc vero finem esse auctoris perspicitur ex illis verbis, quæ infra posuit. [illegible]; hæc enim aperiunt sensum animi illius & sunt quasi cōclusio totius huius disputationis de diuersis duobus, & maxime inter se contrarijs generibus locutionis. alterā igitur esse dicit eam, quæ vocetur Greco vocabulo κατεστραμμένη, quia partes omnes habeat contortas & in orbem conuersas, cuiusmodi est illa, quæ penè tota periodis constat, Exemplo autem declarare volens, quæ oratio κατεστραμμένη sit, huiuscemodi esse inquit illam, quę reperitur in scriptis Isocratis, & Gorgię, & Alcidamantis: totę enim inquit constant periodis continentibus, & nulla alia forma dictionis interruptis: non minus quàm Homeri poesis tota conflata est versibus hexametris, & nullo alio genere carminum temperata, Altera autem inquit Demetrius locutio vocatur διῃρημένη, quasi disiuncta, ac dissipata, quæ in membra soluta sit, non valde inter se cohærentia atque apta. Non valde vero apta ipsa vocans, indicare videtur non omnino membra illa disiuncta, ac dissipata esse posse, sed tantum in illis non apparere connexionem nodumq; illum, qui est in periodo. Exemplo vero hanc quoq; monstrans, priscorū auctorum monumenta iubet nos adire. Hecatæi nanq; totam historiam, ac maiorem partem Herodoti: demumque antiquam omnem locutionem, huiuscemodi esse inquit. Cicero quoque testatur hoc bono caruisse priscos illos Grecos, qui apte membra orationis coagmentare non didicerint. Cum enim in oratore orationes Catonis celebraret, fatetur hoc in illis meritò desiderari potuisse, quod tamen purgat; vitium id illius ætatis fuisse significans: veniaque maiore Catonem dignum esse, quia quod ipse præstare non potuit, primis etiam illis Grecis, qui postea multum in eo valuerint, negatum fuit. nam sine dubio intelligit periodos, cū, inquit, quasi remedium illi malo adhuc adhiberi posse significans. ipsa verba compo-

ne & quaſi coagmenta, quod ne Græci quidem veteres factitarunt, iam neminem anteponas Catoni. Ponit etiam Demetrius initium Hecatæi librorum, eum in dice ipſo, ac nomine auctoris, vt manifeſto id deprehendi poſſit. illo autem accuſantur Græci, vt mendaces in hiſtoria. cuius criminis inſimulantur etiam ab Herodoto. vnde illi, eos qui incolebant Aſiam Græcos parum ſibi viris Græcis æquos fuiſſe querebantur: nec deſtiterunt, indicatis multis locis, oſtendere Herodotū maleuolum fuiſſe, & inuidiſſe gloriæ ipſorum, Quod vero ad patefaciendum id, quod Phalereus vult, facit, liquido intelligitur membra illa diſſipata eſſe. primum enim penitus ſeparatum eſt: nec vlla parte hæret inferioribus. Secundum eodem pacto ſeiunctum eſt. quod de tertio quoque verè affirmari poteſt, quamuis particula, qua cauſam alicuius rei afferimus, copulari cum proximo ſuperiore membro videatur. Demetrius autem ipſe ſtatim id demonſtrat, tradens videri membra illa tāquam coaceruata, temereque aliud ſupra aliud coniectum: addidit enim non ſine cauſa ὥσπερ, quod tanquam reddidi: neque enim ex his rebus, quæ corpus non habēt, verè aceruus effici poteſt: neque propriè iaci aliquo illæ dicuntur, valere vero hoc Græcis ὥσπερ, & Latinis tanquam, aptaque ambo eſſe ad tranſlationem duriorem leniendam, apertum eſt. de quo ſupra non longe ab initio libri diſputaui, quamuis illic non eadem omnino particula vſus eſt, ſed pari tamen. inquit enim καθάπερ ἀντικείμενα. ſtatimque, quod rem explicaret, adiunxit ipſa illa membra nullam præ ſe ferre iunctionem, neque ſe mutuo ſuſtinere, aut opis demum aliquid ſibi vltro citroq; afferre. quæ omnia in comprehenſionibus, periodiſque fiunt.

Ἔοικε γοῦν τὰ μὲν περιοδικὰ κῶλα τοῖς λίθοις τοῖς ἀντερείδουσι τὰς περιφερεῖς στέγας καὶ συνέχουσι: τὰ δὲ τῆς διαλελυμένης ἑρμηνείας, διεῤῥιμμένοις πλησίον λίθοις μόνον, καὶ οὐ συγκειμένοις.

Similia igitur ſunt periodorum membra lapidibus fulcientibus rotunda tecta & illa continentibus: membra vero locutionis diſſolutæ iactis propè ſolùm lapidibus, & non conſtructis.

Adhuc magis explanare rem volens Demetrius imagine vtitur, quæ ponit ante oculos diſcrimen, quod verſatur inter vtraque membra, aitque membra periodorum ſimilia eſſe lapidibus ſuſtinentibus rotunda domicilia, ac tecta, iunctioneque illa tenentibus. contra ſolutæ orationis membra lapidibus ſimilia temere cōiectis in eundem locum, atque hoc tantum communionis habentibus, quod propinqui inter ſe ſint, ordine tamen, rectaque compoſitione careant. Non ſine cauſa autem, cum firma, ſtabiliaque in primis ædificia ſignificare vellet, inquit περιφερεῖς στέγας. rotunda namque ipſa ſolidiora ſunt, faciliuſque reſiſtunt quibuſcunque iniurijs. vnde Romæ ſacella vetuſta, quæ tanto temporis ſpatio permanſerunt, eius formæ ſunt. cum plurima, quæ parum intelligentibus firmiora videri potuiſſent, alia forma prædita, iam diu collapſa ſint.

Διὸ καὶ περιεξεσμένον ἔχει τι ἡ ἑρμηνεία ἡ πρὶν καὶ εὐσταλές. ὥσπερ καὶ τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα, ὧν τέχνη ἐδόκει ἡ συστολὴ καὶ ἰσχνότης: ἡ δὲ τῶν μετὰ ταῦτα ἑρμηνεία τοῖς Φειδίου ἔργοις ἤδη ἔοικεν, ἔχουσά τι καὶ μεγαλεῖον καὶ ἀκριβὲς ἅμα. Δ

Vnde & edolatum habet quiddam ſuperior locutio, & leue: quemadmodum & vetera ſimulachra, quorum ars videbatur contractio, & tenuitas: eorum vero qui ſecuti ſunt locutio, Phidiæ operibus iam ſimilis eſt, habens quiddam & amplum & exquiſitum ſimul.

Vnde inquit, superior, vetusque locutio quippiam in se habet parum edolatum, ac rude; nec non tenue & quasi ad iter expeditum: remotumque ab omni pompa, cuiusmodi sunt etiam antiqua simulacra. signorum enim vt addit, eorum ars: omneq; studium opificis videtur esse contractio, ac tenuitas. Oratio vero inquit scriptorum, qui successerunt illis, ac tempore consecuti sunt, ad eam perfectionem venit, vt operibus iam statuisque Phidiæ similis sit, cum in se habeat magnificum, atq; amplum quippiam: nec non eodem tempore exquisitum. Quod narrat similis ioco: illustrareque ratione hac volens id, quod præcipit. priscos illos opifices, & qui statuas, simulacraque conficerent, delectari solitos esse gracilitate corporum: in eaq; existimasse summam artem manere, cum inferiores, vt erant in omni re grandiores perfectioresque, ita etiam adiunxissent operibus suis amplitudinem, idem ego arbitror hac ætate, & in eadem arte, & in pictura contigisse: cum enim cognitis iam damnatisque erroribus primorum illorum, qui has artes extinctas penitus in lucem reuocarunt, maiore artificio scientiaque quidam ipsas tractassent, & ipsi tamen tenuitatem sequebantur: exiliaque simulacra illa sua, atque opera fingebant, exorti autem postea sunt perfecti iam & omni virtute cumulati, qui pleniora magisque veris respondentia ipsa conformarent, ita arduum ac difficile est subito emergere: & ijsdem itineribus omni tempore ad summum ascenditur. Περιεξεσμένον, verbo translato ab opificibus signorum, significat, leuiter expolitum. ξέειν enim valet scalpro vti, ac lapidem polire, vnde ξόανα signa ipsa, simulacraque appellata fuere. περιξέειν igitur non summum artificium adhibere in aliquo opere, sed summas tantum partes edolare. Εὐσταλὲς vero significat nõ magnifica veste, sumptuosaque ornatum, sed tenui vestimento, angustoque indutum, & quod ad iter faciendum accommodatum sit. Cum omnem hunc locum (vt opinior) accurate explicuerim, restat nunc videre, quid alij quidam de hac re senserint: & an eandem locutionis diuisionem probauerint. Aristoteles igitur primo, qui ipsius auctor, princepsque fuisse videtur, cum & ipse duo genera locutionis fecerit, in altero eorum nominum, quibus ipsa appellauit, diuersus ab hoc nostro magistro est, cum in rebus ipsis mirifice inter eos conueniat. quam enim διῃρημένην Demetrius vocat, ipse εἰρομένην appellauit: nec enim dissentire ipsos putandum est, quia vtuntur (nisi fallor) in eadem re ostendenda, nominibus, quę tota regione inter se discrepare videntur. à Demetrio enim vsurpata vox manifestò valet, diuisa & disiuncta: ab Aristotele verò cõnexa, & quasi vincta. vidit enim Aristoteles locutionem eam, quę diuisa, & tanquàm soluta erat, alia ratione esse illigatam, & tanquam cathenæ cuiusdam instar: illa nanque coniunctionibus vinciebatur, quæ vnam ipsam reddebant: nec alio vllo communi vinculo vtebatur. vnde recte εἰρομένη ea de causa vocari potuit. Vtitur sanè alio loco Aristoteles eo nomine, locutionem itidem intelligens, sed non solutam, ac dissipatam, verum comprehensione inclusam. inquit enim infra τῆς δ᾽ ἐν κώλοις λέξεως ἡ μὲν διῃρημένη ἐστὶν, ἡ δὲ ἀντικειμένη. vocat autem illic locutionem ἐν κώλοις, quæ membris illis sustinetur, quæ conficiunt ambitum. nollem igitur, vt liberè loquar, Demetrium, cum sequatur in re ipsa Aristotelem, ac ne latum quidem vnguem ab eius sententia discedat, nomina immutasse: gignere namque hoc potest erroris aliquid, ac sine dubio confundit, permiscetque hanc disciplinam, quam ipse ornare conatur: ac totis ingenij viribus expolire.

Δοκιμάζω καὶ δὴ ἔγωγε μήτε περιόδοις ὅλον δι᾽ ὅλου τὸν λόγον συνείρεσθαι, ὡς ὁ Γοργίου: μήτε διαλελύσθαι ὅλον, ὡς τὰ ἀρχαῖα. ἀλλὰ μεμῖχθαι μᾶλλον δι᾽ ἀμφοτέρων: οὕτω γὰρ καὶ ἐγκατάσκευος ἔσται, καὶ ἁπλοῦς ἅμα, καὶ ἐξ ἀμφοῖν ἡδύς. καὶ οὔτε μάλα ἰδιωτικὸς, οὔτε μάλα σοφιστικός. τῶν τε γὰρ πυκνὰς περιόδους λεγόντων, οὐδ᾽ αἱ κεφαλαὶ ῥᾳδίως ἑστᾶσιν, ὡς ἐπὶ τῶν οἰνωμένων; οἵ τε ἀκούοντες ναυτιῶσι διὰ τὸ ἀπίθανον: τοτὲ δὲ καὶ ἐκφωνοῦσι τὰ τέλη τῶν περιόδων προειδότες καὶ προαναβοῶσι.

Probo

Probo enim ego neque periodis his totam orationem connectere. vt est Gorgiæ oratio: neque dissolutam esse totam, vt sunt prisca. verum mixtam esse potius ex ambobus: sic enim & arte fabricata oratio erit, & simplex simul, & ex vtrisque iucunda. & neque valde vulgaris: neque valde exquisita. Eorum qui crebras periodos dicunt, neque etiam capita facile stant, vt in uinolentis. & qui audiunt nauseant, quia alienum id est à persuadendo: quandoque etiam edunt fines periodorum, cum prouideant illos, & prius clamitant.

Quid sui iudicij sit de optimo genere dicendi: quamque orationem maxime perfectam putet, nunc ostendit: declaratis enim duobus ipsius generibus contrarijs inter se, inquit neutrum perpetuo vsurpatum à se probari, sed medium quoddam inter illa: ex ambobusq; temperatum. primum autem reijcit locutionem totam cōnexam ex periodis. cuiusmodi erat Gorgiæ Leontini oratio. deinde quæ tota soluta, ac dissipata sit, cuiusmodi erat antiqua illa, ac prisca. quibus repudiatis, si sine modo vsurpatæ sint, aperit quam rectam luculentamque putet. permixtam autem ex illis huiuscemodi esse inquit: subitoque bona ipsius explicat, nec multo post mala itidem, vitiaq; illarũ patefacit. inquit igitur: sic enim & arte aliqua elaborata erit, & simplex simul: erunt enim in ea certæ partes, quæ curam, industriamq; artificis redolebunt. aliæ autem non tanto studio concinnatæ, nullam industriam præ se ferent. addit quoque ex varietate hac, illam etiam iucundã futuram ijs, qui audiunt: nihil enim est quod tantopere delectet i pellatq; fastidium ex omni re quantopere mutatio ipsa, & non semper idem. nec posse videri eandem valde abiectam, ac vulgarem, qualis est sermo imperitorum affirmat: nec valde itidem sophisticam, id est non factam ad imitationem orationis sophistarum, qui infinitum studium, in cōponenda, ornandaque oratione ponebant. eorum nomina supra posuit: illi enim sunt nominati sophistæ. Quæ sequuntur pertinent ad vitia incommodaque, quæ in se habent continuatæ periodi, significanda: tria autem affert, quorum primum cernitur in persona oratoris. reliqua duo, ij, qui audiunt diuersa ratione affinia culpæ esse ostēdunt. inquit igitur ne capita quidem facile manere eorum, qui frequētes periodos edunt, quod in actione turpissimum est. Cicero in ij. libro de legibus, cum de sui temporis cantibus, teneris ac fractis, loqueretur, huiuscemodi etiã quippiam inde fieri declarauit. ait enim. Illa quidem, quæ solebant quondam compleri seueritate iucunda Liuianis, & Næuianis modis, nunc vt eadem exultent, ceruices, oculosque pariter cum modorum flexionibus torqueant? Motum autem eum ineptum indicare volens Phalereus, simili vtitur: aitque idem illis accidere, quod vinis plenis ac temulentis vsu venire perspicitur. quatiunt enim continēter capita. vt autem qui ita dicunt motu corporis peccant, ita etiam qui audiunt inquit satietate, fastidioque non paruo afficiuntur propter similitudinem: neque enim verisimile est quempiam ita fingere posse orationem sine ingēti cura, quod est remotum valde, & alienum à persuadendo. Addit etiam eosdem illos aliquando pronuntiare clausulas, exitusque periodorum. vt qui prouiderant animo, quo res euentura sit: & ante illos ipsos oratores clara voce edere.

Τῶν δὲ περιόδων αἱ μικρότεραι μὲν ἐκ δυοῖν κώλοιν συντίθενται: αἱ μέγισται δὲ ἐκ τεττάρων. τὸ δ' ὑπὲρ τέσσαρα, οὐκ ἔτ' ἂν ἐντὸς εἴη περιοδικῆς συμμετρίας.

Periodorum autem minores quidem ex duobus membris constant: maxime autem ex quatuor: quod super quatuor est, non amplius intra iustam mensuram periodi manet.

Cum sensum animi sui de perfecta locutione indicarit: ac quid boni habeant periodi maliq́;, si modice contraq́ue vsurpentur, docuerit, mensuram nunc ipsarum, ac partium numerum declarat. breuiores enim inquit ex duobus membris cōstant: longissimæ autem maximęque ex quattuor. quem modum, qui transire vellet, vt ex quinque sex ve membris ambitum conficeret, peccaturum non mediocriter ait: neque intra terminos iustæ periodi mensurę ipsum vllo modo mansurum. Quamuis enim oratores aliquando multo maiorem numerum membrorum, antequam plenam integramq́ue sententiam concludant, in oratione ponant: & si tunc illic vmbra quædam visitur periodi: est enim eo loco sine dubio circuitus quidam & gyrus, nō tamen vult vllo pacto Demetrius illum vocari posse periodum. quia superat iustam, debitamq́; mensuram verę comprehensionis: periodus enim est modica quædam comprehensio sententiarum, vel vna potius sententia: eademq́; elegans tota, ac venusta. quæ cum terminum illum transit: prolixiorq́ue quàm oporteat, fit, amittit eum leporem ac suauitatem: Non est enim putādum imponi semper legem oratoribus, vt cogant id, quod cogere volunt, intra angustos illos cancellos: aliquando enim materia id non patitur, largioremq́ue campum desiderat, vt omnia quę prosunt illi tempori, edantur. Exempla huius compositionis deesse non possunt. vt autem alia nunc omittam, principium orationis, quam habuit M. Tullius ad Quirites post reditum, huiuscemodi est: multa enim, multaq́ue ante quàm absoluisset, quod dicebat, prolata sunt: constatq́; manifesto ipsum multo maiore numero membrorum, quàm ferat legitima periodus. Sed etiam procemium pro Milone speciem quandam eiusdem rei retinet: quis enim nō videt ante illud, Tamen hæc noui iudicij noua forma terret oculos, suspensa omnia & inchoata esse. Arbitror autem, cum hoc videret Demetrius: intelligeretq́; posse aliquos in hac re peccare, ea de causa sedulo hoc pręcepisse: testariq́; voluisse, non esse illas coagmentationes membrorum, quamuis illic circulus quidam, ambitusq́; perspiciatur, periodos.

Γίνονται δὲ καὶ τρίκωλοί τινες· καὶ μονόκωλοι, ἃς καλοῦσιν ἁπλᾶς περιόδους· ὅταν γὰρ τὸ κῶλον μῆκός τε ἔχῃ καὶ καμπὴν κατὰ τὸ τέλος, τότε μονόκωλος περίοδος γίνεται, καθάπερ ἡ τοιάδε. Ἡροδότου Ἁλικαρνασῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε, καὶ πάλιν. Ἡ γὰρ σαφὴς φράσις πολὺ φῶς παρέχεται ταῖς τῶν ἀκουόντων διανοίαις. ἐπ' ἀμφοῖν μέντοι συνίσταται ἡ ἁπλῆ περίοδος, καὶ ὑπὸ τοῦ μήκους, καὶ ὑπὸ τῆς καμπῆς, τῆς περὶ τὸ τέλος· ὑπὸ δὲ θατέρου οὐδέποτε.

Fiunt autem & trimembres quædam: & vnius membri, quas vocant simplices periodos: quando enim membrum longitudinem habuerit, & flexionem in extremo, tunc vnius membri periodus fit. Quemadmodum hæc. Ἡροδότου Ἁλικαρνασῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε. *Et iterum.* Ἡ γὰρ σαφὴς φράσις πολὺ φῶς παρέχεται ταῖς τῶν ἀκουόντων διανοίαις. *Ex ambobus sane constat simplex periodus, & ex longitudine, & ex flexione prope finem: ab altero autem nunquam.*

Cum autem meminisset tantum ambituum, & ex duobus, & ex quattuor membris constantium, adiungit inueniri quoque quasdam, quæ tria membra habeant. Sed non nullas etiam, quę singulis membris constent, reperiri testatur, vocatæq́ue ea de causa sint simplices periodi; ipse illas ἁπλᾶς nominat: Aristoteles easdem diuerso nomine, cuius tamen eadem vis notioq́ue sit, ἀφελεῖς appellat. Quid autem requiratur, vt existat hic simplex ambitus, accurate declarat. ait enim cum ita conformatum membrum fuerit, vt longitudinem habeat, atque in extremo flexionem, tunc nasci periodum hanc vnico membro constantem. Cum autem Aquila, qui scripsit

psit de luminibus ijs orationis, quæ vocantur σχήματα, dissenserit à iudicio duorum horum: dixeritque se non videre quemadmodum periodus cognominetur, quæ ex vnico membro constet, quod ipse fatetur se non vidisse, alij multi nullo negotio perspicient: præsertim cum diligenter hoc monstrarint nostri hi optimi auctores, & quasi manum ad illud intenderint. duo enim sunt, quę id efficiunt id est prolixitas mēbri, & tanquam orbis ille. Quotiescunque igitur videmus membrum, quod excedat iustam mensuram. cuiusque extremum cum initio quodam modo coniunctum sit, tunc asseuerare possumus simplicem ambitum illum esse; neque enim hæc reperiuntur in vulgaribus membris. Exemplo ipsam ostendere volens Demetrius, vsus est initio historiæ Hecatæi. quo etiam non longè à principio huius libri in declarādo membro, quod totum, vniuersamque sententiam contineret, vsus fuerat. Sed aliud etiam adiungit. cuius sententia hæc est. nomen vero auctoris dicere non possum. Apertam, dilucidamque orationem magnum lumen afferre mentibus eorum, qui audiunt. positis autem his duobus exemplis, tradit quæ requirantur in constituenda simplici periodo, quod supra à me explicatum est.

Ἐν δὲ ταῖς συνθέτοις περιόδοις, τὸ τελευταῖον κῶλον μακρότερον χρὴ εἶναι, καὶ ὥσπερ περιέχον καὶ περιειληφὸς τὰ ἄλλα: οὕτω γὰρ μεγαλοπρεπὴς ἔσται καὶ σεμνὴ περίοδος, εἰς σεμνὸν καὶ μακρὸν λήγουσα κῶλον. εἰ δὲ μή, ἀποκεκομμένη καὶ χωλῇ ὁμοία, παράδειγμα δ' αὐτῆς τὸ τοιοῦτον. Οὐ γὰρ τὸ εἰπεῖν καλῶς, καλόν. ἀλλὰ τὸ, εἰπόντα, δρᾶσαι τὰ εἰρημένα.

In compositis autem periodis, vltimum membrum longius oportet esse, & tanquam continens & amplectens alia: sic enim magnifica erit & honesta periodus, in honestum & longum desinens membrum: sin, incisæ & claudæ similis: exemplum autem ipsius est tale. Οὐ γὰρ τὸ εἰπεῖν καλῶς, καλόν: ἀλλὰ τὸ, εἰπόντα, δρᾶσαι τὰ εἰρημένα.

Cum iam docuerit omnia, quę ad simplices ambitus pertinent, redit ad concretas, ac pluribus membris cōstantes, explicandas. compositę vero ipsæ, iunctęq; nunc appellantur, vt à simplicibus separentur. præcipit igitur vt in illis fingendis extremum membrum longius efficiatur. huiuscemodique sit, vt tanquam complectatur, contineatque in se reliqua. cuius rei, si seruetur, statim vtilitatem declarat, tradens ita futuram conuersionem, ac periodum magnificam, & plenam grauitatis. sed eius etiam granditatis causam, originemque demonstrat addens. cum desinat ac terminetur in grandi, longoque membro. quod si negligatur inquit hoc præceptum; erit periodus trunca, extremaque parte debilis, demumque claudæ similis. Elegans autem exemplum posuit periodi rectè cōformatæ, atque omnibus numeris absolutæ. videtur vero edita in aliquem, qui cum non efficeret: nec ad exitum perduceret, quæ rectè dixisset, putaret tamen se rem præclaram fecisse, ac magna laude dignam. negat enim id pulchrum esse: cum integrę vtræque laudi obtinendæ absolutio consiliorum illorum requiratur. in hæc autem verba, vt auctorem indicare possim, non memini me vnquàm incidisse apud veterem vllum scriptorem. Quod verò hic supra à Demetrio pręceptum est, Ciceroni quoque cognitum ac probatum fuit; nec mirum: ab ijsdem enim doctoribus ambo ipsa accipiebant, id est Aristotele, ac Theophrasto. quod illic quoq; à Cicerone significatū est. in iij. enim libro de oratore, de articulis, membrisq; disputans (κῶλα autem intelligebat) inquit. Quæ si in extremo breuiora sunt, infringitur ille quasi verborum ambitus: sic enim has orationis conuersiones Gręci nominant. Quare aut paria esse debent posteriora superioribus. extrema primis: aut, quod etiam est melius & iocundius, longiora. Atq; hęc quidem ab ijs philosophis, quos tu maxime diligis, Catule, dicta sunt.

Τρία δὲ γένη περιόδων ἐστὶν, ἱστορικὴ, διαλογικὴ, ῥητορικὴ. ἱστορικὴ μὲν ἡ μήτε περιηγμένη, μήτ' ἀνειμένη σφόδρα, ἀλλὰ μεταξὺ ἀμφοῖν. ὡς μήτε ῥητορικὴ δόξειεν καὶ ἀπίθανος διὰ τὴν περιαγωγήν: τὸ σεμνόν τε ἔχουσα καὶ ἱστορικὸν ἐκ τῆς ἁπλότητος. οἷον ἡ τοιάδε. Δαρείου καὶ παρυσάτιδος γίνονται. μέχρι τοῦ Νεώτερος δὲ κῦρος: ἑδραίᾳ γάρ τινι καὶ ἀσφαλεῖ καταλήξει ἔοικεν αὐτῆς ἡ ἀπόθεσις.

Tria autem genera periodorum sunt. historica, dialogica, oratoria. historica quidem, quæ neque circumacta: neque remissa vehementer: sed in medio ambarum. vt neque oratoria videri possit, & aliena à persuadendo propter circumactionem: honestatemque habens & historicum ex simplicitate: ceu hæc ipsa. Δαρείου καὶ παρυσάτιδος γίνονται. *vsque ad.* Νεώτερος δὲ κῦρος. *Solidæ enim cuidam, & firmæ terminationi videtur similis ipsius clausula.*

Tres species inquit esse comprehensionum, quarum omnium cum eadē natura sit, discrepant illæ inter se orbe ipso atque eius perfectione. hæ nanque conuersionem illam exquisitam habent: non nullæ eandem remissiorē. aliæ adhuc magis hebetem, atque obscuram. aptæ autem illæ finguntur materiæ ipsi, ac rebus, quæ tractantur. Sunt enim accommodatæ quædam studijs oratorum: quædam verò rerum gestarum scriptioni: reliquæ sermonibus his, ac colloquijs, qui à Græcis vocantur dialogi. Initium earum explicandarum dicit à periodo propria historiarum, quam mediā esse inquit inter illas duas: cum nec circumacta, neque remissa valde sit. minus autem rotundam ea de causa esse dicit, vt distincta sit ab oratoria, valeatq; ad persuadendum, quæ nanque orbem accuratum, ac circunductionem haberet, fide careret. quia tamen videtur postulari dignitas quædam, ac granditas, historiæ propria, in illa simplicitatem suam hoc ei afferre, præbereq; docet. Huiuscemodi autē esse inquit illam, quæ à Xenophonte in principio Anabasis conformata est. cuius exemplo supra quoque vsus fuerat. initio vero ipsius & fine indicato, declarat nō sine causa dictum à se esse, grauitatem in ea requiri: id enim in hac manifestò perspici. nam cum terminare ipsam auctor vellet, deposuit in stabili firmaque clausula, & quæ in lubrico nullo modo versetur, sed contra ab omni casu tuta sit.

Τῆς δὲ ῥητορικῆς περιόδου συνεστραμμένον τὸ εἶδος καὶ κυκλικὸν: καὶ δεόμενον στρογγύλου στόματος, καὶ χειρὸς συμπεριαγομένης τῷ ῥυθμῷ. οἷον τῆς, Μάλιστα μὲν εἵνεκα τοῦ νομίζειν συμφέρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον: εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς εἵνεκα τοῦ Χαβρίου ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν. σχεδὸν γὰρ εὐθὺς ἐκ τῆς ἀρχῆς ἡ περίοδος ἡ τοιάδε συνεστραμμένον τι ἔχει, καὶ ἐμφαῖνον ὅτι οὐκ ἂν ἀπολήξειεν εἰς ἁπλοῦν τέλος.

Oratoriæ autem periodi contorta forma, & circularis, & quæ egeat rotundo ore, & manu, quæ vna cum numero circumagatur. ceu huius. Μάλιστα μὲν εἵνεκα τοῦ νομίζειν συμφέρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον: εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς εἵνεκα τοῦ Χαβρίου ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν: *ferme enim ilico à principio periodus huiuscemodi contortum quiddam habet, & quod ostendit, quod nullo modo desineret in simplicem finem.*

Cum historicam periodum explicasset, diuerso ordine, atq; initio ipsas appella-

rat,

rat, oratoriam periodum aggreditur. formamque ipsius conuersam exquisite esse tradit, atque orbicularem. nec non egere eandem affirmat rotundo ore: brachioque, quod vna cum ipsius numero circumagatur. qua oratoris actione si destituta sit, iniuriam quasi accipere videatur: nec posse satis pro dignitate pronuntiari. Κύκλιον igitur, vt ostendi, valet, quod postulat: vel potius flagitat, rotundum os. id quod etiam semper valere putaui idem verbum apud Aristotelem in iij. de arte dicendi, vbi de numeris differens: heroique vim ac naturam explicans, in alijs de ipso hoc inquit, καὶ ἁρμονίας δεόμενος: significare enim voluit, vbi non est harmonia, non apte ipsum poni posse. Exemplo autem huius vtitur trimembri periodo Demosthenis, edito in principio orationis aduersus Leptinem. quod supra quoque posuit. de illo verò postea inquit. Ferè primis statim verbis prolatis: à principioq; periodum hanc præ se ferre quippiam conuersum, & quod ostendat nullo modo se terminaturum in simplici aliquo fine atque humili, sed exitum ipsius futurum amplum atque elegantem.

Διαλογικὴ δέ ἐστιν ἡ περίοδος, ἡ ἔτι ἀνειμένη καὶ ἀφελεστέρα τῆς ἱστορικῆς. καὶ μόλις ἐμφαίνουσα ὅτι περίοδός ἐστιν, ὥσπερ ἡ τοιάδε. Κατέβην χθὲς εἰς τὸν Πειραιᾶ, μέχρι τοῦ, Ἅτε νῦν πρῶτον ἄγοντες. ἐπέρριπται γὰρ ἀλλήλοις τὰ κῶλα ἐφ' ἑκατέρῳ ἕτερον, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλελυμένοις λόγοις: καὶ ἀπολήξαντες, μόλις ἂν ἐννοηθεῖμεν κατὰ τὸ τέλος ὅτι τὸ λεγόμενον περίοδος ἦν. δεῖ γὰρ μεταξὺ διῃρημένης τε καὶ κατεστραμμένης λέξεως, τὴν διαλογικὴν περίοδον γράφεσθαι, καὶ μεμιγμένην ὁμοίως ἀμφοτέραις. περιόδων μὲν εἴδη τοσάδε.

Dialogica autem periodus est, quæ adhuc remissa, & simplicior historica. & vix ostendens quod periodus est, quemadmodum talis. Κατέβην χθὲς εἰς τὸν Πειραιᾶ. *vsque ad,* Ἅτε νῦν πρῶτον ἄγοντες: *iacta enim sunt inuicem aliud super aliud membra: quemadmodum in dissoluta oratione, & cum desierimus, vix intelligemus in fine, quod id quod dicitur periodus est: oportet enim in medio distinctæ & contortæ locutionis, dialogicam periodum scribi: & mixtam esse similiter ambabus. Periodorum quidem species tot.*

Ad tertiam periodum, explicatis iam duabus, quæ sola restat, venit. illa autem est, qua in sermonibus accurationibus vtuntur. esse verò dicit eam magis adhuc remissam simpliciòremque historica periodo, ac nisi quis diligenter attēdat, non cognitorum conuersionem eam esse, quod quæ sit aperte non indicet. exemplum huiuscemodi periodi esse, inquit, primam partem pulcherrimi operis Platonis, quod scripsit de republica: in qua narrat se descendisse in Piræum, vsque ad verba. Vt qui nunc primum festos illos dies agunt. causam autem statim afferens difficultatis illius ait. membra enim ita in ea coniecta sunt, vt alterum super alterum incidisse, non arte quadam illa inter se compacta videantur: vt in oratione dissoluta fit. Addit autem, ad eius languorem magis explanandum aptum. Et cum ad exitum eius peruenerimus, vix intelligere poterimus in extremo, quod editum est, periodum extitisse: decet enim conuersionem hanc aptam sermonibus his, scribi stilo illo, qui medius est inter dissipatam, ac conuersam locutionem: ac temperatam esse pari modo ambabus illis. Adiunxit autem, quibus declararet absolutam esse hanc disputationem: tot enim, quot traditæ sint, dicit esse species periodorum. nunc enim εἴδη propriè vocat, quod initio appellarat γένη.

Γίνοιτ'

Γίνεται δὲ καὶ ἐξ ἀντικειμένων κώλων περίοδος: ἀντικειμένων δὲ ἤτοι τοῖς πράγμασιν. οἷον Πλέων μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεύων δὲ διὰ τῆς θαλάσσης: ἢ ἀμφοτέροις, τῇ τε λέξει καὶ τοῖς πράγμασιν. ὥσπερ ἡ αὐτὴ περίοδος ὧδε ἔχει.

Fiunt autem & ex oppositis membris periodi: oppositis autem siue rebus, vt. πλέων μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεύων δὲ διὰ τῆς θαλάσσης. *vel ambobus, locutioneq; & rebus. quemadmodum eadem periodus se sic habet.*

Quod ad ornatum concinnitatemque periodorum facit. constituta iam natura earum, generibusque explicatis, tradit confici etiam periodos, quæ habeant membra inter se contraria. nam inueniri periodos, in quibus contraria contrarijs non opponuntur, manifestum est: quas certe ipse supra exempli causa posuit, hoc nō habuerunt. vnde ipse copulam addidit, cum hac re discrepantes ab illis tractare vellet: existimauit enim eas animaduersas, & notatas esse. cum igitur nunc explicare aggrediatur has, in quibus contrarij aliquid est atque oppositi, vno tempore docet opponi membra inter se pluribus modis. nunc enim res inter se contrariæ sunt: nunc verba: quandoq; etiam simul & res ipsæ ac verba. primum autem aggreditur eam, in qua res contrariæ continentur in membris. quam luculento exemplo illustrat accuratissimi scriptoris. sumpsit enim locum è Panegyrico Isocratis, vbi de ingentibus copijs Xerxis loquitur, cum in Græciam inuasit. Cicero in ij. de finibus conatum opulentissimi regis commemorans, eandem figuram seruauit, expressam ex eo auctore, quem semper valde amauit: ait enim maria ambulauisset: terram nauigasset. in ea enim liquido intelligitur id seruatum. nauigare enim & ambulare res contrarię sunt; vt terra, & mare: sic enim magistri dicendi contrarium accipiunt. antequàm autem periodum eam explicet, in qua quidquid est contrarij in verbis tantum manet, aggreditur illam, cuius membra vtroque genere contrarij prædita sunt, & quod in rebus: & quod in verbis positum est. cum autem, vt supra fecerat, exemplo ipsam ostendere oporteret, inquit. verba enim Græca ponam vt melius perpendi possint, cum in illis, nisi fallor, scrupulus aliquis sit ὥσπερ ἡ αὐτὴ περίοδος ὧδε ἔχει. Diu verò in hac opinione fui vt exemplum defecerit, relictum errore librarij alicuius, quem postea ceteri secuti sint, quod quum ex ijsdem verbis constaret aliquantulum immutatis, putarit illa abundare, nisi aliquis credat, ita locum accipiendum esse. vt dixerit. Cuiusmodi est eadem hæc periodos nulla re variata, sed relicta vt est. quod tamen mihi duriusculum videtur: præter quàm quod non video illic contrarij aliquid in nominibus. præterea diligentia tam politi scriptoris postulare videbatur, vt distincta exempla poneret. si nanque in eadem comprehensione vtraque oppositio posita sit, confundatur qui legit necesse est. Quod si, destituti ope integri libri, experiri velimus an possimus ita conformare membra, vt vtriusque concinnitatis exemplum illic maneat, videndum est, an ita potuerit ipse Phalereus variasse πλέων μὲν διὰ τῆς χέρσου, πεζεύων δὲ διὰ τῆς ἁλός. tunc enim, vt prius, res ipsæ rebus contrariæ erunt: eodemque tempore verba verbis opponentur: χέρσου enim & ἁλὸς cum paria similiaque sint, intelligentur studiose ita collocata esse: è regioneque posita speciem habent contrariorum. ita in mentem mihi venit, vt corrigerem hoc membrum. si mendum fortè hic aliquod subest, vt arbitror.

Κατὰ δὲ τὰ ὀνόματα μόνον ἀντικείμενα κῶλα, τοιάδε ἐστὶ, οἷον ὡς ὁ τὴν Ἑλένην παραβαλὼν τῷ Ἡρακλεῖ φησιν, ὅτι Τοῦ μὲν ἐπίπονον καὶ πολυκίνδυνον τὸν βίον ἐποίησεν: τῆς δὲ περίβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν κατέστησεν: ἀντίκειται γὰρ καὶ ἄρθρον ἄρθρῳ, καὶ σύνδεσμος συνδέσμῳ, ὅμοια ὁμοίοις: καὶ τἆλλα δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. τῷ μὲν ἐποίησεν, τὸ κατέστησεν. τῷ δὲ ἐπίπονον, τὸ περίβλεπτον: τῷ δὲ πολυκίνδυνον, τὸ περιμάχητον: καὶ ὅλως, ἓν πρὸς ἕν, ὅμοιον παρ᾽ ὅμοιον, ἡ ἀνταπόδοσις.

In

In nominibus autem tantum opposita membra, huiuscemodi sunt. Ut qui Helenã Herculi contulit, inquit. quod τῷ μὲν ἐπίπονον καὶ πολυκίνδυνον τὸν βίον ἐποίησεν· τῆς δὲ περίβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν κατέστησεν: *opponitur enim & articulus articulo, & copula copulæ, similia similibus: & alia vtique eodem modo. illi quidem* ἐποίησεν, *illud* κατέστησεν. *illi autem* ἐπίπονον, *illud* περίβλεπτον. *illi autem* πολυκίνδυνον, *illud* περιμάχητον. *& demum, vnum ad vnum, simile ad simile, redditio.*

Duobus iam modis traditis, quibus contraria contrarijs in membris periodorum opponuntur, ad tertium, qui reliquus est, transit. ille vero est cum rerum earum naturæ nullo pacto inter se repugnant: in verbis tamen perspicitur quiddam, quod speciem habet contrarij. Illustri autem exemplo eum declarat. accurateque ipse veritatem ipsius exempli, sedulitatemque auctoris ostendit. Isocrates verò fuit, qui Helenam cum Hercule contulit, in eo ipso libro, quo Helenam ornauit. accepit igitur Demetrius inde comprehensionem bimembrem: docetque in ea, & articulum articulo, & copulam copulæ respondere, & eodem pacto reliqua omnia verba. vt vnum ad vnum (vt inquit) referatur: simileque ad simile, quæ redditio est assignatioque partium tantopere expetita, magnũ ornatum afferens orationi. Huiuscemodi etiam est comprehensio illa Ciceronis de aruspicum responsis, in re atroci exponenda: Clodioque vulnerando. Conniuentis illos oculos abaui tui magis optandos fuisse, quàm hos flagrantis sororis? quamuis nunc conniuentes: nunc flagrantes oculi, re, non verbo, videantur esse contrarij. Sunt tamen & ipsi contrarij ea ratione, qua declaratum est: hic enim quoque & pronomen pronomini respondet, & flagrantis, accusandi casu positum, superiori nomini conniuentis. nec non sororis patrio casu, eodem casu prolato nomini abaui: non tamẽ omninò ordo seruatus est vt in Isocratea illa. preter quàm quod idem verbum vincit hęc membra, cum illic duo diuersa in extremo posita sint, quæ propter similitudinem sibi respondent. vnde Græca periodos exquisitior putanda est, atque omnibus numeris absolutior. Pręclaris autem ac perfectis vsus quoque Cicero est, præsertim, vt ipsemet ostẽdit in quinto accusationis. cum inquit. Conferte hanc pacem cum illo bello. huius prætoris aduentum cum illius imperatoris victoria. & quæ sequuntur, concinnitatis atque elegantiæ plenissima. Hęc igitur Græci magistri dicendi vocant ἀντίθετα, siue ἀντίστροφα. nam Dionysius aliquando ita ipsa appellauit. Cum autem Cicero dicat, ἀντίθετα exprimere volens, cum contrarijs opponuntur contraria, videndum est an recte verba, quæ è regione stant contraria semper dici possint, cũ in genere hoc ἀντιθέτων: quando scilicet nomine tantum illa opponuntur, similia potius similibus respondeant, quæ res habet in se speciem repugnantiæ. similia autem illa esse inter se plane intelligitur: nam & numerus syllabarum par est: & conformatio ipsa verborum. Præterea hoc aperte testatur Demetrius. cum in explicanda cõprehensione Isocratis, & articulum articulo, & copulam copulæ respondere ostendit. addidit enim ὅμοια ὁμοίοις: nec non infra ceteris partibus inter se comparatis, in omni ambitu id diligenter seruatum esse docens, ait. ὅμοιον παρ' ὅμοιον. nec me tamẽ fallit Aristotelem verba ipsa, quæ ἀντίθεσιν faciunt, dicere contraria. verum ille videtur membra ἀντικείμενα appellare, in quibus tantum verba posita sunt reipsa contraria, non nomine tantum.

Ἔστι δὲ κῶλα, ἃ μὴ ἀντικείμενα, ἐμφαίνει τινὰ ἀντίθεσιν, διὰ τὸ τῷ σχήματι ἀντιθέτως γεγράφθαι. καθάπερ τὸ παρ' Ἐπιχάρμῳ τῷ ποιητῇ πεπαιγμένον ὅτι Τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν· τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγών. τὸ αὐτὸ μὲν γὰρ εἴρηται, καὶ οὐδὲν ἐναντίον. ὁ δὲ τρόπος τῆς ἑρμηνείας μεμιμημένος, ἀντίθεσίν τινα

πλανῶντι

πλασθέντι ἔοικεν, ἀλλ' οὐδὲ μὲν ἴσως γέλωτα ποιῶν οὕτως αὐτὸ ἔθηκε, καὶ ἅμα σκώπτων τοὺς ῥήτορας.

Sunt autem membra, quæ, cum opposita non sint, ostendunt quandam oppositionem, quia figura opposite scripta sunt. veluti illud apud Epicharmum poetam ludentem editum, quod τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγών: *idem enim dictum est, & nihil contrarium. modus autem locutionis mixtus, oppositionem quandam erranti præ se fert. verum hic fortasse risum mouens sic opposuit, & simul irridens oratores.*

Admonet nos Demetrius, quod breui antea præceperat Aristoteles: inde enim totum hoc natum est, inueniri membra non nulla, quæ cum opposita inter se non sint, præ se ferunt tamen non nihil oppositionis, quia figuram retinent illius rei, ad scripta sunt vt antitheta ipsa tractari solita sunt. Exemplum autem ponere volens Demetrius adumbratæ huius, simulatæque oppositionis, eodem, quo Aristoteles, fertur: Epicharmi enim Siculi locum ambo citant, in quo ille lusit. Adiungit verò ille. nam Aristoteles cum affirmasset inueniri quasdam falsas ἀντιθέσεις, exemploque cuiusmodi forent, indicasset, verbum postea non addidit, idem omnino in posteriore membro, quod in priore dictum esse:ac nihil contrarium. verum inquit locutionis modus mixtus in animo eius, qui audit vagante, & errore quodam à veritate abducto, gignit speciem quandam oppositionis. Hic (vt opinor) sensus elici potest è Græcis verbis, nisi mendum illic lateat, quod aliquando veritus sum: nam sermo ipse mihi durus videtur, præterea non video illic mixtionis aliquid, aut temperamenti; vnde in mentem mihi quandoque venit legi debere pro μεμιγμένος, in quo verbo non paruus scrupulus est, μεμιμημένος: quod quamuis nulla auctoritate confirmatum, vtilitatis eorum, qui legunt, causa, notum esse volui. Ita certe (nisi fallor) essent omnia planiora: dixisset enim elegantis, & in præceptis dandis apertus auctor, modum illum orationis, qui modus adumbrasset, atque imitatus esset quandam antithesin, hoc posse in animo auditoris errantis. nam si attente audiret, non posset eum res fallere. πλανῶν autem translato verbo ab erroribus corporis: homines enim errare, & huc, & illuc vagari proprie dicuntur, elegãter dictus est, quid audit, cum alio atq; alio mente fertur. Ita quoq; locutus est Sophocles in Oedipo tyranno ex persona ipsius regis docentis, se graue malum ciuitatis diu deflesse: ac multa animo versasse, vt inueniret viam aliquam salutis. inquit enim. ἀλλ' ἴστε πολλὰ μέν με δακρύσαντα δή, πολλὰς δ' ὁδοὺς ἐλθόντα φροντίδος πλάνοις. Sed infra quoque eodem pacto hoc ipsum verbum cepit Demetrius. Statim autem, de fine consilioque Epicharmi disserens, inquit. Verum hic fortasse risum mouere studens, conformauit huiuscemodi antithesin: falsam scilicet ac simulatam: eodemque tempore contemnens oratores: ac nimium eorum studium in huiuscemodi concinnitatibus consectandis exagitans. Facile autem credi potest hoc animo ipsum fecisse Epicharmum: nam Lucilium quoq; significauit Cicero, mutuatum personam Scæuolæ, non dissimilem huic rem in Albutio scite reprehendisse: nimium enim studium oratorum in componendis verbis: & tam minutam constructionem, nullo modo ferebant poetæ, præsertim qui eo studio tenerentur risum quacunque ratione possent excitandi: & aliorum leuia etiam peccata exagitandi.

Ἔστι δὲ καὶ παρόμοια κῶλα, ἅτινα παρόμοια δὴ τοῖς ἐπ' ἀρχῆς. οἷον Δωρητοί τε πέλοντο, παραίρρητοί τ' ἐπέεσσιν. ἢ ὡς ἐπὶ τέλους, ὡς ἡ τοῦ πανηγυρικοῦ ἀρχή. Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων. εἶδος δὲ τῆς παρομοιώσεως τὸ ἰσόκωλον, ἐπὰν ἴσας ἔχῃ τὰ κῶ-

λα

λα τὰς συλλαβάς, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ. Ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον: οἷς τε ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων: ἰσόκωλον μὲν δὴ τοῦτο.

Sunt autem & assimilia membra, quæ quidem assimilia sunt ijs, quæ in principio. vt Δωρητοί τε πέλοιντο, παράῤῥητοί τ' ἐπέεσσιν. *vel vt in fine, vt Panegyrici principium.* Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων. *Species autem aßimilis est isocolum, cum pares habuerint membra syllabas, vt apud Thucydidem.* Ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον: οἷς τε ἐπιμελὲς ἂν εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων: *Isocolum enim iam hoc.*

Transit nunc ad alium ornatum periodorum explicandum, cum iam quomodo membra ipsarum opponi inter se dicantur ostendisset. vt enim membra ἀντικείμενα inter se dicuntur, ita quoque παρόμοια vocantur: quæ igitur huiuscemodi sint, & quot modis hæc similitudo gignatur, declarat, duo autem illi sunt: similia enim mẽbra esse possunt, aut in principio, aut in extremo. Prioris modi exemplum ponit versum Homeri è nono libro Iliadis, pronuntiatum illic à Phœnice, suadẽte Achilli, vt placaretur, acceptis muneribus, Agamemnoni: exposito more maiorum, qui donis semper & precibus flectebantur, cum grauiter etiam aliquibus irati erant. Alterius autem rationis, cum in extremis suis partibus similia membra sunt, exẽplum est initium panegyrici illius, quem scripsit Isocrates: eadem enim illic est syllaba in fine vtriusque membri, Aristoteles quoque, vnde hęc sumpsit Demetrius, παρόμοια, vt res poscebat, illa vocat. Hermogenes vero in primo libro περὶ ἰδεῶν, vbi de pulchritudine locutionis disputat, παρισώσεις ea nominat, non suo, neque proprio ipsorum verbo appellans: pertinet enim hoc ad qualitatem membrorum indicandam, non ad quantitatem ipsorum ostendendam: philosophus sanè id nomẽ reseruauit quantitati membrorum demonstrandæ, docens πάρισον esse, cum membra sunt æqualia. cętera eadem sunt nam in nomine tantum dissentit rhetor ille à Demetrio, & Aristotele: ipse enim quoque tradit fieri παρισώσεις illas & in primis, & in postremis partibus membrorum. Cum autem exemplo indicare volens similitudinem in principio positam, vtatur loco Platonis hoc è symposio. Παυσανίου δὲ παυσαμένου: addatque, se purgans illic Socrates, quod hanc concinnitatem orationis probauerit. διδάσκουσι γάρ με ἴσα λέγειν οἱ σοφοί animaduertendum est, an ceperit id verbum doctissimus scriptor, vt Hermogenes: ęqualiaque vocarit verba, quę verius similia dicta fuissent. an mensuram eorum spectarit: vt enim similia illa inter se sunt: tres enim syllabę omnino eædem sunt: primę scilicet duæ, ac postrema, ita paria & æqualia. Halicarnasseus etiam non membra solum ἴσα & πάρισα vocauit, sed verba quoque. vt cum in vita Isocratis orationem illius, crebrasque periodos, omni genere ornamentorum refertas, perpendens, inquit. οὐ μόνον τῷ κάλλει τὸ ποικίλον ἴσον, ἀλλὰ τὰ σχήματα τοῖς ὀνόμασι. τῷ μὲν πλείστῳ τὸ μέγιστον: τῷ δὲ ἀγαθῷ τὸν ἔπαινον, & infra. τῷ μὲν καλῶς τὸ καινῶς αἱρετώτερον τῷ δὲ ἀκαίρως τὸ ἀπειροκάλως πάρισον. nec tamen simili verba intelligit, quæ παρόμοια vocat. nam idem in hoc fecit, quod supra commisisse illũ in altero verbo indicaui. nec tamen me fallit in consuetudine quoque sermonis aliquando ἴσα pro ὅμοια vsurpari, ac verba hæc inter se aliquando commutari. qui tamen accurate aliquid tradit: pręceptaque artis dat, videretur proprie loqui debere, omni ambiguitate verborum sublata. præsertim cum superiores res illas apposite vocarint. Cum autem ostendisset cuiusmodi forent periodorum membra, παρόμοια vocata: & quot modis similitudo illa in membris fingeretur, docet ἰσόκωλα: ita autem à Græcis eadem membra, cum ęqualia inter se sunt, appellantur, vt ipse accurate tradit, speciem esse παρομοίου. quę nanque paria, ęqualiaque sunt similia, inter se ea ratione sunt. exemplum verò huius concinnitatis, ponit locum Thucydidis è

primo libro, non longè à principio. vbi signis quibusdam probat veteres Graecos, ac barbaros, & qui sedes propè mare habebant, & qui insulas incolebant, piraticam exercuisse: atque ex eo studio res ad vitam necessarias parare solitos. cum illud adhuc dedecus nullum haberet, vel potius laudis aliquid ac gloriae afferret. Apud poetas enim inquit, qui nauigant se mutuo interrogant, an praedones sint, vt ueq; vnde quaeritur propter indignitatem eam artem inficiantibus: neque ijs, qui student scire, probri aliquid obijcientibus. in extrema enim hac sententia exemplū manet: cum ambitus sit duobus membris constans inter se paribus. infinita exempla huius elegantiae sunt etiam apud Ciceronem. vt cum pro Milone inquit. Quod igitur in causa quaerendum est, id agamus: hoc quod tormentis inuenire vis, id fatemur.

Ὁμοιοτέλευτα δέ ἐστι, τὰ εἰς ὅμοια καταλήγοντα, ἤτοι εἰς ὀνόματα ταὐτὰ, ὥσπερ ἔχει ἐπὶ τοῦ, Σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν θανόντα γράφεις κακῶς. ἢ ὅταν εἰς συλλαβὴν καταλήγῃ τὴν αὐτήν. ὥσπερ τὰ ἐκ τοῦ πανηγυρικοῦ προειρημένα.

Similiter autem desinentia sunt, quae in similia desinunt, siue in nomina eadem, vt se habent in illa. Σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν θανόντα γράφεις κακῶς. *Siue quando in syllabam desierint eandem; vt illa sunt, quae è panegyrico ante dicta sunt.*

Quae sint ὁμοιοτέλευτα nunc explanat: quod & ipsum est ornamentum orationis, cum igitur similiter verba desinunt. siue inquit in ijsdem nominibus terminentur: siue extrema tantum ipsorum syllaba eadem sit, illa vocantur ὁμοιοτέλευτα. Exemplum prioris rationis: quae infrequentior est, ponit vocem antiqui scriptoris, qua in eadem re praecipienda vsus quoque fuerat Aristoteles. in eam autem non recordor me vnquam incidisse apud auctorem ipsum. insimulat verò illa quempiam acerbitatis, qui in aduersarium viuum maledicta multa congesserat: & eundem mortuum etiam scriptis suis vexabat. Posterioris verò, locum Isocratis, quem supra collocauit è principio panegyrici. eidem enim ornatui monstrando idem exemplum adhiberi debuit, ne perturbarentur, qui legeret. illi nanque παρομοίῳ, quod in extremis membris similitudinem habet, nomen postea impositum est ὁμοιοτέλευτον: neque re vlla discrepat hoc ab illo. Ita autem crebra est concinnitas haec apud Ciceronem, vt non valde oporteat illam indicare. Vt tamen ipsius etiam aliquod Latinum specimen demus, quod paratum hic sit, duas è pulcherrima oratione elegantissimas comprehensiones depromemus. Pro M. enim Marcello, quum conuerso sermone ad C. Caesarem dixit. Ergo, & mihi meae pristinae vitae consuetudinem C. Caesar interclusam aperuisti, & his omnibus ad bene de omni rep. sperandum quasi signum aliquod sustulisti: est enim manifesto haec comprehensio bimembris: cuius etiam membra & aequalia sint, & similiter desinant: nec in vna tantum syllaba similitudo illa maneat, vt in Isocratea, sed in duabus. par autem omnibus modis ipsi est haec quoque ex eadem grauissima causa sumpta, nisi quod praeterea in hac contraria contrarijs opponuntur: loquitur autem de ijs, qui aduersarij ipsi fuerant in bello, cuius generis hominum nullos inueniri tunc affirmat. Aut sua pertinacia vitam amiserunt: aut tua misericordia retinuerunt.

Χρῆσις δὲ τῶν τοιούτων κώλων ἐπισφαλής: οὔτε γὰρ δεινῶς λέγοντι ἐπιτήδεια: ἐκλύει γὰρ τὴν δεινότητα ἡ περὶ αὐτὰ τερθρεία καὶ φροντίς. δῆλον δ' ἡμῖν τοῦτο ποιεῖ Θεόπομπος; κατηγορῶν γὰρ τῶν τοῦ Φιλίππου φίλων φησίν, Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες; ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν, καὶ, Ἐκαλοῦντο μὲν

ἑταῖροι

ἑταῖροι, ἦσαν δὲ ἑταῖραι· ἡ γὰρ ὁμοιότης ἡ περὶ τὰ κῶλα καὶ ἀντίθεσις, ἐκλύει τὴν δεινότητα διὰ τὴν κακοτεχνίαν· θυμὸς γὰρ τέχνης οὐ δεῖται. ἀλλὰ δεῖ τρόπον τινά, αὐτοφυᾶ εἶναι ἐν ταῖς τοιαύταις κατηγορίαις, καὶ ἁπλᾶ τὰ λεγόμενα.

Usus autem talium membrorum lubricus: neque enim acriter dicenti accommodata sunt: dissoluit enim vim illam, quod ponitur in ipsis nimium studium & cura. planum autem nobis hoc facit Theopompus: accusans enim Philippi amicos inquit, Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν. *Et.* Ἐκαλοῦντο μὲν ἑταῖροι, ἦσαν δὲ ἑταῖραι: *Similitudo enim quæ est in membris & oppositio, dissoluit formam eam acrem propter male positam operam in illis: excandescentia enim arte non eget: verum oportet aliquo modo, naturalia esse in huiuscemodi accusationibus, & simplicia ea quæ dicuntur.*

Omnibus iam ornamentis periodorum explicatis, intelligens nõ vtiliter semper ita expolitas periodos adhiberi, cum si alieno tempore, ac loco vsurpetur magnopere obsint, vsum earum tradit: vt remoto malo, quod boni in illis positum est, tuto capiatur. cum enim res tam lubrica foret, officium ipsius erat, hoc aperire, ne quis imprudenter laberetur: in culpamque eam incideret, quam magni etiam scriptores euitare non potuerunt. inquit igitur. Vsus verò huiuscemodi membrorum in lubrico versatur, ac plena periculi res est. primum autem tradit nullo modo cõuenire ipsa illi oratori, qui acer ac vehemens esse velit: cuius rei statim rationem reddit, affirmans, corrumpere ac frangere nugatorium hoc studium, ac curam oratoris in his festiuitatibus consectandis, omnem vim ipsius, & impetum, quo ferebatur in aduersarium. Idque intelligi posse affirmat ex scriptis Theopompi, quę referta erant his concinnitatibus. Cum enim figere ille maledictis vellet Philippi Macedonis amicos, ac turpissimas ipsis notas inurere (in primis enim hic scriptor maledicus est habitus) consilium ipse suum disturbauit consectatione harum elegantiarum: duos autem ex ipsius historia, in quibus potissimum id faceret, locos exprompsit. prior est, ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν: accusat enim ipsos: quod cum sæui ingenij homines ac sicarij magni forent, ijdem tamen moribus ac vitæ institutis molles ac teneri essent: sententia nanq; hæc est eorum verborum. πόρνους Græci impudicos pueros vocabant & qui tanquam meretrices, florem ętatis quæstui haberent. quod testatur etiam Xenophon in primo libro ἀπομνημονευμάτων his verbis. Τὴν τε γὰρ ὥραν ἐὰν μέν τις ἀργυρίου πωλῇ τῷ βουλομένῳ, πόρνον αὐτὸν ἀποκαλοῦσιν. inde que iuncto nomine ἀνδροπόρνους appellauit Theopompus sodales Philippi, qui id flagitium paterentur. respondet verò hoc verbum superiori, & ipsi iuncto, ἀνδροφόνοι. cuius notio, ratioque est manifesta. Posterior locus est ἐκαλοῦντο μὲν ἑταῖροι, ἦσαν δὲ ἑταῖραι, in quo etiam contraria inter se comparantur. Non ineptè autem fortasse Latinis his verbis exprimeretur posterior hæc vox Theopompi, eadem asperitate seruata. vocabantur quidem amici: erant autem amicæ, amicas enim solitas appellari meretrices notum est, vel exemplo hoc Terentij, haud conuenit. Vna ire cum amica imperatorem in via. Cum autem locus ipse citetur ab Athenęo in sexto libro δειπνοσοφιστῶν, quo Theopompus illos accusauit, totus sanè plenus harum elegantiarum, hæc pars, quam potissimum sumpsit Phalereus, ita illic legitur. οὓς δικαίως ἄν τις αὐτοὺς οὐχ ἑταίρους, ἀλλ' ἑταίρας ὑπέλαβεν. οὐδὲ στρατιώτας, ἀλλὰ χαμαιτύπας προσηγόρευσεν. ἀνδροφόνοι γὰρ τὴν φύσιν ὄντες, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν. In genere verò hoc orationis reprehendendo. Demetrius vtitur eodem verbo, quo Theophrastus, vnde disciplinam acceperat, vsus antea fuerat: ille enim quoq;, quum vitium ipsius osten

dere vellet, dixit eam ἐκλύειν τὸν ἀκροατήν: ideſt ſedare motus in animo eius, qui audit, prius excitatos: ac frangere diſſipareque iram illam: Ipſe tamen non perſonam eius qui audit, ſed illius, qui dicit, cogitat, cuius grauitatem in dicendo diſſoluere orationem hanc tradit. Cicero quoque in eadem culpa exagitanda videtur oratoris perſonam officiumque cogitaſſe, quod illa deterius faceret ac corrumperet. ait enim in oratore ſuo, Detrahit prætereà actionis dolorem: aufert humanum ſenſum auctoris: tollit funditus veritatem, & fidem. Locus, in quo accurate differit Theophraſtus de generibus ἀντιθέσεων omnique earum ratione, legitur apud Halicarnaſſeum in vita Lyſię. Poſitis autem exemplis Demetrius ipſa explicat: vitiumq; huius orationis patefacit, dicens. Similitudo enim, quæ, ſedulo conquiſita, apparet in his membris: & contrariorum oppoſitio, diſſoluit genus illud dicendi graue, atque acre ob prauum ſtudium captandi eos ornatus. Eius verò mali cauſam afferre volens, ait. Motus enim vehementior animi atque excandeſcentia non eget arte: cum potius eo tempore ars obſit, atq; impetum furoris frangat. Addit etiam oportere potius illo tempore naturam ſequi, & cum huiuſcemodi contumelię in aliquem iaciendæ ſunt, aliquo modo ipſi parere. Τέχνη vero τινὰ inquit ſententiam hanc moderans: qui enim omnino, vt animus ipſe fert, faceret, fortaſſe peccaret: preceptaque artis ſemper vtilia ſunt. nam ratio illa praua, qua vſus eſt Theopompus, non fuit ars vera. Videtur autem hiuſcemodi quiddam Terentius etiam ſignificaſſe, cum in ore impuri ſerui hanc ſentētiam poſuit. ac fortaſſe idem hoc verbum αὐτοφυᾶ expreſſit: reprehendebat autem ille Myſidem ancillam, quæ hoc non videbat: & ſe ficta illa fabula perterrefactam fuiſſe dolebat. Paulum intereſſe cenſes ex animo omnia, vt fert natura, facias: an de induſtria? Quod adiungitur à Demetrio eſt quaſi declaratio antecedentis vocis. id ſcilicet quod ait, ea quæ dicuntur ſimplicia eſſe debere, id eſt non fucata, neque vllis inuoluta artificijs.

Οὔτε δ' ἐν δεινότητι χρήσιμα τὰ τοιαῦτα ὡς ἔδειξα, οὔτε ἐν πάθεσι καὶ ἤθεσιν· ἁπλοῦν γὰρ εἶν βούλεται καὶ ἀποίητον τὸ πάθος· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἦθος. ἐν γοῦν τοῖς ἀριστοτέλους περὶ δικαιοσύνης, ὁ τὴν ἀθηναίων πόλιν ὀδυρόμενος, εἰ μὲν οὕτως εἴποι ὅτι Ποίαν τοιαύτην πόλιν εἷλον τῶν ἐχθρῶν, οἵαν τὴν ἰδίαν πόλιν ἀπώλεσαν, ἐμπαθῶς ἂν εἰρηκὼς εἴη καὶ ὀδυρτικῶς. εἰ δὲ παρόμοιον αὐτὸ ποιήσει: Ποίαν γὰρ πόλιν τῶν ἐχθρῶν τοιαύτην ἔλαβον, ὁποίαν τὴν ἰδίαν ἀπέβαλον, οὐ μὰ τὸν δία πάθος κινήσει, οὐδὲ ἔλεον, ἀλλὰ τὸν καλούμενον κλαυσίγελωτα: τὸ γὰρ ἐν πενθοῦσι παίζειν κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ τὰ τοιαῦτα ἐν τοῖς πάθεσι κακοτεχνεῖν ἐστι.

Neque igitur cum acres eſſe uolumus vtilia ſunt huiuſcemodi vt demõſtraui, neque in affectibus & moribus: ſimplex enim eſſe vult & ſine qualitate vlla affectus, eodem autem pacto & mos. in illis igitur Ariſtotelis de iuſtitia, qui ciuitatem Athenienſium deplorat, ſi ſic dixiſſet. Ποίαν τοιαύτην πόλιν εἷλον τῶν ἐχθρῶν, οἵαν τὴν ἰδίαν πόλιν ἀπώλεσαν. *cum affectu utique dixiſſet, & lugubriter. ſi autem* παρόμοιον *ipſum fecerit:* ποίαν γὰρ πόλιν τῶν ἐχθρῶν τοιαύτην ἔλαβον, ὁποίαν τὴν ἰδίαν ἀπέβαλον: *non per Iouem affectum mouebit, neque miſericordiam, verum appellatum* κλαυσίγελωτα: *etenim in lugentibus ludere, vt prouerbio fertur, huiuſcemodi in affectibus praue moliri eſt.*

Concludit ſuperiorem diſputationem Demetrius: putat enim à ſe affatim demon-

ſtratum,

ſtratum, nullo modo apta eſſe formæ illi dicendi graui, ac vehementi, ita expoſita membra: additque quibus etiam rebus alijs non conueniant: remouet enim quoq; ab oratione, quę motus animi turbidos excitat, hoc ſtudium, curamque concinnandi membra periodorum. vt ab ea quoque, qua mores effinguntur. Eius autem præcepti rationem reddens, inquit. poſtulare πάθος, naturamque eius requirere, vt ſimplex ſit: atque omni qualitate nudatum. quod commune ipſi eſt cum oratione, quæ mores & indolem exprimit. nam πάθος, & ἦθος videtur appellare orationem παθητικὴν & ἠθικήν. Apſinus etiam, vetus quidam magiſter dicendi, quod ad πάθος pertinet, idem præcipit: cum enim rationes tradidiſſet, quibus πάθος excitaretur, adiungit locutionem eſſe debere ſine cura conformatam, ac vacuam omnibus exquiſitis ornamentis, quia orationem his quaſi medicamentis fucare nõ videtur eſſe dolentis: atque grauem aliquam iniuriam deplorantis. Exemplo verò explicare volens Demetrius veritatem huius præcepti, ſumit locum tractatum ab Ariſtotele in libris, quos ſcripſit de iuſtitia. vt enim memoriæ prodidit Laërtius, quattuor libros ſeparatim confecit doctiſſimus ille vir de iuſtitia. in illis igitur quidam inducebatur deplorare aduerſas res Athenienſium, quem docet, ſi ita dixiſſet, nullis adhibitis leporibus, ac luminibus orationis. Qua tali vrbe hoſtium potiti ſunt, qualem ſuam propriamque amiſerunt, tempori illi ſeruiturum fuiſſe: apteque ad fletum excitandum, deflendumque illum acerbum caſum, verba facturum. Si verò inquit παρίσωσιν in eadem re exponenda effecerit, vt pariter extrema amborum mẽbrorum terminentur. exempli cauſa (conemur enim cõcinnitatem eandem verborum adumbrare: ac vim denique exempli exprimere.) Quã enim vrbem hoſtium talem ceperunt, qualem ſuam propriamq; hoc bello amiſerunt. non me Hercule affectum, neque miſericordiam excitabit, ſed eum, qui iuncto verbo ex duobus nominibus, contrarias res ſignificantibus, κλαυσίγελως à Græcis appellatur: lugebunt enim aliquo modo, qui audiunt propter triſtitiam illarum rerum: eodemque tempore ridebunt, capti leporibus, feſtiuitatibusque eius orationis, atq; exhilarati. Verbo hoc vſus eſt Plutarchos in libro, quo diſputauit, non poſſe iucunde viui ex ratione tradita ab Epicuro: nec non Xenophon in ſexto libro rerum Græcarum, cum exponeret, qui fuiſſet tunc animos Phliaſiorum, cum vrbe iam capta, magna cum virtute inde hoſtes exturbaſſent: fortiſſimos enim ciues narrat lętitia exultaſſe: mulieres verò, vinum ſuis, vt reficerẽt vires, miniſtraſſe: ſimulq; præ gaudio lacrimaſſe. vnde inquit vere tunc, non vt plerunq; vſurpari hoc verbum ſolitum eſt, κλαυσίγελως omnes, qui aderant occupauit. Verba ſuauiſſimi ſcriptoris hæc ſunt. ἔνθα δὴ ἐπαιάνισαν περὶ τῆς σωτηρίας. τοὺς μὲν ἄνδρας δεξιουμένους ἀλλήλους, τὰς δὲ γυναῖκας πιεῖν τε φερούσας καὶ ἅμα χαρᾷ δακρυούσας. πάντας δὲ τοὺς παρόντας τότε τῷ ὄντι κλαυσίγελως εἶχε. Valet autem manifeſto riſus fletu temperatus ipſe enim præterea Phalereus, vt qui valde rem improbaret, citato vetere prouerbio, prauum hoc ſtudium declarat: ac ſimili quodam exagitat, dicens. Inter flentes enim iocari (vt vulgo dicitur) nihil aliud eſt quàm, dum affectus commoues, huiuſcemodi lepores orationis ſectari.

Γίνεται μέντοι γε χρήσιμά ποτε ὡς ἀριστοτέλης φησίν. Εγὼ ἐκ μὲν ἀθηνῶν εἰς στάγειρα ἦλθον διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν,: ἐκ δὲ σταγείρων εἰς ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν. εἰ γοῦν ἀφέλοις τὸ ἕτερον μέγαν, συναφαιρήσῃ καὶ τὴν χάριν: τῇ γὰρ μεγαληγορίᾳ συνεργοῦσι τὰ τοιαῦτα κῶλα, ὁποῖα τῶν γοργίου τὰ πολλὰ ἀντίθετα καὶ τῶν ἰσοκράτους. περὶ μὲν δὴ τῶν παρομοίων, ταῦτα.

Sunt tamen vtilia quandoque vt Ariſtoteles inquit. ἐγὼ ἐκ μὲν ἀθηνῶν εἰς στάγειρα ἦλθον διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν, ἐκ δὲ σταγείρων εἰς ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν. *Si igitur abſtuleris alterum* μέγαν, *vnà auferes, & venuſtatem: ample enim dictioni prodeſſe poſſunt huiuſcemodi membra,*

 qualia

qualia sunt Gorgiæ multa: in quibus contraria contrarijs opponuntur, & Isocratis. De similibus igitur membris, hæc.

Cum diligenter ostenderit quibus temporibus oportet sibi tẽperare ab hoc genere orationis tam exculto, docet nunc quando fructum magnum ferunt membra comprehensionum ita concinnata: vtiturque exemplo Aristotelis, qui, vt suspicati licet, in epistola quadam, cum exponeret, cur relictis Atheuis Stagira venisset: indeq; rursus Athenas se contulisset, prioris profectionis causam fuisse dixit regẽ magnũ: posterioris vero hibernum tempus, frigusq; magnum: itaque verba composuit, vt ambo membra eo nomine terminarentur, quod magnum eo sermone valet. Addit autem statim Demetrius, significare volens quantum suauitatis conciliatum sit ei sentẽtiæ lumine illo, si abstuleris alterum eorum verborum, eodem tempore dempseris inde omnem leporem ac venustatem: granditatem enim & amplitudinẽ orationis adiuuant huiuscemodi membra, cuiusmodi sunt magna ex parte, & Gorgiæ, & Isocratis antitheta. vtitur autem eodem exemplo infra, vbi differit de venusta oratione. concludit verò nunc disputationem de paromœis: indicatq; absolutam eã esse: manifestò enim ὁμοιοτέλευτα, cum similiter desinant, species illorum sunt: huic enim splendori orationis magistri dicendi suum propriumque nomen imposuerũt, quamuis generis nomine παρόμοια aliquando etiam vocarint.

Διαφέρει δὲ ἐνθύμημα περιόδου τῇδε. ὅτι ἡ μὲν περίοδος, σύνθεσίς τίς ἐστι περιηγμένη, ἀφ' ἧς καὶ ὠνόμασται: τὸ δὲ ἐνθύμημα ἐν τῷ διανοήματι ἔχει τὴν δύναμιν καὶ σύστασιν. καὶ ἔστιν ἡ μὲν περίοδος κύκλος τοῦ ἐνθυμήματος, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων: τὸ δ' ἐνθύμημα διάνοιά τις, ἤτοι ἐκ μάχης λεγομένη ἐν ἀκολουθίας σχήματι.

Distat autem enthymema à periodo hoc pacto. quod periodus quidem, est compositio quædam circumducta, à qua & nominata est: enthymema autem in sententia vim suam & constitutionem habet. & est periodus quidem orbis enthymematis, quemadmodum & aliarum rerum: enthymema autem sententia quædam, quæ scilicet ex pugna dicitur in consecutionis figura.

Cum sæpe eodem loco enthymema, & ambitus hic verborum, qui periodus vocatur, maneant: non nullique idem illa esse ea de causa falsò putarẽt, succurrit Demetrius eorum inscitiæ. discriminaque multa ponit, quibus eæ res distinguantur, ac diuersæ esse intelligantur: nisi enim hunc errorem quibusdam eripere vellet, nõ fecisset nunc mentionem enthymematum, cum argumẽti genus id sit: non est autem propositum Demetrio tradere hoc in libro, quę valent ad faciendam fidem. enthymema autem capit nunc vt Cicero, ac Græci magistri huius artis, id est sententiam ex contrarijs conclusam, & in qua pugna appareat. Sed Aristoteles quoque quamuis plerunque appellet enthymema syllogismum, qui altera tantum propositione constet, tamen in secundo libro de arte dicendi consuetudinem rhetorum sequitur. vbi exemplo Lisiæ vtitur in loco, quem indicarat, illustrando. In Topicis autem suis Cicero diligenter de enthymemate disputauit, & exẽpla etiam quędam eius protulit, sumpta ex antiquis tragicis: inquit enim. Huius generis hæc sunt. Hunc metuere: alterum in metu non ponere. Eam, quam nihil accusas, damnas: bene quam meritam esse autumas, dicis male mereri. Id quod scis prodest nihil: id quod nescis obest. Differentia prima hęc est. Ambitus est compositio quædam circumacta, vnde nomen inuenit, quod supra quoque tradidit. Quædam verò di-

cens, statim declarauit cuiusmodi foret, addens περιγμοῦ. quæ nanque orbem illum non conficeret constructio, periodus non esset: simul verborum esse compositionem illam significauit. Enthymema verò inquit habet omnem suam vim in sententia ipsa: eoque, quod verbis illic ostenditur: totumque inde conflatum, conformatumque est. Secundum verò discrimen, non dissimile superioris ponit. Esse periodum orbem enthymematis vt ceterarum etiam rerum. circuli periodi vocantur. nam periodi siderum. periodi febrium. periodi terrarum. omnes eadem de causa appellantur. quia eodem redeatur, vnde incœptum est iter. Enthymema autem esse inquit notionem quandam, id est eam, quę pugna constat: editam ita, vt habeat speciem consecutionis.

Συμεῖον δέ: εἰ γὰρ διαλύσειας τὴν σύνθεσιν τοῦ ἐνθυμήματος, τὴν μὲν περίοδον ἠφάνισας: τὸ δ' ἐνθύμημα ταυτὸν μένει. οἷον εἴ τις τὸ παρὰ δημοσθένει διαλύσειε ἐνθύμημα τὸ τοιοῦτο. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τὰ δ' οὐκ ἂν ἔγραψας: οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει. διαλύσειε δὲ οὕτω, μὴ ἐπιτρέπετε τοῖς τὰ παράνομα γράφουσιν: εἰ γὰρ ἐκωλύοντο, οὐκ ἂν νῦν οὗτος ταῦτα ἔγραφεν. οὐδ' ἕτερος ἔτι γράψει, τούτου νῦν ἁλόντος ἐνταῦθα τῆς περιόδου μὲν ὁ κύκλος ἐκλέλυται: τὸ δ' ἐνθύμημα ἐν ταυτῷ μένει.

Signum autem huius rei: si nanque dißolueris compositionem enthymematis, periodum quidem deleueris: enthymema autem idem manet. ceu siquis hoc, quod apud Demosthenem est, enthymema dissoluerit. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τὰ δ' οὐκ ἂν ἔγραψας. οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει. *dißoluerit autem hoc pacto,* μὴ ἐπιτρέπετε τοῖς τὰ παράνομα γράφουσιν: εἰ γὰρ ἐκωλύοντο, οὐκ ἂν νῦν οὗτος ταῦτα ἔγραφεν. οὐδ' ἕτερος ἔτι γράψει, τούτου νῦν ἁλόντος. *hic periodi quidem orbis ille dissoluitur: enthymema autem in eodem loco manet.*

Intelligi posse in constructione verborum manere periodum: enthymema autem in sententia, signo quodam, quod affert, dicit. Signum autem argumentum hoc vocat, quia fidem facit, probatque quod constituere vult, à posterioribus. Si igitur inquit enthymema in orbe illo inclusum fuerit: dissolueris que compositionem eam verborum, periodum ipsam euerteris: nec vestigium vllum ipsius restabit. enthymema tamen suo loco manet, nec disturbatur. Exemplo hoc aperire volens, profert locum ex Demosthenis oratione contra Aristocratem, quem, cum illo quoque ipse vti vellet, expressit Quintilianus in quinto libro, his verbis. Optimum autem videtur enthymematis genus cum proposito dissimili, vel contrario, ratio subiungitur. quale est Demosthenis. Non enim, si quid vnquam contra leges factum est, idque tu es imitatus, iccirco te conuenit pœna liberari. Quin e contrario damnari multo magis. Nam vt si quis eorum damnatus esset, tu hoc non scripsisses: ita damnatus si fueris, non scribet alius. Neque enim tantum verba, quæ citat Phalereus, vertit Quintilianus, sed superiora etiam hæc, quæ cum ipsis coniunguntur. οὐ γὰρ εἴ τι πώποτε μὴ κατὰ νόμους ἐπράχθη, σὺ δὲ τοῦτ' ἐμιμήσω, διὰ τοῦτ' ἀποφεύγειν σοι προσήκει, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἁλίσκεσθαι si quis igitur euertat (inquit Demetrius) huius sententiæ ordinem hoc pacto. Nolite potestatem facere oratoribus promulgandi aliquid contra leges. Si enim olim vetiti essent, nullo modo hic nunc hæc promulgasset: neque alius ex hoc tempore vnquam promulgabit, si hic damnatus sententijs uestris fuerit, id uerum esse intelliget: hic enim orbis ille periodi dissolutus est: enthymema uero restat.

Καὶ καθόλου δὲ τὸ μὲν ἐνθύμημα, συλλογισμός τις ἐστι, ῥητορικός· ἡ περίοδος δὲ, συλλογίζεται μὲν οὐδὲν, σύγκειται δὲ μόνον. καὶ περιόδους μὲν ἐν παντὶ μέρει τοῦ λόγου τίθεμεν, οἷον ἐν τοῖς προοιμίοις· ἐνθυμήματα δὲ οὐκ ἐν παντί. καὶ τὸ μὲν, ὥσπερ ἐπιλέγεται, τὸ ἐνθύμημα· ἡ περίοδος δὲ αὐτόθεν λέγεται. καὶ τὸ μὲν οἷον συλλογισμός ἐστιν ἀτελής· ἡ δὲ, οὔτε ὅλον τι, οὔτε ἀτελὲς συλλογίζεται.

Et ad summam quidem enthymema, syllogismus quidam est, oratorius. periodus autem, ratiocinatur quidem nihil: in compositione autem solum manet. & periodos quidem in omni parte orationis ponimus, ceu in principijs ipsarum; enthymemata autem non in omni. & hoc quidem, quasi post aliquid dicitur, enthymema. periodus autem ex se dicitur. & hoc quidem syllogismus est imperfectus; hæc autem neque totum aliquid, neque imperfectum ratiocinatur,

Non capit nunc enthymema eodē sensu Demetrius, quo supra semper cepit. videtur enim ex hoc loco vti hoc verbo, vt Aristoteles ferè vti consueuit: qui definiēs etiam ipsius vim & naturam pluribus locis, affirmat enthymema esse imperfectum syllogismum, siue oratorium: quod idem tamen est, syllogismum. existimari autem potest ille hoc fecisse vt penitus seiungeret diuersaque esse ostenderet, hæc nomina, cum neutro modo sumptum enthymema par sit; respondeatque periodo. Animaduertendum etiam, vt hucusque primum posuit definitionem periodi, ilicoque longe aliam esse naturam enthymematis declarauit, ita nunc ipsum cōtra facere: explicat enim primum vim enthymematis: deinde probat eiusmodi nihil efficere periodum. inquit igitur. Ad summam enthymema est syllogismus quidam, id est syllogismus oratorius: periodus vero nihil ratione concludit; sed habet in se tātum certam quandam compositionem. Separat etiam ipsa à loco, quem in orationibus occupant, dicens. Et periodos in omni parte orationis ponimus, aptaque illa sedes earum est: veluti in principijs ipsarum: enthymema vero nullo modo. quædā enim partes non recipiunt ipsum. cum enim argumēta sint, quomodo potest aliquid ratione comprobari, nisi antea expositum sit? necesse enim est antea rem narrare. postea confirmare aut diluere. nam cōmode periodos in exordijs collocari, auctoritate summorum oratorum cognoscimus, qui statim in initio dicendi ipsas conformarunt, vt illa, cuius exemplo supra vsus est Demetrius ex oratione aduersus Leptinē. quæ constat tribus mēbris: nec non, quam protulit Cicero pro A. Cæcina eodem loco, ex quattuor constante; sed exempla passim occurrent. Docet etiā quid intersit inter illa hoc pacto. quæ ratio aliquo modo & ipsa à loco proficisci videtur: cum potius, si quis subtiliter videat, in natura ipsarum rerum explicāda fundata sit. inquit enim. Et alterum horum aliquo iam prolato editur, & quasi epilogatur: vt eodem, rei explanandæ causa, verbo vtamur. ἐπιλέγεσθαι enim dicitur, quod post aliquod, vnde pendet, pronuntiatur, vnde ἐπίλογος à Græcis, quæ peroratio à Latinis appellatur, dictus est. quod in extremo adhibeatur, & causæ iam habitæ adponatur; enthymema autem id est: periodus verò inquit dicitur à se ipso: nec posteriorē illum locum expectat: orator enim ita format orationem, cum ipsi commodum est, non cum res aliqua, iam prolata, id requirit: & tanquam trahit: αὐτόθεν enim sua spōte valet. certum autē est non posse vsurpari enthymema, nisi res aliqua antea narrata fuerit, quæ debeat cōprobari, vnde verum esse intelligitur, quod inquit, ipsum tanquam ἐπιλέγεσθαι, quia non omnino id faciat, sed similitudinem illius rei tātum magnam habeat. Distare etiam alia ratione ostendit non dissimili à superiore quodam argumento: hic enim quoq; definitionē enthymematis affert, atque inquit. præterea enthymema est veluti syllogismus quidā imperfectus: periodus verò neq; totum

aliquid;

aliquid:neq; inchoatum:partem ve tantum aliquam illius ratione concludit. Ita autem loquitur Phalereus, vt videatur putasse dictũ esse enthymema syllogismum imperfectum, quia nõ plenam rem aliquam, integramq;, sed partem tantum eius confirmet, cum tamen Aristoteles aliã de causa ita definierit enthymema: ipse enim quoque dixit in secundo libro priorum analyticorum esse illud συλλογισμὸν ἀτελῆ: intelligens syllogismum eum, in quo desideretur altera propositionum, quam qui audiunt, vt planam apertamque, ipsi statim adiungunt, conficiendæ rationi necessariam. vnde fortasse Demetrius addidit hic οἷον: significans non esse enthymema de quo loquitur, omnino syllogismum, sed instar illius.

Συμβέβηκε μὲν οὖν τῷ ἐνθυμήματι καὶ περιόδῳ εἶναι, διότι περιοδικῶς σύγκειται· περίοδος δ' οὐκ ἔστιν, ὥσπερ τῷ οἰκοδομουμένῳ συμβέβηκε μὲν καὶ λευκῷ εἶναι, ἂν λευκὸν ᾖ· τὸ οἰκοδομούμενον δ' οὐκ ἔστι λευκόν· περὶ μὲν δὴ διαφορᾶς ἐνθυμήματος καὶ περιόδου εἴρηται.

Accidit quidem igitur enthymemati vt periodus sit, quia rotunde compositum est: periodus autem non est. quemadmodum alicui, quod ædificatur accidit vt album sit, si forte album est: quod autem ædificatur non est album. De discrimine quidem enthymematis & periodi dictum est.

Cum ostẽderit, multum inter se distare periodum, atque enthymema, pluribus discriminibus positis, indicat vnde natus sit error in animis eorũ, qui idem esse has res existimarunt: nisi enim aliqoid similitudinis in ipsis existeret, nõ tantopere decepti illi forẽt. inquit igitur, euenire enthymemati, vt periodus idem sit. quia compositum sit, vt ambitus illi verborom componunrur. nam periodum ipsum nullo modo esse vult, quod eadem vis & natura vtriusque rei sit. Simili autem aperire rem volens, ait. Eadem ratione, qua euenit domui, siue fano, quod ędificatur, vt album: si forte illius coloris est; nec tamen domus ipsa alba est: quia in ipsius natura constituenda necessarius ille color non est. sine damno nanque vllo eius ædificij, atra etiam esse poterat: & cuiusuis alius coloris. Sed exemplum etiam aliquod ponamus, quum eodem in loco & enthymema & periodus manet: quis enim non fateatur vtrunque in hac Ciceronis sententia pro M. Marcello inueniri? Non enim tua vlla culpa est, si te aliqui timuerunt: contraque summa laus, quod minime timendum fuisse senserunt: sine dubio enim prolatum hoc est ad ostendendam clementiam C. Cęsaris, qui ignouit plurimis, acerrimis ipsius in bello aduersarijs: ita tamen constructum id est, vt in eo perspiciatur ambitus & conuersio quędam, quare merito etiam vocatur periodus: & exculta quidem, summoque artificio confecta periodus. Eodem pacto locus hic pro A. Cluentio simul confirmat, quod orator vult: & argumentum illud inclusum in eodem orbe habet. Multi sæpe in iudicando peccata liberũm parentum misericordiæ concesserunt. vos ne huius honestissime actam vitam matris crudelitati condonetis, rogamus. Potuisset autem probare ambobus temporibus, quod voluisset, summus ille orator, nec tamen vti conuersionibus illis. quamuis dubitandum non sit, quin in illo modo tractata argumenta maiorem vim habeant: faciliusque irrumpant in animos iudicum, & quasi necessitatem ita de illis rebus sentiendi ipsis imponant. vt supra enim Demetrius indicauit, in enthymemate oratorio requiritur cõflictio quædam contrariorum: circuitus vero ille necessarius non est: & si sæpe compositio hæc comitatur conclusioni, quæ nascitur ex contrarijs. vnde factum fuit, vt quidam non possent ipsa distinguere ac separare. Simili explicato Demetrius concludit satis à se disputatum esse de differentia enthymematis, ac periodi: vt ipsorum distantia fallere amplius non possit.

Τὸ δ'

Τὸ δὲ κῶλον ἀριστοτέλης οὕτως ὁρίζεται. Κῶλόν ἐστι τὸ ἕτερον μέρος περιόδου. εἶτα ἐπιφέρει, Γίνεται δὲ καὶ ἁπλῆ περίοδος. οὕτως ὁρισάμενος, τὸ ἕτερον μέρος, δίκωλον ἐβούλετο εἶναι τὴν περίοδον δηλονότι. ὁ δὲ ἀρχέδημος συλλαβὼν τὸν ὅρον τοῦ ἀριστοτέλους, καὶ τὸ ἐπιφερόμενον τῷ ὅρῳ, σαφέστερον καὶ τελεώτερον οὕτως ὡρίσατο. Κῶλόν ἐστιν ἤτοι ἁπλῆ περίοδος, ἢ συνθέτου περιόδου μέρος.

Membrum autem Aristoteles sic definit. membrum est altera pars periodi. deinde adiungit. Fit autem & simplex periodus. cum sic definierit. Altera pars; bimembrem scilicet voluit esse periodum. Archedemus autem eum collegisset definitionem Aristotelis, & quod adiungitur definitioni, planius & perfectius sic definiuit. Membrum est siue simplex periodus, siue compositæ periodi pars.

Quot putaret oportere membra periodi esse supra demonstrarat: numerumque eorum definierat, cum à duobus ad quattuor mébra peruenire ipsam affirmarit. nunc videri aliter sensisse Aristotelem conatur probare, subtiliter hoc ex verbis ipsius eliciens, quibus membrum philosophus ille definierat. vt igitur opinionem suam cõfirmet: è pluribusque quàm duobus membris constare ipsam doceat. nec tamé terminum quem fixit transire, locum illum è tertio de arte dicendi adducit: diligenterque pondus illius examinat. cum autem verba Aristotelis hæc sint, qui antea periodi nomen posuerat: κῶλον δ' ἐστὶ τὸ ἕτερον, μόριον ταύτης. ἀφελῆ δὲ λέγω τὴν μονόκωλον. variat non nihil ipsa Phalereus: vt consequentia quoque, cum tamen sentétia nulla re immutetur. post illa autem inquit, adiungere statim Aristotelem, Fit autem & simplex periodus. quare cum hoc pacto definierit; dixeritque alteram parté, satis certò intelligitur voluisse illum è duobus membris constare periodum. vt autem appareat, iam asseueranter hoc protulit Demetrius, quia ἕτερον de duobus dicitur. neque tamen oportebat fortasse tantopere id affirmare, quia loquebatur tunc, vt existimare licet, optimus magister de periodo bimembri, nec verisimile est, non vidisse acutissimi ingenij virum, & quem non fallebant obscurissimæ quæque res, & in profundo etiam positæ, quod in promptu erat ac passim occurrebat, inueniri etiam comprehensiones, quæ è tribus aut quattuor membris constarent. Multum etiam mihi videtur Demetrius extulisse iudicium Archedemi, qui ex verbis ipsius Aristotelis ab eo dicatur apertius, ac perfectius mébrum definisse, quàmuis enim magnus fuerit hic rhetor; non arbitror in natura huius rei euoluenda plus ipsum valuisse, nam cum ita definierit; verba enim seruato eorum ordine exprimam. Membrum est siue simplex periodus, siue compositæ periodi pars. quomodo autem apte dilucideque dici potest membrum esse periodum simplicem, cum vt illa conficerur periodus, necesse sit habeat longitudinem, & flexionem in extremo. non enim omne membrum est comprehensio, sed illud tantum quod his rebus ornatum est. nã quod compositam vocauit, non oportebat hoc adiungere vt ab altera separaret, huiuscemodi enim est vera periodus, illa autem simpliciter periodus non appellatur. Quis verò hic fuerit Archedemus nunc minime constat: arbitror tamen significari illum, cuius iterum mentionem fecit Quintilianus in tertio libro, vbi de statibus causarum subtiliter disserit.

Τί μὲν οὖν ἁπλῆ περίοδος, εἴρηται: συνθέτου δὲ φήσας αὐτὸ περιόδου μέρος, οὐ δυσὶ κώλοις τὴν περίοδον ὁρίζειν ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ τρισὶ καὶ πλείοσιν. ἡμεῖς δὲ μέτρον μὲν περιόδου ἐκτεθείμεθα. νῦν δὲ περὶ τῶν χαρακτήρων τῆς ἑρμηνείας λέγωμεν.

Quid igitur simplex periodus, dictum est: compositæ autem cum dixerit ipsam periodi partem, non duobus membris periodum definire videtur, sed & tribus & pluribus. nos autem mensuram quidem periodi exposuimus, nunc autem de notis locutionis dicamus.

Demetrius nunc vt auctoritate Archedemi comprobet sententiam suam contra id quod videtur sensisse Aristoteles, explicat definitionem ipsius, atque eius partes diligenter perpendit: primo tamen declarat non oportere tradi quid sit simplex periodus, cum à se antea id demonstratum sit. verum inquit cum affirmarit Archedemus membrum esse compositę periodi partem, non duobus tantum membris videtur ipsam definire, sed tribus etiam, ac pluribus. vnde ansam arripit eum reprehendendi, quod iustum illum legitimumque numerum putarit periodum excedere. cum enim pluribus dixerit, existimari potest non clausisse ipsum comprehensionem intra quattuor membra. Quare sibi laudi dat, quod debitam ipsius mensuram indicarit. vt enim commendauit eum rethorem, quod plura duobus membra periodo adfixerit, ita insimulat eundem, quod terminum nullum, finemque ipsis adposuit. His autem quasi quæstionibus quibusdam explicatis: retractataq; re multo prius declarata, tempus venisse ostendit, vt de notis, formulisq; orationis pręcipiat.

Εἰσὶ δὲ τέσσαρες οἱ ἁπλοῖ χαρακτῆρες, ἰσχνός, μεγαλοπρεπὴς, γλαφυρὸς, δεινός. καὶ λοιπὸν οἱ ἐκ τούτων μιγνύμενοι. μίγνυνται δὲ, οὐ πᾶς παντὶ, ἀλλ' ὁ γλαφυρὸς μὲν, καὶ τῷ ἰσχνῷ καὶ τῷ μεγαλοπρεπεῖ. καὶ δεινὸς δὲ ὁμοίως ἀμφοτέροις. μόνος δὲ ὁ μεγαλοπρεπὴς τῷ ἰσχνῷ οὐ μίγνυται. ἀλλ' ὥσπερ ἀφίστασθον καὶ ἀντίκεισθον. ἐναντιωτάτω δέ. ὅθεν καὶ μόνους δύο χαρακτῆρας τινὲς ἀξιοῦσιν εἶναι τούτους: τοὺς δὲ λοιποὺς δύο μεταξὺ τούτων τὸν μὲν γλαφυρὸν τῷ ἰσχνῷ προσνέμοντες μᾶλλον: τῷ δὲ μεγαλοπρεπεῖ τὸν δεινόν. ὡς τοῦ γλαφυροῦ μὲν μικρότητά τινα καὶ κομψείαν ἔχοντος: τοῦ δεινοῦ δὲ, ὄγκον καὶ μέγεθος.

Sunt autem quattuor simplices notæ. tenuis, magnifica, ornata, grauis: et quod reliquum est, quæ ex his miscentur. miscentur autem, non omnis cum omni, sed ornata quidem, & cum tenui & cum magnifica. & grauis eodē pacto cum ambabus. sola autem magnifica cum tenui non miscetur. sed tāquam aduersantur sibi ipsis, & è regione positæ sunt. maxime vtique contrariæ. qua de causa solas duas notas quidam esse has volunt: reliquas autem duas in medio harum. ornatam quidem tenui tribuentes magis: magnificæ autem grauem. tanquam ornata in se habeat exilitatem quandam & elegantiam: grauis vero, molem & magnitudinem.

Vocatas esse χαρακτῆρας notas, quæ in lateribus armentorum candente ferro inuruntur, exploratum est. vnde Virgilius in libro de re pecuaria cecinit, hoc ipsum significare volens. Continuoque notas, & nomina gentis inurunt. ab eoq; more homines aut melioris aut deterioris notæ esse dicuntur. Translato igitur inde verbo, χαρακτῆρες vocatæ sunt etiam, quibus genera dicendi distinguuntur, notę ac formęs: vt Cicero ipsas appellare cōsueuit, Græcum verbum exprimens: Aristophanes quoque [illegible] modum quendam loquendi proprium Atticorum: quique in ore esset omnibus, eodem pacto nominauit: cum enim exposuisset quibus verbis Lacedæmonius,

nios, petentes pacem, Athenienses cum irrisione reijcerent, addidit. ὁ γὰρ χαρακτὴρ ἀμιδαπὸς τῶν ῥημάτων. Cum autem quattuor formas has simplices velit esse Demetrius: refellatque diligenter eos, qui duas tantum ex illis, maxime cõtrarias, esse arbitrabantur, Cicero quoque in numero ipsarum ab ipso dissensit, qui tres tantum esse voluit. Sed Græci quoque magistri, qui tempore consecuti sunt, numerum hunc probauerunt: cum Marcellinus etiam, qui vitam Thucydidis scripsit, & de specie sermonis ipsius copiose disputauit, tres faciat: his verbis vtens. τριῶν δὲ ὄντων χαρακτήρων ὑψηλοῦ, ἰσχνοῦ, μέσου, παρεὶς τοὺς ἄλλους, ἐζήλωσε τὸν ὑψηλὸν & quæ sequuntur. relicta igitur varietate hac opinionum, quam tamẽ indicasse non inutile fuit, sententias huius auctoris verbaque interpretemur. Quattuor autem inquit, sunt simplices notæ, quas statim nominat, initium ducens à subtili: ita enim Cicero videtur appellasse ἰσχνὸν χαρακτῆρα. deinde contrariam ipsius ponit. amplam inquam ac magnificam, & postea ornatam & pictam. quartam vero vehementem, & acrem. Cum autem hæ formæ puræ sint, restare adhuc dicit illas, quæ è superioribus temperẽtur. nam miscentur illæ inter se, non tamen omnes, sed nota florés, & ornata: (ita enim nunc appellemus, quam ipse γλαφυρὸν χαρακτῆρα vocat) & cum exili, & cum ampla permiscetur: eodem pacto vehemens atque ardẽs cum ambabus. idest tenui ac magnifica. Sola autem hæc, siue amplam, siue magnificam, siue grauẽ, ipsam appellare volumus, non miscetur cum tenui subtilique, sed hæ tanquam aduersantur inter se ac repugnãt, totaq; regione oppositæ sunt, cum sint maximè cõtrariæ. qua de causa inquit solas duas extare formas has quidam arbitrantur. qui non æquũ esse censent vocare formas, quæ confunduntur, nec naturam suam firmam retinent. Iidem autem, quamuis hoc perpetuum non esse cõcedant: faterentur enim si ex ipsis quæsitum esset, medias illas, & interiectas inter extremas cum ambobus coniũgi ac permisceri, tamen potius tribuunt, & assignant ornatam formam, & excultã exili, ac tenui: vehementem vero atque acrem (intelligo autem δεινὸν χαρακτῆρα) ampleæ formæ. Quam etiam rationem illi secuti, ita crediderint, exponit accuratè Phalereus dicens. tanquam ornata forma elegansque exiguitatem quandam concinnitatemque in se habeat: vehemens verò molem ac granditatem.

Γελοῖος δ' ὁ τοιοῦτος λόγος: ὁρῶμεν γὰρ πλὴν τῶν εἰρημένων χαρακτήρων ἐναντίων, πάντας μιγνυμένους πᾶσιν, οἷον τά θ' Ὁμήρου ἔπη, καὶ τοὺς Πλάτωνος λόγους καὶ Ξενοφῶντος, καὶ Ἡροδότου, καὶ ἄλλων πολλῶν, πολλὴν μὲν μεγαλοπρέπειαν καταμεμιγμένην ἔχοντας, πολλὴν δὲ δεινότητά τε καὶ χάριν. ὥστε τὸ μὲν πλῆθος τῶν χαρακτήρων, τοσοῦτον ἂν εἴη, ὅσον λέλεκται. ἑρμηνεία δ' ἑκάστῳ πρέπουσα, γένοιτ' ἂν τοιάδε τις.

Ridicula autem hæc ratio est: videmus enim præter dictas notas contrarias, omnes misceri cum omnibus. ceu Homeri carmina, & Platonis orationem, & Xenophontis, & Herodoti, & aliorum multorum, multam quidẽ magnificentiam permixtam habentem, multamque grauitatem & venustatem. quapropter multitudo notarum, tanta sit, quanta dicta est. locutio autem, vnicuique conueniens, sit huiuscemodi quædam.

Non improbat solum eorum iudicium, sed cõtemnit etiam Demetrius; falsumque ac ridiculum esse argumẽtum illud affirmat. ab re ipsa, quæ manifesto teneretur longe aliter se habere: euidentiaque, ipsos confutans. Argumenta nanque huiuscemodi ἐκ τῆς ἐναργείας à Græcis interpretibus Aristotelis, Simplicio, Philopono, ceterisque appellantur, cum scilicet summus philosophus, quod multis locis facit, in-

qui

quit. videmus aut apparet. Videmus igitur ait Demetrius exceptis tantum formis à nobis traditis maxime contrarijs, omnes passim cum omnibus permisceri. veluti inquit Homeri carmina (ἐπὶ autem apposite opus illud Heroicum vocauit) nec nõ Platonis sermones: eruditasque illas disputationes, vt scripta quoque Xenophontis, & Herodoti, atque aliorum multorum, habere in se amplitudinem multam: simulq; grauitatem, & venustatem temperatam. vnde perspicitur eos deceptos: neque proprias esse suasque medias notas earum formarum, quas ipsi dixerunt. Hoc exposito: indicioque suo confirmato, addit. concludens hanc disputationem: Quare numerus formarum, quem diximus, stat: ratusq; haberi debet, quę verò oratio singulis notis, formisq; conueniat, nunc à nobis ostendetur. Quę igitur de natura quattuor harum formarum hic traduntur, sunt sanè plana: nec scrupulum vllum magnum in se habent: cum tamen multo infra, vbi præcipit de forma, quę δεινὴ vocatur, sit locus, qui videtur huic valde repugnare, oportere putaui iam nunc me difficultatem hanc aperire: illic enim non tantum hæ duæ formæ, id est ampla & tenuis tota regione inter se pugnare videntur dici, verum etiam maxime cõtraria esse prædicatur elegans forma vehementi, & acri. Quomodo autem hic nodus dissolui possit, ne diligentissimus, eruditissimusque scriptor sibi ipsi aduersari existimetur, cùm ad eum locum peruenero, demonstrare conabor.

Ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς, ὅνπερ νῦν λόγιον ὀνομάζουσιν. ἐν τρισὶ δὴ τὸ μεγαλοπρεπές, διανοίᾳ, λέξει, τῷ συγκεῖσθαι προσφόρως. σύνθεσις δὲ μεγαλοπρεπής, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης, ἡ παιωνική. παίωνος δὲ εἴδη δύο. τὸ μὲν προκαταρκτικόν, οὗ ἄρχει μὲν μακρά, λήγουσι δὲ τρεῖς βραχεῖαι. οἷον τὸ τοιόνδε. Ἤρξατο δέ. τὸ δὲ καταληκτικόν, θατέρῳ ἀντίστροφον, οὗ τρεῖς μὲν βραχεῖαι ἄρχουσι: λήγει δὲ μία μακρά. ὥσπερ τὸ ἀράβεια.

Incipiam autem à magnifica, quam quidem nunc nominant λόγιον χαρακτῆρα. in tribus autem manet. quod magnificum est. sententia, locutione, constructione verborum apta. compositio autem magnifica, vt inquit Aristoteles, est quæ constat è pæanibus. Pæanis autem species duæ. congruens principijs, cuius initium est syllaba longa: tres verò breues terminant, vt huiuscemodi. ἤρξατο δέ. clausulæ accommodata, quæ alteri opposita est, cuius initium sunt tres breues: terminat autem vna longa. vt ἀράβεια.

Cicero suarum trium notarum explicandarum initium ducit à subtili forma: tertiam autem & vltimam facit, quam vocat amplam, copiosam, grauem, ornatam; his enim omnibus verbis vtitur in ea significanda: respondet autem illa huic, quæ μεγαλοπρεπὴς dicitur à Demetrio: primaque ab ipso declaratur. inquit enim. Ordiar autem à magnifica. quam quidem nunc vocant λόγιον. quibus verbis ostendit nouum id verbum esse, ac sui temporis rhetoras ita ipsam appellare cœpisse. neque tamen vnquam memini me incidisse in hoc verbum, hoc sensu vsurpatum, aut apud Halicarnasseum, aut apud Hermogenem: alium ve vllum veterem magistrum huius artis. Cum autem valeat λόγιος disertus & eruditus homo: quique elegantem doctrinam habeat, fortasse λόγιος χαρακτὴρ vocata est forma hæc dicendi, quia in consuetudine esset disertorum virorum. Est præterea diligenter videndum, cum vocet notam quandam dicendi μεγαλοπρεπῆ; videri hunc nostrum magistrum dissentire ab Aristotele, qui nullo modo voluit hoc nomine recte appellari posse huiuscemodi res. cum tamen constet ipsum fluxisse ab eius disciplina: Theophrastique auditorem fuisse. In tertio enim libro de arte dicẽdi summus ille doctor accusat quosdam rhetoras, qui

D tradiderant,

tradiderant, cum preciperent de ornatu, virtuteque orationis, oportere illam esse suauem ac magnificam: & irridet praeceptum magnificentiae: ostendens, si hoc tribuendum est orationi, se non videre cur non eadem & tēperans, & liberalis dici debeat: & omnibus denique ijs nominibus ornari, quae propria sint virtutum, in vita ac moribus positarum. nam non necesse etiā esse seorsum praecipere, vt suauis ipsa & iucunda sit, docuit. Sed hoc relicto sine dubio eo loco falso sentire putat illos, qui existimarēt opus esse, vt oratio summa cura magnifica efficeretur. & sanè si magnifica aut oratio aut forma dicēdi aliqua diceretur, eodem omnino sensu, quo natura hominis, indolesque magnifica vocatur, prorsus illud insulsum esset, ac dignum, quod ab omnibus contemneretur: contra autem ob similitudinem, quae inter has res est, vocare notam dicendi magnificam & locutionem etiam, quae speciē aliquam eius virtutis retineat, non omnino inane est: videmus enim graues auctores ita locutos fuisse. Aristoteles autem illic studio aduersandi rhetoribus suae aetatis, quos semper exagitat: & fortasse Isocrati, cui in primis infensus erat, vt testimonijs & Graecorum & Latinorum scriptorum compertum est, nactus occasionem eā illos irridendi, ipsam arripuit: & in vocabulo ipso, quod parum aptè vsurpatum, reprehendit. Sequitur autem, in tribus rebus positam esse amplitudinem orationis in sententia, in verbis, in compositione verborum ipsorum apta, cōmune autem hoc est ei cum reliquis tribus formis probatis: nec non deprauationibus etiam ipsarum, notisque damnatis: cunctae enim habent suas virtutes, labesq; in ijsdē tribus rebus positas. Incipit autem notam amplam explicare à constructione verborum ipsi accommodata: refertque se primum ad auctoritatem Aristotelis, hoc pacto. Compositio ampla, vt censet Aristoteles, est paeonica: paeonum autem duae sunt species, quarum altera est procatarctica, id est conuenit principijs sententiarū: est autem, quae incipit à longa, quam tres breues cōsequūtur: altera verò catalectica, clausulis congruens: quae superiori opposita est, & à breuibus deinceps tribus oritur, extrema producta. Exemplis explanare contrarios hos inter se paeonas volens, superioris certum testimonium posuit: inferioris verò non satis nunc apertū indicium: inquit enim. ἢ ἐν τα ἀράβια: suspicor enim cantus quosdam ipsum intelligere, sua aetate valde notos, in quibus hic pes frequens esset. nam & tibia Arabia. & Arabius tibicē: & chorus etiam Arabius celebratus est à Graecis comicis. quorū auctoritates citātur à veteribus grammaticis. Cicero, qui in r 1 1. libro de oratore locum illum Aristotelis expressit, priorem paeonem his Latinis verbis indicauit. Desinite: Incipite: Comprimite: posteriorem verò his, Domuerunt, Sonipedes.

Δεῖ δὲ ἐν τοῖς κώλοις τοῦ μεγαλοπρεποῦς λόγου, τὸν προκαταρκτικὸν μὲν παίωνα ἄρχειν τῶν κώλων· τὸν καταληκτικὸν δὲ ἕπεσθαι. παράδειγμα δ' αὐτῶν τὸ Θουκυδίδειον τόδε. Ηρξατο δὲ τὸ κακὸν ἐξ αἰθιοπίας. τί ποτ' οὖν Ἀριστοτέλης οὕτω διετάξατο. ὅτι δεῖ καὶ τὴν ἐμβολὴν τοῦ κώλου καὶ ἀρχὴν μεγαλοπρεπῆ εὐθὺς εἶναι καὶ τέλος. τοῦτο δ' ἔσται, ἐὰν ἀπὸ μακρᾶς ἀρχώμεθα, καὶ εἰς μακρὰν λήγωμεν· φύσει γὰρ μεγαλεῖον ἡ μακρὰ, καὶ προλεγομένη τε πλήσσει εὐθύς· καὶ ἀπολήγουσα ἐν μεγάλῳ τινὶ καταλείπει τὸν ἀκούοντα. πάντες γοῦν ἰδίως τῶν τε πρώτων μνημονεύομεν καὶ τῶν ὑστάτων· καὶ ὑπὸ τούτων κινούμεθα. ὑπὸ δὲ τῶν μεταξὺ, ἔλαττον, ὥσπερ ἐγκρυπτομένων, ἢ ἐναφανιζομένων.

Oportet autem in membris magnificae orationis, procatarcticum paeonem initium esse membrorum: catalecticum autem in extremo poni. exemplum ipsorum est Thucydidium hoc. ἤρξατο δὲ τὸ κακὸν ἐξ αἰθιοπίας. *Qua igitur potissimum de causa Aristoteles sic praecepit? quia oportet & frontem membri, & principium magnificum statim esse & finem: hoc autem erit, si à*

longa

longa inceperimus, & in longam desierimus: natura enim amplum longa syllaba; & initio edita ferit statim; & claudens, in magno quodam relinquit auditorem. omnes igitur proprie primorum & postremorum recordamur: & ab his mouemur. ab his autem, quæ in medio sunt, minus, tanquam coopertis, aut deletis.

Ostendit nunc ubi pedes hi, tantopere summo philosopho probati, collocādi sint: & quasi docet unde id nomen impositum ipsis sit, his uerbis. Oportet autem in mēbris magnificæ orationis atq; amplæ peanem, uocarum procatarcticum, principium esse membrorum ac primas partes occupare: catalecticum uero in extremo membro poni. profert autem exemplum ipsorum Thucydidis locum è secundo libro historię, ubi commemorat quibus in terris ortum habuerit atrox illa pestilētia, quę inuasit Athenas: in eo enim id seruatum est, quod dixit. aliter tamen apud auctorem legitur, id est ἤρξατο δὲ τὸ νόσημα, ὡς λέγεται, ἐξ αἰθιοπίας. sed illic quoque, quamuis immutatio parua facta sit, exemplum suo loco manet. Quærit autem post Phalereus, rei illustrandæ patefaciendęque causa, cur ille philosophus ita præceperit: respondetque. quia frontem membri, atque initium ipsum, amplitudinem in se habere statim oporteret: nec non etiam finem: quod fiet inquit, si à producta syllaba inceperimus, & in productam longamque desierimus. Rationem uero eius reddens, ait. Habet enim natura longa syllaba amplum quiddam ac grande: initioque orationis posita illico ferit aures: eademq; in extremo collocata, terminansque sententiam, in amplo quodam sono relinquit auditorem. Eodem pactó sensit de extremo Cicero, quod aures semper expectare affirmauit; in eoque acquiescere. quare non putauit ipsum ullo modo numero carere debere. Quod autem πλάτιον inquit, uidetur respondere superiori uerbo, ἐμβολή: ita enim uocabatur frons arietis, qua bellica machina quatiebant muros. cum rostra etiam nauium eadem de causa illo uerbo appellarentur: quamuis Cicero quoq; in oratore usus sit Latino uerbo, quo superius Græcum expressimus de oratione loquens: hæc enim eius uerba sunt. Nec ullum genus est dicendi aut melius, aut fortius, binis aut ternis ferire uerbis. Cum autem primas tantum partes, atque extremas membrorum numero illo muniendas esse docuisset, secutus iudicium optimi auctoris: medias autem reliquisset, affert nunc causam cur in illis maxime numeri tenendi sint. hoc pacto. Vniuersi nos proprietate quadam naturę primorum recordamur ac postremorum: & ab his impellimur, ac mouemur: ab his uero, quæ interiecta sunt, minus, quia illa tanquam operiuntur ut non appareant, uel delentur atque extinguntur.

Δῆλον δὲ τοῦτο ἐν τοῖς Θουκυδίδου· σχεδὸν γὰρ ὅλως τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐν πᾶσιν αὐτῷ ποιεῖ ἡ τοῦ ῥυθμοῦ μακρότης· καὶ κινδυνεύει τῷ ἀνδρὶ τούτῳ παντοδαποῦ ὄντος τοῦ μεγαλοπρεποῦς, αὕτη ἡ σύνθεσις μόνη ἢ καὶ μάλιστα, τὸ ἀξίωμα ποιεῖν τὸ μέγιστον.

Apertum autem hoc in scriptis Thucydidis: ferme enim omnino magnificum in omnibus ipsi facit numeri longitudo: & propè dici potest, cum huic uiro ubique sit magnificum quiddam, compositionem hanc solam: aut præter cetera, gignere quod maximum apud eum est.

Perspici verū esse, quod dixerat: pæanas inquam illos efficere amplitudinem: syllabasq; longas, in primis & postremis membrorum partibus collocatas, habere eam vim, affirmat ex scriptis Thucydidis: cum enim amplus, & grauis ille in primis sit, fermè granditatem illam in omnibus apud eum gignit numeri longitudo, ac productio.

ctio. Idem autem asseuerans: vel potius amplificans superiorem sententiam, Demetrius inquit. cumque in omni sui parte amplitudinem hic scriptor habeat, propemodum tamen hæc compositio sola acquirit ipsi excelsum illud atque altum: aut si non sola, præter ceteras omnes res, quæ quicquam ad hoc præstandum apud ipsum valent, Η καὶ μάλιστα vero inquit, leuiter corrigens, quod proxime dixerat; metuit enim ne nimis rem auxisse crederetur, cum constet Thucydidem alijs etiam rationibus idem moliri: ac cõsequi, quam toto animo cupiebat, amplitudinem illam suam. Esse autem hoc genus quoddam emendationis planum est: qua etiam crebro vtitur Aristoteles, vt in v i i i. libro de moribus ad Nicomachum propinquo in loco iterum. cum enim dicere incepisset cunctos homines velle res honestas; sumere autem postea vtiles ac fructuosas, ne existimaretur nimis male sentire de mortalium genere, cum probi viri aliter faciant, antequam sententiam illam absoluisset, eam correxit hoc pacto, διὰ τὸ βούλεσθαι μὲν πάντας ἢ τοὺς πλείστους, τὰ καλὰ, προαιρεῖσθαι δὲ τὰ ὠφέλιμα: Eandem vim habet illud in extremo eo libro, quo loco docet ratione factum esse, quod non licet liberis repudiare patrem; vt pater legibus potest abdicare filium, inquit enim; valde periculosum id esse ostendere volens, libenter filium, si improbus fuerit, liberaturum se esse illo onere alendi patrem, quia id sit ipsi φευκτόν: quod statim corrigens, ait, ἢ οὐ σπουδαστόν. Est autem Thucydides magnificus, (vt ad nostrum hunc redamus) & propter res ipsas, quas narrat: & quia selegit verba grandia ac penè poetica, & omni demum alia ratione vsus est, qua dignitas orationi comparatur.

Δεῖ μέντοι λογίζεσθαι, ὅτι κἂν μὴ ἀκριβῶς δυνώμεθα τοῖς κώλοις περιτιθέναι τοὺς παίωνας, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀμφοτέρους, παιωνικήν γε πάντως ποιησόμεθα τὴν σύνθεσιν, οἷον, ἐκ μακρῶν ἀρχόμενοι, καὶ εἰς μακρὰς καταλήγοντες; τοῦτο γὰρ καὶ ἀριστοτέλης παραγγέλλειν ἔοικεν: ἄλλως δὲ τὸ διττὸν τοῦ παίωνος τετεχνολογηκέναι ἀκριβείας ἕνεκα, διόπερ Θεόφραστος παράδειγμα ἐκτέθεικε μεγαλοπρεπείας τὸ τοιοῦτον κῶλον. Τῶν μὲν περὶ τὰ μηδενὸς ἄξια φιλοσοφούντων; οὐ γὰρ ἐκ παιώνων ἀκριβῶς, ἀλλὰ παιωνικόν τί ἐστι. παραλαμβανέσθω μέντοι τὸν παίωνα εἰς τοὺς λόγους, ἐπειδὴ μικτός τις ἐστὶ καὶ ἀσφαλέστερος; τὸ μεγαλοπρεπὲς μὲν, ἐκ τῆς μακρᾶς λαμβάνων; τὸ λογικὸν δὲ, ἐκ τῶν βραχειῶν.

Oportet sane cogitare, quod si non exquisite valemus membris adponere pæonas, vtrinque ambos, pæonicam tamen omnino faciemus compositionem. ceu, à longis incipientes, & in longas desinentes: hoc enim & Aristoteles præcipere uidetur: qui tamen duplex illud genus pæonis in arte tradidit, vt esset in ea rè exquisitus. Quapropter Theophrastus exemplum ponit magnificentiæ in oratione hoc membrum. τῶν μὲν περὶ τὰ μηδενὸς ἄξια φιλοσοφούντων, *non enim è pæonibus exquisite constat, sed pæonicum quiddam est. Recipiamus igitur pæonem in orationem, quia mixtus quidam est & tutior: quod magnificum in ipso est, à longa sumens: aptum vero illud orationi, à breuibus.*

Cum celebrarit magnopere orationem, quæ numeros illos suo loco positos habeat, ostendit nunc non oportere oratorem ita solicitum esse de hac re, ut putet non licere sibi aliquando hæc uincula laxare; datur enim venia ipsis, si nõ potuerunt exquisitè ex vtraque membrorum parte constituere pæanas, dummodo studeant compositionem

positionem hanc adumbrare,& proximè accedant ad pæanas: hoc enim omnino fa ciendum est,si volunt retinere amplitudinem. Quomodo autem id obtineri possit, docet hoc pacto.ceu a longis syllabis incipientes,& in longas itidem desinentes. nititur autem probare hoc etiam Aristotelem sensisse,quamuis aliud præcepisse videatur.non enim duplicem illum pæanem laudauit,vt perpetuo custodiretur,sed in ratione artis tradenda, quod exquisitum, ac perfectum esset. ponere debuit, Huius etiam iudicij fuisse declarat eruditissimum,ac politissimum philosophum Theophrastum, qui quũ exemplum proferre vellet amplæ orationis, vsus est membro, quod à duobus productis, consequentibus tribus deinceps correptis,incipit:ac terminatur in duobus itidem longis,quas tres breues antecedunt. addit autem Demetrius statim, explicans illud.Non enim è pæanibus exquisitè constat,sed retinet multum eorum numerorum,ac pæonicam formam habet.Quare inquit recipiamus in orationem hunc pedem. nam temperatus quidam pes est ac mixtus: & ab omni lapsu tutus atque alienus. Vnde autem ille sit mixtus declarat,adiungens.amplitudinem ipsum habere à producta syllaba: quod verò aptus sit orationi,à breuibus: breuitate enim, & celeritate syllabarum labitur oratio procliuius. Finxerit ne vero politissimus philosophus membrum, quod laudat, an ab aliquo scriptore acceperit, non constat: sententia eorum verborum aperta est: insimulat enim eos, qui in lenibus rebus operam, studiumque omne suum consumunt.

Οἱ δ' ἄλλοι: ὁ μὲν ἥρωος, σεμνὸς καὶ οὐ λογικὸς, ἀλλ' ἠχώδης: οὐδ' εὔρυθμος, ἀλλ' ἄρρυθμος ὥσπερ ὁ τοιός δε, Ἧκεν ἡμῶν εἰς τὴν χώραν: ἡ γὰρ πυκνότης τῶν μακρῶν ὑπερπίπτει τοῦ λογικοῦ μέτρου.

Alij vero: herous quidem, grandis & non accommodatus orationi, sed sonorus: neque numerosus, sed extra numerum. quemadmodum hic ἧκεν ἡμῶν εἰς τὴν χώραν: *crebritas enim longarum syllabarum cadit extra mensuram orationis.*

Postquam docuit quomodo accipienda esset de duobus oppositis inter se generibus pæanis,sententia Aristotelis: iudiciumque suum auctoritate Theophrasti confirmauit,ad alios pedes transit,qui & ipsi cadunt in orationem. quemadmodum autem amborum pęanum,suis in sedibus collocatorum, laudes bonaque explanarat. ita nunc incommoda vitiaque reliquorum declarat.primum autem, quem heroum vocat, examinat: vimque illius ac potestatem tradit. Antequam tamen ea,quę ipsi tribuat, expendam videndum est quem intelligat eo nomine. quamuis aliàs de omni hoc loco in commentarijs in libros Aristotelis de arte dicẽdi disputauerim.ipse sane Demetrius videtur ita vocasse spondeum,vt exemplum quod infra ponit,declarat, constans ex quattuor spondeis: & præterea verba, quibus ipsius exempli vim interpretatur.mirum autem est,si nullam dactyli mentionem fecit, qui & ipse frequens est in hexametro versu indeque vere illo modo vocati potest.nam Cicero pręter spondeum, & dactylum,anapæstum quoque heroi nomine significari putanit: & Quintilianus, locum Aristotelis,vnde hic expressus est,propositum habens,manifesto dactylum accepit:hæc enim eius verba sunt è nono libro. Et herous, qui est idem dactylus. Cogitandum igitur, an breuitatis causa Phalereus non protulerit exemplum,quo declararit eadem de causa non conuenire huic orationi dactylum, quod nimis amplus,ac grandis ille sit: &, vt exemplum non posuerit,ita etiam eum relinquendus sit non indicarit. nam omittit etiam trocheum; qui ab Aristotele examinatus diligenter atque improbatus est.damnauit enim illum vt nimis celerem ac potius certæ cuidam saltationi,teneræ ac molli, aptum,quàm graui orationi. Quin vero ea,quæ assignat heroo Demetrius,spondeo non quadrent, dubitare non possumus,

ſumus : de dactylo, anapæſtone exiſtimabit quiſq; vt vult. Primum igitur dicit eum eſſe σεμνὸν ideſt plenum dignitatis: &, vt Ciceronis verbis vtamur, gradiorem quàm deſideret ſoluta oratio. eſt enim diligenter oſtendendum, an his verbis ille expreſſerit tantum ſuperius verbum Græcum, ſiue reſpexerit etiam ad id quod apud Ariſtotelem ſequitur, ſi particula negandi, quę deſiderari videtur, illic reſtituatur, nam ſi grandem ſimpliciter reddidiſſet, non poterat intelligi parum aptus orationi ſolutæ, præſertim amplæ: habet enim grandis pes ibi locum: illo autem modo ſignificauit eum non ſolum grandem, ſed magis etiam grandem, quam ferat oratio ſoluta: alijs tamen locis videtur Cicero, grãdem cum dixerit, interpretari hoc verbum Græcum voluiſſe. quamuis amplitudinem Græci verbi, ac maieſtatem Latinum illud omnino non exprimat. in Bruto enim dicens. Fuit enim Sulpicius vel maximè omnium: quos quidem ego audiuerim grandis: &, vt ita dicam, tragicus orator. Ariſtoteles autem, vt ipſe. duo illa Latina, ita Græca coniũxit, cum initio ſecundi libri de rebus ſuperis ait. Τραγικώτερον γὰρ οὕτω καὶ σεμνότερον ὑπέλαβον εἶναι τὸ λεγόμενον : loquebatur autem de priſcis theologis, quis maris etiam fontes quoſdam eſſe tradiderant. Saluſtius verò, cum ait in concione C. Memmij. ſed incedunt per ora veſtra magnifice, videtur & ipſe σεμνῶς interpretari voluiſſe: Gręci enim optimi auctores in ea re oſtẽdenda, & quaſi pompa ſignificanda, eo vtuntur. vt Demoſthenes de falſa legatione. Æſchinem ipſum de ſuggeſtu, vnde verba feciſſet, deſcendentem irridens: ait enim. οὐ δοκιμῶν δ' ἀπὸ τοῦ τοις οἰκέτας, καὶ δοκῶν καὶ ῥήτωρ ἄριστος εἶναι καὶ ἄλλος θαυμαστός, κατέβη μάλα σεμνῶς : quem locum Cicero in epiſtola quam ad Atticum imitatus eſt, ita de M. Bruto loquens, Noſter verò : καὶ μάλα σεμνῶς, in Aſiam. Arbitror præterea Lucretium, cum inquit. Magna atque immanis, καταπληξις: plenaque honoris, extremis his verbis interpretatum fuiſſe σεμνὸν : cum enim deorum corpora grandiora eſſe vulgo putarentur, amatores vitium amorum deliciarumque ſuarum tegere volentes: vel potius in laudem conuertere, mulierem, quæ vaſto corpore & immani eſſet: indeque meritò diſpliceret, vocabant καταπληξιν & σεμνήν. priore verbo, quia illa tanquam dea viſa perturbaret & ſtatu mentis moueret: poſteriore, quia dignitatem plurimam in ſe contineret. nam ſuperiore illo ornari ſolitas aliquãdo feminas intelligitur teſtimonio Machonis comici: cuius cum plures verſus de Mania meretrice apud Athenæum legantur, in alijs hic eſt. ὑπερέχουσα δ' οὖσα καὶ καταπληκτική. Exiſtimare igitur poſſumus nullum certum verbum Romanos habuiſſe par Græco: cum enim pluribus vtantur, nullum eorum penitus idem declarat, quod σεμνός. ſed tamen vis ipſius ſatis hac diſputatione percipi poteſt. Dicens verò Demetrius heroum pedem non eſſe λογικὸν, manifeſto ſignificauit non eſſe ipſum aptum proſæ orationi, quæ λόγος vocatur. vt paulo ſupra idem verbum vſurparat. contra verò affirmans eum eſſe ἠχώδη, intellexit vt opinor, ſonorum. vt infra vocans compoſitionem ἠχώδη, in qua temerè vocales literæ concurrerent, id verbũ accepit: illic enim manifeſto ex hiatu illo, concurſuq; vocalium efficitur grandior ſonus. Cum autem ſequatur. οὐδ' εὔρυθμος, ἀλλ' ἄρρυθμος: ſeiungit enim ab heroo vim notionemque prioris verbi: poſterioris vero illi aſtruit, videndum eſt accurate quid valeant hæc verba. εὔρυθμον igitur pedem hunc eſſe negat, vt oratio quoq; εὔρυθμος diceretur, quia non habet numerum orationi ſolutæ aptum: contraque ἄρυθμον eſſe affirmat. ideſt extra numerum, ſpoliatumque ipſo numero. arbitror enim ἄρυθμον legendum, non ἄῤῥυθμος. vt in omnibus tamen antiquis libris legitur. in hãc autem opinionem veni, quia ita iunctum id nomen oſtendit vitium, quod hærere huic pedi ipſe tradit. Ariſtoteles præterea ita vocauit orationem, quæ contraria eſt illius, quam laudat. non video etiam quam vim eo loco habere poſſit littera, quæ orbat nomina ſua natione bis illic adplicata. Sed magni in primis apud me momenti eſt eadem pæne ſententia infra, vbi differit de frigore orationis, quod à conſtructione verborum oritur, repetita. quo loco hoc pacto legitur, poſito etiam eodem exemplo: inquit enim. ταῖς δὲ ψυχαῖς ἢ μὴ εὔρυθμος ἢ ἄρυθμος οὖσα, καὶ διὰ πάντων μικρὸν ἰσχῦσα. Cum autem aliquãdo dubitarim an pro εὔρυθμον ἄρυθμον legi debeat, omne diſcrimen in eo ſtat, quomodo hæc verba accipiuntur: ſi enim ἄρυθμον Demetrius ita accepit, vt Dionyſius Halicarnaſſeus, manifeſtò hic ἄρυ-

θμος

θμος legere oporteret: est nanq; illi ἔρρυθμος oratio, quę certos ac definitos habet numeros vt versus. sin vero ἔρρυθμος valet, qui suauem numerũ habet, vt oratio ἔρρυθμος vocaretur, quæ sit astricta numeris, quemadmodum Cicero locutus est in Oratore suo. cum inquit. Perspicuum est igitur numeris astrictam orationem esse debere: carere versibus, necesse non foret lectionem immutare. Diuisio sanè illa Dionysij vtilis est, ac valde rem explanat. videtur autem Cicero rationem illam secutus, cum eodem in libro ait. Multum interest vtrum numerosa sit, idest similis numerorũ: an plane è numeris constet oratio: alterum si fit, intolerabile vitium est: alterum nisi fit, dissipata & inculta & fluens est oratio. vt similem numerorum, intellexerit εὔρυθμον: è numeris vero planè constare dicens, ἔρρυθμον. nisi existimare volumus posterioribus verbis expressisse Ciceronem ἔμμετρον: ita enim appellat ipsam Aristoteles. cui itidem tres sunt orationis differentiæ. ἔμμετρος, εὔρυθμος, ἄρρυθμος. An numerosam orationem tam diligenter diuidens Cicero: & quasi duobus modis capi posse id verbum Latinum docens, vt in superiore loco videtur fecisse, & antequam etiam ad eum locum venisset, eodem in libro his verbis. Quia nec numerosa esse, vt poema: neque extra numerum, vt sermo vulgi est, debet oratio: hic enim manifesto ἔμμετρον designauit, vidit etiam ἔρρυθμον ambobus illis modis accipi, cui responderet Latina ea vox. Quintilianus εὔρυθμον locutionem vocauit, quam certi pedes, mensuręque numerorum definirent, idest ἔμμετρον. longe aliter quam Aristoteles illo verbo vtens: hęc enim eius verba sunt, iudicium Ciceronis de hac omni re declarantis. Vt magis non ἄρρυθμον, quod esset inscitum atque agreste, quàm εὔρυθμον, quod poeticum est, esse compositionem velit. Aut igitur illic mendum est scripturæ: aut peccauit rhetor ille, qui poeticum esse inquit, quod quadrat etiam mirificè solutæ orationi: cum Aristoteles etiam post eruditam, diligentemque de numeris disputationem, concludens eam dixerit. ὅτι μὲν οὖν εὔρυθμον δεῖ εἶναι τὴν λέξιν καὶ μὴ ἄρρυθμον, καὶ τίνες εὔρυθμον ποιοῦσι ῥυθμοὶ, καὶ πῶς ἔχοντες, εἴρηται. & Isocrates quoque, quamuis εὐρυθμίας in poemate, versibusque inueniri etiam tradat, eodem illo nomine vtitur de numerosa oratione. hæc enim eius verba sunt è libro, quem scripsit ad Philippum regem. οὐ γὰρ ταῖς περὶ τὴν λέξιν εὐρυθμίαις, καὶ ποικιλίαις, κεκόσμηκα αὐτόν: αἷς αὐτός τε νεώτερος ὢν ἐχρώμην, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπέδειξα. Sed Theon quoque sophistes: nisi forte mendum illic subest, vocauit locutionem εὔρυθμον. quæ certos ac definitos numeros haberet: eaque de causa vitio affinis foret: hæc enim verba ipsius sunt, quæ si mala compositio verborum ostendentis. ἐπιμελητέον δὲ καὶ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων. πάντα ἀποδιδόντα, ἐξ ὧν ἀποφεύξονται τὸ κακῶς συντιθέναι. καὶ μάλιστα δὲ τὴν ἔμμετρον καὶ εὔρυθμον λέξιν. ὡς τὰ πολλὰ τῶν Ἡγησίου τοῦ ῥήτορος καὶ τῶν Ἀσιανῶν καλουμένων ῥητόρων. Sed etiam Ephorus, cuius Theon exemplum, cõtinens id verbum profert, videtur eodem pacto cepisse id verbum. illud autem hic paulo infra a me alio nomine ponetur. Sed nimis fortasse de hoc disputatũ est: presertim cum omnis controuersia in nominibus posita videatur. nam res ipsa plana iam, certaque est. Exemplum vnde sumptum sit non apparet. infra vbi de frigore orationis differit, iterum eo vtitur. post exemplum autem, quod constat ex quattuor spondeis continuatis, vitium ipsius demonstrans Demetrius ait. Densitas enim syllabarum longarum superat modum: caditque extra mensuram illam, quę conuenit orationi solutæ. quibus ex verbis perspicitur vere ipsum dixisse, non esse hunc pedem λογικὸν: neque ἔρρυθμον. exemplum autem indicat, ac res ipsa, nõ intelligere ipsum singulos pedes, sed iteratos, aut continuatos: quod significauit etiam Cicero cum inquit in Oratore. Sed hos cum in clausulis pedes nomino, non loquor de vno pede extremo: adiungo, quod minimum sit, proximum superiorem: sæpe etiam tertium.

Ὁ δὲ ἴαμβος ἀτελὴς. καὶ τῇ τῶν πολλῶν λέξει ὅμοιος. πολλοὶ γοῦν μέτρα ἰαμβικὰ λαλοῦσιν, οὐκ εἰδότες: ὁ δὲ παίων, ἀμφοῖν μέσος καὶ μέτριος, καὶ ὁ ποιὸς συγκεκραμένος. ἡ μὲν δὴ παιωνικὴ ἐν τοῖς μεγαλοπρεπέσι συνθέσεσιν, ὡς δ' ἄν τις λαμβάνοιτο.

Iambus autem humilis, & multorum locutioni similis. multi sane versus iambicos fundunt, non intelligentes: paeon autem, medius amborum & moderatus, & tanquam temperatus. Paeonica igitur compositio in magnificis formis, sic aliquo modo sumeretur,

Venit nunc ad iambum pedem explicandum, heroo pede declarato: siue vnus tantum, siue plures eo nomine pedes intelligendi sint: quem item reijcit: vt nimis humilem & abiectum. cuius etiam vitij insimularat eum antea Aristoteles, dicens iambum esse ipsam locutionem multitudinis. exprimit igitur sententiam illius philosophi Phalereus; eodemque etiam argumento vtitur ad tenuitatem iambi; humilitatemq; demõstrandam, cum enim dixisset eum similem esse orationi imperitorum; ac multitudinis ipsius, signum huius rei esse inquit. quod multi in sermone familiari versus iambicos per imprudentiam edunt. quod Cicero quoque testatus est: cum enim de omni genere versuum, qui exciderent ex ore oratorum nõ attẽdentium in dicendo, dissereret, addidit. Senarios vero & Hipponacteos effugere vix possumus: magnam enim partem ex iambis nostra constat oratio, Notat etiam ipse in hanc culpam incidisse aliquando M, Crassum, cum dixit, Missos faciant patronos, ipsi prodeant, adiunxit enim, Nisi interuallo dixisset, Ipsi prodeant, sensisset profecto effugisse senarium. ipse quoque Cicero hoc vitare non potuit, vt à veteribus rhetoribus animaduersum est. Idem autem quod Cicero testatus est, senarios & Hipponacteos vix posse in dicendo effugi, significauit etiam Theon sophistes, cuius supra mentionem feci, in suis progymnasmasi: ignosci enim oportere existimanit oratoribus, si forte aliquando incidunt in eos versus, qui similitudinem magnam habẽt cum soluta oratione. cuiusmodi inquit, sunt metra iãbica, Addidit verò, scriptores omnes inuitos incidere quãdoq; In id genus versus. quod verum esse declarare volens, narrat Ephorum, illum Cumanum, auditorem Isocratis, in libro, quem scripsit περὶ λέξεως, cum sedulo interdiceret oratori; ne vteretur numerosa oratione, statim in principio illius praeceptionis effudisse hunc versum. μέλλω δὲ περὶ τῆς ... λέξεως. In quo animaduertendum est: quod ad idem confirmandum valet, idem Ephoro contigisse, quod Cicero narrat eo loco vsu venisse Hieronymo Peripatetico: qui cum nimis accurate: vel malitiose potius, in Isocratem animaduertisset (notauerat autem ille in multis eius libris xxx. fortasse versus) in eadem re, quam alteri obiecit, lapsus est. Hęc autem Ciceronis verba sunt, diligentiam suam in ea re positam exponentis. Sed tamen hic corrector in eo ipso loco, quo reprehendit: vt à me animaduersum est, studiose inquirente in eum, immittit imprudens ipse senarium. Vt autem Theon hoc ferri posse affirmauit in hoc genere versus, ita idem docuit in quibus alijs id committere, intolerabile vitium esset; docens etiam Epicurum aliquando in hanc fraudem incidisse. qui vt alijs grauioribus de causis passim incessabatur, ita etiam hoc nomine ab aduersarijs agitaretur. ponit autem exemplum ipsius certum huius meriro damnatae compositionis: vt alterum etiam, quod cum circumferretur, ipse affirmat se illud in ipsius scriptis reperire nõ potuisse. Iambi autem humilitate comprobata redit ad paeanem cõstituendum, quem ostendit esse medium amborum à se tractatorum, id est spondei & iambi. nec non quasi moderatum, cum illi modum non seruent: alter enim eorum praeter modum grauis, & excelsus est: alter vero humilis & abiectus nimis. eundem paeanem etiam ex illis quasi permixtum, & temperatum esse inquit. statimque, claudens hanc disputationem, refert se docuisse quomodo effici possit compositio verborum paeanica. quae congruit formae amplę expositionique rerum grandiorum. Discriminis hoc est hac in parte inter scriptos libros. quod pro duobus postremis verbis duo illorum habent, παραλαμβάνοιτο,

Ποιεῖ δὲ καὶ τὰ μήκη τῶν κώλων μέγεθος. οἷον Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων. καὶ. Ἡροδότου Ἁλικαρ-

νασσῆος

νασσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε: τὸ γὰρ ταχέως ἀποσιωπᾷν εἰς κῶλον βραχὺ, καταμικρύνει τὴν τοῦ λόγου σεμνότητα: κἂν ἡ ὑποκειμένη διάνοια μεγαλοπρεπὴς ᾖ, κἂν τὰ ῥήματα.

Efficiunt autem & longitudines membrorum magnitudinem, ceu, Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, *&* Ἡροδότου Ἁλικαρνασσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε: *celeriter enim reticere in membrum breue, conterit orationis granditatem, etiam si sententia, quæ subest, magnifica fuerit; & eodem pacto verba.*

Affert aliud, quod & ipsum valet ad amplitudinem inserẽdam in orationem; tradit enim longitudines membrorum efficere granditatem. ponitq́ue statim exempla, quæ id declarent. vtitur autem indicibus librorum Thucydidis, atque Herodoti. Rationem vero reddens huius præcepti, inquit. Celeriter enim reticere, breui membro edito, conterit, atque in minutas partes secat omnem orationis granditatem, ac dignitatem, quamuis sententia, quę exponitur, ampla sit: amplaq́; itidem verba. Cicero quoque, cum quantum virium voluptatisq́ue haberet apta collocatio verborum ostenderet: vsusq́ue esset loco C. Carbonis ex concione, quam habuit in M. Drusum, dissoluit postea elegantem compositionem, verborum ordine immutato: intelligensq́ue ita quempiam sibi occurrere posse, vt Demetrius sibi ipsi facit, refellit totum illud hac pacto. At eadem verba: eadem sententia. animo istuc satis est: auribus non satis. Attendendum autem videri Hermogenem contra sentire de mẽsura membrorum: cum enim de forma illa, quæ σεμνότης ab eo dicitur, subtiliter disputaret: doceretque quod ad hanc partem pertinet, cuiusmodi fingendum foret, tradidit breuiora membra in eo genere orationis, pleno dignitatis, esse debere: & tanquam aphorismos quosdam. Profert autem exemplum eorum, locum Platonis ẽ Phædro: aliumq́ue Demosthenis ex oratione contra Aristogitonem, in quibus manifesto membra pusilla sunt, vel potius incisa. in nota verò hac valde simili illi (nam vtitur etiam hic Demetrius verbo, quo forma illa ab eo magistro dicẽdi uocatur, ostendere volẽs, quod malum importet breuitas membrorum) iubet hic noster, vt ea prolixa faciamus. ipse igitur puto ita euelli hunc scrupulum posse, ne summi scriptores huius artis credantur inter se tantopere discordare vt alia ratio sit illius formæ, quam describit Hermogenes: aliaque amplitudinis huius ac magnificentiæ in oratione, quam exprimit Phalereus. cumq́ue diuersę illæ multis modis sint, postulate etiam non nullas discrepantes inter se tractationes. nam amplitudo orationis copiam, ornatumq́; requirit, & quasi ubertatem granditatemq́ue omnium rerum, unde μεγαλοπρέπεια uocata est: dignitas autem contrà in dicendo, maiestasq́ue quædam magis seruatur, si concise quis dicat: paucisq́ue sensum animi sui exponat. unde exigua membra non longè à principio huius libri docuit esse accommodata formæ dicendi uehementiori, & acriori, quæ appellatur δεινότης. Addit tamen Hermogenes eo loco necessitate quadam fieri aliquando ut prolixius etiam membrum adhibeatur in stilo illo graui, ac qui uenerationem quandam prę se ferat. atque id (ut puto) cum aliquantum ille remittit grauitatis illius suæ, siue cum res ipsæ, quæ exponuntur ut fiat, aliquo modo cogunt.

Μεγαλοπρεπὲς δὲ, καὶ τὸ ἐκ περιαγωγῆς τῇ συνθέσει λέγειν. οἷον ὡς ὁ Θουκυδίδης: Ὁ γὰρ Ἀχελῷος ποταμὸς ῥέων ἐκ Πίνδου ὄρους διὰ Δολοπίας καὶ Ἀγριάνων καὶ Ἀμφιλόχων καὶ διὰ τοῦ Ἀκαρνανικοῦ πεδίου ἄνωθεν παρὰ Στράτον πόλιν ἐς θάλασσαν διεξιεὶς παρ' Οἰνιάδας, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περιλιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν: σύμπασα γὰρ ἡ τοιαύτη μεγαλοπρέπεια ἐκ

τῆς

τῆς περιαγωγῆς γέγονε, καὶ ἐκ τοῦ μόλις ἀναπαῦσαι αὐτόν τε καὶ τὸν ἀκούοντα.

Magnificum autem est, & ex circumductu in componendo dicere, ut Thucydides. Ὁ γὰρ Ἀχελῷος ποταμὸς ῥέων ἐκ Πίνδου ὄρους διὰ Δολοπίας καὶ Ἀγραίων καὶ Ἀμφιλόχων καὶ διὰ τοῦ Ἀκαρνανικοῦ πεδίου ἄνωθεν παρὰ Στράτον πόλιν ἐς θάλασσαν διεξιεὶς παρ' Οἰνιάδας, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περιλιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν. *Vniuersa enim hæc magnificentia ex circunductu extitit: & ex eo quod vix requieuit & qui dicit & qui audit.*

Cum ostendisset amplitudinem efficere longiora membra, declarat nunc circuitum quendam sententiarum, ac circumductum in dicendo, idem moliri. περιαγωγὴν ipse uocat: intelligitq́;, vt exemplo etiam perspicitur, cum in re aliqua exponenda, pluribus partibus ejus narrationis inculcatis, nullę ipsarum absoluuntur; sed animus eius, qui audit usq; ad extremum suspensus tenetur, quo in loco tandem re in lóngum producta perficitur sententia: ut cum pendeat aliquo modo, aptusque sit finis à principio; hæreatque illi, circumagi merito dicatur qui audit. Exemplum huius compositionis uerborum capit à Thucydide, qui in secundo libro historiæ cum ortum Acheloi fluminis, cursumque describeret, hac forma usus est. adiungit autem Demetrius loco ipso posito, confirmare uolens animaduersionem hanc. Vniuersa enim hæc, quam uides, amplitudo: similisque huic, profecta est ab circumductu ipso orationis: ex eoque quod uix ipse, qui dicit paulam fecit: requietisq; aliquid dedit auditori.

Εἰ δ' οὕτω διαλύσας αὐτὸ εἴποι τις: ὁ γὰρ Ἀχελῷος ποταμὸς, ῥεῖ μὲν ἐκ Πίνδου ὄρους: ἐκβάλλει δὲ παρ' Οἰνιάδας ἐς θάλασσαν: πρὸ δὲ τῆς ἐκβολῆς, τὸ Οἰνιαδῶν πεδίον λίμνην ποιεῖ, ὥστ' αὐτοῖς πρὸς τὰς χειμερινὰς ἐφόδους τῶν πολεμίων ἔρυμα καὶ πρόβλημα γίνεσθαι τὸ ὕδωρ, εἰ δή τις οὕτω μεταβαλὼν ἑρμηνεύσειεν αὐτὸ, πολλὰς μὲν ἀναπαύλας παρέξει τῷ λόγῳ: τὸ μέγεθος δ' ἀφαιρήσεται.

Quod si hoc pacto, dissoluto illo, dicat aliquis, Ὁ γὰρ Ἀχελῷος ποταμὸς, ῥεῖ μὲν ἐκ Πίνδου ὄρους: ἐκβάλλει δὲ παρ' Οἰνιάδας ἐς θάλασσαν: πρὸ δὲ τῆς ἐκβολῆς, τὸ Οἰνιαδῶν πεδίον λίμνην ποιεῖ, ὥστ' αὐτοῖς πρὸς τὰς χειμερινὰς ἐφόδους τῶν πολεμίων ἔρυμα καὶ πρόβλημα γίνεσθαι τὸ ὕδωρ. *Si inquam hoc pacto immutato illo aliquis idem verbis exponat, multas quidem requietes præbebit orationi: magnitudinem autem inde auferet.*

Rem adhuc magis explanare cupiens: docereq; granditatem hanc inde nasci, dissoluit hanc formam constructionis: atque ita componit orationem, ut singulæ sententiæ ex se aptę sint: finemque in se habeant: frangit enim illa nomina, participia vocata à grammaticis, ac pro illis vtitur tertijs personis verborum: immutationeq́; hac pæne sola (nam pauca præterea rei aperiendæ causa verba variauit) declarat confectam rem esse. statimque repetito initio huius sententiæ: vtensque [illegible], absoluit, quod inceperat narrare, antequam exemplum variatum inculcaret. cum enim supra dixisset. εἰ δ' οὕτω, διαλύσας αὐτὸ, εἴποι τις, nunc inquit. εἰ δή τις, οὕτω μεταβαλὼν ἑρμηνεύσειεν αὐτὸ & quæ sequuntur. Si inquam aliquis hoc pacto vt docui, idem commemorarit, multas sanè requietes præbebit orationi, ut non laboret, qui dicit:

neque

neque molestiam vllam afferat auditori: eodem tamen tempore auferet inde, remouebitque magnitudinem illam. Ἀναπαύλας autem quod inquit, intelligens loca certa in oratione, vbi refici possit orator, ac respirare aliquantum: & vt ipse, ita etiam, qui audit, Aristophanes quoque, vnde translatum verbum videtur, in itinere faciẽdo ἀναπαύλας vocauit diuersoria, locaque omnia, vbi ex longa via: lassitudineque membrorum, viator reficere vires possit: ait enim, cum induceret. Liberum patrem ea omnia quærere ex Hercule. Τούτους φράσον μοι λιμένας, ἀρτοπώλια, πορνεῖ', ἀναπαύλας, ἐκτροπάς. & quæ sequuntur.

Καθάπερ γὰρ τὰς μακρὰς ὁδοὺς αἱ συνεχεῖς καταγωγαὶ μικρὰς ποιοῦσιν: αἱ δὲ ἐρημίαι καὶ ἐπὶ τῶν μικρῶν ὁδῶν ἔμφασίν τινα ἔχουσι μήκους, ταὐτὸ δὴ κἀπὶ τῶν κώλων ἂν γίγνοιτο.

Quẽadmodum enim longas uias frequentia diuersoria paruas efficiunt, solitudines uero etiam in paruis vijs, speciem quandam retinent longitudinis, idem & in membris fieret.

Non cõtentus superiore ratione Demetrius: quę tamen magnam vim habere potuit ad id declarandum, quod ostendere studebat, illustrare adhuc similiidem voluit. Similis autem ipsius proferẽdi occasionem habuit ex verbo illo, quod explicauit: illud enim in via facienda, & in itineribus vsurpatur. vnde etiam particula vsus est, qua causa alicuius rei affert, dicens. Quemadmodum enim longa itinera crebra hospitia breuia faciunt: cõtra autem solitudines in exiguis etiam itineribus, spatijsque locorum breuibus, speciem quandam præbent longitudinis, hoc ipsum etiam in membris orationis contingat necesse est. Respondent autem manifesto pausæ in oratione, respirationesq; diuersorijs. vt cum frequentes illæ sint, membra, orationis, vt viæ, longa uideri non possint. nam quin hoc ipsum cõtingat, cum uiator crebras offendit cauponas, in quibus se reficere possit, si uelit: & ad reliquum uiæ laborem sustinendum uires comparare, dubitandum non est: Aliter etiam sæpe contingit, ut uia breuis longa nobis uideatur: & non tantum quia sit regio ipsa, per quam iter fit, deserta: cum scilicet mensura ipsius, longitudoque nobis ignota est. de quo ipse subtiliter disputauit in quæstionibus suis. Sed quia hoc nihil facit ad locum hunc declarandum, causas huius diligenter ab ipso allatas, non proferemus.

Ποιεῖ δὲ καὶ δυσφωνία συνθέσεως ἐν πολλοῖς μέγεθος, οἷον τό. Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ: ἄλλως μὲν γὰρ ἴσως δυσήκοος ἡ τῶν γραμμάτων σύμπληξις: ὑπερβολὴ δ' ἐμφαίνουσα τὸ μέγεθος τοῦ ἥρωος: λειότης γὰρ καὶ τὸ εὐήκοον οὐ πάνυ ἐν μεγαλοπρεπείᾳ χώραν ἔχουσιν, εἰ μή που ἐν ὀλίγοις. καὶ ὁ Θουκυδίδης δὲ πανταχοῦ σχεδὸν φεύγει τὸ λεῖον καὶ ὁμαλὲς τῆς συνθέσεως, καὶ ἀεὶ μᾶλλόν τι προσκρούοντι ἔοικεν, ὥσπερ οἱ τὰς τραχείας ὁδοὺς πορευόμενοι. ἐπὰν λέγῃ ὅτι, Τὸ μὲν δὴ ἔτος ὡς ὡμολόγητο, ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν: ῥᾷον μὲν γὰρ καὶ ἥδιον ὧδ' ἄν τις εἶπεν, ὅτι ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ὂν ἐτύγχανεν: ἀφῄρετο δ' αὐτοῦ τὴν μεγαλοπρέπειαν.

Facit autem & asperitas cõpositionis in multis magnitudinem, ceu illud, Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ: *aliter enim fortasse molestus auribus est literarum concursus: exuperantia autem demonstrans magnitudinẽ herois, leuor enim & iucundum auribus quod est, non valde in magnificẽtia*

locum

locum habent, nisi alicubi in paucis, & Thucydides vbique fere fugit leue & æquabile compositionis, & semper potius offendenti ad aliquam rē simi-lis est, quemadmodum qui per asperas vias iter faciunt, vt cū dixerit quod, Τὸ μὲν δὴ ἔτος ὡς ὡμολόγητο ; ἄνοσον δὲ ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν: *facilius enim & suauius sic aliquis dixisset. quod,* ἄνοσον δὲ ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ὂν ἐτύγχανεν: *sed sustulisset ipsius magnificentiam.*

Quartum hoc est, quod traditur valere ad amplitudinem orationi pariendam, si verba ita composita fuerint, vt asper molestusq; auribus eorum sonus sit: hoc enim vocatur à Græcis δυσφωνία. multis igitur in locis hunc ortum habere dicit magnificentiam dicēdi, vt apud Homerum in xvi. libro Iliadis, vbi de Aiacis virtute in prælio: conatuque vulnerandi fortissimum Troianorum loquitur, inquit enim, Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ: in hoc enim versu gemini sunt cōcursus vocaliū, atque ij propinqui: &, quod maiorem adhuc hiatum facit, non ex simplicibus literis: in vtroque enim antecedit diphthōgus: vnde magis laborat oratio. præterea in postremo verbo iuncto est, quod diligēter vitabat Isocrates. nam prima ipsius pars desinit in eadem syllaba, vnde incipit secunda, hoc enim quoque offendit aures. addit igitur Phalereus. Aliter etiam, suaque vi, insuauem, molestumq; sonum efficere literarum cōcursum. verum quia id sine modo hic factum est, nimium illud, atque exuperātiam huius rei ponere nobis ante oculos magnitudinem illius herois. confirmat autē præceptum hoc à contrario his verbis. Leuitas enim, & vocum suauitas non valde in ampla oratione locum habēt, aut paucis omnino in locis illic recipiuntur. Idē etiam probat Thucydidis auctoritate, qui cum grauitati dicēndi, atque amplitudini magnopere studeret, atq; huius laudis in primis auidus esset, fermè omnibus in locis fugit leuitatem, & æquabilitatem cōpositionis, cum eum semper similem esse dicat offendēti, & in aliquam rem duram incurrenti. nam hic quoque politus scriptor, vt tē illustraret, vtitur simili, atq; inquit. Eadem ratione, qua qui iter faciunt per viam asperam, atque inæqualem, illi enim necessario incurrūt in eminentiores lapides, ac labuntur. locum quoq; ipsius ponit è secundo libro historiæ, vbi de sæua illa pestilētia loquitur, quę vastauit Athenas. narratque annum eum vacuum fuisse ab omni alio genere morborum, qui tētare homines cōsuerunt. in huius enim rei expositione intelligitur Thucydides de industria vsus cōiunctione verborum dura, & aspera. prę sertim cum in nomine vnius syllabæ terminauit sententiam, quod antecedit longior dictio. declarat autem subito, verborum tātum illorum postremorum ordine immutato, pelli inde omnem asperitatem. quā compositionem qui sequi volet, dicit facilius sanè iucundiusque rem illam expositurū, omnem tamen amplitudinem inde ablaturum,

Ὥσπερ γὰρ ὄνομα τραχὺ μέγεθος ἐργάζεται, οὕτω σύνθεσις. ὀνόματα δὲ τραχέα, τό, τε κεκραγὼς, ἀντὶ τοῦ βοῶν: καὶ τὸ ῥηγνύμενον, ἀντὶ τοῦ φερόμενον: οἷς πᾶσιν ὁ θουκυδίδης χρῆται, ὅμοια λαμβάνων τά τε ὀνόματα τῇ συνθέσει, τοῖς τε ὀνόμασι τὴν σύνθεσιν.

Quemadmodum enim nomen asperum magnitudinem molitur, sic compositio. nomina autem aspera, & κεκραγὼς, *pro* βοῶν: *&* ῥηγνύμενον, *pro* φερόμενον: *quibus omnibus Thucydides vtitur, similia captans nomina compositioni, & nominibus compositionem.*

Adiungit Demetrius dubitari non posse, quin certa quadam compositio efficiat

amplitudinem,

amplitudinem,cum singula etiam verba dura & asperá, magnitudinem in oratione gignãt. quę autem aspera vocabula sint docet,huiuscemodi esse dicens κεκραγώς, si quis eo vtatur pro βοῶν,quod valet clamitans.coniunxit autem ambo,cum Æschinem insimularet:odiosumque ipsius clamorem, atq; importunum significaret, Demosthenes pro Ctesiphonte.posteriore sede duriori verbo seruata.inquit enim. καὶ σὺ προὔλεγες αἰσχίνη καὶ διεμαρτύρου βοῶν καὶ κεκραγώς. Sed aduersarius ipsius accerrimus eodem in ipso notando vsus fuerat:dixerat enim de auara illius natura. οὐδ' οἶμαι λαβὼν μὲν,σεσίγηκας: ἀναλώσας δὲ, κέκραγας. Aristophanes quoque in fabula, qua Cleonem,turbulentum illum Atheuis ciuem exagitauit, vocem eius asperam iudicans, quem alio loco torrentis sonitum inquit habere,ita illum de semetipso induxit loquentem ὡς ἐγὼ βόσκω κεκραγώς.Nec nõ etiam sequitur Demetrius,si quis dicat ἐρρηγνύμενον,cum molliori uerbo idem ostendere posset,ac dicere φερόμενον. dicitur enim ῥήγνυσθαι quod rumpitur ac fertur in Gręco sermone. vt uerbum quo id expressimus in Latino. nam & ῥήγνυσθαι φωνὴ: ῥήγνυσθαι πηγή: ῥήγνυσθαι κατακλυσμός dicuntur ab optimis auctoribus. His autem omnibus uerbis,quæ asperitatis aliquid in se habent, passim uti affirmat Thucydidem , qui sedulo semper captat nomina similia compositioni: cõiungitque uerba ex natura ipsorum.ut cum uelit asper esse in constructione uerborum eligat etiam uerba aspera.nec non cum uerba, quibus utendum illi est,sunt dura,duriter quoque ipsa coniungat. eademque ratio est apud eum & molliorum uerborum & compositionis lenioris:quamuis rariora hęc apud ipsum reperiantur. nam tertium est tanquam instrumentum orationis Thucydidiæ.ut ueteres magistri huius artis tradunt, τὸ τραχὺ τῆς ἁρμονίας . prius nanque ab ipsis commemorantur, selectus poeticorum uerborum:ac formarũ orationis: & quasi luminum uarietas . quarto autem loco breuitas,qua utitur in narrando,& obscuritas .

Τακτέον δὲ τὰ ὀνόματα χρὴ τόνδε τὸν τρόπον. πρῶτα μὲν τιθέναι τὰ μὴ μάλα ἐναργῆ: δεύτερα δὲ καὶ ὕστατα, τὰ ἐναργέστερα: οὕτω γὰρ καὶ τοῦ πρώτου ἀκουσόμεθα ὡς ἐναργοῦς, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸ, ὡς ἐναργεστέρου. εἰ δὲ μὴ, δόξομεν ἐξησθενηκέναι. καὶ οἷον καταπεπτωκέναι ἀπ' ἰσχυροτέρου ἐπὶ ἀσθενές.

Ordinare autem nomina oportet hoc pacto. prima quidem ponere quæ nõ valde euidentia sunt: secunda autem & postrema, quæ euidentiora: sic enim & primum audiemus vt euidens: & quod post ipsum, vt euidẽtius. Sin, videbimur defecisse, & tanquam decidisse à validiore ad infirmum.

Docet nunc accurate Demetrius,qui ordo in collocãdis uerbis tenendus sit: hoc enim quoque multum facit ad amplitudinem orationis. si nanque id, quod præcipit,& quasi natura rei postulat,seruatur,grandis & magnifica fit oratio necesse est: sin negligitur,multum uitium illa dignitatisque suæ amittit. iubet igitur ut prima collocemus,quæ nõ ualde perspicua & euidentia sunt : secunda uero ac postrema, illis euidentiora. Quid autem utilitatis inde capiatur ostendere uolens,cõfirmareque preceptum hoc, inquit. Si nanque hoc custoditum fuerit & primum illud vt euidens,cuiusmodi est,accipiemus: nec non id quod consequitur, vt euidentius. crescet igitur oratio vt oportet:firmiorque semper ac neruosior erit. Sin autem inquit aliter fecerimus,videbimur defecisse:nec sponte volentesque id commisisse,vt euidentiori subiungeremus minus euidens,sed infantia coacti,quia inuenire,quod vinceret antecedens non potuerimus. vitium autem huius ordinis , & incommodum,quod gigneret,magis aperire volens,ait, Et tanquam decidisse à firmiore,robustioreq; uerbo ad infirmum existimabimur:lapsus enim ille declaratur similitudine aliarum lapsionum. Quintilianus quoque hoc sedulo præcepit in nono libro, ubi de compositione,partibusq; ipsius disputat.inquit enim,quod ad ordinem ver

botum pertinet, & singulorum,& copulatorum,explicans. In his cauendũ est ne decrescat oratio,& fortiori subiungatur aliquid infirmius. vt sacrilego fur: aut latroni petulans: augeri enim debent sententiæ & insurgere,vt optime Cicero.Tu inquit istis faucibus. istis lateribus: ista gladiatoria totius corporis firmitate. aliud enim alio maius superuenit. at si cœpisset à toto corpore, non bene ad latera faucesque descenderet. Præter autem quàm quod idem animaduertisse Latinũ rhetorem docui, exemplum ab ipso positum summi oratoris loco huic explanãdo valde accommodatum est.

Παράδειγμα δὲ, τὸ παρὰ τῷ Πλάτωνι λεγόμενον. ὅτι, Ἐπὰν μέν τις μουσικῇ παρέχῃ καταυλεῖν καὶ καταχεῖν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ὤτων: πολὺ γὰρ τὸ δεύτερον ἐναργέστερον τοῦ προτέρου. καὶ πάλιν προϊών φησιν. Ὅταν δ' ἐπέχων μὴ ἀνῇ, ἀλλὰ κηλῇ, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἤδη τήκει καὶ λείβει: τὸ γὰρ λείβει τοῦ τήκει ἐμφατικώτερον, καὶ ἐγγυτέρω τοῦ ποιήματος. εἰ δὲ προεξενήνοχεν αὐτὸ, ἀσθενέστερον ἂν τὸ τήκει ἐπιφερόμενον ἐφάνη.

Exemplum autem, quod apud Platonem dicitur. quod, ἐπὰν μέν τις μουσικῇ παρέχῃ καταυλεῖν καὶ καταχεῖν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ὤτων: *secundum enim multo euidentius priore. & rursus progressus inquit.* Ὅταν δ' ἐπέχων μὴ ἀνῇ, ἀλλὰ κηλῇ, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἤδη τήκει καὶ λείβει: *illud enim* λείβει *significãtius est, & propinquius poemati. Si autem ante ipsum protulisset, infirmius illud* τήκει. *postea positum, visum esset.*

Demetrius in animaduersione sua, præceptoq; confirmãdo vtitur loco Platonis è tertio libro de republica. vbi de ratione cãtus subtiliter disserit. docetq; si quis, duri & asperi ingenij vir delectari musica cœperit,ac plurimum tẽporis studijq; in ipsa posuerit,primum ipsum deliniri,& quasi molliri: feritatemq; illam suã exuere. quod si in eadem ratione diutius perseueraritnec cessarit magis demulceri,res eò iam progreditur, vt liquescat fluatq; voluptate.hæc ferè sententia est eius loci. quem leuiter adumbraui,relictis multis ornamentis.,prius exemplum positum est in duobus illis verbis καταυλεῖν & καταχεῖν:eorum enim alterum,idest quod cõsequitur,vt ipse met etiã Demetrius testatur,multo euidentius est, quàm illud quod antecedit:valent autem verba,quæ citat. Postquã aliquis potestatẽ fecerit arti musicæ vt resonet,effundatq; in animum per aures tanquam per infundibulum,quos nos vocamus suaues tenerosq;, ac luctuosos concentus. & quæ sequuntur. verbo igitur καταχεῖν perspicitur maior vis concentuum eorum in animum effusa,quàm altero illo καταυλεῖν. quamuis ipsum quoque non parum rem explanet. Eadem ratio est posterioris exẽpli,quod manet in postremis verbis τήκει & λείβει. id ego (nisi fallor) satis commode expressi,secutus auctoritatem Ciceronis, qui cum ambo & ipse verba illa coniungeret,eundem ordinem seruauit. inquit enim in II. libro Tusculanarum. Nec in dolore magis quàm eadem in voluptate. qua cum liquescimus, fluimusq; mollitia,apis aculeum sine clamore ferre non possumus. Statim autem hic quoque Phalereus addidit,posterius verbum magis aptum esse ad tẽ ante oculos ponendam atque illustrandam, quàm prius, ac propinquum iam illud rationi ac stilo poetarum. quod si inquit contra antea protulisset,imbecillius alterũ, idest quod valet liquescit,illatum fuisset. Quin autem verus hic ordo sit dubitare non possumus:res enim durę prius calore liquescũt:postea fluunt,ac destillant, vt cera.

Καὶ ὅμηρος δὲ ἐπὶ τοῦ κύκλωπος. ἀεὶ ἐπαύξει τὴν ὑπερβολήν. — Οὐ γὰρ ἐῴκει Ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι, καὶ προσέτι ὑψηλοῦ ὄρους καὶ ὑπερφαινομέ-

νου

νου τῶν ἄλλων ὀρῶν· ἀεὶ γὰρ καίτοι μεγάλα ὄντα τὰ πρότερα, ἥττονα φαίνεται, μειζόνων αὐτοῖς τῶν μετὰ ταῦτα ἐπιφερομένων.

Et Homerus vtique de Cyclope semper auget hyperbolem, οὐ γὰρ ἐῴκει ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι. & praeterea celsi montis & qui superet alios montes, semper enim quamuis magna existentia priora, minora videntur, cum maiora ipsis sunt, quae inferuntur.

Homerum etiam docet id seruare in 1x. libro Odysseæ, vbi Polyphemi formam describit: semperque augere hyperbolen: est enim manifesto omnis ille locus exuperantia quædam veri. cum enim poeta supra dixisset miraculum quoddam vastum eum esse, addidit, vnde orditur Demetrius, non videri ipsum potuisse parem ceteris hominibus, qui frugibus vescuntur: sed scopulo culmini ve cuipiam silnoso. nam hucusque vsus est verbis poetæ. Sententiam autem consequentis versus ipse expressit, ostendens Homerum contentum non fuisse superiore amplificatione, sed addidisse, non cuiusuis montis, verum excelsi: quique inter ceteros montes emineret. versus poetæ est. ὑψηλῶν ὀρέων, ὅτε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων. Adiungit autem Phalereus, quod omnem hanc disputationem claudit, perpetuo hoc verum esse, vt quę antecedunt, quamuis sua vi magna sint, minora & infirmiora videantur, cum quæ postea inferuntur maiora sunt. ἥττονα autem accipere debemus imbecilliora illis, quæ consequuntur: non minora se ipsis, tanquã hoc pacto deteriora reddantur: hoc enim repugnaret superioribus. cum inquit illato verbo euidentiore, & in posteriore sede collocato. qui audiunt accipere prius illud vt euidens: & posterius, vt multo euidentius: significauit enim illic manifesto nihil amittere quod pręcedit: nec fieri ea ratione imbecillius. Animaduertendum etiam hoc non tantum valere in singulis verbis, quod initio videri potuit præcipere, sed in sentẽtijs integris. quod ex Homeri exemplo elicitur: in quo augentur sentẽtiæ, nõ verba grandiora, & quæ magis rem aperiant, ponuntur. Hoc diligenter quoque custoditum fuisse à Cicerone planum est: exemplaque deesse nullo modo possunt, ita crebra apud eum sunt. Quin certè illud in C. Verrem, quod valde ipsius auaritiam declarat, huiuscemodi sit, dubitari non potest. Quæ solitudo esset in agris, quę vastitas, quę fuga aratorum: quod enim extremum illic est fuga, magis demonstrat iniuriam, acerbitatemque illius, quàm priora. cum aratores non tantum discesserint ex agris: ipsosque, quos antea studiose colebant, deseruerint, sed inde etiam aufugerint. Vnde Agamemnon Homericus, cum Achilles in oratione ostendisset se abire velle: domumque reuerti, significare volens se parui id ducere: nec preces, vt eum in exercitu retineat, adhibiturum esse, rem & ipse augens, inquit φεῦγε μάλα, εἴ τοι θυμὸς ἐπέσσυται. Si non satis inquit habes hinc proficisci, celeriter fuge. Quod etiam superiorem locum Ciceronis sequitur, eiusdem generis est, & eodem modo tractatum. Quàm deserta, quàm inculta, quàm relicta omnia: semper enim quæ adduntur maiora sunt. damnumque quod factum sit magis declarant. nam quod aliquis forsitan putaret, plus esse deserta, quàm inculta, falsum est. quod cum aliter etiam ostendi posset, hoc ipsius testimonio confirmatur. infra enim eodem ordine in illis vsus est non longe ab extremo eius orationis. O desertum hominem, ò desperatum, ac relictum.

Χρὴ δὲ καὶ τοὺς συνδέσμους μὴ μάλα ἀνταποδίδοσθαι ἀκριβῶς, οἷον τῷ μὲν συνδέσμῳ, τὸν δέ· μικροπρεπὲς γὰρ ἡ ἀκρίβεια, ἀλλὰ καὶ ἀτακτοτέρως πως χρῆσθαι. καθάπερ που ὁ Ἀντιφῶν λέγει. Ἡ γὰρ νῆσος ἣν ἔχομεν, δήλη μὲν καὶ πόρρωθεν ἐστὶν ὑψηλὴ καὶ τραχεῖα. καὶ τὰ μὲν χρήσιμα καὶ ἐργάσιμα μικρὰ αὐτῆς ἐστι· τὰ δὲ ἀργὰ πολλὰ, σμικρᾶς αὐτῆς οὔσης· τρισὶ γὰρ τοῖς μὲν συνδέσμοις, ἅπαξ ὁ δὲ, ἀνταποδίδοται.

Oportet autem & coniunctiones non valde reddi exquisite, ceu coniunctioni μὲν, coniunctionẽ δὲ: minutum enim est quidquid exquisitum est, sed & inordinatius aliquo modo ipsis vti. quẽadmodũ alicubi Antiphon dicit. Ἡ γὰρ νῆσος ἣν ἔχομεν, δήλη μὲν καὶ πόρρωθέν ἐστιν ὑψηλὴ καὶ τραχεῖα. καὶ τὰ μὲν χρήσιμα καὶ ἐργάσιμα μικρὰ αὐτῆς ἐστι: τὰ δὲ ἀργὰ πολλὰ, σμικρᾶς αὐτῆς οὔσης *: tribus enim μὲν coniunctionibus, vna δὲ redditur.*

Admonet nunc ne in minuta valde re, quæ tamen existimatur necessaria, cũ amplitudini orationis operam damus, nimis accurati simus: ac quod alijs temporibus vitio non careret, tunc laudem habere docet: finemque illum adiuuare. Cum enim copulæ non nullæ sint, quæ suas habeãt redditiones: illisque antea positis videantur aliæ cõsequi debere: ac verus sanè earum ordo hoc postulet, tradit in hoc genere formaque dicendi, posse aliquando hoc negligi: nec valde exquisite seruari. velut inquit coniunctio μὲν requirit vt δὲ inferatur: si aliqua igitur licẽtia in hoc adhibita fuerit, gignet hoc granditatem. non tamẽ iubet nos hoc semper, contempta penitus consuetudine, facere. confirmat autem præceptum hoc suum sententia, quæ in vniuersum vera est: docetq́; , si aliter fecerimus, cõtrarium nos eius quod volumus effecturos: omnis enim diligentia exquisitaq́; cura, paruum quiddã in se ac minutum est. nota hæc , quam describit μεγαλοπρεπὴς est (argumentum enim hoc pacto certius erit): studium vero custodiendi accurate particularum earum ordinẽ, μικροπρέπειαν in se habebit. Cicero quoque in partitionibus, vbi de amplificatione disputat, cum simile quiddam præciperet, quod tamen in sententijs, nõ in partibus orationis manet, eandem eius rei rationem reddidit, inquit enim. Nec quicquam in amplificatione nimis enucleandum est: minuta est enim omnis diligẽtia: hic autem locus grandia requirit. Idem quoque Aristoteles protulit & in IIII. libro de moribus ad Nicomachum, quo loco magnificum virum informat: & in primo τῶν μετὰ τὰ φυσικά. Constituit etiam præceptum hoc Demetrius auctoritate Antiphontis (vt opinor) Ramnusij, summi oratoris. qui tres copulas μὲν deinceps posuerat, antequam semel δὲ assignaret: sed in exemplo erratum manifestum est: duæ nanque nunc illi tantum illiusmodi copulę leguntur. mendum ipse puto esse in primis verbis. vbi defecisse verisimile est primam μὲν: perturbatum nanque eum locum inueni in scriptis libris. cum quidam eorum habeant. ἣν ἔχομεν. vnde ausi quidam olim fuere emendare ἣν διέχομεν: alij verò antecedens quoq; verbum tentarunt, feceruntque νῦν κατέχομεν: quę illic in margine omnia adnotata sunt. Sententia eorum verborum, nisi macula illa impediret, aperta foret: narrat enim insulam eam, de qua sermo erat, è longinquo etiam intelligi posse, excelsam & asperam esse. partesque ipsius, quæ colerẽtur atque exararentur paucas esse. cum contra quæ ignauæ sterilesque forent, essent multę. cum tamen ipsa pusilla sit. Τὰ χρήσιμα, vt hic scriptor, ita etiam Aristoteles vocauit in II. libro de rebus superis telluris partes, quę fructũ ferrent ac studio agricolarum colerẽtur, vti contra ἀργὰ, quæ incultæ neglectæque iacerent. inquit enim. τῆς δὲ τὰ τόπους διὰ τὸ λιμνάζειν ἀργὰ, τῶν χρήσιμα μένει. Horatius in ode cum cecinit. Pone me pigris, vbi nulla campis, videtur posterius verbũ Gręcum expressisse. Addit autem statim Demetrius, quod supra indicaui, hunc grauem scriptorem tribus coniunctionibus μὲν, vnam tantum δὲ reddidisse atque assignasse, vt qui tam arctis vinculis astrictus esse recusaret. Cum autem magno desiderio tenear adiuuandi hunc librum quacunque ratione possum, quid mihi in mentẽ venerit narrare libet. Suspicor hęc Antiphontis verba fuisse in oratione ipsius, quam appellauit Samothracicã. illius vero meminit Sudas in nomine ipso illius insulę explicando. cum enim appellatam eam ita fuisse ostẽdisset à Samijs, qui ea insula domicilia sibi posuissent, citauit testem suæ opinionis Antiphontem ἐν τῷ Σαμοθρακικῷ λόγῳ. qui id aperte traderet, videtur autẽ illa habita fuisse ex persona alicuius Samij viri. Sententia verborum illorum hæc est, Qui nanque primum insulam inco-

Iuete Samij extitere, vnde nos nati sumus: illic vero sedes posuerunt coacti, nõ amore eius insulæ inflammati: è Samo nanque exturbati fuerant à tyrannis: vsique sunt postea fortuna hac: cum enim è Thracia prędam egissent, se in eam insulam contulerunt. Huc vsque Antiphontis verba sunt apud Sudam. Virgilium quoque mentionem fecisse ipsius hoc pacto, notum est. Threiciamque Samum, quæ nunc Samothracia fertur.

Πολλάκις μέντοι τεθέντες πως ἐφεξῆς σύνδεσμοι, καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα ποιοῦσιν, ὡς παρ' Ὁμήρῳ τῶν Βοιωτικῶν πόλεων τὰ ὀνόματα, εὐτελῆ ὄντα καὶ μικρὰ, ὄγκον τινὰ ἔχει καὶ μέγεθος διὰ τοὺς συνδέσμους, ἐφεξῆς τοσούτους τεθέντας. οἷον ἐν τῷ. Σχοῖνόν τε Σκῶλόν τε, πολύκνημόν τ' Ἐτεωνόν.

Sæpe tamẽ positæ aliquo modo deinceps coniunctiones, & parua efficiunt magna, vt apud Homerum Bœoticorum oppidorum nomina, humilia existentia & parua, molem quandam habent & magnitudinem propter coniunctiones, deinceps tot positas: vt in illo. Σχοῖνόν τε Σκῶλόν τε, πολύκνημόν τ' Ἐτεωνόν.

Quod videtur repugnare superiori præcepto nunc tradit: nec tamen illi aduersatur. vtrunque enim verum est. sępe numero tamen inquit deinceps positæ aliquo modo coniunctiones, res etiam paruas magnas videri faciunt. vt apud Homerum in enumeratione nauium, vocabula Bœoticorum oppidorum, quæ humilia sunt ac pusilla, molem quandam habent & amplitudinem à copulis eò importatam, quæ multę illic, singulis nominibus distinguendis, collocatæ sunt. ceu cum ait. Σχοῖνόν τε, Σκῶλόν τε, πολύκνημόν τ' Ἐτεωνόν. copulæ hic eiusdem generis tot repetitę, ac suo loco positæ, augent rem: supra autem disputatum est de coniunctionibus diuersorum generum, quarum alterę, quæ præcedunt, reliquas secum trahunt: harum igitur verus ordo si neglectus modice fuerit: discessumque aliquando à cõsuetudine, habere id dignitatem vult. Dionysius etiam Halicarnasseus hoc vidit, ac diligẽter de tota re disputauit in libello de compositione verborum, laudans mirifice Homerum, quod cum incidisset in nomina dignitatis expertia: nec posset ipsa vllo pacto euitare, rebus habẽtibus in se pulchritudinem ac decus ipsa ornat: deletq; eorum deformitatem horum specie, & elegantia. Cum autem ordiatur ab initio catalogi, octo primis versibus positis, omnem illam partem eius poematis huiuscemodi esse inquit. vt ex humilibus abiectisq; sua vi nominibus, reddita sint illa amplissima, atq; honestissima omnium verborum.

Τοῖς δὲ παραπληρωματικοῖς συνδέσμοις χρηστέον, οὐχ ὡς προσθήκαις κεναῖς, καὶ οἷον προσφύμασιν ἢ παραξύσμασιν, ὥσπερ ἔνιοι τῷ δὴ χρῶνται πρὸς οὐδὲν, καὶ τῷ νυ, καὶ τῷ πρότερον, ἀλλ' ἐὰν συμβάλλωνταί τι τῷ μεγέθει τοῦ λόγου.

Expletiuis autem coniunctionibus vti oportet, non tanquam additamẽtis inanibus, & veluti adnatis, aut notis vngue impressis. quemadmodum quidam copula δὴ *vtuntur nullum ob finem, &* νυ, *&* πότερον, *sed si prosint aliquid magnitudini orationis.*

Manet adhuc in consideranda pusilla parte orationis, vnde tamen ipsi granditatis aliquid comparatur, si quis recte illa vti scit. vt supra iam duobus modis ostensum est. tertium autem pæceptum est, pertinens ad copulas, quę ab explenda oratione,

& apud Græcos, & apud Latinos grammaticos nomen inuenerunt. Oportere non vti coniunctionibus his, non vt appendiculis quibusdam inanibus, quod non nulli faciunt: antequam enim tradat vsum, ipsarum, indicat quid cauere debeamus: insimulatque quosdam, qui temere ac nulla vtilitate proposita illas vsurpabant. adiungitque post, verum ipsis locus esse debet, cum adiuuant amplitudinem orationis, atque ipsi obtinendę opis aliquid ferunt. Positę autem hic sunt è numero ipsarū tres, in accusando errore illorum, qui frustra, perperamque ipsis vtebantur. sunt tamen plures. nam & δαὶ, & γε & νυ & μὴ in illis appellarunt, qui scientiam literarum profitentur. Cum autem supra dixisset peccaturos nos, si cōiunctionibus his vsi fuerimus vt inanibus additamentis, addidit ὡς ἂν προσφύμασιν ἢ παραξύσμασιν, virium huius rei magis aperire volens: videtur, autem hæc verba huc translata, propriaq; esse macularum quarundam nostri corporis. vnde timens ne durior hac in re ostendenda illa videretur, muniuit ipsa particula ὡς ἂν. valet autem, nisi fallor, πρόσφυμα caruncula in summo corpore adnata, quæ nihil pręstet vtilitatis: nec membrorum vsum quicquam adiuuet. eodemque pacto παράξυσμα. quod in cute vehementiore fricatione scarificationeq; creuerit. vnde significare voluit similibus his inanitatem earum coniunctionum, illo modo collocaturum: hæc enim quoque sunt manifesto res inanes, nec robur corporis firmitatemque adiuuant. Cicero in Oratore suo, cum oratores quosdam: & maximè Asiaticos, accusaret, qui numero seruiebant, idem pæne protulit, quod hic Demetrius in illis insimulandis, qui coniunctiones in orationem frustra includebant; affirmat enim reperiri potuisse apud eos inculcata, quędam inania verba, quasi complementa numerorum. nec multo post, cum idem vitium significaret, inquit, Neque infarciens verba, quasi rimas expleat. Eodem igitur pacto omnes hi non omnino in eadem re peccabant, nisi quod, quos reprehendit Demetrius, temere id faciebant; illi vero ea ratione id quod volebant impetrabant. verum ratio illa numeros pariendi disertis minime probatur. Pręterea Cicero nomina complementorum illorum non posuit: Græcus hic duobus vocabulis rerum, quæ id efficerent, vsus est, quæ cum, vt significaui, omnino plana non sint, volui simili loco monstrato Ciceronis aliquantulum illa illustrare.

Καθάπερ παρὰ Πλάτωνι. Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεύς. καὶ παρ' Ὁμήρῳ. Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐϋῤῥεῖος ποταμοῖο: ἀρκτικὸς γὰρ τεθεὶς ὁ σύνδεσμος, καὶ ἀποσπασθεὶς τῶν προτέρων τὰ ἐχόμενα, μεγαλεῖόν τι εἰργάσατο: αἱ γὰρ πολλαὶ ἀρχαὶ σεμνότητα ἐργάζονται, εἰ δ' ὧδε εἶπεν, ἀλλ' ὅτε ἐπὶ τὸν πόρον ἀφίκοντο τοῦ ποταμοῦ, μικρολογοῦντι ἐῴκει; καὶ ἔτι ὡς περὶ ἑνὸς πράγματος λέγοντι.

Quemadmodum apud Platonem. Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεύς. *& apud Homerum,* Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐϋῤῥεῖος ποταμοῖο: *initijs enim apta coniunctio illic posita, & quæ distrahat à prioribus ea quæ sequuntur, amplum quiddam molita est: multa enim initia granditatem moliuntur. Si autem sic dixisset,* ἀλλ' ὅτε ἐπὶ τὸν πόρον ἀφίκοντο τοῦ ποταμοῦ, *de pusillis rebus loquenti par fuisset, & præterea vt de vna re dicenti.*

Exēplo quod præceperat explanare volens, ad Platonem Homerumq; confugit: quorum alter in Phædro auxilio etiam copulę δὴ orationem auxerat, nam aliunde etiam grandem plenamque dignitatis effectam esse partem eam illius sermonis declarauit Hermogenes capite, quo formam orationis exprimit vocatā ab ipso σεμνότητα. alter vero in XIIII. Iliadis, vbi commemorat Hectorem lapide ictum, ad fluuiū Xanthum comportatum esse à sodalibus, amplificauit multum eadem ratione nar-

rationem

rationem illam ope scilicet minutæ huius particulę, ita canens. Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτον & quę sequuntur. Vnde autem tantam vim habeat tam exilis res, doceos accurate Demetrius, inquit. Apta enim principijs narrationum eum posita illic fuerit coniunctio: cumque distraxerit à superioribus, quæ deinceps sequuntur, grande quiddam amplumque effecit: hoc eoim valet μεγαλεῖον. vode Xenophon in secundo libro ἀπομνημονευμάτων, cum congressum virtutis ac voluptatis recitasset: & quid ambę illæ suasisse ot Herculi, suis verbis exposuisset: antea oanq; tota res à Prodico Cio & excogitata, & graoiter narrata fuerat, ait. ἐπίσταμαι μὲν σοι τὰς γνώμας τιμῶ καλῶς τὰς ῥήματα, ὁ ἐγὼ νῦν. subiungit autem Phalereus. cuius rei causa est quod multa principia moliũtur in oratione granditatem: inseruntque illuc plurimum grauitatis. Ἀπο πεσὼν ὁ autem hic, quamuis formam patiendi habeat, notionem tamen retinet ageodi. vt Aristophanes simplici illo verbo vsus est in Βατράχοις dicens. καὶ τὸ ξίφος γ' ἐπαίτω μάχεσθαι δοκῶν. Quod vero coniunctionem δὲ appellauit ἀρκτικὸν σύνδεσμον, inferioris ætatis Latini grammatici inceptiuas huiuscemodi copulas vocarunt: veteres vero priocipales. oam apud Flauium Sosiparrum Palæmoois distinctio huiuscemodi legitur. Coniunctionum quædam sunt priocipales: aliæ subsequentes: alię mediæ quibus vtralibet parte positis sine vitio coniungatur oratio. Quomodo autem multa principia illic esse dixerit videndum. ipse sanè arbitror, quia coniunctio ἀλλὰ, & ipsa initijs sententiarum accommodata est. quod idem grammaticus de Latina, quę illi respondet, tradit ac verum esse auctoritate poetæ probat. hæc ipsius verba sunt. Principalis igitur est coniunctio sed. vt. Sed te qui viuum casus age fare vicissim ut ait Virgilius. ille eoim ordo ubi postponitur poeticus est per ἀναστροφὴν factus. Ipsa sed io somnis inhumati uenit imago. Vt aperiat autem magis Phalereus, quod testatus fuerat: nasci inquam amplitudinem eius loci ab hac copula, idem narrat ijsdẽ pæne uerbis, omissa tantum illa: affirmatque si illo modo dixisset Homerus, futurum fuisse eum demissum ac tenuem; speciemque habiturum alicuius de una tantum re uerba facientis.

Λαμβάνεται δὲ καὶ ἐν παθητικοῖς πολλάκις ὁ σύνδεσμος οὗτος. ὥσπερ ἐπὶ τῆς καλυψοῦς πρὸς τὸν ὀδυσσέα. Διογενὲς λαερτιάδη πολυμήχαν' ὀδυσσεῦ. Οὕτω δὴ οἴκονδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. εἰ γοῦν τὸν σύνδεσμον ἐξέλοις, συνεξαιρήσεις καὶ τὸ πάθος: καθόλου γὰρ, ὥσπερ ὁ πραξιφάνης φησὶν, ἀντὶ μυγμῶν παρελαμβάνοντο οἱ τοιοῦδε σύνδεσμοι, καὶ στεναγμῶν. ὥσπερ τὸ αἶ αἶ, καὶ τὸ φεῦ καὶ ποῖον τί ἐστιν ὡς αὐτός φησι, τὸ καὶ νύ κ' ὀδυρομένοισιν, ἔμφασίν τινα ἔχον οἰκτροῦ ὀνόματος.

Sumitur autem & in patheticis sæpe coniunctio hæc. ceu in illo Calypsonis ad Vlyssem. Διογενὲς λαερτιάδη πολυμήχαν' ὀδυσσεῦ. Οὕτω δὴ οἴκονδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. *Si igitur coniunctionem sustuleris, vna cum ea tolles & affectum, ad summam enim quemadmodum Praxiphanes affirmat, pro suspirijs assumebantur hæ coniunctiones, & gemitibus. sicut illud* αἶ αἶ, *& illud* φεῦ: *& quale est, vt ipse inquit, illud* καὶ νύ κ' ὀδυρομένοισι, *quod habet vim ac speciem quandam miserabilis nominis.*

Cum auctoritate maximorum scriptorum probarit cooiunctionem δὲ adiuuare amplitudinem orationis, ostendit ounc eandem assumi utiliter quando animo perturbato sumus: ac uolumus concitare illos, qui audiunt, & ad eosdem motus traducere, vtitur autem exemplo alterius illorum, id est poetæ, qui io v. libro Odysseæ cũ induceret Calypsonem reuocantem callide à nauigatione Vlyssem, dicentemque se

nō minus quàm ipsum, cupere vt compos fieret desiderij sui, sed perterreri periculis ac malis, in principium sermonis illius ipsam inseruerat: vnde Phalereus statim post Homericos versus inquit, quod valet ad confirmādum iudiciū suum. Si nanq; sustuleris inde coniunctionem illam, eodem tempore sustuleris etiam affectum. Accuratius autem omnem vim huiuscemodi particularum, ac quid valerēt illæ in oratione, ostēdere volens, tradit vice sonorum quorundam facticiorum, quos Græci μυγμοὺς vocant; singultuumq; atq; gemituum poni ipsas solere, cuius etiam sententiæ ante se testatur fuisse Praxiphanem. Homerus in IIII. Iliadis verbo ipso, quod exprimit hanc vocem, usus est. cum quomodo accepissent obiurgationem Iouis, Iuno ac Minerua significare contenderet, & omnem affectum animi illarum indicare: inquit enim ὣς ἔφατ'· αἳ δ' ἐπέμυξαν Ἀθηναίη, καὶ ἥρη. interpres autem diligenter eo loco de ratione huius quoque nominis disputat, nam hic Phalereus, cuiusmodi interiectiones: & significantes dolorem gemitumque voces intelligat, aperire volens addidit. cuius generis est illud. αἶ αἶ. itemque φεῦ, nec non quale est. vt ille ipse inquit; Praxiphanes scilicet, cuius supra testimonio auctoritateque vsus fuerat, illud Homeri. καὶ νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο: hic enim integer versus est è XXIII. libro Iliadis. exempli vero vis est in secunda dictione: quæ interiectio est mœrētis, vt ipse declarat de suo addens, quod speciem ac vim habet miserabilis nominis & luctuosi. Sustuli autem hinc olim verbum, quod importunè à librarijs collocatū fuerat post dimidiatum illum versum; nunc enim decet consilij mei rationem reddere: in excusis nanque prius legebatur. καὶ νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἰαχεῖτο ἐμ᾽ αὐτῇ τινι. & quæ sequuntur: mouit autem me, quod sententiam omnem illud perturbabat: quæ sine illo plana & aperta est, præterea in libris scriptis inueni ipsum valde variatum & incertum, quidam enim ex illis habent ἰαχεῖτο: in alijs vero legitur ἰαχεῖται, vt tanta varietas arguat manifesto mendum, non reticebo etiam quomodo illud conflatum putem; arbitror enim ab aliquo cōtra pronomen αὐτῇ notatum fuisse in margine ἡ πρεσβεύουσα, concise imminuteque scriptum, quam declarationem imperitus aliquis librarius in contextum verborum auctoris inculcarit. non tradita etiam ipsi sede, quæ magis cōuenisset. hinc igitur suspicor fluxisse hanc maculam, quam, ne amplius molesta esset, ac fœdaret hunc locum, deleui. Etsi autem non omnino compertum habeo quis fuerit hic Praxiphanes, cuius iudicio (vt apparet) multum tribuit Demetrius, tamen quid inuenerim adhuc de illo narrare libet. Marcellinus enim, qui Thucydidis vitam scripsit, ac quid sentiret de formula ipsius dicendi memoriæ mandauit, ipsius (vt opinor) meminit: cum enim exponere vellet, quo tempore Thucydides vixerit, tradit Praxiphanem in libro quem scripserit de historia, affirmasse illum eadem ætate vixisse, qua Plato comicus, & Agathon tragicus: alijque non nulli, quos nominat, quem preterea Praxiphanem ostendit dixisse, Thucydidem, donec in vita mansit Archelaus, sine nomine ferè fuisse: postea vero admirabilem, ac penè diuinam de se admirationem in animis omnium genuisse.

Οἱ δὲ πρὸς οὐδὲν ἀναπληροῦντές φησι τὸν σύνδεσμον, ἐοίκασι τοῖς ὑποκριταῖς, τοῖς τὸ καὶ τὸ πρὸς οὐδὲν ἔπος λέγουσιν, οἷον εἴ τις ὧδε λέγει. Καλυδὼν μοὶ ἥδε γαῖα, πελοπείας χθονὸς φεῦ ἐν ἀντιπόρθμοις πεδί' ἔχουσ' εὐδαίμονα. αἶ αἶ: ὡς γὰρ παρέλκει τὸ, αἶ αἶ καὶ τὸ φεῦ ἐνθάδε, οὕτω καὶ ὁ πανταχοῦ μάτην ἐμβαλλόμενος σύνδεσμος.

Qui autem nullam ob rem inferciunt inquit, copulam, similes sunt histrionibus, qui hoc & hoc ob nullum verbum dicunt, ceu si quis sic dicit. Καλυδὼν μοὶ ἥδε γαῖα, πελοπείας χθονὸς φεῦ ἐν ἀντιπόρθμοις πεδί' ἔχουσ' εὐδαίμονα. αἶ αἶ: *Ut enim abundat illud* αἶ αἶ: *& illud* φεῦ *hic, sic & vbique frustra inculcata coniunctio.*

Quæ

Quæ adiungit videtur adhuc à Praxiphane primum tradita & animaduersa fuisse: reprehéduntur verò illis oratores, qui sine causa inferciút huiuscemodi copulas in orationem, sententijs ipsas non postulantibus: illi enim student explere tantum quasi rimas quasdam: nec verum vsum ipsarum intelligunt. Simili autem errorem illorum illustrat, atque exagitat Demetrius, dicés eos similes esse actoribus fabularum & hanc & illam interiectionem, nulla vtilitate proposita, pronuntiantibus: illi enim manifesto peccare intelliguntur. exépli causa inquit si quis hoc pacto diceret: ponit autem duos versus Euripidis, è prologo (nisi fallor) Meleagri. ac post finem prioris versus addidit φεῦ quæ interiectio locum non habet in ea narratione: nec à poeta illic collocata est. absoluto vero posteriore duas eiusdé generis interiectiones, id est αἶ αἶ. Posito autem ante oculos omnium, explosoq; peccato histrionum, adiungit, in eandem culpam incidere apparet oratores illos, quos dixit, vt enim inquit abundat hic superestq; & αἶ αἶ, & φεῦ, sic frustra quacunque in parte orationis inserta, atque inculcata coniunctio aliqua. Cum verò hic locus, quod ad verba facit, obscurior sit, & à me aliquádo affinis alicui maculæ sit iudicatus, quomodo accipi possit, liber solutusq; omni illa suspicione, núc indicabo. vti illud πρὸς οὐδὲν ἵκοι, idem plenum integrumq; valeat, quod valuit paulo supra ab ipso positum imminutum, πρὸς οὐδὲν, nec tantum propinquo hoc in loco. verumetiam eodem pacto aliquanto superius ab ipso vsurpatum cum inquit: ὥσπερ τινὲς τῷ δὴ χρῶνται πρὸς οὐδέν. vt valeat inquam πρὸς οὐδὲν ἵκοι nullum certum ob finem, nullaque vtilitate sibi proposita. hoc enim manifesto contingit, cum hę interiectiones non suo loco collocãtur, nec quicquam adiuuant sententiam. Arbitror autem à Demetrio sumptum hic esse illud τὸ καὶ τό, vt Aristoteles pluribus locis, nec non optimi quiq; Græci scriptores capere consueuerunt, vt olim docui prolatis multis exemplis in cómentarijs in rhetoricen eius philosophi. Et vt ad sententiam horum omnium verborum redeam, Demetrius hic significat idem facere non nullos malos oratores, & qui copulis perperam vtantur, quod faciunt mali insulsique actores fabularum. qui edút alieno loco interiectiones. vt quod vitij sit in interiectionibus importune pronuntiatis, idé mali vitijque esse doceat in copulis ipsis ab oratoribus inrépestiue vsurpatis. Citauit autem hos uersiculos Aristoteles quoque in tertio libro de arte dicendi: sed longe aliud eo exemplo declarare uolens: nec enim quicquam in illis est proprium huius documenti, sed omnis uis manet in interiectionibus, quæ ipsis adiunctę sunt. vt proposito Demetrij, seu Praxiphanis plures alij apti esse potuerint. vsus autem est illis, qui tunc ipsi succurrerunt.

Οἱ μὲν δὴ σύνδεσμοι τὴν σύνθεσιν μεγαλοπρεπῆ ποιοῦσιν, ὡς εἴρηται: τὰ δὲ σχήματα τῆς λέξεως ἔστι μὲν καὶ αὐτὰ συνθέσεώς τι εἶδος. τὸ γὰρ δὴ τὰ αὐτὰ λέγειν δὶς, διπλοῦντα, ἢ ἐπαναφέροντα, ἢ ἀνθυπαλλάσσοντα, διαταττομένῳ καὶ μετασυντιθέντι ἔοικε. διατακτέον δὲ τὰ πρόσφορα αὐτῶν χαρακτῆρι ἑκάστῳ: οἷον τῷ μεγαλοπρεπεῖ μὲν, περὶ οὗ πρόκειται, ταῦτα.

Coniunctiones igitur compositionem magnificam faciunt, ut traditum est: figuræ autem locutionis sunt quidem & ipsæ species quædam compositionis: eadem enim dicere bis, duplicantem, vel ad idem referentem, vel commutantem, simile videtur ordinanti & aliter cōponenti. Oportet igitur ordine collocare è numero ipsarum, quæ accommodatæ sunt vnicuique notæ, seu magnificæ quidem, de qua propositum est, has.

Ostendit Demetrius ad finem peruentum iam esse superioris disputationis: probatumque coniunctiones recte, ordineq; collocatas, efficere compositionem amplam,

plam: nunc proponit se velle de ornamentis illis oratoris, quæ σχήματα vocantur, agere, figuras ipsas appellarunt inferioris ætatis rhetores: Cicero plerunq; translatis verbis nominat: nunc enim lumina: nunc quasi flores, & insignia orationis vocat. Cum autem illæ & in verbis maneant & in sententijs, eas nunc tantum expendit, quæ in certo verborum ordine positæ sunt. quas primum subtiliter docet tractari à se hoc loco debere, cum quæ compositio magnifica sit doceat: illæ autem sint compositionis pars. inquit igitur. Eadem enim bis dicere duplicantem, aut ad idem verbum sæpè se referentem, aut commutantem aliquid, simile quippiam est atq; construere, & improbato quodam ordine verborum aliter, elegantiusque illa coagmentare. cõstituto autem officio suo, cum plures valdeque inter se discrepãtes sint hæ figuræ: quattuorque item formę & quasi notæ dicẽdi dissimiles, inquit oportere singulis formis tribuere, quæ aptę illic & accommodatæ sint. ἁρμονίαν autem dixit (vt opinor.) in quo verbo ordo intelligitur, quia ipsæ in certo quodam verborum ordine fundatæ sunt: quo disturbato ilicò labuntur, ac pereunt. quæ verò cõueniant huic ipsi formæ, de qua nunc disserit: idest magnificæ & amplæ, docere volens ab ea, quam supra tertio loco posuerat, initium facit, ac reliquas postea adiungit.

Πρῶτον μὲν τὴν ἀνθυπαλλαγήν, ὡς Ὅμηρος. Οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει: πολὺ γὰρ οὕτω μεγαλειότερον ἐναλλαγείσης πτώσεως, ἢ εἴπερ οὕτως ἔφη: τῶν δὲ δύω σκοπέλων, ὁ μὲν οὐρανοῦ εὐρέος: συνήθως γὰρ ἐλέγετο: πᾶν δὲ τὸ σύνηθες μικροπρεπές. διὸ καὶ ἀθαύμαστον.

Primum quidem anthypallagen, vt Homerus. Οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει: *multo enim amplius sic immutato casu, quam si sic dixisset,* τῶν δὲ δύω σκοπέλων, ὁ μὲν οὐρανοῦ εὐρέος: *ex consuetudine enim dictum esset, omne autem quod consuetudine fit pusillum est. vnde vacuum ab admiratione.*

Primum igitur antypallagen assumendam esse dicit quam autem hoc nomine intelligat exemplo perspicitur: nec non verbis infra positis, quæ vim ipsius explicant, summutationem scilicet casuum. nominandi nanq; casus numero multitudinis pro generandi casu eiusdem numeri positus illam formam efficit. neq; tamẽ omnis immutatio casus figuram gignit, sed certæ tantum quędam: quę in more scilicet sunt alicuius gentis, ac venustatem in se habent. Cicero hypallagẽ vocanit, cũm summutantur verba pro verbis, vt fecit Ennius, cum horridam Africam terribili tremere tumultu dixit: pro Afris immutans Africam. rhetoras enim tradit illo modo appellare ipsam solitos cum grammatici tunc metonymiam vocarent. quod nomina transferuntur illi nomini Demetrius præpositionem adplicuit. videtur autem proprie ἀντυπαλλαγὴ dici debere, cum mutua est immutatio hęc: quod in loco illo Homeri, quẽ indicat (nisi fallor) vsu nõ venit. versus autem, quem adducit, est in XII. libro Odysseæ: vbi Circe Vlyssi pręmõstrat periculosa loca, quę ille in nauigãdo pręteruehi deberet: ac rationem docet inde elabendi, malorumque illorum euitandorum. Cum enim geminos scopulos seorsũ describere vellet, ac diuersam formam naturamque vtriusque pingere, primum communiter inquit. Duo autem scopuli: alter quidem in cælum peruenit: quod nouum fuit & inusitatum, cum consuetudo esset duorum scopulorum patrio casu dicere. inquit autem Demetrius, consilium poetæ patefaciens: simulque laudans. Multo enim magnificentius, grandiusque id immutato casu dictum fuit. quàm si hoc pacto dixisset. Duorum autem scopulorum alter quidem in cælum vsque peruenit. Causam verò afferens eius rei inquit. hoc enim modo cõsuetudinem imitatus esset, ac communem vsum loquendi: quidquid autem ex consuetudine est ac peruulgatum, idem humile & abiectum est. vnde nõ habet in se ad-

mirationem

mirationem vllam. Pindarus quoque in VIII. ode Olympiorum hunc Homeri locum adumbrauit, cum prodigium, quod Ilio statim condito extitit, commemoraret: inquit enim. Γλαυκοὶ δὲ δράκοντες ἐπεὶ κτίσθη, νέον πύργον ἐσαλλόμενοι τρεῖς, οἱ δύο μὲν κάππετον, αὖθι δ' ἀτυζόμενοι ψυχὰς βάλον, εἷς δ' ἐνόρουσε βοάσαις. interpres autem addidit, figuram illam esse Homericam: ad imitationemque huius versus conformatam, quem citat. Illud etiam Virgilij par huic esse perspicitur. Vrbem, quam statuo, vestra est: discedens enim quoque illic à consuetudine Latinus poeta comparauit nó parum dignitatis ei loco, ob nouitatem ipsam. Cum autem supra Phalereus videatur affirmare in cóformatione omnium trium illarum figurarum iterum eadem dici, quomodo id verum sit in anthypallage hac diligenter videndum: nam in duobus, quæ restant id manifestò fit.

Τὸν δὲ Νιρέα, αὐτόν τε ὄντα μικρὸν, καὶ τὰ πράγματα αὐτοῦ μικρότερα, τρεῖς ναῦς καὶ ὀλίγους ἄνδρας, μέγαν καὶ μεγάλα ἐποίησεν, καὶ πολλὰ ἀντ' ὀλίγων, τῷ σχήματι διπλῷ καὶ μικτῷ χρησάμενος, ἐξ ἐπαναφορᾶς τε καὶ διαλύσεως: Νιρεὺς γάρ φησι, τρεῖς νῆας ἄγεν: Νιρεὺς ἀγλαΐης υἱός τε: Νιρεὺς, ὃς κάλλιστος ἀνήρ: ἥ τε γὰρ ἐπαναφορὰ τῆς λέξεως ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα τὸν Νιρέα, καὶ ἡ διάλυσις, πλῆθός τι ἐμφαίνει πραγμάτων: καί τοι δύο ἢ τριῶν ὄντων.

Nireum autem, ipsumq; existentem paruum, & res ipsius magis paruas, tres naues & paucos homines, magnum ipsum & illas itidem magnas fecit: & multas ex paucis, figura duplici & mixta vsus, ex relatione et dissolutione: inquit enim Νιρεὺς τρεῖς νῆας ἄγεν: Νιρεὺς ἀγλαΐης υἱός τε: Νιρεὺς, ὃς κάλλιστος ἀνήρ: *Relatio enim illius vocis ad idem nomen Nireum, & dissolutio, multitudinem quandam præ se ferunt rerum: & si illæ duæ, tres ve sunt.*

Cum Homeri documento probasset eam vim esse, quam dixerat, anthypallages, pergit declarare idem efficere alias non nullas figuras: artificiumq; poetæ in cęlum tollit. qui cum in animum inducebat aliquid ornare, atque amplificare dicendo, nihil erat tam tenue ac pusillum, cui non granditatem splendoremque plurimum acquireret. quod si fini suo consequendo: reique illi illustrandæ figura vna satis non erat, alteram etiam adiungebat. vt fecit cum Nireum celebrare voluit, atq; res eius exiles admodum augere. inquit igitur. Nireum verò, qui & ipse paruus erat: non corpore, sed opibus ac rebus gestis, quæ adhuc minor ipso erant: tres enim tantum naues ac paucos milites ad Ilium duxerat, magnum effecit: resque itidem illas è paruis magnas: & cum paucæ forent, multas, duplici lumine orationis: mixtoque ex repetitione dissolutioneque vsus: repetitionem enim hic voco, quã Græci ἐπαναφορὰν nominant. ut auctor rhetorices ad Herennium. Cicero autem in Oratore his verbis videtur ipsam expressisse. Cum ab eodem verbo ducitur sæpius oratio. ponit autem initia trium illorũ versuum, in quibus manebat figura: nec enim integros eos huc transfert, vt fecerat etiam ante ipsum Aristoteles in III. libro de arte dicẽdi: ille enim quoque industriam poetæ in eo loco expoliendo significauit. non tamen, quod tradidit summus philosophus, captione etiam quadam illic vsum Homerum Demetrius ostẽdit: non enim id pertinet ad cõstructionem verborum, aptam amplitudini dicendi. Post exemplum autem, explicans illud magna diligentia, Phalereus inquit. Reuersio enim illa ad idem nomen Nireum, ac dissolutio: nam demptis coniunctionibus dissoluta plura illa sunt, multitudinẽ quandam prę se ferunt rerum, quamuis duæ tantum tres ve sint. Coniungebantur autem sæpe ab optimis oratoribus

bus

bus hæ figuræ, vt à M. Crasso in Brutum, qui locus est in III. de Oratore. Brute quid sedes. quid illam anum patri nunciare vis tuo? quid illis omnibus, quorũ imagines duci vides? & quæ sequuntur: & infra. Tu lucem aspicere audes? tu hos intueri? tu in foro: tu in vrbe, tu in ciuium esse conspectu? tu illam mortuam: tu imagines ipsas non perhorrescis? Non vno autem tantum eo in loco vsus est eximius poeta hoc præclaro lumine, sed multis, vt cum in primo Iliadis Vlyssem profectum ad reddendam patri Briseidem, cum Crysam peruenisset exisse è naui, & quæ secum portarat, in terrà exposuisse narrauit: illis enim quoque rebus, tenuibus sanè sua vi, eadem ratione splendoris aliquid & amplitudinis admouere voluit. huc igitur se contulit: ἐπαναφορᾷ tamen illic vsus, ne dum dissolutum eum locum relinqueret, potius coniunctionem semper, quæ à principio posita fuerat, vna cũ præpositione repetiuit. Inquit igitur. ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον. ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον. ἐκ δ' ἑκατόμβην βῆσαν. ἐκ δὲ Χρυσηῒς νηὸς βῆ. Sed etiam eo loco in antiquissimo exemplari legitur declaratio hęc, vna ex illis, quæ in virtutibus eius poetæ illustrãdis à veteribus Græcis notatæ fuerant. Ποίημα ἔχει ἀφορμὴν ἢ τὰς προθέσεις ἐπαγωγῆς· τὸ δὲ σχῆμα ἐπανάληψις. nam quin ornatus hic, cum ab eodem verbo ducitur sępe oratio, species quædam sit ἐπαναλήψεως, dubitandum non est. Cum verò, tanta cura in ea re posita Homerus Nireum ornarit: qui non valde vtilis fuit illi bello: nec vllam vnquam egregiam operam in eo nauauit, nullo negotio intelligi potest, id ipsum fecisse ob formæ commendationem. Species igitur corporis digna Homero visa est, quæ tantopere celebraretur, quasi sola illa adæquaret cumulum multorum & magnorum bonorum.

Καὶ σχεδὸν ἅπαξ τοῦ Νιρέως ὀνομασθέντος ἐν τῷ δράματι, μεμνήμεθα οὐδὲν ἧττον, ἢ τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ τοῦ Ὀδυσσέως· καί τοι κατ' ἔπος ἕκαστον λαλουμένων σχεδόν. αἰτία δ' ἡ τοῦ σχήματος δύναμις. εἰ δ' οὕτως εἶπεν, Νιρεὺς ὁ ἀγλαΐας υἱὸς ἐκ Σύμης τρεῖς νῆας ἦγεν, παρασεσιωπήκει ἂν τὸν Νιρέα. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῖς ἑστιάσεσι τὰ ὀλίγα, διαταχθέντα πως, πολλὰ φαίνεται, οὕτω κἀν τοῖς λόγοις.

Et ferme cum semel Nireus nominatus sit in poemate, recordamur illius nihilo minus, quam Achillis, & Vlyssis: & si illi in singulis pæne versibus appellati sunt. causa autem huius est figuræ vis. si autem sic dixisset. Νιρεὺς ὁ ἀγλαΐας υἱὸς ἐκ Σύμης τρεῖς νῆας ἦγεν, visus aliquo modo esset Nireum siluisse: quemadmodum enim in conuiuijs pauca, ordinata aliquo modo, multa videntur, sic & in oratione.

Persequitur Demetrius eandem remmitrutemque illius loci magis explanat. addens superioribus. Et cum semel fermè appellatus Nireus sit in eo opere (quamuis enim ter illo in loco nomen eius repetitum sit, perinde tamen est, si sentẽtiam spectes, ac si semel ipsum prolatum foret) in alijs verò partibus Iliadis siletur) in memoria tamen nobis hæret non minus atque Achilles, & Vlysses, qui singulis pænè carminibus decantantur. causa autem inquit, huius rei est figuræ vis ac facultas incredibilis illuminandi res, quibus aspersa est. Diligenter hic attendẽda est notio superioris nominis δράματι, quod ego hic restitui, cum antea legeretur γράμματι, in excusis libris. nam calamo exarati, quos vidi omnes habent δράματι vnde secutus ipsos sum, videtur enim hic valere poema totum atque Iliada. cum plerũque significet fabulam, quę imitetur agẽtes, idest tragœdiam aut comœdiam. Non me tamen fallit singulos Homeri libros ab inferioris ætatis grammaticis appellatos γράμματα, quia literis ordo illorum, numerusque indicatur. non tamen vniuersum opus hoc nomine vocatum vnquam inueni. Efficere verò gemlitatam illam figuram, vt resonet semper nobis Nirei nomen in auribus; ac nihil aliud, confirmare volens Demetrius,

nius, sublatis illis luminibus: nndataque oratione omni illo ornatn idem exponit, hoc pacto, Si verò sic eam rem commemorasset. Nireus Aglaiæ filius ex oppido Syma tres naues duxit, silentio visus esset Nirei nomen præterijsse. Addidit etiam simile huic rei illustrandę valde aptum: idem in oratione vsu venire affirmans, quod in conuiuijs: illic enim pauca fercula rectè atque ordine adposita, multa videntur. Idem igitur ordo constructioque concinna verborum in oratione molitur. Prudenter autem re passim nota, & quæ oculis aspicitur, quod multis ignotum & obscurũ est: atque animo tantum percipitur, explanare studuit, ac lucem hoc pacto ei afferre. Nec existimãdum est humile & viro graui indignum, qualis in primis noster hic auctor fuit, simile hoc acceptum è mensa, ne dicam è culina: neque oportet vllo pacto politum hominem omnem rerum harum cogitationem abijcere. nec tamen, vt hoc probemus, verumque esse doceamus, vtemur exemplo Terẽtiano, qui manifesto fecit hoc impurum hominem dicere: affirmareque fortes id milites decere, sed clarissimi spectatissimique viri Pauli Aemilij, qui cum in bello se durũ seuerumque admodum præbuisset, postea deuictis hostibus mirifice se Amphipoli, quo in oppido ludos magno apparatu fecit, exhilarauit, & sui officij esse putauit in splendidissimo conuiuio mensam ornare: & ordinem omnem epularum, vt spectaculorum etiam illorum, monstrare. adiungens etiam vocem, qua conuenire id sibi magnopere declararet. hoc enim quoque memoriæ prodidit T. Liuius, qui totam rem narrauit. Vulgo dictum ipsius ferebant. & conuiuium struere: & ludos parare, eiusdem esse, qui vincere bello sciret. Plutarchus in vita ipsius idem commemorauit, qui tamen addidit, quomodo vtraque res adeo diuersa, ab eodem tractata, personæ ducis, imperatorisque maxime conueniret: ac contrariam penitus rem in animis eorum ad quos spectaret, efficeret. Sed cur non verba quoque ipsius ponamus, qui sua sponte illustrem, ornare etiam oratorijs festiuitatibus uocem eam studuit. narrat igitur summum imperatorem dixisse illis, qui studium ipsius diligẽtiamque in minutis illis rebus adhibitam, admirarentur, τῆς αὐτῆς εἶναι ψυχῆς, παρατάξεώς τε προστῆναι καλῶς καὶ συμποσίου. τὴν μὲν, ὅπως φοβερωτάτη τοῖς πολεμίοις, τὸ δ᾽, ὅπως ὡς εὐχαριστότατον ᾖ τοῖς συνοῦσιν.

Πολλαχοῦ μέντοι, τὸ ἐναντίον τῇ λύσει, ἡ συνάφεια μεγέθους αἴτιον γίνεται μᾶλλον: οἷον ὅτι Ἐστρατεύοντο Ἕλληνές τε, καὶ Κᾶρες, καὶ Λύκιοι, καὶ Πάμφυλοι, καὶ Φρύγες: ἡ γὰρ τοῦ αὐτοῦ συνδέσμου θέσις ἐμφαίνει τι ἄπειρον πλῆθος.

Multis tamen locis, quod est contrarium dissolutioni, connexio magnitudinis causa potius fit. ceu Ἐστρατεύοντο Ἕλληνές τε, καὶ Κᾶρες, καὶ Λύκιοι, καὶ Πάμφυλοι, καὶ Φρύγες: *eiusdem enim coniunctionis positio præ se fert infinitam quandam multitudinem.*

Cum ostendisset exemplo Homerici loci dissolutionem, qnam vocãt magistri dicendi, reddere orationem grandiorein: quamuis enim adiuta illic fuerit ab alia cõcinnitate, multum tamen & ipsa per se valet ad amplificandum, in mentem ipsi uenit idem effici à contraria ratione. quate admonere id voluit, causamque ipsius afferre, ne perturbaretur aliquis cum in legendo incideret in aliquem locnm illo modo auctum atque exornatum: existimaretque repugnare id superiori præcepto. inqnit igitur, multis tamen locis synaphia, quæ forma dicendi est cõtraria dissolutioni, cum scilicet suo loco semper positis coniunctionibns, coniunctè plura dicuntur, amplitudinis causa potius est. Exemplo autem veteris scriptoris hoc confirmat. à quo plures gentes, coniunctionibus distinctæ appellatę deinceps fuerant. Ab Herodoto quoq; huiuscemodi orationis exempla peti possent. vt cum in Polymnia inquit Siculos dicere, Gelonem ipsorum regẽ missurum fuisse auxilia in Græciam, nisi finitimo bello impeditus fuisset. manifestò enim illi timorem eius tẽporis augere debuerunt, vnde seruiuit egregie eorum voluntati eruditns scriptor, qui in com-

me morandis copijs hostium ait. Φοινίκων καὶ λιβύων καὶ ἰβήρων καὶ λιγύων καὶ ἐλισύκων καὶ σαρδονίων καὶ κυρνίων τριάκοντα μυριάδας. Sed illud etiam T. Liuij artificium hoc olet. Cum enim apud ipsum T. Quinctius refellit orationem Ætolorum vanitatis plenã, qui augere volentes copias Antiochi regis, plura inauditaque multis nationũ nomina appellauerant, imitans ipsos: rationemq́ue quam illi secuti fuerant, retinẽs, inquit, Dacas, & Medos, & Cadusios, & Elimæos, Syros omnes esse: distincta enim singula illa nomina suis coniunctionibus & plures gentes illas videri faciunt: & in cunctis esse pondus non paruum, eximiamq́ue virtutem bellicam. Ortum autem amplificationis illius indicans Phalereus: scrupulumq́ue eum euellẽs ex animo lectoris, inquit. Eiusdem nanq; coniunctionis crebra positio præ se fert, ac monstrat infinitam quandam multitudinem rerum.

Τὸ δὲ τοιοῦτο κυρτά, φαληριόωντα, τῇ ἐξαιρέσει τοῦ καὶ συνδέσμου, μεγαλειότερον ἀπέβη μᾶλλον, ἢ εἰ εἶπεν. κυρτὰ καὶ φαληριόωντα.

Hoc autem ipsum, κυρτά, φαληριόωντα, *sublatione cõiunctionis* καὶ, *amplius euasit, magis, quam si dixisset.* Κυρτὰ καὶ φαληριόωντα.

Orationem iunctam, ac crebris tanquam vinculis illigatam, docuit amplitudinẽ aliquando in se habere, atq; illius rei rationem reddidit. nunc contrà Homeri loco ostendit acquisitam esse granditatem sublatione coniunctionis. est autẽ ille in XIII libro Iliadis. vbi poeta impetum Troianorũ militum, qui globo facto in hostes irruebant duce Hectore, similẽ esse inquit procellæ irrumpẽti in mare ac sæuissimos fluctus excitãti. aduersatur igitur hoc aliquo modo proximo præcepto: quod enim illic monstratum est facere συνδέσμους, idem nunc declaratur effici dempta coniunctione. nec tamen idem omnino est, quod dissolutio: existit enim hæc figura, cum plures coniunctiones demuntur. cum autem leuiter repugnet illi cõmode hic tractatur ab accurato magistro. inquit igitur hoc ipsum verò Homericũ κυρτὰ φαληριόωντα, sublatione cõiunctionis καὶ grandius atq; amplius effectum est magis quàm si, coniunctione suo loco relicta, dixisset κυρτὰ καὶ φαληριόωντα, cum autẽ verba hæc plures habeant virtutes, infra etiam vbi de translatione disserit, hunc locum citat.

Τὸ μεγαλεῖον μέντοι ἐν τοῖς σχήμασι, τὸ μηδὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένειν πτώσεως, ὡς Θουκυδίδης. Καὶ πρῶτος ἀποβαίνων ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν, ἐλειποψύχησέ τε: καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν: πολὺ γὰρ οὕτω μεγαλειότερον, ἢ εἰ ἐπὶ τῆς αὐτῆς πτώσεως οὕτως ἔφη. ὅτι ἔπεσεν ἐς τὴν παρεξειρεσίαν καὶ ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα.

Amplum sane est in figuris, neq; in eodem manere casu, vt Thucydides. Καὶ πρῶτος ἀποβαίνων ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν, ἐλειποψύχησέ τε. καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν: *multo enim sic amplius, quam si in eodem casu sic dixisset, quod* ἔπεσεν ἐς τὴν παρεξειρεσίαν καὶ ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα.

Amplum quiddam etiam esse inquit, quod in figuris itidem numerandũ est, neq; in eodem casu manere, sed non dum absoluta sententia ipsum, quo antea vsus fueris, variare. non videtur tamẽ idem hoc esse, atque illud quod supra vocauit anthypallagen: figura nanque illa non omni summutatione casus cõstat, sed eo modo tãtum conformatur. cum latior sit hæc immutatio ac licentia. paritur autem granditas orationi hoc pacto propter duritatẽ quam secum fert hæc subita superioris structuræ variatio. Thucydides autẽ stilo illi suo amplo, vt alijs tribus rationibus seruiuit

minit, quod veteres magistri huius artis testati sunt, ita etiam nouitate ac multitudine huiuscemodi figurarum. vnde exemplum ab ipso petit. est autem locus in IIII. libro historiarum, vbi Brasidæ Lacedæmonij, fortissimi ducis, mors narratur. qui cũ vellet exire è naui, ab Atheniensibus, qui è terra pugnabant, interfectus est. Grauissimus igitur scriptor, cum à recto casu incepisset, ad obliquum transijt: genetãdique casu, quod sequitur, exposuit. Apud auctorem ita locus legitur, qui à Demetrio prima sui parte leuiter immutatus est, breuitatis, vt opinor, causa. καὶ τὸν ἑαυτοῦ κυβερνήτην ἀναγκάσας ὀκεῖλαι τὴν ναῦν, ἐχώρει ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν· καὶ πειρώμενος ἀποβαίνειν, ἀνεκόπη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων· καὶ τραυματισθεὶς πολλά, ἐλιποψύχησε· καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν, ἡ ἀσπὶς περιερρύη ἐς τὴν θάλασσαν. & quæ sequuntur. posita auté ea parte huius narrationis, quæ necessaria fuit huic animaduersioni indicandę, tradit Demetrius hoc pacto id prolatum, superiore scilicet casu neglecto, fuisse multo grandius quàm si illo custodito vt ostendit, dixisset. casum verò illum generandi mutat in tertiã personam verbi, qua ratione supra vsus fuerat. Videtur autem locus hic Sophoclis è primo choro Oedipi tyranni, si fides habetur optimo & antiquissimo libro, in quo ita legitur. πρῶτά σε κεκλόμενος θύγατερ Διὸς ἄμβροτ' Ἀθάνα & quæ sequuntur, eodẽ modo prolata. Τρισσοὶ ἀλεξίμοροι προφάνητέ μοι, similis esse Thucydidio illi: cum enim ordiatur à nominandi casu, desinit in casum dandi. vnde fortasse aliqui peccatum librarij hoc putantes, emendarunt, vt legitur in excusis, κεκλομένῳ.

Καὶ ἀναδίπλωσις δέ που εἰργάσατο μέγεθος, ὡς Ἡρόδοτος. Δράκοντες δέ που φησὶν ἦσαν ἐν τῷ Καυκάσῳ μέγεθος· καὶ μέγεθος καὶ πλῆθος. δὶς ῥηθὲν τὸ μέγεθος ὄγκον τινὰ τῇ ἑρμηνείᾳ παρέχει.

Et conduplicatio alicubi effecit magnitudinem. vt Herodotus quodam loco inquit. Δράκοντες δὲ ἦσαν ἐν τῷ Καυκάσῳ μέγεθος καὶ μέγεθος καὶ πλῆθος: *bis enim prolatum* μέγεθος *tumorem quendam locutioni attulit.*

Quam supra primam attigerat, cum has verborum concinnitates partẽ esse compositionis probauit, extremam nunc aggreditur: docetque aliquibus in locis efficere ipsam orationem amplam. Non vbique autem hoc eam præstare, vt opinor, tradit, quia plerunque habet geminatio hęc verborum vim excitandi: valetque ad animos eorum, qui audiunt perturbandos. Accurate autem videndum est quã intelligat, ἀναδίπλωσιν vocans: multis nanque modis fieri potest cõduplicatio: cum enim pluribus nominibus ab inferioris ætatis rhetoribus illæ distinctæ sint: παλιλογίαν enim & ἀναδίπλωσιν & ἐπανάληψιν vocant, superiores vnam eandemq; rem omnibus his nominibus videntur appellasse, vt cuique visum fuit hanc formam notare. quod etiam testatus est Alexander quidam, qui Græcè scripsit περὶ σχημάτων: qui verò tempore cõsecuti sunt, minutiores in hac re partienda fuerunt. Demetrius multo post explicans formam dicendi, quam vocauit ἐπιμονήν, eodem hoc nomine appellauit figuram, quæ constat ex eodem verbo iterato, breui etiam voce interiecta, vt exéplũ quod ponit declarat. nam hic cum repetatur idem verbum interposita coniunctione, non videtur penitus eodem modo prolatum. quin certe cõsilia diuersa fuerint scriptorum, vnde exempla posita sunt, in repetenda eadem voce, dubitari nõ potest. Æschines enim voluit cõmouere animos & accendere in aduersarium: Herodotus vero rem amplificare. qui tanquam se reprehẽdit, quod parum dixerit: neq; enim magnitudine tantum corporis, sed numero etiam multitudineq; reliquis serpẽtes illi præstabant. Adiungit igitur Demetrius. Bis prolatum iteratumq; verbũ μέγεθος, orationi molem quandam, granditatemq; adportare. In antiquissimo libro prima verba huius sententiæ variata sunt: habet enim ille. ἀναδίπλωσις δ' ἦν. Præterea cum citetur hic testis huius iterationis eiusdem verbi Herodotus, inuenire adhuc apud ipsum locum non potui.

Χρῆσθαι μέντοι τοῖς σχήμασι μὴ πυκνοῖς· ἀπειρόκαλον γὰρ καὶ παρεμφαῖνον τινὰ τοῦ λόγου ἀνωμαλίαν. οἱ γοῦν ἀρχαῖοι, πολλὰ σχήματα ἐν τοῖς λόγοις τιθέντες, συνηθέστεροι τῶν ἀσχηματίστων εἰσὶ, διὰ τὸ ἐντέχνως τιθέναι.

Vti sanè figuris oportet non crebris: ineptum enim & præ se ferens quãdam orationis inæquabilitatem. prisci igitur, qui multas figuras in oratione posuerunt propius accedunt ad consuetudinem, quàm qui nunc nullis figuris vtuntur: quia artificiosè ipsas in oratione ponebant.

Indicatis Demetrius verborum figuris, quæ reddunt orationẽ amplam, vsum earum nunc tradit: docetq; modum quendam in ipsis adhibẽdum esse qui nanq; crebris vteretur peccaret magnoperc. cur autẽ frequentia illarum fugiẽda sit, & quid mali secum portet, declarat dicens. Est enim insulsa & puerilis res. & quæ refert inæqualitatem quandam orationis. Quod autem intelligit huiuscemodi est partes orationis, quæ conspersæ sunt his quasi floribus, & splendidissimæ & honestissimæ necessario sunt: reliquæ, vnde absunt hæc lumina, iacent & abiectæ videntur. hoc igitur efficit tanquam in via, corpore ve aliquo, inæqualitatem illam, quam vocat ἀνωμαλίαν: quod si illæ infrequẽtiores fuerint, afferunt dignitatem orationi; nec gignunt aliquid incommodi; neque enim videri potest tunc bona sui parte oratio luminosa, ceteris suis partibus obscurata. Addit autem: suadens nobis vt ipsos imitemur, antiquos oratores, quamuis multas figuras in orationem inseruerint; magis tamen accedere ad cõsuetudinem, communemq́ue sermonem, quàm illi, qui penitus se ab illis abstinẽt. id autem, quod falsum videtur: nec fieri vllo pacto posse, merito ipsis euenisse tradit, quia summum artificium in hoc adhibebãt: falsum enim profecto videtur quempiã, qui rem gerat alienam à consuetudine: quamuis rectè atque ordine illam tractet, magis imitari cõsuetudinem, ac speciem ipsius retinere, quàm si illi se in ea ratione addiceret. Ἀσχηματίστους autem videtur vocare, vt multi erãt ipsius ætate, quos obscure insimulat, oratores spoliatos hac concinnitate atq; ornatu.

Περὶ δὲ συγκρούσεως φωνηέντων ὑπέλαβον ἄλλοι ἄλλως· Ἰσοκράτης μὲν γὰρ ἐφυλάττετο συμπλήσσειν αὐτὰ καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ· ἄλλοι δὲ τινὲς ὡς ἔτυχε συνέκρουσαν, καὶ παντάπασι· δεῖ δὲ οὔτε ἠχώδη ποιεῖν τὴν σύνθεσιν, ἀτέχνως αὐτὰ συμπλήσσοντα καὶ ὡς ἔτυχε· διασπασμῷ γὰρ τοῦ λόγου τὸ τοιοῦτον καὶ διαρρίψει ἔοικεν· οὔτε μὴν παντελῶς φυλάσσεσθαι τὴν συνέχειαν τῶν γραμμάτων· λειοτέρα μὲν γὰρ οὕτως ἔσται ἴσως ἡ σύνθεσις· ἀμουσοτέρα δὲ καὶ κωφὴ ἀτεχνῶς, πολλὴν εὐφωνίαν ἀφαιρεθεῖσα, τὴν γινομένην ἐκ τῆς συγκρούσεως.

De concursu autem vocalium alij aliter existimauerunt: Isocrates enim cauebat ipsas committere, & qui ab eo profecti sunt. Alij autem quidam, vt casus tulerat, commiserunt, & vsque quaque. Decet autem neque sonorã facere compositionem, temere ipsas committentem, & vt casus tulit: diuulsioni enim orationis hoc simile est & dissectioni: neque tamen penitus cauere continuationem litterarum: leuior enim sic erit fortasse compositio: eadem tamen suauitatis expertior & plane muta: cum multa vocis dulcedine priuata sit, quæ oritur ex concursu.

Quid

Quid ſui iudicij ſit de concnrſu litterarum vocalium diligenter tradit: cum enim graues ſcriptores in hac re longe aliter ſe geſſerint, vt oſtendit, res erat accuratecōſideranda. Primnm igitur, qui tanquam ſcopulum aliquem, hunc concurſum vocalium declinarint, exponit: deinde alios quoſdam temere ac nullo metu offenſionis has litteras inter ſe committere ſolitos affirmat. ſtatimque quid ipſi videatur de omni hac re declarat, vitio bonoque ipſius explicato: putat enim mediam quādam viam tenendam eſſe: vt reprehenſione careamus: in quam meritò incideremus, ſi nimios huinſcemodi cōcurſus in orationem admitteremus: & id boni, quod in ipſa eſt, capiamus. Cum igitnr magni anctores diſſenſerint inter ſe magnopere de concurſu vocalinm, Iſocrates qui delectabatur leuore orationis, meritò fugiebat hunc concurſum: impedit enim ac frangit leuorem illum. Demetrius qui eum recepit, intelligitur ſecutus fuiſſe ſuauem eum ſonum, qui naſcitur è duobus illis vocalibus: &, ut hoc potiretur, æquo auimo paſſus hiatum illum, & inæqualitatem compoſitionis. Nam Iſocratem cane peius & angue, vt ainnt, reformidaſſe hunc cōcurſum teſtatur etiam Plutarchus, qui iocatus eſt in hominem, qui tanta adhibita cura hoc faceret; inquit enim in libello, quo quæſiuit, vtrum maiorem gloriam Athenienſes adepti eſſent bello, an ſtudijs ſapiētiæ, cum de Iſocratis vita & inſtitutis diſputaſſet: ipſumque ſemper occupatum fuiſſe in omni ornatu orationis exquirendo oſtendiſſet, remotum toto animo à belli cogitationibus. Quomodo enim non ſonitum armorum: phalangiſque hiatum, metuiſſet, qni tantopere vocalem cum vocali coniungere metuebat? & ne vnnm membrum comprehenſionis alio membro vna ſyllaba minus eſſet, reformidabat? Cicero in Oratore ſuo hunc locum leuiter taugit: eadem tamen quę hic ſcriptor prima huius diſputationis parte tradit: cum enim primo de omni concurſu litterarum loqui cœpiſſet, non multo poſt tranſit ad concurſum vocalium his verbis. Quod quidem Latina lingua ſic obſeruat, nemo vt tam ruſticis ſit, quin uocalis nolit coniungere. in quo quidem etiam Theopompum reprehendunt, quod eas litteras tantopere fugerit: & ſi id magiſter eius Iſocrates, at nō Thucydides. ne ille quidem haud paulo maior ſcriptor, Plato. & quę ſequuntur. Cum autem cōcurſus hic litterarum σύγκρουσις nunc ab ipſo uocetur, σύμπληξις etiam aliquando ab eodem appellatur: eadem enim uis notioque eſt utriuſque nominis. Vnde hic ſignificare uolens Iſocratem fugiſſe cōcurſum hunc uocalium, uſus eſt verbo συμπλήττειν: idem enim ipſum ualet quod συγκρούειν, ideſt committere inter ſe ac cōiungere. expoſitis igitur diuerſis rationibus ceterorum, quid facto opus ſit in hac re præcipit. Officium autem oratoris eſt ut ipſe putat, neque efficere compoſitionē nimis canoram quod prorſus pręſtabit, ſi temere coniunget litteras vocales: committetq; ipſas inter ſe, vt caſus fert. Canoram vocaui, quam ipſe ἠχώδη appellat. ideſt quæ ſonum grandem edat. nam efficere id concurſum vocalium apertum eſt: ac præterea ipſe id teſtatur prope extremum libri, vbi de leuitate orationis differit, eodem etiam hoc verbo vtens. inquit enim. ἐπεὶ πολλαχοῦ καὶ τὸ ἠχῶδες τῆς συγκρούσεως ἐστι διωκτέον. Subito autem, antequam alterum membrum afferat, quod itidem vitioſum eſt, culpam prioris rei exponens, ait. Hoc enim, crebro ſcilicet coniungere vocales in conſtructione verborum, ſimile eſt diſtractioni cuidam orationis: membra enim ipſius dinellnntur hiatu illo, & quaſi in contrarias partes iaciuntur: hoc nanq; videtur valere quod addidit ſuperiori verbo, καὶ διαῤῥίπτει: illo nanque, ideſt διασπασμῷ. quaſi dilaceratio quædam orationis intelligitur: hoc verò diſiectio, & in cōtrarias partes tanqnam eiaculatio. vt duobns his verbis vim cōcurſus huius vocalium, ac malum ſignificarit. Hoc ipſum etiam videtur Cicero oſtendere voluiſſe cum illo in loco ait. Sed Gręci viderint: nobis, ne ſi cupiamus quidem, diſtrahere voces conceditur. Adiungit autem Demetrins, diniſionem abſoluens. Neq; tamen penitus cauere, reformidareq; debemus cōiunctionem harum litterarum: ſi nanq; (ait) fugerimus concurſum omnem vocalium, hoc pacto fortaſſe leuior compoſitio erit: quia hiulca, & interrupta fit oratio cōcurſu hoc ipſo: eadem tamen iniucundior, & vt libere aperteq; loquar, muta: quæ orbata erit multa ſuauitate vocis, oriēte ex illo ipſo concurſu. Animaduertendum autem Phalereum vocaſſe συνέχειαν γραμμάτων con-

cursum ipsum; tunc enim vocales aliquo modo hærent sibi ipsis, ac cōtinentes sunt nulla cōsonante litera distinctę, idem etiam Cicero fecit, cum dixit neminem esse tam rusticum, quin vocalis nolit coniungere: ita enim legendum eum locum esse olim indicaui, cum contrario sensu in multis libris legatur. Qui vocalis. Hermogenes quoq; eodē pacto locutus est: & si de cōtinuatione consonantiū litterarum, nō vocalium verbo ipso vsus est: dixitq; membra orationis συνέχεσθαι συμφώνοις, à quibus abesset concursus vocalium: cuiusmodi membra tradit efficere orationem pulchrā. In quibus scilicet consonantes litteræ consonantibus hærerent. verba ipsius hæc sunt, de membris vt dictum est, agentis. Μηδὲ σύγκρουσίς τις ᾖ αὐτοῖς φωνηέντων, ἀλλὰ συνέχηται πανταχόθεν τοῖς συμφώνοις. Sed iterum etiam in ijs, quæ sequuntur. ἵνα ᾖ καὶ τὰ ἑτέρα τούτων, οὐ μόνον τὰ κῶλα συνέχηται τοῖς συμφώνοις, ἀλλὰ καὶ πᾶς ὁ λόγος. λεῖαν vero Demetrius dixit compositionem, in cuius parte nulla fit concursio vocalium, quia est expers suauitatis illius, quæ proficiscitur è sono earum literarum. infra etiam inquit, qui penitus tollat ex oratione concursum hunc vocalium, eximere inde omnē cantum ac musam, quare meritò vocata est κωφοτέρα oratio, quæ passa hoc est: eandem etiam propemodum dici posse vult surdam translato verbo, vt apparet. Non videtur autem idem hic valere εὐφωνία, quod valet non multo post: hoc enim loco significat εὐφωνία suauem sonum: illic verò facilitatem pronuntiandi. planāq; & æquabilem viam eius rei, omnis certe vocalium concursus vtrunq; in se habet: cū enim gignat hiatum, affert necessario moram & cogit insistere: eodem tamē tempore efficit vocem suauiorem: sonus nanque duarum illarum vocalium est dulcis.

Σκεπτέον δὲ πρῶτον μὲν, ὅτι καὶ ἡ συνήθεια αὐτὴ συμπλέκει τὰ γράμματα ταῦτα τοῖς ὀνόμασι, καίτοι στοχαζομένη μάλιστα εὐφωνίας. οἷον, ἐν τῷ, Αἰακὸς καὶ χιών: πολλὰ δὲ καὶ διὰ μόνων τῶν φωνηέντων συντίθησιν ὀνόματα. οἷον Αἰαίη, καὶ Εὔιος: οὐδέν τι δυσφωνότερα τῶν ἄλλων ἐστὶ ταῦτα, ἀλλ' ἴσως καὶ μουσικώτερα.

Considerandum autem primum, quod & cōsuetudo ipsa coniungit litteras has in nominibus, et si illa studet in primis suauitati vocis. vt, in Αἰακὸς *&* χιὼν *: multa autē & ex solis vocalibus componit nomina. ceu* Αἰαίη, *&* Εὔιος*: nihilo autem asperiora sunt alijs hæc, sed fortasse suauiora.*

Probat multis modis peccare illos nō parum, qui hunc concursum tantopere fugiunt; & cum ipse auctor fuerit oratoribus, vt modice hoc faciant, rationem simul sui consilij reddit. Vt igitur inquit intelligatur non esse hoc magnopere pertimescēdum: animaduertendum in primis consuetudinem ipsam committere inter se litteras has in singulis nominibus, ac coniungere vocales cum uocalibus passim in cōformatione uerborum; neq; enim nunc loquitur de cōcursu extremæ partis antecedentis, ac primæ consequentis nominis in constructione ipsorum. quod prorsus cōsuetudo non faceret, si intelligeret hoc uitiosum esse, ac reprehensione dignum: occurrit enim subito, ei, quod cōtra quispiam dicere potuisset, negligere peruulgatam rationem loquendi uocum suauitatem: ideoque non meruere hos hiatus, qui manifesto gignunt molestiæ plurimum ac difficultatis in dicendo, atque ait. Et si illa maxime propositam habet εὐφωνίαν; idest facilem & iucundum leuemque sonum uerborum: & omnia facit, ut eam consequatur. Exemplis autem uti uolens, inquit, ut αἰακὸς & χιών; in ambobus enim his nominibus manifesta est concursio uocalium. Addit etiam, amplificans quod dixit, multa uocabula consuetudinem loquendi cōstruere ac fabricare ex solis litteris uocalibus. ceu inquit αἰαίη, & εὔιος. Αἰαίη Circes epitheton est apud Homerum à loco. αἶα enim Colchorum oppidum vocatum est. posterioris exempli postrema litera cōsonans est, quamuis totum è uocalibus uideatur

tur concretum esse debuisse. eo loco tamen illa posita est, vt non impleat geminum hiatum, qui est in eo nomine: ita autem à Græcis vocatum quoque fuisse Liberum patrum notum est. nec tamen inquit vocabula hæc ob id auribus molestiora sunt, quam alia, in quibus non est hic concursus. quin potius iucundiora, quamuis non omnino id affirmet: addidit enim ἴσως quod aduerbium & si propensus in eā opinionem est, ostendit tamen id ipsum non firmissime asseuerare. nā quin hiatus ille impedimenti non nihil ac moræ afferat dicenti, dubium non est. Quintilianus etiam hoc testatur his verbis. Tum vocalium concursus, qui cum accidit, hiat & intersistit & quasi laborat oratio. sed omnis quæstio est, an sonus dulcior, qui inde efficitur, compenset id malum.

Τά γε μὴν ποιητικὰ, οἷον τὸ Ηέλιος, διῃρημένον καὶ συγκρουόμενον ἐπίτηδες, εὐφωνότερόν ἐστι τοῦ ἥλιος. καὶ τὸ Ορέων, τοῦ ὀρῶν: ἔχει γάρ τινα ἡ λύσις καὶ ἡ σύγκρουσις, οἷον ᾠδὴν ἐπιγινομένην. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐν συναλοιφῇ μὲν λεγόμενα, δύσφωνα ἦν: διαιρεθέντα δὲ καὶ συγκρουσθέντα, εὐφωνότερα. ὡς τό. Πάντα μὲν τὰ νέα καὶ καλά ἐστιν. εἰ δὲ συναλείψας εἴποις, καλά 'στιν, δυσφωνότερον ἔσται τὸ λεγόμενον καὶ εὐτελέστερον.

Illa vero poetica, ἠέλιος, *diuisum & cōcursum passum de industria suauiorem vocem habet quàm* ἥλιος, *&* ὀρέων *quàm* ὀρῶν: *habet enim quandā dissolutio & concursus, tanquam cantilenam adnatam. multa autem & alia in coitu litterarum dicta aspera erant: diuisa autem & concursum passa, suauiora facta sunt. vt illud.* Πάντα μὲν τὰ νέα καὶ καλά ἐστιν: *Si vero extritā illis dixeris,* καλά 'στιν, *asperius erit quod dicitur & humilius.*

Multum etiā hoc argumentum valet ad constituendum cōcursum vocalium litterarum: declarandamq; voluptatem, quæ ex lepido illo sono percipitur: qui enim in primis studiosi sunt huius suauitatis, poetæ: nec vlli rei parcunt, vt oblectent aures eorum, qui audiunt. cōmittunt inter se de industria vocales. quod institutum eorum probat positis exemplis; rationeque ipsorum explicata. inquit enim. Verba profecto non nulla propria poetarum, cuiusmodi est ἠέλιος, diuisum, & sono illo, qui ex concursu vocalium earum nascitur, auctum dedita opera, suauius est: atque elegantiorem vocem habet, quàm ἥλιος: simulque ὀρέων: quod idem passum est, suauius est, quàm ὀρῶν: habet enim inquit dissolutio illa, ac concursio vocalium (nam diuisa illa voce subito vocales coniunctæ sunt) quandā tanquam cantilenam adnatam. Homerus autem fuit, qui cum milies mentionem fecerit solis, nomen, quo à Græcis ille vocatur, vna syllaba auxit, ac pro ἥλιος ἠέλιος fecit. vnde omnibus illis locis ex sono eius concursus aspergitur non parua suauitas. quod etiam qui diligēter omnia in eo poeta animaduerterunt veteres grammatici, testati sunt: affirmāt enim semel tantum ipsum eo nomine τερψιμβρότου vsum esse. Eadem ratio est nominis, quod sequitur, generādi casu positi: cum enim pluribus locis eo vsus sit poeta ὀρέων inquit pro ὀρῶν, studio eiusdem suauitatis pariendæ. vt cum Iliade κατ' ἰδαίων ὀρέων & ἀπ' ἰδαίων ὀρέων diuersis temporibus cecinit. Adiungit Demetrius. præterea multa alia, quæ cum extrita littera dicuntur, & vt grammatici loquuntur, synalœpham passa sunt, molestum sonum habent: eadem autem dirempta: commissisque vocalibus suauiora redduntur. Exemplo verò aliquo confirmare hoc volens, inquit. vt illud. Πάντα μὲν τὰ νέα καὶ καλά ἐστιν: in extremo enim hic est concursus vocalium. Quod si inquit litteram extriueris: dixerisque καλά 'στιν, insuauior erit oratio, atque humilior. Vnde perspicitur & suauitatis aliquid, & granditatis acquiri orationi diuisione illa eius syllabe, concursuque vocalium. Quintilianus in ix. libro, de com-

positione verborum & ipse differens, συναλοιφῆς huius mẽtionem fecit. inquit enim. Nam & coeuntes litterę, quę συναλοιφαὶ dicuntur, etiam leniorem faciunt orationem, quàm si omnia verba suo fine cludantur. Idem autem præcipit illic Quintilianus, quod Cicero etiam in Oratore, loco, quem supra indicaui, tradit: cum enim ostenderet quæstionem hanc de concursu litterarum nõ oportere se diligentius illic persequi, inquit. Sed Græci viderint. nobis, ne si cupiamus quidem, distrahere voces conceditur. indicant orationes illæ ipsę horridulæ Catonis: indicant omnes poetæ: ipse enim quoq; auxilio synalœphæ significauit remedium adhiberi huic malo. quam videtur dicere in Latino sermone pronuntiando perpetuam fuisse, vt cum extrema littera vocalis cum prima coniungeretur, io vnam coirent. vt patrio nostro in sermone fit, cum tamen ambæ scriberentur. id autem cognosci potuisse ostẽdit ex orationibus Catonis: nec non monimentis omnium poetarum, quorum carmina dum in suos pedes rediguntur, in omni coniunctione vocalium hoc patiuntur. præterquam cum metri causa hoc faciunt: id enim significare uoluit Cicero, cum ait. Præter eos, qui vt versum facerent, sæpe hiabant. nam exempla etiam posuit huius hiatus ac diuisionis. Vt Næuius Vos qui accolitis Histrum fluuium, atque Algidam. & ibidem. Quam nunquam vobis Grai atque Barbari. At Ennius semel. Scipio inuicte. & quidem nos. Hoc motu radiãtis etesiæ in vada Ponti. Adiungens vero. Hoc idem nostri sæpius nõ tulissent, quod Gręci laudate etiam solent; intellexit (vt opinor) quod nunquam consuetudo sermonis patiebatur, concedebatur poetis, vt facerent: raro tamen, quia crebro vsurpatum, reprehensum atque explosum fuisset. cum Græci, vt narrat, nõ solum ferant, sed etiam laudent. vt qui magis illo tãquam cantu delectarentur. Animaduertendum autem cum Demetrius docuerit multos locos, vbi cõtractio fit, esse iniucundiores: contraque eosdem disiunctos, littera, quæ prius extrita erat, restituta, suaues: Ciceroq; affirmarit consuetudinis Romanæ esse contrahere vocales, quæ tamen & ipsa, vt idem multis locis testatus est, sequebatur vocum suauitatem atque elegantiam, quomodo hæc non repugnent? An Græci capiebantur cantu illo & suauitate vocis magis quàm Romani? vel potius tantopere leuitatem pronuntiationis amabant: hiatu autem illa, cõcursuque vocalium impeditur, vt æquo animo carerent voluptate, quæ ex sono illo capiatur: dummodo leuem orationem haberent. cuius etiam iudicij videtur fuisse Isocrates.

Ἐν αἰγύπτῳ δὲ καὶ τοὺς θεοὺς ὑμνοῦσι διὰ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων οἱ ἱερεῖς, ἐφεξῆς ἠχοῦντες αὐτά: καὶ ἀντὶ αὐλοῦ, καὶ ἀντὶ κιθάρας τῶν γραμμάτων τούτων ὁ ἦχος ἀκούεται ὑπ' εὐφωνίας. ὥστε ὁ ἐξαιρῶν τὴν σύγκρουσιν, οὐδὲν ἄλλο, ἢ μέλος ἀτεχνῶς ἐξαιρεῖ τοῦ λόγου καὶ μοῦσαν. ἀλλὰ περὶ τούτων μὲν οὐ καιρὸς μηκύνειν ἴσως.

In Aegypto autem & deos septem vocalibus sacerdotes celebrant, deinceps ipsas sonantes & pro tibia, & pro cithara litterarum harum sonus auditur ob suauitatem vocis; quam in se habent. quapropter qui eximit concursum, nihil aliud, quàm cantum eximit ex oratione & musam. verum de his fortasse non tempus est producere sermonem.

Ab auctoritate nunc sacerdotum Ægyptiorum argumẽtum ducit Demetrius: institutoque ipsorum prolato, docet non esse fugiendum concursum vocalium: illi enim inquit cum cantu celebrare deos volunt, septem litterarum vocaliũ sono id faciunt. deinceps ipsas edentes. & cum aliæ gentes tibia, lyraq; eo tempore vtãtur, illic pro musicis his instrumentis litterarum harum sonus auditur ob vocis elegãtiam ac suauitatem. Quare inquit, eruditam disputationem concludens cõtra illos, qui

concursum

concursum vocaliũ perhorrescebant, qui eximit ex oratione concursum, nihil aliud quàm cãtilenam & musam inde eximit. Non est autem alienum à simili, quo vsus est, vt iudicium suum confirmaret, quod musæ nunc mentionem facit. nam erudita illa natio sacerdotum, vt memoriæ prodidit Orus, qui diligenter rationem scribendi eorum interpretatus est, cum musas ostendere volebat, digitos duos litteris septẽ vocalibus insignitos notabat. quasi in illis cõsisteret omnis suauitas vocum ac modulatio. Vnde Græci quoque scriptores, qui de arte musica pcepere, attigerunt & ipsi mirificam voluptatẽ percipere aures è sono vocalium litterarum: ipsasq; subtiliter congruere docuerunt, totidem vocibus musicæ artis: qua omni de re copiosius disputauit Pierius Valerianus in suis commẽtarijs in hieroglypha hæc, quę summo studio ornauit: ac varia multipliciq; doctrina refersit. nã idem etiã huius loci Demetrij, quem in manibus habemus: vt valde accommodati proposito suo, mentionem fecit. Posset etiam aliquis ex hoc (vt opinor) loco non insulsè suspicari, libellum hunc à Demetrio scriptum fuisse, cũ pulsus Athenis Alexandriam se contulit: præterquam enim quod otium illud præcipue huiuscemodi scriptionibus accõmodatum fuit, tunc maxime mores & instituta illius gentis animaduertere potuit: atque in mentẽ ei venire, quod cotidie in fanis delubrisq; Ægyptiorum fieri videbat, huic commentario mandare: quid enim alijs tẽporibus ipsi cum moribus eius nationis? quæ vehemẽter abhorrebat ab institutis Græcorum? aut quomodo valde aptum ad fidem faciendam: idque quod tradebat illustrandum erat, quod in tã longinqua regione fiebat. Sed, vt dixi, hæc opinio mea est, profecto non firma, neque certa: quæ tamen non nihil prodest cum alijs multis coniecturis, ad declarandum hoc verum opus esse Demetrij illius summi viri in rep. gerenda, ac magni oratoris: si tamen coniecturis nunc certare oportet, cum omnis res, de qua tãta lis olim fuit, explorata nunc videatur. Addit autem ad extremum Demetrius, quasi significans tam accuratam de his rebus disputationem non fuisse valde affinem suo consilio. Verum de his non est tempus nunc longiorem sermonem habere.

Ἐν δὲ τῷ μεγαλοπρεπεῖ χαρακτῆρι σύγκρουσις παραλαμβάνοιτ' ἂν πρέπουσα, ἤτοι διὰ μακρῶν. ὡς τό. Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε: καὶ γὰρ ὁ στίχος μῆκός τι ἔσχεν ἐκ τῆς συγκρούσεως: καὶ μεμίμηται τοῦ λίθου τὴν ἀναφορὰν καὶ βίαν. ὡσαύτως καὶ τό: μὴ ἤπειρος εἶναι, τὸ θουκυδίδειον, συγκρούονται καὶ δίφθογγοι διφθόγγοις. Ταύτην κατῴκισαν μὲν κερκυραῖοι: οἰκιστὴς δὲ ἐγένετο.

In magnifica autem nota concursus adhiberi potest aptus, siue per longas vocales, vt illud. Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε, *etenim versus longitudinem quãdam habuit ex concursu, & imitatus est lapidis illam in superiora loca lationem & vim in ea re positam. Eodem pacto & illud.* μὴ ἤπειρος εἶναι. *Thucydideum. concurrunt & diphthongi cum diphthongis.* Ταύτην κατῴκισαν μὲν κερκυραῖοι: οἰκιστὴς δὲ ἐγένετο.

Cum ostenderit repudiari nullo modo debere concursum vocalium, sed vtilem sæpe illum esse, atq; orationi aptum: bonaque eius explicarit, cum pluribus modis fiant hi concursus, quis eorum amplæ magnificæque notæ cõueniat, nunc declarat: traditque eum, qui ex longis vocalibus fiat, huiuscemodi esse: sonus enim ille grandior, ac productio temporis, quæ nascuntur cõmissis inter se litteris illis, habet amplitudinem. Quia autem sunt duæ vocales lõgæ, η & ω magnum, prius exemplum constat ex cõcursu duorum ω, petitum ex vndecimo libro Odysseæ: necyiaque ipsa: vbi narrat Vlysses, vidisse se apud inferos pœnã Sisyphi, qui è valle manibus saxum in editiora mõtis trudebat, qua in re exponenda optimus poeta: & qui cuncta, quę commemora-

commemorabat, ante oculos eorum, qui audiebãt pæne ponebat, aptiſſima compoſitione verborum vſus eſt: ac quæ declaret tarditatem temporis, conatumque Siſyphi. inquit enim. λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον. Videtur autem Demetrius attendere concurſum, qui fit ab extrema littera prioris vocis: primaque cõſequentis. nam cõcurrunt etiam in primo verbo huius verſus eędem ſyllabæ. inquit igitur. Etenim verſus longitudinis nõ parum habuit à cõcurſu illo: & imitatus eſt ſaxi illius aduerſo monte impulſum, nec non contentionem totius corporis Siſyphi: dutiſſimumq́; laborem, quem ſuſtinebat. Laudauit etiam magnopere artificium poetæ illo loco Euſtathius: compoſitionemque eam indicare tradidit difficultatem illius operis infinitam: coniunctione enim earum litterarum impediri celeritatem orationis. Alterum exemplum eſt in vocali η, ſumptum è ſexto libro Thucydidis. quo loco Siciliæ magnitudinem deſcripſit: addit enim, cum tanta ſit inſula illa, exiguo freto dirimi ipſam à continenti: vigintique ſtadiorum interuallo maris impediri, ne & ipſa cõtinens ſit. ponit autem tantum verba Phalereus, in quibus concurſus eſt nam plenus locus apud auctorem hic eſt. καὶ τοσαύτη οὖσα ἐν εἴκοσι σταδίων μάλιστα μέτρῳ τῆς θαλάσσης διείργεται τὸ μὴ ἤπειρος οὖσα. Dionyſius in libro de compoſitione verborum, cum ſonum litterarum vocalium ponderaret, affirmauit omnium vocalium ᾱ: cum producta fuerit, in primis ingenti voce pronuntiari: cuius rei ſtatim rationem reddidit, dicens: editur enim aperto ore fere: ſpiritu que ſurſum ad palatum tendente: ſecundum locum η obtinere dixit: tertium verò ω: quorum omnium etiam diligenter cauſas attulit. nam Demoſthenem, cum augere vocẽ volebat, ſolitum committere inter ſe duo α α: ſonitu que huius litteræ repetitæ ferire aures totius concionis, pluribus exemplis comprobari poteſt. vt cum in prima, quæ nunc inſcribitur contra Philippum inquit, accuſans Athenienſes ignauiæ ac torporis. ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς τούτου παρασκευῆς ἄτακτα, ἀδιόρθωτα, ἀόριστα ἅπαντα. nec non in tertia. ἀλλ' ἄπεστι ταῦτα ἐχόμενα, ἄπρακτα, ἀδύνατα ὑπὸ τῶν πολλῶν γίγνηται. Huiuſcemodi etiam illud manifeſto eſt in cauſa Cteſiphontis: ſtuduit enim vocem illam exaudiri, quæ tantopere dignitatem eius commendabat & quam omni ratione auxerat. μᾶλλον δ' εἰ οὐκ αἰσθάνομαι μόνον ἐπιεικῶς καὶ οὐκ αἰσθάνεται ἐρχαδίκ τοιαῦτα φρονοῦντα ἔχον ἐμοί. & quæ ſequuntur. Non igitur concuſſionem vocalium, vt vitioſam, fugit Demoſthenes: quod memoriæ prodidit Cicero, ſed ipſam cum res poſcebat, ſtudioſe ſectabatur: in hoc enim, vt in reliqua omni parte compoſitionis, ſubtili iudicio vtebatur: ac quod tempus poſtularet ſedulo faciebat: ſed liberat culpa Ciceronem, quod magna ex parte addidit: raro enim contigit, vt huiuſcemodi aliquid faceret: & cum fructum nullum magnum ferebat hic hiatus orationis, libenter eum declinabat. Adiungit autem Demetrius fieri etiã concurſus è diphthõgis. quod itidem exemplo declarat Thucydidis è primo libro. quo loco Epidamni ſitum deſcribit. de origine enim quoque eius vrbis loquens, ea verba vt oſtendit Phalereus conſtruxit. concurſus autem diphthongorũ vbi ſit manifeſto apparet.

Ποιεῖ μὲν οὖν καὶ τὰ αὐτὰ μακρὰ συγκρουόμενα μέγεθος, καὶ αἱ αὐταὶ δίφθογγοι: αἱ δ' ἐκ διαφόρων συγκρούσεις ὁμοῦ καὶ μέγεθος ποιοῦσι καὶ ποικιλίαν ἐκ τῆς πολυηχίας. οἷον Ἠώς. ἐν δὲ τῷ Οἴλῳ, οὐ μόνον διαφέροντα τὰ γράμματά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἦχοι: ὁ μὲν, δασύς: ὁ δὲ, ψιλός. ὥστε πολλὰ ἀνόμοια εἶν.

Efficiunt igitur & eadem litteræ concurrentes magnitudinem, & eadẽ diphthongi. concurſus autem qui fiunt ex diuerſis ſimul & magnitudinem efficiunt & varietatem ex illo plurium vocalium ſono. ceu Ἠώς. *in illo autem* Οἴλῳ, *non tantum diuerſa litteræ ſunt, verum etiam ſoni: hic quidem, grauis: hic autem, tenuis: adeo vt multa diſſimilia ſint.*

Repetit

Repetit quod factum adhuc est, easdẽ scilicet vocales longas, cum concurrunt, efficere amplitudinem: nec non easdem etiam diphthongos: additque, qui fiunt ex diuersis vocalibus concursus eodem tempore & magnitudinem & varietatẽ gignere. quę varietas nascitur ex multitudine illa confusioneque vocum: πολυηχίαν enim vocat geminum illum sonum, qui editur è duabus vocalibus concurrentibus. siue multiplicem, si fuerint diphthongi. Deleui autem particulam negandi. quę in ceteris editionibus antecedebat verbum πολυηχίαν. & quia perturbare visa mihi est omnem sententiam: & quia cognoui ab antiquissimo libro ipsam abesse, quamuis in alijs foret. Exemplum autem ponere volens Demetrius huius concursus, illum in vno nomine monstrauit ἠώς: coniunguntur enim manifesto in eo duæ litteræ η & ω. ambæ longæ. vnde amplæ formæ conuenit hic concursus. qui nanque è duabus breuibus: aut ex breui & longa fit, nõ est valde aptus huic notæ. vnde huiusce-modi omnis concursus nunc omittitur: quod aliquo modo indicauit etiam Quintilianus, cum ait. Minus peccabit, qui longis breues subijciet: & adhuc qui preponet longe breuem, minima est in duabus breuibus offensio. Cũ enim peccare ille putet eum, qui hiulcam orationem efficit, minus peccaturum dicit, qui has cõiunget. quia tenuiorem sonum edunt. vnde etiam hiatus minor est. Adiungit autem Demetrius in nomine υἱῷ non tantum diuersas litteras esse, verum etiã sonos discrepantes: cum alter eorum aspiratus sit: alter vero attenuatus. quare inquit sunt illic multa dissimilia. quæ scilicet gignunt varietatem. Cum autẽ tradat in vno verbo υἱῷ esse diuersos sonos: nec tamen appareat illic nisi aspiratus, admonent grãmatici in singulis syllabis natura extare aliquem sonum, & si moris non est notare illos, nisi in primis litteris nominis.

Καὶ ἐν ᾠδαῖς δὲ τὰ μελίσματα ἀφ' ἑνὸς γίνεται τοῦ αὐτοῦ μακροῦ γράμματος, οἷον ᾠδῶν ἐπεμβαλλομένων ᾠδαῖς. ὥστε ἡ τῶν ὁμοίων σύγκρουσις μικρόν ἔσται τι ᾠδῆς μέρος καὶ μέλισμα. περὶ μὲν δὴ συγκρούσεως καὶ ὡς γίνοιτ' ἂν μεγαλοπρεπὴς σύνθεσις, λελέχθω τοσαῦτα.

Et in cantilenis vtique melismata ab vna fiunt eadem longa littera: tãquam cantilenis adplicatis cantilenis. quapropter similium concursus, parua quaedam erit cantilenæ pars & melisma. De concursu quidem & vt fieret magnifica compositio, tot dicta sunto.

Explicatis concursibus, qui è diuersis litteris fiunt: in quorum etiam non nullis discrepantes preterea soni sunt, vt docuit, redit ad declarandum quanta vis sit concursus illius similium litterarum, cum lõgæ scilicet illæ sint: neque enim hic agit de vllis concursibus. similique vtitur. dicens. Et in odis etiam, quę vocantur μελίσματα res plena suauitatis, ab vna nascuntur eadem littera longa, repetita scilicet, tanquam inquit cantilenis quibusdam cantilenis adnexis atque adplicatis. Elici autem hinc aliquo modo potest, quid fuerit in vetere arte musica cãtuque μέλισμα: certa cognitione huius rei vetustate obruta: videtur enim tãquam pusilla quędam ode fuisse, quę extra adplicaretur corpori maioris odes. illa autem speciem & similitudinẽ quandam longioris cantus excitati cõsueuisse voce productæ vocalis repetitæ. Dionysius in vita Lysiæ oratori longe aliud, nisi fallor, μελισμὸν appellauit. vbi narrat multas res inueniri suaues & elegantes, quarum ratio ac vis non facile verbis tradi & explicari possit. vt probet mirum nemini videri debere, si venustatis Lysiæ fontẽ & originem monstrare nõ valet, cum res ipsa plana sit: inquit enim. λέγω δὲ τὸ κάλλος καὶ σώματός τι δύναται τοῦτ' ἐστίν. ὃ καλοῦμεν ὥραν· τῶν κινήσεως δὲ μελισμόν, ἢ πλήσεως φθόγγων, τί λέγεται τὸ εὔρυθμον. & quę sequuntur. quamuis antiquum etiam librum viderim in quo scriptum est μελῶν pro μελισμῶν. Adiungit autem Demetrius, concludens

omnem

omnem rationem. Quare similium vocalium cõcursus pusilla quędam erit cãtilenæ pars, & μέλισμα nam verbis, quæ antecedunt musicam hanc vocem, exprimere (vt opinor) voluit vim ipsius; sunt enim illa tanquam declaratio quædam eius, nec tamen non adposuit in extremo verbum ipsum, quo musici rem illam proprie vocare consuetant. Ad finem autem se peruenisse huius disputationis de concursu vocalium; nec non traditum omne esse, quod in coniunctione verborum positum pertinet ad notam magnificam & amplam, ostendit. Quomodo amplitudo comparari orationi possit, alia ratione nunc declarabit.

Εσι δὲ καὶ ἐν πράγμασι τὸ μεγαλοπρεπὲς, ἂν μεγάλη καὶ διαπρεπὴς πεζομαχία. ἢ ναυμαχία, ἢ περὶ οὐρανοῦ, ἢ περὶ γῆς λόγος: ὁ γὰρ τοῦ μεγάλου ἀκούων πράγματος, εὐθὺς καὶ λέγοντα οἴεται μεγάλως λέγειν, πλανώμενος: δεῖ γὰρ οὐ τὰ λεγόμενα σκοπεῖν, ἀλλὰ πῶς λέγεται: ἔστι γὰρ καὶ μεγάλα μικρῶς λέγοντα, ἀπρεπὲς ποιεῖν τῷ πράγματι. διὸ καὶ δεινούς τινάς φασι. ὥσπερ καὶ Θεόπομπον, δεινὰ οὐ δεινῶς λέγοντα,

Est autem & in rebus magnificum, si magna & illustris pedestris, vel naualis pugna: vel de cælo, vel de tellure sermo est: qui nanque amplã audit rem, statim & dicentem putat ample dicere, errans: oportet enim non quæ dicuntur attendere, sed quomodo dicuntur: licet enim & ampla exiliter dicentem, quod rei minime conueniat: facere. quare & graues quosdã dicunt, vt Theopompum, qui grauia non grauiter dicit.

Cum ostenderit iam, quæ compositio verborum apta sit formæ dicendi magnificę & amplæ, transit, nunc ad docendum, quæ res apta materia sint huius amplitudinis. alterum enim hoc est eorum, in quibus positam esse amplitudinem docuit, affirmat igitur si explicarit orator magnam aliquam insignemque, aut pedestrem, aut naualem pugnam, siue verba fient ab eo de cælo, aut de terra, tunc necessario, quomodocunque dixerit, visum iri orationem illam amplam. atque id fallacia quadam, erroreque magno animi eorum à quibus sit auditus, vt indicat ipse his verbis. Quinaque rem amplam verbis exponi audit, illico arbitratur & eum qui dicit ample dicere; vtique ratione. quę conueniat naturæ illius rei, peccans, & à vero aberrans: hoc enim manifesto valet verbum πλανώμενος: ita crebro vsurpatum ab optimis auctoribus. traductumq; ab erroribus corporis ad animi errores; oportet enim inquit qui rectum iudicium facere vult de amplitudine orationis, nõ res ipsas, quę dicuntur, solum attendere, verum rationem etiam modumq;, quomodo illæ dicuntur expẽdere: fieri enim potest inquit vt aliquis, res amplas tenuiter disserens, faciat quod nullo modo conuenit illi rei; nec decet. Hoc autem verum esse facile cognoscetur infra, cum de hoc vitio diligenter disputabit; nam peccari sæpe numero hoc pacto declarat, quod Cicero in hac re positam esse eloquentiam putat, si quis semper id quod decet seruet: atque in hac re recte se atque ordine gerat. Verba enim hæc ipsius sunt ex oratore, Is erit ergo eloquens, qui ad id, quodcunque decebit, poterit accommodare orationem, quod cum statuerit, tum vt quidque erit dicendum ita dicet: nec satura, ieiune; nec grandia, minute; nec item contrà. sed erit rebus ipsis par, & æqualis oratio. Adiungit autem Demetrius hunc errorem hominum Theopompo Chio, cuius supra exemplum posuit, asciuisse nomen grauis ac vehementis scriptoris, qualem Græci δεινὸν vocant. qui tamen, si vere existimatus foret, huiuscemodi nõ erat. quamuis enim res graues atrocesque exponeret, cum tamen dissolute delicateque ipsas tractaret; adhibitis omnibus lenocinijs orationis, talis haberi

non

non debuit:neque enim in rebus ipsis posita est δεινότης, quæ appellatur. sed in modo viaque, qua illæ res traduntur, ornatus autem concinnitasque orationis minime ipsi apta sunt.

Νικίας δ' ὁ ζωγράφος, καὶ τοῦτο εὐθὺς ἔλεγεν εἶναι τῆς γραφικῆς τέχνης οὐ μικρὸν μέρος, τὸ λαβόντα ὕλην εὐμεγέθη γράφειν, καὶ μὴ κατακερματίζειν τὴν τέχνην εἰς μικρά. οἷον ὀρνίθια, ἢ ἄνθη, ἀλλ' ἱππομαχίας καὶ ναυμαχίας. ἔνθα πολλὰ μὲν σχήματα δείξειεν ἄν τις ἵππων: τῶν μὲν, θεόντων: τῶν δὲ, ἀνθισταμένων ὀρθῶν: ἄλλων δὲ, ὀκλαζόντων: πολλοὺς δ' ἀκοντίζοντας, πολλοὺς δὲ καταπίπτοντας τῶν ἱππέων: ᾤετο γὰρ καὶ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν μέρος εἶναι τῆς ζωγραφικῆς τέχνης. ὥσπερ τοὺς μύθους τῶν ποιητῶν. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἐν τοῖς λόγοις, καὶ ἐκ πραγμάτων μεγάλη μεγαλοπρέπεια γίνεται.

Nicias autem pictor, & hoc statim dixit esse pingendi artis non paruam partem, vt cum cepisset materiam satis grandem pingeret, & non concideret artem in paruas res. vt auiculas vel flores, sed equestres & nauales pugnas. vbi multas quidem figuras ostendere aliquis posset equorum: quorũ, hi currerent: hi autem, recti starent: alij vero, in genua prociderent: & equitum ipsorum multos iaculantes: multos autem decidentes ex equis: putabat enim & argumentum ipsum partem esse pictorum artis, quemadmodum fabulas poetarum. nihil igitur mirum est, si in oratione, & ex rebus parta fuerit multa magnificentia.

Vtitur similibus allatum artium idest picturæ ac poetices, vt probet acquiri orationi amplitudinem, à rebus ipsis: illic enim manifesto hoc cõtingit: in pictura autem hoc vsu venire declarat testimonio summi artificis Niciæ Atheniẽsis: ille enim, vt commemorat Demetrius, solitus erat dicere nõ parnam partem eius artis esse vt opifex sumpta materia satis ampla se ad pingẽdum conferret: neque concideret artem operamque suam in opera minuta. vt auiculas, aut flores: & tanquam ipsam in frustra secaret. Sed contra in equestres naualesque pugnas, quale argumentum si ceperit, docet eum magnam facultatem habiturum explicandi præcepta artis: & varietate etiam ipsa oblectandi animum spectatoris. inquit igitur. Vbi, idest in quo argumento (intelligit autem pugnam equestrem) præclarus aliquis artifex ostendere posset multas equorum formas. quorum nõ nulli currant: alij vero anterioribus pedibus sublatis erigantur. quidam contra genibus flexis procumbant: hoc enim valet τῶν μὲν ὀκλαζόντων: verbum enim ὀκλάζων hunc habitum corporis ostendit. Sophocles in Oedipo Coloneo, cum de calamitoso illo sene sermo esset, qui tandem extra fanum Eumenidum consederat, ita loquentem chorum induxit, monstrantem & ipsum rationem modumque, quo in summo illo lapide commode, nec violans sacrũ locum, vt antea fecerat, manere posset. λέχριος γ' ἐπ' ἄκρου λᾶος βραχὺς ὀκλάσας. Aratus præterea in phænomenis simulacrum illud describens, quod ἐνγόνασιν periti siderum vocant, verbo hoc ipso vsus est. τὸ δ' αὖτ' ἐν γούνασι κάμνον ὀκλάζοντι ἔοικεν. Sententiam autem illam ita Cicero vertit. Engonasin vocitant, genibus quia nixa feratur. Varijs figuris equorum demonstratis Demetrius, indicat in grãdi illa materia futurum etiam, vt distinguat actus equitum ipsorum: eorum multi tela conijciant in hostes: multi etiam ex equis dilabantur. Hæc verò omnia summa arte expressa fuisse in tabulis illis, quas narrat Cicero Syracusis ex æde Mineruæ sustulisse C. Verrem, cum tantopere celebret id eximium opus, existimare licet: pictorque ille, quicunque

fuerat, multum in hoc viderat: secutusq; iudiciū Niciæ fuerat. verba Ciceronis hæc sunt. Pugna erat equestris Agathoclis regis, in tabulis picta præclare: his autem tabulis interiores templi parietes vestiebātur: nihil erat ea pictura nobilius: nihil Syracusis, quod magis visendum putaretur. Sed etiam Leonardus Vincius, magno ingenio præditus pictor, huiuscemodi pugnā apud nos in grādiore Curia, quæ noua olim vocabatur, nunc vetus est, pingere incœperat, cum summa omnium, qui viserent admiratione, in qua itidem varij, quos describit Demetrius, motus equorū equitumque spectari adhuc possunt: & si illa multis iniurijs affecta, magna ex parte nunc corrupta deletaque est. Exposita varietate operis, declarataq; facultate, quam præclaram habiturus sit artifex, nata ex amplitudine rei, quam suscepit pingēdam, redit ad opinionem ipsius Niciæ explicandam: iudiciumque confirmandum, atque inquit. Putabat enim & argumenrum ipsum partem esse artis pictorum. eadem ratione, qua fabula etiam, idest rerum coagmētatio, nondum ornata: neque industria poetæ expolita, pars est poetarum. Quam vocauit Demetrius ὑπόθεσιν, argumētum dixi: vt enim Græco illo verbo, quo passim appellātur comœdiarum, tragœdiarumque argumenta, significantur etiam materiæ pictorum, ita quoque Latino ambæ eędem res ostenduntur. nam Virgilius argumentum iugens dixit, & Cicero. Ex ebore diligentissime perfecta erant argumenta in valuis, idem omnino intelligentes, quod hic Phalereus ὑπόθεσιν vocauit. nam quin alterum illud valeat etiam argumētum in Latino sermone dubitare non possumus. Constitutis autem iam similibus; cumque planum factum sit adiuuari magnopere argumētorum grāditate, & picturam, & poesin, concludit totam rationem hoc pacto. Mirum videri non debere, si orationi etiam ipsi nō medioeris amplitudo acquiritur ex rebus ipsis, quæ exponūtur. Paucis vero absoluit Demetrius, quod ostendere voluit: aptis tamen valde ad id declarandum. quare transit ad vnum quod restabat explicandum. quæ verba scilicet apta sint huic formæ magnificæ tractandæ. nam in singulis etiam verbis multū positum est, ad amplum stilum reddendum,

Τὴν δὲ λέξιν ἐν τῷ χαρακτῆρι τούτῳ περιττὴν εἶναι δεῖ καὶ ἐξηλλαγμένην, καὶ ἀσυνήθη μᾶλλον: οὕτω γὰρ ἕξει τὸν ὄγκον: ἡ δὲ κυρία καὶ συνήθης, σαφὴς μὲν ἀεί: τῇ δὲ καὶ εὐκαταφρόνητος.

Locutionem autem in nota hac eximiam esse oportet & immutatam, & extra consuetudinem magis: sic enim habebit tumorem: propria autem & ex consuetudine locutio, plana quidem semper erit: & hac de causa abiecta,

Cum docuerit, quæ iunctura verborum apta sit notę amplæ: nec non quæ res & tanquam materia conueniat ipsi, quod tertium erat aggreditur. quæ locutio eidem congruat. intelligit autem delectum singulorum verborum, ex quibus cōformetur oratio, quę respondeat amplitudini superiorum rerum, Inquit igitur. dictionem ipsam, ac phrasin in hac forma dicendi oportere esse præstantem, atque eximiam: & in multis partibus immutatam, discrepantemque à consuetudine ac communi vsu loquendi. cuius præcepti statim rationem reddit, dicens. Hoc enim pacto habebit molem ac granditatem. Habere verò in se granditatem id quod eximium est inter cetera: egrediturque peruulgatam rationem, patet. à contrario tamen Demetrius idem etiam confirmauit his verbis. Locutio vero, quę suis proprijsque rerum singularum vocabulis vtitur; sequiturq; consuetudinem, est sanè semper aperta & plana: neque enim eripere ei volumus bonum, quod eius proprium est: hac tamen de causa, & quia tam plana est, abiecta putatur: nec habet in se quicquam dignitatis.

Πρῶτα μὲν οὖν μεταφοραῖς χρηστέον: αὗται γὰρ μάλιστα καὶ ἡδονὴν συμβάλλονται

λονται τοῖς λόγοις, καὶ μέγεθος· μὴ μέντοι πυκναῖς, ἐπεί τοι διθύραμβον ἀντὶ λόγου γράφομεν· μή τι μὴν πόῤῥωθεν μετενηνεγμέναις, ἀλλ' αὐτόθεν, καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίου. οἷον ἔοικεν ἀλλήλοις στρατηγός, κυβερνήτης, ἡνίοχος· πάντες γὰρ οὗτοι ἄρχοντές εἰσιν. ἀσφαλῶς οὖν ἐρεῖ καὶ ὁ τὸν στρατηγὸν κυβερνήτην λέγων τῆς πόλεως, καὶ ἀνάπαλιν ὁ τὸν κυβερνήτην, ἄρχοντα τῆς νηός.

Primum igitur translationibus vtendum est: hæ nanque maxime et voluptatem adportant orationi, & magnitudinem: non tamen crebris, quia dithyrambum pro oratione scribimus; neque tamen longe translatis, sed ex se, & ex simili. ceu similes sunt inter se imperator, gubernator, auriga: cuncti enim hi præfecti sunt. tuto igitur dicit & qui imperatorem gubernatorem dicit ciuitatis, & contra qui gubernatorem, præfectum nauis,

Tradit oratorem, qui notæ dicendi amplæ seruire vult: discedereque à communi ac vulgari ratione loquendi, in primis vti debere translationibus. cuius rei statim causam affert hoc pacto. Hæ nanque & voluptatem adportant orationi, & magnitudinem. cum igitur delectent eum, qui audit: & genus dicendi grandius efficiant, sunt libenter asciscendæ. quia tamen bona etiam obsunt, si modus in illis nullus teneatur, admonet ne crebris translationibus, frequentibusque vtamur. ostenditque in quod vitium incideremus, si capti suauitate earum, nobis in eo nō moderatemur, quia enim inquit si hoc faceremus, obliuisceremur personam nostrā, ac finem. nam pro soluta oratione scriberemus dithyrambum; nō solum carmen, sed audax & iam licentiæque plenum carmen: ac quod penè totum constat è verbis translatis. Huius carminis, quod intēperāter se vestit omni genere ornatus, meminit Cicero in III. libro de Oratore; nec non Horatius in ode quadam. Scrupulum, qui exoritur hoc loco iam indicaui, & quomodo euelli posset, admonui in commentarijs meis in librum Aristotelis de arte poetarū. ille nanque putat translationes accommodatas esse senarijs iambicis: iuncta vero dupliciaque verba dithyrambis, contra iudicium huius nostri scriptoris. sed, vt dixi, cum illic de hoc disputarim, inde, quid sentiam de hac inter doctissimos auctores quasi controuersia quadam, accipi volo. Aliud præterea indicat Phalereus, quod cauendum sit. ne corrumpatur vtilitas, quæ percipitur ex hoc ornatu verborum: docet enim non debere quoq; nos vti translationibus longe ductis: verum ex ipsa illa re, & à simili. Diligenter autem attendendum est, quid intellexerit, præcipiens ne vtamur translationibus longe ductis: nam Cicero quoque idem fieri oportere significauit, in III. libro de Oratore his verbis. Deinde vidēdum est ne longe simile sit ductum. exemplis autem ille declarauit, quid significarit: sequitur enim apud eum, Syrtim patrimonij, scopulum libentius dixerim: Charybdim bonorum, voraginem potius: facilius enim ad ea, quæ visa, quàm ad illa, quæ audita sunt, mentis oculi feruntur. nec exemplis solum hoc patefecit, sed etiam causa, quam eius animaduersionis attulit: spatium enim loci significauit, & interuallum magnum terrarum. cum potius uideatur Demetrius admonere, ne res nimis natura distantes sequamur, sed in illo ipso rerum genere maneamus & à simili demum uerba mutemur. Exemplis etiam Demetrius explanauit præceptum suum accurate, adiungens uerbi causa. Similes sunt inter se, prætor, gubernator, auriga. Similitudinem autem antequam exemplum explicaret, confirmauit cum ait, Omnes enim hi imperium habent, ac regunt: reip. nanque dux ciuitatem regit: gubernator nauim: (Græcis enim proprie κυβερνήτης est: gubernator Latinis, qui summam potestatem in naui habet, ut Cicero quoque in v. libro de rep. suo uerbo usus fuerat, cum inquit. Vt enim gubernatori, cursus secundus: medico, salus: imperatori, uictoria: sic huic moderatori reipublicæ, beata ciuium uita proposita est.) aurige

ga verò, regit equos, vt nomen etiam ipſum indicat, quo appellatur Græco ſermone: a tenẽdis enim ille moderandiſque habenis vocatus eſt. Addit autem Demetrius conſtituta ſimilitudine. Tuto igitur, & ſine vllo metu lapſionis dicet, qui prætorem: intelligo autem ſummum magiſtratum, appellabit gubernatorem ciuitatis: & contrà gubernatorem dicet prętorem, præfectumque nauis. mutauit autem Phalereus nomen: cum enim ſupra στρατηγὸν dixiſſet, nunc eundem appellat ἄρχοντα. idem enim valent: στρατηγὸς nanque cum ſignificet crebro ducem exercitus, valet etiam, vt acceptus eſt à Demetrio, ſummum magiſtratum in ciuitate, quem Athenis ἄρχοντα vocare conſuerant. vnde Cicero in libro de Fato cum tempus oſtenderet, quo fato functus eſt Epicurus, verbum Græcum retinuit. Morietur enim inquit Epictrus, cum duo & ſeptuaginta annos vixerit archonte Pytharato: ita enim paſſim loqui ſolitos Atticos exemplis ſcriptorum hiſtoriæ intelligitur. Animaduertendum autem, cum inquit omnes hos, quos appellauit, eſſe ἄρχοντας, videri ipſum oſtendere, tranſlationes has eſſe à ſpecie ad ſpeciem: ſic enim vocauit Ariſtoteles, cũ duabus pluribuſue partibus vnius alicuius rei exiſtentibus, vna aliqua pro altera ſumitur: & contra etiã, cum vſus poſtulat, fit: cum tamen planum ſit, hæc verba tranſlata ἐν τῷ ἀνάλογον eſſe: eadem enim ratio, quæ eſt prætoris ad ciuitaté, gubernatoris eſt ad nauim. quod etiam vere de auriga dicitur: par enim ipſe quoque eſt ambobus illis in eo munere obeundo, quod ſuſtinet. At nihil vetat tranſlationes etiam has, quæ propriè vocarentur ἐκ τοῦ ἀνάλογον, id etiam in ſe habere, quod à Demetrio traditum eſt in his ipſis contineri: cum enim quando aliquis vocat fundamentũ alicuius ædificij carinam: aut contra, certo teneatur proportionem illarum rerum ſecutum eũ eſſe; non eſt tamen dubium, quin ambæ illæ res ſpecies ſint alius rei, id eſt ſoli ac firmamenti. cum autẽ Demetrius ſupra dixit hæc verba ducta eſſe ἐκ τοῦ ὁμοίου, vt opinor, intellexit: declarareq; voluit, in illis ſimilitudinem hanc rationis ſpectatam fuiſſe. Eodem pacto perſpicitur Homerũ tranſtuliſſe verbum, cum vocauit Agamemnonẽ ποιμένα λαῶν nec Agamemnonem ſolum, ſed alios etiã aliquando reges, vt Dryantem. Similes nanque ſunt veri reges, digniq; ampliſſimo illo nomine, paſtoribus: qua enim cura paſtores tuentur greges ſuos, & quacunque re poſſunt iuuant, eadẽ reges eos, qui ipſis parent, commodis omnibus ac bonis afficere debent.

Οὐ πᾶσαι μέντοι ἀνταποδίδονται, ὥσπερ αἱ προειρημέναι, ἐπεὶ τὴν ὑπώρειαν μὲν τῆς Ἴδης πόδα ἐξῆν εἰπεῖν τὸν ποιητήν, τὸν δὲ τοῦ ἀνθρώπου πόδα, οὐκέτι ὑπώρειαν εἰπεῖν.

Non omnes tamen mutuo redduntur, quemadmodum prædicta, quia ὑπώρειαν quidem Idæ licuit pedem dicere poetæ: hominis autem pedem, non amplius licet ὑπώρειαν dicere.

Cum oſtendiſſet ſuperiores tranſlationes cõuerti, potuiſſet aliquis arbitrari hoc ſemper licere: nec vllam extare tranſlationem, quæ non tanquam retro ageretur: hunc igitur errorem quibuſdam nõ valde peritis eripere conatus, affirmans id perpetuum non eſſe: exemplo etiam quod tradit declarans. id autem huiuſcemodi eſt; Infimam partẽ Idæ mõtis licuit Homero appellare πόδα. id eſt pedẽ trãslato verbo: nam ſuum propriumq; eius rei nomen eſt ὑπώρεια. nõ tamẽ cõcederetur ei, ſi pedem hominis vocaſſet ὑπώρειαν: id enim non ſolum rem illam non illuſtraſſet, ſed etiam caliginis multum ipſi attuliſſet, & nollo modo aptum illic fuiſſet. non vno autem loco in Iliade tranſlatione hac vſus eſt Homerus, ac pedem montis dixit, ut cum in catalogo Troianorum inquit. Οἳ δὲ Ζέλειαν ἔναιον ὑπαὶ πόδα νείατον Ἴδης. & alibi. πάντες δ' ἐσσείοντο πόδες πολυπίδακος Ἴδης. nam alterum etiam verbum, quõd propriũ illius rei eſt, & non à corpore animantium ſimilitudine ſumptum, à poeta uſurpatum eſt.

Ἐπεὶ

Ἐπὰν μέντοι κινδυνώδης ἡ μεταφορὰ δοκῇ, μεταλαμβανέσθω εἰς εἰκασίαν· οὕτω γὰρ ἀσφαλεστέρα γίνοιτ᾽ ἄν. εἰκασία δ᾽ ἐστὶ μεταφορὰ πλεονάζουσα. οἷον εἴ τις, τότε τῷ Πύθωνι τῷ ῥήτορι ῥέοντι καθ᾽ ὑμῶν προσθεὶς εἴποι, ὥσπερ ῥέοντι καθ᾽ ὑμῶν· οὕτω μὲν γὰρ εἰκασία γέγονε καὶ ἀσφαλέστερος ὁ λόγος· ἐκείνως δὲ μεταφορὰ καὶ κινδυνωδέστερος. διὸ καὶ Πλάτων ἐπισφαλές τι δοκεῖ ποιεῖν, μεταφοραῖς μᾶλλον χρώμενος, ἢ εἰκασίαις· ὁ μέντοι Ξενοφῶν, εἰκασίαις μᾶλλον.

Postquam igitur periculosa translatio visa fuerit, conuertatur in imaginē: sic enim tutior erit: imago autem est translatio exuperans, vt siquis ad illud, τότε τῷ πύθωνι τῷ ῥήτορι ῥέοντι καθ᾽ ὑμῶν, adposita particula dicat, ὥσπερ ῥέοντι καθ᾽ ὑμῶν: sic enim imago extitit & tutior est oratio: illo autem modo translatio & periculosior est. Quare Plato quiddam in lubrico positū videtur facere, qui translationibus potius vtitur, quàm imaginibus, Xenophon vero, potius imaginibus.

Verba translata quemadmodum delectant, cum probantur auribus eorum, qui audiunt, ita contra si dura sunt, atque insolentia, molestiam exhibent. Cum igitur vt fructus magnos ferunt, ita etiam obesse possint, opera danda est, vt bono, quod in ipsis est, vtamur sine malo. id autem obtinebitur, si cum visa nobis fuerit trāslatio aliquid periculi in se habere, mutabitur in breuem imaginem, quę εἰκασία vocatur. ne autem quempiam fallat cuiusmodi imago hæc sit, definit illam: esseq; εἰκασίαν ait translationem, cui superest aliquid. sed etiam exemplo vim eius explanat, ponēs locum Demosthenis ex oratione illa præclara pro Ctesiphonte, in quo cū translatio apud auctorem sit; addita particula ὥσπερ, reddita est illa pro translatione imago. Pythonem enim Byzantium, volubilem oratorem, qui magno impetu verborum inuectus est in Athenienses, ob similitudinem fluminis ῥέοντα dixit. idest fluentem. quæ translatio est. quod si quis particula illa adiuncta, dixerit ὥσπερ ῥέοντα, erit adhuc trāslatio, sed abundans, non simplex, cui nomen impositum est εἰκὼν à Græcis, imago à Latinis. id autem aperte tradit Phalereus vbi inquit. Hoc enim pacto imago illa facta est: oratioque munitior, & ab omni offensione tutior: illo autem modo translatio: magisq; periculis expositum genus dicendi. Vt autem Demosthenes cursum illum oratoris, quo ferebatur: celeritatemque orationis ostendere volens, dixit oratorem illum eo tēpore fluxisse, sumpto verbo ab aquis, rapidoque aliquo amne, ità Homerus, cum Nestoris suauissimam vbertatem ponere ante oculos studeret, eodem confugit, multoque anteuidit similitudinem harum rerum. notus enim est ille versus, quem verbum ex verbo expressit etiam Cicero. Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. nam Horatium eodem pacto, cum tamen vituperare vellet, de Lucillo dixisse Cum flueret lutulentus, exploratum est. Hinc etiā intelligi manifesto Demetrius affirmat (est enim hoc tāquam corollarium quoddam) Platonem in lubrico versari, qui frequenter suis in sermonibus quiddam, quod sępe inuenit reprehēsores, cum potius vtatur translationibus quam imaginibus. contra autem Xenophōtē, vt in ceteris rēbus semper sedulo ipsi aduersatus sit, ita de hac re lōge aliter sentire ac diuersam rationem sequi, qui libentius imagines vsurpat. Ita autem crebris vtitur translationibus Plato ac sæpe etiā liberis, vt non defuerint, qui ipsum eo nomine acriter accusarint: vt testatur Dionysius Lōginus, qui commemorat etiam quibus vitijs affines ipsas esse illi dicere soliti sint: & quàm temere ac sine modo vllo ipsum eas vsurpare putarint. nec tamē ille cū ipsis omnino sentit: propriumq; esse indicat sublimium naturarū audere aliquid in dicendo & indulgere sibi: contraque nihil vnquam magnum expectari posse ab illis, qui nimis accurate subtiliterq;

omnia existiment ac singula verba momentis suis ponderent, nimisq; demum quam oporteat timeant quamlibet prolapsionem. omnis profectò hæc erudita quæstio de translationibus ab eo diligenter, eruditeque eo loco tractata est. Demosthenes in eadem illa egregia oratione pluribus huiuscemodi imaginibus vsus est. vt cum ait. [illegible]: nec non [illegible] præterea alijs locis. Sed etiam Isocrates in libro, quem scripsit ad Philippũ, cum ait, omnes suasores esse illi facere, quæ simul & voluptates eximias, & honores perpetuos tanquã fructus, latura sint. verba diligentissimi scriptoris hæc sunt. [illegible]. Apud Ciceronem quoq; plurimæ huiuscemodi imagines inueniuntur: nec in orationibus tantum, sed etiam in reliquis ipsius scriptis. vt cum propè extremum Bruti inquit. Sed te intuens Brute doleo, cuius in adolescentiam, per medias laudes, quasi quadrigis vehentem, transuersa incurrit misera fortuna reipublicæ. item in oratore. Est enim illa quasi nutrix eius oratoris, quem informare volumus. nec non cum in epistola ad Lucceium ait. Secernas hanc quasi fabulam, rerum euentorumque nostrorum. Sed finem iam faciam exemplorum. vndequaque autem multa occurrunt.

Ἀρίστη δὲ δοκεῖ μεταφορὰ τῷ Ἀριστοτέλει, ἡ κατ' ἐνέργειαν καλουμένη, ὅταν τὰ ἄψυχα ἐνεργοῦντα εἰσάγηται καθάπερ ἔμψυχα, ὡς τὸ ἐπὶ τοῦ βέλους. Ὀξυβελὴς καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων, καὶ τὸ Κυρτά, φαληριόωντα: πάντα γὰρ ταῦτα, τὸ φαληριόωντα καὶ τὸ μενεαίνων, ζωτικαῖς ἐνεργείαις ἔοικεν.

Optima autem videtur translatio Aristoteli, quæ in actu manet: indeque appellatur, cum res inanimæ agentes aliquid inductæ fuerint, tanquam animales. vt illud de telo, Ὀξυβελὴς καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων, *& illud,* Κυρτά, φαληριόωντα: *omnia enim hæc, illud* φαληριόωντα, *& illud* μενεαίνων, *vitalibus actionibus similia sunt.*

Cum de trãslationibus accurate disserat, qua de re subtiliter eruditeq; antea Aristoteles disputarat, quod optimũ ipsarum genus summus ille doctor iudicarit, ostẽdit, dicens. Optima autem videtur Aristoteli translatio, quæ vocata est κατ' ἐνέργειαν. ipse autem interpretatur quid valeat κατ' ἐνέργειαν: docetque ita appellatas esse, cum res inanimæ, sensuq; carentes, inductæ fuerint aliquid agentes, vt cõpotes animi, sensuq; præditę. vtitur autem vno exemplo huius translationis loco Homeri è quarto libro Iliadis, vbi poeta commemorat Pandarum cõiecisse sagittã in Menelaum, & minute describit conatum illũ sagittarij: vel potius ante oculos omnia eorum, qui legunt, ponit. cum igitur in extremo antecedente versu ὀϊστὸς positum foret, primum verbum consequentis epithetõ illius est, quod declarat velocitatem ipsius cursus. exẽplum nanque in postremo eius carminis verbo est. altero vero, quo supra etiam vsus fuerat, cum dissoluta membra docuit, demptis coniunctionibus amplificare orationem. alium igitur illic ornatum nunc indicat. contentus autem fuit duobus his Demetrius, cũ plura è diuino illo poemate sumpserit Aristoteles. Quin etiam ipse legi scholiõ veteris alicuius docti viri in antiquo exemplari, quod ostenderet illud [illegible], eodem pacto à poeta prolatũ esse. tanquam enim spectari posse sanguinis impetum illũ, qui per omnes partes ipsi culi effunderetur. vnde affirmat has esse voces illas, quas apud eum poeta Aristoteles animales esse diceret. Adiungit autem Demetrius. Vniuersa enim hęc. illud inquam φαληριόωντα: nec non illud μενεαίνων, similia sunt actionibus vitalibus. idest propriis animantium: rerumque vita præditarũ. Significat autem φαληριόωντα albescentia,

xia. cum eius coloris sunt fluctus excitati ventis vehementioribus, ac spumam agentes: σῆμα enim vocabulum est, quod rem valet, vnde nomina illa apta sunt. μεμαυῖα item cupiens, & acri desiderio illius rei faciendæ impulsus: nam virili genere dicitur vocabulũ illud, quod sagitta Græco sermone appellatur. Quintilianus quoq; de hoc genere translationis his verbis disputauit. Præcipueque ex ijs oritur mira sublimitas, quæ audaciæ proxima periculo translationis attollitur, cum rebus sensu carentibus actum quendam & animos damus. qualis est: pontem indignatus Araxes. & illa Ciceronis. Quid enim tuus ille districtus in acie Pharsalica gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat? qui sensus erat armorum tuorum?

Ἔνια μέντοι σαφέστερον ἐν ταῖς μεταφοραῖς λέγεται καὶ κυριώτερον, ἤπερ ἐν αὐτοῖς τοῖς κυρίοις. ὡς τό. Ἔφριξεν δὲ μάχη: οὐ γὰρ ἄν τις αὐτὸ μεταλαβὼν διὰ κυρίων, οὔτ' ἀληθέστερον εἴποι. οὔτε σαφέστερον: τὸν γὰρ ἐκ τῶν δοράτων κλόνον, γινόμενον τούτοις ἠρέμα ἦχον συνεχῶς, φρίσσουσαν μάχην προσηγόρευσεν.

Quædam tamen planius in translationibus dicuntur & magis proprie, quàm in ipsis proprijs. vt illud, Ἔφριξεν δὲ μάχη: non enim ipsum quispiam pro illo sumptis proprijs, aut verius, aut planius diceret: stridorem enim illum, qui è spiculis exoritur inquam in ipsis sonum continenter, φρίσσουσαν μάχην appellauit.

Docet nunc non nullas translationes ita aptas esse, vt res, quas significant planiores reddant, quàm si suis illæ proprijsq; vocabulis exponerentur: id autem confirmat exemplo Homeri è libro XIII. Iliadis, qui ostẽdere volens (vt accipit locum Demetrius) remissum quendam sonum: eundem tamen iugem ac sine intermissione, qui in prœlio à spiculis lanceisque exoritur, ἔφριξεν μάχη inquit. id est cohorruit pugna. Verbum propium illius rei, vt ostendit Phalereus, est κλόνος Græco sermone, quod verbum, quia fortasse poeticum est: certe infrequens, ipse declarat atq; explicat verba enim illa, quæ supra expressi: γινόμενον τούτοις ἠρέμα ἦχον συνεχῶς, interpretationem esse puto. quamuis, vt inferioris ætatis scriptoris fecerunt. ἠρέμα præpositum illic non sit: ita nanque veteres auctores sępe locutos exemplis non nullis cõfirmaui in commentarijs in libros Aristotelis de arte dicẽdi: qui autem accurate leget scripta illius philosophi, inueniet multis alijs locis ita eum locutũ, vt Demosthenem quoque. Altero autem illo nomine vsus est idem poeta in V. libro, ita canens: βῆ δ' ἴμεν ἄν τε μάχην, καὶ ἀνὰ κλόνον ἐγχειάων, nec non verbo inde conformato κλονέω quod valet, vt grammatici testãtur, ταράσσω. Affirmat autem Demetrius, si quis relicto uerbo translato pro illo proprium sumpserit, fieri nõ posse vt verius id exponat, aut planius. vnde confirmatur quod proposuit: non nulla planius verbis trãslatis dici, ac magis proprie, quam verbis illius rei proprijs. hoc verò videtur fieri nõ posse, atq; olet hyperbolen: quod enim trãslatum est, proprium nullo modo est, ne dum vincat illa ipsa re illud, cui uere conuenit id nomen. magis autem proprie dici translata inquit. quàm propria, quia melius eorum munere funguntur. eodem autem pacto locutus est elegans hic scriptor supra cum ait, laudãs veteres oratores, qui recte uti, locoque didicerant luminibus orationis, οἱ γοῦν ἀρχαῖοι τὰ σχήματα ἐν τοῖς λόγοις τιθέντες, συνθετικώτεροι τῶν σχηματιζόντων εἰσί, διὰ τὸ ἐν τέχναις τιθέναι. Idem etiam, quod hic tradit Demetrius, præcepit Cicero in III. de oratore: atque illustribus exemplis confirmauit, exponebat autem ille plura tempora, quibus translationibus uti oportebat. Sed ea trãsferri oportet, quæ aut clariorem faciunt rem, vt illa omnia. In horrescit mare: Tenebræ conduplicantur: noctisque & nimbum occęcat nigror. & quæ sequuntur: nec enim totum locum uetusti poetæ ponam: satis sit ipsum indicasse, addit autem illic Cicero ad extremum. Omnia ferè, quo essent clariora, translatis per similitudinem

verbis dicta sunt. Quod verò poeta hic mare inhorrescere dixit trãslato verbo, erat id quoq; in vsu soluti sermonis, vt testimoniũ hoc Ciceronis intelligimus, citato à Nonio è primo libro de republica. Sed vt ille qui nauigat, quũ subito mare cœpit horrescere. Sed T. quoque Liuius, vt Homerus ἔφριξε μάχη, ita ipse phalangẽ horrere dixit, ad eandem rem clariorem reddendam apte translato verbo. est enim illa non tantum par, similisq;, sed omnino eadem, vnde etiam quęrere illic licet, significatus ne sit à Latino scriptore sonus ille, quem hastæ cum intenduntur, edunt, an tantum ipsarum erectionem, vt videtur, monstrare voluerit, quia tunc phalãx refert animantem aliquam, in cuius corpore periculo magno propinquo, hoc contingat: piliq; omnes erigantur ac stent, vt aprum aut erinaceum facere videmus, quæ res vt in ipsis metu obiecto fit, ita illis qui lædere eas voluerint timorẽ inijcit. verba T. Liuij hęc sunt. Deinde disiecerunt phalangem, cuius confertæ, & intẽtis horrẽtis hastis, intolerabiles vires sunt. Nam quod prædicat historicus hic de robore, ac firmitate phalangis: & si hoc præter rem est, iam antea à Polybio memoriæ proditum fuerat, qui tradidit ipsam, cum aptum sibi locum nacta est: & nõ interrumpitur aut fossa, aut aggere aliquo perfringi labefactariq; non posse. Eustathius superiorẽ locum Homeri longe aliter interpretatur, quamuis translatum & ipse verbum illud esse sentiat. nec enim φρίκην horrorem accipit, qui sonor vel stridor est similis sonori illi, qui editur ab frigore occupatis antecedente quartanam febrim: sed intelligit spiculorum erectionem cum crebra sunt, vt eriguntur capilli, piliq; corporis totiũ, qui re horribili visa horrescere dicuntur: nec non aculei erinacei, iuba leonis, mare fluctibus, aliaque huiuscemodi, vt ipse narrat. Porphyrius Tyrius in quæstionibus in Homerum accurate docuit quid φρίξ sit, cum sermo est de mari, indicatis pluribus locis eius poetę, qui plerunque horrorem illum atrum esse significauit: arbitratur enim φρίκην esse principium illud motus in mari, cum fluctus scilicet ventis incipiunt agitari. Sed idem etiam alio locu in extremo eius quęstionis, contra sententiam cuiusdam, affirmauit agitationem illam fluctuum leuiorem, cum tumescere incipit mare, appellari solitam esse ab Homero φρίκην idest horrorem, sed idẽ etiã mentionem fecit huius loci, quem ponderat nunc Demetrius, vt illius etiam cum idem poeta de sue inquit φρίξεν δὲ πόντος: in quibus translatiunem esse inquit.

Καὶ ἅμα ἐπείληπταί πως τῆς κατ' ἐνέργειαν μεταφορᾶς τῆς προειρημένης, τὴν μάχην φρίξασαν εἰπὼν, ὥσπερ ζῶον.

Et simul attigit aliquo modo translationem ex actu, quæ supra dicta est, cum pugnam horrere dixerit, tanquam animantem.

Aliam dotem aperit eiusdem loci, quam paulo ante docuerat, mirifice probatam fuisse optimo magistro, qui libentius etiam ipsam commendauit, quia vidit frequẽtatam fuisse ab eo poeta, cuius ingenium in primis admirabatur: ac diuinum esse existimabat. Affirmat igitur Demetrius unà cum virtute iam declarata attigisse quodam modo Homerum translationem, quæ uocatur κατ' ἐνέργειαν, iam explicatam, cum pugnam horrescere dixerit tanquam animal. animum enim hic quoque; sensumque aliquo modo dedit rei inanimę. & quod proprium animantium est, tribuit pugnæ sensu carenti. πὼς autem vt consueuit atque mos est etiam Aristotelis, addidit, quia id non omnino penitusq; facit: neque est expressa & omnibus numeris absoluta hæc uirtus, cum in translationibus illis planior, certiorq; actio appareat. Cum ἐπιλαμβάνεσθαι plerunque significet corripere, atque emẽdare, uidetur hic potius ualere attingere, ac leuiter capessere: neque enim locum hic (nisi fallor) habet notio illa.

Δεῖ μέντοι μὴ λανθάνειν, ὅτι ἔνιαι μεταφοραὶ σμικροπρέπειαν ποιοῦσι μᾶλ-

λον

λου ἢ μέγεθος. καί τοι τὰς μεταφορὰς πρὸς ὄγκον λαμβανομένας, ὡς τὸ. Ἀμφὶ δ' ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός: οὐρανὸν γὰρ ὅλον ἠχοῦντα, οὐκ ἐχρῆν προσεικάσαι ἠχούσῃ σάλπιγγι. πλὴν εἰ μή τις ἅμα ἀπολογοῖτο ὑπὲρ τοῦ Ὁμήρου: λέγων, ὡς οὕτως ἤχησεν μέγας οὐρανός, ὡς ἂν ἠχήσειε σαλπίζων ὅλος οὐρανός:

Oportet sanè non fallere nos, quod quædam translationes tenuitatem efficiunt potius quàm magnitudinem. & si translatio ad tumorem sumitur, vt illud, Ἀμφὶ δ' ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός: cælum enim totum sonans, non decebat comparare sonanti tubæ. nisi siquis simul defendat Homerum, dicens, sic sonuit magnum cælum, vt sonaret tuba vtens totum cælum.

Affert nunc Demetrius rem nouam auribus multorum. extare inquam quasdā translationes, quæ minuant potius conterantque, quàm augeant, quod proprium videtur translationum: ac commune opus omnium illarum esse existimatur, quare accurate subtiliterque de hoc disserit: contenditque, si possit vlla ratione, ad aliarū naturam vimque ipsas redigere. Inquit igitur. fallere nos nullo modo debet non nullas translationes humilitatem potius tenuitatemque gignere, quàm amplitudinem, & si translatio sumitur ad granditatem, & tanquam molem adiūgendam orationi, atque huic vni rei inuenta videtur. ὄγκον ipse dixit, vt nō multo supra fecit, vbi de genere verborum apto formæ huic amplæ disserere incœpit. Vtitur autem exēplo Homeri, quando sæuam ille horribilemq; pugnam expositurus, exorta etiā inter illos contentione, deos ita concurrisse inter se narrat, vt lata terra fremuerit: cælumque sonorem ingentem ediderit. inquit igitur, vt antecedentem quoq; versum hic ponamus. Σὺν δ' ἔπεσον μεγάλῳ ὀρυμαγδῷ: βράχε δ' εὐρεῖα χθών. Ἀμφὶ δ' ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός: ἄιε δὲ Ζεὺς ἥμενος Οὐλύμπῳ. Demetrius autem adiungit, declarans illic poetam non seruisse amplitudini. Non enim oportebat vniuersum cælum sonitum clamoremque edens, simile facere tubę sonanti, si augere scilicet rem voluisset, cū hoc extenuet manifesto: pusillus enim præ illo cum sit sonus tubę, facit vt modicum etiā cæli sonitum, strepitumque fuisse putemus ipsi collatum. Homeri autem dignitatis merito studiosus noster hic doctor rationem excogitat, qua vitio carere locum eum ostendat: amplificarique translato illo verbo rem, non minui iudicemus. Nisi aliquis ita patrocinetur Homero: culpaque ipsum liberare studeat, dicens. Eodem pacto sonuit magnum cęlum, vt sonaret, si tuba vteretur vniuersum cælum. tunc enim mente concipere possumus vastum quendam, immensumq; sonum. cum tuba, quę in vsu hominum est, prę magnitudine ipsius nō mediocrem sonum edat. quare tuba tantę magnitudinis, vt conueniat moli vniuersi cæli, non facile existimari potest quantum sonum editura sit. Eustathius quoque putauit non valde seruisse illo translato verbo poetam dignitati: nititurque & ipse purgare illum, afferens nō nulla diuersa à ratione hac, quæ in mentē venit Phalereo, acuta sanè, & non contemnenda.

Vt opinor autem valde similis est huic Homeri locus ille nostri poetę Dantis, cū vocauit solem μεταφορικῶς lucernā mundi: putareq; aliquis non insulse posset, id verbum illic non solum non augere, sed etiam conterere amplitudinem solis. cū tamē eodē pacto defendi possit: & à vitio vacuus esse demōstrari vt Homericus ille. Sed fortasse etiam admirabilis ingenij poeta vidit hoc: ipseque id muniuit, omniq; periculo reprehēsionis liberauit. neque enim simpliciter solem lucernā vocauit, sed addidit mūdi, quæ ratio est ea, quā commemorat Demetrius vsurpatam esse à quibusdam poetis, cum intelligunt se subire periculi aliquid in verbis transferendis, cum igitur in ędibus nostris lucerna in obscuram aliquā partem domus importata, repente inde tenebras pellat, splēdoreq; omnia impleat, cogitare possumus infinitum lumē parere lucernam, quę mundo ipsi respōdeat, quod manifesto sol ipse facit.

cit, Nam quod alij eandem translationem alio nomine accusarunt; dixeruntq; translatum id uerbum sordidum esse ac fœtidum, sine causa fortasse id fecerunt, cum enim à luce uocabulum id conformatum sit, & decus & honestatem in se summam habet; nec usus tantum lucernarum est in culina, sed in alijs etiam splendidissimis partibus domus, ut in mensis quoque nobilium & opulentorum hominum. nam si oleum tam molestum naribus esset, tamque male oleret, male nobiscum ageretur, qui sequimur studia litterarum, è materia quoque non paucas ipsarum effici, quæ uilis non sit; formamque satis elegantem habeat, notum est.

Ἑτέραν οὖν ἐπινοήσωμεν μεταφορὰν μικρότητος αἰτίαν γινομένην μᾶλλον, ἢ μεγέθους; δεῖ καὶ ἐκ τῶν μειζόνων μεταφέρειν εἰς τὰ μικρά, οὐ τὸ ἐναντίον, οἷον ὡς ὁ Ξενοφῶν φησιν. Ἐπεὶ δὲ πορευομένων, ἐξεκύμηνέ τι τῆς φάλαγγος: τὴν γὰρ τῆς τάξεως παρεκτροπὴν ἐκκυμαινούσῃ θαλάσσῃ ἤκασε καὶ προσωνόμασεν. εἰ δέ τις μεταβαλὼν εἴποι ἐκφαλαγγίσασθαι τὴν θάλασσαν, τάχα μὲν οὐδὲ οἰκείως μετοίσει: πάντῃ δὲ πάντως μικροπρεπῶς.

Alteram igitur excogitemus translationem exilitatis potius causam, quàm magnitudinis; oportet enim ex maioribus trasferre ad parua, non contra, ceu Xenophon inquit, Ἐπεὶ δὲ πορευομένων ἐξεκύμηνέ τι τῆς φάλαγγος: *Aciei enim perturbationem fluctuanti mari comparauit, indeque nomen sumpsit. siquis vero immutatis nominibus dixerit* ἐκφαλαγγίσασθαι τὴν θάλασσαν, *fortasse etiam non satis apte transferet, omnino autem tenuiter.*

Quamuis Homeri locum culpa uacare conatus sit ostẽdere, videtur tamen fateri posse quempiam in id uitium incidere, qui non didicerit unde sint uerba transferenda, & à re minori ad maiorem ampliorem que traducat: cum contra omnino faciẽdum sit. Inquit igitur, reuertens ad id, quod proposuerat, non nullas scilicet translationes conterere potius res, quàm amplificare. Aliud igitur translationis genus extare cognitum habebimus, quod magis aptum sit ad res minuẽdas, quàm amplificandas. Oportet enim à maioribus rebus sumpta ad minores comportare nomina: non contra à minoribus tenuioribusq; ad grandiores traducere. id autem elegãtem eruditumq; scriptorem seruare Xenophontem docet in primo libro ἀναβάσεως, cum narraret, propinquis iam exercitibus duorum fratrum ac congredi parantibus, partem quandam Græcarum copiarum ordinem non tenuisse. in hac enim re exponenda uerbo translato usus est: & ἐξεκύμηνε dixit, idest fluctuauit. nam uerbum etiam hoc Latinum ab eadem re translatum ad alias similes ostẽdendas ab optimis auctoribus traducitur. T. Liuius certè in pugna illa magna exponenda, qua P. Scipio Hannibalem in Africa vicit, vt Xenophon Græcò, Latino hoc ipse vsus est. inquit enim. Principum quoque signa fluctuare cœperunt. cui tamen malo confusionique ordinum, quod remedium statim adhibuerit optimus imperator diligenter narrat. Explicans autem Demetrius consilium auctoris, translationemque illam, inquit. Aciei enim ordinisque aberrationem similem fecit mari fluctuanti, uentisque agitato: indeque sumpto nomine ipsam appellauit. consequutus autem est quod voluit Xenophon; nam & dignitatem & splẽdorem sententiæ illi attulit. Addit Phalereus, quod tradebat nunc confirmare volens. Si quis immutata & conuersa re, ostendere inquam volens mare commotum ventis ac fluctuãs, nomen duxisset ab ordine militari perturbato: acieque aberrante, dixisset ἐκφαλαγγίσασθαι τὴν θάλασσαν, vt fortasse non apte; neq; ratione vsus fuerit ea trãslatione, ita omnino ac sine vlla dubitatione tenuiter, atque humiliter rem exposuisset. Videtur autem adhuc ambigere Demetrius,

an probati debeat, recipiq́ue genns hoc translatioois, discrepãs à reliquis, & quod extenuat, conteritq́ue, cum dicat eum, qui inde transferat: fortasse non translaturũ esse verba ratione: neque accommodatè. Cicero quoque in I I I. libro de oratore hoc admoouit, quo loco etiã indicauit posse peccari in vera ratione, si quis illic modum non teneat, & à nimis magois rebus sumat oomina ad tenues paruasque illustrandas. inquit enim. Nolo esse, aut maius quàm res postulet, tempestas comessationis: aut minus comessatio tempestatis. Quintilianus præterea in VIII. his verbis. Sunt etiam quædã & humiles translationes, vt id, de quo modo dixi. Saxea est verruca. intellexit autem locum hunc eiusdẽ libri. vbi de varijs vitijs orationis loquitur. Deformitati proximum est humilitatis vitium: ταπείνωσιν, vocât. qua rei magnitudo, vel dignitas minuitur, vt Saxea est verruca in summo mõtis vertice. Animaduertẽdum autẽ translationem hanc, quam vitupetat Quintilianus: & si extenuat rem, atque humilis, vitiosaque videtur, tamen receptam olim fuisse, probatamq́ue consuetudini: nam in agro Pisano editissimus collis, ac superans altitudine vicinos omnes quamuis ingentes montes, non solum traoslato eo oomine vocatur, sed etiã imminuto illo, ὑποκοριστικῶςque Verrucula nominatur. Similitudo autẽ (vt arbitror) quæ maxima inter eas res est, tãtum valuit, vt humilitatis periculum negligeretur. nam quod ad exemplum ipsum Xenophontis attinet, nos quoq; patrio nostro sermone segetes grandiores fauonio motas, translato à mari, leuiore vẽto agitato, nomine, ondeggiare passim dicimus. non tamen contra, quamuis res similis sit, mare flatu aliquo agitatum, fluctuansque, ficto à segetibus verbo, quas biade vocamus, biadeggiare diceremus: atque id facimus à natura ipsa docti & instructi, non præceptis eruditorum homioum imbuti. Cum autem, vt declaratum est, Angelus Politianus nostro illo verbo μεταφορικῶς vti posset in poemate quodam suo, quod maiore animo inchoauit quàm absoluit, maluit tamen ex eo imaginem facere. in celebrandis enim voluptatibus, quas capiunt qui in agro otiose viuunt, cum hanc etiã posuisset inquit. Et le biade ondeggiar, come fa'l mare,

Ενιοι δὲ καὶ ἀσφαλίζονται τὰς μεταφορὰς ἐπιθέτοις ἐπιφερομένοις, ὅταν αὐτοῖς κινδυνώδεις δοκῶσιν. ὡς ὁ Θέογνις παρατίθεται τὸν τόξον φόρμιγγα ἄχορδον ἐπὶ τοῦ τῷ τόξῳ βάλλοντος: ἡ μὲν γὰρ φόρμιγξ κινδυνῶδες ἐπὶ τοῦ τόξου: τῷ δὲ ἀχόρδῳ, ἠσφάλισται.

Quidam autem muniunt translationes epithetis admotis, cum ipsis periculosæ visæ fuerint. Vt Theognis τόξον vocat φόρμιγγα ἄχορδον de illo qui arcu feriret: φόρμιγξ nanque, lubricum quiddam de arcu: illo autẽ ἀχόρδῳ munitum est,

Vsum translationum lubricum esse: ornatumq; hunc non sine periculo quopiã adhiberi orationi supra iodicarat: nunc rationem, quam secuti non nulli sint, vt malum declinarent: remque omnem io tuto ponerent, ostendit: illos enim solitos dicit, cum visæ ipsis fuerint translationes aliquid in se periculi habere: metuerintq;, ne explodantur, fulcire ipsas epithetis illatis, ilicoque adiunctis. exemplum autem profert Theognidis, prisci poetæ, atq; id diligenter explicat: ille nanq;, cum arcum significare vellet, vt ostendit Demetrius, pro τόξον, quæ vox id valet, posuerat φόρμιγγα ἄχορδον. idest lyram sine neruis. loquebatur autem de eo, qui arcu vteretur, sagittisque feriret. recte autem ipsum fecisse: nec sine causa remedium id adhibuisse docet magister hic noster, dicens. φόρμιγξ enim periculi plena res est, si quis eo vocabulo pro arcu vtatur, cũ lyrã valeat: epitheto tamen illo eius vocis translatio munita est, atque omnis metus lapsionis depulsus. Plures autẽ huiuscemodi translationes apud poetas inueniuntur. nã noster etiam diuino ingenio præditus, à naturaq; ipsa

factus,

factus, Dantes, in grandi suo poemate. quod omnibus luminibus & verborum, & sententiarum ornauit, cum in collatione quadam exponenda inquit. Si come neue tra le viue traui. vsus sane est verbo translato: arbores enim stantes, abietesque trabes appellauit, quia ex ipsis illis arboribus cæsis trabes conficiuntur: metuens tamen ne durum id videretur, atque exploderetur, muniuit illud epithero. viuas enim appellans, declarauit quas trabes intelligeret: docuitque se abietes ipsas, ac siluas significare. Non arbitror autem alienum esse exemplis etiam nostri sermonis aliquando uti: cum elegans in primis sit, ac diligentia summorum ingeniorum valde expolitus. præsertim in ea materia doctrinaque explicanda, cuius præcepta non Græcæ linguæ propria sunt, sed omni sermoni cum ipsa communia.

Πάντων δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἡ συνήθεια, καὶ μάλιστα μεταφορῶν, διδάσκαλος: μικροῦ γὰρ σχεδὸν πάντα μεταφέρουσα λανθάνει, διὰ τὸ ἀσφαλῶς μεταφέρειν, λευκήν τε φωνὴν λέγουσα, καὶ ὀξὺν ἄνθρωπον, καὶ τραχὺ ἦθος, καὶ μακρὸν ῥήτορα, καὶ τἄλλα, ὅσα οὕτω μεταφέρεται μουσικῶς, ὥστε ὅμοια δοκεῖν τοῖς κυρίοις.

Omnium autem & aliorum consuetudo magistra est, & maxime translationum: parum enim ferme abest quin omnia translatis verbis vocãs fallat, quia tuto transfert verba: cum vocem albam appellet, & acutum hominem, & asperos mores, & longum oratorem, & alia, quæcunque sic lepide transfert, vt similia videantur proprijs nominibus.

Præcipit nunc Demetrius diligẽter, ut qui culpam in hac re vitare velit: laudemque nõ mediocrem adipisci, referat se totum ad consuetudinem loquendi, atque illam imitetur: ipsam enim, vt alias etiã virtutes orationis posse tradere, ita etiam optimam magistram esse verborum transferendorum: præcipueque in hoc multum ualere. Signo autem huius rei hoc utitur, quod cum pæne cuncta, quæ dicit, verbis translatis exponat, fallit tamen hoc ipsius studium multos. nec mirum est ipsos hoc non animaduertere, quia tuto id facit: vtiturque translationibus ab omni periculo offensionis remotis. ponit autem statim hoc prolato Demetrius exempla plura translationum visitatarum, & in communi usu loquendi frequentium: earundemq; extra omnem casum periculi positarum. affirmans ipsam dicere cãdidam uocem, & acutum hominem & asperos mores: nec nõ longum oratorem. aliaque huiuscemodi non nulla, quæ adeò apte venusteque transfert, vt similia trãslata ea nomina proprijs videantur. Quam candidam vocem dixi, vocat ipse λευκὴν φωνήν: appellari autem in voce λευκὴν docuit etiam Aristoteles, in primo libro topicorum, vt cõtrarium quoque ipsius, μέλαν. An candidum album ve in Latina lingua; uoci tribuatur, affirmare non ausim: nos certe patrio sermone, quod respondet Græco nomini, ductumque uidetur à Latino: aliud tamen significante, chiara voce dicere consueuimus. Aspetum autem & durum. μεταφορικῶς Latini vsurpant, vt Cicero in III. libro Tusculanarum his verbis. Sed Epicuro, homini aspero & duro, non est hoc satis. Consuetudinem autem loquendi plenam esse translatorum verborum testatur etiam Alexander Aphrodisiensis in primum librum analyticorum priorum: locum autem ipsum non monstrabo: neque sententiam omnem illius aperiam quia accurate hoc feci in commentarijs meis in librum, qui extat, Aristotelis de arte poetarum.

Τοῦτον ἐγὼ κανόνα τίθεμαι τῆς ἐν λόγοις μεταφορᾶς, τὴν τῆς συνηθείας τέχνην, εἴτε φύσιν. οὕτω γοῦν ἔνια μετήνεγκεν ἡ συνήθεια καλῶς, ὥστε οὐδὲ κυρίων ἔτι ἐδεήθημεν, ἀλλὰ μεμένηκεν ἡ μεταφορὰ κατέχουσα τὸν τοῦ κυρίου τόπον, ὡς ὁ τῆς ἀμπέλου ὀφθαλμός: καὶ ἔτι ἕτεροι τοιοῦτοι.

Hanc ego normam ſtatuo translationis, quæ in oratione fit, conſuetudinis artem, ſiue naturam. ſic igitur quædam tranſtulit conſuetudo belle, vt ne proprijs quidem amplius eguerimus, ſed manſit translatio ſede proprij occupata, vt vitis ὀφθαλμὸς, & ſi quid aliud huiuſcemodi.

Manet in eadem re declaranda Demetrius, quod peccare nullo modo poſſumus, ſi ſequimur conſuetudinem ſermonis: conſuetudiniſq; ipſius in hac re iudicium vir tuetur, amplificat hoc pacto. Si quis ex me quærat qua norma huius boni adipiſcẽdi: vitijque declinandi vti poſſit, hanc ego certam eſſe ſtatuo normam tranſlationis aptę ſolutæ orationi: conſuetudinis inquam ipſius artem, ſiue naturam dicere volumu: conſuetudo enim profecto non nulla tranſtulit adeo apte, vt ne proprijs quidem amplius eguerimus: ſtudij ve aliquid in ipſis conformaodis poſuerimus. vetũ inquit mãſit tranſlatio, occupans alienam ſedem tanquam ſuam: fungenſque officio proprij nominis. cuiuſmodi eſt inquit vitis ὀφθαλμὸς. Græci nanque, vt nos patrio noſtro ſermone facimus, oculum vitis appellabãt, quam Latini gemmam dixerunt. tranſlatis ambo nominibus à diuerſis rebus. appoſite tamen propter ſimilitudinem rem eandem ſignificantibus. Addit autem Demetrius. Et ſi quid aliud huiuſcemodi eſt. plura verò eſſe facile intelligimus. vt quæ Cicero collegit, cũ tenuem oratorem formaret, dixiſſetque debere illum eſſe in omni ornatu orationis verecundum ac parcum: adiunxit enim. Tranſlatione fortaſſe crebrior, qua frequentiſſime ſermo omnis vtitur, non modo vrbanorum, ſed etiam ruſticorum. Si quidem eſt eorum gemmare vites. ſitire agros. lætas eſſe ſegetes. luxurioſa frumenta: cuncta enim ſimilia ſunt ſuperiori. Quid intellexer: Demetrius, κοινὰ dicens, manifeſtum eſt. eodem autem pacto Cicero verbo hoc i[illegible] Græco vſus eſt, de trãſlationibus itidem differens in epiſtola quadam ad Tironem: hæc enim eius verba ſunt. Sed heus tu qui κανὼν eſſe meorum ſcriptorum ſoles: docet enim ſe ſolitum iudicio ipſius tanquam norma quadam dirigere ſua ſcripta: cum tamen tunc ille in transferendo verbo lapſus eſſet.

Σφόνδυλος μέντοι καὶ κλεὶς, τὰ ἐπὶ σώματος, καὶ κτένες: οὐ κατὰ μεταφορὰν ὠνόμασται, ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητα. διὰ τὸ ἐοικέναι τὸ μὲν κτενὶ, μέρος: τὸ δὲ, κλειδὶ, τὸ δὲ, σφονδύλῳ.

Σφόνδυλος tamen & κλεὶς, cum de corpore dicuntur, & κτένες, non per translationem nominata ſunt, ſed per ſimilitudinem. quia hæc quidem pars pectini: hæc autem claui: illa vero verticillo ſimilis eſt.

Tradit nunc Demetrius partes quaſdam noſtrí corporis, quę nominibus proprijs aliarum rerum videntur vocari, non dici μεταφορικῶς, ſed propter ſimilitudinem earum rerum, vnde nomen exiſtimantur accepiſſe, illo modo primum eſſe appellatas: quare nomen illud non minus ipſarum proprium haberi debere, quàm primarũ illarum, quibus primo impoſitum fuit: conſilio enim eorundem, quibus id facere licuit, hoc quoque geſtum eſt cogitarunt vero illi tunc nominibus tãquam notis quibuſdam res indicare, nõ orationem expolire. Ne quis igitur eo errore teneatur, admonet hoc ipſe diligenter. atq; inquit. σφόνδυλος vero (eſt autem ſpinæ humanæ os:) nec non κλεὶς, quod clauim valet, partem corporis noſtri. præterea κτένες, quod eiuſdem generis eſt, non ſunt vocata verbis tranſlatis, ſed propter ſimilitudinem ita appellata. quia hæc pars noſtri corporis inſtruméto, quo capillos pectimus, ſimilis eſt: hæc claui: hęc verò turbini, & ipſo inſtrumento, quo mulieres in librando fuſo, dum nent, vtuntur, vnde à fuſo ipſo in patrio noſtro ſermone nomen impoſitum habet.

Admirandum autem videtur, si vocabula hæc translata non sunt, quomodo in vite ὀφθαλμός, siue gemma, translata vere dici possint: illa enim quoq; palmitis pars, cum turget appetente vere, propter similitudinem earum rerum, diuersis linguis & oculus, & gemma, vocata est. nec ulla sanè translatio est, in qua similitudo nō requiratur: nam Aristoteles etiam in III. libro de partibus animantium, cum animal nullū cornua habere tradidisset, quod non animantem pariat: intelligereíque vocari vulgo cornua multarum aliarum rerum, inquit illa dicta esse propter similitudinem, & translato verbo: nec esse vera cornua, quia munere proprio ipsorum non funguntur. Verba ipsius ponam. Ἔχει δ' οὐδὲν, μὴ ζωοτοκοῦν: καθ' ὁμοιότητα δὲ καὶ μεταφορὰν λέγεται καὶ ἑτέρων τινῶν κέρατα. & quæ sequuntur. Dicere autem potuit Demetrius, partes eas nostri corporis similitudine, quam habēt cum illis rebus nomen nactas, quia maior est expressiorque in illis similitudo, & quæ oculis cernatur, cum trāslatorum verborum similitudo non appareat, sed animo tantum percipiatur. Animaduertendum præterea videri Aristotelem illic appellare verba trāslata, quæ sunt ὁμώνυμα, cochlearum nanque cornua: aliarumque bestiolarum, manifesto sunt ὁμώνυμα cornibus boum: nomen enim prorsus idem est: ratio autem ipsius, ratioque longe alia. vnde fuere, qui dixerint translata nomina atque ὁμώνυμα eadem esse. Quæ certe supra Demetrius exempla ponit translationum frequentatarum, certum est Aristotelem vocare ὁμώνυμα. intelligo autem vocem λαλιά, ingenium asperum, hominem acutum, longum oratorem. Quid igitur mihi in mentem venerit: quidque existimem de hac controuersia, volo aperire. Constat Aristotelem aliquando μεταφορὰν cepisse late, omnemque è sua sede in alienam verbi comportationem vocasse metaphorā, quod vidit etiam Cicero. cum igitur (vt opinor) hoc pacto sumptum est id verbum, ὁμωνυμία recte appellatur translatio: translationis nāque pars est: intelligo autem cum plures res eodem nomine uocantur, cognominesque sunt. quod tamen nomen vnius illarum proprium sit: ceteræ autem nomine carent, ut pes in naui dicitur. vocatur item pes betæ, pes mensæ, pes lectuli, & pes animantium, quarum ipsum proprium suumque est: cum autem aliquid alieno nomine uocatur suauitatis, elegātięque causa, quia suum propriumque res illa nomen habet, quo commodè appellari posset, sed sine splēdore dignitateque ulla, hæc vocatur translatio. quæ pars & ipsa est, speciesque amplioris illius translationis. hanc autem videtur Porphyrius distinguere ab ὁμωνυμίαις neque enim vult res temporis causa, ἑρμηνείας que alieno vocabulo appellatas, cognomines esse illis quarum id proprium est, quia illæ non semper neque ab omnibus illo modo uocātur, sed à quibusdam tantum, voluptati seruientibus eorum, qui audiunt: concinnitatisque studiosis: cognomines verò res sunt, quæ perpetuo id seruant, quamuis aliunde olim sumpserit inopiæ causa. cognomines autem inter se, & illis, quarum nomen illud proprium est, quod sibi asciuerunt. sed de omni hac re copiosius in commentarijs meis in librum de arte poetarum disserui.

Ἐπὰν μέντοι εἰκασίαν ποιῶμεν τὴν μεταφορὰν, ὡς προλέλεκται, στοχαστέον τοῦ συντόμου καὶ τοῦ μηδὲν πλέον τοῦ ὥσπερ, προστιθέναι. ἐπεί τοι ἀντ' εἰκασίας παραβολὴ ἔσται ποιητική. οἷον τὸ τοῦ Ξενοφῶντος. Ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος ἀπρονοήτως ἐπὶ κάπρον φέρεται. καὶ, Ὥσπερ ἵππος λυθεὶς διὰ πεδίου γαυριῶν καὶ ἀπολακτίζων: ταῦτα γὰρ οὐκ εἰκασίαις ἔτι ἔοικεν, ἀλλὰ παραβολαῖς ποιητικαῖς, τὰς δὲ παραβολὰς ταύτας, οὔτε ῥαδίως ἐν τοῖς πεζοῖς λόγοις τιθέναι δεῖ, οὔτε ἄνευ πλείστης φυλακῆς.

Postquam autem imaginem e translatione fecerimus, vt prædictum est, proponere nobis ante oculos debemus breuitatē, & vt nihil plus quā ὥσπερ adiungamus: quia tunc pro imagine collatio esset poetica. ceu illud Xenophontis,

phontis. ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος ἀπρονοήτως ἐπὶ κάπρον φέρεται. & ὥσπερ ἵππος λυθεὶς διὰ πεδίων γαυριῶν καὶ ἀπολακτίζων: *hac enim non imaginibus amplius similes sunt, sed collationibus poeticis: collationes autem has, neque facile in pedestri oratione ponere oportet, neque sine summa cautione.*

Cum auctor nobis supra fuisset Demetrius, vt si quando translatio durior inuerecundiorque visa fuerit, immutemus ipsam: ex eaque faciamus imaginem, quam εἰκασίαν vocat, quomodo cõformetur hæc imago docet. nam hic quoque peccari posset: & non minus fortasse periculum crearetur ei, qui fingere ipsam nesciret, quàm illi, qui non ratione transferret. Admonet igitur, vt cùm visum nobis fuerit à translatione, imaginem facere, studeamus breuitati: nihilque amplius adiungamus ei verbo trãslato, quàm particulam, qua similitudo significetur: multo enim minus peccare possunt: tutioresque sunt ab omni prolapsione, qui aliquã rem alicui similem esse dicunt, quàm qui illam ipsam esse affirmant. quod faciunt qui vtuntur imaginibus. ὥσπερ autem ipse adponi debere ostendit, quod valet quasi, tanquam, velut.

Narrat Longinus quoque, de hac & ipse re sedulo differens, Aristotelem ac Theophrastum existimasse nõ nulla adhiberi oportere ad leniendas audaciores translationes: & esse illa tanquam remedia quædã ac medicamenta huius mali: μειλίγματα ipse vocat. qui tamen in illis non tantum ὥσπερ ponit, vt hic & supra Demetrius, sed alia præterea quędam, quæ vim sanè eandem habent, quamuis non sint omnino similia huic. illa vero sunt. εἰ χρὴ τοῦτον εἰπεῖν τὸν τρόπον. & εἰ δεῖ παρακινδυνευτικώτερον λέγειν. Nam cum alterutrum horum fit, nõ arbitror amplius illas appellari posse imagines sed tantum liberare periculo ac culpa cõfessionem hanc rei lubricæ, quam attingit, oratorem. quare similitudinem non paruam habent posteriora hæc cum eo, quod præcipit alter eorum in III. libro de arte dicẽdi: ac communi peruulgataque voce confirmat. Verbis autem ipsorum vtar in exponenda ratione, quam illos Longinus dicit reddidisse sui consilij ἡ ὑποτίμησις ἐστὶ τῶν τολμηρῶν. Eodem pacto Cicero translationem muniuit, cum inquit. Ego itaq; pacis, vt ita dicam, alumnus. Cum autem supra exempla nõ nulla imaginum posuerim & Græca, & Latina, nunc locos, quosdam. T. Liuij adiungam. quibus intelligatur & ipsum hoc pacto munire voluisse periculosiores translationes, simulq; res illas illustrare in XXXIX. igitur lib. cum inquit (sunt autem verba ex oratione Lycortæ ad Ap. Claudiũ,) Vestrę enim illæ deformes veluti cicatrices seruitutis erãt. & post in eadem oratione. Muris velut compedibus circundatis vincti per c. annos fuistis. & alio item loco. Cuius residua quædam velut semina ex prioribus malis item priore anno apparuerunt. Eiusdem generis est illud è XXXX. libro. Huius atrocitas facinoris nouam velut flammam regis inuidię adiecit Quid autem mali gignatur illis, qui in simili explicãdo prolixiores, accuratioresq; fuerint, declarat Demetrius hoc pacto. Quia nisi breues admodũ fuerimus: contraq; diutius in imagine illa fingenda commorati erimus, pro imagine collatio poetica erit. poetica autem addens, apertius vitium ipsius demonstrauit: nec aptam eam esse illi personæ ac tẽpori vllo modo significauit. Vtitur autem exemplo collationis loco Xenophõtis è primo libro παιδείας. cũ enim Cyrum, puerum adhuc magno impetu in Assyrios incurrisse narraret: plusque studij in hoste sauciando, quam in semetipso regendo posuisse, rei declarandę causa simili generosi canis vsus est. qui & ipse rudis adhuc temere irruit in aprum sine vlla cura proprię salutis. Sed aliud etiã statim Demetrius ponit. concise vt superius. illud tamen illustri loco positum ad quid explanandum adhibitum sit, fallere non potuit: cum posterius hoc inuentum à me apud auctorem non sit. videtur autem alicuius spiritus magnos declarare, qui toto corpore gestiret. Simile igitur est. Veluti equus solutus vinculis per campum fertur erecta ceruice exultãs ac calcitrans. Addit autem Phalereus huiuscemodi locos non esse pares imaginibus, sed collationibus poeticis atque earum speciem habere, has autem collationes non facile in prosam pedestremque orationẽ recipi oportere affirmat; nec sine magna animi prouisione. locum enim ipsas quoq; illic habere ali-

quando exemplis etiam Ciceronis intelligimus. In oratione enim pro L. Muræna inquit. Vt aiunt in Græcis artificibus eos auledos esse, qui citharœdi fieri nõ potuerint, sic non nullos videmus, qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris studium deuenire. & in eadem post. Nam vt tempestates sæpe certo aliquo cæli signo commouentur, sæpe improuiso, nulla ex certa ratione, obscura aliqua ex causa excitantur, sic in hac comitiorum tempestate populari sæpe intelligas quo signo cõmota sit, sæpe ita obscura est, vt casu excitata esse videatur. Sed nõ longe etiam à principio huius orationis tertia hæc collatio est. Quod si è portu soluẽtibus, ij qui iam in portum ex alto inuehuntur præcipere summo studio solent, & tempestatũ rationem, & prædonum, & locorum. quod natura fert, vt eis faueamus, qui eadem pericula, quibus nos perfuncti sumus, ingrediantur. & quæ sequuntur. Quibus exemplis vsus est etiã Quintilianus. qui tamen non animaduertit huiuscemodi collationes timide attrectandas esse ab oratoribus: omnibusq; auctoribus, qui soluta oratione aliquid scribunt. quia vsus earum sit proprius poetarum. Vidisse autem hoc prius Aristotelem constat. vnde etiam existimare licet Demetrium id accepisse: hæc enim ipsius verba sunt in III. libro de ratione dicendi. χρήσιμον δὲ ἡ εἰκὼν καὶ ἐν λόγῳ, ὀλιγάκις δέ· ποιητικὸν γάρ· ambo igitur vsum illarum concedunt oratori: modicum tamen eum & rarum: causamq; eandem afferunt sui iudicij. Cum autem non nulli fuerint ingeniosi viri, quos offenderit longa illa similitudo, ac collatio denique, posita à Ioãne Casa initio illius orationis, quam ad Carolum Quintum Imp. Hetrusco nostro sermone scripsit, non sine causa illi (vt apparet) suspectum eum locũ habuerunt: timuereque ne vitio affinis esset; qui tamen contra præcepta magnorum huius artis doctorum commissum id nesciebant; sed naturæ habitu in eam opinionem venerant, ac nullo modo, eo maxime loco positum, probabant. putandum autem est in hãc fraudẽ ipsum incidisse (si hoc nomine factum illud appellari debet,) quia toto animo ille semper in ornamentis poetarum conquirendis occupatus fuit. quo studio in primis tenebatur; in eoq; ad summam laudem peruenit, cum perfectum, omniq; virtute cumulatum & sua & Latina lingua carmen condiderit; nõ enim vnam solum hanc imaginem illic, sed alias etiã longius productas inueniri certum est. Auctoritatem vero Ciceronis ipsum sequutũ fecisse quod fecit, liberat doctissimum virum, ac singulari ingenio præditum omni culpa. qui Cicero sanè non in ea tantum oratione libere ac sine vllo metu offensionis eas adhibuit, sed in alijs quoq; non nullis. Quin etiam in secunda, quam contra M. Antonium habuit, cum res maximas tractaret: in grauissimoque senatu verba faceret, non veritus est simile adhibere. imaginemq; illius rei, quam exprimere volebat, ante oculos eorum collocare: inquit enim. Vt igitur in seminibus est causa arborum, & stirpium, sic huius luctuosissimi belli semen tu fuisti: Et paulo post iterum, cum eidẽ rei auxilio alius similis lucem afferre vellet. Vt Helena Troianis, sic iste huic reip. causa belli, causa pestis atque exitij fuit. Nam T. quoque Liuius narrat Leontem legatum Atheniẽsium, cum purgaret gentem Ætolorum Romæ auxilio collationis mouisse senatũ: causamque illam multum adiuuisse. quare uõ possunt illæ penitus alienæ existimari ab eo genere dicendi, cum tantos illic aliquando fructus tulerint. Restat igitur considerandum, an locus ille eam ferat; rectumq; sit a similitudine orationem talẽ ordiri. Hoc etiam accurate hoc in loco animaduertendum est, cum & Aristoteles & Demetrius longas plenasq; imagines ac collationes assignent poetis: propriasq; ipsas esse velint studij ipsorum: contra autem breues & concisas conuenire oratoribus dicant, non esse ita accipiendum hoc, vt non putemus vllo pacto licere poetis breui etiam, cum velint, imagine vti: plures enim quoque illius generis apud optimos poetas inueniũtur, vt illa est, qua declarauit Homerus quomodo Thetis emersisset ex aquis, auditis filij precibus: qui euocarat illam è profundo maris, vt si vllo pacto posset, præsidio sibi esset, pelleretq; ab ipso contumeliam eam, quam acceperat ab Agamemnone. ponere enim volens ante oculos celerem aduentum Thetidis Homerus inquit ipsam veluti caliginem exisse è cano mari. Cum igitur vno penè verbo rem conficiat: inquit enim. ἠΰτ' ὀμίχλη, dubitari non potest, quin hæc imago breuis sit, sed aliæ etiam huiuscemodi apud ipsum reperiuntur. Καὶ ὥστ

apetiret. [illegible]. Sed cum idem accuratus scriptor eodem loco docuerit quid sit συντομία: cuius verbi, reique ab ipso significatæ, meminit hic quoque Demetrius: nec non superiore in exemplo Aristoteles, non alienum puto sententiam illius hic testificari. ita igitur ille definiit breuitatem hanc: dixitque συντομίαν esse orationem, quæ maxime oportunas res ostendit: nec adiungit quod minime necessarium est. quod sane & in verbis & in rebus manet, vt ipse diligẽter illic tradit, de tota hac re copiose: exemplis quoque positis, disputans.

Ὄνομα δ' ἀντὶ λόγου τίθεται, οἷον ὡς ὁ Ξενοφῶν φησιν. Ὥστε οὐκ ἦν λαβεῖν ὄνον ἄγριον, εἰ μὴ οἱ ἱππεῖς διαστάντες θηρῷεν διαδεχόμενοι. ὀνόματι. οἷον ὅτι οἱ μὲν ὄπισθεν ἐδίωκον· οἱ δ' ἀπήντων, ὑπελαύνοντες πρόσω, ὥστε τὸν ὄναγρον ἐν μέσῳ ἀπολαμβάνεσθαι· φυλάττεσθαι μέντοι διπλᾶ τιθέναι τὰ διπλᾶ ὀνόματα· τοῦτο γὰρ ἔξω λόγου πεζοῦ τὸ εἶδος.

Nomen autẽ pro ratione ponitur, quẽadmodum Xenophon inquit, quod οὐκ ἦν λαβεῖν ὄνον ἄγριον, εἰ μὴ οἱ ἱππεῖς διαστάντες θηρῷεν διαδεχόμενοι: *nomine, ceu quod* οἱ μὲν ὄπισθεν ἐδίωκον: οἱ δ' ἀπήντων, ὑπελαύνοντες πρόσω, ὥστε τὸν ὄναγρον ἐν μέσῳ ἀπολαμβάνεσθαι. *cauere tamen oportet duplicia ponere duplicia nomina: hoc enim migrat è forma pedestris orationis.*

Longiore exẽplo rem explicat, illustrem locum capiens elegantissimi scriptoris: Xenophon enim in primo libro ἀναβάσεως, cum narraret Cyrum cum exercitu in Arabiam venisse: naturamq; eius regionis describeret, in alijs etiam tradidit magnam uim onagrorum ibi repertam fuisse, quos aliquando soliti essent equites uenari, ut reliquas feras. cumq; mirã illorũ celeritatem esse affirmasset: superabant enim illi cursu equum, quam rationem excogitassent equites, ne effugere possent, docuit, nunquã autem Xenophon iuncto illo nomine usus est: cum enim bis eos appellet, primum ὄνους ἀγρίους vocauit. deinde non addito epitheto simpliciter ὄνους: non enim in medijs uerbis, quę inde sumit Demetrius id uerbum apud auctorem positum est. Sed è superiore oratione eo translatum ab ipso est: sic enim scripsit Xenophon. θηρία δὲ, πλεῖστοι μὲν οἱ ἄγριοι ὄνοι. & quæ sequuntur. ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ ἱππεῖς ἐδίωκον ἐνίοτε. καὶ οἱ μὲν ὄνοι ἐπεί τις διώκοι, προδραμόντες ἂν εἱστήκεσαν: πολὺ γὰρ τῶν ἵππων θᾶττον ἔτρεχον, καὶ πάλιν ἐπεὶ πλησιάζοι ὁ ἵππος ταὐτὰ ἐποίουν. ὥστε οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἱππεῖς θηρῷεν διαδεχόμενοι τοῖς ἵπποις. τὰ δὲ κρέα τῶν ἁλισκομένων ἦν παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις: ἁπαλώτερα δέ. Dissoluit igitur illic Xenophon verbum, quo consuetudo iuncto utebatur. nam M. etiam Varro onagros eos uulgo uocatos docet in II. lib. rerum rusticarum, dicens. Asinorum genera duo. unũ ferum, quos uocant onagros. & Virgilius noto carmine eodem pacto ipsos appellat. quod autem ille dixerat oratione, nomine, iũcto scilicet, exponi posse Demetrius docet: conformat enim ipse exẽplum hoc pacto, simul autem uerba interpretabor. Equitum pars à tergo sequebantur: alij uerò occurebant. agitãtes ante, ut onager ita in medio interciperetur. Admonet autem in extremo huius præceptionis Phalereus, ut caueamus ne frequentemus hæc iuncta nomina: dupliciaq; hæc ipsa duplicia uerba ponamus: nunc enim διπλᾶ uocat huius culpæ magis declarandæ causa, quæ supra semper σύνθετα vacarat: rationemque reddit huius animaduersionis hoc pacto. hoc enim egreditur formã pedestris orationis ac solutæ, & tanquã exit migratq; è terminis ipsius. unde meritò ab Antigono rege insimulatus est sophistes ille, qui cũ eo agẽs & crebris & duriter audacterque formatis duplicibus nominibus utebatur. Vocẽ illius ineptis nominibus inclusam: meritoque à potentissimo rege explosam, recitaui in commentarijs in artem

H iiij dicendi

ga verò, regit equos, vt nomen etiam ipsum indicat, quo appellatur Græco sermone: atenẽdis enim ille moderandisque habenis vocatus est. Addit autem Demetriua constituta similitudine. Tuto igitur, & sine vllo metu lapsionis dicet, qui prætorem: intelligo autem summum magistratum, appellabit gubernatorem ciuitatis: & contrà gubernatorem dicet prætorem, præfectumque nauis. mutauit autem Phalereus nomen: cum enim supra στρατηγὸν dixisset, nunc eundem appellat ἄρχοντα. idem enim valent: στρατηγὸς nanque cum significet crebro ducem exercitus, valet etiam, vt acceptus est à Demetrio, summum magistratum in ciuitate, quem Athenis ἄρχοντα vocare consuerant. vnde Cicero in libro de Fato cum tempus ostenderet, quo fato functus est Epicurus, verbum Græcum retinuit. Morietur enim inquit Epicurus, cum duo & septuaginta annos vixerit archonte Pytharato: ita enim passim loqui solitos Atticos exemplis scriptorum historiæ intelligitur. Animaduertendum autem, cum inquit omnes hos, quos appellauit, esse ἄρχοντας, videri ipsum ostendere translationes has esse à specie ad speciem: sic enim vocauit Aristoteles, cũ duabus pluribusue partibus vnius alicuius rei existentibus, vna aliqua pro altera sumitur: & contra etiã, cum vsus postulat, fit: cum tamen planum sit, hæc verba translata ἐκ τοῦ ἀνάλογον esse: eadem enim ratio, quæ est prætoris ad ciuitatẽ, gubernatoris est ad nauim. quod etiam vere de auriga dicitur: par enim ipse quoque est ambobus illis in eo munere obeundo, quod sustinet. An nihil vetat translationes etiam has, quæ propriè vocarentur ἐκ τοῦ ἀνάλογον, id etiam in se habere, quod à Demetrio traditum est in his ipsis contineri: cum enim quando aliquis vocat fundamentũ alicuius ædificij carinam: aut contra, certo teneatur proportionem illarum rerum secutum eũ esse; non est tamen dubium, quin ambæ illæ res species sint alius rei, id est soli ac firmamenti. cum autẽ Demetrius supra dixit hæc verba ducta esse ἐκ τοῦ ὁμοίου, vt opinor, intellexit: declarareq; voluit, in illis similitudinem hanc rationis spectatam fuisse. Eodem pacto perspicitur Homerũ transtulisse verbum, cum vocauit Agamemnonẽ ποιμένα λαῶν nec Agamemnonem solum, sed alios etiã aliquando reges, vt Dryãtem. Similes nanque sunt veri reges, dignię; amplissimo illo nomine, pastoribus: qua enim cura pastores tuentur greges suos, & quacunque re possunt iuuant, eadẽ reges eos, qui ipsis parent, commodis omnibus ac bonis afficere debent.

Οὐ πᾶσαι μέντοι ἀνταποδίδονται, ὥσπερ αἱ προειρημέναι, ἐπεὶ τὴν ὑπώρειαν μὲν τῆς Ἴδης πόδα ἐξῆν εἰπεῖν τὸν ποιητὴν, τὸν δὲ τοῦ ἀνθρώπου πόδα, οὐκέτι ὑπώρειαν εἰπεῖν.

Non omnes tamen mutuo redduntur, quemadmodum prædictæ, quia ὑπώρειαν quidem Idæ licuit pedem dicere poetæ: hominis autem pedem, non amplius licet ὑπώρειαν dicere.

Cum ostendisset superiores translationes cõuerti, potuisset aliquis arbitrari hoc semper licere: nec vllam extare translationem, quæ non tanquam retro ageretur: hunc igitur errorem quibusdam nõ valde peritis eripere conatur, affirmans id perpetuum non esse: exemplo etiam quod tradit declarans. id autem huiuscemodi est; Infimam partẽ Idæ mõtis licuit Homero appellare πόδα. idest pedẽ trãslato verbo. nam suum propriumq; eius rei nomen est ὑπώρεια. nõ tamẽ cõcederetur ei, si pedem hominis vocasset ὑπώρειαν: id enim non solum rem illam non illustrasset, sed etiam caliginis multum ipsi attulisset, & nullo modo aptum illic fuisset. non vno autem loco in Iliade translatione hac vsus est Homerus, ac pedem montis dixit, ut cum in catalogo Troianorum inquit. Οἳ δὲ Ζέλειαν ἔναιον ὑπαὶ πόδα νείατον Ἴδης. & alibi. πάντες δ' ἐσείοντο πόδες πολυπιδάκου Ἴδης. nam alterum etiam verbum, quòd propriũ illius rei est, & non à corpore animantium similitudine sumptum, à poeta usurpatum est.

Ἐπεὶ

Ἐπὰν μέντοι κινδυνώδης ἡ μεταφορὰ δοκῇ, μεταλαμβανέσθω εἰς εἰκασίαν· οὕτω γὰρ ἀσφαλεστέρα γένοιτ' ἄν. εἰκασία δ' ἐστὶ μεταφορὰ πλεονάζουσα. οἷον εἴ τις, τότε τῷ Πύθωνι τῷ ῥήτορι ῥέοντι καθ' ὑμῶν προσθεὶς εἴποι, ὥσπερ ῥέοντι καθ' ὑμῶν· οὕτω μὲν γὰρ εἰκασία γέγονε καὶ ἀσφαλέστερος ὁ λόγος· ἐκείνως δὲ μεταφορὰ καὶ κινδυνωδέστερος. διὸ καὶ Πλάτων ἐπισφαλές τι δοκεῖ ποιεῖν, μεταφοραῖς μᾶλλον χρώμενος, ἢ εἰκασίαις: ὁ μέντοι Ξενοφῶν, εἰκασίαις μᾶλλον.

Postquam igitur periculosa translatio visa fuerit, conuertatur in imaginẽ: sic enim tutior erit: imago autem est translatio exuperans, vt siquis ad illud, τότε τῷ Πύθωνι τῷ ῥήτορι ῥέοντι καθ' ὑμῶν, adposita particula dicat, ὥσπερ ῥέοντι καθ' ὑμῶν: sic enim imago extitit & tutior est oratio: illo autem modo translatio & periculosior est. Quare Plato quiddam in lubrico positũ videtur facere, qui translationibus potius vtitur, quàm imaginibus, Xenophon vero, potius imaginibus.

Verba translata quemadmodum delectant, cum probantur auribus eorum, qui audiunt, ita contra si dura sunt, atque insolentia, molestiam exhibent. Cum igitur vt fructus magnos ferunt, ita etiam obesse possint, opera danda est, vt bono, quod in ipsis est, vtamur sine malo. id autem obtinebitur, si cum visa nobis fuerit trãslatio aliquid periculi in se habere, mutabitur in breuem imaginem, quę εἰκασία vocatur. ne autem quempiam fallat cuiusmodi imago hæc sit, definit illam: esseq; εἰκασίαν ait translationem, cui superest aliquid. sed etiam exemplo vim eius explanat, ponens locum Demosthenis ex oratione illa præclara pro Ctesiphonte, in quo cũ translatio apud auctorem sit; addita particula ὥσπερ, reddita est illa pro translatione imago. Pythonem enim Byzantium, volubilem oratorem, qui magno impetu verborũ inuectus est in Athenienses, ob similitudinem fluminis ῥέοντα dixit. idest, fluentem. quæ translatio est. quod si quis particula illa adiuncta, dixerit ὥσπερ ῥέοντα, erit adhuc trãslatio, sed abundans, non simplex, cui nomen impositum est εἰκασία à Græcis, imago à Latinis. id autem aperte tradit Phalereus vbi inquit. Hoc enim pacto imago illa facta est: oratioque munitior, & ab omni offensione tutior; illo autem modo translatio: magisq; periculis expositum genus dicendi. Vt autem Demosthenes cursum illum oratoris, quo ferebatur. celeritatemq́ue orationis ostẽdere volens, dixit oratorem illum eo tẽpore fluxisse, sumpto verbo ab aquis, rapidoque aliquo amne, ità Homerus, cum Nestoris suauissimam vbertatem ponere ante oculos studeret, eodem confugit, multoque anteuidit similitudinem harum rerum. notus enim est ille versus, quem verbum ex verbo expressit etiam Cicero. Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. nam Horatium eodem pacto, cum tamen vituperare vellet, de Lucilio dixisse Cum flueret lutulentus, exploratum est. Hinc etiã intelligi manifesto Demetrius affirmat (est enim hoc tãquam corollarium quoddam) Platonem in lubrico versari, qui frequenter suis in sermonibus quiddam, quod sępe inuenit reprehẽsores, cum potius vtatur translationibus quàm imaginibus. contra autem Xenophõtẽ, vt in ceteris rebus semper sedulo ipsi aduersatus sit, ita dę hac rẽ lõge aliter sentire ac diuersam rationem sequi, qui libentius imagines vsurpat. Ita autem crebris vtitur translationibus Plato ac sæpe etiã liberis, vt non defuerint, qui ipsum eo nomine acriter accusarint: vt testatur Dionysius Lõginus, qui commemorat etiam quibus vitijs affines ipsas esse illi dicere soliti sint: & quàm temere ac sine modo vllo ipsum eas vsurpare putarint. nec tamẽ ille cũ ipsis omnino sentit: propriumq; esse iudicat sublimium naturarũ audere aliquid in dicendo & indulgere sibi: contraque nihil vnquam magnum expectari posse ab illis, qui nimis accurate subtiliterq;

omnia existiment ac singula verba momentis suis ponderent, nimisq; demum quam oporteat timeant quamlibet prolapsionem. omnis profectò hæc erudita quęstio de translationibus ab eo diligenter, eruditeque eo loco tractata est. Demosthenes in eadem illa egregia oratione pluribus huiuscemodi imaginibus vsus est. vt cum ait. [illegible]: nec non [illegible] præterea alijs locis. Sed etiam Isocrates in libro, quem scripsit ad Philippũ, cum ait, omnes suasuros esse illi facere, quæ simul & voluptates eximias, & honores perpetuos tanquã fructus, latura sint. verba diligentissimi scriptoris hæc sunt. Τὰς δ' [illegible] ... τιμὰς [illegible]. Apud Ciceronem quoq; plurimæ huiuscemodi imagines inueniuntur: nec in orationibus tantum, sed etiam in reliquis ipsius scriptis. vt cum propè extremum Bruti inquit. Sed te intuens Brute doleo, cuius in adolescentiam, per medias laudes, quasi quadrigis vehentem, transuersa incurrit misera fortuna reipublicæ. item in oratore. Est enim illa quasi nutrix eius oratoris, quem informare volumus. nec non cum in epistola ad Luceium ait. Secernas hanc quasi fabulam, rerum euentorumque nostrorum. Sed finem iam faciam exemplorum, vndequaque autem multa occurrunt.

Ἀρίστη δὲ δοκεῖ μεταφορὰ τῷ ἀριστοτέλει, ἡ κατ' ἐνέργειαν καλουμένη, ὅταν τὰ ἄψυχα ἐνεργοῦντα εἰσάγηται καθάπερ ἔμψυχα, ὡς τὸ ἐπὶ τοῦ βέλους. Ὀξυβελὴς καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων, καὶ τὸ Κυρτὰ, φαληριόωντα: πάντα γὰρ ταῦτα, τὸ φαληριόωντα καὶ τὸ μενεαίνων, ζωτικαῖς ἐνεργείαις ἔοικεν.

Optimà autem videtur translatio Aristoteli, quæ in actu manet: indeque appellatur, cum res inanimæ agentes aliquid inductæ fuerint, tanquam animales. vt illud de telo, Ὀξυβελὴς καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων, *& illud,* Κυρτὰ, φαληριόωντα: *omnia enim hæc, illud* φαληριόωντα, *& illud* μενεαίνων, *vitalibus actionibus similia sunt.*

Cum de trãslationibus accurate dissereat, qua de re subtiliter eruditeq; antea Aristoteles disputarat, quod optimũ ipsarum genus summus ille doctor iudicarit, ostẽdit, dicens. Optima autem videtur Aristoteli translatio, quæ vocata est κατ' ἐνέργειαν. ipse autem interpretatur quid valeat κατ' ἐνέργειαν: docetque ita appellatas esse, cum res inanimæ, sensuq; carentes, inductæ fuerint aliquid agentes, vt cõpotes animi, sensuq; præditę. vtitur autem vno exemplo huius translationis loco Homeri è quarto libro Iliadis, vbi poeta commemorat Pandarum cõiecisse sagittã in Menelaum, & minute describit conatum illũ sagittarij: vel potius ante oculos omnia eorum, qui legunt, ponit. cum igitur in extremo antecedente versu ὀϊστὸς positum foret, primum verbum consequentis epitheto illius est, quod declarat velocitatem ipsius cursus. exẽplum nanque in postremo eius carminis verbo est. altero vero, quo supra etiam vsus fuerat, cum dissoluta membra docuit, demptis coniunctionibus amplificare orationem. alium igitur illic ornatum nunc indicat. contentus autem fuit duobus his Demetrius, cũ plura è diuino illo poemate sumpserit Aristoteles. Quin etiam ipse legi scholiõ veteris alicuius docti viri in antiquo exemplari, quod ostenderet illud [illegible], eodem pacto à poeta prolatũ esse. tanquam enim spectari posse sanguinis impetum illũ, qui per omnes partes spiculi effunderetur. vnde affirmat has esse voces illas, quas apud eum poeta Aristoteles animales esse diceret. Adiungit autem Demetrius. Vniuersa enim hęc. illud inquam φαληριόωντα: nec non illud μενεαίνων, similia sunt actionibus vitalibus. idest propriis animantium, rerumque vita præditarũ. Significat autem [illegible] albescentia,

tia.cum eius coloris sunt fluctus excitati ventis vehementioribus, ac spumam agentes: κῦμα enim vocabulum est,quod rem valet, vnde nomina illa apta sunt. μενοινῶν item cupiens, & acri desiderio illius rei faciendæ impulsus : nam virili genere dicitur vocabulũ illud,quod sagitta Græco sermone appellatur.Quintilianus quoq; de hoc genere translationis his verbis disputauit . Præcipneque ex ijs oritur mira sublimitas,quæ audaciæ proxima periculo translationis attollitur,cum rebus sensu carentibus actum quendam & animos damus.qualis est: pontem indignatus Araxes. & illa Ciceronis. Quid enim tuus ille districtus io acie Pharsalica gladius agebat ? cuius latus ille mucro petebat ? qui sensus erat armorum tuorum ?

Ἔνια μέντοι σαφέστερον ἐν ταῖς μεταφοραῖς λέγεται καὶ κυριώτερον, ἤπερ ἐν αὐτοῖς τοῖς κυρίοις. ὡς τὸ. Ἔφριξεν δὲ μάχη: οὐ γὰρ ἄν τις αὐτὸ μεταλαβὼν διὰ κυρίων, οὔτ᾽ ἀληθέστερον εἴποι. οὔτε σαφέστερον: τὸν γὰρ ἐκ τῶν δοράτων κλόνον, γινόμενον τούτοις ἠρέμα ἦχον συνεχῶς, φρίσσουσαν μάχην προσηγόρευσεν.

Quædam tamen planius in translationibus dicuntur & magis proprie, quàm in ipsis proprijs . vt illud, ἔφριξεν δὲ μάχη: non enim ipsum quispiam pro illo sumptus proprijs,aut verius ,aut planius diceret: stridorem enim illum, qui è spiculis exoritur inquam in ipsis sonum continenter , φρίσσουσαν μάχην appellauit.

Docet nunc non nullas translationes ita aptas esse, vt res,quas significant planiores reddant,quàm si suis illæ proprijsq; vocabulis exponerétur:id autem confirmat exemplo Homeri è libro x i i i.Iliadis,qui ostẽdere volens(vt accipit locum Demetrius) remissum quendam sonum:eundem tamen iugem ac sine intermissione, qui in prœlio à spiculis lanceisque exoritur, ἔφριξεν μάχη inquit.idest cohorruit pugna. Verbum proprium illius rei, vt ostendit Phalereus, est κλόνος Græco sermone, quod verbum,quia fortasse poeticum est:certe infrequens, ipse declarat atq; explicat verba enim illa, quæ supra expressi : γινόμενον τούτοις ἠρέμα ἦχον συνεχῶς,interpretationem esse puto. quamuis , vt inferioris ætatis scriptoris fecerunt. [illegible] præpositum illic non sit:ita nanque veteres auctores sępe locutos exemplis non nullis cõfirmaui in commentarijs in libros Aristotelis de arte dicẽdi:qui autem accurate leget,scripta illius philosophi, inueniet multis alijs locis ita eum locutũ, vt Demosthenem quoque . Altero autem illo nomine vsus est idem poeta in v.libro,ita canens: [illegible] μάχην, καὶ [illegible] ἐγχειάων,nec non verbo inde conformato [illegible] quod valet,vt grammatici testãtur, [illegible]. Affirmat autem Demetrius,si quis relicto uerbo translato pro illo proprium sumpserit,fieri nõ posse vt verius id exponat,aut planius.vnde confirmatur quod proposuit:non nulla planius verbis trãslatis dici, ac magis proprie,quam verbis illius rei proprijs.hoc verò videtur fieri nõ posse,atq; olet hyperbolen:quod enim trãslatum est,proprium nullo modo est,ne dum vincat illa ipsa re illud,cui vere conuenit id nomen.magis autem proprie dici translata inquit. quàm propria,quia melius eorum munere fuoguntur.eodem autem pacto locutus est elegans hic scriptor supra cum ait,laudãs veteres oratores,qui recte uti,locoque didicerant luminibus orationis,οἱ γοῦν ἀρχαῖοι [illegible] σχήματα ἐν [illegible], [illegible] τῶν σχηματιστῶν εἶσι, [illegible]. Idem etiam, quod hic tradit Demetrius,præcepit Cicero in i i i.de oratore:atque illustribus exemplis confirmauit,exponebat autem ille plura tempora,quibus translationibus uti oportebat.Sed ea trãsferri oportet,quæ aut clariorem faciunt rem,vt illa omnia.In horrescit mare:Tenebræ conduplicantur: noctisque & nimbum occęcat nigror. & quæ sequuntur : nec enim totum locum uetusti poetæ ponam: satis sit ipsum indicasse, addit autem illic Cicero ad extremum.Omnia ferè, quo essent clariora, translatis per similitudinem

verbis dicta sunt. Quod verò poeta hic mare inhorrescere dixit trãslato verbo, erat id quoq; in vsu soluti sermonis, vt testimoniu hoc Ciceronis intelligimus, citato à Nonio e primo libro de republica. Sed vt ille qui nauigat, quũ subito mare cœpit horrescere. Sed T. quoque Liuius, vt Homerus φρίξεν μάχην, ita ipse phalangẽ horrere dixit, ad eandem rem clariorem reddendam apte translato verbo. est enim illa non tantum par, similisq́;, sed omnino eadem, vnde etiam quærere illic licet, significatus ne sit à Latino scriptore sonus ille, quem hastæ cum intenduntur, edunt, an tantum ipsarum erectionem, vt videtur, monstrare voluerit, quia tunc phalãx refert animantem aliquam, in cuius corpore periculo magno propinquo, hoc contingat: piliq́; omnes erigantur ac stent, vt aprum aut erinaceum facere videmus, quæ res vt in ipsis metu obiecto fit, ita illis qui lædere eas voluerint timorẽ inijcit. verba T. Liuij hęc sunt. Deinde disiecerunt phalangem, cuius confertæ, & intẽtis horrẽtis hastis, intolerabiles vires sunt. Nam quod prædicat historicus hic de robore, ac firmitate phalangis: & si hoc præter rem est, iam antea à Polybio memoriæ proditum fuerat, qui tradidit ipsam, cum aptum sibi locum nacta est: & nõ interrumpitur aut fossa, aut aggere aliquo perfringi labefactariq́; non posse. Eustathius superiorẽ locum Homeri longe aliter interpretatur, quamuis translatum & ipse verbum illud esse sentiat. nec enim φρίκην horrorem accipit, qui sonor vel stridor est similis sonori illi, qui editur ab frigore occupatis antecedente quartanam febrim: sed intelligit spiculorum erectionem cum crebra sunt, vt eriguntur capilli, piliq́; corporis eorũ, qui re horribili visa horrescere dicuntur: nec non aculei erinacei, iuba leonis, marę fluctibus, aliaque huiuscemodi, vt ipse narrat. Porphyrius Tyrius in quæstionibus in Homerum accurate docuit quid φρίξ sit, cum sermo est de mari, indicatis pluribus locis eius poetę, qui plerunque horrorem illum atrum esse significauit: arbitratur enim φρίκην esse principium illud motus in mari, cum fluctus scilicet ventis incipiunt agitari. Sed idem etiam alio loco in extremo eius quęstionis, contra sententiam cuiusdam, affirmauit agitationem illam fluctuum leuiorem, cum tumescere incipit mare, appellari solitam esse ab Homero φρίκην idest horrorem, sed idẽ etiã mentionem fecit huius loci, quem ponderat nunc Demetrius, vt illius etiam cum idem poeta de sue inquit φρίξας εὖ λοφιήν: in quibus translationem esse inquit.

Καὶ ἅμα ἐπείληπταί πως τῆς κατ' ἐνέργειαν μεταφορᾶς τῆς προειρημένης, τὴν μάχην φρίξασαν εἰπών, ὥσπερ ζῷον.

Et simul attigit aliquo modo translationem ex actu, quæ supra dicta est, cum pugnam horrere dixerit, tanquam animantem.

Aliam dotem aperit eiusdem loci, quam paulo ante docuerat, mirifice probatam fuisse optimo magistro, qui libentius etiam ipsam commendauit, quia vidit frequẽtatam fuisse ab eo poeta, cuius ingenium in primis admirabatur: ac diuinum esse existimabat. Affirmat igitur Demetrius unà cum virtute iam declarata attigisse quodam modo Homerum translationem, quæ uocatur κατ' ἐνέργειαν, iam explicatam, cum pugnam horrescere dixerit tanquam animal. animum enim hic quoque; sensumque aliquo modo dedit rei inanimę. & quod proprium animantium est, tribuit pugnæ sensu carenti. πως autem vt consueuit atque mos est etiam Aristotelis, addidit, quia id non omnino penitusq́; facit: neque est expressa & omnibus numeris absoluta hæc uirtus, cum in translationibus illis planior, certiorq́; actio appareat. Cum ἐπιλαμβάνεσθαι plerunque significet corripere, atque emẽdare, uidetur hic potius ualere attingere, ac leuiter capessere: neque enim locum hic (nisi fallor) habet notio illa.

Δεῖ μέντοι μὴ λανθάνειν, ὅτι ἔνιαι μεταφοραὶ σμικροπρέπειαν ποιοῦσι μᾶλ-

λον

λον ἢ μέγεθος. καί τοι τῆς μεταφορᾶς πρὸς ὄγκον λαμβανομένης, ὡς τὸ. Ἀμφὶ δ' ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός: οὐρανὸν γὰρ ὅλον ἠχοῦντα, οὐκ ἐχρῆν προσεικάσαι ἠχούσῃ σάλπιγγι. πλὴν εἰ μή τις ἅμα ἀπολογεῖτο ὑπὲρ τοῦ ὁμήρου: λέγων, ὡς οὕτως ἤχησεν μέγας οὐρανός, ὡς ἂν ἠχήσειε σαλπίζων ὅλος οὐρανός:

Oportet sanè non fallere nos, quod quædam translationes tenuitatem efficiunt potius quàm magnitudinem. & si translatio ad tumorem sumitur, vt illud, Ἀμφὶ δ' ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός: *cælum enim totum sonans, non decebat comparare sonanti tubæ. nisi si quis simul defendat Homerum, dicens, sic sonuit magnum cælum, vt sonaret tuba vtens totum cælum.*

Affert nunc Demetrius rem nouam auribus multorum. extare inquam quasdā translationes, quæ minuant potius conterantque, quàm augeant, quod proprium videtur translationum: ac commune opus omnium illarum esse existimatur, quare accurate subtiliterque de hoc disserit: contenditque, si possit vlla ratione, ad aliarū naturam vimque ipsas redigere. Inquit igitur. fallere nos nullo modo debet non nullas translationes humilitatem potius tenuitatemque gignere, quàm amplitudinem, & si translatio sumitur ad granditatem, & tanquam molem adiūgendam orationi, atque huic vni rei inuenta videtur. ὄγκον ipse dixit, vt nō multo supra fecit, vbi de genere verborum apto formæ huic amplæ disserere incœpit. Vtitur autem exēplo Homeri, quando sæuam ille horribilemq; pugnam expositurus, exorta etiā inter illos contentione, deos ita concurrisse inter se narrat, vt lata terra fremuerit: cælumque sonorem ingentem ediderit. inquit igitur, vt antecedentem quoq; versum hic ponamus. Σὺν δ' ἔπεσον μεγάλῳ ὀρυμαγδῷ: βράχε δ' εὐρεῖα χθών Ἀμφὶ δ' ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός: ἄιε δὲ Ζεὺς Ἥμενος οὐλύμπῳ. Demetrius autem adiungit, declarans illic poetam non seruisse amplitudini. Non enim oportebat vniuersum cælum sonitum clamoremque edens, simile facere tubę sonanti, si augere scilicet rem voluisset, cū hoc extenuet manifesto: pusillus enim præ illo cum sit sonus tubę, facit vt modicum etiā cæli sonitum, strepitumque fuisse putemus ipsi collatum. Homeri autem dignitatis merito studiosus noster hic doctor rationem excogitat, qua vitio carere locum eum ostendat: amplificarique translato illo verbo rem, non minui iudicemus. Nisi aliquis ita patrocinetur Homero: culpaque ipsum liberare studeat. dicens. Eodem pacto sonuit magnum cęlum, vt sonaret, si tuba vteretur vniuersum cælum. tunc enim mente concipere possumus vastum quendam, immensumq; sonum. cum tuba, quę in vsu hominum est, prę magnitudine ipsius nō mediocrem sonum edat. quare tuba tantę magnitudinis, vt conueniat moli vniuersi cæli, non facile existimari potest quantum sonum editura sit. Eustathius quoque putauit non valde seruisse illo translato verbo poetam dignitati: nititurque & ipse purgare illum, afferens nō nulla diuersa à ratione hac, quæ in mentē venit Phalereo, acuta sanè, & non contemnenda.

Vt opinor autem valde similis est huic Homeri locus ille nostri poetę Dantis, cū vocauit solem μικροφεγγῆ lucernā mundi: putareq; aliquis non insulse posset, id verbum illic non solum non augere, sed etiam conterere amplitudinem solis. cū tamē eodē pacto defendi possit: & à vitio vacuus esse demōstrari vt Homericus ille. Sed fortasse etiam admirabilis ingenij poeta vidit hoc: ipseque id muniuit, omniq; periculo reprehēsionis liberauit. neque enim simpliciter solem lucernā vocauit, sed addidit mūdi, quæ ratio est ea, quā commemorat Demetrius vsurpatam esse à quibusdam poetis, cum intelligunt se subire periculi aliquid in verbis transferendis, cum igitur in ędibus nostris lucerna in obscuram aliquā partem domus importata, repente inde tenebras pellat, splēdoreq; omnia impleat, cogitare possumus infinitum lumē parere lucernam, quę mundo ipsi respōdeat, quod manifesto sol ipse facit.

cit, Nam quod alij eandem translationem alio nomine accusarunt; dixeruntq; translatum id uerbum sordidum esse ac foetidum, sine causa fortasse id fecerunt, cum enim à luce uocabulum id conformatum sit, & decus & honestatem in se summam habet; nec usus tantum lucernarum est in culina, sed in alijs etiam splendidissimis partibus domus, ut in mensis quoque nobilium & opulentorum hominum. nam si oleum tam molestum naribus esset, tamque male oleret, male nobiscum ageretur, qui sequimur studia litterarum, è materia quoque non paucas ipsarum effici, quæ uilis non sit; formamque satis elegantem habeat, notum est.

Ἑτέραν οὖν ἐπινοήσωμεν μεταφορὰν μικρότητος αἰτίαν γινομένην μᾶλλον, ἢ μεγέθους; δεῖ καὶ ἐκ τῶν μειζόνων μεταφέρειν εἰς τὰ μικρά, οὐ τὸ ἐναντίον, ἅπερ ὡς ὁ Ξενοφῶν φησιν. Ἐπεὶ δὲ πορευομένων, ἐξεκύμηνέ τι τῆς φάλαγγος: τὴν γὰρ τῆς τάξεως παρεκτροπὴν ἐκκυμαινούσῃ θαλάσσῃ εἴκασε καὶ προσωνόμασεν. εἰ δέ τις μεταβαλὼν εἴποι ἐκφαλαγγίσασθαι τὴν θάλασσαν, τάχα μὲν οὐδὲ οἰκείως μετοίσει: πάντη δὲ πάντως μικροπρεπῶς.

Alteram igitur excogitemus translationem exilitatis potius causam, quàm magnitudinis; oportet enim ex maioribus trasferre ad parua, non contra. ceu Xenophon inquit. Ἐπεὶ δὲ πορευομένων ἐξεκύμηνέ τι τῆς φάλαγγος: *Aciei enim perturbationem fluctuanti mari comparauit, indeque nomen sumpsit. siquis vero immutatis nominibus dixerit* ἐκφαλαγγίσασθαι τὴν θάλασσαν. *fortasse etiam non satis apte transferet, omnino autem tenuiter,*

Quamuis Homeri locum culpa uacare conatus sit ostẽdere, uidetur tamen fateri posse quempiam in id uitium incidere, qui non didicerit unde sint uerba transferenda, & à re minori ad maiorem amplioremque traducat: cum contra omnino faciẽdum sit. Inquit igitur, reuertens ad id, quod proposuerat, non nullas scilicet translationes conterere potius res, quàm amplificare. Aliud igitur translationis genus extare cognitum habebimus, quod magis aptum sit ad res minuẽdas, quàm amplificandas. Oportet enim à maioribus rebus sumpta ad minores comportare nomina: non contra à minoribus tenuioribusq; ad grandiores traducere. id autem elegãtem eruditumq; scriptorem seruare Xenophontem docet in primo libro ἀναβάσεως, cum narraret, propinquis iam exercitibus duorum fratrum ac congredi parantibus, partem quandam Græcarum copiarum ordinem non tenuisse, in hac enim re exponenda uerbo translato usus est: & ἐξεκύμηνε dixit, idest fluctuauit. nam uerbum etiam hoc Latinum ab eadem re translatum ad alias similes ostẽdendas ab optimis auctoribus traducitur. T. Liuius certè in pugna illa magna exponenda, qua P. Scipio Hannibalem in Africa vicit, vt Xenophon Græco, Latino hoc ipse vsus est. inquit enim. Principum quoque signa fluctuare cœperunt. cui tamen malo confusionique ordinum, quod remedium statim adhibuerit optimus imperator diligenter narrat. Explicans autem Demetrius consilium auctoris, translationemque illam, inquit. Aciei enim ordinisque aberrationem similem fecit mari fluctuanti, uentisque agitato: indeque sumpto nomine ipsam appellauit. consequutus autem est quod voluit Xenophon: nam & dignitatem & splẽdorem sententiæ illi attulit. Addit Phalereus, quod tradebat nunc confirmare volens. Si quis immutata & conuersa re, ostendere inquam volens mare commotum ventis ac fluctuãs, nomen duxisset ab ordine militari perturbato: acieque aberrante, dixisset ἐκφαλαγγίσασθαι τὴν θάλασσαν, vt fortasse non apte; neq; ratione vsus fuerit ea trãslatione, ita omnino ac sine vlla dubitatione tenuiter, atque humiliter rem exposuisset. Videtur autem adhuc ambigere Demetrius,

an

an probari debeat, recipique genus hoc translationis, discrepās à reliquis, & quod extenuat, conteritque, cum dicat eum, qui inde transferat: fortasse non translaturū esse verba ratione: neque accommodatè. Cicero quoque in I I I. libro de oratore hoc admonuit, quo loco etiā indicauit posse peccari in vera ratione, si quis illic modum non teneat, & à nimis magnis rebus sumat nomina ad tenues paruasque illustrandas. inquit enim. Nolo esse, aut maius quàm res postulet, tempestas comessationis: aut minus comessatio tempestatis. Quintilianus præterea in VIII. his verbis. Sunt etiam quædā & humiles translationes, vt id, de quo modo dixi. Saxea est verruca. intellexit autem locum hunc eiusdē libri. vbi de varijs vitijs orationis loquitur. Deformitati proximum est humilitatis vitium: ταπείνωσιν, vocāt. qua rei magnitudo, vel dignitas minuitur, vt Saxea est verruca in summo mōtis vertice. Animaduertēdum autē translationem hanc, quam vituperat Quintilianus: & si extenuat rem, atque humilis, vitiosaque videtur, tamen receptam olim fuisse, probatamque consuetudini: nam in agro Pisano editissimus collis, ac superans altitudine vicinos omnes quamuis ingentes montes, non solum translato eo nomine vocatur, sed etiā imminuto illo, ὑποκοριστικῷque Verrucula nominatur. Similitudo autē (vt arbitror) quæ maxima inter eas res est, tātum valuit, vt humilitatis periculum negligeretur. nam quod ad exemplum ipsum Xenophontis attinet, nos quoq; patrio nostro sermone segetes grandiores fauonio motas, translato à mari, leuiore vēto agitato, nomine, ondeggiare passim dicimus. non tamen contra, quamuis res similis sit, mare flatu aliquo agitatum, fluctuansque, ficto à segetibus verbo, quas biade vocamus, biadeggiare diceremus: atque id facimus à natura ipsa docti & instructi, non præceptis eruditorum hominum imbuti. Cum autem, vt declaratum est, Angelus Politianus noster illo verbo μεταφορικῶς vti posset in poemate quodam suo, quod maiore animo inchoauit quàm absoluit, maluit tamen ex eo imaginem facere: in celebrandis enim voluptatibus, quas capiunt qui in agro otiose viuunt, cum hanc etiā posuisset inquit. Et le biade ondeggiar, come fa'l mare.

Ενιοι δὲ καὶ ἀσφαλίζονται τὰς μεταφορὰς ἐπιθέτοις ἐπιφερομένοις, ὅταν αὐτοῖς κινδυνώδεις δοκῶσιν. ὡς ὁ Θέογνις παρατίθεται τὸν τόξον φόρμιγγα ἄχορδον ἐπὶ τοῦ τῷ τόξῳ βάλλοντος: ἡ μὲν γὰρ φόρμιγξ κινδυνῶδες ἐπὶ τοῦ τόξου: τῷ δὲ ἀχόρδῳ, ἠσφάλισται.

Quidam autem muniunt translationes epithetis admotis, cum ipsis periculosæ visæ fuerint. Ut Theognis τόξον vocat φόρμιγγα ἄχορδον de illo qui arcu feriret: φόρμιγξ nanque, lubricum quiddam de arcu: illo autē ἀχόρδῳ munitum est.

Vsum translationum lubricum esse: ornatumq; hunc non sine periculo quopiā adhiberi orationi supra indicarat: nunc rationem, quam secuti non nulli sint, vt malum declinarent: remque omnem in tuto ponerent, ostendit: illos enim solitos dicit, cum visæ ipsis fuerint translationes aliquid in se periculi habere: metuerintq;, ne explodantur, fulcire ipsas epithetis illatis, ilicoque adiunctis. exemplum autem profert Theognidis, prisci poetæ, atq; id diligenter explicat: ille nanq;, cum arcum significare vellet, vt ostendit Demetrius, pro τόξον, quæ vox id valet, posuerat φόρμιγγα ἄχορδον. idest lyram sine neruis. loquebatur autem de eo, qui arcu vteretur, sagittisque feriret. recte autem ipsum fecisse: nec sine causa remedium id adhibuisse docet magister hic noster, dicens. φόρμιγξ enim periculi plena res est, si quis eo vocabulo pro arcu vtatur, cū lyrā valeat; epitheto tamen illo eius vocis translatio munita est, atque omnis metus lapsionis depulsus. Plures autē huiuscemodi translationes apud poetas inueniuntur. nā noster etiam diuino ingenio præditus, à naturaq; ipsa

factus,

factus, Dantes, in grandi suo poemate. quod omnibus luminibus & verborum, & sententiarum ornauit, cum in collatione quadam exponenda inquit. Si come neuo tra le viue trani. vsus sane est verbo translato: arbores enim stantes, abietesque trabes appellauit, quia ex ipsis illis arboribus cæsis trabes conficiuntur: metuens tamen ne durum id videretur, atque exploderetur, muniuit illud epitheto. viuas enim appellans, declarauit quas trabes intelligeret: docuitque se abietes ipsas, ac siluas significare. Non arbitror autem alienum esse exemplis etiam nostri sermonis aliquando uti: cum elegans in primis sit, ac diligentia summorum ingeniorum valde expolitus. præsertim in ea materia doctrinaque explicanda, cuius præcepta non Græcæ linguæ propria sunt, sed omni sermoni cum ipsa communia.

Πάντων δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἡ συνήθεια, καὶ μάλιστα μεταφορῶν, διδάσκαλος: μικροῦ γὰρ χρεὼν πάντα μεταφέρουσα λανθάνει, διὰ τὸ ἀσφαλῶς μεταφέρειν, λευκήν τε φωνὴν λέγουσα, καὶ ὀξὺν ἄνθρωπον, καὶ τραχὺ ἦθος, καὶ μακρὸν ῥήτορα, καὶ τἆλλα, ὅσα οὕτω μεταφέρεται μουσικῶς, ὥστε ὅμοια δοκεῖν τοῖς κυρίοις.

Omnium autem & aliorum consuetudo magistra est, & maxime translationum: parum enim ferme abest quin omnia translatis verbis vocãs fallat, quia tuto transfert verba: cum vocem albam appellet, & acutum hominem, & asperos mores, & longum oratorem, & alia, quæcunque sic lepide transfert, vt similia videantur proprijs nominibus.

Præcipit nunc Demetrius diligẽter, ut qui culpam in hac re vitare velit: landemque nõ mediocrem adipisci, referat se totum ad consuetudinem loquendi, atque illam imitetur: ipsam enim, vt alias etiã virtutes orationis posse tradere, ita etiam optimam magistram esse verborum transferendorum: præcipueque in hoc multum ualere. Signo autem huius rei hoc utitur, quod cum pæne cuncta, quæ dicit, verbis translatis exponat, fallit tamen hoc ipsius studium multos. nec mirum est ipsos hoc non animaduertere, quia tuto id facit: vtiturque translationibus ab omni periculo offensionis remotis. ponit autem statim hoc prolato Demetrius exempla plura translationum visitatarum, & in communi usu loquendi frequentium: earundemq; extra omnem casum periculi positarum. affirmans ipsam dicere cãdidam uocem, & acutum hominem & asperos mores: nec nõ longum oratorem, aliaque huiuscemodi non nulla, quæ adeò apte venusteque transfert, vt similia trãslata ea nomina proprijs videantur. Quam candidam vocem dixi, vocat ipse λευκὴν φωνὴν: appellari autem in voce λευκὴν docuit etiam Aristoteles, in primo libro topicorum, vt cõtrarium quoque ipsius, μέλαν. An candidum album ve in Latina lingua, uoci tribuatur, affirmare non ausim: nos certe patrio sermone, quod respondet Græco nomini, ductumque uidetur à Latino: aliud tamen significante, chiara voce dicere consueuimus. Asperum autem & durum. μεταφορικῶς Latini vsurpant, vt Cicero in III. libro Tusculanarum his verbis. Sed Epicuro, homini aspero & duro, non est hoc satis. Consuetudinem autem loquendi pleoam esse translatorum verborum testatur etiam Alexander Aphrodisiensis in primum librum analyticorum priorum: locum autem ipsum non monstrabo: neque sententiam omnem illius aperiam quia accurate hoc feci in commentarijs meis in librum, qui extat, Aristotelis de arte poetarum.

Τοῦτον ἐγὼ κανόνα τίθεμαι τῆς ἐν λόγοις μεταφορᾶς, τὴν τῆς συνηθείας τέχνην, εἴτε φύσιν. οὕτω γοῦν ἔνια μετήνεγκεν ἡ συνήθεια καλῶς, ὥστε οὐδὲ κυρίων ἔτι ἐδεήθημεν, ἀλλὰ μεμένηκεν ἡ μεταφορὰ κατέχουσα τὸν τοῦ κυρίου τόπον, ὡς ὁ τῆς ἀμπέλου ὀφθαλμός: καὶ εἴ τι ἕτερον τοιοῦτον.

Hanc

Hanc ego normam statuo translationis, quæ in oratione fit, consuetudinis artem, siue naturam. sic igitur quædam transtulit consuetudo belle, vt ne proprijs quidem amplius eguerimus, sed mansit translatio sede proprij occupata, vt vitis ὀφθαλμὸς, & si quid aliud huiuscemodi.

Manet in eadem re declaranda Demetrius, quod peccare nullo modo possumus, si sequimur consuetudinem sermonis: consuetudinisq; ipsius in hac re iudicium vir tutemq; amplificat hoc pacto. Si quis ex me quærat qua norma huius boni adipiscẽdi: vitijque declinandi vti possit, hanc ego certam esse statuo normam translationis aptę solutæ orationi: consuetudinis inquam ipsius artem, siue naturam dicere volumus: consuetudo enim profecto non nulla transtulit adeo apte, vt ne proprijs quidem amplius eguerimus: studij ve aliquid in ipsis conformandis posuerimus. verũ inquit mãsit translatio, occupans alienam sedem tanquam suam: fungensque officio proprij nominis. cuiusmodi est inquit vitis ὀφθαλμὸς. Græci nanque, vt nos patrio nostro sermone facimus, oculum vitis appellabãt, quam Latini gemmam dixerunt. translatis ambo nominibus à diuersis rebus. apposite tamen propter similitudinem rem eandem significantibus. Addit autem Demetrius. Et si quid aliud huiuscemodi est. plura verò esse facile intelligimus. vt quæ Cicero collegit, cũ tenuem oratorem formaret, dixissetque debere illum esse in omni ornatu orationis verecundum ac parcum: adiunxit enim. Translatione fortasse crebior, qua frequentissime sermo omnis vtitur, non modo vrbanorum, sed etiam rusticorum. Si quidem est eorum gemmare vites. sitire agros. lætas esse segetes. luxuriosa frumenta: cuncta enim similia sunt superiori. Quid intellexer[it] Demetrius, κανόνα dicens, manifestum est. eodem autem pacto Cicero verbo hoc ip[s]o Gręco vsus est, de trãslationibus itidem differens in epistola quadam ad Tironem: hæc enim eius verba sunt. Sed heus tu qui κανὼν esse meorum scriptorum soles: docet enim se solitum iudicio ipsius tanquam norma quadam dirigere sua scripta: cum tamen tunc ille in transferendo verbo lapsus esset.

Σφόνδυλος μέντοι καὶ κλεὶς, τὰ ἐπὶ σώματος, καὶ κτένες: οὐ κατὰ μεταφορὰν ὠνόμασται, ἀλλὰ καθ᾽ ὁμοιότητα. διὰ τὸ ἐοικέναι τὸ μὲν κτενὶ, μέρος: τὸ δὲ, κλειδὶ, τὸ δὲ, σφονδύλῳ.

Σφόνδυλος tamen & κλεὶς, cum de corpore dicuntur, & κτένες, non per translationem nominata sunt, sed per similitudinem. quia hæc quidem pars pectini: hæc autem claui: illa vero verticillo similis est.

Tradit nunc Demetrius partes quasdam nostri corporis, quę nominibus proprijs aliarum rerum videntur vocari, non dici μεταφορικῶς, sed propter similitudinem earum rerum, vnde nomen existimantur accepisse, illo modo primum esse appellatas: quare nomen illud non minus ipsarum proprium haberi debere, quàm primarũ illarum, quibus primo impositum fuit: consilio enim eorundem, quibus id facere licuit, hoc quoque gestum est cogitarunt uero illi tunc nominibus tãquam notis quibusdam res indicare, nõ orationem expolire. Ne quis igitur eo errore teneatur, admonet hoc ipse diligenter. atq; inquit. σφόνδυλος vero (est autem spinæ humanæ os:) nec non κλεὶς, quod clauim valet, partem corporis nostri. præterea κτένες, quod eiusdem generis est, non sunt vocata verbis translatis, sed propter similitudinem ita appellata. quia hæc pars nostri corporis instrumẽto, quo capillos pectimus, similis est: hæc claui: hęc verò turbini, & ipso instrumento, quo mulieres in librando fuso, dum nent, vtuntur, vnde à fuso ipso in patrio nostro sermone nomen impositum habet.

Admirandum autem videtur, si vocabula hæc translata non sunt, quomodo in vite ὀφθαλμός, siue gemma, translata vere dici possint: illa enim quoq; palmitis pars, cum turget appetente vere, propter similitudinem earum rerum, diuersis linguis & oculus, & gemma, vocata est. nec ulla sanè translatio est, in qua similitudo nō requiratur: nam Aristoteles etiam in III. libro de partibus animantium, cum animal nullū cornua habere tradidisset, quod non animantem pariat: intelligereique vocari vulgo cornua multarum aliarum rerum, inquit illa dicta esse propter similitudinem, & translato verbo: nec esse vera cornua, quia munere proprio ipsorum non funguntur. Verba ipsius ponam. Ἔχει δ' οὐδὲν μαλακόστρακον: καθ' ὁμοιότητα δὲ καὶ μεταφορὰν ἐπιλέγουσι καὶ ἐπὶ τούτων κέρατα. & quæ sequuntur. Dicere autem potuit Demetrius, partes eas nostri corporis similitudine, quam habēt cum illis rebus nomen nactas, quia maior est expressiorque in illis similitudo, & quæ oculis cernatur, cum trāslatorum verborum similitudo non appareat, sed animo tantum percipiatur. Animaduertendum præterea videri Aristotelem illic appellare verba trālata, quæ sunt ὁμώνυμα, cochlearum nanque cornua, aliarumque bestiolarum, manifesto sunt ὁμώνυμα cornibus boum: nomen enim prorsus idem est: uis autem ipsius, ratioque longe alia. vnde fuere, qui dixerint translata nomina atque ὁμώνυμα eadem esse. Quæ certe supra Demetrius exempla ponit translationum frequentatarum, certum est Aristotelem vocare ὁμώνυμα. intelligo autem vocem λάλον, ingenium asperum, hominem acutum, longum oratorem. Quid igitur mihi in mentem venerit: quidque existimem de hac controuersia, volo aperire. Constat Aristotelem aliquando μεταφορὰν cepisse late, omnemque è sua sede in alienam verbi comportationem vocasse metaphorā. quod vidit etiam Cicero. cum igitur (vt opinor) hoc pacto sumptum est id verbum, ὁμωνυμία recte appellatur translatio: translationis nāque pars est: Intelligo autem cum plures res eodem nomine uocantur, cognominesque sunt. quod tamen nomen vnius illarum proprium sit: ceteræ autem nomine carent, ut pes in naui dicitur. vocatur item pes beræ, pes mensæ, pes lectuli, & pes animantium, quarum ipsum proprium suumque est: cum autem aliquid alieno nomine uocatur suauitatis, elegātiæque causa, quia suum propriumque rès illa nomen habet, quo commodè appellari posset, sed sine splēdore dignitateque ulla, hæc vocatur translatio, quæ pars & ipsa est, speciesque amplioris illius translationis. hanc autem videtur Porphyrius distinguere ab ὁμωνυμίας neque enim vult res temporis causa, ἐπινοίᾳque alieno vocabulo appellatas, cognomines esse illis quarum id proprium est, quia illæ non semper a neque ab omnibus illo modo uocātur, sed à quibusdam tantum, voluptati seruientibus eorum, qui audiunt: concinnitatisque studiosis: cognomines verò res sunt, quæ perpetuo id seruant, quamuis aliunde olim sumpserit inopiæ causa. cognomines autem inter se, & illis, quarum nomen illud proprium est, quod sibi asciuerunt. sed de omni hac re copiosius in commentarijs meis in librum de arte poetarum disserui.

Ἐπὰν μέντοι εἰκασίαν ποιῶμεν τὴν μεταφορὰν, ὡς προλέλεκται, στοχαστέον τοῦ συντόμου καὶ τοῦ μηδὲν πλέον τοῦ ὥσπερ, προστιθέναι. ἐπεί γε ἀντ' εἰκασίας παραβολὴ ἔσται ποιητική. οἷον τὸ τοῦ ξενοφῶντος. Ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος ἀπρονοήτως ἐπὶ κάπρον φέρεται. καὶ, Ὥσπερ ἵππος λυθεὶς διὰ πεδίου γαυριῶν καὶ ἀπολακτίζων: ταῦτα γὰρ οὐκ εἰκασίαις ἔτι ἔοικεν, ἀλλὰ παραβολαῖς ποιητικαῖς, τὰς δὲ παραβολὰς ταύτας, οὔτε ῥαδίως ἐν τοῖς πεζοῖς λόγοις τιθέναι δεῖ, οὔτε ἄνευ πλείστης φυλακῆς.

Postquam autem imaginem e translatione fecerimus, vt prædictum est, proponere nobis ante oculos debemus breuitatē, & vt nihil plus quā ὥσπερ adiungamus: quia tunc pro imagine collatio esset poetica. ceu illud Xenophontis,

phontis. ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος ἀπρονοήτως ἐπὶ κάπρον φέρεται. & ὥσπερ ἵππος λυθεὶς διὰ πεδίων γαυριῶν καὶ ἀπολακτίζων: *hæc enim non imaginibus amplius similes sunt, sed collationibus poeticis: collationes autem has, neque facile in pedestri oratione ponere oportet, neque sine summa cautione.*

Cum auctor nobis supra fuisset Demetrius, vt si quando translatio durior inuerecundiorque visa fuerit, immutemus ipsam: ex eaque faciamus imaginem, quam εἰκασίαν vocat, quomodo cõformetur hæc imago docet. nam hic quoque peccari posset: & non minus fortasse periculum crearetur ei, qui fingere ipsam nesciret, quàm illi, qui non ratione transferret. Admonet igitur, vt cum visum nobis fuerit à translatione, imaginem facere, studeamus breuitati: nihilque amplius adiungamus ei verbo trãslato, quàm particulam, qua similitudo significetur: multo enim minus peccare possunt: tutioresque sunt ab omni prolapsione, qui aliquã rem alicui similem esse dicunt, quàm qui illam ipsam esse affirmant. quod faciunt qui vtuntur imaginibus. ὥσπερ autem ipse adponi debere ostendit, quod valet quasi, tanquam, velut.

Narrat Longinus quoque, de hac & ipse re sedulo disserens, Aristotelem ac Theophrastum existimasse nõ nulla adhiberi oportere ad leniendas audaciores translationes: & esse illa tanquam remedia quædã ac medicamenta huius mali: μειλίγματα ipse vocat. qui tamen in illis non tantum ὥσπερ ponit, vt hic & supra Demetrius, sed alia præterea quędam, quæ vim sanè eandem habent, quamuis non sint omnino similia huic. illa vero sunt. εἰ χρὴ τοῦτον εἰπεῖν τὸν τρόπον. & εἰ δεῖ παρακινδυνευτικώτερον λέγειν. Nam cum alterutrum horum fit, nõ arbitror amplius illas appellari posse imagines sed tantum liberare periculo ac culpa cõfessionem hanc rei lubricæ, quam attingit, oratorem. quare similitudinem non paruam habent posteriora hæc cum eo, quod præcipit alter eorum in III. libro de arte dicẽdi: ac communi peruulgataque voce confirmat. Verbis autem ipsorum vtar in exponenda ratione, quam illos Longinus dicit reddidisse sui consilij ἡ γὰρ ὑποτίμησις ἰᾶται τὰ τολμηρά. Eodem pacto Cicero translationem muniuit, cum inquit. Ego itaq; pacis, vt ita dicam, alumnus. Cum autem supra exempla nõ nulla imaginum posuerim & Græca, & Latina, nunc locos, quosdam. T. Liuij adiungam. quibus intelligatur & ipsum hoc pacto munire voluisse periculosiores translationes, simulq; res illas illustrare in XXXIX. igitur lib. cum inquit (sunt autem verba ex oratione Lycortæ ad Ap. Claudiũ,) Vestrę enim illæ deformes veluti cicatrices seruitutis erãt. & post in eadem oratione. Muris velut compedibus circundatis vincti per C. annos fuistis. & alio item loco. Cuius residua quædam velut semina ex prioribus malis item priore anno apparuerunt. Eiusdem generis est illud è XXXX. libro. Huius atrocitas facinoris nouam velut flammam regis inuidię adiecit Quid autem mali gignatur illis, qui in simili explicãdo prolixiores, accuratioresq; fuerint, declarat Demetrius hoc pacto. Quia nisi breues admodũ fuerimus: contraq; diutius in imagine illa fingenda commorati erimus, pro imagine collatio poetica erit. poetica autem addens, apertius vitium ipsius demonstrauit: nec aptam eam esse illi personæ ac tẽpori vllo modo significauit. Vtitur autem exemplo collationis loco Xenophõtis è primo libro παιδείας. cũ enim Cyrum, puerum adhuc magno impetu in Assyrios incurrisse narraret: plusque studij in hoste sauciando, quam in semetipso regendo posuisse, rei declarandę causa simili generosi canis vsus est. qui & ipse rudis adhuc temere irruit in aprum sine vlla cura proprię salutis. Sed aliud etiã statim Demetrius ponit. concise vt superius. illud tamen illustri loco positum ad quid explanandum adhibitum sit, fallere non potuit: cum posterius hoc inuentum à me apud auctorem non sit. videtur autem alicuius spiritus magnos declarare, qui toto corpore gestiret. Simile igitur est. Veluti equus solutus vinculis per campum fertur erecta ceruice exultãs ac calcitrans. Addit autem Phalereus huiuscemodi locos non esse pares imaginibus, sed collationibus poeticis atque earum speciem habere, has autem collationes non facile in prosam pedestremque orationẽ recipi oportere affirmat; nec sine magna animi prouisione. locum enim ipsas quoq; illic habere ali-

aperiret. ἦν ἐντὶ τοῦ ἐπιθέσεως, ἐξήλασε τὸν βίον. Sed eom idem accuratus scriptor eodem loco docuerit quid sit συντομία: enios verbi, reique ab ipso significatæ, meminit hic quoque Demetrius: nec non superiore in exemplo Aristoteles, oon alienum puto sententiam illius hic testificari. ita igitur ille definiit breuitatem hanc: dixitque συντομίαν esse orationem, quæ maxime oportunas res ostendit: nec adiungit quod minime necessarium est. quod sane & in verbis & in rebus manet, vt ipse diligẽter illic tradit, de tota hac re copiose: exemplis quoque positis, disputans.

Ὄνομα δ' ἀντὶ λόγου τίθεται, οἷον ὡς ὁ Ξενοφῶν φησιν. Οὐ γὰρ ἦν λαβεῖν ὄνον ἄγριον, εἰ μὴ οἱ ἱππεῖς διαστάντες θηρῷεν διαδεχόμενοι. ὀνόματι. οἷον ὅτι οἱ μὲν ὄπισθεν ἐδίωκον: οἱ δ' ἀπάντων, ὑπελαύνοντες πρόσω, ὥστε τὸν ὄναγρον ἐν μέσῳ ἀπολαμβάνεσθαι: φυλάττεσθαι μέντοι διπλᾶ τιθέναι τὰ διπλᾶ ὀνόματα: τοῦτο γὰρ ἔξω λόγου πεζοῦ τὸ εἶδος.

Nomen autẽ pro ratione ponitur, quẽadmodum Xenophon inquit, quod οὐκ ἦν λαβεῖν ὄνον ἄγριον, εἰ μὴ οἱ ἱππεῖς διαστάντες θηρῷεν διαδεχόμενοι: *nomine, ceu quod.* οἱ μὲν ὄπισθεν ἐδίωκον: οἱ δ' ἀπάντων, ὑπελαύνοντες πρόσω, ὥστε τὸν ὄναγρον ἐν μέσῳ ἀπολαμβάνεσθαι. *cauere tamen oportet duplicia ponere duplicia nomina: hoc enim migrat è forma pedestris orationis.*

Longiore exẽplo rem explicat, illustrem locum capiens elegantissimi scriptoris: Xenophon enim in primo libro ἀναβάσεως, cum narraret Cyrum cum exercitu in Arabiam venisse: naturamq; eius regionis describeret, in alijs etiam tradidit magnam uim onagrorum ibi repertam fuisse, quos aliquando soliti essent equites uenari, ut reliquas feras. cumq; mirã illorũ celeritatem esse affirmasset: superabant enim illi cursu equum, quam rationẽ excogitassent equites, ne effugere possent, docuit, nunquã autem Xenophon iuncto illo nomine usus est: cum enim bis eos appellet, primum ὄνους ἀγρίους vocauit. deinde non addito epitheto simpliciter ὄνους: non enim in medijs uerbis, quę inde sumit Demetrius id uerbum apud auctorem positum est. Sed è superiore oratione eo translatum ab ipso est: sic enim scripsit Xenophon. θηρία δὲ, πλεῖστοι μὲν οἱ ἄγριοι ὄνοι. & quæ sequuntur. ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ ἱππεῖς ἐδίωκον ἐνίοτε. καὶ οἱ μὲν ὄνοι ἐπεί τις διώκοι, προδραμόντες ἂν ἕστηκεσαν: πολὺ γὰρ τῶν ἵππων θᾶττον ἔτρεχον, καὶ πάλιν ἐπεὶ πλησιάζοι ὁ ἵππος ταὐτὰ ἐποίουν. ὥστε οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἱππεῖς θηρῷεν διαδεχόμενοι τοῖς ἵπποις. τὰ δὲ κρέα τῶν ἁλισκομένων ἦν παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις: ἁπαλώτερα δέ. Dissoluit igitur illic Xenophon verbum, quo consuetudo iuncto utebatur. nam M. etiam Varro onagros eos uulgo uocatos docet in 11. lib. rerum rusticarum, dicens. Asinorum genera duo. unũ ferum, quos uocant onagros. & Virgilius noto carmine eodem pacto ipsos appellat. quod autem ille dixerat oratione, nomine, iũcto scilicet, exponi posse Demetrius docet: conformat enim ipse exẽplum hoc pacto. simul autem uerba interpretabor. Equitum pars à tergo sequebantur: alij uerò occurebant. agitãtes ante, ut onager ita in medio interciperetur. Admonet autem in extremo huius præceptionis Phalereus, ut caueamus ne frequentemus hæc iuncta nomina: dupliciaq; hæc ipsa duplicia uerba ponamus: nunc enim διπλᾶ uocat huius culpæ magis declarandæ causa, quæ supra semper σύνθετα uocarat: rationemque reddit huius animaduersionis hoc pacto. hoc enim egreditur formã pedestris orationis ac solutæ, & tanquã exit migratq; è terminis ipsius. unde meritò ab Antigono rege insimulatus est sophistes ille, qui cũ eo agẽs & crebris & duriter audacterque formatis duplicibus nominibus utebatur. Vocẽ illius ineptis nominibus inclusam: meritoque à potentissimo rege explosam, recitaui in commentarijs in artem

Καὶ περὶ μεταφορᾶς μὲν, ὡς τύπῳ εἰπεῖν. λαμβάνειν δὲ καὶ σύνθετα ὀνόματα, οὐ τὰ διθυραμβικῶς συγκείμενα, οἷον Θεοτεράτους πλάνας· οὐδὲ, Ἄστρων δορύπυρον στρατόν, ἀλλ' ἐοικότα τοῖς ὑπὸ τῆς ἀληθείας συγκειμένοις· καθόλου γὰρ ταύτην κανόνα ποιοῦμαι πάσης ὀνομασίας, νομοθέτας λέγουσαν καὶ ἀρχιτέκτονας, καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἕτερα ἀσφαλῶς συντιθεῖσαν.

Et de translatione quidem, quantum crasso modo dicere licuit. Sumere autem oportet & iuncta nomina, non tamen dithyramborum more concreta; veluti Θεοτεράτους πλάνας. *neque,* Ἄστρων δορύπυρον στρατόν *sed similia illis quæ à veritate componuntur: in vniuersum enim hanc normam facio omnis nominum conformationis,* νομοθέτας *dicentem &* ἀρχιτέκτονας, *& huiuscemodi alia multa tuto componentem.*

Reperit breui quid proxime egerit: ostenditque quid sequatur. de translationibus enim absolutum esse sermonem docet: non illum quidem exquisitum. nam de illis disputari potuisse subtilius fatetur. sed tamē qui proposito suo satis esse debeat, quod autem nihil se precepisse de imaginibus eodem tempore refert, translationes sunt, quæ in frequēti vsu oratorum sunt, tunc solum imagines vsurpantur, cum corrigendis translationibus adhibentur. Adiungit autem oportere etiam sumere ad grandem, amplamque orationem efficiendam verba iuncta: è duobusq; nominibus concreta. σύνθετα ipse vocat. Cicero iuncta, quem sequutus sum, consueuit appellare, vt in oratore cum ait. Itaque tralata, aut facta, aut iuncta verba facile sunt cognita, quia sumebantur è consuetudine, cotidianoque sermone. & in topicis, vbi quærit etymon verbi postliminium. Intelligens tamen Demetrius poetas libere solere verba, iungere: præsertimque illos, qui vocantur dithyrambici, statim nos admonet, ne imitemur eos: nec vllo pacto orationi admisceamus uerba ita audacter cōcreta, exempla duo ipse ponit dithyrambicæ verborū iunctionis. prius eorum est. Θεοτεράτους πλάνας: ita enim in omnibus, quos vidi, calamo scriptis libris legitur, cum excusi antea haberent, vna littera immutata, Θεοπρέπους. sumptum autem id verbum esse arbitror ex aliquo eius generis poeta, nam ita remotas res ille iungere voluit vt vix eius nominis notio appareat: eadem ratio est posterioris exempli δορύπυρον. Catullus uno eodemque versu duo iuncta nomina complexus est, vt aliena cōsuetudinis, ita (nisi fallor) nō omnino similia dithyrambicis: neque tātopere dura. videntur enim lepida: plenaq; venustatis. is autem est in carmine de Attide. Vbi cerua siluicultrix. vbi aper nemoriuagus. Sed idem etiam eadem licentia finxit Herifugus Fluctisonum & alia nonnulla huiuscemodi. Cum autem ostendisset Phalereus quid fugiendum sit in hac re: exemplisq; valde aptis ad vitium declarandum id confirmasset, præcipit quid sequi debeamus: & cuiusmodi verba ita cōformare oporteat quæ scilicet similia sint ijs, quæ à veritate ipsa componuntur, non quę studio poetarum; vel libidini potius conceduntur. Veritatem uerò uidetur appellasse cōsuetudinem sermonis, quæ labi non potest: ac rem denique ipsam. Cicero contra videtur vocasse uerum, quod ab arte præcipitur; certamq; illius rationem refert: quamuis repugnet consuetudini. ut cum in oratore inquit. Quid uerum sit intelligo. & infra. Nec uero reprehenderim. Scripsere alij rem, & scripserunt esse verius sentio. Sed consuetudini, auribus indulgenti, libenter obsequor, apparet autem ueritatem Phalereum appellasse consuetudinem ex ijs, quæ sequuntur. cum dixerit. In vniuersum enim hanc normam esse volo ac statuo omnis vsus verborum: putoque omnia dirigenda ad eam esse, quæ vsurpat nomina iuncta. dicitque νομοθέτας & ἀρχιτέκτονας: aliaque huiuscemodi multa verba componit, tutò longeq; ab omni metu offensionis.

Cum docuisset euiusmodi sint facta nomina: duoque ipsorum exempla protulisset, declarat nunc cur potissimum illa apta sint huic formæ grãdiori his verbis. Efficiunt autem maxime amplitudinem, quia tãquam strepitibus, sonoribusque similia sunt: in primisque nouitate ipsa, subitoque aduentu: sunt enim (vt ait) peregrina. cuius rei rationem subtiliter reddit: vt sane facere debuit: neque enim vere peregrina erant: proprie nanque peregrina sunt, quæ in v su alius gentis sunt: hæc autem neq; alius, neque illius ipsius gentis in vsu vllo prius erant: nõ enim inquit, quę iam sint nomina edit, sed eo tempore nascẽtia. quare non sine causa externa dici possunt, ac vim prorsus eandem, quam illa habent. externas autem res omnes vt homines, magis suspicere consueuimus. Aliud etiam addit, quod ad dignitatem afferẽdam orationi non nihil valet. est autem hoc. Simulque sapientiam redolet: & acutum quiddam esse apparet, noui nominis generatio tãquam consuetudinis alicuius, ac moris: qui enim nouam cõsuetudinem inducunt, acutiores putantur. cum ea viderint, quæ reliquos fallebãt: si nanque aut ornatus ille, aut fructus cognitus fuisset, multo prius receptus fuisset. Qui igitur inquit nomina fabricatur similis est illis, qui primi rebus nomina imposuerunt. quin autem id plenum honoris, & opus proprium sapientiæ fuerit, dubitari non potest.

Στοχαστέον πρῶτον μὲν τοῦ σαφοῦς ἐν τῷ ποιουμένῳ ὀνόματι καὶ συνήθους· εἶτα τῆς ὁμοιότητος πρὸς τὰ κείμενα ὀνόματα. ὡς μὴ φρυγίζειν, ἢ σκυθίζειν τις δόξει μεταξὺ ἑλληνικοῖς ὀνόμασι.

Proponere sibi oportet primum in nouando nomine vt planum sit, & ex consuetudine: deinde similitudinem ad ea nomina quæ in vsu sunt. ne aliquis videatur Phrygium aut Scythicum sermonem adbibere in medio Græcorum vocabulorum.

Ostendit nunc quid proponere nobis ac sequi in hac nonorum verborum conformatione debeamus: sunt enim non nulla diligenter seruanda, si laudem in illis fingendis adipisci volumus. primum igitur quod præcipit est, vt primum videamus vt nomen quod fingimus apertum planumque sit, atq; vnum aliquod ex consuetudine videatur. Deinde vt similitudinem habeat cum receptis, atque vsitatis nominibus. ne Græco sermoni videamur barbaram vocem inculcare: linguamque Phrygum, aut Scytharum cum Græca miscere. hunc autem tanquam scopulum vitabimus, si magno adhibito studio consuetudinem imitabimur.

Ποιητέον μέντοι ἤτοι τὰ μὴ ὠνομασμένα. οἷον ὁ τὰ τύμπανα καὶ τὰ ἄλλα τῶν μαλθακῶν ὄργανα, κιναιδείας εἰπών, καὶ ἀριστοτέλης τὸν ἐλεφαντιστήν: ἢ παρὰ τὰ κείμενα παρονομάζοντα αὐτόν. οἷον ὡς τὸν σκαφίτην τις ἔφη τὸν τὴν σκάφην ἐρέσσοντα: καὶ ἀριστοτέλης τὸν αὐτίτην, οἷον τὸν μόνον αὐτὸν ὄντα.

Fabricare sane oportet siue quæ nominata non sunt. ceu qui tympana & alia mollium hominum instrumenta, κιναιδείας vocauit: & Aristoteles ἐλεφαντιστὴν. siue à positis iam nominibus deriuãtem ipsum. ceu σκαφίτην quidam vocauit, qui remo ageret scapham: & Aristoteles αὐτίτην, tanquam solum ipsum existentem.

Duobus modis fingi noua nomina docet: factorumque horum verborum geminam esse rationem. potest enim aliquis totum aliquod nomen fabricari, quod antea

inauditum

inauditum sit: potest etiam à peruulgata receptaque uoce id conformare ac vestigijs hærere vsitati verbi: vt exemplis etiam declarare voluit. Idem igitur in hac verborum fabricatione fit, quod vulgo fieri videmus in domibus ędificãdis: sunt enim quidam qui nouum penitus ædificium cõstruunt: sunt etiam qui addunt aliquid veteri ædificio, atq; ita ædium forma immutata, melius laxiusque habitant. quod sane cum frequens sit atq; oculis aspiciatur, lucis aliquid affert huic ὀνοματοποιΐᾳ appellatę nominũ fabricationi. Idem autem, aut certe nõ valde dissimile pręcepit Cic. de hac verborum nouatione in iij. de oratore, & ipse enim quoq; duplicem rationem huius rei efficiẽdę tradit. priorem modum μιμητικῶς Demetrius vocat: eiusq; exemplũ hoc ponit. velut inquit. qui tympana & alia mollium tenerorumq; hominum instrumẽta κιναίδια vocanit. intelligit autem cymbala & crotala, quę omnia musica instrumẽta in epigrammate in custodem hortorũ ea de causa appellãtur. legitur enim illic: Cymbala cũ crotalis, pruriginis arma, Priapo ponit & adducta tympana pulsa manu. Cicero etiam in L. Pisonem de Gabinio dixit: Quos neq; hercule ego: neq; supercilium tuum: neq; collegę tui cymbala, ac crotalia fugi. vnde etiam perspicitur illũ ratione vocasse instrumẽta hæc eo pacto: sunt enim testimonio quoq; Ciceronis, & auctoris eius carminis propria impudicorum atque effeminatorum hominũ arma.

Quærendum autem quomodo κιναίδια nouum nomen & inauditum antea auribus Græcorum dixerit Demetrius, cum passim vocentur eo sermone κίναιδοι teneri homines, & qui pudorem abiecerunt. quare videtur aut posterioris modi potius exemplum id esse debuisse: aut ne illius quidem. quod in Græco itidem sermone, vt cinædi vocarentur, ita etiam κιναιδίαι, mores eorum impuri ac flagitij plena instituta. non video igitur quomodo hoc aptum exemplum hic esse possit: nisi aliquis putet nomen hoc, quo vocarentur molles homines eo tempore in consuetudine non fuisse: posteaque id verbum vsurpari cœptum, quod omnino absurdum nõ esset, veterem Gręciam, cum adhuc integra ac seuera esset, nomen huic uitio nõ imposuisse, quod adhuc in eius mores non irrepserat. Sed hoc verum non esse facile intelligitur. quia vt alios veteres scriptores omittam, Æschines contra Timarchum vtrunq; nomen vsurpat; Demosthenem enim notans: cognomenque quo ab inimicis appellabatur, batalum, inquit, ἐξ ἀνανδρίας τινὸς καὶ κιναιδίας ἐνεγκάμενος τοὔνομα. Sed eundem etiam infra κίναιδον appellat. Non contentus autem eo exemplo Demetrius alterum summi doctoris profert. tradit que eodem pacto Aristotelem finxisse nouum verbum ἐλεφαντιστήν, ita enim ille appellauit rectorem elephantis. est autem illud in ii. libro de natura animantium, ubi inquit, ἔχει δὲ μυκτῆρα, τοιοῦτον καὶ τηλικοῦτον, ὥστε ἀντὶ χειρὸς ἔχειν αὐτόν. πίνει γὰρ καὶ ἐσθίει ὀρέγων τούτῳ εἰς τὸ στόμα καὶ τῷ ἐλεφαντιστῇ ἄνω ὀρέγει. Sed in hoc etiam difficultas nõ parua est: neque enim videtur hoc nomen eius generis esse, quod nouum funditus, ac præter cõsuetudinem est: ab elephante enim conformatum esse apparet: uerbumq; id in Græco sermone cotidianum, ac receptum erat magisque vt videtur, quadrasset alteri huic rationi. nam superiore exposita, posteriorem aggreditur. Siue cum tu ipse ab nominibus, quæ in vsu sint, deducas, ac denomines, cuiusmodi est inquit illud; Schaphiten quidam appellauit, à scapha deriuato nomine, quod genus nauiculæ est, eum qui remo illam agebat, nec non Aristoteles αὐτίτην, eum qui ipse solus erat, ac comitem nullum secũ habebat, manifesto a pro nomine αὐτὸς, conformato deductoque nomine. Huius etiam tunc ficti verbi meminit infra Demetrius, quo loco de lepore venustateque orationis disserit. Plautus quoque in Trinumo eodem pacto fabricatus est, quod omnibus partibus huic respondet, ipsissimus: cum enim sycophantes ille sæpe iam è Charmide quæsisset, an ipse ille Charmides esset, respondit tandem cum stomacho, fastidijq; plenus, ipsissimus. Cui simile est, vt opinor, illud ab eodem comico ab vsitata itidem voce deductum quod in Persa prolatum est, geminissimus.

Ξενοφῶν δὲ ἠλέλιξέ φησιν ὁ στρατηγὸς, τὴν τοῦ ἐλελεῦ ἀναβόησιν, ἣν ἀνεβόα στρατηγὸς συνεχῶς, παραποιήσας οἶομαι, ἐπισφαλὲς μέντοι τοὔργον ὡς ἔφην, καὶ αὐτοῖς τοῖς ποιηταῖς, καὶ τὸ διπλοῦν μεῖζον οἶομαι, εἶδος δὴ εἴη πεποιημέ-

νου ὀνόματος: πᾶν γὰρ τὸ συντιθέμενον ἔκ τινων γέγονε δηλονότι.

Xenophon autē Ἠλέλιξε inquit dux, clamorē illum ἐλελεῦ, quē clamabat dux sine intermissione, deriuato inde nomine exprimens. Lubricū sane opus ut dixi, & ipsis poetis. Et duplex sane nomen, species esse potest facti nominis: omne enim quod componitur ex aliquibus profecto extitit.

Xenophontem verbum finxisse ostendit à militari clamore: cum enim exercitus aliquādo clamaret ἐλελεῦ, inde ipse conformauit ἐλελίζειν: quod verbum exprimeret vocem illam. cum autem in cunctis, quos vidi libris, mēdose prius legeretur ἤλαξε: neque enim ἀλάζειν verbum factum est, ausus sum, rē ipsam, veritatēq; sequutus, corrigere ἐλέλιξε: videtur enim aut hoc modo, aut ἐλέλαξε legi debere: superius verbum magis exprimit clamorē illum, apertiusq; intelligitur ad imitationē eius ipsum conformatum esse: inferius hoc magis vicinum est corruptæ lectioni: littera enim in medium duorum illorum λ inserta: sonoq; è prima in secundā syllabā translato, ἀλάλαξε fit. ambobus autē vtitur Xenophō, in eodem clamore (vt videtur) ostēdendo in III. libro Κύρου παιδείας. inquit. οἱ δὲ Χαλδαῖοι οἱ παρόντες ὡς ἐπαιάνιζον οἱ πρῶτοι, ταχὺ ἀλαλάξαντες ἔθεον, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐπ' αὐτούς. In primo verò Anabasis. καὶ ἅμα ἐφθέγξαντο πάντες ὥσπερ τῷ Ἐνυαλίῳ ἐλελίζουσι. in III. autem. ἐπεὶ δὲ ἐπαιάνιζον καὶ ἡ σάλπιγξ ἐφθέγξατο καὶ ἅμα δὴ τῷ Ἐνυαλίῳ ἀλάλαξαν. Παρακελεύεται vero ἐν μάχῃ quod inquit, studiū Xenophontis ostendens in conformando eo verbo positum, intellexit eum immutato aliquantulum variatoq; illo clamore, inde verbum finxisse. Addit autē in extremo huius disputationis, lubricam esse hanc nouorum nominum fabricationem, plenamq; periculi rem: non oratoribus tantum: hisque omnibus, qui soluta oratione vtuntur: verum etiam poetis. quibus maior omnium rerum licentia datur: illi enim quoque, si intemperanter hoc facerent & incaute, laberentur, atque offenderent apud eos, qui audiunt. Molestum autem est quod affirmat se de periculo huius rei supra disputasse, cum tamen in his, quæ nunc habemus huius scriptoris verbum antea de hoc factum non sit. dixit sanè Platonem, qui frequentius vtitur trāslationibus, quàm imaginibus, sæpe in lubrico versari. qua in re exponenda eodem quo hic verbo vtitur. nihil tamen id videtur facere ad hanc, de qua præcipit, verborum nouationem. ostendit autē duplicia iunctaq; verba aliquo modo dici posse facta: redigiq; ad illa: cuius rei rationem etiam reddēs, inquit. Omne enim quod iunctum, concretumq; est ex aliquibus rebus, dubitare non possumus quin generatum sit, atque illo tempore, cum partes componuntur, factum.

Μεγαλεῖον δέ τί ἐστιν καὶ ἡ ἀλληγορία, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἀπειλαῖς. οἷον ὡς ὁ Διονύσιος. Ὅτι οἱ τέττιγες αὐτοῖς ᾄσονται χαμόθεν.

Amplum autem quidam est & allegoria, & maxime in minis. ceu Dionysius. quod cicadæ ipsis humo canent.

Adfert aliud, quod adiuuat orationis granditatem: id autem est ratio quædā vocata à Græcis ἀλληγορία. quę non est in vno verbo translato, sed ex pluribus cōtinuatis connectitur. vt inquit Cicero, vim ipsius exprimens. vt aliud dicatur: aliud intelligendum sit: inde enim appellata est. cum autem in singulis uerbis trāslatis amplitudo quædā sit, quanto magis in ea oratione, quæ plura continuata habet? quāuis alia potius de causa videatur ἀλληγορία formæ huic dicendi inseruire: obscuritatē enim potius puto gignere granditatē eam, causamq; esse quod illa maiora videantur. Præcipue autē accommodatam ipsam esse dicit, cum minamur alicui graue ali-

quod

quod malum, quod probat exemplo Dionysij Syracusani, qui cum iratus esset Locrēsibus, Italiæ populis absterrereque eos uellet ab aliquo incepto: aut ostendere pœnas ipsos daturos suę improbitatis, se facturum dixit ut cicadæ ipsis humo canant. Significauit autem obscure se agros ipsorum uastaturum. Non est igitur tam pusilla minutaque res, vnde non possit uir prudens, cognita ipsius natura, certis quibusdam temporibus fructum aliquem in dicendo capere: ipsaq; uti ad comprobandum quod uult. quemadmodum etiam Brasidas Spartiates traditus est exemplo uilissimæ bestiolæ, quam monstrauit se acriter morsu defendisse, cum à se manu pressa esset, atque ita salutem adeptam, ciues suos ad fortitudinem hortatus fuisse. certoque docuisse nihil esse, quod non effici ab homine posset, si uiribus experiri uoluisset, & uim ui depellere conatus esset. Quod autem arripuit acutissimus homo ad perterrefaciendos inimicos: consiliumque suum operiendum, de natura cicadarum, memoriæ quoque proditum est ab Aristotele in v. eorum librorum, quibus historiam omnem animantium persecutus est, affirmauit enim non nasci cicadas in illis terris, in quibus nullæ arbores sunt.

Εἰ δ' οὕτως ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι τέμνει τὴν λοκρίδα χώραν, καὶ ὀργιλώτερος ἂν ἐφαίνετο, καὶ εὐτελέστερος. νῦν δὲ ὥσπερ συγκαλύμματι τοῦ λόγου, τῇ ἀλληγορίᾳ κέχρηται: πᾶν γὰρ τὸ ὑπονοούμενον φοβερώτερον, καὶ ἄλλος εἰκάζει ἄλλο: τὸ δὲ σαφὲς καὶ φοβερὸν, καταφρονεῖσθαι εἰκὸς, ὥσπερ τοὺς ἀποδεδυμένους.

Si autem sic simpliciter dixisset, quod excidet Locrensem agrum, & iracundior visus esset, & humilior. nunc autem tanquam operimento orationis, allegoria vsus est, omne enim quod suspicione tantum attingitur terribilius est, & alius aliud quippiam ariolatur: quod autem planum est, quāuis formidolosum sua vi sit, verisimile est contemptum iri, quemadmodum vestimentis nudatos.

Vim eius uocis, & quam utilis tunc illa fuerit consilio Dionysij, declarat Demetrius his uerbis. Quod si aperte, simpliciterque dixisset, se arbores omnes in eorum finibus & cuncta, quæ oriuntur è terra excisurum esse, & iracundior uisus esset, & humilior: contemnique ab illis facile potuisset: nunc autem mutata ratione, utitur, ἀλληγορίᾳ tanquam uelo quodam, & integumēto orationis. omne enim inquit quod cogitatur animo: nec manifesto percipitur, terribilius est. magisq; aptum ad pauorē iniiciendum, & vt sunt diuersa hominum ingenia, alij aliud suspicantur: pluraque mala non vnum tantum, statu mentis eos mouent. contra autem ait, quod apertum explicitumque est, quamuis sua vi formidolosum sit, verisimile est cōtemptum iri. morem autem fuisse priscorum regum ac populorum, vt ratione hac vterentur cum perturbare aliquos vellent, litteris mandatū est. multaque exempla ipsius à me facile proferri possent. nam, quod in ea etiam Demetrius dixit: multum ad consternandum valere, quod alij aliter voces illas accipiunt, declaratur hoc quoque testimonio Herodoti, qui de donis à principibus Scytharū missis ad Dariū agens (erant autem illa auis, mus, rana, & sagittæ) cū rex ipse, vt commodum ipsi fuisset, interpretatus ea esset, narrat Gobryam magnæ virum auctoritatis, longe alium sensum inde duxisse, qua etiam in re tota narranda politissimus ille scriptor vtitur iterum eodem verbo, quo hic. Demetrius vsus est, εἰκάζων: qui studens rem patefacere: rationemque, quam attulerat cōfirmare, simili etiam hoc vtitur. Eadem ratione, qua videmus detractis vestibus homines, nudosque, despici, qui antea timebantur: nam vestimenta etiam corporibus dignitatem adportant. Huc igitur aliquo modo facit, quod memoriæ proditum est de Agesilao rege Spartiatarum, bellum gerente in Asia, qui mādauit

danit ijs, qui in exercitu prędas vendebant, vt captos ex hostibus nudos venderēt: ostendere enim voluit Laconibus suis, non esse valde in acie pertimescēdos illos, quamuis magnum nomen virtutis haberent, qui tam tenero & cādido corpore forent. & si non simplex ratio illa fuit: aliter enim quoque illo facto incendere suos potuit ad fortiter prœliandum.

Διὸ καὶ τὰ μυστήρια ἐν ἀλληγορίαις λέγεται πρὸς ἔκπληξιν καὶ φρίκην. ὥσπερ ἐν σκότῳ καὶ νυκτί. ἔοικε δὲ καὶ ἡ ἀλληγορία τῷ σκότῳ καὶ τῇ νυκτί.

Unde & mysteria in allegorijs dicuntur, ad pauorem gignendū & horrorem, quemadmodum in tenebris & nocte. similis autem est & allegoria tenebris & nocti.

Adiungit Demetrius, idē declarare volens, ἀλληγορίαν scilicet valere ad perturbandum, hanc causam fuisse cur sacra Atheniensium, mysteria vocata, exponerentur obscure, genere hoc adhibito orationis, ad statu scilicet mentis mouendos eos, qui audiunt: horroreque demum ipsos perfundendos. post quam sententiam hoc etiam addit ὥσπερ ἐν αὐτῷ καὶ νυκτί. ἔοικε δὲ καὶ ἡ ἀλληγορία τῷ αὐτῷ καὶ νυκτί, vt nunc legitur in omnibus, quos vidi, libris. verba enim Gręca posui, quia in illis macula vitiumq; proc sus esset. Ostendere autē voluit Demetrius (vt opinor) alias etiā rationes illic quæsitas, quæ idem efficerent: ac dignitatem sacris illis adportarēt, omnes profectas ab eadem re. nā tenebris ea noctuq; agebantur. & secretis vt existimare licet, abditisque locis: quibus etiam rebus similis est ἀλληγορία. Mysteria noctu tractari solita cōstat. Vnde Cicero in II. de legibus. Quid ergo aget Iacchus, Eumolpidæq; nostri & augusta illa mysteria, si quidem sacra nocturna tollimus? In altero illo hæreo. idest in voce αὐτῷ quæ manifesto corrupta est. Non insulse quidam putarunt, iniecta in medium illud nomen litera, emendari posse ἀδύτῳ: sic enim vocant Græci occultas & remotas templorum partes: sententiaque procedit ea parte qua mysteria in adyto & nocte agi solita traduntur: non tamen apte, in quo tota res manet, allegoria adyto similis esse diceretur: neque enim necesse est loca in tēplis, quo profanis adire fas non est, obscura & tenebricosa esse. multo igitur melius corrigeretur σκότῳ: ita enim syllabarum numerus seruaretur, quamuis maior litterarum primarum mutatio sic fieret. Nec est quod existimet aliquis, cum ope duorum similium rē explanare voluerit Demetrius, vsum fuisse ipsum ijs rebus quæ ita similes inter se sunt, vt nihil pęne discriminis inter ipsas existat, cum tenebræ sine nocte induci aliquo possint: contraq; nox auxilio candelarum luminosa fieri. nam quod ad alterum horum facit, nos quoq; vulgo cum aliquas res penitus nobis ignotas esse ob vetustatem significare uolumus, ea voce qua σκότος appellamus, vtētes, dicimus supra id tempus nobis tenebras esse: vt Cicero quoque locutus est in epistola quadā de re, quæ quamuis tūc fieret, erat tamen ita noua & incredibilis, vt stupore ipsum impleret, ac pæne lumen mentis ipsi eriperet. Quæso quid hoc est, aut quid agitur? mihi enim tenebræ sunt. Huc usque autem scripseram, cum per litteras mihi significauit Christophorus Rufus, iuuenis doctus & Gręcis litteris, & Latinis: meique amantissimus, cuius vtriusque rei vno eodemque facto clarum documentū dedit, se in libro calamo exarato, cum quo à me editum illum contulit, vt laborem hunc meum adiuuaret, inuenisse σκότῳ. quare statim putaui ita legi oportere, & omnem dubitationem ex animo meo sustuli: quod consilium meum cupio eruditis viris, & qui iudicare possunt probari. Allegoriam igitur similem esse propter obscuritatem nocti ac tenebris, exploratum est, quod consilium etiam sacerdotum illorum qui instituerant vt mysteria noctu agerentur, confirmat. Idem quoque secuti sunt superiore ætate principes quidam viri, qui vt facilius maiestatem tuerentur: seq; undiq; formidabiliores redderent, instituerunt noctu causas audire; nec nisi cum funalibus sui vnquam potestatem fecerunt.

Φυλάττεσθαι μέντοι κἀπὶ ταύτης τὸ συνεχὲς, ὡς μὴ αἴνιγμα ὁ λόγος ἡμῖν γένηται. οἷον τὸ ἐπὶ τῆς σικύας τῆς ἰατρικῆς, Ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα. καὶ οἱ Λάκωνες πολλὰ ἐν ἀλληγορίαις ἔλεγον ἐκφοβοῦντες. οἷον τό. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, πρὸς Φίλιππον: καὶ ἄλλα τοιαῦτα οὐκ ὀλίγα.

Cauere sane & in hac oportet continuationem, ne oratio nobis euadat ænigma. ceu quod in cucurbitula medicorum, Ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα. *Et Lacones multa in allegorijs dicebant metum inijcientes. vt illud. Dionysius Corinthi, ad Philippum: & alia huiuscemodi non pauca.*

Indicato bono allegoriæ, admonet vt modice vtamur hoc genere orationis, ostendens vicinum ipsi esse graue malum. si quis enim inquit aliud dicens; aliud verò accipi volens, diutius in ea ratione permāserit, incidet in ænigma: quod genus quàm alienum sit ab officio oratoris nullo negotio intelligitur. Dicit igitur cauere nos oportere, & fugere tāquam scopulum, in allegoria etiam continuationem. ac lōgam moramine quæ oratio debet esse, repentè imprudentibus nobis fiat ænigma: quod prorsus eueniret, nisi temperāter id faceremus. Idem etiam in III. de oratore præcepit Cicero, cum supra & ipse de allegoria disseruisset: inquit enim. Est hoc magnum ornamentum orationis, in quo obscuritas fugienda est: etenim ex hoc genere fiunt ea, quæ dicuntur ænigmata. Videtur tamen potius ille putare nasci ænigmata, si captauerimus verba nimis remota, & à re longinqua ducta, quàm à copia, & continuatione illorum, cum manifesto Demetrius tradat proficisci id malum à frequētiore alienorum, translatorumque verborum vsu: vtrumque autem fontem originemque esse posse huius mali facile intelligimus. Exemplum vero illustre ac peruulgatum ænigmatis ponit Demetrius, quo vsus etiā fuerat Aristoteles & in libro, qui reliquus est de arte poetarū, & in III. de artificio dicendi. cuius vim illic accurate, copioseque explicui. constabat autem duobus versibus; sequitur enim posthunc pentāmeter, vt indicio Athenæi è x. libro Δειπνοσοφιστῶν cognoscimus. aptum vero mirifice illud est Phalerei sententiæ constituendæ, cunctæ enim voces in eo trāslatæ sunt. Addit post ænigma breui declaratum, rediens ad vtilitatem allegoriæ explicandam, Laconas etiam cōsuesse multa obscure dicere: occultosque quosdam sensus in verbis eorum sæpè fuisse, atque id eos sequutos vt perterefacerent aduersarios, vt cum illo modo cum Philippo Macedone egerunt scribentes in epistola ad eum, Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, & alia huiuscemodi plura in sermone ipsorum, grandi ac pleno dignitatis, frequentia. Prouerbij autem loco iactari solita verba illa testimonijs multis veterum cōstat. Supra verū etiam eadem voce vsum fuisse Demetrium non longe à principio libri, vbi exemplum breuis compositionis verborum protulit, notum est.

Ἡ συντομία δὲ τῇ μὲν μεγαλοπρεπὴς, καὶ μάλιστα ἡ ἀποσιώπησις: ἔνια γὰρ μὴ ῥηθέντα μείζονα φαίνεται, καὶ ὑπονοηθέντα μᾶλλον. τῇ δὲ μικροπρεπής: καὶ γὰρ ἐν διλογίαις γίνεται μέγεθος. οἷον ὡς Ξενοφῶν. Τὰ δὲ ἅρματα ἐφέρετο φησι, τὰ μὲν διὰ τῶν φιλίων: τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν πολεμίων: πολὺ γὰρ οὕτω μεῖζον, ἢ εἴπερ ὧδ' εἶπε: καὶ διὰ τῶν φιλίων, καὶ διὰ τῶν πολεμίων αὐτῶν.

Concisio autem partim quidem magnifica est, & maxime reticentia: quędam enim non dicta maiora videntur, & suspicione potius cognita. partim autem tenuis; etenim in iterationibus exoritur magnitudo. veluti Xenophon inquit, Τὰ δὲ ἅρματα ἐφέρετο, τὰ μὲν διὰ τῶν φιλίων, τὰ δὲ

καὶ δι' αὐτῶν τῶν πολεμίων: *multo enim sic maius, quàm si sic dixisset:* καὶ διὰ τῶν φιλίων, καὶ διὰ τῶν πολεμίων αὐτῶν.

Concisam breuemq; orationem nó idem semper efficere declarat: est enim cum ratio illa grandis & ampla est: est cótra com humilis, & pusilla. Amplam cum alijs quibusdam modis: tum maxime reticentia, quam ἀποσιώπησιν vocat, fieri dicit. cuius rei rationem reddit hoc pacto. Quędam enim non dicta maiora videntur: potiusque in animo existimationeque eorum, qui audiunt, relicta quàm prolata, ualere autem hoc ἀποσιώπησιν certum est: nisi enim hoc pacto rem augere vellent, non reticerent quod intelligi volunt, sed ederent. exempla ipsius multa inueniuntur, & apud oratores, & apud poetas. vt illa valde laudata, qua u us est Demosthenes initio orationis pro Ctesiphonte. Cicero quoque cum in epistola ad Atticum inquit. O celeritatem incredibilem: huius autem nostri. Sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor & crucior. reticens uitium Pompeij, cótrariũ laudi Cæsaris, plus dixit, quàm si omnium simul uitiorũ, quæ illi uirtuti repugnabát, nomina posuisset. tenuem contra orationem fieri, minutamque aliquandu concidendis sententijs probat à contrario: repetitis enim atque iteratis vocibus (quæ ratio ἀναφορά vocatur) gignitur inquit amplitudo. id autem probat exemplo Xenophontis, qui in primo libro ἀναβάσεως sine necessitate repetiuit quædam verba ut ostendit: narrabat autem ille currus falcatos Artoxerxis partim per medias copias suorum: partim per acies Græcorum, nudatos rectoribus, delatos esse in principio pugnæ: statimque affirmat Demetrius eo pacto multo maiorem rem factam esse, quàm si relictis illis uerbis, quibus sine damno senteotiæ supersedere poterat, vt demonstrat, fecisset.

Πολλαχοῦ δὲ καὶ τὸ πλάγιον μεῖζον τοῦ εὐθέος, οἷον. Ἡ δὲ γνώμη ἦν, ὡς ἐς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλῶντας, καὶ διακοψόντων: ἀντὶ τοῦ διενοοῦντο ἐλάσαι, καὶ διακόψαι.

Multis autem locis & obliqui casus maius in oratione moliuntur, quàm recti, ceu. Ἡ δὲ γνώμη ἦν, ὡς ἐς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλώντων καὶ διακοψόντων: pro διενοοῦντο ἐλάσαι, καὶ διακόψαι.

Adiungit Demetrius multis locis, quod prolatum est casibus obliquis maius esse, quàm si rectis casibus dictum foret. quod item cóstituit auctoritate eiusdem diligétis scriptoris. docentis quo consilio Persarum rex parasset quadrigas illas falcatas. ut scilicet ageret eas in acies Gręcorum atq; ipsorum ordines frãgeret ac perturbaret: hæc enim sententia est eius loci. exemplum autem in eo manet, quod genetãdi casu ἐλώντων inquit & διακοψόντων. Vocat autem Xenophon ipsa ἅρματα δρεπανηφόρα. T. Liuius in xxxvii. ab urbe cõdita quadrigas falcatas uocauit. nam Antiochus quoque in prœlio genere hoc auxilij vsus est: idem autem pæne illi cótigit, vt narrat Latinus scriptor, quod Artoxerxi, Lucretius currus falciferos appellauit. Declarat autem Demetrius vim eius locutionis: simulque aperit quomodo recto casu idem proferre commode potuisset: non fuisset tamen tam grãdis & amplus, si id fecisset. valete enim inquit. Habebant in animo impellere eas in Græcorum acies, & disijcere dissipareque ordines. Hermogenes quoque in ijs, quę scripsit de varijs formis dicendi, meminit. multis locis contrariæ huius rem aliquam narrandi rationis. quod autem noster hic πλάγιον & εὐθύ vocat, ipse πλαγιασμὸν & ὀρθότητα appellat. vt illa ipsa, quæ nominibus his declarantur, facere, πλαγιάσαι & ὀρθῶσαι, exemplis verò ferè Demosthenis quod tradit illustrat. cũ enim ὀρθότητα, id est rectis casibus vti, doceat efficere puram claramque orationem, in alijs hoc Demosthenis profert. Σοφίαν ἐπιδείκνυσι τεχνικοὺς λόγους ἐκδιδάσκων, exemplũ verò πλαγιασμοῦ hoc eiusdẽ oratoris est. Τοῦ δὲ φωνητικοῦ συσχών τις ἀπήμων, ὦ δ' ἐμὲ. & quæ sequuntur. nam quin illud Ciceronis eius

dem huius generis sit, dubitari nō potest. Cogitanti mihi sæpe numero, & memoria vetera repetenti perbeati fuisse Q. frater illi videri solent, qui in optima rep. & quæ sequuntur. Quamuis autem exemplū quod posuit Demetrius πλαγίου à recto casu incipiat, non importune tamen ad illud demostrādum collocatum est, propter multitudinem casuum obliquorum, qui sequuntur: illi enim faciunt, vt nō sine causa ita vocari possit. eiusmodi etiam est illud Demosthenis, quo aliquādo Hermogenes; vt idem ostenderet, vsus est. ὑμεῖς τὴν λακεδαιμονίων γῆς καὶ θαλάττης ἀρχόντων: καὶ τὰ κύκλῳ τῆς ἀττικῆς κατεχόντων ἁρμοσταῖς καὶ φρουραῖς εὔβοιαν. ταναγραν, τὴν βοιωτίαν ἅπασαν. & quæ sequuntur. conuenire verò notæ grādi & amplæ, quam adiuuari omni genere obscuritatis declaratum est, intelligitur etiam quia gignere rationem hāc περιβολὴν, quam vocat formam, docet Hermogenes: nec non quia videmus aliquando aliquos, qui voluerint ipsam in dicendo imitari, labi: nec respondere in ijs, quæ necessario illa secum trahit, superiori illi casui. vnde meritò exploduntur.

Συμβέβληται δὲ καὶ ἡ ὁμοιότης τῶν ὀνομάτων, καὶ ἡ δυσφωνία, ἡ φαινομένη: καὶ γὰρ τὸ δύσφωνον πολλαχοῦ ὀγκηρόν. ὥσπερ. Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' ἕκτορι: πολὺ γὰρ μᾶλλον τὸν αἴαντα μέγαν ἐνέφηνεν ἡ τῶν δύο σύμπληξις τῆς ἑπταβοείου ἀσπίδος.

Contulit autem & similitudo nominum, & asperitas vocis, quæ apparet: est nanque asperum multis locis tumidum. ceu. Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' ἕκτορι: *multo enim magis Aiacem magnum effecit duarum cōcursus, quàm clipeus septemplex.*

Tradit præterea adiuuisse aliquando notam hanc amplam, similitudinem nominum: multumq́ue granditatis ei allatum fuisse ab eorum asperitate: multis enim locis inquit quod ægre profertur molestiamq́ue aliquam in voce habet, cognitum est esse tumidum atq; inflatum: ita enim appello quod ipse vocauit ὀγκηρὸν. quo etiā verbo vsus est multo infra, vbi narrat quædam vocabula dicta esse à peritis cātus [illegible] vt alia etiam alijs nominibus distincta. Exemplum autem huius magnitudinis, profectæ à sono duriore, ponere volens, vsus est versu Homeri, quo supra itidem vsus fuerat, disserens de compositione apta huic formæ dicendi, atque idem pæne præcipiens, nisi quod illic iuncturam tātum verborum: sonumq́ue asperum, qui inde nasceretur, animaduertit. hic autem nomina ipsa ita cōformata, vt sonum eundem habeant, cogitat: quæ nomina, vt res, quas ostēdunt, asperę sunt, ita ipsa eandem asperitatem retineant. Cum autem versus Homericus sit. Αἴας δ' αἰὲν ἐφ' ἕκτορι χαλκοκορυστῇ: sintque in primis duobus verbis duo concursus uocalium, affirmat, rem ad immensum augens Phalereus, multo magis ingentem Heroem illum videri fecisse duos illos insignes concursus, quàm scutum septemplex: quod ille in pugna gerebat. Erat sanè clipeus ille talis, vt appareret eum non posse vtilem esse in bello nisi Aiaci: & ponebat ante oculos robur fortissimi viri, plus tamen tradit noster hic valuisse ad illud declarandum industriam adhibitā à poeta in uerbis illis, quibus factum ipsius exposuit, exasperandis.

Τὸ δὲ ἐπιφώνημα καλούμενον ὁρίζοιτο μὲν ἄν τις, λέξιν ἐπικοσμοῦσαν: ἔστι δὲ τὸ μεγαλοπρεπέστατον ἐν τοῖς λόγοις: τῆς γὰρ λέξεως ἡ μὲν, ὑπηρετεῖ: ἡ δὲ, ἐπικοσμεῖ: ὑπηρετεῖ μὲν ἡ τοιάδε. Οἵαν τὰν ὑάκινθον ἐν ὤρεσι ποιμένες ἄνδρες Πόσσι καταστείβοισι: ἐπικοσμεῖ δὲ τὸ ἐπιφερόμενον. τὸ, Χαμαὶ δέ τε πορφύρεον ἄνθος: ἐπενήνεκται γὰρ τοῦτο τοῖς προηγουμένοις, κόσμος σαφῶς καὶ κάλλος.

Epiphonema autem vocatum definiret quidem aliquis, locutionem quæ ornatum affert: est autem magnificentißimum in oratione: locutionis nanque hæc quidem, inseruit: hæc autem, exornat: inseruit quidem huiuscemodi omnis. Οἵαν τὰν ὑάκινθον ἐν ὤρεσι ποιμένες ἄνδρες Ποσσὶ καταστείβουσι. *exornat autem quod adiungitur.* χαμαὶ δέ τε πορφύρεον ἄνθος: *adiunctum enim hoc est antea prolatis, ornatus aperte & pulchritudo.*

Adfert aliud, quod & ipsum plurimum valeat ad amplificãdam orationem: vocatur autem à magistris huius artis ἐπιφώνημα: ponitur que in his σχήμασι, luminibusq; dicendi, quæ manent in sentẽtijs: hoc enim ipsum videtur Rufinianus intellexisse, cum inquit. Hæc sententia in fine expositæ rei cum affectu enunciatur. Cicero in Verrinis. Non vitam liberũm, sed mortis celeritatem precabantur. Non sine stomacho autem & indignatione plurima: prætereaque clamore sublato hęc sententia pronuntiata est, quæ quod iam expositum fuerat quasi concludit & atrocitatem illius crudelissimi facti auget. & si non nullis falso videretur, superiorem partem: & id, quod antecedit, verius potuisse appellari ἐπιφώνημα: omnis enim locos ita illic tractatus est. O magnum, atque intolerandum dolorem. O grauem acerbamque fortunam. Non vitam liberũm, sed mortis celeritatem pretio redimere cogebãtur parentes. Demetrius tradit posse quempiam ita illud definire epiphonema dictionem esse, quæ rem iam prolatam ornet: ipsumque valde amplum esse in dicendo, atq; in omni oratione affirmat. Cum autem adnectẽ orationi ad ornatum epiphonema ostẽderit, vt explicet quod dixit: quædamque ea de causa solum adhiberi doceat, partitur orationem: atque inquit. locutionis duplex genus esse: eiusque alterum genus seruire intelligentiæ eorum, qui audiunt: cõsumique in ostendenda re: alterum verò expoliẽdæ rei iam narratæ adhiberi. Exemplis autem vtrunq; explanare volens, ponit duos versus hexametros: quorum priorem, dimidiamque partem posterioris, exponere, quod significare in animo habuit poeta, docet: reliquam verò partem, & quæ infertur, ornare atque expolire illud ipsum testatur: manifesto autem tenetur in collatione, id prolatum fuisse: suauisque est in primis, & lepida omnis illa sententia: simile enim sumptum videtur ad deplorãdum interitum, casumque aliquem acerbum honestæ rei: ac par est illi loco illud Catulli, cum in epithalamio cecinit. Vt flos in septis secretus nascitur hortis. Ignotus pecori, & quæ sequuntur: notio nanque eorum verborum hæc est. Qualem hyacinthum in montibus saltibusque pastores pedibus calcant: humi autem sternitur purpureus flos. postremam igitur hanc partem ornare iudicauit, cum primam commemorare affirmasset. ambabus præterea partibus declaratis, iudicium suum confirmans: idque valere asseuerans quod dixit, totum hoc, quod tanquam adcantatum est addit, adiunctumque rebus antea prolatis, ornatus sine dubio, ac pulchritudo fuit.

Μεστὴ δὲ τούτων καὶ ἡ ὁμήρου ποίησις. οἷον Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ᾽. ἐπεὶ οὐκ ἔτι τοῖσιν ἐῴκει Οἷς τὸ πάρος τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν ὀδυσσεύς. Πρὸς δ᾽ ἔτι καὶ τόδε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων. Μήπως οἰνωθέντες ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν Ἀλλήλους τρώσητε. εἶτα ἐπιφωνεῖ: Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.

Plena autẽ horum & Homeri poesis. ceu Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ᾽, ἐπεὶ οὐκ ἔτι τοῖσιν ἐῴκει Οἷς τὸ πάρος τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν ὀδυσσεύς. Πρὸς δ᾽ ἔτι καὶ τόδε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων. Μήπως οἰνωθέντες ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν Ἀλλήλους τρώσητε. *deinde exclamat.* Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.

Plenum esse Homeri poema huius epiphonematis, splẽdorisq; tradit: nã duo su-

periores versus Homeri non sunt: nec è quo poemate sumpti sint indicare possum. Referta vero esse hac elegātia pręclara Homeri opera declarare volēs, locum è multis vnum citat, in quo perspicuum, illustreq; epiphonema est, vt exemplo illo cetera facile cognoscātur. est autem vbi Vlysses, deliberata in animo suo nece procorū, parat ea, quę illi tempori necessaria videbātur: pręcipitq; Telemacho, vt arma remoueat ex aperto loco; parteq; domus ea, in qua delicata illa iuuentus manebat. verum quia intelligebat rem illam suspectam ipsis futuram, instruit filium quid dicere debeat, ad suspicionem ex animis eorū euellēdam. primum te inde ipsa sustulisse, quia corrumpebātur fumo: deinde quod maioris momēti est, à dijs immortalibus sibi hāc mentem datam. ne illi forte cum largius bibissent, vt consuerant, exorta inter ipsos concertatione: armisq; arreptis, mutuo se vulnerarent: sanguineque ac cęde omnia complerent. quæ autem adhuc dicta sunt narrationi satisfecerunt. vnde Phalereus inquit, εἶτα ἐπιφωνεῖ, αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος, declarans, quod sequitur; adiunctumque illis est à poeta, fuisse epiphonema; speciemque afferre ac magnitudinem ei narrationi, sensus autē est ἐπιφωνήματος. Ferrū sua vi rapere ad se ac trahere viros. Occurrere autem posset aliquis Demetrio; dicereque epiphonema id non esse, quia afferatur causa illis verbis eius, quod poeta dixerat, & nō tantum ornatus quæratur aliquidque, quod extra rem sit; indicareq; id particulam γὰρ, quæ certa nota eius rei est. cum enim mōstrasset quid mali parere aliquādo possent arma eo loco posita: ne id reiceretur: potuissent enim magis illa nocere, si cincti ipsis tunc fuissent illi iuuenes, adiungit in propinquo etiam loco illa visa create periculum magnū valere. ferrum enim vocat ad se, rapitque non omnino lentos & ignauos homines. Non nulla verò immutata esse in verbis poetæ: nec legi nunc eum apud Homerum omni ex parte, vt citat illum Demetrius, constat. præterea integrum versum reliquit, qui tertius est in ea expositione. Sunt etiam & apud Latinos poetas, & apud oratores, clara exempla huius concinnitatis, veluti cum Virgilius, voce sublata, augere superiorem expositionem volens, cecinit. Tantæ molis erat Romanam condere gentem. & Lucretius. Tantum religio potuit suadere malorum. Sed hoc quoque Ciceronis in C. Verrem elegans in primis est: atq; id prorsus facit, quod proprium ipsius esse declarauit Demetrius. Vna atque eadem nox erat, qua prætor amoris turpissimi flamma: ac classis populi R. prædonum incendio conflagrabat.

Καὶ καθόλου τὸ ἐπιφώνημα τοῖς τῶν πλουσίων ἔοικεν ἐπιδείγμασι· γείσοις λέγω, καὶ τριγλύφοις, καὶ πορφύραις πλατείαις. οἷον γάρ τι καὶ αὐτὸ τοῦ ἐν λόγοις πλούτου σημεῖόν ἐστιν.

Et ad summam epiphonema diuitum pompis simile est, intelligo gesis, & triglyphis, & purpuris laxis; tanquam enim quoddam & ipsum diuitiarum orationis indicium est.

Quam vim habeat in oratione epiphonema hoc melius explicare volēs, & vt penè oculis perspiciatur efficere, simili vtitur, quod rem multum declarat: aitque ipsum similitudinem magnam habere cum ijs rebus, quę & in domibus diuitum, fortunatorumque hominū, & in vestitu reliquaque vita ad speciem ac pompam adhibentur: indeque ἐπιδείγματα Græco sermone vocantur. quod uocabulum, vt ipse declarat, plures res complectitur, omnes ad ostēdendas diuitias factas. appellat autem ipse illas: dicitque se intelligere γεῖσα, & triglypha, & purpuras latas. Nam quin γεῖσα, & triglypha domorum ornamenta sint dubitari non potest. Sunt enim γεῖσα tecti partes, in viam prominentes, quę pluuiam aquam depellunt à parietibus, nec tamē in tenuiorum hominum casis cōstrui erant solitæ, cum, quamuis vtilitatem aliquam afferant, magis tamen pompæ seruiant. τρίγλυφα autem sunt ornamenta ipsarum illarum partium: insculptaque non nulla illic delectationis causa. ut amplæ ro-

sæ. unde

æ.vnde etiam ipsa nunc patrio nostro sermone ab opificibus vocantur. Purpuras, vt opinor, vocauit vestes colore illo infectas: latas autem, quia amplæ illę vestes & pretiosæ forent. Non sine causa autem se simile fecisse epiphonema ijs rebus osten dere volens, ait, vt illæ amplitudinem, copiamq; patrimonij præ se ferunt, ita etiam ipsum notam indiciumque esse diuitiarum orationis. nam Cicero etiam μεταφορικῶς diuitias orationis propter similitudinem appellauit.

Δόξει δ᾽ ἂν καὶ τὸ ἐνθύμημα ἐπιφωνήματος εἶδός τι εἶναι, οὐκ ὂν μέν, οὐ γὰρ κόσμου ἕνεκεν, ἀλλ᾽ ἀποδείξεως παραλαμβάνεται, πλὴν ἐπιλεγόμενόν γε ἐπιφωνηματικῶς.

Videri etiam posset enthymema epiphonematis species quædam, quæ tamen non est: non enim ornatus causa, sed probationis adhibetur, nisi cum in extremo ponitur more epiphonematis.

Succurrit nunc imbecillitati quorundam Demetrius: nec sinit parũ peritos huius rei labi ac peccare: cùm enim enthymema paruam quandam similitudinem habeat epiphonematis, indeque illud ipsum videri possit, ne quis putet idem omnino esse cum illo, quid discriminis sit inter illa ostendit: vel potius diuerso illorum vsu declarato, diuersa quoque ipsa esse demõstrat. inquit igitur non delectationis, neq; ornatus causa, sed vt probetur aliquid, demõstreturq; vsurpari enthymema, cũ initio, in euoluenda natura epiphonematis, comparari illud ad expoliendam exornandamque expositionem aliquam docuisset. addit autem conuenire tantum ipsis in hoc. quod enthymema aliquando in sede epiphonematis ponitur, & tanquam epiphonema, in extremo editur. neque tamen hoc facit, vt prorsus illa idem sint. Huiuscemodi autem plura loca apud Ciceronem quoque reperiuntur: quæ cum sanè ad ornãdum adhibeãtur, quia tamen illic cõtraria contrarijs opposita sunt, speciem simul habent enthymematum. cuiusmodi (nisi fallor) sunt duo exempla, quę supra posui è Verrinis. nam hoc è II. Philippica, cũ magno stomacho ac clamore in extremo longioris narrationis, qua vehementius insectatus est Antonium, prolatum, cum enthymema sit, ea de causa videri potest epiphonema. Quid indignius? quam viuere eum, qui imposuerit diadema? cum omnes fateantur iure interfectum esse, qui abiecerit.

Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ γνώμη ἐπιφωνουμένῳ τινὶ ἔοικεν ἐπὶ προειρημένοις. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ αὐτὴ ἐπιφώνημά ἐστι: καὶ γὰρ προλέγεται πολλάκις. λαμβάνει μέντοι χώραν ποτὲ ἐπιφωνήματος.

Eodem pacto & sententia similis cuidam quod exclametur post eà quæ dicta iam sunt. Sed neque hæc epiphonema est: etenim antea ipsa sæpe dicitur, occupat tamen sedem aliquando epiphonematis.

Vt enthymema imponere non nullis posse significauit, creditum idem omnino esse quod epiphonema, ac quomodo distingui deberet ab epiphonemate docuit, ita sẽtentiam illam, quam γνώμην Græci vocãt, fallere posse declarat: non esseq; ipsam, vt aliquando videtur, epiphonema ostendit, cuius rei rationem reddit à loco. Sententia enim inquit sæpenumero initio ponitur, & antequam aliud aliquid editum sit, dicitur, cum contra semper epiphonema, vt nomen etiam ipsum testatur, aliquid ante se narratum habeat. occupare tamen ipsam quãdoque sedem epiphonematis fate

tur, cum scilicet illa in extremo profertur. quod in errorem quosdam inducit, cum etiam tunc natura ab ipsa discrepet. Commode autem in ambabus illis, oppositis inter se sedibus, collocari sententias, docuit Aristoteles in II. lib. de arte dicendi: ferè enim clausulam enthymematum, & initia, demptis ceteris partibus, quæ ratione concludunt, esse inquit sententias. Theon sophistes, qui & ipse subtiliter de epiphonemate disseruit, & si non omnino idem putat esse ἐπιφώνημα & γνώμην, videtur tamen existimare maiorem affinitatem habere ipsam cum altero illo, quàm Demetriusi vocas enim epiphonema, cum statim aliqua re narrata, exponitur quid inde elici possit, ad vitam nostram excolendam aptũ: appellatq; illud ipsum γνώμην. quod si semper custoditum sit, perspicueq; fiat, arbitratur alienum esse à vera ratione scribendæ historiæ. quemadmodum etiam valde remotum à ciuili genere dicendi: proprium autem esse vult theatri ac scenæ. vnde testatur fabulas Menandri refertas fuisse hoc epiphonemate. Si vero contra reperata fuerit narratio huiuscemodi sententijs: atque id clam & arte quadam tractetur, itaque demum vt fallat tãtum studium scriptoris in hac re positũ, affirmat fore eo pacto vt venusta & lepida fiat narratio: quod probat duobus exemplis Herodoti. Sed etiam loco illo Demosthenis, qui locus grauis in primis est, & de rebus ad remp. pertinentibus agit. quando scilicet illi Philippi vitam & instituta criminatur. commemorãs ipsum mimos secum habere: poetasq; turpium argumentorum ac tenerorum cantuum, demumq; omnes illos quos Atheniensium ciuitas, vt impuros & consceleratos, eiecerit, nã quod Philippus, cum tam nequam sit, fallat ceteros mortales; nasci illud inde, quia in bello felix est, ventiq; ipsius secundi. Post quæ magister ille dicendi tradit summũ oratorẽ vti epiphonemate. quod sane hoc est, αἱ γὰρ εὐπραξίαι δειναὶ συγκρύψαι καὶ συσκιάσαι τὰ τοιαῦτα ὀνείδη. idest, Res enim prosperæ plurimum valent ad huiuscemodi flagitia operienda; & quasi vmbram ipsis, ne aspici possint, inducunt. Sine dubio autẽ hæc est γνώμη, facitq; extremum hoc ad vitam hominum expoliendam: & non tantum ornat narrationẽ illam in fine positum; cum Demetrius tradat assumi epiphonema tantum ad ornandum.

Τὸ δὲ. Νήπιος οὐδ' ἄρ' ἔμελλε κακὰς ὑπὸ κῆρας ἀλύξειν. οὐδ' ἂν τὸ ἐπιφώνημα ἂν εἴη: οὐ γὰρ ἐπιλέγεται, οὐδὲ ἐπικοσμεῖ, οὐδ' ὅλως ἐπιφωνήματι ἔοικεν, ἀλλὰ προσφωνήματι, ἢ ἐπικερτομήματι.

Illud autem. Νήπιος οὐδ' ἄρ' ἔμελλε κακὰς ὑπὸ κῆρας ἀλύξειν, neque ipsum epiphonema existimari debet: non enim post dicitur, neque exornat, neque demum exclamationi est simile, sed acclamationi, vel increpationi.

Locum Homeri diligenter expendit, qui & ipse deciperet parũ acutos: viderique posset epiphonema, cum tamen nõ sit. Est autem cum Asius, Hyrtaci filius, sapiens consilium Polydamantis spreuit, qui auctor fuerat Troianis, in naues impetũ facturis, vt equos relinquerent: ipse enim id facere recusauit, vectusq; in quadriga eò se contulit. vnde poeta insimulat ipsum stultumq; vocat, quod cõtumacia sua mortẽ sibi quæsierit. Hoc igitur, quo altiore voce Asium accusat: stultitiamque ipsius exagitat, neque ipsum etiam, vt ne superiora quidem esse epiphonema affirmat. cuius rei statim rationem reddit his verbis. Neque enim ad extremum, aliqua re iam narrata, edituri neq; ornatum affert orationi. nec omnino speciem habet vllam epiphonematis, sed potius acclamationem reddit vel increpationẽ, ac conuicium. προσφώνημα nanque videtur hic appellare reprehensionem illam, quia sermo quasi ad eum conuersus est. Quomodo etiam accepit verbum ipsum Homerus, cum de præconibus ab Agamemnone missis ad Achillem, vt auferrent ab eo amicam, loqueretur: significans enim eos tunc timuisse, ac tanquam mutos stetisse, reueritos conspectum fortissimi herois, inquit; οὐδέ μιν προσεφώνεον οὐδ' ἐρέοντο. cum προσφωνεῖν etiam va-

leat

leat librum, opusque aliquod ad aliquem mittere, ac tanquam nomini ipsius dicare. Plenum vero ἐπιφώνημα, vel potius ἐπιπεφώνημα esset, si prorsus ille appellatus foret, errorque animi magnus, quo teneretur, ipsi planè demonstratus: cuiusmodi est locus ille Lucretij. vbi induxit naturam stultos accusare, quod recusent mori. Quid tibi rantopere est mortalis, quod nimis ægris Luctibus indulges? quid mortem congemis, ac fles: & quæ sequuntur.

Τὸ δὲ ποιητικὸν ἐν λόγοις, ὅτι μὲν μεγαλοπρεπὲς, καὶ τυφλῷ δῆλόν φασι πλὴν οἱ μὲν γυμνῇ πάνυ χρῶνται τῇ μιμήσει τῶν ποιητῶν: μᾶλλον δὲ οὐ μιμήσει, ἀλλὰ μεταθέσει, καθάπερ ἡρόδοτος.

Poeticum autem in oratione, quod amplum est, & cæco apparet vt aiunt. nisi quod hi quidem valde nuda vtuntur imitatione poetarum: & quæ potius quàm imitatio, transpositio debeat vocari, quemadmodum Herodotus.

Explicato epiphonemate: non nullisque rebus, quæ similitudinem aliquam cum eo habent, inde reiectis, affert aliud, quod & ipsum loco positum: egregieque tractatum, valde illustrat orationem: grandemque ac magnificam illam reddit. id autem est inserere locos aliquos poetarum in solutam orationem. nam quin hoc grãditatem illi acquirat dubitari non posse inquit: vtensque prouerbio celebri, apparere id etiam cæco affirmat. Non tamen simplicem esse rationem hãc, sed duas partes habere testatur: cum alij vt narrat, valde nuda apertaque imitatione poetarum vtantur: neque artificio vllo tecta. quæque verius transpositio quàm imitatio vocari debeat: tanquam enim castigat se ipsum, qui illam imitationem, non suo proprioque nomine appellarit. Herodotum autem hoc sequutum fuisse commemorat, non indicatis sane locis ipsis, in quos verba poetarum transtulisset: cum id frequens apud eum sit: notumque ea ætate magnopere fuerit. sed ne nunc quoque obscurum esse potest illis qui accurate ambos legerint. Cum autem imitationem verborum ex ijs quæ infra de Thucydidis studio diuerso, rationeque tradit, appareat ipsum intelligere, quis nõ fateatur, cum de Cleomene rege Spartiatatũ: eiusque insaniæ origine loquẽs, quam putabant quidam ipsum è cõsuetudine Scytharum traxisse, inquit. ἐκ τοῦ δὲ, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται πιεῖν, ἐπισκύθισον λέγουσι. hoc ipsum accepisse ab Homero, ipsiusque illustri loco ac claro: cuius tamen sensus negotiũ facessiuit multum grammaticis: Achilles enim quoque, cum legatos amicissimos sibi viros bene accipere vellet, mãdauit sodali suo vt illo modo vinum ipsis ingereret, atque inquit, ζωρότερον δὲ κέραιε & verbum igitur idem est: & tempus sententiaque nulla re dissentiens. Idem etiam vere dici potest de verbo hoc quod poeticum est, quo vsus est Herodotus statim in principio historię ἀπαγινέοντας δὲ φορτία αἰγύπτιά τε καὶ ἀσσύρια: Homerus enim quoque ipsum vsurpauit & hoc loco. ἄσυ δ' ἀφ' ὑψηλῶν καταγίνεον ὕλην & alijs etiam. vt ἀτάσθαλα quoque, quod crebrum est apud poetam, cum narrat stultissimum regem ponte dissipato mandasse suis vt plagas mari infligerent: verbaq; adderent conuicij plena & dedecoris, ad ipsius factum illud insimulandũ. sed finem exemplorum faciamus. Herodotum uero maximum amatorem Homeri fuisse affirmauit etiam Dionysius Lõginus, quo loco & ipse de imitatione subtiliter disserit. docet enim hanc quoq; viam esse satis certam perueniendi ad summam laudem in scribẽdo: excelsumque illum gradũ, quem veteres illi eximij oratores obtinuerint assequendi: si quis scripta optimorum poetarum, ceterorumque scriptorum accurate legerit, atque exprimere conatus fuerit, quod narrat fecisse & Herodotum & Stesichorum & Archilochum, & in primis Platonem, qui ex Homeri perenni fonte in suos nitidissimos sermones plures riuulos deduxerit. Ex his paucis Demetrij verbis intelligere licet quid ipse, grauis & probatus in primis auctor, senserit de imitatione: cognosciturque nullo negotio non paucos, qui se eximie imitari putãt monimenta

nimenta ingenij veterum illorum magnopere laudatorum scriptorum, non dignos esse qui imitatores appellentur:cum integras sententias parum aut nihil immutatis verbis inde sumant:fures enim & expilatores potius vocandos existimat. Quomodo autem cum laude hoc tractari possit, ipse accurate docet: proponitque nobis imitandum Thucydidem.

Θουκυδίδης μέντοι κἂν λάβῃ παρὰ ποιητοῦ τι ἰδίως αὐτῷ χρώμενος, ἴδιον δὲ ληφθὲν ποιεῖ. οἷον ὁ μὲν ποιητὴς ἐπὶ τῆς κρήτης ἔφη. Κρήτη τις γαῖ' ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ Καλὴ καὶ πίειρα περίρρυτος. ὁ μὲν δὴ ἐπὶ τοῦ μεγέθους ἐχρήσατο τῷ περίρρυτος: ὁ δὲ θουκυδίδης ὁμονοεῖν τοὺς σικελιώτας καλὸν οἴεται εἶναι. γῆς ὄντας μιᾶς καὶ περιρρύτου, καὶ ταυτὰ πάντα εἰπὼν, γῆν τε αὐτὴν νήσου καὶ περίρρυτον ὡσαύτως, ὅμως ἕτερον λέγειν δοκεῖ: διότι οὐχ ὡς πρὸς μέγεθος, ἀλλὰ πρὸς ὁμόνοιαν αὐτοῖς ἐχρήσατο. περὶ μὲν δὴ μεγαλοπρεπείας τοσαῦτα.

Thucydides sane quamuis ceperit aliquid à poeta, cum in suum aliquem vsum ipsum conuertat, proprium id quod sumptum est, facit. ceu poeta de Creta inquit. Κρήτη τις γαῖ' ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ Καλὴ καὶ πίειρα, περίρρυτος. *hic igitur in magnitudine ostendenda vtitur illo* περίρρυτος. *Thucydides autem concordia coniungi Siceliotas putat pulchrum esse, cum sint vnius telluris &* περιρρύτου. *& cum eadem omnia dixisset, telluremq́; pro insula &* περίρρυτον *eodem pacto, tamen aliud dicere videtur: quia non ad magnitudinem, sed ad concordiam ipsis vsus est. de magnificentia igitur tot.*

Diuersam viam sequutum fuisse Thucydidem docet, quamuis in eodem studio scribendæ historiæ uersatus sit: summaque industria sentẽtias ab Homero acceptas occultasse ipsum significat. Cum enim (inquit) sumpserit aliquid à poeta: sua quadam, propriaque ratione illo utens, quod alienum est, suum facit. Exemplo id confirmat hoc pacto. Ceu poeta de Creta dixit. est autem locus, vbi in Odyssea, situm Cretæ, naturamque telluris eius, ac fertilitatem describit: edidit uero id ex persona Vlyssis, cum Penelope ficte loquentis. Κρήτη τις γαῖ' ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ καλὴ καὶ πίειρα περίρρυτος. extremum autem in primis uerbum notat Demetrius atque inquit. Homerus in magnitudine illius insulæ ostẽdenda vsus est uerbo περίρρυτος. Thucydides autem ait oportere Græcos, qui in Sicilia habitabant, cõcordia coniungi, cum sint incolæ eiusdem telluris & περιρρύτου idest circumfluæ, & undique mari cinctę. & tamẽ addit, cum Thucydides eadem omnia dixerit: nam, vt ante Homerus fecerat, insulam non appellauit: & si nõ eodem omnino nomine est vsus in ea significãda: quam enim γαῖαν Homerus, ipse χώραν vocauit, cum tamen commune ambobus fuerit insulam eam ipsam, siue tellurem, siue regionem, non nominare: & περιρρύτου ne uerbo quidem immutato, tamen aliud Thucydides dicere uidetur, quia in alia lõgeque diuersa re ostendenda illis vsus est: neque enim ad magnitudinem eius regionis declarandam, sed ad confirmandum requiri merito ab illis, vt consentiant inter se cum eandem terram habitent, & illam quidem distinctam à ceteris gẽtibus tam vasto ac spatioso mari. Locus Thucydidis, quem intelligit, apud ipsum est in quarto historiarũ, sententiaq; ea ab Hermocrate Syracusano edita est his verbis, cum ad cõcordiam Græcos illos hortaretur: atque alijs iam argumẽtis vsus furet. γείτονας δὲ ὄντας καὶ ξυνοίκους μιᾶς χώρας καὶ περιρρύτου, καὶ ὄνομα ἓν κεκλημένους σικελιώτας. Cum valeat autem, vt dictum est, περίρρυτος vndique aquis cincta: unde etiam grammatici, notionem eius verbi aperire volentes, affirmant par illi esse ἀμφίαλος vt uerum fateat,

non

non penitus video quomodo Demetrius tradat ostédi ipso magnitudinem eius telluris apud Homerum. Si nauq; ea vis est, notioq; eius nominis, quam ostédi, pusilla etiam quęlibet insula, ac scopulus περίῤῥυτος nó sine causa vocari potest: & ipsę enim quoque aquis vndiq; cinguntur. Nec tamen nó, quod testatur doctissimus hic noster auctor, nescio quomodo, intelligitur magnitudo quædam in ea voce, &, vt quid suspicer, aperiam illa particula περὶ indicat nó solum extremas partes eius telluris, sed longum etiam tractum eius oræ. Hermogenes, qui & ipse quæsiuit quot modis pedestris oratio reciperet versus poetarú; duas rationes attulit, nó valde à superioribus his discrepátes: priorem scilicet cum orator integrum versum apte in orationem inclusit, vt senténtia ipsius conueniat reliquæ orationi, quem modum ipse vocat κόλλησιν, quia versus ille tanquam glutine quodam illic adnexus est. exemplo autem Æschinis docet eum vsurpari aliquando ab oratoribus. vt opinor autem locus hic Ciceronis in L. Pisonem ita conformatus est. Quanquam, quod ad me attinet. Nunquam istam imminuam curam inficiando tibi. nisi enim indicio Asconij versus esse L. Accij proditus esset, vix intelligeretur. Posterior autem ratio est, cum parte tantum versus sumpta, reliquam sententiam suis verbis absoluerit orator: rursusq; ad alteram versus partem redit. utque apud poetam ipsum est, exponit. quod, vt ostendit, facit Demosthenes in oratione, quam habuit de falsa legatione.

Ὥσπερ δὲ παράκειται φαῦλα τινὰ ἀστείοις τισίν. οἷον θαῤῥεῖ μὲν, τὸ θράσος: ἡ δ' αἰσχύνη, τῇ αἰδοῖ: τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῆς ἑρμηνείας τοῖς χαρακτῆρσι παράκεινται διημαρτημένοι τινές. πρῶτα δὲ περὶ τοῦ γειτνιῶντος τῷ μεγαλοπρεπεῖ λέξωμεν. ὄνομα μὲν οὖν αὐτῷ ψυχρὸν, ὁρίζεται δὲ τὸ ψυχρὸν Θεόφραστος οὕτω. Ψυχρόν ἐστι τὸ ὑπερβάλλον τὴν οἰκείαν ἀπαγγελίαν, οἷον Ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ, ἀντὶ τοῦ ἀπύθμενος ἐπὶ τράπεζαν κύλιξ οὐ τίθεται: τὸ γὰρ πρᾶγμα μικρὸν ὄν, οὐ δέχεται ὄγκον τοσοῦτον λέξεως.

Quemadmodum autem propinqua sunt improba quædam quibusdam probis, ac laude dignis. ceu fidentiæ quidem, audacia: verecundia autem, pudori: eodem pacto & locutionis notis vicinæ sunt vitiosæ quædam. Primum autem de ea quæ vicina est magnificæ dicamus. nomen igitur ipsi impositum est frigidum: definit autem frigidum Theophrastus hoc pacto. frigidum est quod excedit suam propriamq; enuntiationem, ceu Ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ: *pro illo vsurpatum. sine fundo calix in mensa nõ collocatur: res enim quæ parua est, non sustinet tumorem tantum locutionis.*

Descripta nota magnifica, vicinam ipsius vitiosam explicare aggreditur: quod enim in reliquis quoque formis dicendi verum esse declarabit (est enim hoc commune omnium) nunc in hac ampla, quam iam exposuit, cótingere docet. ac ne mirum absurdumq́ue aliquibus videatur, exemplo aliarum bonarum, laudatarumq; rerum, in moribus sitarum, & ad vitam pertinétium, id confirmat: quę & ipsæ propinquas habent res non nullas malas, ipsis partibus aliquibus similes, inquit igitur. Ceu res quædam malę, ac quæ vitiorum naturam habent, sunt vicinæ rebus quibusdam bonis, & quæ meritò probantur, vt audacia fidentiæ: nec non nimia verecundia pudori, sic notis veris locutionis propinquę sunt notæ non nullæ deprauatæ, ac quæ laude, sineq́ue deiectæ sunt. Animaduertendum autem eum pudorem, quem vocat αἰδῶ, virtutis vim habere: reique probatæ velit, αἰσχύνην ipsum pro re vitiosa ponere: & quæ quamuis propinqua illi sit, reprehendi merito possit. Idem tamen vtrunque verbum apud Gręcos multos auctores valet. vt Aristotelem in primo libro de moribus

bus ad Nicomachum. illo autem tradito, communiter ad omnes notas pertinente, ceteris posthabitis, primum de nota illa corrupta, quæ vicina est integræ perfectęq; magnificæ notę, pollicetur se dicturum. atque inquit. nomẽ ipsi esse ψυχρὸν. cui Græco verbo respondet frigus. quod & ipsum huc transfertur, ac vitium idem ostẽdit apud Latinos bonos auctores. Cum autem naturam huius vitiosæ formæ aperire vellet, vtitur definitione Theophrasti, qui antea quid verbo illo contineretur, euoluerat: dixeratq; frigidum esse id quod superat suam propriamq; eius rei, quam ostendit, expositionem. culpam autem huius rei demonstrat vtens versu Sophoclis, in quo res minuta, pusillaq; admodum, verbis grandibus exponitur: hoc enim significat, superare: ac sine modo transire aptam illi rei, propriamque expositionem. nam Sophoclis versum hunc esse è Triptolemo testimonio veterum grammaticorũ cognoscitur. & Pollux enim in Onomastico, & Hesychius id ostendunt, docentes valere in eo ἀπυνδάκωτον, ἀπύθμενον. idest sine fundo cum πύνδαξ sit πυθμὴν alio vocabulo ab ipsis vocatus, idest fundus: & ima pars vasis; grandius tamen id verbum est. nam altero hoc vsus est Hesiodus, cum seram esse in fundo parsimoniam affirmauit. quis enim nescit hunc versum ipsius esse è rusticis operibus; cum admoneret. quo præcipue tempore oportet parce è dolio haurire. μεσσόθι φείδεσθαι: δειλὴ δ' ἐνὶ πυθμένι φειδώ. Verbum etiam τραπεζοῦται, quod à τράπεζα conformatum est, quæ est mensa: valetq; in mensa collocatur ac stat, amplius est quàm tam tenuis res patiatur. vt testatur quoque Demetrius: non enim sustinere illam tãtum tumorem verborum affirmat.

Γίνεται μέντοι καὶ τὸ ψυχρὸν ἐν τρισὶν, ὥσπερ καὶ τὸ μεγαλοπρεπές. ἢ γὰρ ἐν διανοίᾳ, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κύκλωπος λιθοβολοῦντος τὴν ναῦν τοῦ ὀδυσσέως, ἔφη τις, φερομένου τοῦ λίθου αἶγες ἐνέμοντο ἐν αὐτῷ: ἐκ γὰρ τοῦ ὑπερβεβλημένου τῆς διανοίας καὶ ἀδυνάτου, ἡ ψυχρότης.

Nascitur sanè frigidum in tribus, veluti & magnificum: siue enim in sententia, quemadmodum de Cyclope qui lapidem iecit in nauẽ Vlyssis, quidã dixit, cum lapis ferretur capræ in ipso pascebantur. ex eo nanque quod superat modum in sententia, quodque item effici non potest, exoritur frigus.

Quibus in rebus oriatur frigus hoc, quod inquit, ostendit: nasciq; ipsum ait, eadem ratione, qua forma, quam explicuit, magnifica, in tribus, quæ statim exponit. siue enim in sententia ipsa. ecu inquit de Cyclope, lapidem conijciente in nauem Vlyssis, quidam dixit. Cum lapis ille per aerem ferretur capræ in ipso pascebãtur. Quin autem frigus, insulsitasq; in eo loco appareat, non dubitãs Demetrius, ortum eius declarat dicens. Existit enim frigus, quia res, quæ narratur, superat omnem veritatem. atque effici id, quod dicitur nullo modo potest. sicq; sententia ipsa affinis huic culpæ est. In hoc vitium manifesto inciderunt quidam è numero etiam eorum poetarum, qui nostra aut superiore ętate, quod similitudinem epici carminis haberet, poema scripserunt. dum enim nimis studuere rem augere, & admirationẽ in animis eorum, qui audiunt, gignere, res attigere, & quæ omnem veri similitudinem superarent: & præterea humiles nimis, & sæpe fœdæ forent.

Εν δὲ λέξει ὁ ἀριστοτέλης φησὶ γίνεσθαι τετραχῶς, ὡς ἀλκιδάμας, Υγρὸν ἱδρῶτα: ἢ ἐν συνθέτῳ, ὅταν διθυραμβώδης συντεθῇ ἡ δίπλωσις τοῦ ὀνόματος. ὡς τὸ Ερημόπλανος ἔφη τις, καί τι ἄλλο οὕτως ὑπέρογκον. Γίνεται δὲ καὶ ἐν μεταφορᾷ τὸ ψυχρόν. Τρέμοντα καὶ ὠχρὰ τὰ γράμματα. Τετραχῶς μὲν οὖν κατὰ τὴν λέξιν οὕτως ἂν γίγνοιτο.

In

In locutione autem Aristoteles inquit nasci quattuor modis. vt Alcidamas, humidum sudorem: vel in iuncto verbo, quando more dithyramborum iuncta fuerit duplicatio nominis. vt δ' ἠμιόπλαστος dixit quidam, & quidquid aliud ita præter modum tumidum. nascitur autem & in translatione frigidum. Τρέμοντα καὶ ὠχρὰ τὰ γράμματα. quatuor igitur modis in locutione hoc pacto fieret.*

Quomodo idem vitium in verbis conflettr tradere volens Demetrius, vtitur explicatione Aristotelis, qui in III. libro de arte dicendi subtiliter de hoc differuit: docuitq; quattuor modis frigus oriri in verbis, exemplis diligēter positis omnium illarum prauarum exornandæ orationis vitiosarumq; rationum: desiderantur tamen hic manifesto non nulla. idest vna è quattuor illis rationibus, qua traditur à summo illo scriptore nasci vitium hoc à linguis, peregrinisque vocibus, in dicendo vsurpatis, quod probat ille exemplis Lycophronis sophistæ, qui studio augendæ orationis in hanc culpam inciderat. nec tantum integer modus ille defecit apud Demetriū, verum etiam initium alterius, quo tradidit Aristoteles vsum etiam epithetorū aut prolixorum, aut intempestiuorum, aut crebrorum, parere eādem insulsitatem: cum enim exemplum Alcidamantis, hoc vitio laborans, hic legatur, existimari debet ante narratum diligenter fuisse, ansam hanc quoque esse peccādi: multosque, qui nescirent vti epitheris, in hoc lapsos esse. quare arbitror culpa librariorum totum hoc defecisse post aduerbiū, quo quattuor modis oriri frigus in locutione ab Aristotele dictum esse affirmauit. Alcidamas autem, qui humidum sudorem vocauit, vsus est epitheto intempestiuo & superuacaneo. quis enim nescit eam esse naturā omnis sudoris? quare merito explosus est. Videtur autem Boccacius quoque noster nō satis potuisse hunc scopulum vitare in illo etiā eximio, præclaroq; opere, quod à numero dierum appellauit: in partibus enim illis, quæ in medio positæ sunt fabellarum, præcipueq; cū describit aliquid adhibito studio plurimo in ea ἐκφράσει, vestigia quędam apparent huius propriæ poetarum exornationis. nam alios quosdam ipsius libros, non valde, prudentibus & eruditis viris probatos, refertos esse hoc vitio, notum omnibus est: illic enim penitus se ad poeticam locutionē errore magno animi contulit. Pergit autem Demetrius tertium modum, ab Aristotele antea traditū, commemorare, qui originem suam habet prauam iuncturam verborum: esseq; inquit, cum vocabulum cōcretum complicatumq; fuerit more dithyramborum: genus enim id poetarum in primis iungere, geminareq; verba audacter cōsueuerat, vt ipse quoque supra, cum de vtilitate horum duplicium nominū disputauit, accurate docuit: huius autem vitij exemplum esse posse inquit affectationē illius, qui ἐρημόπλανος inquit, iuncto è duobus duriter nomine, cum ostendere vellet quempiā per deserta & inculta loca vagari solitum: ac si quid aliud inquit huiuscemodi est, hoc pacto inflatum ac tumidum. Nasci etiam dicit frigus hoc in translationibus, quæ quarta ratio est procreandi hoc malum, ex ijs rationibus, quæ in verbis collocatę sunt. exēplo autē tantum illud confirmat, quod a Gorgia sumptum videtur: Aristoteles enim quoq; eodem vsus est, nisi quod ἔναιμα idest cruenta, pro τρέμοντα, quod trementia horrentiave valet, apud eum est. ipse autem Leontini sophistæ illud esse testatur, affirmans, quia translationibus longinquis vsus est, cū appellarit res pallidas cruētasque, inde redditam esse orationem obscuram. Sed, vt accuratius de illo loco disseram, nactus occasionem hanc: scrupulumque, quem tunc inieci, coner euellere, non tantum cruentam pecuniam Cicero μεταφορικῶς aliquando appellauit, quod videtur Aristoteles improbare, & putare insulsum ac frigidum, quia inuerecunde translatū est, sed orationē etiam cruentare dixit, quum quasi incisis omnibus alicuius venis, sanguine totū ipsum impleret. hęc certe verba ipsius sunt eo loco, quo maxime M. Antonium omni dedecore ac turpitudine aspersit. Num expęctas, dum te stimulis

fodiam? hæc te, si vllam partem habes sensus, lacerat: hęc cruentat oratio. nullo autem pacto locus hic huic vitio, quod exagitat Aristoteles, affinis videtur: & si trāslationes hæ liberiores sunt: & sine dubio longe ductæ: quarum tamen prior nescio quo modo non tam dura videtur. quamuis id ipsum etiam vere efficere non possit oratio: posterior vero hæc, de qua loquor, audacior. Dicemus igitur translationē hanc Latina in lingua non fuisse ita nouam & inauditā, vt ea de causa respui deberet. Siue minore periculo dici potuisse Antonium, quam res inanimas cruentari: in cuius viui corpore cruor certe existebat: cum contra ab illis omnino abesset. & si nō illum ipsum, sed vitam eius & existimationem intellexit illo tempore Cicero. Vel ita purgabimus Ciceronem & à culpa remotum fuisse significabimus, vt ipse aliquando defendit Demosthenem, quem Æschines eodem nomine insimularat: affirmauit enim concedi tunc Demostheni debuisse, vt illo modo loqueretur, cum inflāmatus animo esset ob atrocitatem earum rerū, & inflammare etiam iudices, auditoresq; magnopere cuperet. inquit igitur Cicero. Facile est enim verbum aliquod ardens (vt ita dicam) notare: idq; restinctis iam animorum incendijs, irridere. Quod si locus vllus vnquā fuit, in quo Cicero tractando valde cōmotus esset, studeretque animos optimorū ciuium exacerbare, hic ipse profecto fuit. quare seruiuit mirifice illi tempori, non aliquid quod reprehensionem iustam in se haberet, cōmisit. Verba vero in primis dure translata in aduersario irrisisse Æschinem ipsemet testatur: hic enim præcipue locus est, quē Cicero intellexit. Οὐ μέμνησθε αὐτοῦ τὰ μιαρὰ καὶ ἀπίθανα ῥήματα: ἃ πῶς ποθ' ὑμεῖς ὦ σιδήρειοι ἐκαρτερεῖτε ἀκροώμενοι; ὅτ' ἔφη παρελθών, ἀμπελουργοῦσί τινες τὴν πόλιν. ἀνατετμήκασί τινες τὰ κλήματα τοῦ δήμου. ὑποτέτμηται τὰ νεῦρα τῶν πραγμάτων: φορμοῤῥαφούμεθα. ἐπὶ τὰ στενά, τινὲς ἡμᾶς ὥσπερ τὰς βελόνας διείρουσι. Ταῦτα δὲ τίνα ἐστὶν ὦ κίναδος; ῥήματα, ἢ θαύματα. Aristoteles eo loco diligenter de hoc vitio disputans, tradidit nonnullas translationes carere omni decore, partim quia ridiculæ sint: partim quia nimis grandes ac tragicæ, quare vtraque de causa exploduntur. Addit autem in extremo Demetrius quattuor modis nasci posse frigus in locutione ex præceptione illa intelligi, quod initio indicarat.

Σύνθεσις δὲ ψυχρὰ ἡ μὴ εὔρυθμος, ἀλλὰ ἄρρυθμος οὖσα, καὶ διὰ πάντων μακρὰς ἔχουσα, ὥσπερ ἡ τοιαύτη. Ἥκων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν. Πάσης ἡμῶν ὀρθῆς οὔσης: οὐδὲν γὰρ ἔχει λογικὸν, οὐδὲ ἀσφαλὲς, διὰ τὴν συνέχειαν τῶν μακρῶν συλλαβῶν.

Compositio autem frigida, quæ non numerosa, sed extra numerum est, & omnibus in partibus longum habet, veluti talis. Ἥκων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν. Πάσης ἡμῶν ὀρθῆς οὔσης: *nihil enim habet aptum orationi, neque in tuto positum, propter continuationem longarum syllabarum.*

Quod restabat, tertium, vbi maneret aliquando frigus, exponit. idest quę compositio verborum affinis sit huic vitio: diuersa autem hæc est cōpositio à superiore: illic enim σύνθετον vocauit iuncturam concretionemq; verborum, cum è duobus scilicet, vel pluribus verbis vnum factū est: hic vero σύνθεσιν appellat constructionem, texturamq; ipsorum. Compositionem igitur frigidā esse inquit illam, quæ idoneis sibiq; aptis numeris temperata non est, sed numero caret, ac per omnia longum sonum habet. cuius compositionis frigidæ: omnibusq; sui partibus productas syllabas habentis, exemplum esse dicit verba hæc veteris scriptoris. in quibus quattuor cōtinentes spondei sunt. Ἥκων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν. nec non alium etiam hunc locum, qui itidem constat ijsdem pedibus, cum quattuor dictiones, quæ in eo sunt, terminatæ sint quattuor spōdeis: in superiore enim exemplo tertium spondeum duo monosyllaba cōstituebant. quæ tamē sedes ita quoque seiuncta est à reliquis partibus, ac

pæne vocem vnam conficit. nam nisi singuli pedes suis vocibus distinctisque cōstarent. non tam appareret (vt opinor) vitium illius structuræ: nec ita illa odiosa, molestaq; auribus foret: omnis enim offensio videtur inde nasci. Sententia amborum locorum plena non est: quid tamen significatum illis sit, apparet. nam in posteriore λέξις videtur sumptum eodem sensu, quo apud Isocratem, cum inquit. ... τῷ ἰκτίδι ... erectum enim animo, non corpore intellexit: auideque expectantem exitum aliquarum rerum. sed hoc nihil ad rem pertinet: neque enim sensus horum verborum attendendus, sed exemplis his cognoscendum orationem, quæ extra numerum est, insulsam esse ac frigidam, cuius rei ipse statim rationē reddit, dicens. Nihil enim habet aptum orationi: vacuumque à periculo lapsionis, quia continentes illic sunt plures, quàm aures ferant, syllabæ longæ. ... enim ... συνεχεῖς dicens, hoc prorsus significauit, id est continuationem illarum, & cum in oratione plures fuerint productæ syllabæ, quæ nulla correpta interruptæ sint. multo etiam supra, vbi de cōcursu vocalium disputauit, vsus est eodem hoc verbo: appellauitq; τὰς γὰρ τῶν γραμμάτων, cum literæ sibi ipsis hærent, & nullo tanquam hiatu, diuulsæ sunt.

Ψυχροὶ δὲ καὶ οἱ μέτρα τιθέντες συνεχῆ καθάπερ τινὲς, καὶ μὴ κλεπτόμενα ὑπὸ τῆς συνεχείας: ποίημα γὰρ ἄκαιρον, ψυχρόν: ὥσπερ καὶ τὸ ὑπὲρ μέτρον.

Frigidum autem est & versus continuos ponere, quod faciunt non nulli: & qui non tegantur à continuatione: poema enim intempestiuum, frigidum est: quemadmodum & quod superat mensuram.

Ostendit aliud, quod gignit hoc vitium: frigidumq; esse inquit collocare in soluta oratione metra continentia: in quam tamen culpam tradit nō nullos incidere, quos, vt cōsueuit, cum aliquorum vitia notat, nomine non appellat, parcens eorum dignitati. Quærendum autem est, an versus aliorum poetarum intelligat, siue ab illo ipse, qui dicit, in dicendo conflatos: vtrunque enim reprehensionem in se habet. Si nanque posterius hoc significatum ab eo foret, aptum esset id à proximè vicino præcepto, vt duo contraria inter se vitia caueri debere admonuerit, vt Cicero quoque in Oratore fecit, cum inquit. Quia nec numerosa esse, vt poema: neque extra numerum, vt sermo vulgi, est, debet oratio. Si vero intellexit aliorum carmina, inserta in orationem, respōderet illi præcepto, quo docuit loco positos versus poetarum adiungere granditatem lumenq; orationi: vt enim raro hoc facere, modiceque laudem inuenit, ac dignitatem adfert orationi, ita plures versus continuatos ponere culpam in se sustinet: ipse sane arbitror potius hoc verum esse, quod etiam videtur ostendere verbum id, quo ipse vsus est, τιθέντες: nō enim, vt arbitror, ita locutus fuisset de versibus ab oratore ipso, dum diceret, factis Non esse autē collocandā in oratione metra continentia, cum dixisset, addidit, Et quæ non tegantur, ita vt perspici nequeant, à solutæ orationis continuatione; tunc enim recte vtiliterq; includuntur versus in solutam orationem, cum facile non apparent, satere autem nullo modo possunt plures eodem loco positi ac continuati versus. Ratione vero cōfirmans superius præceptum Demetrius inquit, Poema enim intempestiuum res frigida est, quemadmodum etiam id, quod superat mensuram. intempestiuum autem & inopportunum appellat, cum minime requiritur, nec suo loco positū est: ὑπὲρ μέτρον vero (vt opinor) quod iustam mensuram superat, ac sine modo est, vt cum continentes plures versus in soluta oratione sunt. nam contra si modice id factum esset, non solum vitio caruisset, sed laudem etiam meruisset.

Καὶ καθόλου ὁποῖόν ἐστιν ἡ ἀλαζονεία, τοιοῦτον καὶ ἡ ψυχρότης: ὁ, τε γὰρ ἀλαζὼν, τὰ μὴ προσόντα αὐτῷ αὐχεῖ ὅμως, ὡς προσόντα: ὁ: τε μικροῖς πραγ-

γμασι περιβάλλων ὄγκον, καὶ αὐτὸς ἐν μικροῖς ἀλαζονευομένῳ ἔοικε. καὶ ὁ ἐπὶ τῆς παροιμίας κοσμούμενος ὕπερος, τοιοῦτόν τί ἐστι καὶ τὸ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐξηρμένον ἐν μικροῖς πράγμασι.

Et ad summam quale est ostentatio, tale & frigus, qui enim homo gloriosus est, quæ sibi bona non adsunt, iactat tamen se habere, & qui paruis rebus adiungit tumorem. & ipse in paruis ostentanti se similis est, & demum quale est, quod in prouerbio est, ornatum pistillum, tale est & quod in locutione elatum est in paruis rebus.

Similibus nunc duobus cuiusmodi sit hoc vitium explanat: eorũ autem prius est. Quale enim in vita hominum, ac moribus est iactantia, inanisq; gloriæ causa rerum suarum amplificatio: ἀλαζονεία vocata à Græcis, tale in oratione esse hoc, quod frigus appellat. constituit autem statim similitudinem harum rerum, dicens. Nam & gloriosus homo ea bona, quæ non habet, habere se & ample possidere prædicat. & ille, qui pusillis rebus tumorem verbis adiungit, & ipse par similisque est alieni tenuibus in rebus idem studium ostentanti. Ambo autem nostri comici mores studiaque huiuscemodi hominis ostendunt, ac qualis sit gloriosus miles, describunt: vt accurare etiam, qui scripsit de arte dicendi ad Herennium Cornificius. in quarto ponit nobis ante oculos instituta talis viri: vbi docet, quid sit notatio ab ipso vocata. Posterius uero est. Quale est pistillum exornatum: magnaque cura expolitum, quod prouerbio ferebatur, tale est, quod in locutione inflatum est, ac supra modum elatum, in tenui materia exponenda. Prouerbium autem hoc vsurpabatur ab illis, qui male positam operam aliquorum ostendere uolebant, res nullius ornatus participes, expolire, atque in honorem adducere studentium: qui enim instrumentum id culinæ summo studio exornaret, & corollam ipsi imponeret, aut huiuscemodi aliquid faceret, frustra laboraret: neque enim illud, cum quotiescunque usus ipsius est inquinetur: vileque admodum instrumentum sit, recipit vllum ornatum.

Καίτοι τινές φασι δεῖν τὰ μικρὰ μεγάλως λέγειν, καὶ σημεῖον τοῦτο ἡγοῦνται ὑπερβαλλούσης δυνάμεως. ἐγὼ δὲ Πολυκράτει μὲν τῷ ῥήτορι συγχωρῶ, ἐγκωμιάζοντι, ὡς Ἀγαμέμνονα, ἐν ἀντιθέτοις καὶ μεταφοραῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς τρόποις: ἔπαιζε γὰρ, οὐκ ἐσπούδαζε. καὶ αὐτὸς τῆς γραφῆς ὁ ὄγκος παίγνιόν ἐστι. παίζειν μὲν δὴ ἐξέστω, ὥς φημι: τὸ δὲ πρέπον ἐν παντὶ πράγματι φυλακτέον. τουτέστι, προσφόρως ἑρμηνευτέον. τὰ μὲν μικρὰ, μικρῶς: τὰ μεγάλα δὲ, μεγάλως.

Atqui aiunt quidam oportere res paruas ample dicere, & signum hoc esse putant eximiæ facultatis dicendi. ego autem Polycrati quidem oratori concedo, laudanti, vt Agamemnonem, in antithetis, & translationibus, & omnibus tropis aptis laudationibus: ludebat enim, non serio agebat: & ipse ille eius scriptionis tumor lusus est. ludere igitur liceat, vt aio: quod verò decet in omni re seruandum est. hoc est, apte & accommodate ipsis, singulæ res sunt verbis exponendæ. exiles, exiliter: & amplæ ample.

Cum docuisset iam quãtopere peccaret, qui rem pusillam valde ornaret: & inani sonitu

ni sonitu verborũ ipsam augeret, irridet illos, qui aiebant, oportere paruas res ample dicere: & , vt magnæ tractari debent, exponere: atque, vt ipse narrat, arbitrabantur hoc esse signum facultatis dicendi incredibilis: initiũ enim huius disputationis, qua errorem illorum refellit, cum contemptu ipsorũ pronuntiarum esse apparet: tota nanque via illi, vt ostendit errabant. Cum intelligeret autem Demetrius hoc aliquando fecisse magnos habitos sophistas, qui tenuia argumenta, omni adhibito verborum ornatu, expolinerunt, vt Polycratem Atheniensem, purgat illum, declaratq; se contra ipsius studium non differere. inquit igitur. Ego sanè Polycrati rhetori do veniam, laudanti ignobilem quempiam, tenuemq; hominem, vt illustrem aliquam, claramq; personam, adhibitis antithetis, translationibus; atque omnibus alijs modis proprijs verarum laudationum. ioco nanque ille, non serio agebat: ac prorsus ludebat: illeque ipse scriptionis eius tumor pompaq; ludus est. liceat autem inquit vnicuiq; ludere cum vult: neque enim hoc mea præcepta vetant. remoto verò ludo exploratum sit id quod decet in omni re seruandum esse, quod valet hic, apte oportere: & vt natura eius requirit, omnem materiã verbis explicare, idest paruas res parua humilique oratione: magnas autem magna atque ampla. Animaduertendum autem, an supra, vbi in omnibus libris est, ἐμπαίζοντι καὶ ἀγαμέμνονι, aliquid desideretur, negligentia librariorum omissum, idest nomẽ aliquod tenuis hominis, aut rei denique abiectę, quem tamen hominem vt opulentum & clarum virum, ornamentis omnibus in eum effusis, celebrarit Polycrates. Scripsit autem ille laudationẽ in mures, vt indicio Aristotelis cognoscimus & iusto odio dignas, importunasq; personas, Busiridem, & Clytemnestram, omni verborum honore affecit, potuitq; huiuscemodi aliud argumentum ostentandi ingenij, eloquentiæq; causa capessere. Cum autem non videatur consilium ipsius omnino improbare Demetrius, qui iocari volẽs adhibuit eximium ornatum in rem humilem, Dionysio Alicarnasseo ille nulla in parte eius studij placuit, vt ipse ostendit in vita, quam scripsit Isæi oratoris, vbi quid sentiat de ingenio ipsius paucis testatur. nam quod facit ad genus hoc dicendi, narrat Polycratem in eo fuisse frigidum & ineptum. Sed illo relicto vt admonui, suspectum hunc locum habeo: timeoq; ne mendi aliquid subsit, quia Agamemnonis persona sustinet omnem ornatum, nec vllum est tãtum lumen orationis, quod non præclare ipsi conueniat.

Καθάπερ Ξενοφῶν ἐπὶ τοῦ Τηλεβόα ποταμοῦ, μικροῦ ὄντος, καὶ καλοῦ φησί. Οὗτος δὲ ποταμὸς ἦν, μέγας μὲν οὔ: καλὸς δέ: τῇ γὰρ βραχύτητι τῆς συνθέσεως, καὶ τῇ ἀπολήξει τῇ εἰς τὸ δὲ, μόνον οὐκ ἐπέδειξεν ἡμῖν μικρὸν ποταμόν. ἕτερος δέ τις ἑρμηνεύων ὅμοιον τῷ Τηλεβόᾳ ποταμῷ ἔφη, Ὃς ἀπὸ τῶν λαυρικῶν ὀρέων ὁρμώμενος, ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν. καθάπερ τὸν Νεῖλον ἑρμηνεύων καταρρηγνύμενον, ἢ τὸν ἴστρον ἐμβάλλοντα: πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα, ψυχρότης καλεῖται.

Quemadmodum Xenophon de Teleboa amne, qui paruus & pulcher est, inquit. Οὗτος δὲ ποταμὸς ἦν, μέγας μὲν οὔ, καλὸς δέ: *breuitate enim compositionis, & terminatione in* δέ, *tantum non monstrauit nobis paruum eum amnem esse. Alius autem quidam, loquens de fluuio simili Teleboæ, inquit.* Ὃς ἀπὸ τῶν λαυρικῶν ὀρέων ὁρμώμενος ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν, *tanquam de Nilo loqueretur præcipitante, aut de Istro cum irrumpit in mare: omnia igitur hæc, frigus vocantur.*

Vidisse id, quod præcepit, Xenophõtem, & in scriptis suis accurate custodisse, declarat Demetrius: auctoritate enim politissimi scriptoris indicium suum contra sophista-

phistarum quorundam opinionem, qui aliter de eo senserant. corroborat: adducit
antem locum ipsius è quarto libro Anabaseos, quo etiam exemplo supra, nō longe
à principio libri, vsus fuerat. cū vero ipse, quod ad eum explanandum faciebat illic
tradiderim, non ero nunc in eadem re explicāda longior. artificium autem Xeno-
phontis hic quoque diligenter exponit Demetrius, addens statim. Breuitate namq;
compositionis, & terminatione in particulam δὲ, tantum non monstrauit nobis exi-
guum esse eum amnem. nam præterquam quod in conspectum illum nobis non
adduxit, non potuit melius pingere. vere autem Demetrius breuem constructio-
nem illam dixit, quæ non plenis membris, sed incisis constat. cum vero veritaté sui
præcepti, testimonio grauis auctoris; vtilitateq; rei ipsius confirmasset, ponens nūc
ante oculos vitium contrariæ sententiæ; malūq;, quod pareret declarans, vires ma-
iores acquirit suæ præceptioni, inquit igitur. Alius autem quidam verba faciés de
fluuio simili Teleboæ illi, idest tenui ac placido, ita locutus est. Ὃς ἀπὸ τῶν λαυρικῶν
ὀρέων ὁρμώμενος ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν. multis auté modis intelligitur ille rem augere vo-
luisse. nam quod eum impetu quodam à Lauricis montibus deferri dicit, studium
hoc eius declarat. præterea quod addit irrumpere illum in mare, aptum fuit id am-
plioris fluminis cursui demonstrādo. vnde merito Demetrius exagitat illum dicés.
Tanquam de Nilo loqueretur, qui ex altissimis rupibus in præceps deuoluitur: aut
de Istro, qui magna vi irrumpit in mare. In extremo autem, redigens in memoriam
ijs, qui legunt, quod ipsi propositum fuit, adiungit omnia hæc vitia, cū varijs mo-
dis id, quod decet in rebus verbis exponendis non seruatur, vocari frigus.

Γίνεται μέντοι τὰ μικρὰ μεγάλα ἑτέρῳ τρόπῳ. οὐ διὰ τὸ ἀπρεπές. ἀλλ᾽ ἐ-
νίοτε ὑπ᾽ ἀνάγκης. οἷον ὅταν μικρὰ κατορθώσαντά τινα στρατηγὸν, ἐξαίρειν βουλό-
μεθα, ὡς μεγάλα κατωρθωκότα. οἷον ὅτι ἔφορος ἐν Λακεδαίμονι τὸν περιέργως, καὶ
οὐκ ἐπιχωρίως σφαιρίσαντα, ἐμαστίγωσεν: τούτῳ γὰρ αὐτόθεν μικρῷ ἀκουσθῆναι
οὕτως, ἐπιτραγῳδοῦμεν, ὡς οἱ τὰ μικρὰ πονηρὰ ἔθη ἐῶντες. ὁδὸν τοῖς μείζοσι πονηροῖς
ἀνοιγνύουσιν. καὶ ὅτι ἐπὶ τοῖς μικροῖς παρανομήμασι χρὴ κολάζειν μᾶλλον, οὐκ ἐπὶ
τοῖς μεγάλοις. καὶ τὴν παροιμίαν ἐποισόμεθα: ἀρχὴ δέ τοι ἥμισυ παντός, ὡς ἐοικυῖ-
αν τούτῳ τῷ σμικρῷ κακῷ. ἢ καὶ ὅτι οὐδὲν κακὸν μικρόν ἐστιν.

Fiunt sane parua magna alio modo, non ope eius quod minime decet: sed
aliquando necessario. vt cum imperatorem aliquem, qui res paruas ex sen-
tentia confecerit, efferre volumus, tanquam magnas res feliciter admini-
strarit. ceu quod ephorus Lacedæmone eum qui delicate. & non ex institu-
tis illius telluris pila luserat, virgis cæcidit; huic enim sua vi paruo auditu
existenti, granditatem acquirimus hoc pacto. Vt qui pusillos prauos mores
impunitos relinquūt, viam maioribus sceleribus aperiunt: & quod ob par-
uas res contra leges commissas oportet punire magis, non ob magnas: & pro-
uerbium fecimus. principium vtique dimidium totius, tanquam simile il-
lud sit paruo malo, vel quod nullum malum paruum est.

Vt rationem illam augendi res improbauit Demetrius: inutilemq;, ac ridiculam
esse demonstrauit, ita nunc aliam, quæ idem illud sine culpa efficit, inueniri osten-
dit: quam explicare volens, inquit. Fiunt autem res sua vi paruæ, artificio quodam
magnæ, alio modo, & quo nihil gerere cogaris, quod minime deceat; contraq; po-
tius necessitate quadam ducaris, quæ iubet id facere, si ad exitum perducere consi-
lium

lium tuum velis. Quod autem tempus hoc quasi postulet, indicat dicẽs. Ceu cum ducem aliquem exercitus, qui pusillas aliquas res ex sentẽtia confecerit: minutaq́; prœlia vicerit, laudibus efferre voluerimus: ornareque tanquam auctorem magnæ victoriæ: confectoremq; amplorum commodorum Exempli causa inquit si propositum nobis est laudare Laconem illum, qui cũ vnus ex ephoris esset, ciuem suum, qui pilę ludum exquisite, ac contra patrios mores luserat, verberauit: in hoc enim, quod per se: suaq; ex natura pusillum est, tragœdias agimus, vocemq́; tollimus, affirmantes eos qui æquo animo ferunt, prauos aliquos mores, quamuis parui pōderis res videatur, penetrare in ciuitatem, viam maioribus flagitijs aperire: & pręterea addentes, officium esse prudentium virorũ animaduertere in auctores pusillorũ peccatorum, cum aliquid ab ipsis contra leges commissum est: non in eos, qui magnis in rebus leges contempserint. nec non declarantes probatã à multitudine vocem, qua fertur. Principium dimidium esse totius, hanc vim habere: similemq; esse huic pusillo malo, sine etiam contendẽtes nullum improbum factum paruum esse: falsoq; illud ita haberi. nam quod inquit multis iam rationibus expositis, ἢ, id est siue, seu vel, ea de causa facit, quia superiores amplificandi rem paruã rationes, paruam illam esse vt erat, concedebant, magni tamen mométi, ac quæ negligi sine magno damno non posset: extrema verò hæc contra paruam eã esse negat: nouo igitur modo argumentans, necessario inquit, sine distinguens à superiore ratione.

Οὕτω μὲν δὴ ἐξέστω καὶ τὸ μικρὸν κατόρθωμα ἐξαίρειν μέγα. οὐ μὴν ὥστε ἀπρεπές τι ποιεῖν, ἀλλ' ὥσπερ καὶ τὸ μέγα καταμικρύνεται χρησίμως πολλάκις οὕτως δὴ καὶ τὸ μικρὸν ἐξαίρεται.

Sic quidem liceat paruam victoriam magnam facere verbis, non tamen vt geras aliquid quod minime deceat, sed quemadmodum, quod magnũ est conteritur vtiliter sæpe numero, sic vtique & paruum extolli poterit.

Omnibus iam modis expositis, concludens disputationem hanc inquit. Sic igitur liceat, vt pusillam laudem ephori illius auximus, augere etiam minutam victoriam alicuius imperatoris, & è parua illam magnam verbis facere. non tamen vt ea de causa committamus aliquid contra id, quod decet: cui culpæ affines sunt, qui alteram illam, meritò a nobis supra damnatam rationem sequuntur. Exemplum sanè quod posuit Demetrius, planum est. præclareq́; facit quod oportuit, nihil tamen vetat alia quædam nõ minus clara, & illustria adferre. Eodem enim pacto videtur aliquis posse amplificare iudicium illud Areopagitarum, qui puerum damnarunt cothurnicibus oculos eruentem, visum est enim id ipsis signum malefici ingenij, & quod si adoleuisset, & non mature castigatum esset, maiora detrimenta importare posset, neque enim in illa re maius aliquod damnum factum erat, vt necesse esset in auctorem eius legibus animaduertere. Idem etiam secuti videntur Carthaginienses, qui Hannonem clarissimum ciuem, damnarunt, quia leonẽ mansuefecerat, itaque factum illud eorum iudicum constitui potest, cum alioqui durũ visum esset, nam Plinius quoque, qui rẽ diligenter narrauit, eo argumento illos vsos affirmat. Idem etiam pęnæ à Maximo Tyrio, qui & ipse id memorię prodidit, traditum. Qui prœlium præterea secundum M. Marcelli ad Nolam ornare volunt, & quanti momenti parua ea victoria fuerit, ostendere, eandem rationem sequuntur. quod etiam arripuit T. Liuius, incensus desiderio clarissimum illum imperatorem celebrandi. Sed exemplis relictis, adiungit Demetrius, quod non parum valet ad iudicium suum confirmandum, docendumque, sine periculo incidendi in indecorum, licere nobis ita amplificare aliquid, argumentum à simili ducens. Eodẽ pacto, vt magnum factum sæpe numero vtiliter conteritur, atque extenuatur, sic etiã posse paruum augeri, atque extolli.

Μάλιστα δὲ ἡ ὑπερβολὴ ψυχρότατον πάντων. τριττὴ δ' ἐστίν· ἢ γὰρ καθ' ὁμοιότητα ἐκφέρεται. ὡς τὸ Θέειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι: ἢ καθ' ὑπεροχὴν ὡς τὸ. Λευκότεροι χιόνος. ἢ κατὰ τὸ ἀδύνατον, ὡς τὸ. Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη,

In primis autem hyperbole frigidissimum omnium. triplex autem est: aut enim per similitudinem editur. vt illud, Θέειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι: *aut per exuperantiam. vt illud,* Λευκότεροι χιόνος. *aut per id quod effici non potest. vt illud,* Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη.

Quod gignit in primis hoc uitium maximamq; uim habeat ad frigus excitandũ, nisi apte tractetur, nunc explicat. idest uocatam Græco uocabulo ὑπερβολὴν. cum scilicet aliquis in augẽda uel minuenda re quapiam nullum modum tenet. eam Quintilianus esse dicit decentem superiationem. tria ipsius genera inueniri narrat Demetrius, quæ etiam exemplis cõfirmat. Aut enim per similitudinem profecti. ut cum Homerus equos Rhesi similes in cursu uẽtis esse cecinit. Aut per comparationem. ut cum idem de ijsdem dixit candidiores eos esse niue, uno autem eodemque uersu ambę hæ hyperbolæ continentur. hoc pacto. Λευκότεροι χιόνος, θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι. eadem quoque tribuit ipsis illis equis Catullus sine ulla tamen contentione. Tertium genus esse inquit Demetrius, cum id quod effici non potest, exponitur, ut cum Homerus de simultate, & concertatione inquit, cum primo illa ortu pusilla sit, postea auctam capite cęlum attingere. respondet autem hoc generi illi, quod uocauit Quintilianus, qui & ipse diuisit hyperbolem in plura genera, plus facto dicere. nam superiora duo his nominibus exponit, quę Gręca Demetrij exprimunt. Huius uerò generis esse uidetur, quod T. Liuius commemorat in historia dictum esse à Cælio: unde etiam perspicitur quomodo ipse Latinis uerbis exposuerit, quod Græca uoce significatur: inquit enim, Cœlius ad immensum multitudinis speciem auget. Volucres ad terram delapsas clamore militum ait,

Πᾶσα μὲν οὖν ὑπερβολὴ ἀδύνατός ἐστιν: οὔτε γὰρ ἂν χιόνος λευκότερον γένοιτο, οὔτ' ἂν ἀνέμῳ θεῖν ὅμοιον: αὕτη μέντοι ἡ ὑπερβολὴ ἡ εἰρημένη, ἐξαιρέτως ὀνομάζεται ἀδύνατος. διὸ δὴ καὶ μάλιστα ψυχρὰ δοκεῖ πᾶσα ὑπερβολὴ, διότι ἀδυνάτῳ ἔοικε.

Omnis igitur hyperbole, impossibilis est, neque enim niue candidius quicquam esse potest; neque vento in cursu simile, hæc tamen hyperbole quæ dicta est, eximie nominatur impossibilis, quam potissimum ob causam maxime frigida videtur omnis hyperbole; quia & quod effici non potest similis est.

Adiungit Demetrius, quod scrupulum nõ paruum euellit, non sine causa enim aliquis miraretur uocatã hanc potissimum fuisse hyperbolem κατ' ἐξοχὴν, cum commune id ipsi uideatur esse cum omni alia, cunctæ nanq; id exponunt, quod fieri nõ potest, neque enim (vt narrat) niue aliquid candidius esse potest, neque par in cursu uentis. hæc tamẽ inquit, quę nunc tradita est, præter ceteras uocata est ἀδύνατος: & hoc nomine consensu eorum, qui hæc tradiderunt, donatã. Addit etiam hanc causam esse, cur omnis hyperbole insulsa frigidaq; uideatur: quia scilicet speciem habeat rei, quæ fieri non possit, abhorremus autẽ natura omnes à uanitate, despicimusque statim, quod similitudinem illius habet. Impositum uerò fuisse huic figurę nomẽ ab hac ipsa re apparet, quia qui ipsa utuntur multo plus dicunt, quàm ve-

ritas patiatur. est autem illud sumptum à studio sagittariorum, & qui telum aliquò iaciunt: ipsis enim quandoque contingit vt, multo supra destinatum locum, vel hasta, vel quodque iaculum mittant. vnde etiam patrio in nostro sermone, qui dum aliquid exponunt in hanc culpam incidunt, ac res supra omnem modum augēt, & ipsi ab eadem arte accepto nòmine insimulantur: cum quo tamen coniunctum nō est, quod ostendat eos super locum quem volebant iacere, ut in Græco, sed simpliciter quasi lanceam, aut lapidem aliquo mittere dicitur: duobus enim uerbis ab eodem studio iactis idem uitium significamus.

Διὰ τοῦτο δὲ μάλιστα καὶ οἱ κωμῳδοποιοὶ χρῶνται αὐτῇ: ὅτι ἐκ τοῦ ἀδυνάτου ἐφέλκονται τὸ γελοῖον. ὥσπερ ἐπὶ τῶν περσῶν τῆς ἀπληστίας ὑπερβαλλόμενός τις ἔφη. Ὅτι πεδία ἐξέχεζον ὅλα. καὶ ὅτι βοῦς ἐν ταῖς γνάθοις ἔφερον.

Propter hoc autem maxime & comici poetæ vtuntur ipsa, quia ex eo quod fieri non potest trahunt ridiculum. Quemadmodum de Persarum uoracitate quidam dixit, rem sine modo augens, quod campos totos reliquijs ventris implebant. & quod boues in malis gestabant.

Id vero uidentes (inquit) comici poetæ libēter illam vsurpāt; quia ducunt risum, cuius mouēdi ipsi studiosi in primis sunt, ex eo quod effici non potest, incluso in hyperbolis ipsis. (ceu ait. nam exemplis verum id esse; abundareque fabulas veterum comicorum hyperbolis declarare voluit) de Persarum voracitate quidam dixit, sine modo rem augens, ipsos campos totos stercore impletse. nec non eosdem in malis integros boues gestasse. Arbitror sanè priscos in primis comicos intellexisse Demetrium, vt Aristophanem, Eupolin, ac reliquos: præcipue nanque illi rationem hanc coluerunt. nec tamen hoc penitus alienum fuit à cōsuetudine nouę comœdiæ: ipsi enim quoque risum captabant, sed alia plerunque, ac magis acuta ratione. Apud Plautum certè reperiuntur vestigia non parua harum hyperbolarū, ipse enim quoque aliquando aliquid ad immensum auxit. vt cum gloriosum illum militem fecit res suas præclaras, ac pulcherrima facta prædicantem, cuncta nanq; illa. quæ falsò narrat se fecisse, hyperbolæ sunt, nec fieri ab homine vllo pacto possunt. vt etiā illud, quod statim in principio famulis suis imperauit. Curate vt splendor meo sit clipeo clarior, Quam solis radij esse olim, cum sudum est, solent.

Τοῦ δὲ αὐτοῦ εἴδους ἐστὶ, καὶ τό: Φαλακρότερος εὐδίας. καὶ τὸ Κολοκύντης ὑγιέστερος. τὸ δὲ Χρυσοῦ χρυσοτέρα, τὸ σαπφικὸν, ἐν ὑπερβολῇ λέγεται καὶ αὐτὸ καὶ ἀδυνάτως, πλὴν αὐτῷ γε τῷ ἀδυνάτῳ, χάριεν ἔχει, οὐ ψυχρότητα. ὃ δὴ καὶ μάλιστα θαυμάσειεν ἄν τις Σαπφοῦς τῆς θείας, ὅτι φύσει κινδυνώδει πράγματι καὶ δυσκατορθώτῳ ἐχρήσατο ἐπιχαρίτως. καὶ περὶ μὲν ψυχρότητος καὶ ὑπερβολῆς τοσαῦτα. νῦν δὲ περὶ τοῦ γλαφυροῦ χαρακτῆρος λέξομεν.

Eiusdem formæ est, & illud. Magis caluus quàm serenitas, & Magis sanius quàm coloquinta. illud vero. Auro magis aurea, quod Sapphonis est, in hyperbole & ipsum dicitur: nec effici potest: nisi quod ex eo ipso quod effici non potest, venustatem in se habet, non frigus, quapropter maxime aliquis admiraretur diuinam Sapphonem, quod re, quæ natura periculi plena est, & vix potest cum laude tractari, vsa fuit eleganter. Et de

frigore

frigore quidem & hyperbole hæc: nunc vero de eleganti nota dicemus.

Cum iam explanasset vim omnē hyperbolarum, locosq; non nullos indicasset, in quibus excitandi risus gratia quod fieri nequit, factum fuisse dictum est, prouerbia non nulla docet idem solum ac fundamētum habere inquit igitur. Eiusdem formæ est, & illud, quod vulgo fertur. Magis caluus serenitate, &c. Cucurbitula sanior. Apud Latinos huius generis videtur illud Plautinum cum ait, Lubentiorem te faciā quàm lubentia est. necnon Terentianum fortasse hoc. Ipsa si cupiat salus, seruare prorsus non potest hanc familiam. Animaduertit autem simul, ponderatq; Demetrius parem his vocem Sapphonis, nisi quod inde lepos exoritur, non frigus, insulsitasq;, quamuis hyperbole in ea contineatur dictumque illic sit, quod plane falsum est, ac fieri non potest. cum scilicet illa mulieris speciem laudans, magis auream auro eam esse in carmine quodam affirmauit. ex eo igitur ipso, quod effici nō potest, venustatem trahere ipsam inquit, quod nouum est. Delectatus vero mirifice elegantia huius vocis Phalereus, fert in cælum ingenium Sapphonis, dicens. Qua de causa meritò admiraretur aliquis diuinam hanc mulierem: diuinam enim ipsam vocat, quam Plato pulchram appellauit, magis tamen & ipse animi bona, quàm corporis spectans: memoriæ nanq; proditum est deformē illam fuisse; diuinam autem quod vti potuit re, sua natura lubrica ac periculosa, quæq; vix cū laude attingi potest, lepide ac venuste. Cōmendato acumine eius mulieris ostendit se explicasse, quæ ad vitium hoc, quod appellatur frigus, & ad hyperbolem declarandā pertinebant: quare alteram notam aggredi velle. in qua concinnitas omnis, & elegantia abundat.

Ὁ γλαφυρὸς λόγος, χαριεντισμὸς καὶ ἱλαρὸς λόγος ἐστί: τῶν δὲ χαρίτων, αἱ μέν εἰσι μείζονες καὶ σεμνότεραι, αἱ τῶν ποιητῶν: αἱ δὲ εὐτελεῖς μᾶλλον καὶ κωμικώτεραι, σκώμμασιν ἐοικυῖαι, οἷον αἱ Ἀριστοτέλους χάριτες, καὶ Σώφρονος, καὶ Λυσίου· τὸ γάρ, Ἧς ἔθαττον ἄν τις ἀριθμήσειε τοὺς ὀδόντας ἢ τοὺς δακτύλους. τὸ ἐπὶ τῆς πρεσβύτιδος. καὶ τὸ, Ὅσας ἄξιος ἦν λαβεῖν πληγάς, τοσαύτας εἴληφε δραχμάς. οἱ τοιοῦτοι ἀστεϊσμοί, οὐδὲν διαφέρουσι σκώμματος, οὐδὲ πόῤῥω γελωτοποιΐας εἰσί.

Elegans oratio venere omni referta & salsa oratio est. Venustatum autem, hæ quidem sunt maiores & grādiores, quæ sunt venustates poetarum: hæ autem, humiles magis & magis comicæ. quæ sunt illæ, quæ similes sunt dicacibus vocibus, seu Aristotelis venustates, & Sophronis & Lysiæ: illud enim cuius facilius aliquis dentes numeraret quàm digitos, de anu prolatum, & illud. Quot dignus erat accipere plagas, tot accepit drachmas. huiuscemodi vrbanitates, non sunt discrepantes à vocibus dicacibus, neque longe absunt à scurrilitate.

Initio huius disputationis, vbi tradidit quot essent notæ dicendi, γλαφυρὸν χαρακτῆρα formam hanc vocauit, vt sane hic supra, cum absoluta prima nota, quid aggredi vellet, ostenderet: in antiquissimo tamen libro: vt in alio etiam manu scripto, legitur hoc loco, χαριεντισμὸς ἐστὶ λόγος ἱλαρός: τῶν δὲ χαρίτων, & quæ sequuntur. quàuis in eiusdem margine è regione verborū illorum scriptum sit, vt in excusis nunc est; quam lectionem inueni etiā in aliquibus calamo exaratis libris. & sane durum videtur alio nomine hic appellatā formam hanc, quàm illo, quo ipsam vocauit, cum proposuit, quæ in hoc libro explicaturus esset. nec tamē non suspectum quoq; ha-

beo alio nomine lectionem hanc: vereorq; ne ita concinnata ab aliquo sit, qui difficultati huic remedium adhibere voluerit: in mentemq; mihi quandoq; venit, posse priora duo verba declarationem esse illius χαριεντισμὸς: sed quoniam nihil certi de hoc statui potest, omissa quæstione hac, singulas sententias, verbaq; interpretemur. χαριεντισμὸς autem hic vocata est oratio plena elegantiæ, ac suauitatis. quo verbo vsus quoque est pro lepore & venustate nō semel Dionysius in vita Isocratis. ipse quoq; infra, vbi docet duci etiā è figuris quibusdā mirificas suauitates, χαριεντίζεται vsurpat pro veneres atq; vrbanitates elicit, dicēs. χαριεντίζεται ... . Idem etiam hic existimari potest explicare voluisse notionem eius, cum subito adiīxit. καὶ ἱλαρὸς ἐστίν. vt intelligat hilaritate respersam & omni lepôre orationem. Statim autem partitur suauitates has, quas vocat χάριτας: aitq; alterum ipsarum genus conficere quasdam, quæ maiores sunt plenioresq; dignitatis: cuiusmodi manifestò esse intelligantur quæ in vsu sunt poetarum. cum alteræ sint tenues, & humiliores, speciem habentes dictorum illorum, quæ σκώμματα vocātur à Græcis: cuius generis esse inquit, nisi macula in primo nomine est, Aristotelis venustates, & Sophronis, qui scripsit mimos, & Lysiæ oratoris. Exēpla autem duo ponit, quæ nim illorum exprimāt: quorum prius est Lysiæ, prolatum ab ipso in Æschinem Socraticum, vt indicio Athenæi cognoscimus, in extremo XIII. libro ἀπομνημονευμάτων memoriæ hoc prodētis. cum eum philosophum narraret amore captum mulieris fuisse iā vetulę: ætatem enim eius ostendere volens ait procliuius fuisse dentes oris ipsius enumerare, quam digitos manus, tanto pauciores erāt: posterius verò cuius sit incertum est, facile autem in eam opinionem venio, vt credam eiusdē esse. qui dum improbum hominem ob improbum factum donatum esse magna pecunia diceret, lusit illo modo aitq; quot plagis dignus erat, tot ornatum eum fuisse drachmis. Addit statim Demetrius, vim explicās earum vocum, sales illos nulla in re differre à scommatibus: neque valde remotos esse à scurrarum ratione, qui propositum habētes risum excitare, vt id consequantur, acuta sanè, sed maledica dicta libere in omnes effundunt: nec suæ etiā, siqua in illis hominibus extat, dignitati parcunt. Quin autem huiuscemodi quoq; fuerint Sophronis facetiæ, quamuis exemplum ipsius nō ponat, dubitare nō possumus: eum enim poeta mimorum fuerit, mimica dicta male audiebant: quod testimonijs etiam pluribus Ciceronis planum fit. Animaduertendum autem cum supra in pluribus libris legatur κωμικώτεραι, in alijs tamen quibusdam scriptum esse μικρότεραι. nam scrupulus etiam in illa lectione est. cum affirmet grādiores sales & honestiores eos esse, qui celebrantur à poetis, addatque humiles esse quales plerunque vsurpārur a comicis, qui & ipsi poetę sint. nisi poetas illic intellexit (vt opinor) qui grandius sonabant, & heroicum carmē condebant, vt exemplis quoque, quæ adiungit perspicitur, cūm presertim comicorum senarij, vt testatus est Cicero, sic sępe abiecti sint, vt non nunquam vix in ipsis numerus & versus intelligatur, vt, possint ea de causa pęnè eximi è numero poetarum. Cum verò fideliter narrauerim, quod in antiquis exemplaribus inueni, de loco, qui videtur coniectura emēdari posse, nunc disputabo: venit enim in mentę Francisco Massouio, qui quattuor ab hinc annis librum hunc Demetrij in Latinum vertit, pro Aristotele legi hic debere Aristophanem, quam eius suspicionē non improbo: facilis enim lapsus est, præsertim cum hæc auctorum nomina, qui citabantur, librarij superiores, quod etiā nunc seruant qui aliquid exscribunt, solerent corripere & primis tātum partibus eorum nominum expressis, extremas notis indicare. Quin autē antiquus ille comicus facetissimus fuerit, iocique ipsius scurriles extiterint ac pleni dicacitatis, dubitari nō potest: mouet autem in primis me quod, cum iocos hos nō probet Demetrius: nec conuenire vllo modo velit graui personæ, non dixisset vnquam eos frequentatos fuisse ab Aristotele, nec inde ipsorum exemplum capi posse. nam summum etiam hunc philosophum loco temporeq; potuisse multa lepide festiueq; dicere, constat, sed infra etiam, in hac ipsa forma explicanda hoc aperte tradit Demetrius. quid igitur sentirem de coniectura hac testari uolui: nec tamen ausus sum lectionem receptam immutare.

Τὸ δὲ. Τῇ δέ θ' ἅμα νύμφαι παίζουσι· γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ. καὶ. Ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται· καλαὶ δέ τε πᾶσαι. καὶ αὗταί εἰσιν αἱ λεγόμεναι σεμναὶ χάριτες καὶ μεγάλαι.

Illud autem. Τῇ δέ θ' ἅμα νύμφαι παίζουσι· γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ. *&* Ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται· καλαὶ δέ τε πᾶσαι. *& hæ sunt quæ vocantur dignitatis plenæ venustates & ampla.*

Explicatis elegantijs humllioribus, ad alterum genus earum transit, quod plenum dignitatis est ac pertundit animos nihilominus suauitare non parua. posito igitur illustri loco Homeri, in quo ille Dianę studia, formamq; describit: nympharũque itidem, comitum ipsius, speciem, quamuis uersus ipsi fracti hic & dissipati sint, tradit has esse, quæ vocantur graues et amplæ venustates. Versus veiò hos Homeri expressisse Virgilium magis notum est, quàm vt indicare oporteat: & eximie sanè suauiterque expressisse. quare lepos ille ac venustas, quæ sentitur ex Græcis, ex Latinis etiam subito percipietur. Erunt igitur hi quoq; eiusdem uirtutis certum exemplum. Illa pharetram Fert humero: gradiensque deas super eminet omnes Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.

Χρῆται δὲ αὐταῖς Ὅμηρος, καὶ πρὸς δείνωσιν ἐνίοτε, καὶ ἔμφασιν· καὶ παίζων φοβερώτερός ἐστι· πρῶτός τε εὑρηκέναι δοκεῖ φοβερὰς χάριτας. ὥσπερ τὸ ἐπὶ τοῦ ἀχαριστάτου προσώπου, τὸ ἐπὶ τοῦ κύκλωπος. τὸ οὖν. Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι· τοὺς δὲ λοιποὺς πρώτους, τὸ τοῦ κύκλωπος ξένιον· οὐ γὰρ οὕτως αὐτὸν ἐνέφηνεν δεινὸν ἐκ τῶν ἄλλων, ὅταν δύο δειπνῇ ἑταίρους, οὐδ' ἀπὸ τοῦ θυρεοῦ, ἢ ἐκ τοῦ ῥοπάλου, ὡς ἐκ τούτου τοῦ ἀστεϊσμοῦ.

Vtitur autem ipsis Homerus aliquando & ad exacerbandum, ac vim rebus addendam: & ludens terribilior est. primusque ipse videtur inuenisse terribiles lepores, ceu illud de maxime remota ab omni lepore persona, de Cyclope inquam. Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι: *reliquos autem primos, quod fertur scilicet Cyclopis munus: non enim ita ipsum reddidit dirum ope aliorum, cum duos Vlyßis socios deuorarit: neque ex ingenti illo lapide, quo pro foribus vtebatur: neque è baculo, vt ex hac vrbanitate.*

Cum frequens eorum vsus sit apud poetam ipsum in animis exhilarãdis, ac voluptate afficiendis, vti etiam ipsis narrat Homerum aliquando in animis commouẽdis & exacerbandis. nec non in aliqua re augenda, & ante conspectum ponenda. Ingenij autem ipsius magnitudinem magis adhuc declarare volens, addit illum ludẽrem terribiliorem esse, ac maiorem metum inijcere his qui audiunt, quàm alij facerent, qui illi ipsi rei toto animo incumberent. præterea adiungit videri ipsum primum inuenisse genus hoc leporum ad perterrefaciendum aptum, quod etiam claro exemplo demonstrat. dicens. ecu illud in persona maxime aliena ac vacua ab omni lepore & urbanitate, prolatum, e Cyclope inquam expressum, cum ab illo dictũ cecinit. Vtim ego postremum comedam: deuoratisque iam omnibus ipsius sodalibus. quod in prouerbium venit, ac decantatum est, xenium munusque Cyclopis. vim autem lepidæ huius vocis explicans Demetrius: & quantum valeat ad animum illius ferum & immanem declarãdum, ostendens ait. Neque enim adeò dirum ipsum esse atque horribilem declarauit alijs multis sæuis factis, vt cum fecit ipsum duos Vlys

sis

sis socios vno prandio absumpsisse. & lapidis illius magnitudinem, quo pro foribus antrum suum claudebat, descripsit: vel etiam baculum ipsius, quod gerebat pinxit, vt ope huius ipsius salis, & vrbanitatis fecit.

Χρῆται δὲ τῷ τοιούτῳ εἴδει καὶ ξενοφῶν, καὶ αὐτὸς δεινότητας εἰσάγει ἐκ χαρίτων, οἷον ἐπὶ τῆς ἐνόπλου ὀρχηστρίδος. ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ παφλαγόνος, εἰ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτοῖς συνεπολέμουν, ἔφη. Αὗται καὶ ἐτρέψαντο τὸν βασιλέα: διττὴ γὰρ ἐμφαίνεται ἡ δεινότης ἐκ τῆς χάριτος. ἡ μὲν, ὅτι οὐ γυναῖκες αὐτοῖς εἵποντο, ἀλλ' ἀμαζόνες: ἡ δὲ, κατὰ βασιλέως, εἰ οὕτως ἦν ἀσθενὴς, ὡς ὑπὸ γυναικῶν φυγεῖν. Τὰ μὲν οὖν εἴδη τῶν χαρίτων τοσάδε, καὶ τοιάδε.

Utitur autem huiuscemodi forma & Xenophō: & ipse quoque acerbitates inducit è leporibus. ceu de armata saltatrice interrogatus à Paphlagone, num etiam mulieres sociæ ipsorum fuerint in bello. sanè inquit: hæ nanque & regem fugarunt: duplex enim grauitas apparet ex ea venustate. vna quidem, quod non mulieres secutæ sunt ipsos in bellum, sed Amazones. altera vero, in regem, si adeo imbecillus erat, vt à mulieribus in fugam verteretur. Species igitur leporum tot, talesq; sunt.

Cum Homerum inuenisse dixerit genus hoc leporum ad perturbandum, ac statum mentis deijciendum, aptum, nunc tradit vsum etiam aliquādo ipso esse Xenophontem, qui & ipse inducit in sua scripta, postulante hoc materia, locos quosdam graues, ac terroris plenos, quos Græci uocant δεινότητας, profectos ab vrbanitatibus ac lepidis dictis cuiusmodi est inquit ille de Orchestride muliere, quæ armata saltauit voluntate, ac studio Mysi hominis, Paphlagonas oblectare cupientis. Cum enim quæsitum esset à quopiam illorum, an mulierū auxilio Græci in bello, vnde redibāt, usi essent, assensus est ille, addiditque acute. hæ nanque regem nostrū fugauerunt, ita prœlioque terga dare coegerunt. Quæ sequuntur Demetrij verba sunt, uim acutæ huius uocis declarātis: inquit enim. Erupit enim gemina δεινότης ex hoc faceto dicto, quæ multum valuit ad retundendum eum, in quem edita est. altera quia significatū est illa non mulieres, sed Amazones secutas ipsos in bellum. Amazones enim erāt, quæ armis tectum corpus haberent: cum ceteræ mulieres alio ornatu vterentur: eas verò reddebat saltatrix illa armata. ualuit autem acumen hoc ad disciplinam militarem Græcorum tuendam: altera uero, quæ regem notaret, si tam infirmus erat, & nullarum uirium, vt in fugam à mulieribus verteretur. Locus omnis accurate ab auctore in v1. libro Anabaseos expositus est. qui cum inuentu facilis sit, à me hic non ponetur. absolutam autem esse diuisionem hanc docere volens Demetrius, ait. tot numero esse, quot dixit species elegantium earum uocum, quas uocat χάριτας: nec non genere ipsas quales monstrauit, existere.

Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἐν τοῖς πράγμασι χάριτες, οἷον νυμφαῖοι κῆποι, ὑμέναιοι, ἔρωτες, ὅλη ἡ σαπφοῦς ποίησις: τὰ γὰρ τοιαῦτα, κἂν ὑπὸ ἱππώνακτος λέγηται, χαρίεντα ἐστί. καὶ αὐτὸ ἱλαρὸν τὸ πρᾶγμα ἐξ ἑαυτοῦ: οὐδεὶς γὰρ ἂν ὑμέναιον ᾄδοι ὀργιζόμενος: οὐδὲ τὸν ἔρωτα ἐριννὺν ποιήσει ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ, ἢ γίγαντα: οὐδὲ τὸ γελᾶν κλαίειν.

Sunt autem hi quidem in rebus lepores, ceu nympharum horti, hymenæi,

cupidines, tota Sapphonis poesis, huiuscemodi nanque, quamuis ab Hipponacte dicta fuerint, lepida sunt. & ipsa res hilaris sua spōte est, nemo enim canit hymeneum iratus, neque cupidinem Erinnym faciet vi locutionis, aut gigantem, neque ridere plorare.

Aliter nūc venustates has partitur: affirmatque earum non nullas in rebus idue niri: alias verò in verbis, ornatuq; orationis manere. priores igitur aggreditur, quæ à rebus ipsis omnem suauitatem trahunt, sua vi plenis elegantiæ ac leporis. Res autem tātopere lepidas esse inquit atque omni hilaritate respersas, hortos Nympharū. Hymenæos, coniugij deos, quos formosissimos veterès illi fingebant. Cupidines, & omnem deniq; Sapphonis poesin: argumētumq; carminum ipsius: hoc enim diligēter seruauit mulier illa, vt cum lepidi ingenij esset, ipsum in rebus lepidis celebrādis exerceret. Huiuscemodi enim inquit Demetrius res, quamuis ab Hipponacte dicerentur, qui asper natura fuit ac virulētus, lepidæ ac iocosę forent, & ipsa res per se suaq; ui, iucunda, plenaq; lætitię esset. nemo enim inquit hymenæum canit cum commotus animo est: grauiq; ira percitus. neq; naturas rerum oratione immutare poterit: redderetq; Cupidinem genere quodam verborū Erinnyn, aut gigātem idest immanem aliquem ac deformem hominem, uel potius monstrum. cum suauis totus, atque elegans sit. neq; etiam tantum valebit dicendo, vt quod ridere est, plorare faciat. quare addit his de causis constat alterum genus elegantiarum manere in rebus. Quod ad primam illam rem facit, quam sua ui lepidam esse Demetrius significauit: idest hortos nympharum, arbitror in aliquo suo carmine suauissimi ingenij mulierem quam infra appellat, diligenter ipsos descripsisse, vt Homerus quoq; in Odyssea accurate nympharum antrum, omnibus artis coloribus eò effusis, pinxit. quem etiam locum, ut in primis ornatum & omni suauitate repletum, doctissimi quoque viri summa ope expoliuerunt. monstratis nō solum apertis ipsius floribus, sed etiam occultis eiusdem fructibus patefactis.

Ὥστε αἱ μὲν τῆς ἐν πράγμασι χάριτες αὗται, τὰ δὲ καὶ ἡ λέξις ποιεῖ ἐπιχαριτώτερα. οἷον. Ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν Καλὸν ἀείδῃσιν, ἔαρος νέον ἱσταμένοιο: ἐνταῦθα γὰρ καὶ ἡ ἀηδὼν, χαρίεν ὀρνίθιον: καὶ τὸ ἔαρ, φύσει χαρίεν πολὺ δὲ ἐπικεκόσμηται τῇ ἑρμηνείᾳ: καὶ ἔστι χαριέστερα, τό τε χλωρηῒς, καὶ τὸ πανδαρέου κούρη, εἰπεῖν ἐπὶ ὄρνιθος: ἅπερ τοῦ ποιητοῦ ἴδια ἐστι.

Quapropter siquis in rebus lepós est, hæc omnia locutio facit uenustiora. ceu, Ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν Καλὸν ἀείδῃσιν, ἔαρος νέον ἱσταμένοιο: hic enim & luscinia, est lepida auis, & ver, natura lepidum. multum tamē ornamenti acceperunt à locutione, & sunt venustiora, illud χλωρηῒς, & illud πανδαρέου κούρη, dicere de aui, quæ scilicet poetæ propria sunt.

Cōcludit nunc rationem omnem, ac quid facere debeat, qui recte tractare res has uelit, non auersus à musis orator, nec nimis tristis, ostendit: eius enim officium esse docet, id ipsum quod est in rebus illis elegātiæ ac uenustatis verbis augere & sua etiam industria aliquid prętęrea suauitatis eò comportare: dubitare enim non possumus quin illæ quoque res diuersa oratione prolatæ, possint magis minusque iucundæ & elegātes fieri. vtitur autē exemplo poetę, sumpto ex Odyssea, quo loco describit naturā, cātumque lusciniolæ: quam enim autem ἀηδόνα Græci, Latini lusciniam vocant, quamuis in carmine de Sirenum cantu Græcum vocabulum sit: duosque tantum versus ponit, cum plures Homerus in illa pingenda cōsumpserit, adiungitque

statim,

ftatim. illic & lusciniam esse, lepidam aniculam: nec non ver, quod anni tempus & ipsum suaue est. verum tameo illas ipsas, suaues per se res, magnopere ornaras esse elegaotia verborum, locotioneq́oe præcipueq́oe illud χλωρηΐς, nec non alterum illud Πανδαρέου κούρη, qoę uirgiois propria erant, protulisse de aui, auget magnopete rem, & multum ipsi leporis, ac dignitatis acquitit, quę sanè inqoir in rebus nõ inueniebantur, sed importara eò sunt ingenio poetæ: ab artificioq; ipsius profecta. qoi de aui locutus est, vt de nobili virgine, redegitq́ue in mentem ijs, qui legunt, qnod olim fuerir illa, non qnod tunc esset: in quo ootaodom est, quod ad χλωρηΐς facit, cũ plures notiones eius nomiois adferantor à grammaticis etiam veteribus, aoctorem hunc nostrum eam ex illis verâ putare, quæ ita ipsam vocatam vult, quia ab ea nympha genus, originemque ducat: Illo enim tantum modo ornatur loscinia, si dicitur iode nata, com ceteræ ratiooes expertes dignitatis sint. Animaduertendum præterea cum sopra immiouto eo vocabulo ἀηδόνιον dixerit. quæ forma illius nominis pręcipoe congruit elegantiæ huios auis, Latinos quoque eadem forma plerunque vocare ipsam solitos: ut Plautns, cum alteram Bacchidarum sorori feeit ita loquẽtem. Pol ego qnoque metoo losciolæ ne defuat cantio. Nam apud M. quoque Varronem arbitror locom illum ita legi debere. Lusciniola quód luctuose canere existimatur; in aotiqoissimo enim exemplari est lusciola, vnâ minus syllaba in media illa voce, errore, vt puto, librarij. Est autem valde similis superiori Homeri, locus quidam Catolli, bellus io primis ac refertus plurima suauitate: io collatione nanque & ipse, cum inuptæ virginis decus & speciem corporis eximiao ponere ante oculos veller, fecit ipsam similem flori, cuius elegantiam iotegritatemq́ue diligẽter descritbit. oam & flos ipse sua spunte polchra res & iucunda est. & adiungit etiam ipsi nõ parum splendoris suo ingenio poeta, mollissimis verbis docens, & qua re foucantur flores, & vnde etiam vites & alimentum accipiant: quæ cunctæ res in mentem oobis rédeuntes, eum sint politę & elegaotiæ plenę, afficiuot nos incredibili volnptate: quid enim magis iucundum est auris, sole, leniore pluuia? à quibus omnibus rebus animantes etiam & oriuntur & aluntur. Nam multum itidem gratiæ eidem loco aspersisse poetam, affirmantem à magoo numero puerorum, puellarumq́ue ipsum diu expetitum fuisse, apparet: non sine causa enim excitasse illum desideria tanta erga se arbitramur: & reoetæ illius ętatis recordatione non parum oblectamur: ioqoit igitur dulcissimus poeta. Vt flos in septis secretus oascitur hortis, Ignotus pecori, oullo cootusus aratro. Quem mulcent auræ, firmat sol, educat imber, Multi illum pueri, multæ optauere puellæ.

Πολλάκις δὲ καὶ τὰ μὲν πράγματα ἀτερπῆ ἐστι φύσει καὶ στυγνά, ὑπὸ δὲ τοῦ λέγοντος γίνεται ἱλαρά: τοῦτο δὲ παρὰ Ξενοφῶντι δοκεῖ πρώτῳ εὑρῆσθαι: λαβὼν γὰρ ἀγέλαστον πρόσωπον καὶ στυγνόν, τὸν Ἀγλαϊτάδαν τὸν Πέρσην, γέλωτα εὗρεν ἐξ αὐτοῦ χαρίεντα. Ὅτι ῥᾷόν ἐστι πῦρ ἐκτρίψαι ἀπὸ σοῦ, ἢ γέλωτα.

Sæpe autem & res iniucundæ sunt natura & odiosæ: ab eo autem, qui dicit fiunt hilares. hoc autem apud Xenophontem videtur primum inuentum esse: cum accepisset enim expertem risus personam & odiosam, Aglaitadam Persam, risum inuenit ex ipso lepidum. Ὅτι ῥᾷόν ἐστι πῦρ ἐκτρίψαι ἀπὸ σοῦ, ἢ γέλωτα.

Cum ostendisset res per se suaues effici salsa oratiooe suauiores, adiungit sepænumero etiam, quamuis res ioiucundæ & tristes sint, fieri tamen illas aliquo modo artificio dicẽtis hilares ac lætas. quod a Xenophõte primo inoentum videri dicit. locum autem eius è secundo libro pædiæ Cyri indicat, vbi hoc fieri iotelligitur. Com

enim (inquit) ille cepisset personam maxime alienam à risu, & tristem, odijque plenam: Aglaitadem inquam Persen, elicuit risum ex ipso & leporem, dicens. procliuius est ignem excudere ex te quàm risum. hoc autem protulit apud Xenophontem Hystaspes. cum enim Aglaitades ipse, ita cum Hystaspe egisset. temptas à me risum exprimere. respondit ille. Profecto si isti rei studerē, sanus non essem. verba ipsius nunc Græca ponā, parum discrepantia ab iis, quibus in ea re exponenda vsus est Demetrius: quæque ipse supra expressi. ῥᾷον ἐκ σοῦ πῦρ (φησὶ) ἄν τις ἐκτρίψειεν, ἢ γέλωτα ἐξαγάγοι. Animaduertendum autem est nos patrio nostro sermone similem huic peruulgatam vocem habere: cum enim increpamus aliquem: ostendereq; ipsum volumus abhorrere ab omni humanitate, dicimus. E si cauerè prima della rapa sangue, quàm scilicet ex illo, id quod valde in ipso desideramus: & cuius vestigium nullum in ipso manere significamus. idest benignum factum & politi hominis proprium. Videtur tamen Græca voce magis exprimi studium conatusq; eius rei efficiendę, quàm nostra: in illo enim ἐκτρίψαι, manet vis & diligentia plurima adhibita, vt ea res gereretur. vnde recte Virgilius, verbo magis simili Græco, in eadem pęne re tradenda vsus est, qui ait. Et silicis venis abstrusum excuderet ignem. Tuscum verò verbum non tam aperte significat vim: nec tamen non & ipsum præ se fert, ostenditque operam aliquam in ea re positam. Quod autem supra, ingenij aspcri hominem: remotumque ab omni hilaritate, vocauit ἀγέλαστον. idest expertem risus memoriæ prodidit Cicero, ita quoque uocatum esse M. Crassum, qui semel tantum in vita riserat, dictum antea in Satyra à Lucilio.

Αὕτη δέ ἐστι καὶ ἡ δυνατωτάτη χάρις καὶ μάλιστα ἐν τῷ λέγοντι: τὸ μὲν γὰρ πρᾶγμα καὶ φύσει στυγνὸν ἦν καὶ πολέμιον χάριτι. ὥσπερ καὶ ὁ Ἀγλαϊτάδας, ὁ δ': ὥσπερ ἐνδείκνυται, ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν τοιούτων παίζειν ἐστὶν, ὥσπερ καὶ ὑπὸ θερμοῦ ψύχεσθαι; θερμαίνεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν.

Hæc autem est potentissima venustas, & quæ maxime est in arbitrio dicentis, res enim natura odiosa erat, & inimica leporis, quemadmodum & Aglaitadas: hic autem tanquam patefacit, quod è talibus etiam rebus iocus elici potest, quemadmodum & à calido refrigerari, calefieri autem a frigidis rebus.

Addit Demetrius hos esse lepores illos, qui magna præclaraque efficiunt: quique. præcipue sunt in manu ac potestate dicentis: nunquam enim deesse possunt, si ingenio ille valet, atque artem habet: esse nanque illos præter ceteros ἐν τῷ λέγοντι dictes; Id prorsus significauit. vt paulo supra, cùm doceret. rem per se lepidam; auctam etiā fuisse in eo statu: ornatamque ab Homero, indicans illic aduenticia non nulla ornamenta. inquit illa esse ἔξω τοῦ πράγματος. Reddens autem hic rationem, cur dixerit iocum illum esse in manu dicentis, ait. Res nanque & materia ipsa natura, vique sua & tristis erat, & inimica lepori, atque omni urbanitati. ut Aglaitadas ipse. Hic uero; Xenophon scilicet, cuius artificium celebrat, tanquam ostentans uires ingenij sui, declarat posse etiam inde lepores & urbanitates duci. ceu auxilio rei calidæ aliquid refrigerari: frigidæ uero calefieri.

Ἐπεὶ δὲ τὰ εἴδη τῶν χαρίτων δέδεικται τίνα ἐστὶ, καὶ ἐν τίσι, νῦν καὶ τοὺς τόπους παραδείξομαι, ἀφ' ὧν αἱ χάριτες. ἦσαν δὲ ἡμῖν, αἱ μὲν, ἐν τῇ λέξει: αἱ δὲ, ἐν τοῖς πράγμασι. παραδείξομεν οὖν καὶ τοὺς τόπους καθ' ἑκάτερα; πρώτους δὲ, τοὺς τῆς λέξεως.

Quia autem species venustatum demonstratum est quæ sunt, & in quibus manent, nunc & locos indicabo, vnde venustates ducuntur. Sunt autẽ nobis, hæ quidem, in verbis: hæ autem, in rebus. indicabimus igitur & locos seorsum. primos autem, eos qui in verbis sunt.

Consilium nunc suum aperit Demetrius: docetque velle se locos tradere, sedesq; indicare, vbi manent hi sales, vt commode inde, cum vsus venerit, depromi possint: sunt enim loci quidam & elementa elegantiarum harum ac leporum, vt argumentorum ipsorum, quibus vtimur ad res confirmandas, aut infirmandas. inquit igitur. Postquàm genera venustatum monstrata sunt, & quot sunt: & in quibus manent, nunc locos etiam monstrabo, è quibus ipsæ ducuntur. Quod autem ad posteriorem partem facit, paucis repetit, in quibus manere lepores ipsos traditum sit, dicẽs. inuenti sunt à nobis quidam esse in locutione, uerbisque: quidam autem in rebus. adiungitque. Quare monstrabimus nunc locos singillatim vtrorumque: primosque illos, qui uerbis atque oratione constantur.

Εὐθὺς οὖν πρώτη ἐστὶ χάρις ἡ ἐκ συντομίας. ὅταν τὸ αὐτὸ μηκυνόμενον ἄχαρι γένηται: ὑπὸ δὲ τάχους, χάριεν. ὥσπερ παρὰ ξενοφῶντι. Τῷ οὖν τούτῳ οὐδὲν μέτεστι τῆς ἑλλάδος: ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὥσπερ λυδὸν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον. καὶ εἶχεν οὕτως: τὸ γὰρ ἐπιλεγόμενον τὸ, εἶχεν οὕτως, ὑπὸ τῆς συντομίας τὴν χάριν ποιεῖ: εἰ δὲ ἐμηκύνθη διὰ πλειόνων, ὅτι ἔλεγε ταῦτα ἀληθῆ: σαφῶς γὰρ ἐτετρύπητο, διήγημα ἂν ψιλὸν ἐγένετο ἀντὶ χάριτος.

Statim igitur prima est venustas, quæ nascitur ex concisa oratione, quando idem dilatatum inuenustum factum fuerit: à celeritate autem venustum. veluti apud Xenophontem, Τῷ οὖν τούτῳ οὐδὲν μέτεστι τῆς ἑλλάδος: ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὥσπερ λυδὸν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον. καὶ εἶχεν οὕτως: *quod enim adiungitur, illud inquam.* εἶχεν οὕτως, *ob concisionem venustatem gignit: si autem dilatatum fuisset pluribus verbis, quod scilicet hæc vera sunt: plane enim aures habebat perforatas, narratio nuda fuisset pro venustate.*

Primus locus, quem tradit, Venerum elegantiarumq;, nascentium à lepore ac cõcinnitate orationis est, cum illæ conflãtur è breui concisaque dictione. explicans autem uim huius nominis atque indicis, adiungit. Cùm eadem res in longum porrecta. fuseque narrata, amittit omnem salem: nullamque partem retinet venustatis: ob celeritatem autem illam lepida venustaque fit. Exemplum huius elegantiæ Demetrius ponit locũ Xenophontis è tertio libro Anabaseos. cum consutata explosaq; est sentẽtia cuiusdam è copijs Græcorum, qui post incommodum acceptum temeritate Cyri: mortemque illius, quem in periculosum, valdeque remotum à Gręcia bellum secuti erant, suaserat, vt oratores mitterẽtur ad regem Persarum, oratum, vt pa teretur se saluos, incolumesque redire in suas sedes: dixeratque, stulte sentire illos, qui aliter putarent exercitum domum vnquam rediturum. Apollonides autem ille uocabatur, lingua utens Bœotorum; negauit igitur illum Bœotum esse, sur omnino Græcum, Agiasias Stymphalius, rationemq; statim reddidit suæ sentẽtiæ, quam refert Demetrius. lepidum verò elegansque in eo est, quod auctor ipse. disertusq; in primis scriptor, addidit καὶ εἶχεν οὕτως. affirmarat autem ille sibi compertum esse. ha

bere eum ambas aures perforatas, ut Lydum, quod erat contra mores & consuetudinem Græcorum. comprobans uero illud testimonio suo Xenophon, inquit. id eo pacto se habuisse. explicat igitur uim breuis eius dicti atque elegãtis Demetrius hoc pacto. Illud enim, quod re iam exposita additum fuit: illud inquam. Res se habebat illo pacto. quia concise dictum est: habetque miram breuitatem, leporem illum pe petit. inde autem ortam esse eam urbanitatem hoc declarat. si nanque pluribus illa res exposita fuisset. quod scilicet ea, quæ dixerat Agiasias, uera erãt: planè enim ille aures perforatas habebat, nuda illa simplexque narratio fuisset, quæ nunc leporis multum, suauitatisque in se continet. Quod ad iocum ipsum pertinet. amaramque uocem, qua Agiasias Apollonidem pupugit, simile, vel idem potius, est illud quod memoriæ proditum est de Cicerone, qui & ipse urbane refellit Octauium quẽdam, qui cum ex Africa oriundus putaretur, in iudició quodam dixerat se vocem Ciceronis non exaudire: respondit enim ille se valde mirari, cum aurem perforatam haberet. in qua etiam re narrãda Plutarchus vtitur eodem verbo, quo hic Demetrius: idem enim est οὐκ ἀτρύπητον, quod τετρυπημένον. Vt Lydorum igitur, ita quoque Afrorum institutum erat: quod nec Græci, nec Romani probabant, aures perforate: quem tamen nunc videmus morem receptum esse in feminibus etiam lectissimis apud aliquas gentes: illi vero, id seruile esse arbitrabantur.

Πολλάκις δὲ καὶ δύο φράζεται δι' ἑνὸς πρὸς τὸ χαρίεν. οἷον ἐπὶ τῆς ἀμαζόνος καθευδούσης ἔφη τις, ὅτι τὸ τόξον ἐντεταμένον ἔκειτο, καὶ ἡ φαρέτρα πλήρης, τὸ γέρρον ἐπὶ τῇ κεφαλῇ: τοὺς δὲ ζωστῆρας οὐ λύονται: ἐν γὰρ τούτῳ καὶ ὁ νόμος εἴρηται ὁ περὶ τοῦ ζωστῆρος, καὶ ὅτι οὐκ ἔλυσε τὸν ζωστῆρα, τὰ δύο πράγματα διὰ μιᾶς ἑρμηνείας: καὶ ἀπὸ τῆς συντομίας ταύτης γλαφυρόν τί ἐστι.

Sæpe autem & duæ res per vnam ostenduntur ad venustatem pariendam. ceu de Amazone dormiente quidam inquit, quod arcus intensus humi iacebat, & pharetra plena, scutum sub capite: cingula autem non soluunt, in hoc enim & institutum commemoratum est de cingulo, & quod illa non soluerat cingulum, duæ res per vnam expositionem, & ex hac concisione, elegans quiddam natum est.

Docet variari rationem hanc, qua res concise dicuntur: atque ea de causa, suauiter: hoc enim quod nunc tradit pars est superioris loci. ea autem est, cum duę res, quod aliquando fit, exponuntur eodem tempore, atque vna quodammodo sententia, ad gignendam eo pacto venustatem atque elegantiam. cuiusmodi est inquit illud, quod quidam de Amazone sopita dixit. Arcum eius contentum humi iacuisse, nec non pharetram sagittarum plenam, tegmenque subter caput balteos autem nõ soluunt: hæc enim omnia in ea re accurate narrãda exposita ab eo sunt, cuius nomen nõ ponit, quod sane miror, cum soleat ita loqui de illis, quos accusat, ac peccasse docet, non de ijs, quos probat. declarat autem statim Demetrius id, quod pręcepit seruatum illic esse, hoc pacto. In hac enim narratione & institutum de cingulo non soluendo expositum est: & præterea indicatum illam ipsam id eo tempore non solutũ habuisse. duæ scilicet res expositione dictioneque vna. qua ex breuitate circumcisaque oratione, existit quiddam elegans ac politum, ut perspicitur, & ut ipse diligẽter narrat. Institutũ autem illud declarat quàm dura fuerit militaris disciplina Amazonum, quæ cum dormirent etiam non magnam corpori requietem darent: id tamen ut suspicari licet, in bello tantum ac castris. Γέρρον cum valeat operimentum, è viminibus maxime, corporis quoque tegmen clipeumque significabat, quo vterentur in bello Persæ, gẽtesque illę omnes, nam quod ipso tunc pro puluinari, postquam mol-

rius aliquid non habebat,nec fortaſſe optabat, mulier duriſſimi corporis vtebatur, Homerus quoque commemorat Diomedis milites,cum noctu dormirent,inuentos fuiſſe à Neſtore & Vlyſſe, quem paulo antea ſenex ille vigilantiſſimus excitarat, capiti ſcutis ſuppoſitis. quem morem veteris militiæ grammaticus eruditus olim celebrare volens, hoc ſcholion illic ſcripſit. eſſe proprium illius ſtudij ijſdem armis vti & ad militares labores ſuſtinendos, & ad requietem aliquam corpori dandam: Verba vero Homeri hæc ſunt. ἀμφὶ δ' ἑταῖροι Εὗδον· ὑπὸ κρασὶν δ' ἔχον ἀσπίδας.

Δεύτερος δὲ τόπος ἐστὶν ἀπὸ τῆς τάξεως: τὸ γὰρ αὐτὸ πρῶτον μὲν τεθὲν, ἢ μέσον, ἄχαρι γίνεται: ἐπὶ δὲ τοῦ τέλους, χαρίεν. οἷον ὡς ὁ Ξενοφῶν φησιν ἐπὶ τοῦ Κύρου. Δίδωσι δὲ αὐτῷ καὶ δῶρα, ἵππον καὶ στολὴν καὶ στρεπτὸν, καὶ τὴν χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι: ἐν γὰρ τούτοις τὸ μὲν τελευταῖον ἐστὶ τὸ τὴν χάριν ποιοῦν, τὸ τὴν χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι, διὰ τὸ ξένον τοῦ δώρου καὶ τὴν ἰδιότητα. αἴτιος δὲ ὁ τόπος τῆς χάριτος. εἰ γοῦν πρῶτον ἐτάχθη, ἀχαριστότερον ἦν. οἷον, ὅτι δίδωσιν αὐτῷ δῶρα, τήν τε χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι, καὶ ἵππον, καὶ στολὴν, καὶ στρεπτόν. νῦν δὲ προειπὼν τὰ εἰθισμένα δῶρα, τελευταῖον ἐπήνεγκε τὸ ξένον καὶ ἄηθες. ἐξ ὧν ἁπάντων συνῆκται ἡ χάρις.

Secundus autem locus eſt ab ordine, idem enim primum quidem poſitum, vel mediũ, inuenuſtum fit, in fine autẽ, venuſtum. ceu Xenophon inquit de Cyro. dat autẽ ipſi & dona, equum & tunicã & torquem, & agrum non amplius diripi, in his enim vltimum eſt, quod venuſtatẽ efficit. agrum non amplius diripi, propter nouitatẽ doni & proprietatem. cauſa autem eſt locus venuſtatis, ſi nanque primum poſitum fuiſſet, inuenuſtius vtiq; fuiſſet. hoc pacto; dat ipſi dona, agrum amplius non diripi, & equum, & tunicam, & torquem. nunc vero cũ antea dixiſſet vſitata dona, vltimũ importauit eo peregrinum & inſuetum, ex quibus omnibus collecta eſt venuſtas.

Explicato iam primo loco gignendæ venuſtatis in oratione; ſecundum aggreditur, quem ab ordine appellat: ordinem enim quoque ipſum, & collocationem alicuius ſententiæ hoc aut illo loco, magni referre docet ad procreandam ſuauitatem & leporem non paruum in oratione, ita agens. Idem enim primum poſitum aut medium, illepidum fit & amittit omnem ſalem: in extremo verò collocatum venuſtum & ſalſum eſt. Vtitur autem ad hoc probãdum exemplo Xenophontis è primo libro ἀναβάσεως, quo loco narrat grauis & ſuauis ſcriptor, cum congreſſi eſſent Syenneſis & Cyrus: regulusque ille Cyro numeraſſet grandẽ pecuniam, ad ſtipendium militibus diſſoluendum Cyrum contra ei dediſſe munera, quæ vetere more Perſarum à regibus dari ſolita erant ijs, quos honeſtare volebãt. in illis autem exponẽdis artificio ſcriptoris exiſtit mira venuſtas: locum enim ſubtiliter vidit, quo poſitũ quod nouum & inauditum in illis erat, gratiam & leporem haberet, ordinemque hunc tenuit. Deditque ipſi etiam munera. equum, veſtimẽtum torquem. agrumque, qui in ditione ipſius erat, non amplius diripi. inquit igitur Demetrius hoc explicans. In his enim omnibus, quæ enumerata ſunt, vltimum eſt, quod venuſtatem gignit. illud inquam. Neque regionem amplius diripi. ob nouitatem eius muneris, & quia donum illud ſuum propriumque ipſius fuit. Tradit autem locum, in quo id collocatum fuit in enumeratione illa munerum, originem cauſamque fuiſſe omnis illius leporis, quod inde etiam cognoſci poſſe affirmat. ſi nanq; inquit primum id poſitum

fuiſſet,

fuisset, immutato ordine, multum elegantiæ ac venustatis perdidisset. hoc inquam pacto. dilargitur ipsi munera, agrum eius ab hostilibus prædis expertem esse: & equum, & vestimentum & torquem. nunc verò (ait) contraria ratione expositis vsitatis donis, vltimum intulit nouum illud atque insolens. ex quibus omnibus cōflata est mirifica venustas & suauitas. Cum autem breuitatis causa Demetrius nuda ponat, simpliciaque munera illa, apud Xenophontem ornatus eorum exponitur: commemorat enim equum illum aureum frenum habuisse: & monile ex eadem materia fuisse factum, vestemque illam propriam eius gentis extitisse, quod etiam dignitatem augebat.

Αἱ δὲ ἀπ' τῶν σχημάτων χάριτες δῆλαί εἰσι, καὶ πλεῖσται παρὰ σαπφοῖ. οἷον ἐκ τῆς ἀναδιπλώσεως ὅπου νύμφη πρὸς τὴν παρθενίαν φησί. Παρθενία παρθενία, ποῖ με λιποῦσα οἴχῃ, ἡ δὲ ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὴν τῷ αὐτῷ σχήματι. Οὐκ ἔτι ἥξω πρὸς σέ, οὐκ ἔτι ἥξω: πλείων γὰρ χάρις ἐμφαίνεται, ἢ εἴπερ ἅπαξ ἐλέχθη καὶ ἄνευ τοῦ σχήματος. καί τοι ἡ ἀναδίπλωσις πρὸς δεινότητας μᾶλλον δοκεῖ εὑρῆσθαι: ἡ δὲ καὶ τοῖς δεινοτάτοις καταχρῆται εἰς χάριτας.

Veneres autem, quæ nascuntur è figuris, perspicuæ sunt: plurimæque apud Sapphonem. ceu ex replicatione quodam loco sponsa ad Parthemiam inquit. Παρθενία παρθενία, ποῖ με λιποῦσα οἴχῃ. *hæc autem respondet ipsi eadem figura.* Οὐκ ἔτι ἥξω πρὸς σέ, οὐκ ἔτι ἥξω *maior enim venustas apparet, quàm si semel dictum esset & sine figura. Atqui replicatio ad res exacerbandas potius inuenta videtur: hæc vero & grauissimis rebus abutitur ad venustatem.*

Duobus iam monstratis locis, vnde lepores hi, festiuitatesque ducuntur, addit eis ci etiam uon nullas à luminibus orationis, quæ Græci vocant σχήματα: illasque venustates esse certas & apertas: plurimasque eius generis inueniri apud Sapphonem in eius suauissimis cantibus. ceu inquit è figura illa, quę vocatur ἀναδίπλωσις: Latini quidam ipsam replicationem. alij duplicationem appellarunt: ita enim illic quodam loco nympha cum Parthenia moriēte loquitur, iterato eius nomine. verba ipsius simpliciter exprimam. Parthenia Parthenia, quo nunc, me relicta, proficisceris atque ex oculis te mihi eripis. Adiungit autem statim ipsam respōdere illi, seruata eadem figura. Non amplius veniam ad te: non amplius veniam. νύμφη (vt opinor) hic valet sponsa: cum enim plures sint notiones huius nominis, in alijs etiam virgo, quę modo in matrimonio cum aliquo collocata est, ita uocatur. atque id quidem, quia copula illa procreationis liberorū causa inuēta est, vt testatur Porphyrius in explicatione in antrum Ithacæ, descriptum in Odyssea. Nuptias vero quasdam ingenio suo celebrasse Sapphonem, cōstat. alterum nomen mulieris proprium esse videtur. Parthenij enim quoque poetæ quidam nobiles uocati sunt. nisi forte hoc nomine virginitas hic quoque, ut alijs multis locis, significatur: vt ita ipsam sponsa tunc allocuta sit, quam vidit à viro aut sibi iam ereptam esse, aut paulo post eripi debere: & ita quidem ereptam, vt reddi amplius non possit. Vnde finxerit illam ipsam dicere, se futuro tempore nunquam ad ipsam redituram esse iniquo autem animo ferre sponsas florem illum suum pollui, apertum est. quod docuit etiam Catullus, diligēter argumentans ipsas cupiditati virorum repugnare non debere, his verbis. Virginitas nō tota tua est, ex parte parētum est: & quæ sequuntur. De huiuscemodi vero locis nihil certi statui potest: cum, vnde verum subitò cognosceretur, monumēta ipsa optimorum ingeniorum, quibus continebantur, perierint. Sequitur autem Demetrius,

explicans

explicans vim illius repetitionis. Apparet enim illic maior venustas, quàm si semel tantum id dictum foret, sublataque figura illa. Et si (inquit) iteratio nominis inuenta potius videtur ad animos commouendos, quo magis ingenium huius mulieris admiratione dignum est, cum vtatur rebus factis ad perturbādum, ad leporem venustatemq; conformādam. Eodem autem pæne pacto supra Demetrius celebrauit ingeniū eiusdem mulieris, quę hyperbolem, rem lubricam & plenam periculi, tractauit egregie, atque magnam inde gloriam reportauit. naturæ igitur suæ diuinitate rerum naturam illa quodammodo immutabat. Ciuis præterea ipsius Alcæus & qui in eodem genere poematis magna cum laude versatus est, vsurpauit etiā ipse idem lumen orationis eodem animo, & cōsilio: hæc enim verba inde accepta, leguntur apud Hephæstionem in Enchiridio. Δέξαι με κωμάζοντα δέξαι, λίσσομαί σε λίσσομαι. Putaret vero aliquis illud P. Nasonis in epistola, quam scripsit nomine huius mulieris, esse κατ᾽ ἀναδίπλωσιν, cū scilicet ipsa cum amatore suo ita egit. Si, nisi quæ facie poterit te digna videri, Nulla futura tua est, nulla futura tua est. ipse tamen aliter censeo. & si enim eadem verba iterantur, sine iteratione illa sententia plena, integraque non erat. quare non potest vere (nisi fallor) vocari locus ille ἀναδίπλωσις: conflatur enim figura hæc, cum quæ repetuntur verba, sententiæ ipsi necessaria non sunt, sed propter stomachum & indignitatem illarum rerum iterantur. quia si semel id dictum fuerit animus non expletur, siue cum dolorem itidem animi ostendunt: motum ne alium vehementiorem: ex qua tamen iteratione uoluptatem capiunt, qui audiunt: nō magis inflammantur, vt in superioribus exemplis contingit. Imitari sane potuit Ouidius Sapphonem, cuius ingenium & motū animi mirifice illa epistola expressit: incredibile enim artificium in se continent litteræ illę: cunctaque, quæ scribentem illam facit, ex historia ipsa sumpsit Latinus poeta; vt testimonijs adhuc non nullis veterum scriptorū intelligitur. imitari igitur ipsam aliquo modo potuit, quam ex scriptis ipsius cognouerat admodum delectatam fuisse hac repetitione verborum nō tamen penitus illic rationem eam figuramque expressit. quamuis Ira quoque inde proficiscatur aliquid leporis ac venustatis, nam plerunq; hoc fieri ab illis, qui vehementer commoti sunt; & eosdem motus in animis eorum, qui audiunt, excitare volunt apertū est. huiuscemodi autē est illud veteris poetæ apud Ciceronem. Incede, incede: adsunt, adsunt, me me expetunt. crebra autem exempla sunt in Græcis tragędijs.

Animaduertendum autem est, cum tradat hic politus scriptor: & res ipsa plane doceat, hanc iterationem verborum gignere plurimam suauitatē, contra nostro in sermone parere ipsam frigus: itaque loqui solitos homines rudes admodum ac stultos. vnde etiam comici quidam nostri irrident eos, qui incidunt in hac insulsitatem: & cum fingere uolunt quempiam rusticum hominem, inepteque verba facientem, ita inducunt loquētem. nec tamen ualde dissimilis est hæc iteratio puerilis verborum ab ea, quam laudat Demetrius: nec tamen eandem omnino ipsam esse existimandum est.

Χαριεντίζεται δέ ποτε καὶ ἐξ ἀναφορᾶς, ὡς ἐπὶ τοῦ ἑσπέρου. Ἕσπερε πάντα φέρεις (φησί) φέρεις οἶνον, φέρεις αἶγα, φέρεις ματέρι παῖδα: καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἡ χάρις ἐστὶν ἐκ τῆς λέξεως τῆς φέρεις, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀναφερομένης. πολλὰς δ᾽ ἄν τις καὶ ἄλλας ἐκφέροι χάριτας.

Ducit autem Veneres aliquando & ex relatione, vt cum de vespere inquit. Ἕσπερε πάντα φέρεις, φέρεις οἶνον, φέρεις αἶγα, φέρεις ματέρι παῖδα: *etenim hic lepos existit è voce illa* φέρεις, *quæ ad idem refertur. multas autem alias ab ijsdem aliquis promere posset Veneres.*

Vt ope superioris figuræ docuit Demetrius cōflati venustates quasdam, ita nunc auxilio alius, quæ vocata est ἀναφορὰ, declarat confici easdem concinnitates: esseque

hanc

hanc quoque sedem vnde illæ promi possint. loquitur autem (opinor) adhuc de eadem acuti ingenij, siue potius diuini, muliere: aitque ipsam leporem suauitatemq; conflare in oratione, conformata illic epanaphora, quæ figura est cum tria, plurave membra: siue incisa, initium ducunt ab eodem verbo. valet igitur χαριεντίζεται. Veneres haurit: & vrbane lepideque ludit. de vespere autẽ (vt suspicor) illic sermo erat, quę stella in epithalamijs appellabatur, magnoque desiderio expectabatur à spõsis, vt ex Catulli quoq; carmine perspicitur. narrat igitur illic diei, oratione ad eũ conuersa. Vesper cuncta fers, fers vinum, fers capram, fers matri puellam. Nisi aliquis putet φέρεις hic valere aufers & eripis: positumque esse pro ἀποφέρεις. Explicat autem Demetrius exemplum dicens. Lepos enim, qui hic apparet: venustasq;, oritur à verbo illo φέρεις, ad idem relato: adiungitque præter has multas alias venustates posse è figuris his trahi. quas, cum rationem illarum inde eliciendarum tradiderit, breuitatis causa non persequitur.

Γίνονται δὲ καὶ ἀπὸ λέξεως χάριτες, ἤγουν ἐκ μεταφορᾶς. ὡς ἐπὶ τοῦ τέττιγος. Πτερύγων δ' ὑποκακχέει λιγυρὰν ἀοιδάν. Ο,τι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν ἐπιπτάμενον καταυδείη.

Nascuntur & è verbo lepores, idest è translatione. vt de cicada. Πτερύγων δ' ὑποκακχέει λιγυρὰν ἀοιδάν. Ο,τι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν, ἐπιπτάμενον καταυδείη.

Nasci etiam inquit è singulis verbis veneres. nam figurę vocatæ σχήματα à Græcis constant, è pluribus verbis: distatq; hoc ipso ornatus hic ab illo. Primam autẽ aggreditur metaphoram, translationem appellatam à Latinis. aitque è poeta, nescio quo, qui de cicada vt narrat, cecinit: vt autem ego arbitror, ex alis effundit suauẽ cantilenam, venustatem partam, acquisitamq; illi loco auxilio verbi translati, quod est (nisi fallor) illud κακχέει: neque enim proprie vox funditur, sed aqua & omnis humor: præterea cum idem, siue alius poeta, inquit. Ὅτι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν ἐπιπτάμενον καταυδείη, ex verbo itidem translato hausit elegantiam illam, extremum autem (vt opinor) verbum exemplum est: neque enim illud, quod vocem humanã ostendit: quamuis commode propter similitudinem, lepideque dicatur de folijs viridibus in flammam: ignemque impositis: (de his enim suspicor hic agi, quamuis locus obscurus sit) proprie dictum esse potest,

Ἐκ συνθέτου τοῦ ὀνόματος καὶ διθυραμβικοῦ. Δέσποτα πλούτων μελανοπτερύγων, τουτὶ δεινὸν πρὸ πτερύγων αὐτὸ ποίησον. ἃ μάλιστα δὴ κωμῳδικὰ παίγνιά ἐστι καὶ σατύρεια.

E iuncto verbo & dithyrambico. Δέσποτα πλούτων μελανοπτερύγων τουτὶ δεινὸν πρὸ πτερύγων αὐτὸ ποίησον. *quæ maxime accommodata comœdijs sunt & satyrorum fabulis lusiones.*

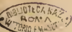
Adiungit ex vocabulo etiã iuncto, non quolibet, sed illo, quod iunctum est more, quo dithyrambici poetæ iũgere verba consuerunt: idest audacter, elici etiam venustatem quod probat exẽplo poetæ, qui suauiter finxit μελανοπτερύγων; sic enim legi in pluribus ac melioribus libris, cum tamẽ in quodam exemplari inuenerim μεγαλοπτερύγων. sermo autem illic dirigitur ad Ditem patrem. quem Græci πλούτωνα vocant: diciturq; ille illic dominus esse eorum, qui significantur concreto hoc nomine non sine licentia quadam, ac contra consuetudinem: vnde procreatus est lepos:

videntur

videntur autem ostendi illo vmbræ, atras alas apud inferos gerentes. Nisi forte aliquis velit, quod non omnino vanum puto, μιλανοπτερύγων nominandi casu prolatum: affirmetque id verbum epitheton esse Plutonis, qui ita vocatus sit, quod alas atras gerat. Aristophanes valde simili huic, iuncto nomine, ac pænè eodem, appellauit terram, in fabula, cuius index est ὄρνιθες: inquit enim γῆ μιλανόπτερος. Sententia autem omnis, quia incertum est, vnde acceptum exemplum sit, habet in se aliquid obscuritatis: vis tamen exempli manifesta est. Adiungit verò Demetrius has lusiones & venustates conuenire in primis comœdijs & satyris. quod carmen lasciuum erat, & plenum obscenorum dictorum.

Καὶ ἐξ ἰδιωτικοῦ δὲ ὀνόματος γίνεται, ὡς ὁ ἀριστοτέλης. Ὅσῳ γάρ φησι μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα. καὶ ἐκ πεποιημένου, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ. Ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα: τὸ μὲν γὰρ μονώτης, ἰδιωτικωτέρου ἤθους ἤδη ἐστι: τὸ δὲ αὐτίτης, πεποιημένον ἐκ τοῦ αὐτός.

Et è vulgari utique verbo nascitur, vt cum Aristoteles inquit. Ὅσῳ καὶ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα. & è facto, vt idem in eodem. Ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα: illud enim μονώτης, consuetudinis idiotarum iam est, illud vero αὐτίτης, factum ex αὐτός.

Aliud locum monstrat suauitatis comparādæ orationi, docens ex uocabulo etiam quopiam tenui & abiecto: quodq; in consuetudine idiotarum sit, nasci venustatem.

Venit verò ipsi nunc in mentem hunc locum tradere, qui humilem ortú habet, quia proxime egerat de ratione ludēdi comica, & apta satyris, quæ poemata inde & ipsa risum eliciunt, & ope harum scurrilium vocum oblectant spectatores. Vtitur autem exemplo Aristotelis, qui in epistolam quadam inquit. ὅσῳ γὰρ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα, exponebat vero ille, quid sibi vsu uenisset degēti in solitudine: quāto enim magis in solo & uacuo ab interuētoribus loco maneret, tanto magis cupidum fabularum se factum esse dixit. Est autem uerbum, quod ἰδιωτικὸν appellat: ac venustatem gignere tradit, illud μονώτης vt infra aperte docet. quod verbum vsurpatū etiam fuit ab ipso in IX. libro de historia animantium, vbi loquitur de apum examine, cū iam exiturum est: ait enim. Φαίνεται μονώτης καὶ ἴδιος γίνεται. Sed etiam in IX. de motibus ad Nichomachum propinquo in loco bis: prior eorum locorum est, vbi adfert quæ repugnāt sententiæ illorum, qui arbitrantur beatum hominem nō egere amicis: ait enim ἄτοπον δ' ἴσως καὶ τὸ μονώτην ποιεῖν τὸν μακάριον, alter vero hic. μονώτῃ μὲν οὖν χαλεπὸς ὁ βίος. perspicitur igitur ex his duob. locis solitos vulgo vocari μονώτας. qui cœtus ac cōgressus hominum fugerēt: ex eo vero, quem adducit Phalereus, nascebatur lepos: quia ostendit illo Aristoteles se imitari cœpisse quosdam, qui soli viuere uolunt: ita enim illi tunc passim appellabantur, ut nunc quoque parum immutato nomine. Animaduertendum præterea morem Atticorum, quo sermone in primis delectabatur, secutum illic Aristotelem, dixisse. ὅσῳ μονώτης cum ceteri Græci particulam ὅσῳ nominibus secundæ collationis assignarent. quod fecit etiam X. libro de motibus ad Nicomachum scribens. Ὁ δὲ σοφὸς, καὶ καθ' αὑτὸν ὢν, δύναται θεωρεῖν: καὶ ὅσῳ ἂν σοφὸς ᾖ, μᾶλλον.

Adiungit autem Phalereus, non tantum ex huiuscemodi aliquo vocabulo exoriri venustatem, uerum etiam ex facto, & illo ipso tempore conformato. quod probat testimonio eiusdem grauis scriptoris, qui eodem loco inquit exponitur enim nunc integer locus, qui supra, relicto illo nouato uerbo, mācus adductus fuerat. ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ φιλομυθότερος γέγονα; explicat autem simul uim utriusq; exempli Demetrius, ambobus iam locis indicatis, & exemplis quoque illustratis: inquit enim: Illud enim μονώτης est peruulgatæ communisque orationis uerbum: itaque idiotæ etiam loquuntur. Illud uerò αὐτίτης factum est ex pronomine αὐτός. Ab eodem au-

tem nomine μά[illegible]ς, alter Hyperides deduxit μονώπας, vt testatur Hermogenes, qui affirmat magnum illum oratorem in fingẽdis verbis satis liberum fuisse: uel potius negligentem, quod ad uerba deligenda faceret, in dicendo: cum enim id exemplis comprobare vellet, in alijs etiam hoc ipsum posuit. Et quod Cicero in epistola M. Antonij, ut insolens ac nouum auribus Romanorum exagitauit, pijssimus, eiusdem generis est. quamuis illud receptum postea sit vt ex ueteribus. multis inscriptionibus sepulchrorum intelligere licet: quod testatur etiam uetus grammaticus Sosipater, cuius hæc verba sunt. Quædam quæ primum & tertium: ut pius pijssimus. fidus fidissimus. cuius secunda elocutio est, magis pius. magis fidus.

Πολλὰ δὲ ὀνόματα καὶ παρὰ τὴν θέσιν τὴν ἐπί τινος χαρίεντά ἐστιν. οἷον. Ὁ γὰρ ὄρνις οὗτος κόλαξ ἐστὶ καὶ κόλακος. ἐνταῦθα ἡ χάρις ἐστὶν ἀπὸ τοῦ σκῶψαι τὸν ὄρνιν καθάπερ ἄνθρωπον. καὶ ὅτι τὰ μὴ συνήθη ἔθετο ὀνόματα τῷ ὄρνιθι. αἱ μὲν δὴ τοιαῦται χάριτες παρ' αὐτὰς τὰς λέξεις.

Multa autem verba ex eo quod de aliquo vsurpata sunt, lepida sunt. ceu. Ὁ γὰρ ὄρνις οὗτος κόλαξ ἐστὶ καὶ κόλακος: hic enim lepos existit ex eo quod in auem lusit vt in hominem. & quod minime vsitata verba attribuit aui. hi igitur lepores ab ipsis verbis exoriuntur.

Adiungit superioribus rationem aliam, qua singula nomina salsa fieri possint, ac uenustatis aliquid habere, cum scilicet illa è suis sedibus mota, aliò comportata fuerint. vbi posita acquirunt illic salem illum, quo antea carebant. Inquit igitur, hoc tradens, multa vocabula leporem ac gratiam in se habere, quia ad certa quædam ostendenda contra consuetudinem adhibita sunt. Vt fecit, qui auem nomine illo appellauit, quo uocari homines solent, qui loquuntur ad uoluptatem, & assentatur aliquibus. ac dixit. Auis enim hæc assentator est etiam assentatoris ipsius: hoc enim valet exemplum. Explicans verò ipsum Demetrius, ait. Omnis venustas, quæ hic apparet, inde profecta est, quod in auem tanquam in hominem id dictum est. qui enim homines aliquos notare uolũt, ac studium ipsorũ prauum accusare, appellant eos assentatores: qui igitur auem assentatorem uocauit, obiecit aui, quod hominibus crimini dari solet. Nec non extitit illic lepos. quod aui addita sunt: applicataq; nomina contra cõsuetudinem sermonis. quibus traditis, narrat se cuius generis sint uenustates ac lepores, qui oriuntur à singulis nominibus docuisse: transitque ad alias indicandas, quæ à pluribus uerbis nascuntur.

Ἐκ δὲ παραβολῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξέχοντος ἀνδρὸς ἡ Σαπφὼ φησι, Πέρροχος ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ὁ Λέσβιος ἀλλοδαποῖσιν: ἐνταῦθα γὰρ χάριν ἐποίησεν ἡ παραβολὴ μᾶλλον ἢ μέγεθος. καίτοι ἐξῆν εἰπεῖν, πέρροχος ὥσπερ ἡ σελήνη τῶν ἄλλων ἀστέρων, ἢ ὁ ἥλιος ὁ λαμπρότερος. ἢ ὅσα ἄλλα ἐστὶ ποιητικώτερα.

Ex collatione autem, & de viro qui præstet ceteris Sappho inquit, Πέρροχος ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ὁ Λέσβιος ἀλλοδαποῖσιν: hic enim leporem potius genuit collatio quàm magnitudinem, atqui licebat ipsi dicere. Perrochus veluti luna alijs sideribus, vel sol splendidior: aut quæcunque alia magis propria poetarum.

Declarat elicuisse venustatem Sapphonẽ è collatione, noua quadam ratione: ali-

terásque poetę faciunt, illam tractârem, vt cum de homine, qui præstaret reliquis hominibus, hoc pacto locuta est. Videtur autem plena sententia huiusce modi fuisse. Perrochus, qui antistaret ceteris sui generis hominibus, vt Lesbius poeta alienigenis, externisque poetis antecellit. ornate enim illa eodem tempore ciuem suum voluit, & in significanda præstâtia eius, de quo sermo erat, simul Alcæi nobilitatem declarauit. Demetrius autem nouam illam, lepidamque rationem exponens, inquit. Hęc insuetatè, contraque naturam collationum, quæ adhibentur ad res augendas, collatio potius procreauit leporem, & elegâtiam, quàm magnitudinem. Hoc autem poetriam illam efficere voluisse demonstrat, quod si rei tantum amplificandę studuisset, vsitatam, ac tritam viam secuta fuisset: dixisset que, Petrochus, vt luna reliquis sideribus, siue ut sol splendidior est, & cetera, quæ ad absoluendam sententiam desiderantur: neque tâtum has communes, & tritas collationes vsurpare potuisset, sed alias etiam nô nullas studio poetarum magis accommodatas, quàm nulla ipsa fuerit; quam tunc antepos uit illis, nam ambas illas in frequêti vsu poetarum esse, constat. priore enim quoque vsus est Horatius canens. micat inter omnes Iulium sidus, velut inter ignes Luna minores. posteriore verò Lucretius in Epicuri eximia virtute celebranda. hoc pacto. & omnes Restinxit stellas exortus vti aetius sol. Vsus verò est Demetrius in præstanti viro significando nomine illo, vnde etiam Cicero in epistola quâdam ad Atticum, cum & ipse excellentiam virtutis ostendere vellet inquit. ἰφχὼ in nullo est. pecunia omnium dignitatem exæquat. Animaduertendum etiam Sapphonis versum esse hexametrum: quamuis igitur vna eorum poetarû qui μελικοὶ vocantur, diuina hæc mulier foret, aliquando tamen dilabebatur in aliud genus carminis. quare vere illam de se ita loquentem cum amatore suo, ad quem scribebat, induxit Ouidius. Forsitan & quare mea sint alterna requiris Carmina, cum lyricis sum magis apta modis: magis enim natura factam se dixit ad eam, quàm ad alteram, illâ musam colendam, non omnino remotam & auersam ab elegia. quod declarauit etiam cum inquit. se tunc elegisse flebile carmen temporiq; illi suo aptum: qui enim eligit aliquid è multis; quæ relinquit etiam in sua manu ac potestate habebat. Sed apud Sudam etiam legitur ipsam aliquando scripsisse epigrammata & elegias.

Σώφρων δὲ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῷ ὁμοίου εἴδους φησί, Θᾶσαι ὅσα φύλλα καὶ κάρφεα τοὶ παῖδες τῶς ἄνδρας βαλλίζοντι. ὅσοι πέρ φαντὶ φιλαπῶ τρῶας τὸν αἴαντα τῷ πάλῳ: καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἐπίχαρις ἡ παραβολή ἐστι, καὶ τοὺς τρῶας διαπαίζουσα, ὥσπερ παῖδας.

Sophrô autem & ipse simili forma inquit, Θᾶσαι ὅσα φύλλα καὶ κάρφεα τοι παιδὲς τῶς ἄνδρας βαλλίζοντι. ὅσοι πέρ φαντὶ φιλαπῶ τρῶας τὸν αἴαντα τῷ πάλῳ: *etenim hic venusta est collatio, & quæ illudit Troianis tanquam pueris.*

Adiungit Demetrius Sophronem quoque simili ratione vsum fuisse: attulisseque nouam & insuetatam collationem cum ostendere vellet studium quorundâ puerorum, folia, festucasq; in viros conijcientium: dixit enim eos côsimilem rem fecisse, ac Troiani, cum Aiacem, fortibus in eum coniectis, appetiuerunt. historia est obscurior: neque enim apud Homerum huius rei mentio est. φιλαπῶ autem arbitror legendum more Dorico, pro φιλαπῶ. vt sane in duobus libris inueni, quamuis in alijs quibusdam φιλαπῶ scriptum sit. eius autem gentis sermone hic vsum Sophronem multis modis intelligitur: notio vero eius nominis aperta est. potius quærendum quomodo illa conueniat in expositione illius rei Troianis. nam θᾶσαι pro θᾶσαι, quod valet specta, & animaduerte, nô semel quoque vsurpauit Theocritus. vt cum inquit θᾶσαι φίλοι ὡς καλὰ ἐστιν. Xenophon φιλαπῶ pro hostili, animo lapides in quempiam

piam conijcere, non appellata materia, quæ iaceretur, vsurpauit in primo libro ἀναβάσεως. inquit enim de Græcis, qui inuiti in eam expeditionem ducebantur: & irati duci suo Clearcho ea de causa erãt. οἱ δὲ αὐτόν τε ἔβαλλον, καὶ τὰ ὑποζύγια τὰ ἐκείνου, ἐπεὶ ἤρξατο προϊέναι. Scrupulum verò habet locus ille Sophronis in extremo verbo: neque enim plane intelligitur, an te, quæ significatur eo verbo, Troiani tunc percusserint Aiacem, è ligno autem, siue terra durata sortes fiebant: siue dixerit, cum sors ducta est Aiacis, tunc Troianos aliquod telum in eum conieciße; in ea vero re commemorãda illo ipso nomine vsus est Homerus, dicens. Ἐκ δ' ἔθορε κλῆρος κυνέης, ὃν ἄρ' ἤθελον αὐτοὶ Αἴαντος. Interpretatur autem statim Demetrius vim huius exempli: ac docet quid præcipue moliatur collatio illa, dicens. Hoc nanque ioco collatio lepida est: effectrixque venustatis: ludit enim Troianos tanquam pueros & infirmi animi, & corporis, qui crederẽt se poße ea ratione nocere fortißimo viro. hunc suspicor, vt in re incerta, sensum eße huius loci.

132 Ἔστι δέ τις ἰδίως χάρις σαπφικὴ ἐκ μεταβολῆς, ὅταν τι εἰποῦσα μεταβάλληται. καὶ ὥσπερ μετανοήσασα. οἷον, Ὕψι δὴ φησὶ τὸ μέλαθρον ἀέρατε τέκτονες: γαμβρὸς εἰσέρχεται ἴσος ἄρηι. ἀνδρὸς μεγάλου πολλῷ μείζων, ὥσπερ ἐπιλαμβανομένη ἑαυτῆς, ὅτι ἀδυνάτῳ ἐχρήσατο ὑπερβολῇ: καὶ ὅτι οὐδεὶς τῷ ἄρει ἴσος ἐστί.

Est autem quædam venustas proprie Sapphica ex immutatione cõsilij, cum scilicet aliquo iam dicto mutarit animum. & tãquam pænituerit ipsam dixiße. ceu inquit. Alte iam superliminare extollite fabri. gener ingreditur æqualis Marti: viro magno multo maior. tamquam reprehendens se ipsam, quod impoßibili vsa est hyperbole: & quod nullus Marti æqualis est.

Ostendit eße aliam etiam quandam rationem uenustatis gignendæ, quæ propria sit peculiarisq; Sapphonis: ab eaque ingeniosa & erudita muliere crebro vsurpata fuerit: nascitur autem illa ex immutatione consilij, cùm scilicet aliquis mentem mutat, ac tanquam dolet se aliquid dixiße. Exemplum Demetrij est locus ex ode ipsius acceptus, quem vt potui, sine vllo ornatu expreßi. Μέλαθρον autem cum ponatur sæpe pro tota domo, valet proprie vt hic, superiorem partem ianuæ. Quæ post exemplum sequuntur, uerba sunt auctoris, explicãtis uim rationemq; eius venustatis: ait enim sic Sapphonem loqui, tanquam reprehendentem se ipsam, quod vsa eßet hyperbole eius generis, quod tradit rem, quę effici nõ potest. quia nullus sanè mortalis, Marti magnitudine corporis est ęqualis. Similitudinem aliquam habet ratio hęc cum ioco illo Ciceronis, quo P. Clodiũ notauit in causa M. Cœlij: fatetur enim quoque illic facetus orator se errasse: corrigitque quod dixerat: sed tamen post correctionem addit, quod declarat errorem illum, cum perpetuus sit, non eße errorem: non enim temere homines eodem pacto sæpe peccãt, vt etiam apud Plautum Cleostrata testatur, cum stulti viri intempestiuum amorem refelleret, qui illo & ipse modo frequenter in sermone peccaret. nam quin ambo, idest & Sappho & Cicero, ludere vellent, dubium non est. Sed altera suauiter ac lepide: alter vero amare ac contumeliose, unde uetus magister dicendi putauit dictum hoc unum eorum eße, quæ παρα νμῶν nomine continentur. Verba Ciceronis sunt. Quod quidem facerem vehemẽtius, nisi intercederent mihi inimicitiæ cum istius mulieris viro; fratrem nolui dicere, semper hic erro. Cum autem hic olim initio exempli legeretur in omnibus libris νίψα, emendaui secutus scripturam, quæ apud Hephæstionem est (ipse enim quoq; citauit hunc locum) Ὕψι, reliquas verò maculas, quas tunc deleui, auctoribus etiam antiquis exemplaribus sustuli.

Τοῦ

Τοῦ δὲ αὐτοῦ εἴδους καὶ τὸ περὶ τηλεμάχου, ὅτι δύο κύνες ἐδέδεντο πρὸ τῆς αὐλῆς: καὶ δύναμαι καὶ τὰ ὀνόματα εἰπεῖν τῶν κυνῶν. ἀλλὰ τί ἄν μοι βούλοιτο τὰ ὀνόματα ταῦτα; καὶ γὰρ οὗτος μεταβαλλόμενος μεταξὺ ἐνέπαιξε καὶ ἀποσιωπήσας τὰ ὀνόματα.

Eiusdem autem formæ & illud de Telemacho, quod, δύο κύνες ἐδέδεντο πρὸ τῆς αὐλῆς, καὶ δύναμαι καὶ τὰ ὀνόματα εἰπεῖν τῶν κυνῶν, ἀλλὰ τί ἄν μοι βούλοιτο τὰ ὀνόματα ταῦτα: *etenim hic mutato consilio simul urbane lusit & cũ reticuisset nomina canum.*

Eandem formam habere addit: esseq; eiusdem naturæ, quod de Telemacho à quopiam dictum est: neque enim nomen indicat auctoris eius vocis. à Sapphone autem id prolatum non fuisse apparet ex ijs, quę infra inquit: pronomen enim οὗτος feminæ nõ conuenit. Duo canes antę regiam ipsius vincti erant, possem etiam canum ipsorum nomina ponere. verum quid mihi prodessent nomina hęc: hic enim quoq;, inquit Demetrius, dum sententiam mutaret, lusit: indeque leporem ac concinnitatem non paruam elicuit, silentio præteritis nominibus illis. Testari autem libet me, cum prius in excusis esset, παρὰ τηλεμάχῳ, correxisse περὶ τηλεμάχου. quod vnum ex ijs, quæ vidi, exemplar habet ac res ipsa confirmare videtur: ab Homero enim quoque duo canes traditi sunt comitari soliti esse Telemachũ, Vlyssis filium, hoc versu ex Odyssea, quo de illo ipso loquitur. οὐκ οἶος ἅμα τῷ γε δύω κύνες ἀργοὶ ἕποντο. Præterea nullum vnquam accepi veterem scriptorem Telemachum vocatum, qui id memoriæ prodere potuerit. nam, si illo modo legeretur, manifesto apud Telemachum valeret.

Καὶ ἀπὸ στίχου δὲ ἀλλοτρίου γίνεται χάρις. ὡς ὁ ἀριστοφάνης σκώπτων που τὸν δία, ὅτι οὐ κεραυνοῖ τοὺς πονηρούς, φησίν. Ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει καὶ σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν. ὥσπερ γοῦν οὐκ ἔτι ὁ ζεὺς κωμῳδεῖσθαι δοκεῖ, ἀλλ᾽ ὅμηρος, καὶ ὁ στίχος ὁ ὁμηρικός: καὶ ἀπὸ τούτου πλείων ἐστὶν ἡ χάρις.

Et à versu alieno exoritur lepos. ut Aristophanes irridens quodam loco Iouem, quod non fulminibus appetit prauos, inquit. Ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει καὶ σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν. *tanquam igitur non amplius Iuppiter notari uidetur, sed Homerus & versus Homericus, et ex hoc maior existit lepos.*

Alium locum monstrat originem & ipsum eiusdem festiuitatis, affirmãs ex alieno etiam, notoq; versu, apte vsurpato, nasci venustatem: vtiturque exẽplo Aristophanis, qui in fabula, qua Socratem vexauit, cum Iouem facete reprehẽderet, quod non impuros & conscelerатos homines fulminibus iceret, sed sua tẽpla: ędesq; sibi dicatas feriret, inquit, insertis in eam sententiã verbis Homericis, ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει, καὶ Σούνιον ἄκρον Ἀθηνῶν: extremum enim hoc, quo traditur Sunium, promontorium agri Attici, sine causã & inutiliter percuti, ab Homero acceptũ est: ita enim ille fecit Nestorem loquentem: ἀλλ᾽ ὅτε Σούνιον ἱρὸν ἀφικόμεθ᾽ ἄκρον Ἀθηνῶν, & quæ sequũtur. Sequitur autem Demetrius, malitiam comici illius: originemque huius vrbanitatis aperiens. Hoc pacto re narrata: assumptisq; poetę verbis, aliquo modo non Iuppiter amplius notari videtur, acutoq; dicto tangi, sed Homerus ac versus Homericus: indeq; inquit existit maior lepos & suauitas. Hanc etiam rationem ioci conflandi cognouit Cicero: præcepitq; in. 11. libro de oratore hinc posse facetias duci his verbis. Sæpe etiam versus facete interponitur: vel, vt est: vel paulum immutatus, aut aliqua pars versus. Sed exempla etiam ponit. quibus declarat à Romanis oratoribus lepide: vtiliterq; ad causam, id vsurpatum fuisse.

cupidines, tota Sapphonis poesis, huiusceemodi nanque, quamuis ab Hipponacte dicta fuerint, lepida sunt. & ipsa res hilaris sua spōte est, nemo enim canit hymeneum iratus, neque cupidinem Erinnym faciet vi locutionis, aut gigantem, neque ridere plorare.

Aliter nūc venustates has partitur: affirmatque earum non nullas in rebus inue niri: alias verò in verbis, ornatuq; orationis manere. priores igitur aggreditur, quæ à rebus ipsis omnem suauitatem trahunt, sua vi plenis elegantiæ ac leporis. Res au tem tātopere lepidas esse inquit atque omni hilaritate respersas, hortos Nympharū. Hymenæos, coniugij deos, quos formosissimos veteres illi fingebant. Cupidines, & omnem deniq; Sapphonis poesin: argumētumq; carminum ipsius: hoc enim diligē ter seruauit mulier illa, vt cum lepidi ingenij esset, ipsum in rebus lepidis celebrā dis exerceret. Huiuscemodi enim inquit Demetrius res, quamuis ab Hipponacte dicerentur, qui asper natura fuit ac virulētus, lepidæ ac iocosę forent, & ipsa res per se suaq; ui, iucunda, plenaq; lætitię esset. nemo enim inquit hymenæum canit cum commotus animo est: grauiq; ira percitus. neq; naturas rerum oratione immutare poterit: reddereq; Cupidinem genere quodam verborū Erinnyn, aut gigātem idest immanem aliquem ac deformem hominem, uel potius monstrum. cum suauis to tus, atque elegans sit. neq; etiam tantum valebit dicendo, vt quod ridere est, plorare faciat. quare addit his de causis constat alterum genus elegantiarum manere in re bus. Quod ad primam illam rem facit, quam sua ui lepidam esse Demetrius signifi cauit: idest hortos nympharum, arbitror in aliquo suo carmine suauissimi ingenij mulierem quam infra appellat, diligenter ipsos descripsisse, vt Homerus quoq; in Odyssea accurate nympharum antrum, omnibus artis coloribus eò effusis, pinxit. quem etiam locum, ut in primis ornatum & omni suauitate repletum, doctissimi quoque viri summa ope expoliuerunt. monstratis nō solum apertis ipsius floribus, sed etiam occultis eiusdem fructibus patefactis.

Ὥστε εἰ μέν τις ἐν πράγμασι χάρις ἐστὶ, ταῦτα καὶ ἡ λέξις ποιεῖ ἐπιχαριτώτερα. Ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν Καλὸν ἀείδῃσιν, ἔαρος νέον ἱσταμένοιο. ἐνταῦθα γὰρ καὶ ἡ ἀηδὼν χαρίεν ὀρνίθιον: καὶ τὸ ἔαρ, φύσει χαρίεν. πολὺ δὲ ἐπικεκόσμηται τῇ ἑρμηνείᾳ: καί ἐστι χαριέστερα, τό τε χλωρηῒς, καὶ τὸ πανδαρέου κούρη, ἐπὶ τοῦ ὄρνιθος: ἅπερ τοῦ ποιητοῦ ἴδια ἐστί.

Quapropter si quis in rebus lepos est, hæc omnia locutio facit uenustiora. ceu, Ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν Καλὸν ἀείδῃσιν, ἔαρος νέον ἱσταμένοιο: hic enim & luscinia, est lepida auis, & ver, natura lepidum. multum tamē ornamenti acceperunt à locutione, & sunt venustiora, illud χλωρηῒς, & illud πανδαρέου κούρη, dicere de aui, quæ scilicet poetæ propria sunt.

Cōcludit nunc rationem omnem, ac quid facere debeat, qui recte tractare res has uelit, non auersus à musis orator, nec nimis tristis, ostendit: eius enim officium esse docet, id ipsum quod est in rebus illis elegātiæ ac uenustatis verbis augere & sua e tiam industria aliquid prętere a suauitatis eò comportare: dubitare enim non possu mus quin illæ quoque res diuersa oratione prolatæ, possint magis minusque iucun dæ & elegātes fieri. vtitur autē exemplo poetę, sumpto ex Odyssea, quo loco descri bit naturā, cātumque lusciniolæ: quam enim autem ἀηδόνα Græci, Latini lusciniam vocant, quamuis in carmine de Sirenum cantu Græcum vocabulum sit: duosque tan tum versus ponit, cum plures Homerus in illa pingenda cōsumpserit, adiungitque

statim,

statim. illic & lusciniam esse, lepidam aniculam: nec non ver, quod anni tempus & ipsum suaue est. verum tamen illas ipsas, suaues per se res, magnopere ornatas esse elegantia verborum, locutioneque præcipueque illud χλωρηΐς, nec non alterum illud παρθένιον ὤψ, quę uirginis propria erant, protulisse de aui, auget magnopere rem, & multum ipsi leporis, ac dignitatis acquirit, quę sanè inquit in rebus nó inueniebantur, sed importata eò sunt ingenio poetæ: ab artificioq; ipsius profecta. qui de aui locutus est, vt de nobili virgine, redegitque in mentem ijs, qui legunt, quod olim fuerit illa, non quod tunc esset: in quo notandum est, quod ad χλωρηΐς facit, cũ plures notiones eius nominis adferantur à grammaticis etiam veteribus, auctorem hunc nostrum eam ex illis verã putare, quæ ita ipsam vocatam vult, quia ab ea nympha genus, originemque ducat: illo enim tantum modo ornatur luscinia, si dicitur inde nata, cum ceteræ rationes expertes dignitatis sint. Animaduertendum prætera eum supra imminuto eo vocabulo ὀρνίον dixerit. quæ forma illius nominis pręcipue congruit elegantiæ huius auis, Latinos quoque eadem forma plerunque vocare ipsam solitos: ut Plautus, cum alteram Bacchidarum sorori fecit ita loquẽtem. Pol ego quoque metuo lusciniolæ ne desuat cantio. Nam apud M. quoque Varronem arbitror locum illum ita legi debere. Lusciniola quòd luctuose canere existimatur; in antiquissimo enim exemplari est lusciola, vnã minus syllaba in media illa voce, errore, vt puto, librarij. Est autem valde similis superiori Homeri, locus quidam Catulli, bellus in primis ac refertus plurima suauitate: in collatione nanque & ipse, cum inuptæ virginis decus & speciem corporis eximiam ponere ante oculos vellet, fecit ipsam similem flori, cuius elegantiam integritatemque diligẽter describit. nam & flos ipse sua sponte pulchra res & iucunda est. & adiungit etiam ipsi nõ parum splendoris suo ingenio poeta, mollissimis verbis docens, & qua re foueantur flores, & vnde etiam vires & alimentum accipiant: quæ cunctæ res in mentem nobis redeuntes, cum sint politę & elegantiæ plenę, afficiunt nos incredibili voluptate: quid enim magis iucundum est auris, sole, leniore pluuia? à quibus omnibus rebus animantes etiam & oriuntur & aluntur. Nam multum itidem gratiæ eidem loco aspersisse poetam, affirmantem à magno numero puerorum, puellarumque ipsum diu expetitum fuisse, apparet: non sine causa enim excitasse illum desideria tanta erga se arbitramur: & teneræ illius ętatis recordatione non parum oblectamur: inquit igitur dulcissimus poeta. Vt flos in septis secretus nascitur hortis, Ignotus pecori, nullo contusus aratro. Quem mulcent auræ, firmat sol, educat imber, Multi illum pueri, multæ optauere puellæ.

Πολλάκις δὲ καὶ τὰ μὲν πράγματα ἀτερπῆ ἐστι φύσει καὶ στυγνά, ὑπὸ δὲ τοῦ λέγοντος γίνεται ἱλαρά: τοῦτο δὲ παρὰ Ξενοφῶντι δοκεῖ πρώτῳ εὑρῆσθαι: λαβὼν γὰρ ἀγέλαστον πρόσωπον καὶ στυγνόν, τὸν Ἀγλαϊτάδαν τὸν Πέρσην, γέλωτα εὗρεν ἐξ αὐτοῦ χαρίεντα. Ὅτι ῥᾷόν ἐστι πῦρ ἐκτρίψαι ἀπὸ σοῦ, ἢ γέλωτα.

Sæpe autem & res iniucundæ sunt natura & odiosæ: ab eo autem, qui dicit fiunt hilares. hoc autem apud Xenophontem videtur primum inuentum esse: cum accepisset enim expertem risus personam & odiosam, Aglaitadam Persam, risum inuenit ex ipso lepidum. Ὅτι ῥᾷόν ἐστι πῦρ ἐκτρίψαι ἀπὸ σοῦ, ἢ γέλωτα.

Cum ostendisset res per se suaues effici salsa oratione suauiores, adiungit sæpenumero etiam, quamuis res iniucundæ & tristes sint, fieri tamen illas aliquo modo artificio dicẽtis hilares ac lætas. quod a Xenophõte primo inuentum videri dicit. locum autem eius è secundo libro pædiæ Cyri indicat, vbi hoc fieri intelligitur. Cum

enim(inquit)ille cepisset personam maxime alienam à risu,& tristem,odijque plenam: Aglaitadem inquam Persen, elicuit risum ex ipso & leporem, dicens. procliuius est ignem excudere ex te quàm risum. hoc autem protulit apud Xenophontem Hystaspes. cum enim Aglaitades ipse, ita cum Hystaspe egisset. temptas à me risum exprimere. respondit ille. Profectò si isti rei studeré, sanus non essem. verba ipsius nunc Græca ponã, parum discrepantia ab iis, quibus in ea re exponenda vsus est Demetrius: quæque ipse supra expressi. ἐκ σοῦ πῦρ (ῥᾷον) ἄν τις ἐκτρίψειεν, ἢ γέλωτα ἐξάξει. Animaduertendum autem est nos patrio nostro sermone similem huic peruulgatam vocem habere: cum enim increpamus aliquem: ostendereq; ipsum volumus abhorrere ab omni humanitate, dicimus. E si cauerè prima della rapa sangue, quàm scilicet ex illo, id quod valde in ipso desideramus: & cuius vestigium nullum in ipso manere significamus. idest benignum factum & politi hominis proprium. Videtur tamen Græca voce magis exprimi studium conatusq; eius rei efficiendę, quàm nostra: in illo enim ἐκτρίψαι, manet vis & diligentia plurima adhibita, vt ea res gereretur. vnde rectè Vergilius, verbo magis simili Græco, in eadem pęne re tradenda vsus est, qui ait. Et silicis venis abstrusum excuderet ignem. Tuscum verò verbum non tam aperte significat vim: nec tamen non & ipsum præ se fert, ostenditque operam aliquam in ea re positam. Quod autem supra, ingenij aspeti hominem: remotumque ab omni hilaritate, vocauit ἀγέλαστον idest expertem risus memoriæ prodidit Cicero, ita quoque uocatum esse M. Crassum, qui semel tantum in vita riserat, dictum antea in Satyra à Lucilio.

Αὕτη δέ ἐστι καὶ ἡ δυνατωτάτη χάρις καὶ μάλιστα ἐν τῷ λέγοντι· τὸ μὲν γὰρ πρᾶγμα καὶ φύσει συγνοὶ ἦν καὶ πολέμιον χάριτι, ὥσπερ καὶ ὁ Ἀγλαϊτάδας, ὁ δ' ὥσπερ ἐνδείκνυται, ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν τοιούτων παίζειν ἔστιν, ὥσπερ καὶ ὑπὸ θερμοῦ ψύχεσθαι; θερμαίνεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν.

Hæc autem est potentissima venustas, & quæ maxime est in arbitrio dicentis, res enim natura odiosa erat, & inimica leporis, quemadmodum & Aglaitadas: hic autem tanquam patefacit, quod è talibus etiam rebus iocus elici potest, quemadmodum & à calido refrigerari, calefieri autem a frigidis rebus.

Addit Demetrius hos esse lepores illos, qui magna præclaraque efficiunt: quique præcipue sunt in manu ac potestate dicentis: nunquam enim deesse possunt, si ingenio ille valet, atque artem habet: esse nanque illos præter ceteros ἐν τῷ λέγοντι εἶναι; Id prorsus significauit. vt paulo supra, cum doceret. rem per se lepidam, auctam etiã fuisse in eo statu ornatamque ab Homero, indicans illic aduenticia non nulla ornamenta. inquit illa esse ἐκ τοῦ ποιητοῦ. Reddens autem hic rationem, cur dixerit iocum illum esse in manu dicentis, ait. Res nanque & materia ipsa natura, vique sua & tristis erat, & inimica lepori, atque omni urbanitati. ut Aglaitadas ipse. Hic uero; Xenophon scilicet, cuius artificium celebrat, tanquam ostentans uires ingenij sui, declarat posse etiam inde lepores & urbanitates duci. ceu auxilio rei calidæ aliquid refrigerari: frigidæ uero calefieri.

Ἐπεὶ δὲ τὰ εἴδη τῶν χαρίτων δέδεικται τίνα ἐστὶ, καὶ ἐν τίσι, νῦν καὶ τοὺς τόπους παραδείξομαι, ἀφ' ὧν αἱ χάριτες. ἦσαν δὲ ἡμῖν, αἱ μὲν, ἐν τῇ λέξει: αἱ δὲ, ἐν τοῖς πράγμασι. παραδείξομεν οὖν καὶ τοὺς τόπους καθ' ἑκάτερα; πρώτους δὲ, τοὺς τῆς λέξεως.

Quia

Quia autem species venustatum demonstratum est quæ sunt, & in quibus manent, nunc & locos indicabo, vnde venustates ducuntur. Sunt autẽ nobis, hæ quidem, in verbis: hæ autem, in rebus. indicabimus igitur & locos seorsum. primos autem, eos qui in verbis sunt.

Consilium nunc suum aperit Demetrius: docetq́ue velle se locos tradere, sedesq; indicare, vbi manent hi sales, vt commode inde, cum vsus venerit, depromi possint; sunt enim loci quidam & elementa elegantiatum harum ac leporum, vt argumentorum ipsorum, quibus vtimur ad res confirmandas, aut infirmandas. inquit igitur. Postquàm genera venustatum monstrata sunt, & quot sunt: & in quibus manent, nunc locos etiam monstrabo, è quibus ipsæ ducuntur. Quod autem ad posteriorem partem facit, paucis repetit, in quibus manere lepores ipsos traditum sit, dicẽs. inuenti sunt à nobis quidam esse in locutione, uerbisque: quidam autem in rebus. adiungitque. Quare monstrabimus nunc locos singillatim vtrorumque: primosque illos, qui uerbis atque oratione constantur.

Εὐθὺς οὖν πρώτη ἐστὶ χάρις ἡ ἐκ συντομίας. ὅταν τὸ αὐτὸ μηκυνόμενον ἄχαρι γένηται: ὑπὸ δὲ τάχους, χάριεν. ὥσπερ παρὰ ξενοφῶντι. Τῷ ὄντι τούτῳ οὐδὲν μέτεστι τῆς ἑλλάδος: ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὥσπερ λυδὸν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον. καὶ εἶχεν οὕτως: τὸ γὰρ ἐπιλεγόμενον τὸ, εἶχεν οὕτως, ὑπὸ τῆς συντομίας τὴν χάριν ποιεῖ: εἰ δὲ ἐμηκύνθη διὰ πλειόνων, ὅτι ἔλεγε ταῦτα ἀληθῆ: σαφῶς γὰρ ἐτετρύπητο, διήγημα ἂν ψιλὸν ἐγένετο ἀντὶ χάριτος.

Statim igitur prima est venustas, quæ nascitur ex concisa oratione, quando idem dilatatum inuenustum factum fuerit: à celeritate autem venustum. veluti apud Xenophontem, Τῷ ὄντι τούτῳ οὐδὲν μέτεστι τῆς ἑλλάδος: ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὥσπερ λυδὸν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον. καὶ εἶχεν οὕτως: *quod enim adiungitur, illud inquam.* εἶχεν οὕτως, *ob concisionem venustatem gignit: si autem dilatatum fuisset pluribus verbis, quod scilicet hæc vera sunt: plane enim aures habebat perforatas, narratio nuda fuisset pro venustate.*

Primus locus, quem tradit, Venerum elegantiarumq́;, nascentium à lepore ac cõcinnitate orationis est, cum illæ conflãtur è breui concisaque dictione. explicans autem uim huius nominis atque indicis, adiungit. Cum eadem res in longum porrecta. fuseque narrata, amittit omnem salem: nullamque partem retinet venustatis: ob celeritatem autem illam lepida venustaque fit. Exemplum huius elegantiæ Demetrius ponit locũ Xenophontis è tertio libro Anabaseos. cum confutata explosaq; est sentẽtia cuiusdam è copijs Græcorum, qui post incommodum acceptum temeritate Cyri: mortemque illius, quem in periculosum, valdeque remotum à Gręcia bellum secuti erant, suaserat, vt oratores mitterẽtur ad regem Persarum, oratum, vt pa terectur se saluos, incolumesque redire in suas sedes: dixeratque, stulte sentire illos, qui aliter putarent exercitum domum vnquam rediturum. Apollonides autem ille uocabatur, lingua utens Bœotorum; negauit igitur illum Bœotum esse, aut omnino Græcum, Agiasias Stymphalius, rationemq; statim reddidit suæ sententiæ, quam refert Demetrius. lepidum verò elegansque in eo est, quod auctor ipse. disertusq; in primis scriptor, addidit καὶ εἶχεν οὕτως, affirmarat autem ille sibi compertum esse. ha

bere eum ambas aures perforatas, ut Lydum, quod erat contra mores & consuetudinem Græcorum. comprobans uero illud testimonio suo Xenophon, inquit. id eo pacto se habuisse. explicat igitur uim breuis eius dicti atque elegãtis Demetrius hoc pacto. Illud enim, quod re iam exposita additum fuit: illud inquam. Res se habebat illo pacto. quia concise dictum est: habetque mitam breuitatem, leporem illum perit. inde autem ortam esse eam urbanitatem hoc declarat. si nanque pluribus illa res exposita fuisset. quod scilicet ea, quæ dixerat Agiasias, uera erãt: planè enim ille aures perforatas habebat, nuda illa simplexque narratio fuisset, quæ nunc leporis multum, suauitatisque in se continet. Quod ad iocum ipsum pertinet. amatamque uocem, qua Agiasias Apollonidem pupugit, simile, vel idem potius, est illud quod memoriæ proditum est de Cicerone, qui & ipse urbane refellit Octauium quẽdam, qui cum ex Africa otiundus putaretur, in iudicio quodam dixerat se vocem Ciceronis non exaudire: respondit enim ille se valde mirari, eum aurem perforatam haberet. in qua etiam re narrãda Plutarchus vtitur eodem verbo, quo hic Demetrius: idem enim est οὐκ ἀτρύπητον, quod τετρυπημένον. Vt Lydorum igitur, ita quoque Afrorum institutum erat: quod nec Græci, nec Romani probabant, aures perforare: quem tamen nunc videmus morem receptum esse in feminibus etiam lectissimis apud aliquas gentes: illi vero, id seruile esse arbitrabantur.

Πολλάκις δὲ καὶ δύο φράζεται δι' ἑνὸς πρὸς τὸ χαρίεν. οἷον ἐπὶ τῆς ἀμαζόνος καθευδούσης ἔφη τις, ὅτι τὸ τόξον ἐντεταμένον ἔκειτο, καὶ ἡ φαρέτρα πλήρης, τὸ γέρρον ἐπὶ τῇ κεφαλῇ: τοὺς δὲ ζωστῆρας οὐ λύονται: ἐν γὰρ τούτῳ καὶ ὁ νόμος εἴρηται ὁ περὶ τοῦ ζωστῆρος, καὶ ὅτι οὐκ ἔλυσε τὸν ζωστῆρα, τὰ δύο πράγματα διὰ μιᾶς ἑρμηνείας: καὶ ἀπὸ τῆς συντομίας ταύτης γλαφυρόν τι ἐστι.

Sæpe autem & duæ res per vnam ostenduntur ad venustatem pariendam. ceu de Amazone dormiente quidam inquit, quod arcus intensus humi iacebat, & pharetra plena, scutum sub capite: cingula autem non soluunt, in hoc enim & institutum commemoratum est de cingulo, & quod illa non soluerat cingulum, duæ res per vnam expositionem, & ex hac concisione elegans quiddam natum est.

Docet variari rationem hanc, qua res concise dicuntur: atque ea de causa, suauiter: hoc enim quod nunc tradit pars est superioris loci. ea autem est, cum duę res, quod aliquando fit, exponuntur eodem tempore, atque vna quodammodo sententia, ad gignendam eo pacto venustatem atque elegantiam. cuiusmodi est inquit illud, quod quidam de Amazone sopita dixit. Arcum eius contentum humi iacuisse, nec non pharetram sagittarum plenam, tegmenque subter caput: balteos autem nõ soluunt: hæc enim omnia in ea re accurate narrãda exposita ab eo sunt, cuius nomen nõ ponit, quod sane miror, cum soleat ita loqui de illis, quos accusat, ac peccasse docet, non de ijs, quos probat. declarat autem statim Demetrius id, quod præcepit seruatum illic esse, hoc pacto. In hac enim narratione & institutum de cingulo non soluendo expositum est: & præterea indicatum illam ipsam id eo tempore non solutũ habuisse. duæ scilicet res expositione dictioneque vna. qua ex breuitate, circumcisaque oratione, existit quiddam elegans ac politum, ut perspicitur, & ut ipse diligẽter narrat. Institutũ autem illud declarat quàm dura fuerit militaris disciplina Amazonum, quæ cum dormirent etiam non magnam corpori requietem darent: id tamen suspicari licet, in bello tantum ac castris. Γέῤῥον cum valeat operimentum, è viminibus maxime, corporis quoque tegmen clipeumque significabat, quo vterentur in bello Persæ, gẽtesque illę omnes, nam quod ipso tunc pro puluinari, postquam mol-

lius aliquid non habebat, nec fortasse optabat, mulier durissimi corporis vtebatur, Homerus quoque commemorat Diomedis milites, cum noctu dormirent, inuentos fuisse à Nestore & Vlysse, quem paulo antea senex ille vigilantissimus excitarat, capiti scutis suppositis. quem morem veteris militiæ grammaticus eruditus olim celebrare volens, hoc scholion illic scripsit. esse proprium illius studij ijsdem armis vti & ad militares labores sustinendos, & ad requietem aliquam corpori dandam. Verba vero Homeri hæc sunt. ἀμφὶ δ' ἑταῖροι Εὗδον· ὑπὸ κρασὶν δ' ἔχον ἀσπίδας.

Δεύτερος δὲ τόπος ἐστὶν ἀπὸ τῆς τάξεως: τὸ γὰρ αὐτὸ πρῶτον μὲν τεθὲν, ἢ μέσον, ἄχαρι γίνεται: ἐπὶ δὲ τοῦ τέλους, χαρίεν. οἷον ὡς ὁ Ξενοφῶν φησιν ἐπὶ τοῦ Κύρου. Δίδωσι δὲ αὐτῷ καὶ δῶρα, ἵππον καὶ στολὴν καὶ στρεπτὸν, καὶ τὴν χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι: ἐν γὰρ τούτοις τὸ μὲν τελευταῖον ἐστὶ τὸ τὴν χάριν ποιοῦν, τὸ τὴν χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι, διὰ τὸ ξένον τοῦ δώρου καὶ τὴν ἰδιότητα. αἴτιος δὲ ὁ τόπος τῆς χάριτος. εἰ γοῦν πρῶτον ἐτάχθη, ἀχαριστότερον ἦν. οἷον, ὅτι δίδωσιν αὐτῷ δῶρα, τήν τε χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι, καὶ ἵππον, καὶ στολὴν, καὶ στρεπτόν. νῦν δὲ προειπὼν τὰ εἰθισμένα δῶρα, τελευταῖον ἐπήνεγκε τὸ ξένον καὶ ἄηθες. ἐξ ὧν ἁπάντων συνῆκται ἡ χάρις.

Secundus autem locus est ab ordine, idem enim primum quidem positum, vel mediũ, inuenustum fit, in fine autẽ, venustum. ceu Xenophon inquit de Cyro. dat autẽ ipsi & dona, equum & tunicã & torquem, & agrum non amplius diripi, in his enim vltimum est, quod venustatẽ efficit. agrum non amplius diripi, propter nouitatẽ doni & proprietatem. causa autem est locus venustatis, si nanque primum positum fuisset, inuenustius vtiq; fuisset. hoc pacto, dat ipsi dona, agrum amplius non diripi, & equum, & tunicam, & torquem. nunc vero cũ antea dixisset vsitata dona, vltimũ importauit eo peregrinum & insuetum, ex quibus omnibus collecta est venustas.

Explicato iam primo loco gignendæ venustatis in oratione; secundum aggreditur, quem ab ordine appellat: ordinem enim quoque ipsum, & collocationem alicuius sententiæ hoc aut illo loco, magni referre docet ad procreandam suauitatem & leporem non paruum in oratione, ita agens. Idem enim primum positum aut medium, illepidum fit & amittit omnem salem: in extremo verò collocatum venustum & salsum est. Vtitur autem ad hoc probãdum exemplo Xenophontis è primo libro ἀναβάσεως, quo loco narrat grauis & suauis scriptor, cum congressi essent Syennesis & Cyrus: regulusque ille Cyro numerasset grandẽ pecuniam, ad stipendium militibus dissoluendum Cyrum contra ei dedisse munera, quæ vetere more Persarum à regibus dari solita erant ijs, quos honestare volebãt. in illis autem exponẽdis artificio scriptoris exstitit mira venustas: locum enim subtiliter vidit, quo positũ quod nouum & inauditum in illis erat, gratiam & leporem haberet, ordinemque hunc tenuit. Deditque ipsi etiam munera. equũm, vestimẽtum torquem. agrumque, qui in ditione ipsius erat, non amplius diripi. inquit igitur Demetrius hoc explicans. In his enim omnibus, quæ enumerata sunt, vltimum est, quod venustatem gignit. illud inquam. Neque regionem amplius diripi. ob nouitatem eius muneris, & quia donum illud suum propriumque ipsius fuit. Tradit autem locum, in quo id collocatum fuit in enumeratione illa munerum, originem causamque fuisse omnis illius leporis, quod inde etiam cognosci posse affirmat. si nanq; inquit primum id positum fuisset,

fuisset, immutato ordine, multum elegantiæ ac venustatis perdidisset. hoc inquam pacto. dilargiturt ipsi munera, agrum eius ab hostilibus prædis expertem esse: & equum, & vestimentum & torquem. nunc verò (ait) contraria ratione expositis vsitatis donis, vltimum intulit nouum illud atque insolens. ex quibus omnibus cōflata est mirifica venustas & suauitas. Cum autem breuitatis causa Demetrius nuda ponat, simpliciaque munera illa, apud Xenophontem ornatus eorum exponitur: commemorat enim equum illum aureum frenum habuisse: & monile ex eadem materia fuisse factum, vestemque illam propriam eius gentis extitisse, quod etiam dignitatem augebat.

Αἱ δὲ ἀπὸ τῶν σχημάτων χάριτες δῆλαί εἰσι, καὶ πλεῖσται παρὰ σαπφοῖ. οἷον ἐκ τῆς ἀναδιπλώσεως ὅπου νύμφη πρὸς τὴν παρθενίαν φησί. Παρθενία παρθενία, ποῖ με λιποῦσα οἴχῃ, ἡ δὲ ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὴν τῷ αὐτῷ σχήματι. Οὐκ ἔτι ἥξω πρὸς σέ, οὐκ ἔτι ἥξω: πλείων γὰρ χάρις ἐμφαίνεται, ἢ εἴπερ ἅπαξ ἐλέχθη καὶ ἄνευ τοῦ σχήματος. καί τοι ἡ ἀναδίπλωσις πρὸς δεινότητας μᾶλλον δοκεῖ εὑρῆσθαι: ἡ δὲ καὶ τοῖς δεινοτάτοις καταχρῆται εἰς χάριτας.

Veneres autem, quæ nascuntur è figuris, perspicuæ sunt: plurimæque apud Sapphonem. ceu ex replicatione quodam loco sponsa ad Partheniam inquit. Παρθενία παρθενία, ποῖ με λιποῦσα οἴχῃ. *hæc autem respondet ipsi eadem figura.* Οὐκ ἔτι ἥξω πρὸς σέ, οὐκ ἔτι ἥξω *maior enim venustas apparet, quàm si semel dictum esset & sine figura. Atqui replicatio ad res exacerbandas potius inuenta videtur: hæc vero & grauissimis rebus abutitur ad venustatem.*

Duobus iam monstratis locis, vnde lepores hi, festiuitatesque ducuntur, addit est ei etiam non nullas à luminibus orationis, quæ Græci vocant σχήματα: illasque venustates esse certas & apertas: plurimasque eius generis inueniri apud Sapphonem in eius suauissimis cantibus. ceu inquit è figura illa, quę vocatur ἀναδίπλωσις: Latini quidam ipsam replicationem. alij duplicationem appellarunt: ita enim illic quodam loco nympha cum Parthenia moriēte loquitur, iterato eius nomine. verba ipsius simpliciter exprimam. Parthenia Parthenia, quo nunc, me relicta, proficisceris atque ex oculis te mihi eripis. Adiungit autem statim ipsam respōdere illi, seruata eadem figura. Non amplius veniam ad te: non amplius veniam. νύμφη (vt opinor) hic valet sponsa: cum enim plures sint notiones huius nominis, in alijs etiam virgo, quę modo in matrimonio cum aliquo collocata est, ita uocatur. atque id quidem, quia copula illa procreationis liberorū causa inuēta est, vt testatur Porphyrius in explicatione in antrum Ithacæ, descriptum in Odyssea. Nuptias vero quasdam ingenio suo celebrasse Sapphonem, cōstat. alterum nomen mulieris proprium esse videtur. Parthenij enim quoque poetæ quidam nobiles uocati sunt. nisi forte hoc nomine virginitas hic quoque, ut alijs multis locis, significatur: vt ita ipsam sponsa tunc allocuta sit, quam vidit à viro aut sibi iam ereptam esse, aut paulo post eripi debere: & ita quidem ereptam, vt reddi amplius non possit. Vnde finxerit illam ipsam dicere, se futuro tempore nunquam ad ipsam rediturum esse iniquo autem animo ferre sponsas florem illum suum pollui, apertum est. quod docuit etiam Catullus, diligēter argumentans ipsas cupiditati virorum repugnare non debere, his verbis. Virginitas nō tota tua est, ex parte parētum est: & quæ sequuntur. De huiuscemodi vero locis nihil certi statui potest: cum, vnde verum subitò cognosceretur, monumēta ipsa optimorum ingeniorum, quibus continebantur, perierint. Sequitur autem Demetrius,

explicans

explicans vim illius repetitionis. Apparet enim illic maior venustas, quàm si semel tantum id dictum foret, sublataque figura illa. Et si (inquit) iteratio nominis inuenta potius videtur ad animos commouendos. quo magis ingenium huius mulieris admiratione dignum est, cum vtatur rebus factis ad perturbãdum, ad leporem venustatemq; conformãdam. Eodem autem pænę pacto supra Demetrius celebrauit ingeniũ eiusdem mulieris, quę hyperbolem, rem lubricam & plenam periculi, tractauit egregie, atque magnam inde gloriam reportauit. naturæ igitur suæ diuinitate rerum naturam illa quodammodo immutabat. Ciuis præterea ipsius Alcæus & qui in eodem genere poematis magna cum laude versatus est, vsurpauit etiã ipse idem lumen orationis eodem animo, & cõsilio: hæc enim verba inde accepta, leguntur apud Hephæstionem in Enchiridio. Δίζημαι πολυκέφαλον ἔρον, ... Putaret vero aliquis illud P. Nasonis in epistola, quam scripsit nomine huius mulieris, esse ἐν ἀναδιπλώσει. cũ scilicet ipsa. cum amatore suo ita egit. Si, nisi quæ facie poterit te digna videri, Nulla futura tua est, nulla futura tua est. ipse tamen aliter censeo. & si enim eadem verba iterantur, sine iteratione illa sententia plena, integraque non erat. quare non potest vere (nisi fallor) vocari locus ille ἀναδίπλωσις: conflatur enim figura hæc, cum quæ repetuntur verba, sentẽtiæ ipsi necessaria non sunt, sed propter stomachum & indignitatem illarum rerum iterantur. quia si semel id dictum fuerit animus non expletur, siue cum dolorem itidem animi ostendunt: motum ue alium vehementiorem: ex qua tamen iteratione voluptatem capiunt, qui audiunt: nõ magis inflammantur, vt in superioribus exemplis contingit. Imitari sane potuit Ouidius Sapphonem, cuius ingenium & motũ animi mirifice illa epistola expressit: incredibile enim artificium in se continent litteræ illę: cunctaque, quæ scribentem illam facit, ex historia ipsa sumpsit Latinus poeta; vt testimonijs adhuc non nullis veterum scriptorũ intelligitur. imitari igitur ipsam aliquo modo potuit, quam ex scriptis ipsius cognouerat admodum delectatam fuisse hac repetitione verborum nõ tamen penitus illic rationem eam figuramque expressit. quamuis ita quoque inde proficiscatur aliquid leporis ac venustatis, nam plerunq; hoc fieri ab illis, qui vehementer commoti sunt; & eosdem motus in animis eorum, qui audiunt, excitare volunt apertũ est. huiuscemodi autẽ est illud veteris poetæ apud Ciceronem. Incede, incede: adsunt, adsunt, me me expetunt. crebra autem exempla sunt in Græcis tragędijs.

Animaduertendum autem est, cum tradat hic politus scriptor: & res ipsa plane doceat, hanc iterationem verborum gignere plurimam suauitatẽ, contra nostro in sermone parere ipsam frigus: itaque loqui solitos homines rudes admodum ac stultos. vnde etiam comici quidam nostri irrident eos, qui incidunt in hac insulsitatem: & cum fingere volunt quempiam rusticum hominem, ineptèque verba facientem, ita inducunt loquẽtem. nec tamen valde dissimilis est hæc iteratio puerilis verborum ab ea, quam laudat Demetrius: nec tamen eandem omnino ipsam esse existimandum est.

Χαριεντίζεται δέ ποτε καὶ ἐξ ἀναφορᾶς, ὡς ἐπὶ τοῦ ἑσπέρου. Ἕσπερε πάντα φέρεις (φησὶ) φέρεις ὄιν, φέρεις αἶγα, φέρεις ματέρι παῖδα: καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἡ χάρις ἐστὶν ἐκ τῆς λέξεως τῆς φέρεις, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀναφερομένης. πολλαὶ δ' αὐτῆς καὶ ἄλλαι ἐν φέρει χάριτες.

Ducit autem Veneres aliquando & ex relatione, vt cum de vespere inquit. Ἕσπερε πάντα φέρεις, φέρεις ὄιν, φέρεις αἶγα, φέρεις ματέρι παῖδα: *etenim hic lepos existit e voce illa* φέρεις, *quæ ad idem refertur. multas autem alias ab ijsdem aliquis promere posset Veneres.*

Vt ope superioris figuræ docuit Demetrius cõflari venustates quasdam, ita nunc auxilio alius, quæ vocata est ἀναφορά, declarat confici easdem concinnitates: esseque

hanc

hanc quoque sedem vnde illæ promi possint. loquitur autem (opinor) adhuc de eadem acuti ingenij, siue potius diuini, muliere: aitque ipsam leporem suauitatemq; conflare in oratione, conformata illic epanaphora, quæ figura est cum tria, plurave membra: siue incisa, initium ducunt ab eodem verbo. valet igitur χαριεντίζεται. Veneres haurit: & vrbane lepideque ludit. de vespere autẽ (vt suspicor) illic sermo erat, quę stella in epithalamijs appellabatur, magnoque desiderio expectabatur à spõsis, vt ex Catulli quoq; carmine perspicitur. narrat igitur illic diei, oratione ad eũ conuersa. Vesper cuncta fers, fers vinum, fers capram, fers matri puellam. Nisi aliquis putet φέρεις hic valere aufers & eripis: positumque esse pro ἀποφέρεις. Explicat autem Demetrius exemplum dicens. Lepos enim, qui hic apparet: venustasq;, oritur à verbo illo φέρεις, ad idem relato: adiungitque præter has multas alias venustates posse è figuris his trahi. quas, cum rationem illarum inde eliciendarum tradiderit, breuitatis causa non persequitur.

Γίνονται δὲ καὶ ἀπὸ λέξεως χάριτες, ἤγουν ἐκ μεταφορᾶς. ὡς ἐπὶ τοῦ τέττιγος. Πτερύγων δ' ὑποκακχέει λιγυρὰν ἀοιδάν. Ο,τι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν ἐπιπτάμενον καταυλεῖν.

Nascuntur & è verbo lepores, idest è translatione. vt de cicada. Πτερύγων δ' ὑποκακχέει λιγυρὰν ἀοιδάν. Ο,τι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν, ἐπιπτάμενον καταυλεῖν.

Nasci etiam inquit è singulis verbis veneres. nam figurę vocatæ σχήματα à Græcis constant, è pluribus verbis: distatq; hoc ipso ornatus hic ab illo. Primam autẽ aggreditur metaphoram, translationem appellatam à Latinis. aitque è poeta, nescio quo, qui de cicada vt narrat, cecinit: vt autem ego arbitror, ex alis effundit suauẽ cantilenam, venustatem partam, acquisitamq; illi loco auxilio verbi translati, quod est (nisi fallor) illud κακχεῖν: neque enim proprie vox funditur, sed aqua & omnis humor: præterea cum idem, siue alius poeta, inquit. Ο τι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν ἐπιπτάμενον καταυλεῖν, ex verbo itidem translato hausit elegantiam illam. extremum autem (vt opinor) verbum exemplum est: neque enim illud, quod vocem humanã ostendit: quamuis commode propter similitudinem, lepideque dicatur de folijs viridibus in flammam: ignemque impositis: (de his enim suspicor hic agi, quamuis locus obscurus sit) proprie dictum esse potest.

Ἐκ συνθέτου τοῦ ὀνόματος καὶ διθυραμβικοῦ. Δέσποτα πλούτων μελανοπτερύγων, τουτὶ δεινοὶ πρὸ πτερύγων αὐτὸ ποίησον. ἃ μάλιστα δὴ κωμῳδικὰ παίγνιαί ἐστι καὶ σατύρεια.

E iuncto verbo & dithyrambico. Δέσποτα πλούτων μελανοπτερύγων τουτὶ δεινοὶ πρὸ πτερύγων αὐτὸ ποίησον. *quæ maxime accommodatæ comœdijs sunt & satyrorum fabulis lusiones.*

Adiungit ex vocabulo etiã iuncto, non quolibet, sed illo, quod iunctum est more, quo dithyrambici poetæ iũgere verba consuerunt: idest audacter, elici etiam venustatem quod probat exẽplo poetæ, qui suauiter finxit μελανοπτερύγων, sic enim legi in pluribus ac melioribus libris, cum tamẽ in quodam exemplari inuenerim μελανοπτερύγων. sermo autem illic dirigitur ad Ditem patrem. quem Græci πλούτωνα vocant: diciturq; ille illic dominus esse eorum, qui significantur concreto hoc nomine non sine licentia quadam, ac contra consuetudinem. vnde procreatus est lepos:

videatur

videntur autem ostendi illo vmbræ, atras alas apud inferos gerentes. Nisi forte aliquis velit, quod non omnino vanum puto, μιλανοπτέρυγον nominandi casu prolatum: affirmetque id verbum epitheton esse Plutonis, qui ita vocatus sit, quod alas atras gerat. Aristophanes valde simili huic, iuncto nomine, ac pænè eodem, appellauit terram, in fabula, cuius index est ὄρνιθες: inquit enim γῆ μιλανόπτερος. Sententia autem omnis, quia incertum est, vnde acceptum exemplum sit, habet in se aliquid obscuritatis: vis tamen exempli manifesta est. Adiungit verò Demetrius has lusiones & venustates conuenire in primis comœdijs & satyris . quod carmen lasciuum erat, & plenum obscenorum dictorum .

Καὶ ἐξ ἰδιωτικοῦ δὲ ὀνόματος γίνεται, ὡς ὁ ἀριστοτέλης. Ὅσῳ γάρ φησι μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα. καὶ ἐκ πεποιημένου, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ. Ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα: τὸ μὲν γὰρ μονώτης, ἰδιωτικωτέρου ἔθους ἤδη ἐστί: τὸ δὲ αὐτίτης, πεποιημένον ἐκ τοῦ αὐτός.

Et è vulgari vtique verbo nascitur, vt cum Aristoteles inquit. Ὅσῳ γὰρ μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα. *& è facto, vt idem in eodem.* Ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμί. φιλομυθότερος γέγονα: *illud enim* μονώτης, *consuetudinis idiotarum iam est, illud vero* αὐτίτης, *factum ex* αὐτός.

Alium locum monstrat suauitatis comparādę orationi, docens ex uocabulo etiam quopiam tenui & abiecto: quodq; in consuetudine idiotarum sit, nasci venustatem.
Venit verò ipsi nunc in mentem hunc locum tradere, qui humilem ortū habet, quia proxime egerat de ratione ludēdi comica, & apta satyris, quæ poemata inde & ipsa risum eliciunt, & ope harum scurrilium vocum oblectant spectatores. Vtitur autem exemplo Aristotelis, qui in epistolam quadam inquit. ὅσῳ γὰρ μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα, exponebat verò ille, quid sibi vsu uenisset degēti in solitudine: quāto enim magis in solo & uacuo ab interuētoribus loco maneret, tanto magis cupidum fabularum se factum esse dixit. Est autem uerbum, quod ἰδιωτικὸν appellat: ac venustatem gignere tradit, illud μονώτης vt infra aperte docet. quod verbum vsurpatū etiam fuit ab ipso in ix. libro de historia animantium, vbi loquitur de apum examine, cū iam exiturum est: ait enim. Φαίνεται μονώτης καὶ ἴδιος γίνεται. Sed etiam in ix. de moribus ad Nichomachum propinquo in loco bis: prior eorum locorum est, vbi adfert quæ repugnāt sententiæ illorum, qui arbitrantur beatum hominem nō egere amicis: ait enim ἄτοπον δ᾽ ἴσως καὶ τὸ. μονώτην ποιεῖν τὸν μακάριον, alter vero hic. μονώτῃ μὲν οὖν χαλεπὸς ὁ βίος. perspicitur igitur ex his duob. locis solitos vulgo vocari μονώτας. qui cætus ac cōgressus hominum fugerēt: ex eo vero, quem adducit Phalereus, nascebatur lepos: quia ostendit illo Aristoteles se imitari cœpisse quosdam, qui soli viuere uolunt: ita enim illi tunc passim appellabantur, ut nunc quoque parum immutato nomine. Animaduertendum præterea morem Atticorum, quo sermone in primis delectabatur, secutum illic Aristotelem, dixisse. ὅσῳ μονώτης cum ceteri Græci particulam ὅσῳ nominibus secundæ collationis assignarent. quod fecit etiam x. libro de moribus ad Nicomachum scribens. Ὁ δὲ σοφὸς, καὶ καθ᾽ αὑτὸν ὢν, δύναται θεωρεῖν: καὶ ὅσῳ ἂν σοφὸς ᾖ, μᾶλλον.
Adiungit autem Phalereus; non tantum ex huiuscemodi aliquo vocabulo exoriri venustatem, uerum etiam ex facto, & illo ipso tempore conformato. quod probat testimonio eiusdem grauis scriptoris. qui eodem loco inquit exponitur enim nunc integer locus, qui supra, relicto illo nonato uerbo, mācus adductus fuerat. ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμί φιλομυθότερος γέγονα, explicat autem simul uim utriusq; exempli Demetrius, ambobus iam locis indicatis, & exemplis quoque illustratis: inquit enim. Illud enim μονώτης est peruulgatæ communisque orationis uerbum: itaque idiotæ etiam loquuntur. Illud uerò αὐτίτης factum est ex pronomine αὐτός. Ab eodem autem

tem

tem nomine μέ ς, aliter Hyperides deduxit μεγάλωτας, ut testatur Hermogenes, qui affirmat magnum illum oratorem in fingẽdis verbis satis liberum fuisse: uel potius negligentem, quod ad uerba deligenda faceret, in dicendo: cum enim id exemplis comprobare vellet, in alijs etiam hoc ipsum posuit. Et quod Cicero in epistola M. Antonij, ut insolens ac nouum auribus Romanorum exagitauit, pijssimus, eiusdem generis est. quamuis illud receptum postea sit ut ex ueteribus. multis inscriptionibus sepulchrorum intelligere licet: quod testatur etiam uetus grammaticus Sosipater, cuius hæc verba sunt. Quædam quæ primum & tertium: ut pius pijssimus. fidus fidissimus, cuius secunda elocutio est, magis pius, magis fidus.

Πολλὰ δὲ ὀνόματα καὶ παρὰ τὴν θέσιν τὴν ἐπί τινος χαρίεντά ἐστιν. οἷον. Ὁ γὰρ ὄρνις οὗτος κόλαξ ἐστὶ καὶ κόλακος. ἐνταῦθα ἡ χάρις ἐκ τοῦ σκῶψαι τὸν ὄρνιν καθάπερ ἄνθρωπον. καὶ ὅτι τὰ μὴ συνήθη ἔθετο ὀνόματα τῷ ὄρνιθι. αἱ μὲν δὴ διὰ τὰς χάριτας παρ᾽ αὐτὰς τὰς λέξεις.

Multa autem verba ex eo quod de aliquo vsurpata sunt, lepida sunt. ceu. Ὁ γὰρ ὄρνις οὗτος κόλαξ ἐστὶ καὶ κόλακος: hic enim lepos existit ex eo quod in auem lusit vt in hominem. & quod minime vsitata verba attribuit aui. hi igitur lepores ab ipsis verbis exoriuntur.

Adiungit superioribus rationem aliam, qua singula nomina salsa fieri possint, ac uenustatis aliquid habere, cum scilicet illa è suis sedibus mota, aliò comportata fuerint. vbi posita acquirunt illic salem illum, quo antea carebant. Inquit igitur, hoc tradens, multa vocabula leporem ac gratiam in se habere, quia ad certa quædam ostendenda contra consuetudinem adhibita sunt. Vt fecit, qui auem nomine illo appellauit, quo uocari homines solent, qui loquuntur ad uoluptatem, & assentãtur aliquibus. ac dixit. Auis enim hæc assentator est etiam assentatoris ipsius: hoc enim valet exemplum. Explicans verò ipsum Demetrius, ait. Omnis venustas, quæ hic apparet, inde profecta est, quod in auem tanquam in hominem id dictum est: qui enim homines aliquos notare uolũt, ac studium ipsorũ prauum accusare, appellant eos assentatores: qui igitur auem assentatorem uocauit, obiecit aui, quod hominibus crimini dari solet. Nec non extitit illic lepos. quod aui addita sunt: applicataq; nomina contra cõsuetudinem sermonis. quibus traditis, narrat se cuius generis sint uenustates ac lepores, qui oriuntur à singulis nominibus docuisse: transitque ad alias indicandas, quæ à pluribus uerbis nascuntur.

Ἐκ δὲ παραβολῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξέχοντος ἀνδρὸς ἡ Σαπφώ φησι, Πέρροχος ὡς ὅτ᾽ ἀοιδὸς ὁ Λέσβιος ἀλλοδαποῖσιν: ἐνταῦθα γὰρ χάριν ἐποίησεν ἡ παραβολὴ μᾶλλον ἢ μέγεθος. καίτοι ἐξῆν εἰπεῖν, πέρροχος ὥσπερ ἡ σελήνη τῶν ἄλλων ἄστρων, ἢ ὁ ἥλιος ὁ λαμπρότερος. ἢ ὅσα ἄλλα ἐστὶ ποιητικώτερα.

Ex collatione autem, & de viro qui præstet ceteris Sappho inquit, Πέρροχος ὡς ὅτ᾽ ἀοιδὸς ὁ Λέσβιος ἀλλοδαποῖσιν: *hic enim leporem potius genuit collatio quàm magnitudinem, atqui licebat ipsi dicere. Perrochus veluti luna alijs sideribus, vel sol splendidior: aut quæcunque alia magis propria poetarum.*

Declarat elicuisse venustatem Sapphonẽ è collatione, noua quadam ratione: aliterque

terq; ac poetę faciunt, illam tractârem, vt eum de homine, qui pręstaret reliquis hominibus, hoc pacto locuta est. Videtur autem plena sententia huiuscemodi fuisse, Perrochus, qui antistat ceteris sui generis hominibus, vt Lesbius poeta alienigenis, externisque poetis antecellit. ornare enim illa eodem tempore ciuem suum voluit; & in significanda præstãtia eius, de quo sermo erat, simul Alcæi nobilitatem declarauit. Demetrius autem nouam illam, lepidamque rationem exponens, inquit. Hæc inusitatè, contraque naturam collationum, quæ adhibentur ad res augendas, collatio potius procreauit leporem, & elegãtiam, quàm magnitudinem. Hoc autem poetriam illam efficere voluisse demonstrat, quod si rei tantum amplificandę studuisset, vsitatam, ac tritam viam secuta fuisset: dixissetque, Perrochus, vt luna reliquis sideribus, siue, vt sol splendidior est, & cetera, quæ ad absoluendam sententiam desiderãtur: neque tãtum has communes, & tritas collationes vsurpare potuisset, sed alias etiam nõ nullas studio poetarum magis accommodatas, quàm illa ipsa fuerit; quam tunc anteposuit illis, nam ambas illas in frequẽti vsu poetarum esse, constat. priore enim quoque vsus est Horatius canens. micat inter omnes Iulium sidus, velut inter ignes Luna minores. posteriore verò Lucretius in Epicuri eximia virtute celebranda. hoc pacto. & omnes Restinxit stellas exortus vti aetius sol. Vsus verò est Demetrius in præstanti viro significando nomine illo, vnde etiam Cicero in epistola quadam ad Atticum. cum & ipse excellentiam virtutis ostendere vellet inquit. ἰσχὺς in nullo est. pecunia omnium dignitatem exæquat. Animaduertendum etiam Sapphonis versum esse hexametrum: quamuis igitur vna eorum poetarũ qui μελικοὶ vocãtur, diuina hæc mulier foret, aliquando tamen dilabebatur in aliud genus carminis. quare vere illam de se ita loquentem cum amatore suo, ad quem scribebat, induxit Ouidius. Forsitan & quare mea sint alterna requiris Carmina, cum lyricis sim magis apta modis: magis enim natura factam se dixit ad eam, quàm ad alteram illã musam colendam, non omnino remotam & auersam ab elegia. quod declarauit etiam cum inquit. se tunc elegisse flebile carmen temporiq; illi suo aptum: qui enim eligit aliquid è multis; quæ relinquit etiam in sua manu ac potestate habebat. Sed apud Sudam etiam legitur ipsam aliquando scripsisse epigrammata & elegias.

Σώφρων δὲ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ὁμοίου εἴδους φησί, Θᾶσαι δ' ὅσα φύλλα καὶ κάρφεα τοὶ παῖδες τοὺς ἄνδρας βαλλίζοντι. οἷον πέρ φαντὶ φιλαχοὺς τρῶας τὸν αἴαντα τῷ πάλῳ· καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἐπίχαρις ἡ παραβολή ἐστι, καὶ τοὺς τρῶας διαπαίζουσα, ὥσπερ παῖδας.

Sophrõ autem & ipse simili forma inquit, Θᾶσαι ὅσα φύλλα καὶ κάρφεα τοὶ παῖδες τοὺς ἄνδρας βαλλίζοντι. οἷον πέρ φαντὶ φιλαχοὺς τρῶας τὸν αἴαντα τῷ πάλῳ: *etenim hic venusta est collatio, & quæ illudit Troianis tanquam pueris.*

Adiungit Demetrius Sophronem quoque simili ratione vsum fuisse: attulisseque nouam & inusitatam collationem cum ostendere vellet studium quorundã puerorum, folia, festucasq; in viros conijcientium: dixit enim eos cõsimilem rem fecisse, ac Troiani, cum Aiacem, sortibus in eum coniectis, appetiuerunt. historia est obscurior: neque enim apud Homerum huius rei mentio est. φιλαχοὺς autem arbitror legendum more Dorico, pro φιλαχοὺς. vt sane in duobus libris inueni, quamuis in aliis quibusdam φιλιππίους scriptum sit. eius autem gentis sermone hic vsum Sophronem multis modis intelligitur: notio vero eius nominis aperta est. potius quærendum quomodo illa conueniat in expositione illius rei Troianis. nam θᾶσαι pro θέασαι, quod valet specta, & animaduerte, nõ semel quoque vsurpauit Theocritus. vt cum inquit θᾶσαι φίλη ὡς καλὸν ἐστιν. Xenophon βάλλων pro hostili; animo lapides in quem-

Τοῦ δὲ αὐτοῦ εἴδους καὶ τὸ περὶ τηλεμάχου, ὅτι δύο κύνες δεδέατο πρὸ τῆς αὐλῆς: καὶ δύναμαι καὶ τὰ ὀνόματα εἰπεῖν τῶν κυνῶν. ἀλλὰ τί ἄν μοι βούλοιτο τὰ ὀνόματα ταῦτα: καὶ γὰρ οὗτος μεταβαλλόμενος μεταξὺ ἠστεΐσατο καὶ ἀποσιγήσας τὰ ὀνόματα.

Eiusdem autem formæ & illud de Telemacho, quod, δύο κύνες δεδέατο πρὸ τῆς αὐλῆς, καὶ δύναμαι καὶ τὰ ὀνόματα εἰπεῖν τῶν κυνῶν. ἀλλὰ τί ἄν μοι βούλοιτο τὰ ὀνόματα ταῦτα: *etenim hic mutato consilio simul urbane lusit & cũ reticuisset nomina canum.*

Eandem formam habere addit: esseq; eiusdem naturæ, quod de Telemacho à quopiam dictum est: neque enim nomen indicat auctoris eius vocis. à Sapphone autem id prolatum non fuisse apparet ex ijs, quę infra inquit: pronomen enim αὐτῆς feminæ nõ conuenit. Duo canes ante regiam ipsius vincti erant, possem etiam canum ipsorum nomina ponere. verum quid mihi prodessent nomina hæc: hic enim quoq;, inquit Demetrius, dum sententiam mutaret, lusit: indeque leporem ac concinnitatem non paruam elicuit, silentio præteritis nominibus illis. Testari autem liber me, cum prius in excusis esset, παρὰ τηλεμάχῳ, correxisse περὶ τηλεμάχου. quod vnum ex ijs, quæ vidi, exemplar habet ac res ipsa confirmare videtur: ab Homero enim quoque duo canes traditi sunt comitari soliti esse Telemachũ, Vlyssis filium, hoc versu ex Odyssea, quo de illo ipso loquitur. οὐκ οἶος ἅμα τῷ γε δύω κύνες ἀργοὶ ἕποντο. Præterea nullum vnquam accepi veterem scriptorem Telemachum vocatum, qui id memoriæ prodere potuerit. nam, si illo modo legeretur, manifesto apud Telemachum valeret.

Καὶ ἀπὸ στίχου δὲ ἀλλοτρίου γίνεται χάρις. ὡς ὁ ἀριστοφάνης σκώπτων που τὸν δία, ὅτι οὐ κεραυνοῖ τοὺς πονηρούς, φησίν. Ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει καὶ σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν. ὥσπερ γὰρ οὐκέτι ὁ ζεὺς κωμῳδεῖσθαι δοκεῖ, ἀλλ' ὅμηρος, καὶ ὁ στίχος ὁ ὁμηρικός: καὶ ἀπὸ τούτου πλείων ἐστὶν ἡ χάρις.

Et à versu alieno exoritur lepos. ut Aristophanes irridens quodam loco Iouem, quod non fulminibus appetit prauos, inquit. Ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει καὶ σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν. *tanquam igitur non amplius Iuppiter notari uidetur, sed Homerus & versus Homericus, et ex hoc maior existit lepos.*

Alium locum monstrat originem & ipsum eiusdem festiuitatis, affirmãs ex alieno etiam, notoq; versu, apte vsurpato, nasci venustatem: vtiturque exẽplo Aristophanis, qui in fabula, qua Socratem vexauit, cum Iouem facete reprehẽderet, quod non impuros & conscaeleratos homines fulminibus iceret, sed sua tẽpla: ędesq; sibi dicatas feriret, inquit, insertis in eam sententiã verbis Homericis, ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει, καὶ Σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν: extremum enim hoc, quo traditur Sunium, promontorium agri Attici, sine causã & inutiliter percuti, ab Homero acceptũ est: ita enim ille fecit Nestorem loquentem. ἀλλ' ὅτε σούνιον ἱρὸν ἀφικόμεθ' ἄκρον ἀθηνῶν, & quæ sequũtur. Sequitur autem Demetrius, malitiam comici illius: originemque huius vrbanitatis aperiens. Hoc pacto re narrata: assumptisq; poetę verbis, aliquo modo non Iuppiter amplius notari videtur, acutoq; dicto tangi, sed Homerus ac versus Homericus: indeq; inquit existit maior lepos & suauitas. Hanc etiam rationem ioci conflandi cognouit Cicero: præcepitq; in II. libro de oratore hinc posse facetias duci his verbis. Sæpe etiam versus facete interponitur: vel, vt est: vel paulum immutatus, aut aliqua pars versus. Sed exempla etiam ponit. quibus declarat à Romanis oratoribus lepide: vtiliterq; ad causam, id vsurpatum fuisse.

Ἔχουσι δέ τι σκωμύλον καὶ ἀλληγορίαι τινές. ὥσπερ τό. Διλφοὶ παιδίον ὑμῶν ἀ κύων φέρει. καὶ τὰ σώφρονος δέ, τὰ ἐπὶ τῶν γερόντων. Ἐνθάδε ὧν κἠγὼ παρ' ὔμμε τὼς ὁμότριχας ἐξορμίζομαι, πλόον δοκάζων: ποντίναι γὰρ ἤδη τοῖς ταλικοῖσδε ταὶ ἄγκυραι.

Habent autem quiddam festiuum & allegoria quadam. quemadmodũ illud. Διλφοὶ παιδίον ὑμῶν ἀ κύων φέρει: *& Sophronis illa quæ de senibus prolata sunt.* Ἐνθάδε ὧν κἠγὼ παρ' ὔμμε τὼς ὁμότριχας ἐξορμίζομαι, πλόον δοκάζων: ποντίναι γὰρ ἤδη τοῖς ταλικοῖσδε ταὶ ἄγκυραι.

Hic alius locus est, vnde possit duci lepos ac suauitas: tradit enim allegorias quasdam, & obscuros non nullos eius generis sermones. cum scilicet aliud dicitur, aliud intelligendum est: (hoc enim, vt nomē declarat, valet ἀλληγορία) habere in se quiddam concinnum ac venustum. quemadmodum inquit illud. Διλφοὶ παιδίον ὑμῶν ἀ κύων φέρει. Quod potui autem hic emendaui, secutus fidem antiquorum librorum: neque enim affirmarim hunc locum adhuc omnino macula carere: præcipueque mihi primum verbum huius, plus nunc quàm oporteret, obscuræ vocis, suspectũ est: inueni nanque ipsum in diuersis libris valde variatum: est enim quidã, qui habet τῆλ λόρει: est etiam alius, in quo legitur. τῆλ λόγει. in nullo certe, quod nunc omnes excusi habent, legitur τὶ Διλφοί. quare cum alibi vocem hanc non inuenerim, quid certi de illa adferam non habeo. Ne dum autem nunc quid intelligi debuerit his verbis perspiciatur, vix quid illa ostendant, accipitur. excepto tamen primo, de quo nõ liquet, notio reliquorum aperta est. Addens autē aliud exemplum Demetrius, tradit ea, quæ ponit Sophronis, huiuscemodi esse. prolata vero illa de senibus fuisse testatur. vnde vis eorum verborum (nisi fallor) percipitur, videtur enim senex quidã loqui, directo sermone ad æquales suos, exponens non nulla, quæ pertinent ad statum eius ætatis, inquit igitur. Hic cum & ipse sim, ad vos qui eiusdē coloris pilos haberis, caniq; & ipsi estis, appello nauim, tempus nauigandi idoneum expectans, ijs enim qui tot annorum sunt, quot ipsi sumus, anchoræ iam in alto stant. Purgaui autem hoc exemplum, quod multis locis inquinatum erat, maculasque omnes eius deleui ope antiquorum librorũ. nam quod antea in excusis erat. ταλικοῖσδε non mutaui, quamuis non omnino certus sim de veritate huius lectionis, inueni enim libros, qui inter se hac parte dissentitent, cum præter eos, quibus conuenit cum excusis, alij habeant σκελικοῖσδε, alij vero ἰσηλικιῶσδε. in tam incerta igitur re non putaui aliquid variandum, existimauiq; positum esse potuisse ταλικοῖσδε pro τηλικοῖσδε. quod autem correxi πλόον δοκάζων, verum esse apparet, Cicero enim quoque iunctis pęnè ijsdem nominibus de eadem prorsus re, inquit. Sedeo enim πλουδοκῶν, quod Latinis his verbis, ventum expectans, alibi significauit. quamquam non vera nauigatio hic intelligitur, sed iter ad inferos, portusque ille, ad quem properat contento cursu senectus.

Ὅσα τε ἐπὶ τῶν γυναικῶν ἀλληγορεῖ, οἷον ἐπ' ἰχθύων, Σωλῆνες γλυκύκρεοι κογχύλιον χηρᾶν γυναικῶν λιχνεύμασιν, καὶ μιμικώτερα τὰ τοιαῦτα ἐστὶ καὶ αἰσχρά.

Et quæcunque de mulieribus allegorice loquitur, tanquam de piscibus. Σωλῆνες γλυκύκρεοι κογχύλιον χηρᾶν γυναικῶν λιχνεύμασιν, *& aptiora mimis huiuscemodi omnia, & obscena sunt.*

Adiungit

Adiungit Demetrius huiuſcemodi etiã eſſe, quæ idem poeta de mulieribus, eodẽ modo loquitur, ideſt obſcure & recte: videtur nanq; ille loqui de piſcibus, intelligit autẽ naturalia ipſarũ: vtitur enim verbis, quæ cum proprie ſignificent piſces quoſdã dura teſta concluſos, ob ſimilitudinem tamen oſtendebant etiã partes corporis earum ad procreandum factas: τελλῖναι enim genus ſunt conchiliorum eorum, quæ δίθυρα vocat Ariſtoteles, quia teſtas geminas habeant, quæ nunc clauduntur: nũc aperiuntur tanquam fores. vnde referunt partem illam muliebris corporis. Heſychius etiã ſignificari aliquando ſolitũ illo nomine, id, quod dixi, teſtatur: cũ enim cõmunem notionẽ eius explicaſſet, addidit. καὶ τὰ δὲ τῶν γυναικῶν μόρια. quod prorſus hoc valet. quis enim neſcit μόρια eos, qui verecundiam ſeruare volunt, partes illas appellare. Senſus poſterioris huius exempli Sophronis eſt, quem expreſſi verbũ verbo reddens: cũm enim olim, ſecutus conſenſum omnium, & excuſorum, & ſcriptorũ Demetrij librorum, ἰχθύμασι imprimendum curarim, incidi poſtea in eundem locum Sophronis apud Athenæum in III. libro δειπνοσοφιστῶν vbi legitur, vna littera aucto illo verbo, λιχνεύμασι quam lectionem veriorem duco: notio enim huius verbi magis quadrat ſentẽtiæ auctoris, qui ſcurriliter iocatus eſt. ſignificauitq; inde decerpi ſuauitatem non paruam, & illum quaſi cibum iucundum eſſe, & gignere, cum comeditur, voluptatem magnam: aliud tamen intelligens vt declaratum eſt. de ſcripturæ tamen veritate nihil exploratum eſt. Non multo poſt hunc, alter Sophronis locus ab Athenæo adductus eſt. in quo itidem eodem pacto ille iocatus eſt & eandẽ partem muliebris corporis (vt opinor) conchas appellauit. Quid vero ſentiat de huiuſcemodi iocis, declarat Demetrius. dicens illa magis apta eſſe mimis, ac ſtudio ipſorum conuenire, cum ſint turpia & obſcena. vnde intelligitur oportere ſibi oratorem ab illis temperare. quod etiã præcepit Cicero in II. de oratore his verbis. Vitandum eſt oratori vtrunque, ne aut ſcurrilis iocus ſit, aut mimicus.

Ἔστι δέ τις καὶ ἡ παρὰ τὴν προσδοκίαν χάρις, ὡς ἡ τοῦ κύκλωπος ὅτι ὕστατον ἔδομαι Οὖτιν: οὐ γὰρ προσεδόκα τοιοῦτο ξένιον, οὔτε ὁ Ὀδυσσεύς, οὔτε ὁ ἀναγινώσκων. καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἐπὶ τοῦ Σωκράτους. Κάμψας ὀβελίσκον φησίν, εἶτα διαβήτην λαβών, ἐκ τῆς παλαίστρας θοιμάτιον ὑφείλετο.

Eſt autem quædam & quæ præter expectationem venuſtas, vt illa Cyclopis quod postremum comedam Vtin: non enim expectabat tale munus, aut Vlyßes, aut qui legit. & Ariſtophanes de Socrate inquit. Κάμψας ὀβελίσκον, εἶτα διαβήτην λαβών, ἐκ τῆς παλαίστρας θοιμάτιον ὑφείλετο.

Alium locum oſtendit patiendę venuſtatis, docens oriri etiam ſalem aliquando, cum quippiam inexpectatum ad aures peruenit, atque alienum magnopere ab eo, quod nobis dici debere propoſueramus. quare iocus hic παρὰ προσδοκίαν appellatur. vt etiam vocauit ipſum Cicero in epiſtola ad Volumnium Eutrapelum. in qua plura genera facetiarum enumerauit: in alijs enim inquit Niſi ridiculum παρὰ προσδοκίαν, in ſecundo autem libro de oratore accurate copioſeq; de eo diſputauit. Sed ea, quę hic traduntur à Demetrio, perpendamus. qui inquit exemplum accommodatum eſſe huius vrbanitatis illud Homeri, cum finxit Cyclopem dicentẽ. poſtremum ego comedo Vtin. inde autem naſci venuſtatem hanc cõfirmat dicens. Neq; enim expectabat huiuſcemodi munus aut Vlyſſes ipſe: aut qui legit. Sed Ariſtophanem quoque in Socratem oſtẽdit hoc pacto luſiſſe, cum in fabula, quæ vocatur νεφέλαι, de illo inquit: vel potius auditorẽ Socratis inducit id commemorantem. flexiſſe ipſum obeliſcum, deinde accepto geometrarum inſtrumento, quod rotundis formis deſcribendis aptum eſt, vocaturque Græce διαβήτης, è palæſtra pallium ſuſtuliſſe.

Ἤδη μέντοι ἐκ δύο τόπων ἐνταῦθα ἐγένετο ἡ χάρις: οὐ γὰρ παρὰ προσδοκίαν μόνον ἐπηνέχθη, ἀλλ' οὐδ' ἠκολούθει τοῖς προτέροις: ἡ δὲ τοιαύτη ἀνακολουθία, καλεῖται γρῖφος, ὥσπερ ὁ παρὰ Σώφρονι ῥητορεύων Βουλίας: οὐδὲν γὰρ ἀκόλουθον αὑτῷ λέγει. καὶ παρὰ Μενάνδρῳ δὲ ὁ πρόλογος τῆς Μεσσηνίας.

Iam enim ex duobus locis hic extitit venustas: non enim solum præter expectationem id illatum est. sed neque respondit prioribus: huiuscemodi autem inconsequentia, vocatur griphus, quemadmodum Bulias qui apud Sophronem oratorem agit: nihil enim dicit quod cohæreat sibi ipsi, & apud Menandrum itidem prologus Messeniæ.

Hæc verba Demetrij sunt, indicantis non vnum hunc tantum ortum radicemque habere hunc iocum, sed alium etiam: profectam nanque venustatem illam è duobus locis: neque enim inquit inde tantum conflata est, quia præter omnium opinionem id illatum est. verum etiam quia illud non cõsequitur superiorem rerum expositionem: neque cohæret illi. Huiuscemodi autem addidit ἀνακολουθία, vocatur griphus. ἀνακολουθία enim appellatur vitium orationis, cum inferiores partes non respondent superioribus: neq; inde aptæ sunt: sed nouum aliquid discrepansque adferunt. narrat autem Demetrius hoc etiam facere apud Sophronem Buliam quẽdam, de artificio dicendi disputantem: nihil enim ipsum dicere tradit, quod consequens sit: ac cohæreat sibi ipsi. sed apud Menandrum etiam prologum fabulæ, quam vocauit Messeniam, huiuscemodi esse affirmat. Videtur autem ita induxisse Sophron in suis mimis Buliam de arte dicẽdi disserentem, vt Cicero commemorat Lucilium in satyris induxisse Mucium Scæuolam: apud ipsum enim ille irridet Albutium quòd nimis magnum studium ponebat in compositione verborum. Exempla vero hæc duo postrema nunc irrita sunt. cum & scripta Sophronis, & fabulæ suauissimi comici Menandri amissæ sint. Athenæus autem in x. libro δειπνοσοφιστῶν, quo loco plures elegantes acutosque griphos commemorat, narrat etiam quomodo Clearchus quidam Solensis griphum definierit: nec tamen nulla necessitate locum eius huc adferam, contentus indicasse.

Πολλάκις δὲ καὶ κῶλα ὅμοια ἐποίησε χάριν. ὡς ὁ Ἀριστοτέλης. Ἐκ μὲν Ἀθηνῶν φησιν ἐγὼ εἰς Στάγειρα ἦλθον, διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν: ἐκ δὲ Σταγείρων εἰς Ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν: καταλήξας καὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώλοις εἰς τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἐποίησε τὴν χάριν, ἐὰν δ' οὖν ἀφαιρήσῃς τοῦ ἑτέρου κώλου τὸ μέγαν, συναφαιρεῖται καὶ ἡ χάρις.

Sæpe autem & membra similia pepererunt venustatem. vt inquit Aristoteles, Ἐκ μὲν Ἀθηνῶν ἐγὼ εἰς Στάγειρα ἦλθον, διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν: ἐκ δὲ Σταγείρων εἰς Ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν: *cum enim desierit in ambobus membris in idem nomen, procreauit venustatem. Quod si dempseris ex alterutro membro, illud* μέγαν, *simul sustuleris leporem.*

Docet nunc Phalereus, quod ornandæ orationi inuentum videtur, cum scilicet duo membra similia sunt in extremo. vnde παρόμοια magistri dicẽdi ea vocant, gignere etiam venustatem. vtitur autem eodem exemplo, quo supra vsus est, cum de hoc ipso genere elegantiæ disputauit; docuitque illum alienum esse ab ea oratione, quæ

com-

commouere animos propositum habet. verba igitur Aristotelis sunt narrantis se, relictis Athenis, in patriam, quam nomine appellat, redijsse metu regis Persarum: posteaque se Stagiris discessisse. Athenasque redijsse propter tempestatem, quam cũ μέγαν, virili genere à Græcis χειμῶνα vocatum, fuisse dicat. vt prius omnium consuetudine appellarat eum regem, lusit manifesto in hoc, vt diligenter declarat Demetrius, dicens. cum enim ambo membra terminarit eodem verbo, procreauit eo pacto venustatem, & leporem. quod si quis adhuc dubitaret de fonte, capiteque huius suauitatis, hinc ipsam fluere intelliget, si dempserit ex alterutro membro particulã illam geminatam: vnà enim tolletur omnis elegantia. Animaduertendum autem idem, quod hic præcipit Demetrius, videri etiam admonere Ciceronem. vnam scilicet eandemque curam, originem esse duarum diuersarum rerum: inquit enim in 3. libro de oratore. Ornant igitur in primis orationem verba relata contrarie, quod idem genus est sæpe etiam facetum. Exemplo verò ille verum esse quod tradit, cõfirmat: quod, qui scire volet, apud auctorem ipsum leget. nec tamen non video hic Demetrium hanc uim esse dicere uerborum similiter desinentium: cum Cicero vsu venire id ostendat in antithetis. præceptum tamen ut illic uerum est, ita etiam in diuerso hoc ornatu verborum.

Καὶ κατηγορίαι δὲ ἀποκεκρυμμέναι ἐνίοτε ὁμοιοῦνται χάρισιν, ὥσπερ παρὰ ξενοφῶντι ὁ ἡρακλείδης, ὁ παρὰ τῷ σεύθῃ, προσιὼν τῶν συνδείπνων ἑκάστῳ, καὶ πείθων δωρεῖσθαι σεύθῃ ὅ, τι ἔχει· ταῦτα γὰρ καὶ χάριν τινὰ ἐμφαίνει, καὶ κατηγορίαι εἰσὶν ἀποκεκρυμμέναι. Αἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν χάριτες τοσαῦται, καὶ οἱ τόποι.

Et accusationes vtique recondita quandoque similes sunt leporibus, quẽ admodum apud Xenophontem Heraclides, qui viuebat cum Seuthe, accedens ad singulos cõuiuas, & hortans illos vt dono darent, Seuthi. quod quisque eorum haberet: hæc enim & venustatem aliquam præ se ferunt, & accusationes tectæ sunt. Veneres igitur quæ in verbis existunt tot sunt, & loci.

Postremus hic locus est pariendarum vrbanitatũ, quæ positę sunt in verbis: tradit enim criminationes quasdam latentes: accusationesque personarum aliquarũ, non omnibus perspicuas, sed tectas, quandoque speciem ac similitudinem habere venustatum. Exemplum autem huius, vbi minime aliquis expectasset, inuẽtæ venustatis, esse vult locum Xenophontis in 7. libro ἀναβάσεως. vbi narrat Heraclidem quendam Maronitem, qui viuebat apud Seuthem regulum, cum duces cẽturionesque Græcarum copiarum vocati forent in conuiuium à Seuthe, antequam domum ingrederentur, vbi apparatum erat, singulos illos appellasse: hortatumque esse vt si quid elegans eximiumq; haberent, Seuthi dilargirentur: his enim breui indicatis, quæ plenius exponuntur ab eo polito scriptore, addit Demetrius. Hæc enim nõ nihil vrbanitatis præ se ferunt: suntq; abditę, & tanquam velo quodam opertæ, accusationes: criminantur enim auarum illum regulum, & animum ipsius angustũ declarant, qui mandasset Heraclidi, vt munere hoc fungeretur cum principibus ijs eius exercitus, quos putasset aliquid alicuius pretij secum portare. lepos autem & suauitas inde nascitur, quia id occulta & noua quadam callidaq; ratione fit. His verò monstratis se ad finem venisse venerum harum explicandarum ostendit, quæ manent in locutione ac verbis: simulque locos earum indicasse.

Ἐν δὲ τοῖς πράγμασι λαμβάνονται χάριτες ἐκ παροιμίας: φύσει γὰρ χαρίεν

πρᾶγμα ἐστὶν ἡ παροιμία, ὡς ὁ Σώφρων μὲν ἐπίλες ἔφη ὁ τὸν πατέρα πνίγων, καὶ ἀλλαχόθι πού φησιν. Ἐκ τοῦ ὄνυχος γὰρ τὸν λέοντα ἔγραψεν. Τορύναν ἔξεσεν. Κύμινον ἔπρισεν· καὶ γὰρ δυσὶ παροιμίαις καὶ τρισὶν ἐπ' ἀλλήλαις χρῆται. ὡς ἐπιπληθύνωνται αὐτῷ αἱ χάριτες. σχεδόν τε πάσας ἐκ τῶν δραμάτων αὐτοῦ τὰς παροιμίας ἐκλέξαι ἐστίν.

In rebus autem ducuntur Veneres ex prouerbio: natura enim venusta res est prouerbium, vt Sophron μὲν ἐπίλες ἔφη ὁ τὸν πατέρα πνίγων. *& alio quodam loco inquit. Ex vngue enim leonem pinxit. Torynan edolauit. Cuminum secuit: etenim duobus & prouerbijs & tribus superinductis vtitur, vt lepores sibi numero crescant: fermeque cuncta ex fabulis ipsius prouerbia licet seligere.*

Monstrat nunc locos, in quibus manet alterum genus venustatũ, quod scilicet existit ex rebus. Primum autem esse inquit prouerbia. cum sua vi prouerbium sit res elegans, ac venusta. vtitur autem exemplo Sophronis, docere volẽs inde fluere leporis non parum: sed male factum est, quod macula quędam huic loco aspersa est: atque ita eum inquinauit, vt ne dum lepos aliquis, sententia nulla indẽ percipiatur. nisi id meo vitio fit, qui ea non videam, quæ alijs fortasse explorata sunt. ipse certe excogitare nõ potui quid valeat μὲν ἐπίλες: nec à libris calamo exaratis auxilij aliquid ad labem hanc tollendam accepi, quos concordes cum excusis inueni: nisi quod vnus eorum tantum habet, coniunctis duobus illis vocibus. μεσπίλες. vt suspicor autem prouerbium ortum est à voce, quam quispiam edidit, nefarium facinus, vt ostẽdit Demetrius, moliens. quod enim adiunctum illic est, Dixit ille, qui patrem strãgulabat, declarat morem recitandi voces aliquorum acutas oportunasque, qui creber est in cõsuetudine nostri sermonis: & in Latino etiam (vt Plauti testimonio cognoscimus) frequẽtabatur, vsurpari etiam solitum à Gręcis. Cum igitur interpretari vim huius prouerbij non valeam, ad ea, quæ sequuntur, transibo: addit enim diligens scriptor eundem poetam alio in loco dixisse. Ex vngue leonem pinxit. Torynam, culinæ instrumẽtum, sculpsit. Cuminum sẽminauit. quæ prouerbia nota ac peruulgata sunt, eorumq; notio omnis atq; vsus explicatur diligẽter ab eo, qui accurate omnia veterã prouerbia collegit, & subtiliter interpretatus est. Testari autem uidetur Demetrius verbis, quæ adiungit, tria hæc prouerbia cõtinẽtia apud eum scriptorem fuisse nám ne alicui mirum (vt opinor) videretur, nulla alia narratione interiecta, posita fuisse tot prouerbia, docet Sophronem hunc morem habuisse. vt & duobus, & tribus prouerbijs vteretur eodem loco. illa scilicet dè causa, vt in scriptis ipsius maior vis venustatis in esset, augereturque ita numerus leporum & concinnitatum. Idem etiam confirmare volens vtitur alio argumento: affirmatq; cuncta fermè prouerbia è fabulis ipsius, si quis illi rei studeat, posse decerpi, vt fabulas vocem, quas ipse δράματα vocauit, vnde etiam perspicitur Sophronẽ in numero poetarum collocandum esse, de quo tamen aliquando ab aliquibus dubitatum est. quod studium ipsius declarat Sophronem vidisse, quãtum elegantiæ, ac suauitatis prouerbia afferrent omni orationi: nec non ostendit, quàm cupidus eius laudis adipiscendę foret: cuperetq; mimos suos salibus abundare: ea enim de causa illa vndique conquisiuit.

Καὶ μῦθος δὲ λαμβανόμενος καιρίως εὔχαρίς ἐστιν. ἤτοι ὁ κείμενος, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τοῦ ἀετοῦ φησιν, ὅτι λιμῷ θνήσκοι, ἐπικάμπτων τὸ ῥάμφος· πάσχει δὲ αὐτό, ὅτι ἄνθρωπος ὤν ποτε, ἠδίκησε ξένον. ὁ μὲν οὖν τῷ κειμένῳ μύθῳ κέχρηται καὶ κοινῷ.

Et fabula cum vsurpatur tempestiue, venusta est. Siue vetus, vt Aristoteles de aquila inquit, quod fame perit, rostrum intorquens: ita autem plectitur, quia cum olim homo esset, iniuria hospitem affecit. hic igitur vetere fabula vsus est, & communi.

Secundos hic locus est vennstatis, quæ è rebus nascitur, inueniendæ: fabulam enim opportune vsurpatam: locoque positam, venustam rem esse inquit. id autem duobus modis fieri docet: sunt enim fabulæ receptæ veteresque: finguntur verò aliæ illo ipso tempore, cum vsus earum venit. vtrunque genus lepidum vrbanumque esse tradit: siue quis sua vtatur, siue conflata ab alio fabula. vt fecit Aristoteles, qui de aquila in ix. libro historie aoimaliom narrauit fame ipsam mori, in senecta rostrum sine modo flectentem. quod ipsi meritò inquit euenire, quia cnm olim homo esset, iniuria affecit hospitem. In eodem etiam libro non multo ante huoc locum, alteram quoq; fabulam tetigit, cum de tertio genere ardeolarum loqueretur, quod ὄκνος appellatur: Græci enim ἐρωδιοὺς ardeolas vocant. narrat igitur ipsum cognominatum ὄκνον. qui antiquitus ferebatur ex homine factus esse auis: esse autem illum, vt cognomen testabatur, ignauissimum omnium: qoin autem vtraq; vetus fabula, cõmunisq; sit, negari non potest. Fabulas verò, in oratiooem aliquam insertas, lepidas & salsas esse facile credi potest: hoc eoim proprium ipsarum esse videtur: semperque illæ secum portant suauitatis aliquid, eo etiam tempore com adhibetur ad aliquid confirmandnm, atque illustrandum. nàm quin sæpè multum valeant ad fidem faciendam dubitari non potest, præsertim cum verba fiunt ad multitodinem: cœtumq; aliquem hominom imperitorum. Aristoteles ipse hoc declarat qoi in secundo libro de arte dicẽdi sedulo de illis præcepit. Sed idem etiam accuratius de ipsis alijs locis egerat, vt indicio Theonis sophistæ cognoscimus: cum enim ille dissereret de ratione illarũ tractandarum: ostendereque vellet, qno maxime casu nominom exponi deberẽt, affirmat Aristotelem existimasse accusandi in primis casum illas postulare. quia veteres illi eo potissimum vsi fuerant, quos laudabat: in eoque multum uidisse affirmabat. quod non sua ex persona illas commemorassent, sed ad antiquitatem se cõtulissent: ita enim ob auctoritatem, quam illa habet mitigabant id malum, quod fabulis omnibus hæret: & quasi remedium illi adhibebãt: putatur enim id, quod ab illis traditur, fieri non posse. Horatinm quoque poetam in uita hominum ornanda sæpe eo confugisse notum est: vsumque fuisse fabulis non nullis, nõ à se tunc fictis, sed celebratis; quæ & salsæ simul forent, & ad errores ex animis eripiẽdos valde aptæ. Sed Hesiodus etiam, probare volẽs stulte facere illos, qui cum longe viribus inferiores sint, aduersantur superioribus, fabulam lusciniolæ recitauit, quæ malo consilio vsa accipitri repugnauit, nec palmam illi in cantu concedere voluit: commotus enim ira accipiter eam deuorauit. Sed oratoribus etiam illæ cõceduntur, qui tamen parcius illis vti debent: & causis tantum temporibusque ipsas flagitantibus.

Πολλοὺς δὲ καὶ προσπλάσσομεν προσφόρους καὶ οἰκείους τοῖς πράγμασιν, ὥσπερ τις περὶ αἰλούρου, λέγων ὅτι συμφθίνει τῇ σελήνῃ καὶ ὁ αἴλουρος, καὶ συμπαχύνεται, προσέπλασεν ὅτι ἔνθεν καὶ ὁ μῦθός ἐστιν, ὡς ἡ σελήνη ἔτεκε τὸν αἴλουρον· οὐ γὰρ μόνον κατ' αὐτὴν τὴν πλάσιν ἔσται ἡ χάρις, ἀλλὰ καὶ ὁ μῦθος ἐμφαίνῃ χαρίεντι, αἴλουρον ποιῶν σελήνης παῖδα.

Multas autem præterea fingimus utiles & accommodatas rebus, veluti quidam de fele dicens, quod vnà cum luna extenuaretur, & pinguesceret, adfinxit. hinc & fabula exorta est, quod luna peperit felem: non enim tantum

tum

tum ex ipso commento extitit lepos, sed etiam fabula præ se fert lepidũ quiddam, quæ facit felem lunæ filium.

Adiungit Demetrius homines etiam consuesse aliquando rebus, quas exponũt, fabulas aliquas nouas in dicendo adfingere. quemadmodum (inquit) quidã de æluro narrans, oculos ipsius vna cum luna & minui & augeri, adfinxit. vnde nata est fabula. Lunam ælurum peperisse. ipse autem, præceptum hoc confirmans: non vnãque originem esse declarans huius hilaritatis, sed è duobus quasi fontibus illã manare affirmans, inquit. Non enim solum existit lepos ex ipsa fictione: nam commẽtum ipsum sua sponte festiua res est. sed etiam fabula præ se fert quiddã venustum ac lepidum, quæ facit ælurum lunæ filium. Cicero quoq; in II. lib de oratore hunc locum ioci inueniẽdi monstrauit: docuitq́; rem aliquam, aut factam, cui tamen aliquid falsi adfixum sit: aut totam fictam, bellam esse materiam iocandi. Principium autem huius præceptionis est cum ait. Re, si quãdo quid tanquã aliqua fabella narratur. & quæ sequuntur. ad extremum verò addidit. Perspicitis hoc genus quàm sit facetum, quàm elegans, quàm oratorium: siue habeas vere quod narrare possis; quod tamẽ est mẽdaciunculis aspergendum, siue fingas. Vt autem exemplum etiã ab eodem capiamus, cum aliquis magnus orator lepide hoc tractauit: magnumq́; inde fructum tulit, ipse narrat in Bruto M. Crassum in causa seuera ac graui, huc cõfugisse: & Q. Scæuolam pro M. Coponio dicentem, cum ipse Curium defenderet, auxilio huiuscemodi à se tunc excogitatæ fabellę obruisse: hanc enim vim profecto habent verba illa, cum inquit. At vero, vt contra Crassus ab adolescente delicato, qui in litore ambulans, scalmum reperisset: ob eamq; rem ædificare nauem concupisset, exorsus est: similiter Scæuolã ex vno scalmo captionis centumuirale iudicium hæreditatis effecisse. quis enim non intelligit illã rem fictam fuisse: eiq; tẽpori acute ipsam Crassum accommodasse. Quod ad oculos ælurorum pertinet, commemoratum quoque id est à Gellio in XX. libro noctium Atticarum. quamuis hic ita rẽ exponat Demetrius, vt non eam tantum partem corporis ipsorum, sed totos ipsos uariari ex vicibus lunæ exponere videatur. quod Horatius in Satyra de restis, protulit, dicens. Lubrica nascentes implent conchilia lunæ.

Πολλάκις δὲ καὶ ἐκ φόβου ἀλλασσομένου γίνεται χάρις, ὅταν διακενῆς τις φοβῇ, οἷον τὸν ἱμάντα ὡς ὄφιν, ἢ τὸν κρίβανον ὡς χάσμα τῆς γῆς: ἅπερ καὶ αὐτὰ κωμῳδικώτερά ἐστι.

Sæpe autem & ex timore immutato nascitur venustas, quando frustra aliquis timuerit, veluti, cingulum vt serpentem, vel furnum vt hiatũ telluris: quæ sane & ipsa magis apta comœdijs sunt.

Tertius hic locus est earundem venustatum: inquit enim sæpe numeró nasci suauitatem quandam & leporem ex metu commutato: inanique illo cognito, commutato inquam in risum. ipse nanque statim declarat, quæ immutatio illic fiat, dicens, cum quispiam frustra incassumq; timuerit. ceu inquit cum aliquis subitó visum tortuosum cingulum metuit, vt anguem, vel furnum scrobemque aliquam, ut hiatũ terræ. quam rationem exilarandi animos magis conuenire comœdijs dicit, quàm graui alicui orationi. Cum furnum, quem κρίβανον Græci uocant, aliquando in errorem ducere posse quospiam tradat, existimarũ esse hiatum terrę. suspicari licet hinc. aliter veteres illos fabricari ipsos solitos. eo scilicet pacto, quo fornaces calcarias effossa tellure, quidam in siluis facere solẽt. nam si ipsorũ os supra terram appareret. non videri potuisset hiatus, nec speciem ullam eius rei retinuisset. Quod verò pertinet ad risum, qui gignitur, cum aliquis intelligitur sine causa perhorruisse, exem-

plum luculentum huius rei est, quod narratur à Cicerone in 11. lib. epistolarum ad Q. fratrem de Ptolemæo rege, pulso Alexādria, qui Romam venerat vt reditum sibi conficeret. inquit enim. Marium autem nostrum in lecticam me hercule coniecissem: non illam regis Ptolemæi Asitianam: memini enim cum hominem portarem ad Baias Neapoli, octophoro Asitiano, machærophoris centum sequentibus, miros risus nos edere. cum ille, ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticā: & pænè ille timore: ego risu corrui. Eodem pacto perspicitur oblectare se voluisse fortunatus homo, qui parasito supra pallium ligneum scorpionem coniecit. ille tamen statim magnam mercedē soluit suæ voluptatis: primo enim impurus homo valde perturbatus est, ac saltu se inde remouit: postea autē dolo cognito, inquit. & ego te ò rex perterrefacere volo, dona me talento. qua voce aperte vt auarum ipsum insimulauit, & qui nihil peius horreret quàm facta illa, vnde in primis gaudere debebat.

Καὶ εἰκασίαι δ᾽ εἰσὶν εὐχάριτες, ἂν τὸν ἀλεκτρυόνα Μήδῳ εἰκάσῃς, ὅτι τὴν κυρβασίαν ὀρθὴν φορεῖ· βασιλεῖ δὲ, ὅτι πορφυροῦς ἐστιν, ἢ ὅτι βοήσαντος ἀλεκτρυόνος ἀναπηδῶμεν, ὥσπερ καὶ βασιλέως βοήσαντος, καὶ φοβούμεθα.

Et imagines vtique sunt venustæ, si gallum Medo similem dicas, quia cristam rectam fert: regi autem, quia purpureus est, vel quia cum clamarit gallus desilimus, non secus atque cum rex clamat, & metuimus.

Addit quartum locum, docens imagines quoque non nullas salsas esse, ac plenas leporis. ceu inquit si gallum auem Medorum regi similem esse dixeris, quia insigne capitis, quod κυρβασίαν in eo rege vocant, erectum ille portat: regi autem omni, quia purpureus est: cuius coloris vestes erant regum. vnde Horatius quoque in Odę quadam purpureos tyrannos appellauit. siue inquit, quia cum gallus cantarit, exilimus è lecto: & quasi saltu quodam in terram ferimur: hoc enim valere hic opinor ἀναπηδῶμεν, quomodo etiam nos patrio sermone loquimur de iis, qui aliqua de causa eo tempore festinant: exprimimus enim actum illum corporis. Demosthenes certe de vitiosa legatione hoc verbo ita vsus est, cum insimulauit Aeschinem, qui in conuiuio, socio illius improbissimi facti Phrynone, mandauit seruo, vt ingenuis parentibus natam Græcam mulierem virgis cæderet: affirmat enim illam male mulcatam, cum pęnè ob magnitudinem mali è potestate exisset, saltu se coniecisse ad pedes honesti viri, qui præsens illic aderat: genuaque ipsius amplexatam fuisse. Verba ipsius sunt. ἔξω δ᾽ αὐτῆς οὔσης ὑπὸ τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ πράγματος ἀγωνίᾳ, ἀναπηδήσασαν προσπεσεῖν πρὸς τὰ γόνατα τῷ Ἰατροκλεῖ. Sed etiā Plutarchus in 11. libri symposiacōn capite primo (ipse. n. iocum illum commemorauit, quem supra Latinis verbis exposui) cum enim ingētē metum, quo primum obstupefactus ac perterritus esset parasitus impetumq; vitādi id malū, ostendere vellet, inquit ἐκπλαγεὶς καὶ ἀναπηδήσας. Adiungit autem Demetrius, similitudinem complens, quemadmodum cum rex aliquis clamarit: nec tātum prosilimus, verum etiā metuimus. Videtur autem quod ad Medum facit, ac totus pęnè locus, acceptum esse ex Aristophanis comœdia, cui ab auibus nomē indidit: apud eum enim cum dictum esset gallū olim regnasse apud Persas: atq; id facile crederet vpupa, eandem rei illius notā restare dicēs vtitur his verbis. διὰ ταῦτ᾽ ἄρ᾽ ἔχων καὶ νῦν ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέγας διαβάσκει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κυρβασίαν τῶν ὀρνίθων μόνος ὀρθήν. Nam, quod valet ad confirmandum inde sumptū esse locum hunc, vtitur quoq; comicus ille eo verbo, quod supra explicare conatus sum: qui. n. rem illā admirabilem ediderat Pisthetærus, addidit, ita validum illum ac magnum quondā extitisse, vt ob memoriam opum ipsius ac robur, vsq; ad eam diem, cum cantaret gallus, cuncti opifices è lectulo surgāt, & ad opera sua se conferant. Verba poetæ, quibus extremū protulit, hæc sunt. ὁπόταν μόνον ὄρθριον ᾄσῃ, ἀναπηδῶσι πάντες ἐπ᾽ ἔργον. Perspicitur autem inde, quod à veteribus etiam grammaticis memoriæ proditū est, cum reliqui etiam Persæ vterē-

Non est hic nouus locus, sed pars superioris: cum enim ex hyperbolis quoque duci docuerit uenustates & lepores, addit nunc prouerbia quędam, uocesq;. quæ id cótinent, quod ad summum peruenit: quoque nihil maius in eo genere dici potest, esse eiusdem generis; habereque in se suauitatem. ceu inquit illud. Valérior cucurbitula. & Magis caluus quàm sit cælum serenum. & illa quæ à Sapphone poetria excogitata editaque sunt. Multum pactide, musico instrumento, in cantu suauior. Magisque aurea quàm sit autum ipsum. Vsum autem esse omnibus his exemplis, vno excepto supra Demetrium, cum accurate de hyperbolis disputaret, notum est. Vt vero duo postrema, quæ hic sunt, testatus est Demetrius Sapphonis esse, ita primum indicio Athenæi ab Epicharmo prolatū intelligitur: in III. enim libro δειπνοσοφιστῶν hunc, vt vafri illius Siculi, versum citauit. Ὑγιέστερον τ'ἂν τᾶς κολοκύντας πολύ. Adiūgit autem Demetrius confirmans fluere, vnde dixit, superiores venustates: posseque etiam inde alias elici, ad orationem suauitate aspergendam. Omnes enim huiuscemodi lepores ac veneres ex hyperbolis haustę sunt: & in ipsis tanquam sedibus quibusdam ipsarum inuentę. Cum autem supra dixerit eiusdem generis esse lepores hos, & facetias non valde graues cum salibus elegantioribus, ac plenis dignitatis, ne quis putet idem illos omnino esse, ponit discrimina multa, quæ versantur inter illos: pluribusque arguméntis docet discrepare ipsos inter se: & si autem γελοῖα non appellarat, rem ipsam significauerat, quæ illo nomine ostenditur: unde tā quam si ambo suis nominibus vocasset, nunc ipse distinguit: iocos igitur comicos, qui humiles sunt, ac propositum habent mouere risum γελοῖα appellat: lepores autem grauibus personis dignos, εὔχαρι inter hęc duo igitur quid intersit hoc pacto docet. primam autem differentiam eorum à materia nasci declarat his verbis.

Διαφέρουσι δὲ τὸ γελοῖον καὶ εὔχαρι, πρῶτα μὲν τῇ ὕλῃ: χαρίτων μὲν γὰρ ὕλη, νυμφαῖοι κῆποι, ἔρωτες: ἅπερ οὐ γελᾶται. γέλωτος δὲ, ἶρος καὶ Θερσίτης. τοσοῦτον ἂν διοίσοιεν, ὅσον ὁ Θερσίτης τοῦ ἔρωτος.

Distant autem ridiculum ac venustum, primum quidem materia: Venerum nanque materia sunt, nympharum horti, cupidines: quæ quidem res non ridentur. risus autem, Irus & Thersites. tantum igitur inter se distabunt, quantum Thersites à Cupidine.

Distare dicit ridiculum ac venustum inter se, primum quidem materia: leporum nanque elegantiarumque materiam esse vult nympharum hortos, Cupidines. quæ sane inquit res ab hominibus visæ risum non mouent, quippe quum deformitas risum concitet, non pulchritudo: comici autem risus materiam esse tradit Irum, Thersitem. Nec tamen visæ tantum spectatæque diuersę illæ res ac personę diuersas res gignunt, sed multis aliis modis lepidæ illæ priores suauitate quadā nos perfundunt: posteriores verò dant nobis occasionem ridendi variis itidem rationibus. Ambo autem ridiculi homines, quos appellat, carminibus Homeri celebrati sunt: diuerso tamen opere. nam de Iro copiose loquitur: formamque eius describit in Odyssea: fuit enim ille mendicus quidam, qui Ithacę cibum vulgo quærebat, amplo sanè corpore, sed infirmo: & ignauiæ vndique atque impudétiæ plenus. Thersitis vero deformitas, ac studium obtrectandi superioribus, expositū est accurate in Iliadis noto loco. Cuncta vero, quæ turpitudinem alicuius personæ declarare possunt: vimque habent corpus hominis dehonestandi, in eo spectari potuisse clamat poeta. vnde, cum nó minus ille deprauatum animum; quàm corpus haberet, adiungit id, quod valdę probaretur, habitum semper eum fuisse ab aliis ridiculum, vtitur enim quoque hoc ipso verbo poeta, quo significari putat Demetrius appósite speciem illius. Non tam aperte autem significat Homerus Iri turpitudinem corporis, & si quiddam tangit,

quod hoc ostendere videtur. superasse nanq; ipsum tradit debitam magnitudinem. verba ipsius sunt, ἦδος δὲ μάλα μέγας ἦν ὀρχεῖσθαι. risum igitur ille magis mouebat ob mores ipsus & instituta, quia cum iuuenis foret, corpusque laboribus ferendis idoneum haberet, studium illud coleret: cibumque hostiatim peteret: hoc enim, vt despiceretur, ac ludibrio cūctis esset, faciebat. Qui igitur (addit Demetrius) scire vult quantum intersit inter ridiculum ac venustum, spectet quantum differt Thersites à Cupidine.

Διαφέρουσι δὲ καὶ τῇ λέξει αὐτῇ: τὸ μὲν γὰρ εὔχαρι μετὰ κόσμου ἐκφέρεται καὶ διὰ ὀνομάτων καλῶν, ἃ μάλιστα ποιεῖται χάριτας. οἷον τό. Ποικίλλεται μὲν γαῖα πολυστέφανος. καὶ τό. Χλωρηὶς ἀηδών: τὸ δὲ γελοῖον καὶ ὀνομάτων ἐστὶν ἁπλῶν καὶ κοινοτέρων. ὥσπερ ἔχει: Ὅσσον γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα.

Distant autem & locutione ipsa: venustum enim cum ornatu profertur, & per nomina pulchra, quæ in primis pariunt Veneres. ceu illud. Ποικίλλεται μὲν γαῖα πολυστέφανος. & illud Χλωρηὶς ἀηδών. *ridiculum autem, et nominum est humilium, & communiorum: cuiusmodi est.* Ὅσσον γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα.

Explicato primo discrimine, secundū ostendit: quod in verbis positum est: differunt enim illa inter se docet etiam locutione: venustum enim exponi dicit adhibito ornatu, ac vocabulis pulchris. quę maxime inquit inferunt concinnitatem ac venerem quandam in orationem. Ponit autem exempla duo huius elegantiæ suauitatisque profectæ à pulchritudine nominum. prius est. ποικίλλεται μὲν γαῖα πολυστέφανος: primum enim verbum & suauitate litterarum, & representatione rei iucundissimæ, formosissimum est. quid enim suauius varietate colorum, quæ in herbarum floribus verno tempore apparet? postremum etiam & iunctura ipsa; & translatione iucundum est. cum de floribus, qui temere nascuntur, tanquam de contextis magno artificio: coronisq; loquatur. Posterius verò exemplum è versu Homeri ductum est. quo exemplo supra quoque vsus est. ostendens res etiam sua sponte suaues reddi suauiores accommodata illis oratione, ac verbis elegantibus. de lusciniola autē loquitur, quam tanquam virginem aliquam, vult à Chloride nympha genus ducere. Cum autem docuerit iam Demetrius, quæ verba à disertis adhibeantur in referēdis commode vocibus lepidis, declarat, quę verba requirat id, quod appellat γέλωτα idest ridiculum, ac iocus: ridiculum enim tradit nominibus tenuibus exponi, ac magis peruulgatis: in communiq; vsu positis. vtitur autem exemplo eodem, quo supra vsus est, vbi docuit ex nominibus vulgaribus, & abiectis: nec non etiam factis, nasci facetias, & humiliores iocos.

Ἔπειτα ἀφανίζεται ὑπὸ τοῦ κόσμου τῆς ἑρμηνείας, καὶ ἀντὶ γελοίου θαῦμα γίνεται: αἱ μέν τοι χάριτές εἰσι μετὰ σωφροσύνης: τὸ δὲ ἐκφράζειν τὰ γελοῖα ὅμοιόν ἐστι καὶ καλλωπίζειν πίθηκον.

Deinde deletur ab ornatu locutionis, & pro ridiculo miraculum efficitur. Veneres sane sunt cum modestia: ornare autem verbis ridicula simile est atque simiam expolire.

Sequitur Demetrius, quod dixerat confirmare volens: confirmat autem, docens

ipsum inscitia huius rei tractandæ contrarium efficere eius, quod cupit. Nam si quis studet verbis expolire ridiculum dictum, corrumpit labore illo suo, quod ornare vult: extinguitur enim illud propter nimium ornatum locutionis: & cum ridiculum esse debeat, immutata natura sua, efficitur miraculum quoddam. Miraculum autem (vt opinor) hic valet locus, qui merito propter elegātiam verborum. & omnem vndique eodem comportatum splendorem, admirationi omnibus, qui audiunt, aut legūnt est: neque enim putandum est idem valere hic θαῦμα & Latinum verbum ipsi par, quo vsus sum, quod valet apud Horatium illud de Homero prolatum. vt speciosa dehinc miracula promat. Antiphatem Scyllamq;. & quæ sequuntur. Nam uerbum hoc Græcum cum exprimere vellet Cicero reddidit portentum. in quo cōuenit ipsi cum Horatio, & si verbū diuersum est: in oratore enim inquit. Quin etiam quærit ab ipso, cum quidem eum beluam appellet, vtrum illa verba, an portēta sint. locus vero Aeschinis hic est. ταῦτα δὲ τινες ἐστὶν ὦ κίναδος ῥήματα, ἢ θαύματα. Sed antequam vlterius progrediar, libet suspicionem animi mei aperire: vereor enim ne prima in parte huius sententiæ macula sit legiq; debeat pro τινες: quod quam vim illic habeat non plane perspicio. τί ἂν siue τί ἐστιν: hæc enim magis conuenire videtur voluntati auctoris. Addit autem statim, vim contrarij ostendens. Lepores sanè ipsi cū verecundia ac modestia quadam sunt. significans (vt opinor) recipere venustam orationem ornatum ac splēdorem verborum: nec recipere tantum, sed etiam postulare: modicū tamen illum: hoc enim videtur nunc [illegible] appellasse. nisi aliquis putet hic quoq; auctorem sua magis propriaque ipsius notione hoc verbum usurpasse, quia qui lepidus ac venustus esse vult, abstinere se debet ab omni turpitudine verborum. Rediens autem statim ad vitium contrarij studij ostendendum, inquit. Expolire verò uerbis dicta ridicula: multumque studij in illis concinne exponendis ponere, simile est ac si quis simiam vestibus, atque omni alio cultu adhibito exornaret. nam vt apud Lucianum quoque est, simia semper erit simia, quamuis aureas habuerit notas, potiusque, quod significare voluit Demetrius, id uoluptatis quod ex turpitudine illius bestiæ capimus, illo pacto dissipatur.

Διὸ καὶ ἡ σαπφὼ περὶ μὲν κάλλους ᾄδουσα, καλλιεπής ἐστι καὶ ἡδεῖα: καὶ περὶ ἐρώτων δὲ καὶ ἀέρος. καὶ περὶ ἀλκυόνος, καὶ ἅπαν καλὸν ὄνομα ἐνύφανται αὐτῆς. τῇ ποιήσει: τὰ δὲ καὶ αὐτὴ εἰργάσατο.

Quare & Sappho de pulchritudine canens, vtitur verbis pulchris, & tota suauis est, & de cupidinibus vtique, & de aere, & de halcyone, & omne pulchrum nomen intextum est in ipsius poesi: non nulla autem & ipsa fabricata est.

Auctoritate quoque ingeniosæ ac disertæ mulieris Sapphonis idem cōfirmat, declarans hoc etiam ipsam vidisse, ac valde probasse. neque vllam aliam causam esse, nisi hanc, cur in poematibus suis de pulchritudine canens, pulchris verbis vtatur ac suauis omni oratione sit: & vt de forma preclara corporis loquēs, ita etiam de amoribus: de aere: de aue halcyone. Cū autem auem, elegātem sanè & varijs coloribus distinctam, halcyonem, materiam doceat aliquādo fuisse carminis huius mulieris, ita etiam existimādum est ipsam ornasse lusciniolam: & splendidissimis nominibus formam ipsius cantumq; descripsisse, quod sanè supra eximie fecisse Homerum, auctor hic noster significauit. Sophocles sanè in suis suauissimis cantibus non semel deprehenditur ipsam celebrasse, quod etiam memoriæ proditum est à ueteribus grammaticis. Nam, ut uerisimile est amasse hanc quoq; auem Sapphonem, ita intelligitur id uerum esse his ipsius uerbis; quæ legūtur apud Sudam. ἦρος ἄγγελος ἱμερόφωνος ἀηδών. in quibus etiam animaduertēdum est, nuntiam ueris lusciniolam lepidissimam poetri-

am appellare, quia ea tempestate redit ad nos, & tūc in primis suauiter grādioreq; voce canit, vt vidit quoq; Homerus. Aliquis vero fortasse putasset sororē ipsius, vt fabulæ ferunt, verius potuisse nunciā veris appellari, quod prouerbio aliquo modo continebatur. In epistola quoq;, quam illius nomine scripsit Ouidius, mentio lusciniolę fit; nec sine dignitate multa. quippe cū Dauliada alitem ipsam vocarit. Sed his nunc relictis, sequitur Demetrius. Et sanè omne formosum alicuius rei vocabulū, quod in consuetudine sit, intextū est in ipsius poesi. Vt enim supra narrauit Sophronem in mimos suos inseuisse omnia pæne prouerbia, ita nunc affirmat nullum elegans ac speciosum verbum abesse ab huius mulieris poesi. quia non minorē illa diligentiā adhibuerat in decerpendis vndiq; formosis quibusq; vocabulis vt expoliret opus suum, quàm Sophron fecerit in colligendis prouerbijs, vt risu impleret suos mimos, nec contenta fuit selectu hoc ipso Sappho. verum etiam non nulla noua vocabula ipsa fabricata est. Vsum vero hic apparet auctorē satis apte verbo translato, cū de Sapphone dixit, ipsam in sua poesi magna cum industria cuncta pæne pulchra nomina intexisse. Ciceronē quoq; eodem pacto cepisse Latinum hoc verbum ab eadem arte acceptum: atq; id quidem multis locis, constat. vno tamen exemplo tantum contentus ero: in epistola enim quadam ad Atticum inquit. Scis me antea aut orationes aut aliquid id genus solitum scribere, vt Varronem nusquā possem intexere. Sed Homerus quoque vidit similitudinem magnam harum rerum: &, vt suspicari licet primus ab ea arte ad par studium ostendendum suum vocabulū cōportauit: de Nestore enim loquens, orationeq; qua suadere volebat Agamemnoni, vt mitteret legatos ad Achillem, inquit. Τοῖς ὁ γέρων πάμπρωτος ὑφαίνειν ἤρχετο μῆτιν: quo modo etiam Cicero Latinum cepit, cum ait. Itaque iam retexo orationem meam: neque enim omnino eodem pacto vsurpauit Homerus tunc & Cicero vterq; suum verbum vt Phalereus hic, & superiore in exemplo Cicero. quod natum est à præpositione, quæ coniuncta ab ambobus illic est cum verbo.

Ἄλλως δὲ σκώπτει τὸν ἄγροικον νυμφίον, καὶ τὸν θυρωρὸν τὸν ἐν τοῖς γάμοις. εὐτελέστατα καὶ ἐν πεζοῖς ὀνόμασι μᾶλλον ἢ ἐν ποιητικοῖς, ὥστε αὐτῆς μᾶλλόν ἐστι τὰ ποιήματα ταῦτα διαλέγεσθαι ἢ ᾄδειν, οὐδ' ἂν ἁρμόσαι πρὸς τὸν χορὸν ἢ πρὸς τὴν λύραν, εἰ μή τις εἴη χορὸς διαλεκτικός.

Aliter autem irridet agrestem sponsum, & ianitorem qui versatur in nuptijs, valde humiliter et pedestribus potius nominibus quàm poeticis. quapropter magis licet hæc ipsius poemata loqui quàm canere: neque vllo pacto accommodare ad chorum, vel ad lyram, nisi sit aliquis chorus qui loquatur.

Vt quod ostendit perpetuo eam seruare tradidit, ita contra aliam rōnem ab ipsa adhiberi docet, ac valde quidē diuersam, in rebus humilib. atq; omni decore elegantiaq; carentibus cōmemorandis. tradens aliter eam tangere atq; irridere agrestem illum sponsum, & custodem ianuæ in nuptijs: id enim facere ipsam affirmat tenuissimis & abiectissimis verbis: & quæ potius conueniant prosæ orationi ac pedestri, quàm poeticæ granditati vllam in partem apta sint. Et verbum vnum è paucis, quæ illic leguntur: & res ipsa, quæ tangitur eodē loco, me hortatur, vt admoneam videri sumptum esse ex hoc ipso poemate exēplum illud quod posuit Maximus Tyrius, cum probare vellet in hoc etiam, vt in multis alijs, quæ sedulo ipse collegit, similē fuisse Sapphonem Socrati: cum enim ille irrideat formam & accubitum sophistæ, hanc etiam mulierē eodem consilio narrat ita cecinisse. Τίς δ' ἀγροιῶτιν ἐπεμμένα στολάν. quibus ex verbis perspicitur ipsam agresti vestitu quampiā ornare voluisse: finxisseq; ipsam aliquid rustice facere, vt merito contemni posset, ac spectaculo omnibus esse. cum igitur eruditus ille & grauis scriptor tantum studium posuerit, vt doceret hanc lepidissimi ingenij feminam, quod aliquis merito miraretur, ac primo re-

ſpueret,fuiſſe ſimulacrum quoddam vitæ,ac morum ſanctiſſimi viri, nactus occaſio nem hanc(facit enim non nihil ad locum,quem in manibus habemus,illuſtrandū) volui id quoque commemorare, quod ſi locus omnino idem non eſt,quin certe riſum mouere illa quoque ratione cogitarit Sappho,dubitandum non uidetur. Adiūgit etiam Demetrius. tanquam corollarium quoddam.Quare hæc ipſius poemata; poſteriora ſcilicet,inornata & vacua ab omni cultu, commodius aliquis in conuētu quopiam,quemadmodum illic familiaris ſermo haberi ſolet, recitaret,quàm caneret. neque poſſet vllo pacto ad chorum accommodare, ſiue lyram . niſi fortaſſe inquit, hoc enim excipit,eſſet chorus aliquis,coactaque multitudo loquentium non canentium: nec adhibitis modis voci ſeruientium .

Μάλιστα δὲ διαφέρουσι καὶ ἐκ τῆς προαιρέσεως: οὐ γὰρ ὅμοια προαιρεῖται ὁ εὐχάριστος καὶ ὁ γελωτοποιῶν: ἀλλ' ὁ μὲν, εὐφραίνειν: ὁ δὲ, γελασθῆναι, καὶ ἐκ τῶν ἐπακολουθούντων δὲ; τοῖς μὲν γὰρ, γέλως: τοῖς δὲ, ἔπαινος.

Maxime autem diſtant & ex voluntate: non enim ſimilia vult qui delectatur leporibus & qui riſum concitat, verum alter eorum oblectare: alter vero, rideri. Et à conſequētibus vtique: his enim,riſus comitatur,his vero, laus.

Adfert aliud diſcrimen,quo maxime diſcrepare inter ſe dicit ſuperiores res.nam præter ceteras differentias,quas poſuit,docet diſſentire etiā plurimum illas propoſito ac fine eorum,qui ipſis vtuntur:neque enim (inquit)eidē rei ſtuder,qui Veneres ac lepores orationis ſectatur, & qui riſum ſcurrilibus quibuſdam dictis mouet. verum eorum alter,oblectare animos eorum,qui audiūt,ac ſuauitate aſpergere honeſte vult: alter vero irrideri & contēptui eſſe non recuſat. εὐχάριστος valet hic venuſtiſſimus:& qui rectiſſime vtitur ijs ſuauitatibus ac leporibus,quæ vocantur à Græcis χάριτες,quarum fingendarum optimus magiſter habitus eſt Lyſias.vnde Cicero venuſtiſſimum ipſum appellauit. Sed etiā Halicarnaſſeus docet eum in hoc præcipue ornatu orationis conformando, præſtitiſſe ceteris oratoribus , atque iis deniq; omnibus,qui in dicendo,aut ſcribendo,laudis aliquid aliquando cōſecuti ſunt. Addit Phalereus,vt à fine diuerſo ipſę diſcrepant,ita etiam à conſequentibus eas inter ſe diſtare. nam ridiculis comitatur riſus, venuſtati autem orationis laus ac cōmendatio. audito enim dicto aliquo,qui præſentes adſunt , rident; Venuſtatem autem orationis, ac leporem homines probant, ac laude proſequuntur.

Καὶ ἐκ τόπου: ἔνθα μὲν γὰρ γέλωτος τέχναι καὶ χαρίτων, ἐν σατύρῳ καὶ ἐν κωμῳδίαις: τραγῳδία δὲ χάριτας μὲν παραλαμβάνει ἐν πολλοῖς: ὁ δὲ γέλως ἐχθρὸς τραγῳδίας: οὐδὲ γὰρ ἐπινοήσειεν ἄν τις τραγῳδίαν παίζουσαν. ἐπεὶ σάτυρον γράψει ἀντὶ τραγῳδίας.

Et ex loco, his enim riſus artes & leporum, in ſatyro & comœdijs, tragœdia autem Veneres quidem recipit in multis, riſus autem inimicus tragœdiæ, neque enim cogitaret aliquis tragœdiam ludentem. quia ſatyrum ſcribet pro tragœdia.

Adiungit etiā à loco illa inter ſe diſtare,docens vbi recte manet riſus, illic etiam ſedē habere lepores orationis ac veneres,ambabus enim rebus locum eſſe in ſatyro,& comœdiis,contra tamen non fieri,nec conuenti id,ut locus commodus uenuſtatum ac leporū,recipiat ſemper dicacitates,tragœdia enim inquit multis in parti-

bus assumit concinnitates leporesque orationis: risus vero tragœdiæ inimicus est: neque enim inquit mête concipere possumus tragœdiam ludêtem. quod siquis hoc stulte imperiteque conaretur, nne suo careret: ac scriberet satyrum non tragœdiam. Vnde poemata non nulla ac fabulæ, in quibus res quędam iocosæ commemorãtur, cum partes alias tristes habeant, δράματα σατυρικὰ vocantur. Cum autem plures huiuscemodi à veteribus tragicis scriptæ fuissent, vt memorię proditum est à grammaticis, cunctæ ferè illę uetustate: siue tristioribus moribus Græciæ extinctæ sunt. uestigium tamen illarum, nisi fallor, est Cyclops Euripidis, quæ sine dubio partes quasdam habet parum seueras, uel potius delicatas ac teneras: & in quibus sint & dicta & facta turpiuscula, quod personæ, quas illic inducit, requirebant.

Χρήσονται δ' ἄν ποτε καὶ οἱ φρόνιμοι γελοίοις πρός τε τοὺς καιρούς. οἷον ἐν ἑορταῖς, καὶ ἐν συμποσίοις.

Utentur autem aliquando, & prudentes ridiculis ad tempora quædam. ceu in festis diebus, & conuiuijs.

Cum acuta quædam dicta: eadem tamen parum verecunda, ac ridicula denique, scurrarum propria esse dixerit, docet honestos etiam ac moderatos homines aliquã do illis vsuros, cum occasionem nacti fuerint. locos autem ac tempora, quibus sine reprehensione facetijs illi vti possint, esse inquit ludos & conuiuia: concessu enim omnium tunc grauibus etiam personis licet iocari. Non sine causa igitur T. Liuius accusauit Philippum Macedonem, qui longe alio tempore facetus esse voluit: & cũ in magno conuentu grauium personarum, vbi deliberabatur de statu Græciæ: finemq; imponendo atroci bello, iocatus est in Phaneam legatum Aetolorum: valetudinemque oculorum ipsius: cum enim totam rem Liuius narrasset, addidit. Et erat dicacior natura quam regem decet, & ne inter seria quidem risu satis temperans. Sed fortasse Philippo ignosci posset quia id dixit lacessitus: violenter naque ipsum Phaneas dicentem interpellarat: & in illum vt in hominem stultum, & nullius consilij prior dixerat. Vsus verò tunc est Philippus uoce illa peruulgata ad eum comprimẽdum, cuius mẽtionem fecit Demetrius nõ semel in hoc libro. Sed etiam Antigonus rex ut hoc quoque addamus, profectò nõ alienum à loco, in quo de talibus sedulo præcipitur. in eadem hac voce iocatus est. qui tamen in se oculumq; suum, quẽ vnicum habebat, dixit, nõ in alium luscum: cum enim libellum à quopiam, qui postulabat aliquid, accepisset grandioribus litteris scriptum, inquit. ταῦτα μὲν καὶ τυφλῷ δῆλα. memoriæ proditum hoc est à Plutarcho in sympoliacis suis quæstionibus.

Καὶ ἐν ἐπιπλήξεσι δὲ πρὸς τοὺς τρυφερωτέρους ὡς ὁ τηλαύγης θύλακος, καὶ ἡ κράτητος ποιητική, καὶ φακῆς ἐγκώμιον. ἂν ἀναγνῷ τις ἐν τοῖς ἀσώτοις. τοιοῦτος δὲ ὡς τὸ πλέον, καὶ ὁ κυνικὸς τρόπος: τὰ γὰρ τοιαῦτα γελοῖα χρείας λαμβάνει τάξιν καὶ γνώμης.

Et in increpationibus aduersus delicatiores vt telauges thylacus, & Cratetis poetica, & lentis laudatio, si legerit aliquis ad luxuriosos. huiuscemodi autem est fere & cynica ratio: etenim huiuscemodi ridicula præcepti ordinem adsumunt, & sententiæ.

Sed etiam addit sine culpa idem fieri potest, cum illi increpant delicatos quospiã ac molles homines: & acutis uocibus ipsos vulnerant. ecu inquit. ὁ τηλαύγης θύλακος: quæ uox uidetur notasse improbitatem, & ingluuiem alicuius. siue id scriptum ali-

quod

quod fuit, quod huiuscemodi homines deditos gutturi, ac uētri uexaret. neq; enim quicquam de eo compertum habeo. θύλακον quandoque vocatum μισοφάγιον hominem, qui se ingurgitaret, cum proprie hoc uerbum saccum ualeat, certum est. nam in prouerbio etiam, quo impurus homo, & deditus iis seruilibus uoluptatibus, notatur, hoc ipsum significat. ἀνὴρ δὲ μοι ἀνεχθεὶς ὁ θύλακος. Anaxarchus etiā Democriteus, patiētissimus vir doloris: ac generosi in primis animi, cum torqueretur à Nicocreonte Cyprio dicens. πτίσσε πτίσσε τὸν Ἀναξάρχου θύλακον, ita corpus appellauit, tāquam vas animi: & illud quidem nō satis purum. Τηλαυγὲς uerò, quod verbum iūctū est, ac significat vulgo nitidus & longe fulgens, quam vim hic habeat non plane video. Nisi aliquis putet, si hoc epitheton est: ualetque quod ostendi, duobus his verbis notatum esse, aut certū aliquem, aut omnem hominem, qui, cum vilis res sit, si corpus spectes, & tanquam saccus quidam sordium plenus. vt nos quoque, cum ostendere volumus humanæ naturę tenuitatem, rem augentes, loqui consueuimus. idem tamen valde cōptus sit, & ita deniq; expolitus, vt nitor ille longe conspiciatur. Idem verò videtur viri etiam nomen fuisse. nam dialogum Aeschinis Socratici ita appellatum esse constat, prodente hoc memoriæ Laertio. fortasse igitur sermonē illum intellexit Demetrius, quo Aeschines seuerus homo: professusque ex optima disciplina, maledixisset illi: & in alijs etiam turpibus notis hācei inussisset. Cratetis enim & ipsius grauis philosophi: & qui acerbissimo odio prosequeretur improbos, poetica qualis fuerit, intelligitur testimonio eiusdem eruditi, & accurati scriptoris, qui de hoc diligēter scripsit in vita ipsius. Sed Demetrius etiam multo infra hoc declarat, posito exemplo ipsius, quo immutatis nō nullis verbis, locum Homeri ad aliam sententiam traduxit. Nam quod sequitur hic. Et lentis laudationem, si quis orationem eam legerit in conuentu hominum luxuriosorum, existimari debet sophistam aliquem tenuem illum ac vilem cibū ornasse: & summis laudibus in cælum tulisse, vt etiam Lælius ille sapiens Lucilij carmine celebratus est, qui lapathum laudaret: & exquisitissimis dapibus anteponeret. illam igitur affirmat Demetrius laudationē vim accusationis habituram, si quis ad intemperantes homines: & qui epulas suauissimas sectantur, illam recitarit: illi enim tacite ita insimulabuntur, potuerunt etiam in ea esse aculei quidam in eos, qui cōtrariam vitam sequerētur, & omnia cōsumerent in sumptuosis dapibus comparandis. Adiungit autem Demetrius huiusce modi etiam ferè esse Cynicam rationem, & hanc viam ipsos plerunque tenere solitos in coercēdis libidinibus: castigandisque vitijs improborum, duce atque auctore huius rationis Diogene, quem constat testimonio Laertii, plurimas eius huiuscemodi uoces referentis, crebro ita delicatos adolescentes accusasse. Cur autem tantopere probauerint Cynici philosophi hunc modum agendi declarat, dicens. Huiuscemodi enim facetiæ, & acuta dicta uicem subeunt admonitionis ac sententiæ: funguntur q; officio illarum. quid autem γνώμη Græci appellarint constat. cum Aristoteles etiam vim huius nominis: notionemque explicarit. nam χρείας ijdem aliquādo vocabant præceptum aliquod ad vitam conformandam. unde plures auctores sedulo χρείας collegerunt, atque hoc titulo libros suos inscripserunt, vt testantur veteres grammatici. in ijs autem fuere, qui materiam eam ceperint, & Hecaton & Metrocles. Theon autem sophistes, qui suo in libello, quem scripsit de ratione declamandi, sedulo de ipsa disseruit, ita χρείαν definiuit. χρεία est breue enuntiatum vel factū, quod subtiliter refertur ad certam aliquam personam, aut rem, quæ similitudinem aliquam habeat cum persona. nam quod statim auctor hic noster addit, vt rei similis, καὶ γνώμῃ. ille quòque testatur propinqua esse χρείαν. & γνώμην. & ἀπόφθεγμα, quarum etiam rerum quæ uis sit, declarat, naturamque ipsarum euoluit.

Ἔστι δὲ καὶ τοῦ ἤθους τις ἔμφασις ἐκ τῶν γελοίων, καὶ ἢ παιγνίας ἢ ἀκολασίας. ὡς καὶ τὸν οἶνον τὸν προχυθέντα ἐπιχέων τὰ ἀπόλαυσα αἰτιδίνεως: ἡ γὰρ αἰτίασις, ἢ περὶ τὰ ὀνόματα, καὶ ἡ φροντὶς, ἐμφαίνει τινὰ ψυχρότητα ἤθους καὶ ἀπαγωγίαν.

Est autem & morum quadam declaratio ex ridiculis, & vel lusionis, vel intemperantiæ. veluti qui vinum fusum cohibuit τὰ σπήλαια αὐτὶ οἰνέως: oppositio enim quæ in nominibus existit, & cura, declarat quoddam frigus morum & animum incultum.

Docet nunc Demetrius hoc etiã boni in se habere sales, & acuta dicta, quod auxilio ipsorum intelliguntur mores, & naturæ personarum: & quasi in cõspectu nostro constituitur, sint ne illi homines festiui ingenij, an cõtrà rudes & agrestes, siue intemperantes, aut alius cuiusuis indolis. Statim autem dicto cuiusdam confirmat verum esse, quod tradidit, perspici scilicet naturam & indolem mortalium hac etiã ratione. dixit enim ille, cum vinum fusum cohibuisset, spelæa pro œneo. singula verò verba, vt hic leguntur expressi, quia vim huius vocis non penitus perceptã habeo: nec video quæ sit insulsitas ipsius. in superioribus prætèrea verbis hæreo, si peruulgata, receptaq; lectio tenetur: neq; enim ἀκολασία contrarium antecedenris verbi est, vt ratio postulare videbatur: & tamẽ in omnibus, non excusis modo, verum etiã scriptis, vno excepto, illo modo legi animaduerti, qui habet. ἡ ἀναπλασίας pro, ἡ ἀκολασίας. quod cum diligẽter attendissem, non omnino mihi displicere incœpit. vt ἀναπλασίαν fortasse auctor vocarit, naturam rudẽ, expertemq; huius concinnitatis, & quæ subacta demum, conformataq; non sit. vt contra εὔπλαστος appellatur politus homo, & qui nullo negotio in eam formam, quam quisque vult, fingitur & cõuertitur. Eo minus autem ab illa auersus fui, quia verbum illud ita cõformatum est, vt id, quod infra ab ipso vsurpatur, ac valet nulla instructum arte animum. An minime oportet alterum hoc verbum, quod mores certos quosdam & naturam significat, ostendere indolem contrariã antecedenti, & esse oppositum priori? sed tantum indolẽ aliquam notare: cum enim indicio vocum harum facetarum affirmet cognosci naturas, videtur debuisse plures indoles appellare, non vnam tantum, & eã quę ipsi repugnat: quæ aliquo modo, nisi etiam ipsam nominasset, intelligebatur. Insulsum verò esse dictũ illud & ab impolito ingenio profectum, declarare volens Demetrius ait: Studium enim illud multum aliud pro alio ponẽdi, quod illic adhibitum est, & cura ingens, præ se fert quoddam morum ac naturæ frigus: animumque demum nulla ingenua disciplina ornatum: ἀπαιδαγωγία enim de eo dicitur, qui nullam ingenuã institutionem nactus est: in dicto autem, quod exploditur, σπήλαια valere antra notum est: eodemq; sensu vsurpari Gręcum hoc verbum à Virgilio. nã nomine illo viri, quod in eadẽ est: obscure etiam significatur vinum, cum οἶνος Græco sermone ipsum appelletur. vnde nõ defuerunt qui ab Oeneo vinum vocatum ludẽtes dixerint, quod notauit Athenæus, vt legitur in epitome II. libri. Citat autẽ ille Nicandrum Colophonium, & Melanippidem Milesiũ. sed alio etiam loco in alio viri nomine, cuius prima pars vinum itidem refert, docet comicum poetã lusisse: inquit enim. Νικόχαρις γοῦν ἐν Ἀμυμώνῃ, πρὸς τοὔνομα παίζων, ἔφη. οἰνόμαος οὗτος χαῖρε καὶ δύο κἀγώ τι καὶ συμπότια γενοίμεθα. Animaduertendum etiam, aliter videri hic sumptum esse ἀντίθεσις ac vulgo à magistris dicendi hoc nomẽ capiatur: neq; enim significabat hic (vt opinor) verbũ verbo oppositum: ornatumq; hunc orationis ceu pacem bello: mortem vitæ: & infinita alia huiuscemodi, sed (nisi fallor) aliud pro alio sumptum. quod fit in omnibus suis similitudinibus, quas vocat εἰκασίας. vnde infra in eadẽ re appellãda, eodem nomine vtitur: certius autem est hoc ipsum, quod dixi hoc nomine significari. illos verò, qui huiuscemodi imaginibus vtuntur, relicta re, quam ostendere volunt, aliã loco illius ponere manifestum est. varietas autem huius notionis proficiscitur à particula ἀντί: hic enim valet ipsa pro, & loco illius, illic verò contra & è regione. vtrunque autem valere ἀντί pueri etiam nouerunt. Hæc mihi in mentem venerunt, cupido lucis aliquid huic loco, sane obscuro, adferendi. quod si vox illa plane intelligeretur: certique omnino essemus de notione ipsius, facilius (vt puto) reliquis malis, si vlla restarent, medicina fieret. Nunc autẽ quid amicus meus excogitarit

gitarit: studiosus eiusdem laudis, cōmemorare libet: neque enim arbitror me rem ingratam illi facturum, cum ardeat & ipse desiderio veteres scriptores purgādi, & quacūque re possit studiosis ipsorum opem ferat. Existimat igitur ipse maculam in his verbis subesse: ac pro τὸ σφαλμα legi debere τὸν πηλὸν. nā Peleum & Oeneum reges fuisse notum est: nec non vinum terra pulnereq; inquinatū appellari à Græcis πηλόν. ad quod etiā nomen allusisse putat eum, qui vocem illam, vt Demetrio videtur, ineptam ac frigidam edidit: & ita denique frigidam, vt indicet rusticam naturā illam esse, vnde profecta est. Nec tamen secutus tantum ille cōiecturam in hoc est, verum etiam testimonium aliquo modo Eustathij, eandem pene vocem recitantis, cuiusdam, qui cauponem notare voluit, solitum, vt est id hominum genus, vinum adulterare, ac pro mero fæcem vendere. Verba illius grammatici sunt. Ἡ δὲ παλαιὰ κατ' οἶνον εἰκασία ... καὶ λόγον δοῦναι ... ὡς καὶ τὸν τρυγίαν ... ἀστεῖος ... τὸν οἶνον πηλόν. quam sanè vocē ipse infra diligenter explicat. nam quod ipsi ualde lepida & faceta visa est, quam tamen noster hic prudens scriptor exagitat, nasci potuit, quia nō posset grammaticus ille uere existimare de his rebus. Sed alia quoque restant, quæ molesta adhuc sunt, ac declarant, non omnino purgatum esse hunc locum: nec tamen nō lux quā prætulit interpres ille Homericus ad tenebras has pellendas, vtilis fuit. Dignus sane est ob plurimas animi sui dotes, qui maiore de causa celebretur Michael Sophianus princeps huius animaduersionis, ut amori tamē quo magno ac iusto ipsum prosequor satisfacerem, uolui ipsum contra, ac primo facere institueram appellare: est enim ille ut facile omnes, qui cōsuetudine aliqua ipsius usi sunt, cognoscere potuerunt, simulacrum quoddam & effigies ueteris Græciæ. quod cum uere de illo protulerim, satis multa mihi uideor de doctrina ipsius, ingenio, probitate, morumque suauitate prædicasse, qui tamen non meliore ulla in rebus suis quàm uniuersa natio, lumen quondam ac decus omnium nationum, condicione vtitur, præterquam quod priuatim ille grauibus fortunę iniurijs conflictatus est. adeo hęc tēpora auara sunt, ac uirtuti prorsus inimica.

Περὶ δὲ σκωμμάτων μὲν, ἔοικεν εἰκασία τίς ἐστιν: ἡ γὰρ ἀντίθεσις ἀστεῖον τέλος. χρῶνται δὲ ταῖς τοιαύταις εἰκασίαις. ὡς Αἰγυπτία κληματίς, μακρὸν καὶ μέλανα. καὶ τὸ Θαλάσσιον πρόβατον, τὸν μωρὸν τὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ. Ταῖς μὲν τοιαύταις χρῶνται. εἰ δὲ μὴ, φευξόμεθα τὰ σκώμματα ὥσπερ λοιδορίαν.

De dictis quidem, tanquam imago quædam est: oppositio enim faceta. vtentur autem huiusce modi imaginibus, vt Aegyptia clematis, longum et atrum hominem. & Marina ouis, stultum in mari. huiuscemodi quidem vtentur: sin autem, fugiemus dicta tanquam conuicia.

Naturam nunc, uimq; facetiarum illarum explicat, quę lędunt existimationem alicuius: indeq; à Græcis σκώμματα nominantur: docetque quomodo aliquis recte ipsis utatur. nam nisi ueram illarum rationē teneat, labi posset, & pro vrbano scurra conuiciatorq; haberi. inquit igitur, quod ad σκώμματα pertinet idest maledictiones, σκῶμμα esse quasi imaginem ac similitudinem quampiam, idest speciē non paruam habere imaginis. cuius rei rationē reddit, dicens quod in ea uoce, uitium alicuius rei ostendente, nō ipsa res, quę carpitur & extenuatur, sed alia pro ipsa posita sit, (hoc enim arbitror ualere hic ἀντίθεσιν. de quo supra disputaui) id esse lepidum, ac facetum. ἀστεῖον uerò significare iocosum ac facetum apertum est. Statim autem Demetrius docet, qui sit uerus usus illarum, hoc pacto. Vtentur autē huiuscemodi imaginibus, intelligēs qui culpam fugere uolunt, neque enim omnes usurpari sine uitio reprehensioneq; possunt. ceu inquit clematis Ægyptia, qua uoce nota-

tus

tus est, vt ipse declarat, procerus & ater homo. vt memoriç autem prodidit Laertius, Zenon Cytieus ita appellatus est à quopiam, cum tenuis esset, statura corporis procera: idemque atri coloris foret: nam clematidem Ægyptiam; stirpis genus huiusce modi esse, qui de ijs, quæ oriuntur è terra, ac de simplicibus medicamentis scripserunt, tradidere. Citat etiam Demetrius nomen cuiusdam, qui stultum hominem dixerat esse marinam ouem. in cuius rei expositione videndum est, an verba illa, τοῖς ἐν τῷ θαλάσσῃ, iaceant: declaratioque quondam fuerint superioris nominis θαλάσσιον, ut putoque postea temere ab imperitis librarijs in cõtextum uerborum auctoris recepta sint. nisi forte ille stultum aliquem, qui assidue nauigaret, aut aliqua ratione degeret in mari, notare uoluit. Horatius in altercatione Sarmenti & Cicerri, quam diligenter exposuit, declarauit crebro vti solere, qui risum mouere uolunt, imaginibus ait enim. prior Sarmentus. equi te Esse feri similem dico. ridemus. & infra. Pastorem saltaret vti Cyclopa rogabat. Nõ illi larua, aut tragicis opus esse cothurnis: declarat enim his quoque verbis similem esse Cicerrum Cyclopi. Possem etiam nullo negotio plurimas huiuscemodi acutas uoces referre. in quibus, lacessentibus aliquibus dolorem, imago, similitudoque est. vt cum Diogenes diuitem hominem: eundemque bonarum artium rudem, vocauit, ouem aureum vellus habentem. Theodorus etiam Gadareus, magister dicẽdi, sæuum ingenium Ti. Claudij, qui postea Romæ imperauit, mature à se perspectũ, imagine notauit. uocare enim ipsum solitus est πηλὸν αἵματι πεφυρμένον, vt memoriæ mandauit Suetonius. quin autem illa similis sit his, quas ponit Demetrius, dubitari non potest. Sequitur autem. Huiuscemodi sane scommasi poterunt vti, politi scilicet & honesti homines. Sin autem huius generis excogitare: afferreque nequibimus, temperabimus nobis ab ipsis, fugiemusque scommata tanquam conuicia, ac petulantes voces. Cicero quoque videtur ita diuisisse maledictionem: unde supra σκῶμμα maledictionem reddidi: pro M. Cœlio enim ita de omni illa re disseruit: Maledictio autem nihil habet propositi præter contumeliam. quæ, si petulantius iactatur, conuicium: si facetius, vrbanitas nominatur. nam quod inquit ille finem omnis maledictionis esse contumeliam, nõ dissentit ab Aristotele. qui in 2. libro de arte dicendi, definiens εὐτραπελίαν, dixit eam esse πεπαιδευμένην ὕβριν, cum contumelia igitur facetius iactatur, est ea, quam Aristoteles uocauit πεπαιδευμένην quasi moderatam & ita instructam ut leuiter pungat, inurit nanque dolorem aliquem etiam urbanitas.

Ποιεῖ δὲ εὔχαριν τὴν ἑρμηνείαν καὶ τὰ λεγόμενα καλὰ ὀνόματα. ὡρίσατο δ' αὐτὰ Θεόφραστος οὕτως. κάλλος ὀνόματός ἐστι τὸ πρὸς τὴν ἀκοὴν ἢ πρὸς τὴν ὄψιν ἡδύ, ἢ τὸ τῇ διανοίᾳ ἔντιμον.

Efficiunt autem lepidum genus orationis, & ea quæ dicuntur pulchra vocabula: definit autem ipsa Theophrastus sic. Pulchritudo nominis est quod ad auditum, vel aspectum iucundum est, vel quod est sententia honestum.

Ostendit aliam rationem, qua uenusta oratio, plenaque leporum fiat: docet enim multum etiam valere ad ipsam talem efficiendam nomina, quæ pulchra vocantur, illa autem ne fallere possint: omnisque eorum uis plane intelligatur, adfert definitionem Theophrasti, qui diligẽter explicauit, in quibus rebus posita sit pulchritudo hęc, inquit enim. Pulchritudo nominis est id, quod ad aures, aut ad oculos iucundum venit. siue id quod ad notionem intellectumque honestum est: ac plenum dignitatis: quod igitur uoluptate quapiam afficit sensus illos, siue animo indicat honorem in se habere, id καλὸν appellari dicit à Græcis; & eadem ratione dici potest pulchrũ à Latinis. In exprimẽda autem definitione illa pro sensibus, quos nominauit Demetrius, instrumenta ipsorum posui. Dionysius quoque Halicarnasseus meminit huius

ius definitionis eum scriberet de arte dicendi, narrans de illis rebus disputatum etiã esse à Theophrasto in iis, quæ præcepit περὶ λέξεως (hunc enim titulum fuisse eius operis declarat) tradensque definisse illum, quæ nomina natura pulchra forent, ex quorum constructione efficeretur pulchra & ampla locutio. Sed eodem etiam loco affirmat explanasse illum, quę nomina pusilla & humilia essent. Quin etiam in Lysię vita idem operis illius doctissimi ac politissimi viri mentionem fecit. Hermogenes præterea, cũ de cura, quę ponitur in oratione & pulchritudine ipsius, disputaret, significauit quæ pulchra sint nomina. quo loco etiam docuit vocabula quædam parua, & quę paucis syllabis constarent, præseferre diligentiam nõ paruam ac pulchritudinem, nam, in quo magis conuenit ipsi cum iudicio Phalerei, alio loco testatus est, cuncta, quæ alicui sensui possunt esse iucunda, eadem eum dicuntur efficere voluptatem. quare necessario etiam verba, quæ ipsa ostendunt sunt iucunda, cum verba sint notæ rerum.

Πρὸς μὲν τὴν ὄψιν ἡδέα τὰ τοιαῦτα. Ροδόχροον. Ἀνθοφόρου χρόας· ὅσα γὰρ ὁρᾶται ἡδέως, ταῦτα καὶ λεγόμενα καλά ἐστι, πρὸς δὲ τὴν ἀκοήν. Καλλίστρατος, Ἀννοῶν· ἔτι γὰρ τῶν λάμβδα σύγκρουσις ἠχῶδές τι ἔχει, καὶ ἡ τῶν νῦ γραμμάτων.

Ad aspectum autem, iucunda huiuscemodi sunt, ῥοδόχροον, ἀνθοφόρου χρόας: *quæcunque enim iucundè videntur, hæc & cum dicuntur pulchra sunt. Ad auditum autem.* Καλλίστρατος, Ἀννοῶν: *concursus enim eorum* λλ. *sonorum quiddam habet, & ille etiam* νν. *litterarum.*

Exemplis Demetrius, quod Theophrastus præceperat illustrare volens. ait. ad aspectum oculosque iucunda esse & hæc & alia talia nomina. ῥοδόχροον. ἀνθοφόρου χρόας. Quin autem cum prius iunctum verbum audimus, voluptatem quandam sentiamus dubitandum nõ est. quæ voluptas inde nascitur quia recordamur pulchritudinem rosæ, quæ visa oculos nostros mirifice oblectat: eadem ratio est posterioris exempli. nam flores etiam tanquam oculis nostris repræsentati suauitatem quandam gignunt. hac autem ipsa de causa, quam dixi, aspectu iucunda esse illa verba docens Demetrius inquit. Quæcunque enim cum suauitate quadam cernuntur, hæc etiam cum proferuntur pulcritudinem habent, pulchraque, quæ id faciunt, verba recte vocantur. Transit post hęc ad alterum genus pulchrorum verborum dicens. Ad aures autem pulchra scilicet sunt Καλλίστρατος. ἀννοῶν. statimque vnde fluat voluptas, quę tantum gratiæ adfert illis nominibus, ostendens, ait. Cõcursus enim ille duorum λάμβδα habet in se quiddam sonorum. quod pertinet ad antecedens verbum: eodemque pacto concursio duarũm litterarum & ipsarum suauium, quę fit in consequente voce. Cum vero singulis nominibus constent duo hæc exempla, in quibusdam calamo exaratis libris ambo illa immutata sunt. posterius tamẽ multo magis variatum. nam quod facit ad prius, in uno tantum pro Καλλίστρατος, inueni Κτησίας. qui etiam consequentem vocem αἰνῶν habet. ceterorum quidam αἰνῶν legunt: alii vero αἰνοῦν. in omnibus sane manet cõcursus ille ex iisdem liquidis elemẽtis ac sine vlla molestia influentibus in aures. Dionysius tamen Halicarnasseus palmam in hoc dat litteræ λ: ipsamque putat reliquas semiuocales dulcedine superare. quare concursus qui inde fit suauior & ipse est. Non est autem exploratum, an duo hæc verba sumpserit auctor, nulla re inter se coniuncta, vt ei quod probare volebat accommodata. siue apud aliquem scriptorem continentia.

Καὶ ὅλως διὰ τὴν εὐφημίαν φιλοῦσι οἱ Ἀττικοί, Δημοσθένην λέγοντες καὶ Σωκράτην. τῇ διαξίᾳ δὲ σχῆμα τὰ τοιαῦτά ἐστιν. οἷον τὸ Ἀρχαῖοι, ἀντὶ τοῦ παλαιοὶ ἐντιμότεροι· οἱ γὰρ ἀρχαῖοι ἄνδρες ἐντιμότεροι.

Λεῖον μὲν οὖν ἐστιν ὄνομα, τὸ διὰ φωνηέντων ἢ πάντων ἢ διὰ πλειόνων, οἷον Αἴας· τραχὺ δὲ, οἷον Βέβρωκε. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ τραχὺ ὄνομα κατὰ μίμησιν ἐξενήνεκται ἑαυτοῦ. εὐπαγὲς δὲ ἐπαμφοτερίζον, καὶ μεμιγμένον ἴσως τοῖς γράμμασι.

Leue igitur nomen est, quod per vocales aut omnes aut plures editur, vt Αἴας: asperum autem, vt Βέβρωκε. & ipsum vtique hoc asperum nomen imitatione sui ipsius prolatum. Compactum autem anceps, & mixtum aequaliter litteris.

Superioribus quattuor nominum differentiis demonstratis, explicat diligenter Demetrius cur ita singula vocata sint: leueque verbũ esse inquit, quod ex litteris vocalibus, siue totum, siue magna ex parte conflatum sit, vt Αἴας in quo extrema tantum littera consonans est. nam supra, vbi de concursu vocalium disputauit nomina aliqua cunctas habere litteras vocales indicauit vt Αἰαίη. exemplo autẽ declarare volens, quod nomen asperum appellatum sit, vtitur hoc verbo βέβρωκε: in eo nanque plures sunt consonantes, quàm vocales, & illæ quoque huiuscemodi, vt molestum sonum habeant. Cicero quoque in Oratore, idem vitium non in vno verbo, sed in compositione plurium verborum, ostendere volens, hunc versum ponderauit. Frugifera & ferta arua Asiç tenet. dixitque illum inquinatum esse, quia sit insuauissima littera infinitus sed fortasse etiam idem versus aliquid asperitatis traxit à pluribus illis & valde sonantibus concursibus vocalium, quos in se habet. infinitum vero ipsum in eo vitio Cicero vocat, quia sine modo vllo, terminoque iusto ipsa illic posita est. hoc autem addidi, vt errorem refellerem quorundam, qui emendare locum volentes: qui nulla correctione egebat: & pro infinitus, finitus excudentes, ipsum deprauarunt. Sed cum infra etiam idem vitium asperitatemque in verbis, cuiusmodi sit exemplis duobus demonstret, in posteriore illorum excusi omnes libri mendum continent. quod mendum, cũ semper illa sedulo ex antiquis auctorib. tollenda sint, magis tamen illic molestum est quia in eo potissimum, quod deprauatum est, exemplum manet. totus locus est: integrum enim illum hic ponam, cum seruiat etiam consilio Phalerei, eiq; quod ipse probare nunc vult. Imo vero ista sequamur, asperitatemq; fugiamus. Habeo istam ego perterricrepam. idemq; . Versutiloquax malitia: ita enim legendum est, non versutiloquas malitias, vt testimonio etiam Nonii Marcelli cognoscitur. Plenius autẽ eodem loco vsum fuisse Ciceronem in III. libro de oratore, vbi de verbis factis disserit, notum est. Addit superioribus Demetrius illud ipsum, asperum & insuaue nomen ad imitationem sui prolatum esse, intelligens illo significari rem sæuam ac trucem. transitq; ad tertium genus explicandum, quod εὐπαγὲς vocauit, dicens illud esse, quod vtriusque particeps est, in neutram penitus partem inclinans: declarans autem (vt opinor) quid valeat ἐπαμφοτερίζον inquit, & mixtum æqualiter temperatumque litteris id est, quarum partim leues sunt: partim asperæ.

Τὸ δὲ ὀγκηρὸν ἐν τρισὶν, πλάτει, μήκει, πλάσματι. οἷον, Βρονταὶ, ἀντὶ τοῦ βροντή· καὶ γὰρ τραχύτητα ἐκ τῆς προτέρας συλλαβῆς ἔχει καὶ ἐκ τῆς δευτέρας μῆκος μὲν διὰ τὴν μακρὰν· πλατύτητα δὲ, διὰ τὸν δωρισμόν· πλατεῖα λαλοῦσι γὰρ πάντα οἱ Δωριεῖς.

Tumidum autem in tribus, latitudine, longitudine, fictione. ceu, βροντὰ, pro βροντὴ: etenim asperitatem ex priore syllaba habet, & ex secunda. longitudinem quidem propter productam: latitudinem autem, propter con-

suetudinem Dorum; lata enim omnia loquuntur Dores.

Tumidum, quod quartum posuerat, tribus in rebus manere dicit, quas enumerat: latitudinem enim, & longitudinem, & fictionem (ita enim reddo πλάσμα) efficere ait verbum ἐγκεῖσθαι. Huiuscemodi autem esse inquit βροντά dicere pro βροντή, cuius rei rationem reddit hoc pacto. habet nanque hoc nomen in se asperitatem, natā & à priore syllaba, & a posteriore. Quomodo autē illa inde proficiscatur docet, tradens quod prolixitatis in ea est, ob syllabam longam ipsam habere: latitudinē: verò illam ob proprietatem Dorici sermonis: consuetudinem enim esse eius gentis vt omnia lata pronuntient. hunc autē morem fuisse Dorum perspicitur ex eclogis Theocriti, apud quem etiā in xv. idillio quidam mulieres duas Syracusanas, quæ Alexandriæ sacra Adonidis vna cum incolis eius telluris celebrabant, accusans, hoc notat, affirmans ipsas cuncta verba dilatare: cum enim incidisset in illas inter viā, ostensus eo sermone, nec ipsarum loquacitatem ferre amplius potēs, ita ipsas increpuit, παύσασθ' ὦ δύστανοι ἀνάνυτα κωτίλλοισαι τρυγόνες ἐκκναισεῦντι πλατυάσδοισαι ἅπαντα. unde statim altera illarum ipsum improbe facere affirmat: se vero dignas non esse, quæ eo nomine insimulentur; docens, inquit, Licere Doriensibus suo, ac proprio illius gentis sermone vti. Cicero quoque videtur de hoc vitio disseruisse in Bruto. cum inquit, Cotta quoque se valde dilatandis litteris à similitudine Græcæ locutionis abstraxerat: sonabatque, contrarium Catulo, subagreste quiddam: planeque subrusticum. Sed etiam in II. & in III. libro de oratore, vt Hermogenes quoque in primo segmento de formis orationis, capite περὶ σεμνότητος.

Διόπερ οὐδὲ ἐκωμῴδουν δωρίζοντες, ἀλλὰ πικρῶς ἠττίκιζον· ἡ γὰρ ἀττικὴ γλῶσσα συνεστραμμένον τι ἔχει καὶ δημοτικὸν, καὶ ταῖς τοιαύταις εὐτραπελίαις πρέπον. Ταῦτα μὲν δὴ παρατεχνολογήσθω ἄλλως, τῶν δὲ εἰρημένων ὀνομάτων τὰ λεῖα μόνα ληπτέον, ὡς γλαφυρότητι ἔχοντα.

Quare neque cum aliquos notabant vtebātur Dorico sermone, sed amarè atticissabant; lingua enim Attica rotundum quiddam habet & populare, & huiuscemodi vrbanitatibus aptum. hæc sane præter institutum prolata sint. è dictis autem nominibus leuia sola sumendum, vt elegans quiddam habentia.

Adiungit Demetrius tanquam corollarium quoddam, tradens hinc natum esse, vt qui dicerent in aliquos ac vitia eorū acutis vocibus tangerent, nō vterentur Dorico sermone, sed Atticismum sectarentur: proprietatemque eius sermonis exprimerent, in notis inurendis ijs, quos probris omnibus maledictisq; vexare volebant, Causam autē adferens eius instituti inquit. Attica enim lingua habet in se rotundum quiddam, ac contortum: idemque commune ac populare, nec remotum vllo modo à consuetudine multorum. illud verò esse inquit accōmodatum huiuscemodi salibus atque vrbanitatibus. quod, quāuis dubia res non sit, significauit etiam Cicero in epistola ad Pætum ijs verbis, Accedunt non Attici, sed salsiores quàm illi Atticorum, Romani veteres atque vrbani sales. Vt tamen hoc verum esse exploratum est, ita nō sine causa de altero illo ambigeret quispiam, cum traditum sit Siculos valde facetos fuisse, & multa acute dicere solitos, qui Dores erāt & ea lingua vtebantur. vnde cognoscitur non fuisse illam penitus alienam ab hac ratione tangendi verbis aliquos atq; vrbane vexandi. Sed etiam prodita memoriæ sunt multa breuiter commodeq; dicta Spartiatarum, quæ si γελοῖα non sunt, non omnino tamen ab illis remota sunt. vt videatur vbi tanta cum laude manent hæc prudenter pronūtiata,

illic

illic etiam locum habere facetè dicta. Nec tamen arbitror valere hic κωμῳδῶν comœdiam scribebant: nam & si Athenienses multi illi poemati incubuerant, omnesque flores ac lepores eius sermonis illic captauerāt, prima tamē sua origine illa fluxit è Doricis nationibus, vt testatus quoq; est Aristoteles; illaq; ipsa gens plurimis argumētis sibi asciscebat inuētionē huius lepidi poematis. Quod igitur dixit Demetrius de institutis eorum hominum, qui tenebantur eo studio facete semper aliquid dicendi: vt ipse etiam significat, arbitror prolatum fuisse, quia illo modo potissimū id recte, & cum summa laude fiebat. In extremo autem quasi se purgans Demetrius addit, concedi sibi oportere, vt prǽter finem ac propositum suum de his rebus subtiliter disputarit: nam necessariam omnino hic nō fuisse accuratam illam nominum animaduersionem, quam musici viderunt, declarat quod inquit ex omnibus iam dictis nominibus sumenda solum esse, quæ λεῖα idest lenia: expertiaq; omnis asperitatis vocauit, tanquam in se elegans quiddam concinnumque habentia. Nolo autem omittere, quin indicem scrupulum, qui in animo residet; cum enim supra dixerit orationem tumidam, & inflatam tribus rebus excitari: extremamq; earum posuerit, quam appellat πλάσμα, explicatis diligenter duabus idest latitudine, & longitudine, reliquit tertiam: nec verbum vllum fecit de fictione hac, nisi mendum aliquod hic subest. vt suspicor: id enim alienum mihi videtur à tam accurato scriptore. Aut certe quod pertinet ad πλάσμα, inclusum est in primis illis verbis, quibus exemplum explicuit. nam aliter dubitationem gignere potuit, cur illic de nominum asperitate rursus egerit, quam supra iam suo loco accurate tradiderat.

Γίνεται δὲ καὶ ἐκ συνθέσεως τὸ γλαφυρόν. ἔστι μὲν οὖν οὐ ῥᾴδιον περὶ τοῦ τρόπου τοῦ τοιοῦδε εἰπεῖν: οὐδὲ γὰρ τῶν πρὶν εἴρηταί τινι περὶ γλαφυρᾶς συνθέσεως: κατὰ τὸ δυνατὸν δὲ ὅμως πειρατέον λέγειν.

Nascitur autem, & ex compositione elegans. non est sane procliue de huiuscemodi modo disputare: neque enim quicquam traditum est à superioribus de eleganti compositione: pro viribus tamen conandum est dicere.

Confirmata pulchritudine nominum, quā etiam multum valere dixerat ad leporem veneremq; aspergendam orationi, docet acquiri quoque illi elegātiæ non parū, ac concinnitatis ex structura quadam, compositioneq; verborum apta. Sed quia hoc explicare arduum putat, antequam quicquam tradere de ipsa conetur, difficultatem hanc aperit, vt si plene rē explanare non potuerit, veniam imperret. in difficili autem rem esse dicit, quia veterum scriptorū nullus quicquam tradiderit de venustate orationis, quæ nascitur ex polita excultaq; nominum constructione. pollicetur tamen se pro viribus hoc facturum, atque ita rem aggreditur. timide tamē vt de re obscura & incerta agens. Multo sane antea, vt notum est, accurate egerat Phalereus de numerosa oratione, cū scilicet notam dicendi amplam explicaret: vt enim illa alijs non nullis rationibus conficitur, ita etiā certa quadam constructione verborum. Sed in ea re tradēda habebat duces, & principes doctissimos viros, ad quorum auctoritatem iudiciumq; se conferre potuit, vt Aristotelem, Theophrastum, in hac autē quæ profecto non eadem est, & si similitudinis aliquid cum ipsa habet. (constedere enim nunc vult proficisci etiam elegantiæ aliquid ac concinnitatis ex quadam compositione verborum,) cum auctores nullos habeat, qui tanquam viam ipsi aperuerint, magis laborare cogitur, ac non sine causa metuit ne labatur.

Τάχα γὰρ δὴ ἔσται τις ἡδονὴ καὶ χάρις, ἐὰν ἁρμόζωμεν ἐκ μέτρων τὴν σύνθεσιν, ἢ ὅλων, ἢ ἡμίσεων. οὐ μὴν ὥστε φαίνεσθαι αὐτὰ μέτρα ἐν τῷ συνειρμῷ τῶν λόγων. ἀλλ' ἐὰν διαχωρίζοι τις καθ' ἓν ἕκαστον καὶ διακρίνοι, τότε δὴ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν φωρᾶσθαι μέτρα ὄντα.

Fortasse enim existat voluptas quædam ac lepos, si construxerimus ex versibus compositionem, siue integris, siue dimidiatis. non tamen ut ipsi intelligantur esse versus in connexione orationis. Sed si separarit aliquis singillatim illos & distinxerit, tunc demum à nobis ipsis deprehendantur esse versus.

Fortasse enim inquit adiungi poterit orationi suauitatis aliquid ac leporis, si ex versibus constructionem moliemur: apteq; concinnauerimus, aut integris quidem illis, aut dimidiatis. Voluptas igitur aliqua ac venustas nascetur, dixit ex huiuscemodi structura, non amplitudo ac granditas: cuius concinnitatis fontes veteres illi non monstrauerant: neque posse inde etiam illam, vt ex alijs rationibus proficisci, docuerant. quidam igitur numeri dignitatem pariunt: alij autem, suauitatem, ac leporem. & vt numeri, ita etiam oratio, quæ formam quandam retineat, similitudinéque eorum numerorum. non tamen (addit) ita studiosi eorum esse debemus, vt in continuatione contextuque orationis appareant: certoq; teneantur, ipsi versus. Sed tantum intelligantur, si quis distinguat ipsos singillatim ac separet: manifestoque tunc teneantur versus esse.

Καὶ μετροειδῆ δὲ ᾖ, τὴν αὐτὴν ποιήσει χάριν. λανθανούσης δέ τοι παραδύεται ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης ἡδονῆς χάρις. καὶ πλεῖστον μὲν τὸ τοιοῦτον εἶδος ἐστὶ παρὰ τοῖς περιπατητικοῖς, καὶ παρὰ πλάτωνι, καὶ παρὰ ξενοφῶντι, καὶ ἡροδότῳ. τάχα δὲ καὶ παρὰ δημοσθένει πολλαχοῦ. θουκυδίδης μέν τοι πέφευγε τὸ εἶδος.

Si præterea versus speciem habuerint, eandem gignent venustatem. latenter autem irrepit venustas ex huiuscemodi voluptate, & plurima quidem huiuscemodi species est apud Peripateticos, & apud Platonẽ, & apud Xenophontem, & Herodotum, fortasse etiam apud Demosthenem multis locis. Thucydides tamen fugit hanc speciem.

Addit non tantum, si quod dixit seruatũ fuerit, verum etiam si speciem similitudinemq; aliquam versuum effinxerimus, huiuscemodi compositionem eandẽ venustatem parituram, quam sanè venustatem, leporemq; profectum ex huiuscemodi voluptate, occulte clamq; surrepere dicit: falleremq; nos dum subit, auctoritate autẽ aliquorum magnorum virorum confirmare volens animaduersionem hanc, studiũque, inquit, huiuscemodi formam orationis crebram esse apud Peripateticos: intelligique nullo negotio posse probatam illis magnopere fuisse. nec apud eos tantum; qui in Lycio deambulabant, verum etiam apud Platonem, & apud Xenophontem: nec non apud Herodotum in historia: inquit etiam, quamuis id asseueranter non dicat, apud Demosthenem etiam multis locis hanc speciem dictionis: numerosamque hoc pacto factam orationem, inueniri. quamuis Thucydides fugerit atque improbarit eam formam, apud quem, cum seuerus quidam ac tristis esse voluerit, nihil magnopere exculptum, politumque inuenitur. Falso autem putaret aliquis Demetrium dissentire à semet ipso, quia cum supra exemplum proferret pæonicæ cõpositionis, sumpsit illud à Thucydide. vnde intelligitur non omnino ipsum auersum fuisse à numeris. Sed alia est numerosa oratio, de qua nunc differit, quę scilicet exoritur ex apta compositione & imitatione versuum in soluta oratione. nam pæanas nihil tale efficere traditum est. cum eo etiã nomine probentur summo auctori, quia non habent similitudinem versus, nã versus nulli ex ipsis constantur. Dissentit au-

tem à iudicio Demetrii Cicero, qui Herodotum numero carere, nisi si quando temere ac fortuito dicit: in quo etiam ille merito ab aliis reprehensus est.

Παραδείγματα δὲ αὐτοῦ λάβοι τις ἂν τοιάδε. οἷον ὡς ὁ δικαίαρχος ἐν ἐλέᾳ φησὶ τῆς ἰταλίας πρεσβύτην ἤδη τὴν ἡλικίαν ὄντα: τῶν γὰρ κώλων ἀμφοτέρων αἱ ἀπολήξεις μετροειδές τι ἔχουσιν: ὑπὸ δὲ τοῦ εἱρμοῦ καὶ τῆς συναφείας, κλέπτεται μὲν τὸ μετρικὸν: ἡδονὴ δ' οὐκ ὀλίγη ἕπεται.

Exempla autem ipsius sumeret aliquis hæc. veluti Dicæarchus inquit. ἐν ἐλέᾳ τῆς ἰταλίας πρεσβύτην ἤδη τὴν ἡλικίαν ὄντα: amborum enim membrorum exitus quiddam continent, quod similitudinem habet versus. ob cõnexionem autem, & continuationem occulitur quod simile illic versui est: voluptas vero non parua subest.

Venustatis huius, profectæ ex constructione verborũ illi rei apta, vnde sumi possint exempla docet. Primumque ostendit Dicæarchum, grauem scriptorem, ipsa aliquando vsum. hic autem est Dicæarchus ille, cuius & M. Varro in proœmio II. libri de re rustica, & Cicero quoq; pluribus locis mentionem fecerunt. cum vero non vnum opus ille confecerit, è quo acceptum hoc sit, hic noster non indicat: neque etiam plena sententia est: intelligique potest ex verbis ipsius de quo loquatur. cũ tamen Veliæ mentionem faciat: ita enim à Latinis scriptoribus uocata est, qua ἐλέα à Græcis: consterque ciuitatem illam tulisse duos clarissimos viros, Parmenidem inquam, & Zenonem, Eleatem inde appellatum, ut distingueretur ab altero Zenone, cõditore familiæ Stoicorum. verisimile est alterum illorum Dicæarchum significasse. Sed hoc nullius momenti est ad exemplum ipsum explanandum. Demetrius igitur ipse statim post Dicæarchi verba, docet id illic ab ipso factum esse, quod dixit. & cum duo membra sint, vtriusque membri clausulam, terminationemque continere in se quiddam, quod habet similitudinem versus: hoc enim profectò valet μετροειδές. non enim omnino versum esse putat, sed tantum speciem ipsius quãdam retinere. Vocare verò ipsum ἀπολήξεις idest verba, in quibus desinunt membra, cum gemina illic ea sit. & ἰταλίας, quæ est terminatio prioris membri. & ἡλικίαν ὄντα, quę posterioris, apertum est postremæ tres syllabæ prioris membra anapæstũ conficiunt: penultimus item pes posterioris est anapęstus, si prima syllaba dematur ex eo nomine, q̃d quattuor constat, & adplicetur antecedenti monosyllabo. quare pręcedét ipsum illum anapæstum duo spondei, & consequetur ipsum trochæus. Addit Demetrius, quod ostendit artificium eius scriptoris locique illius elegantiam ac virtutem, non facile intelligi: nec à quolibet, illic esse quod versus similitudinem habet. quia illa iunctura, compositioque apta verborum, operit illum, nec sinit percipi. nec tamen non aures tunc sentiút suauitatem illam, quæ inde nascitur quæ sanè tenuis paruaque nõ est, quare percipitur inde quidquid est boni commodique in ea re, siue malo detrimentoque vllo: malum enim vitiumq; prorsus foret, si plane cognosceretur versum illic esse. Εἱρμὸν vocauit duorum illorum membrorum: vel potius omniũ eorum verborum structuram. quæ non minus ipsa vincit, quam cathena aliqua faciat res, quas simul iunxit. nam quin συνάφεια sit: quod verbum magis adhuc demonstrat, è pluribus rebus quasi vnam factam esse, copula & coniunctio aliquarum rerum, dubium non est.

Πλάτων μέντοι ἐν πολλοῖς αὐτῷ τῷ ῥυθμῷ γλαφυρός ἐστιν ἐκτεταμένως, καὶ οὔτε ἕδραν ἔχοντι, οὔτε μῆκος: τὸ μὲν γὰρ, ἰσχνὸν καὶ δεινὸν, τὸ δὲ μῆκος, μεγαλοπρεπές. ἀλλ' οἷον ὀλισθάνοντί τινι ἔοικε τὰ κῶλα, καὶ οὔτε μέτροις παντά πα-

σιν, οὔτ' ἀμέτρως, οἷον ἐν τῷ περὶ μουσικῆς λόγῳ ἐπ' ἄμφω. Νῦν δὴ ἐλέγομεν.

Plato ſane in multis ipſo numero elegans eſt, extenſo quodammodo, & neque ſeſſionem habente; neque longitudinem: horum enim alterum ſubtile eſt & graue; longitudo vero, magnificum. ſed tanquam alicui rei lubricæ ſimilia ſunt membra, & neque verſibus omnino, neque orationi remotę à verſu, ceu in diſputatione de muſica de ambo, Νῦν δὴ ἐλέγομεν.

Cum è numero Peripateticorum, quos ſupra ſignificauit frequentaſſe hanc formam orationis, vnum tantum poſuiſſet Dicœarchum, relictis illis ad Platonem trāſit. quem etiam ſupra nominarat, ac ſtatim collocarat poſt Peripateticos: indicatque plures apud eum locos, qui multum ſuauitatis elegātiæque ab eadem re ducant. Inquit igitur Platonē multis in locis ope huius ipſius rei: rhythmoque extenſo ac porrecto modice, certaque quadam ratione, conſequi vt politus ornatuſque ſit. nam quod inquit ἐκτεταμένῳ πῶς. hoc quod oſtendi arbitror valere; temperareque hanc rem, quemadmodum ſtatim ipſe declarat, nam niſi id ſeruatum fuerit hanc formam corruptum iri teſtatur: longeque alias, ac contrarias etiam inter ſe, creatum iri; non enim vno tantum modo inde diſcedi poſſe, ſed duobus: in quorum altero parum illius rei ſumatur: in altero verò nimium. Eſt igitur, quod inquit. Et neque ſeſſionem firmitatemque habente (intelligitur autem rhythmo) neque longitudinem, declaratio illius, quod inquit, porrecto aliquo modo; tradit enim quomodo id fieri debeat, ſtatimque vim, ac naturam contrariarum illarum rerum explanat: quod enim ſtabilitatem moramque habet, exile, ac vehemens eſſe tradit: quod vero longitudinem ac prolixitatem, eſſe vult magnificum. cum autem quę obeſſent huic formæ oſtendiſſet, & tanquam ipſius vitia, nunc vim naturamque illius, quam probat, ponit ante oculos; dicitque ſi id ſeruatum fuerit, quod præcepit: vel potius oſcure ſignificauit, futurum prorſus eſſe, vt membra ſimilia ſint ac paria viæ lubricæ: & in qua facile aliquis ob leuorem quendam cadere aut prolabi poſſit. ipſe ὀλισθὸν vocat: quod verbum valet viam materiā ve aliquam, ſuper qua vix inſiſtere aliquis, atque ingredi ſine prolapſione poſſit. Addidit autem, poſtquam hac quaſi imagine quadam, rem illuſtrauit, quod & ipſum aperit formam illam. inquit enim membra illa futura aſſimilia non penitus verſibus, orationique propriæ poetarum: neque contra ei, quæ vacua penitus ſit à pedibus, nec ſpeciem aliquam ipſius retineat. Cum verò dixiſſet, nullo ipſius loco monſtrato, Platonem multis in locis ſuorū ſermonum nullius alius rei auxilio niſi numerorum, eſſe ornatum & excultum, exempla nunc ponit: ſumitque illa è III. libro de republica, & ea maxime ipſius parte, qua de arte muſica voluptateque, quæ inde capitur, præcipit, cuius modum ſeruari vult. tres igitur cōtinētis locos ponit. primus eorū eſt, ἃς δὴ νῦν ἡμεῖς ἐλέγομεν. quibus in verbis animaduertendum eſt ordinem variatum eſſe duorum poſteriorum monoſyllaborum. nam apud noſtrum hunc. νῦν δὴ legitur, id autē, quod præcedit, ἐπ' ἄμφω, Demetrii eſt, non Platonis. neque enim apud illum ueſtigium ullum apparet eorū uerborum. Significant verò illa (vt opinor) in vtranque partem: verba enim ita conſtructa, vt coagmentauit illa Plato, venuſtatem & leporem eximium in ſe cōtinent, immutata autem & diſſipata, vitii, prauæque cōpoſitionis exemplum eſſe poſſunt. Hoc igitur ſuſpicor valere duo illa verba: niſi aliquis putet abūdare ipſa: temereq; huc coniecta eſſe,

Καὶ πάλιν. Μινυρίζων τε καὶ γεγανωμένος ὑπὸ τῆς ᾠδῆς διατελεῖ τὸν βίον. καὶ πάλιν. Τὸ μὲν πρῶτον, εἴ τι θυμοειδὲς εἶχεν, ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξεν.

οὕτω

οὕτω μὲν γὰρ γλαφυροὶ καὶ ᾠδικοὶ σαφῶς: εἰ δ' ἀναστρέψας εἴποις, ἐμάλαξεν ὥσπερ σίδηρον, ἢ διατελεῖ ὅλον τὸν βίον, ἐξέλαις τοῦ λόγου τὴν χάριν ἐν αὐτῷ ῥυθμῷ οὖσαν: οὐ γὰρ δὴ ἐν τῇ διανοίᾳ, οὐδ' ἐν ταῖς λέξεσιν.

Et rursus. Μινυρίζων τε καὶ γεγανωμένος ὑπὸ τῆς ᾠδῆς διατελεῖ τὸν βίον ὅλον. Et rursus, Τὸ μὲν πρῶτον, ἔτι θυμοειδὲς εἶχεν, ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξεν: *sic enim elegans, & canorum aperte: si autem euersa compositione illa dixeris,* ἐμάλαξεν ὥσπερ σίδηρον *vel* διατελεῖ ὅλον τὸν βίον, *abstuleris ex oratione omnem leporem qui in ipso numero manet: non enim vllo modo in sententia, neque in singulis verbis.*

Secundus hic locus est. quæ verba tamen apud Platonem consequuntur superius exẽplum: neque enim ipsum manere puto in solis illis verbis, quæ posita hic à Demetrio sunt, sed etiam in his, quę illic sequuntur. τὰς γλυκείας καὶ μαλακὰς καὶ θρηνώδεις ἁρμονίας. Tertius vero est. qui itidem apud auctorem aptus est è secũdo illo: nihilque inter ipsos interiectum est. nisi quod illic præterea est νῦν: ita enim membrum hoc incipit apud Platonem, ὥστε τὸ μὲν πρῶτον. tertius inquam locus est τὸ μὲν πρῶτον, ἔτι θυμοειδὲς εἶχεν, ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξεν. Positis igitur tribus his exemplis, differit de illis: planamque facit elegantiam huius compositionis, affirmans primũ inde existere quiddam concinnum ac politum, quodque similitudinem cantus in se habeat, hoc enim prorsus valet, quod inquit, ᾠδικόν. idque facile auribus percipi, nec obscurum alicui esse posse. deinde magis explanare hoc volens, ostendereque, vnde venustas illa nascatur, dissoluit structuram illam, & ordine tãtum verborum immutato, facit ut omnes, qui aures eruditas habeant, vel potius non omnino agrestes, & sensus omnis, qui in ipsis positus est, expertes sunt, fateri debeant, hoc verũ esse. inquit igitur. si autem dissoluta, euersaque penitus structura illa, dicas ἐμάλαξεν ὥσπερ σίδηρον, uel διατελεῖ ὅλον τὸν βίον. eiicis, & exturbas ex oratione leporẽ illum ac venustatem, quæ sanè in rhythmo est. nullo modo autem in sententia, neque in verbis per se. Animaduertendum hic est. non immutare Demetrium ordinem verborum primi exempli. sed duorum tãtum horum consequentium idest secundi, ac tertii. quod fortasse fecit, quia supra illud plenum integrumque non posuit, aut quia illud ita se habere in posterioribus duobus magis apparebat. in tertio igitur dissoluẽdo (ipsum enim prius aggreditur) quod postremum uerbũ erat, ante duo, qua ipsum antecedebant, collocauit: in secundo verò ordinem tantum duorum extremorum verborum variat. atque illud, quod vltimum erat, antepenultimum facit. Est hic pręterea varietas quædam lectionis in calamo exaratis libris, cum tamẽ sententia plana sit: quidam enim habent ἀναστρέψας: alii verò vna minus littera ἀνατρέψας. quod etiam illi infra, vbi hoc nomen repetitur, custodierunt. ἀνατρέψαι ναῦν veteres auctores dicunt aut procellam aliquam, aut imperitum gubernatorem, cũ nauim perdere ac fluctibus mergere ostendere volunt. Cicero euertere nauim inquit, idem significans: Eodem igitur pacto ἀνατρέψαι clausulam aliquam verius dici puto. Vt autem hoc loco immutata inter se hæc verba inueni propter similitudinẽ nominum, ita etiam apud alios veteres auctores in ipsa eodem pacto variata incidi: peccarũt enim sæpe librarii decepti similitudine harum vocum ac fortasse etiam notionis ipsius, nõ valde diuersæ. nam si quis omnino vellet, defenderet membrum aliquod aptum: cõstructumque eleganter, dici posse ἀναστρέφεσθαι, cum inuertitur: ordoq; verborũ in ipso immutatur. Ἐξέχεις etiã (nisi maculæ aliquid hic subest) necesse est valeat eijcis & exturbas. nam si ἐξέλαις legeretur, planius significaretur eximi inde tolliq; eã rem. Cicero, qui in oratore suo, vt idem probaret: omnemque dubitationem tolleret de vi elegantis compositionis, his verbis in ea re tradenda vtitur. Quantum autem sit apte dicere experiri licet, si aut cõpositi oratoris bene structam collocationem dissoluas permu-

tatione

tatione verborum; corrumpitur enim tota res. eumque Demetrius hic dixerit: οὐ γὰρ ἐν τῇ διανοίᾳ, οὐδ᾽ ἐν ταῖς λέξεσι. idem ille ostendere studens, infra inquit. & eodē sane loco: idest cum iam declarasset corrumpi venustatē illam, & extingui ordine tantum verborum variato: fractaq; compositione illa. Vides ne, vt ordine verborū paulum immutato, iisdem verbis, stante sententia, ad nihilum omnia recidant, cum sint ex aptis dissoluta. Quamuis autem asseueret Demetrius suauitatem manere in cōpositione ipsa, non in verbis: neque in sententia, nō tamen existimare debemus aut sentētiam esse illepidam, aut verba iniucunda. loquitur enim de illa venustate, quæ proficiscitur ex apta illa structura, quæ profecto ortum eum habere perspicitur, quia immutata ea re subito perit: cum tamen reliqua illa maneant. nam quin sententiæ illæ Platonis iucundæ sua sponte sint, cum de re suaui loquatur, dubitandum nō est. Eodem pacto verba illa in medio exemplo posita, sunt mollia ac tenera. μινυρίζων & γεγανωμένος, aliter enim non conuenirent rei illius cōmemorationi. Sophocles certe in suauissimo cantu, qui primus est in Oedipo Coloneo, priore horum vtitur, cū rem omnium lepidissimam exponeret: cantum enim lusciniolæ significans inquit. ἔνθα λίγεια μινύρεται θαμίζουσα μάλιστ᾽ ἀηδών. in illis namque tragœdiarum partibus, solitos poetas eam formam dicendi captare, quæ vndique ornata sit, & referta omni suauitate, planum est. Quin etiam id illic tradit interpres, qui vtitur in ea re tradenda iisdem verbis, quibus paulo supra vsus est Demetrius, cum eandem formam intelligeret. quamuis non velit ille, vt hic noster, ipsam tantum oriri ab apta compositione. inquit igitur, Αὐτὸ τοῦ σοφοκλέους ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἀπαιτοῦντος χάριτας περισσῶν, τὸ γλαφυρὸν καὶ ἡδὺ μέλος.

Καὶ περὶ τῶν μουσικῶν δὲ ὀργάνων πάλιν χαριέντως ἥρμοσεν ἐν οἷς δή φησι. Λύρα δή σοι λείπεται κατὰ πόλιν: εἰ γὰρ ἀναστρέψας εἴποις, κατὰ πόλιν λείπεται, μεθαρμοσαμένῳ ποιήσεις ὅμοιον.

Et de musicis vtique instrumentis rursus lepide aptauit verba, vbi scilicet inquit. Λύρα δή σοι λείπεται κατὰ πόλιν: si nanque euersa coagmentatione illa dixeris, κατὰ πόλιν λείπεται. efficies quiddam simile ei qui longe aliā structuram sequatur.

Indicat alium locum eiusdē accurati scriptoris in eodem libro, ante superiorem illum, vnde itidem exēpla capi possint huius compositionis verborum lepidę: vndeque existant numeri elegantes. est autem vbi ille de musicis instrumentis agit: reque omni diligenter ponderata, tradit quæ vtilia sint, accommodataq; illi reipublicæ: & quæ cōtra inde pelli debeant, vt importuna: & quæ possent valde hominibus, qui illic viuunt nocere, corrumpentia eorum mores ac seueram disciplinam: cum enim multa iam sustulisset, dixit ea, quæ hic ponuntur à nostro hoc auctore, qui sane laudans eā verborum structuram, de Platone inquit, χαριέντως ἁρμόσας: ostendit enim verbum ipsum eam aptam structuram. nam quod addidit illi verbo χαριέντως, declarat hoc ab eō factum esse lepide ac venuste, illamq; structuram plenam esse suauitatis atque elegantiæ. Apud Platonem quædam verba interiecta, inculcataq; sunt in medium horum, vt quæ personā indicant eius, qui tunc loquitur in eo sermone: & præterea nomen alius instrumenti musici, quod & ipsum supra appellatum non erat, ac recipi debebat: ita enim illic legitur. λύρα δή σοι λῶ, ἦν δ᾽ ἐγώ, καὶ κιθάρα λείπεται καὶ κατὰ πόλιν χρήσιμα. vt supra autem fecit, ita hic quoque magis explanare rem volens, ac verum esse quod dixerat, docere: proficisci inquam illam voluptatem, quam sentiunt aures, non à sententia: neque à genere verborum, sed à compositione ipsa, immutat ordinem eorum verborum. quo facto affirmat statim corrumpi, extinguique voluptatem illam: moliriq; id perinde esse affirmat, atq; dissoluere rem illam: bonamq;

eam collocationem frangere, ac dissipare. inquit igitur. Si autem conuerso verborum ordine: tribusq; postremis immutatis, dixeris κατὰ πόλιν ἄντικρυ, efficies idem, quod efficeret ille, qui sedulo rem aliquam eximie constructam dissolueret: hoc enim prorsus valet, μεταρμόττεσθαι. idest longe aliam ac diuersam structuram fabricari. Videtur autem hoc verbum usurpari etiam solitum, cum aliquis sententiam mutabat: repudiabatq; id, quod antea captare solitus esset. ita certe Cicero id cepit. qui in epistola quadam ad Atticum inquit. Et si μεθαρμόζομαι in posterum genus hoc personatum: incredibile est quàm ea quidam requirant, idest ex hoc tempore cum sermones conficiam, pro nostris familiaribus, quos prius libenter ornabam, includã in illos personas antiquas.

Τούτῳ δὲ ἐπιφέρει. Καὶ αὖ κατ' ἀγροὺς τοῖς ποιμέσι σύριγξ αὔτις εἴη: τῇ γὰρ ἐκτάσει καὶ τῷ μήκει, πάνυ χαριέντως μεμίμηται πρόσω τινὰ ἦχον σύριγγος: ἔσται δὲ δῆλον, εἴτις μετασυνθεὶς λέγοι καὶ τοῦτο.

Huic autem adiungit. Καὶ αὖ κατ' ἀγροὺς τοῖς ποιμέσι σύριγξ αὔτις εἴη: extensione enim & longitudine, valde venuste imitatus est aliquo modo sonum fistulæ: erit autem id planum, si aliquis mutata compositione idem dixerit.

Ducit alterum exẽplum Demetrius eiusdem rei ex eodem loco: qui sanè sequitur superiorem hunc. sunt autem verba pauca, quibus grauissimus ille scriptor narrat, restare adhuc fistulam, qua pastores in agris saltibusque suis utantur. quo in exemplo notandum est, non idem uerbum esse, quo pastores ipsi uocantur apud utrunque auctorem. nam nunc apud Platonem legitur νομεῦσι, non, ut citat eum locum Demetrius, ποιμέσι: quæ duo uocabula constant etiã diuersis primis duabus syllabis, ut apparet. Quod autem aliter citat eum locum, fieri potuit, quia in manibus librum non haberet: memoriamq; sequeretur, quæ tunc ipsum fefellit, ut aliquando contingit, nisi aliquis putet postea id uerbum uariatum fuisse apud Platonem, quod nõ puto. Declarauit autem statim hic noster quomodo peperisset accuratissimus ille scriptor suauitatem illam: induxissetque eo numeros illi tempori aptos: inquit enim. extẽsione quadam & longitudine ualde uenuste imitatus est sonum illum fistulę. Addidit vero. Aliquu mudo, quia non omnino uoce potuit exprimi sonus ille musici illius instrumẽti, sed reddidit tantum illius soni, quantum potuit, atque illic conuenire existimauit. Quod uerò supra inquit fugiendam esse longitudinem, ut, contrariam ipsius rem, stabilitatem: hic uero tradit hoc confectum fuisse auxilio ipsius longitudinis, putãdum est eum significasse longitudinem quandam, modicam quidem illam ac temperatam, ut tantum discedere ipsam ab illa quasi sessione accipiendum sit. cum autem tale esse, idest concionum, numerisq; suauibus repletum postremum hoc exemplum immutatione eius facta, non comprobarit, admonet, si quis velit, posse etiam ipsum cognoscere id uerum esse illo pacto: affirmat enim id in eo quoque usu uenturum esse, quod in superioribus, & hoc quoque tanquã experimento quodam rem explanatum iri, quod tamen ipse facere supersedit, quia rationem eius iam docuerat: & in manu cuiuslibet positum erat id moliri.

Περὶ μὲν δὴ τοῦ κατὰ σύνθεσιν γλαφυροῦ ἐπιφαινομένου, τοσαῦτα, ὡς ἐν δυσκόλοις. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ γλαφυροῦ, ἐν ὅσοις καὶ ὅπως γίνεται. καθάπερ δὲ τῷ μεγαλοπρεπεῖ παρέκειτο ὁ ψυχρὸς χαρακτήρ, οὕτω τῷ γλαφυρῷ παράκειταί τις διημαρτημένος. ὀνομάζει δὲ αὐτὸν τῷ κοινῷ ὀνόματι κακόζηλον. γίνεται δ' οὖν καὶ οὗτος ἐν τρισίν, ὥσπερ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες.

De eleganti igitur illo, quod eminet ex compositione ; tot ; vt in re ardua.

Dictum

Dictum autem, & de nota eleganti, in quibus manet, & quomodo gignitur. quemadmodum autem magnificæ propinqua erat frigida nota, sic concinnæ propinqua est quædam vitiosa. nominant autem ipsam communi nomine cacozelum. Nascitur vero, & ipsa ex tribus, quemadmodum & reliquæ omnes.

Se ad finem huius præceptionis peruenisse ostendit, idest docuisse, quomodo gignatur venustas illa ac lepos, qui emicat ex apta structura verborum: hoc enim postremum fecerat. sed quia eodem tempore impletum, absolutumq; fuerat, quod dicẽ debebat de nota hac, formaq; dicendi concinna & splendida, statim addit se tradidisse cuncta, quæ ad eam facerent; docuisseq; & in quibus rebus forma hæc polita manet: & quomodo gignatur: quæque via sit illius efficiendæ. nunc autem aliam notam aggressurus, quam tamen non oporteat sequi, sed vitare ac fugere, antequã aliquid de illa præcipiat, probare volens crebro mala quædam ac vitia, quæ vmbram quandam virtutum retineant, nos decipere: idque in hoc etiam ipso bono quærendo contingere, & vsu venire posse, redigit nobis in memoriam id contigisse in forma dicendi magnifica & ampla: fuisse nanque vicinam illi formæ formam quãdam corruptam ac deprauatam, quæ vocaretur nota frigida. sic igitur affirmat fieri in hac de qua disseruit, nota. vt illa scilicet habeat finitimam formam vitiosam: valdeq; remotam à vero atque recto. docet autem ipsam vocari cõmuni nomine; quodq; cunctas prauæ imitationis partes complectatur, variæ nanque sunt ipsius species, κακό-ζηλον. Quintilianus quoque in VIII. lib. de ipsa diligenter præcepit; cumq; primum Græco hoc ipso nomine illam appellasset, conatus ipsum exprimere, malam affectationem vocauit. Sed etiam Lucianus vitij huius in dicendo mentionẽ fecit in libello de saltatione. quod enim in oratione contingit; vitiosoq; nomine à multitudine κακοζηλία appellatur, idem etiam in ea re vsu venire affirmat, vt saltatores etiam ipsi mensuram imitationis transeant: & supra quàm opus sit, ac ferri possit, cuncta augeant, & contendant. Affirmat igitur Demetrius uitium hoc manere in tribus rebus, idest in sententia, in verbis. in compositione verborum: exagitarique merito posse, vt malos affectatores elegantiarum, concinnitatisq. in oratione, omnes illos, qui labãtur in uno aliquo trium horum modorum. quo etiam numero aut uirtutum, aut vitiorum in reliquis notis, formisq; dicendi oratores, siue laudem consequantur, siue in culpam incidant: vt illi se in illis tractandis recte aut perperam gerant.

Ἐν διανοίᾳ μὲν, ὡς ὁ εἰπών. Κένταυρος ἑαυτὸν ἱππεύων. καὶ ἐπὶ τοῦ βουλομένου ἀλεξάνδρου δρόμον ἀγωνίσασθαι ὀλυμπιάσιν, ἔφη τις οὕτως. Ἀλέξανδρε, δράμα σου τῆς μητρὸς τὸ ὄνομα.

In sententia quidem, quemadmodum qui dixit. Centaurus se ipsum equitans. & cum vellet Alexander in olympico certamine currere, quidam ita dixit. Alexander curre matris nomen.

Quomodo peccetur in sententijs: & quidam studentes esse ornati; splendoriq; toto animo incumbunt, finem suum non consequuntur, sed inquinant potius orationem, risumq; mouent, duobus exemplis ostendit. prius illorum est eius, qui dixit (neque enim nomẽ posuit auctoris huius vocis.) Centaurus se ipsum equitans. putauit igitur hanc sententiam esse insulsam Demetrius: & è multis, ut huic uitio demonstrando valde aptã, sumpsit, apparereque in illa existimauit studium eius, qui vellet concinnus esse: nec tamen uiam illius boni consequendi teneret. Interpres Homeri Eustathius recitauit huiuscemodi uocẽ cuiusdam, qui cum eandem dupli-

cem naturam cogitaret, ac concinnus & ipse esse vellet, in eo quod illic notasset exponendo, incidit (vt opinor) in eandē insulsitatē, vel potius magis peccauit quàm ille superior. nam res inhonestas ante oculos aliquo modo adduxit: & illarum fœditatem renouauit. inquit igitur, vt grammaticus ille narrat, qui tamen eam vocem parum scite lepidam, & vrbanam putat. Equus ructat hominem: homoq; cacat equum. Alterum exemplum Demetrij est illius (vt supra nanque fecerat, ita hic nomini ipsius parcit) qui dixit. cum Alexander ille magnus, deliberaret cū amicis, an deberet in Olympicis certaminibus contendere cursu cum illis, qui eò cupidi palmę venissent. Alexander curre nomen matris. illam verò Olympiadam vocatam fuisse notum est: hoc enim quoque ineptum non sine causa prudens hic scriptor putat: profectumq; esse à prauo iudicio hominis, qui cum valde vellet, nesciret tamē esse elegans & concinnus. Non sine causa autem suspicati hic posset aliquis, legi potius debere. βουλομείον, quàm βουλευσμείον.

Ἐν δὲ ὀνόμασι γίγνοιτ᾽ ἂν οὕτως, οἷον. Ἐγέλα που ῥόδον ἡδύχροον: ἥ τε γὰρ μεταφορὰ ἡ ἐγέλα, πάνυ μετάκειται ἀπρεπῶς. καὶ τὸ σύνθετον, τὸ ἡδύχροον, οὐδ᾽ ἐν ποιήμασι θείη αὐτὸς ἀκριβῶς σωφρονῶν. ἢ ὥς τις εἶπεν. Ὅτι δὴ γλαγῶς ὑποσύριζε πίτυς αὔραις. περὶ μὲν δὴ τὴν λέξιν οὕτω.

In nominibus autem gigneretur sic, ceu. Risit rosam suauicolorem, translatio nanque illa risit, valde præter id quod decet sumpta est. & illud uerbum compositum suauicolorem, ne in poemate quidem aliquis poneret bene sanus. vel vt quidam dixit, quod. Subsistulabat pinus auris. in locutione sane hoc pacto,

Cum docuisset quomodo incidatur in hoc vitium sententijs insulsis, nunc tradit cuius generis vocabula gignāt idem malum. primumq; hoc pacto inquit ipsum effici, vt si quis dicat, (verba enim ipsius ponam) ἐγέλα που ῥόδον ἡδύχροον idest, vt verbum verbo reddam, ridebat rosam suauicolorem. in illis autem duo reprehendit. & trāslationem eam ridebat, quam parum verecundam, vel indecoram potius esse dicit. Est autem (nisi fallor) scrupulus in exemplo hoc conformato: neque enim perspicitur, quam rem ridere dicat: cum enim velit id verbum translatum illic esse; idq; aperte testetur, planum est non intelligere ipsum verum risum, sed rem, quæ similis illi sit atque ipsum referat: plures autem illæ possunt esse, atque hic simulatus risus varijs modis gigni potest. Nisi aliquis putet non in illa sola voce manere translationem, sed cōiuncta ipsa cum ea, quæ sequitur, rosam: ridere nanque seorsum, proprie rem, cui ostendendæ inuentum est, significabat. adiuncta verò illi vox, quæ rosam valet, id verbum è suo domicilio in alienū traducit, in quo sane affirmat Demetrius non esse seruatum quod decet, sed longe ab eo discessum esse. Alterum est quod improbat, verbum illud iunctum, concretumque è duabus vocibus. ἡδύχροον. quarum prior iucundum: posterior colorem significat. hoc igitur iunctum verbum ne dum locum habeat, probarique possit in soluta oratione, in poemate etiam recte vsurpari non posse asseuerat. dicens ipsum neminē bene sanum illic etiam collocaturum esse, quia nimis affectata compositio illa esset. Alterum exemplum eiusdem vitij, in eadem re manentis, est quod quendam dixisse tradit. nam hoc prolatum fuisse ab aliquo testatur, cum proximi superioris auctorem nullum, siue nomine etiam non citet: videaturq; hoc ipse, culpæ illius demonstrandæ causa, finxisse. quod declarat etiā id quod addit. non omnino sanum haberi posse eum, qui in poemate etiā ipsum posuerit. si igitur non facile inueniretur, qui in carmine etiam eo vteretur, verisimile est neminem vnquam extitisse tam stultum, qui illud in prosam orationem reciperet. exemplum inquam alterum hoc est. Subsistulabat pinus auris,

hic

hic etiã verba ipsius spectanda puto, quia magis in illis apparet id vitium: quin certe sonus ille, quẽ dicit à lenioribus ventis excitatum, translato verbo à fistula pastoricia, quam σύριγγα vocant, appellatus sit, dubitari non potest. Quare conatus sum ipsum exprimere. in qua re opus fuit nouare verbũ. & si fistulator ille Ciceronis inde videtur manasse. Angelus preterea Politianus, cũ idem in carmine quodam suo, quod patrio nostro sermone scripsit, ostẽdere niteretur, & ipse a nomine musici instrumenti formato verbo, idem significauit. in quo fortasse magis peccauit, quia sonus illius grandior est, quàm vt cõueniat sibilo, quod edunt pinus: inquit enim. Ne quando e soffia vn ventolino agevole Fra le cime de pini: & quelle trõbano. Theocritus quoq; pænè eadem vsurpauit, cum eundem susurrum illum significare vellet. Non mõstrat autem, vt supra fecit Demetrius, in quibus verbis hic peccatum sit, & tamen perspici potest hæc verba poetica esse: redolentque prorsus illa eam locutionem. qui igitur ita quoque captauit splendorẽ, inde pulsus est: nec veram viam tenuit. Ad extremum posuit, existimans hanc rem satis explanatã esse: idque ostendere ac testari volens. Hoc pacto gigni κακοζηλίαν, quæ manet in verbis: vocabulisque huic vitio gignendo aptis.

Σύνθεσις δὲ ἀναπαιστικὴ, καὶ μάλιστα ἐοικυῖα τοῖς κεκλασμένοις καὶ ἀσήμοις μέτροις, οἷα μάλιστα τὰ σωτάδεια διὰ τὸ μαλακώτερον. Σκύλας καύματι καλύψεν. καὶ Σείων μελίην πηλιάδα δεξιὸν κατ' ὦμον, ἀντὶ τοῦ σείων πηλιάδα μελίην κατὰ δεξιὸν ὦμον: ὅπου γὰρ μεταμεμορφωμένῳ ἔοικεν ὁ στίχος, ὥσπερ οἱ μυθευόμενοι ἐξ ἀῤῥένων μεταβάλλειν εἰς θηλείας. τοσαῦτα μοι καὶ περὶ κακοζηλίας.

Compositio autem anapastica: & quæ maxime similis est fractis, & sine vlla dignitate versibus, qualia maxime sunt Sotadea, vt mollia, Σκύλας καύματι καλύψεν. & Σείων μελίην πηλιάδα δεξιὸν κατ' ὦμον, pro illo σείων πηλιάδα μελίην κατὰ δεξιὸν ὦμον: versus enim videtur in aliam formam mutatus, vt illi qui feruntur è maribus in feminas conuersi. tot quidem, & de praua imitatione.

Tertius hic modus est, quo conflatur idem vitium: cum enim compositionem etiam quandam gignere κακοζηλίαν ostendisset, quę potissimum verborum structura tãtũ mali creet declarat: ipsamq; esse affirmat, quæ cõstet numero anapæsto: pluresq; cõtinentes pedes habeat contrarios dactylis. demumque compositionem omnem, quæ maxime similis sit versibus fractis, & carentibus honore ac granditate: neque enim omnino in ipsa, quamuis vitiosa & eneruata, sunt certæ mensurę, vt versibus, sed tamen similitudinem magnam habet poematis alicuius talis. Vt autem Demetrius vocat metra quædam κεκλασμένα, ita Quintilianus appellauit compositionem fractam, quę imitaretur incessum alicuius fractum, & in cuius moribus spectaretur mollitia & languor. nã vocabulum illud particeps nominis ac verbi, a κλάω, quod valet frangi, deriuari exploratum est. Verbũ hoc ipsum transtulit eodem pacto Hermogenes, cum & ipse disputaret de Homerico versu eneruato a Sotade: tener nanq; ille poeta immutato verborum ordine longe alios pedes illic repente fabricauit. In quit igitur Hermogenes appellatis pedibus, quos nouos cõtrariosq; prioribus eõ Sotades induxisset. ἰδοὺ ἐκλάσθη ὁ στίχος. Significare verò ἄσημον, id, quod spoliatũ est dignitate & abiectum, eodem pacto notũ est. Cum autem monstrare vellet qualia in primis carmina huiuscemodi forent, vsus est exẽplo metrorum Sotadis ille enim delectatus est hoc genere carminis: cõsilioq; suo ipsum aptum existimauit, quia intelligeret molle esse ac tenerum, quare etiam versus Homericos mutato verborũ ordine corrupit. & cum apud poetam ipsum grãdes illi honestiq; forent, reddidit ipsos

pſos humiles & abiectos, ſententijs ijſdem & vocabulis conſeruatis: vnde etiã opus confecit Iliadem vocatũ, quia, vt ſuſpicari licet. conſtaret Homericis verſibus ex illo poemate ſumptis. mentionem ipſius fecit Hephæſtion in Enchiridio, quo loco ipſe quoque poſterius hoc exemplum poſuit. Sed etiam Hermogenes in primo ſegmẽto, cum formam illam amplam plenamque dignitatis traderet, quã vocauit σεμνότητα, vbi enim docet, quæ cõpoſitio apta ſit ei formæ, & qui pedes nullo modo ipſi cõueniant, teſtatur poſſe etiam intelligi pedes eos, quos ipſe iudicauit alienos ab ea eſſe, nõ eſſe vllo pacto ipſi gignẽdæ aptos, ex ſtudio illius, qui corrupit verſum Homericum: & hunc ipſum poetæ verſum ponit, eiuſdemq; deprauationem. quamuis enim Sotadem non appellet, intelligere tamen ipſum hunc poetam, quem etiam, vt mollem & delicatum, appellauit cinædum Martialis, conſtat. Eſt autem apud hunc noſtrum auctorem moleſtum, quod cum duobus exemplis vtator, ob rem magis declarandam, alterom eorum incertum nunc eſt: oeq; enim prius, vt poſterius ille explanat: curæve aliqoid ſuſcipit in ipſo aperiendo. & præterea oon ſioe caoſa ſuſpectum illud eſſe poteſt, ne mendum contineat: cum enim tribus verbis conſtet, primum eorum non eodem pacto legitur in omnibus ſcriptis libris: quidam enim valde aotiquus habet [illegible]. Sed non tantum obeſt fini noſtro notio illius vocis, parum comperta; omniſque demom ſententia valde obſcura, quaotum ignoratio rei ipſius: neſcitur enim an hoc quoque de induſtria corroptum ſit: ſiue primo à poeta illo ipſo ita conformatum fuerit, nam quin hoc quoque Sotadis exemplum ſit, non videtur poſſe dubitari, ſi recte ſopra pro σώματα, quod cuncti libri habebaot, σπτύδηκα emendatum olim à me ſuit. Explicaos autem conſilium Sotadis Demetrius, & qnod factum eſſet ab eo teſtificans, ioquit. Hic verſus aliquo modo formam mutauit, ſuſtinuitq; in ſe μεταμόρφωσιν, quam vocant: ſimile nanq; quiddam ipſi cootigit illi, quod fabulæ ferunt non nullis contigiſſe, qoi è maribus feminæ facti ſint vt Cæneus. poteſt igitur hoc etiam ſimili plane cognoſci quanta vis ſit coagmentationis verborum, & in quam culpam incidant qui male: contraque ac fieri oporteret, atque illi loco conueniat, verba in oratioae componuot.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ἰσχνοῦ χαρακτῆρος. ἔχοιμεν ἂν καὶ πράγματα ἴσως τινὰ μικρὰ καὶ τῷ χαρακτῆρι πρόσφορα. οἷον, τὸ παρὰ Λυσίᾳ. Οἰκίδιον ἔστι μοι διπλοῦν, ἴσα ἔχον τὰ ἄνω τοῖς κάτω. τὴν δὲ λέξιν εἶναι πᾶσαν χρὴ κυρίαν καὶ συνήθη, μικρότερον γὰρ τὸ συνηθέστερον πάντων: τὸ δὲ ἀσύνηθες καὶ μετενηνεγμένον, μεγαλοπρεπές.

De tenui nota, haberemus & res quaſdã fortaſſe puſillas, & formæ huic accommodatas. vt, quod apud Lyſiam eſt. Οἰκίδιον ἔστι μοι διπλοῦν, ἴσα ἔχον τὰ ἄνω τοῖς κάτω. *Verba autem omnia propria eſſe debent, & ex conſuetudine: quod enim non diſcedit à conſuetudine, eſt omnibus tenuius: quod vero extra conſuetudinem eſt, & translatum, idem magnificum.*

Tradit nunc tenuem notam, duabus iam explicatis, quæ vocatur ita ob ſimilitudinem corporis, in quo gracilitas eſt. tenuis igitur nota formaq; appellata & ipſa eſt: nec non exilis. primom igitur docet inueoiri res quaſdam, quæ puſillæ ſont, & valde conueniunt huic generi dicendi, atqoe ipſum valde adiuuant, ad quas ſcilicet ipſum admouendum eſt. Probare vero hoc volens, & cuiuſmodi ipſæ ſint declarare, vtitur exẽplo Lyſiæ, qui initio illius orationis, qua defendit Eratoſthenem, vocàtum in iudicium, quod adulterũ vxoris domi ſuæ necaſſet, facit illum, tenuem hominem atque vnum ex moltitudine, humilem caſam ſuam deſcribere, quam etiam imminuto nomine οἰκίδιον vocauit, quaſi domuncolam: non facile autem inueniretur exemplum rei tã minutæ in aliqua oratione narratæ. & quod magis id, quod auctor de-

P clarate

clarare vult,ponet et ante oculos. Statim autem post exemplũ Demetrius præcipit, quod genus orationis eo adhiberi debeat, vt vere nota hæc tenuis formulaq; fingatur ipſamq; omnem conſtare debere dicit vocabulis propriis rerum, & quibus frequenter cõſuetudo vtatur. cuius rei,poſterioris inquam, rationem etiam reddidit: affirmat enim id,quod eſt in communi conſuetudine eſſe omnibus alijs tenuius. ac minutius:vt contra genus verborum à conſuetudine remotorum translatorumq́ue, amplum quiddam in ſe habere ac magnificum teſtatur.

Καὶ μηδὲ διπλᾶ ὀνόματα τιθέναι: τοῦ γὰρ ἐναντίου χαρακτῆρος καὶ ταῦτα. μὴ δὲ μὴν πεποιημένα: μήδ' ἴσα ἄλλα μεγαλοπρέπειαν ποιεῖ. μάλιστα δὲ σαφῆ χρὴ τὴν λέξιν εἶναι: τὸ δὲ σαφὲς ἐν πλείοσι.

Et neque duplicia nomina ponere: contraria nanque nota & hæc ſunt. Neque etiam facta: neque quæcunque alia magnificentiam pariunt. in primis autem planam oportet eſſe locutionem. planum autem in pluribus.

Admonet præterea ne in ea forma vſurpentur nomina duplicia,iunctaque,cuius etiam rei cauſam eandem aliquo modo adfert:vt enim illa,quæ dixit,ita hæc cõtrariæ huic notæ idonea eſſe affirmat. Ita verò ſe rem habere percipitur etiã auctoritate Demoſthenis,qui in nobili illa oratione pro Cteſiphõte, cum rem augere vellet: excitareque animos auditorum ad indignitatem illius conſilii ſpectandã, exiguo in ſpatio plura iuncta nomina & illa quidem illuſtria,ac ſonantia captauit. Τίς γὰρ ἐστὶν ὁ μὲν τοιαύτης ἀδικίας καὶ μιαροσθενείων μισός, ὅς τὴν ὄντα τί τῆ ἰδίου. καὶ πονοίσκοντα πρᾶγμα φιλαίτιον καὶ φιλέταιρον, & quæ ſequuntur. Addit præterea Phalereus locum illic non eſſe vocabulis factis: demumque omnia illa fugienda eſſe,quæ amplitudinẽ gignunt. Animaduertendum autem, cum Cicero etiam hanc formam tenuem deſcribat, accurateq; doceat,quæ in ea fingenda ſint,& ſane oſtendat eadem oportere declinari, videri tamen ipſum concedere, vt qui eam ſequitur propius accedat ad hos ornatus,quàm Demetrius: tantumque rectum eſſe putat, vt ipſis modice ac temperanter vtatur, cum hic noſter velit,vt ſubtilis ille penitus ſe ab ipſis abſtineat. Verba Ciceronis hæc ſunt. Ergo ille tenuis orator, modo ſit elegans, nec in faciendis verbis erit audax,& in transferendis verecundus & parcus·& in priſcis,reliquiſque ornamentis & verborum & ſententiarum demiſſior: nam quod ad tranſlationes facit, magis ipſum ei indulgere: putareque minore periculo numerum aliquem etiã ipſorum tenuem oratorem vſurpare poſſe apertum eſt. inquit enim, Tranſlatione fortaſſe crebrior,qua frequentiſſime ſermo omnis vtitur,non modo vrbanorum, ſed etiam ruſticorum. Sequitur apud Demetrium. Requiri in primis in hac nota dicendi,vt oratio plana apertaq; ſit:& ne aliquis labi in hoc poſſit, cum hoc pluribus rebus effici dixiſſet, explicat ordine, quæ ſint illa, quæ apertam dilucidamque orationem reddunt,

Πρῶτα μὲν ἐν τοῖς κυρίοις: ἔπειτα ἐν τοῖς συνδεδεμένοις. τὸ δὲ ἀσύνδετον καὶ διαλελυμένον ὅλον, ἀσαφὲς πᾶν: ἄδηλος γὰρ ἡ ἑκάστου κώλου ἀρχὴ διὰ τὴν λύσιν, ὥσπερ τὰ ἡρακλείτου: καὶ γὰρ ταῦτα σκοτεινὰ ποιεῖ τὸ πλεῖστον ἡ λύσις.

Primum quidem in proprijs: deinde in copulatis. quod autem caret coniunctionibus & diſſolutum eſt totum,obſcurum omne eſt: incerta enim ſingulorum membrorum principia propter diſſolutionem,quemadmodum Heracliti ſcripta: etenim hæc tenebricoſa efficit magna ex parte diſſolutio.

Primum propria ſuaque rerum vocabula vim hanc habere Demetrius inquit, deinde manere idem in coniunctionibus loco poſitis, iunctiſq; ſingulis ſententiis. Diſſentiunt autem hac in parte inter ſe libri calamo exarati: quidam enim eorum habent ἐν τοῖς συνδέσμοις: quidam vero ἐν τοῖς συνδέτοις. nec tamen (vt apparet) ſententia quicquam variatur. Cum verò iam affirmaſſet multum valere ad efficiẽdam orationem dilucidam, membra orationis iuncta eſſe ſuis copulis, oſtendit contrarium huius rei efficere rem contrariã, ac quidquid in oratione eſt vacuum à coniunctionibus, diſſolutumque, neceſſario eſſe totum obſcurum: carereque eo bono. ἀσύνδετον, quo verbo auctor vſus eſt, valet locũ apud oratorem, aut apud poetã, vnde abſint coniunctiones. vſurpant paſſim magiſtri dicendi, grammaticique in ea re oſtendenda Græcum hoc verbum, ſed tamen ipſum culpa librariorũ ſæpe deprauatum eſt: ac pro ἀσύνδετον, perperam ἀσύνθετον ſcriptum inuenitur, vt apud Donatum interpretem Terentii non ineruditum, & alios etiam non nullos: neque enim poſſunt vllo pacto vocari loci illi ἀσύνθετοι. ſine dubio enim illic quoque cõpoſitio verborum eſt: ſed compoſitio dura, quã amauit Hippocrates in ſententiis ſuis edendis: & quæ eſt accommodata ſtudio hiſtrionum. Idem mendum etiam eſt apud Iulium Rufinianum in libello, quem ſcripſit de luminibus & verborum & ſententiarum, quæ Græci vocant σχήματα, vbi enim ipſam hanc figuram tradit, ita legitur. Aſynthetou eſt vel dialyton, cum oratio nulla coniunctione connexa, velut ſoluta ſententiæ regulam ſeruat. aſyndetou enim ſine dubio legi illic debet: ceteraque, vt ego ſcripſi. Cur autem hoc illic eueniat, vt vbi hæc diſſolutio eſt, illic etiam obſcuritas, cõfuſioque quædam ſit, docet Demetrius his verbis. Incertum enim vniuſcuiuſque membri principium eſt propter diſſolutionem. ideſt qui legit ſæpe hæret: ſecumque ſtatuere non poteſt verbũ ne aliquod initium ſit conſequentis membri, an finis antecedentis: inferiorique, an ſuperiori ſentẽtiæ adplicari debeat. quare hoc gigni in animo ipſius confuſionem non paruam. Cum huius vitii orationis exemplum monſtrare vellet, dixit Heracliti, illius Epheſii, ſcripta huiuſcemodi eſſe. cuius etiam exẽplo in eadem re ante oculos ponẽda, vſus prius fuerat Ariſtoteles in tertio libro de arte dicendi, qui tamen contentus nõ fuit tradidiſſe ſcripta illius vix poſſe notis diſtingui ea de cauſa, ſed præterea certum quendam locum indicauit; principiumque ſtatim libri malum id in ſe habere ſignificauit. Cum igitur communiter tãtum id teſtatus eſſet Demetrius, addidit illa ipſa Heracliti ſcripta, quæ ſane vulgo, vnoq; omnium animo, credebantur eſſe obſcura, plenaque tenebrarum, effici obſcura magna ex parte ab hac ipſa diſſolutione. Sed etiam Theon ſophiſtes eodem recurrit, cum & ipſe accurate doceret, quę ſint fugiẽda ab eo qui plane velit dicere: cũ enim de amphibolia illa differeret, quę fit cum partes orationis, ſignificantes aliquid, dubium incertumque habent eum, qui legit, quia nõ facile ſecũ ſtatuere poteſt quibus adplicari debeant: idque iam probaſſet duobus exemplis Homeri, addidit, proficiſci ab illa ipſa amphibolia, ut ſcripta Heracliti philoſophi obſcura tenebrarumq; plena ſint: cum vſus ipſa fuerit ſine modo vllo, ſiue ex induſtria, ſiue ignoratione illius mali, quod gigneret. Sed cur non alterum eorum exemplorum, quibus uſus magiſter ille dicendi eſt, huc transfero? præſertim cum à noſtro hoc nullum habeamus. nam Heracliti monimenta uetuſtate interierunt. huiuſcemodi igitur ipſe dicit eſſe ſententiam huius Homerici verſus. οἱ δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν, cũ enim Græci qui adſtabant uidiſſent importunum hominem Therſitem ab Vlyſſe percuſſum, affirmat illos quamuis triſtes ob eam rem ſuauiter riſiſſe: neque enim planum eſt triſtes ne fuerint, quia uidiſſent illum cædi, quod tamẽ falſum eſt: ſiue quia vellent naues deduci: καθέλκειν enim prorſus illic legi debet: nõ, vt eſt in excuſis, καθελκεῖν omnis igitur hæc ſententiæ ambiguitas proficiſcitur ab illis uerbis ἐπ' αὐτῷ &, ut ego reddidi, ob eam rem: adplicentur ne ſuperiori parti, an inferiori. Alterũ exemplum eſt huic ſimile: quod tamen inde, ſiquis uoluerit, petet.

Εναγώνιος μὲν δὲ ἴσως μᾶλλον ἡ διαλελυμένη λέξις: ἡ δ' αὐτὴ καὶ ὑποκριτικὴ καλεῖται: κινεῖ γὰρ ὑπόκρισιν ἡ λύσις: γραφικὴ δὲ λέξις, ἡ εὐανάγνωστος.

αὕτη δέ ἐστιν ἡ συνηρτημένη καὶ οἷον ἠσφαλισμένη τοῖς συνδέσμοις. διὰ τοῦτο δὲ καὶ μένανδρον ὑποκρίνονται, λελυμένον ἐν τοῖς πλείστοις: φιλήμονα δὲ ἀναγινώσκουσιν.

Apta igitur fortasse magis contentionibus dissoluta locutio: eadem autem & histrionica vocatur: excitat enim actionem dissolutio. locutio vero idonea scriptionibus est, quae facile legi potest. haec autem est quae connexa est & tanquam munita coniunctionibus. & hanc ob causam vtique in Menandro actorum opera vtuntur, qui est in multis partibus dissolutus: Philemonem autem legunt.

Postquã quid incommodi pareret haec dissolutio demonstrauit (qua de re, vt valde aduersa planae orationi ac dilucidae, primum disserebat) intelligens non esse sẽper eam repudiandam: nec ab omni tempore oratoris alienam, adiungit videri sanè ipsam aptam contentionibus, & cum quasi comminus pugnat inter se in foro oratores, tunc vsurpari debere. Addit etiam dissolutam hanc orationem vocari hypocriticam, quia dissolutio haec excitat actionem & quasi ansam dat actoribus, vt studiũ suum exerceãt, & impellit denique ipsos, vt motu corporis adiuuent eas sentẽtias. Vt etiã magis redderet locum illum Aristotelis quem dixi (nam voluisse Demetrium ipsum exprimere affirmare ausim) disputat etiam de locutione idonea scriptis: quaque vti debent illi, qui aliquod monimẽtis litterarum mandant: illa vero ea de causa γραφικὴ vocatur, inquitq; eam esse, quę nullo labore legitur, nec moram vnquam affert lectori, cuiusmodi esse affirmat eam, quae aptas inter se partes suas habet, & quasi munita, ab omniq; prolapsione libera est opera auxilioque copularum. Οἷον autem ἠσφαλισμένη inquit, quia cũ verbo translato vsus esset, res enim aliqua solida, corpusque, proprie dicitur sustineri, & ab omni casu tutum reddi, voluit ita & ipse quasi fulcire eam translationem: ideoque addidit οἷον, quae particula id praestat. Ostendit etiam vnde factum sit, vt vulgo tunc Menandri fabulas recitarent, operaque actorum in illo vterentur, cũ vellent penitus lepores ipsius suauitatesque haurire, id enim fieri tradit, quia poeta ille in bona magnaque parte suarum comoediarum dissolutus est, Philemonem, itidem comicum, legerent, cumque ipsius fabulas in manus cepissent, nihil amplius desiderarent, existimare enim debemus quod intelligere licet, Philemonem fugisse dissolutionem: singulasque partes orationis positis loco coniunctionibus, vinxisse.

Ὅτι δὲ ὑποκριτικὸν ἡ λύσις παράδειγμα κείσθω τόδε. Ἐδεξάμην, ἔτικτον, ἐκτρέφω φίλε: οὕτως γὰρ λελυμένον ἀναγκάσει καὶ τὸν μὴ θέλοντα ὑποκρίνεσθαι διὰ τὴν λύσιν. εἰ δὲ συνδήσας εἴποις, ἐδεξάμην καὶ ἔτικτον καὶ ἐκτρέφω, πολλὴν ἀπάθειαν τοῖς συνδέσμοις συμβαλεῖς: πᾶν δὲ τὸ ἀπαθὲς ἀνυπόκριτον.

Quod vero accõmodata res est actori dissolutio, exemplo hoc intelligitur. Ἐδεξάμην, ἔτικτον, ἐκτρέφω φίλε: *sic enim dissolutum coget eum etiam qui nolit actu adiuuare propter dissolutionem. Si vero colligata oratione illa dixeris.* Ἐδεξάμην καὶ ἔτικτον καὶ ἐκτρέφω, *multam vacuitatem affectuum vi earum copularum eo conijcies: omne autem quod est vacuum ab affectibus, est remotum ab actione.*

Vt

Vt omnem ſcrupulum ex animo eorum, qui legunt euelleret, exemplo etiam aliquo voluit probare vetũ eſſe quod dixerat. quare ſenarium poſuit, vnde manifeſto abſunt coniunctiones, quæ duæ illic requirebãtur, ſi debuit iuncta cõnexaque oratio illa eſſe: poeta incertus nunc eſt, qui verſiculum eum fecit: veriſimile tamen eſt Menandri eſſe, cũ ipſum paulo ſupra delectatum valde fuiſſe hac diſſolutione teſtatus ſit. ſententia eorũ verborum aperta eſt: videtur enim pronuntiatus fuiſſe à matre quadam, quæ narrat viro alicui, ſe infantẽ illum, de quo ſermo inter eos erat, cõcepiſſe, & peperiſſe, & tunc alere. arbitror enim δέξασθαι hic ualere in uterum ſemẽ, unde ille uatus eſt, recepiſſe, non manibus cepiſſe puerum. ut ſequatur ordinem totius illius rei: primum enim concipitur filius. deinde paritur, poſtea alitur. explanat autem exemplum ipſum auctor accurate: inquit enim, cum totum illud diſſolutum inconnexumque ſit, eam uim habere, ut cogat nolentem etiam quempiã geſtu corporis ſensũ adiuuare quin edat ea uerba: nec poſſe aliter facere ipſum, quin in ſingulis uerbis inſiſtat, & diuerſum motum corporis adhibeat, uocemque uariet. Exẽpla huius locutionis uacuæ a coniunctionibus: eaque de cauſa uehementioris. & in qua tractãda pæne actor fiat orator, ſunt crebra apud oratores, quin illud certe Ciceronis de L. Catilina pronuntiatum eiuſdem generis ſit: ualdeque ſimile huic loco Græci poetę dubitandum non eſt. Abiit, exceſſit, euaſit, erupit. ut itidem alterum hoc de Octauiano puero, quod nõ ſingulis uerbis conſtat: & ſi inciſum eſt, & multis modis ad excitandos animos remque augendam factum. Multa memini. multa audiui. multa legi. infinitaque alia huiuſcemodi, quæ uix poſſunt ſine motu corporis uociſque magna mutatione edi. A contrario noſter magis ſe poſſe id declarare cognoſcens, hoc etiam facit, uerbiſque illis poſitis cum ſuis coniunctionibus: uinctiſque eo pacto illis ſententiis, affirmat eiici inde omnem affectum aduẽtu earum copularum: reddique omnem eam narrationem ſedatam ac trãquillam, quæ antea uehementer perturbata, agitataque erat. unde ſtatim affirmat. quidquid in oratione eſt uacuum à motu animi, eſſe alienum remotumq; ualde à ſtudio hiſtrionum.

Ἐστι δὲ καὶ ἄλλα θεωρήματα ὑποκριτικά. οἷον καὶ ὁ παρὰ τῷ Εὐριπίδει ἴων, ὁ τόξα ἁρπάζων, καὶ τῷ κύκνῳ ἀπειλῶν τῷ ὄρνιθι, ἀποπατοῦντι κατὰ τῶν ἀγαλμάτων: καὶ γὰρ κινήσεις πολλὰς παρέχει τῷ ὑποκριτῇ ὁ ἐπὶ τὰ τόξα δρόμος, καὶ ἡ πρὸς τὸν ἀέρα ἀνάβλεψις τοῦ προσώπου διαλεγομένου τῷ κύκνῳ, καὶ ἡ λοιπὴ πᾶσα διαμόρφωσις πρὸς τὸν ὑποκριτὴν πεποιημένη. ἀλλ' οὐ περὶ ὑποκρίσεως ἡμῖν τανῦν ὁ λόγος.

Sunt autem & aliæ animaduerſiones hiſtrionibus aptæ, veluti & Ion apud Euripidem, qui arcum arripit, & cygno minatur aui, ſtercore inquinãti ſimulachra deorum: etenim motus multos præbet hiſtrioni curſus ad arcũ, & vultus elatio ad cœlum perſonæ loquentis cum cygno, & reliqua omnis conformatio, ficta ad ornandum hiſtrionem. verum non eſt nobis nunc propoſitum de ſtudio hiſtrionum agere.

Illo, quod probare voluit, accurate declarato, cum unum iam quoddam mirifice aptum hiſtrionibus docuiſſet, adiungit inueniri alia etiam documenta, quæ ornent ſtudium illud: adiuuentque magnopere finem eorum actorum: quale eſſe inquit quoddam, quod diligenter expreſſum eſt in Euripidis tragœdia, quæ uocatur Ion: adoleſcens enim hic, qui ei fabulæ, nomẽ dedit, ex Apolline, Creuſaq;, Erechthei regis Athenarũ filia, natus, Delphis uiuebat, eratque æditu us fani illius, in quo pater ipſius reſponſa dabat. cum igitur mane ingreſſus in tẽplum, ipſum uetriſſet, uiſis auibus, quæ a Parnaſſo monte, ubi dormierant, eo conuolabant, metuens ne inqui-

narẽt sedes illas sacras, abigit illas: minaturque, nisi abierint, se sagittis ipsas cõfossurum. primum autem dirigit oculos in aquilam, ostenditq; quid mali impendeat ipsi, si insederit illic. statimque addit cygnum aduentare, cõuersaque ad ipsum oratione sua, metu iniecto studet ipsi persuadere, vt alio se cõferat: quod nisi fecerit, significat quid ipsi quoque periculi immineat, demũque eodem pacto narrat se animarum esse aduersus omnes eas aues, si perrexerint sacro illi tecto aliquid maculæ importare. quod quamuis non libenter multis de causis facturus sit, affirmat tamen necessitate coactum, ne muneri suo desit, se prorsus facturum. Huiuscemodi est sententia totius illius loci. Quam occasionem illic habeat histrio artem suam explicandi, accurate docet Demetrius. cũ enim ipsa maneat in gestu, motuque corporis, inquit multos motus præbere actori cursum illum ad arcum arripiẽdum, & vultus ipsius conuersionem ad cælum, loquentis cum cygno: &, ut adiungit, reliquam omnẽ conformationem, quam etiã tradit à poeta de industria fuisse expressam, ut inseruiret histrioni. Animaduertendum antẽ nihil tangi illic à poeta de cursu Ionis ad arcum: neq; apparere ipsum corpus mouisse, locum ve mutasse, ut arcum caperet, quẽadmodum etiam nõ intelligitur ipsum manu tunc arcum tenuisse, & tamen adolescentem eum ita graui commotũ hoc fecisse probabile est. antea nanque in diuerso ministerio uersabatur, & longe alia instrumẽta manu gestabat. nam illæ minæ sine dubio maiores fuissent, si ipsum tenuisset: personæque illius, habitus, ut spectatori quoq; satisfieret, id prorsus requirebat. Apud Euripidem perperam nunc in omnibus excusis & scriptis, quos uidi libris, pro νόμοις legitur κύκνοις & sanè aliis etiã non paucis in locis non mala hæc fabula cõtaminata est. quod ego animaduerti qui diligenter ipsam legi, ac studio etiam hoc meo non pauca ipsius vulnera curaui: nã quibusdam locis plures etiam integri versus in excusis defecerãt. Cum vero Demetrius non nihil præcepisset de munere histrionum: intelligeretque alia multa restare, quæ studium illud ornent, quod ipsi propositum tunc non erat facere, id significare uoluit in extremo. quare inquit non suscepimus hanc curã, vt subtiliter disseramus de arte actorum. quæ tamen edidit, non importuna, neque iniucunda fuere.

Φευγέτω δὲ ἡ σαφὴς γραφὴ καὶ τὰς ἀμφιβολίας· μάλιστα δὲ χρήσθω τῇ ἐπαναλήψει καλουμένῃ.

Fugiat autem plana scriptio & ambiguitates: figura autem vtatur ea, quæ vocatur epanalepsis.

Cum ostendisset non nulla, quæ sequi nos oporteat, si volumus esse in scribendo aperti, admonet nunc vt vitemus, si studemus eidem orationi planæ atque apertæ, ambiguitates: certum enim est, nisi ipsas tanquam scopulum aliquem declinauerimus, nos non posse consequi id bonum, quod optamus: hoc enim in primis corrũpit ipsum, atque eò caliginem multam comportat. non docet antẽ ipse quid in orationę ἀμφιβολία sit: erat enim hoc satis notũ: quidquid enim ancipitem sensum gignit in oratione: rapitq; animũ eius, qui audit, in diuersas partes, hoc nomine vocatur: parsque est ambiguitatis, quod fit & singulis verbis (quæ tamen suum quoddam ac certum vocabulum habet) & frequentius nõ satis distincta compositione ipsorum. Auxilio autẽ huius ambiguę orationis solitos esse olim vates imponere illis, qui quid futurum de aliqua re esset, scire cuperent, exploratum est. multę igitur ipsius partes erant. quibus omnibus commune erat, quod cunctę tenebras quãdã & obscuritatem creabant. Dialecticorum vero nomen hoc erat, & ipsi in primis accurate de ratione hac omni subtiliterque quærere soliti erant. Sed etiã magistri dicendi quęstionem hanc attigerunt, cum in foro etiam aliquando controuersiæ non nullę inde nascantur. Quintilianus sane non inerudite de ambiguo disputauit, qui locus notus est, Sed etiam Theon sophistes cum doceret quę uitare deberet ille, qui

nollet esse in dicẽdo obscurus, contraq; planam & apertam orationem sequeretur. Addit autem, vt remedium huic malo adhibeatur: pellaturque ex oratione obscuritas, oportere etiam vti forma illa, quæ in sententia manẽs, vocatur à magistris dicẽdi ἐπανάληψις, metuens enim aliquandò orator: scriptorque omnis ne, quia multa in medium inculcauit, antequã sentẽtiam absoluerit, ea res caliginis aliquid obduxerit illi, qui audiuit, repetit verbum aliquod, quod à se initio positum sit illius sententiæ, atq; ita retrahit eum ad caput, facitque vt quod statim noster hic addit, reuertatur ad principium ipsum, vnde sane totum aptum est ac pendet.

Ἐπανάληψις δέ ἐστι συνδέσμου ἐπιφορὰ τοῦ αὐτοῦ, ἐν τοῖς διὰ μακροῦ ἐπιφερομένοις λόγοις. οἷον. Ὅσα μὲν ἔπραξε Φίλιππος, καὶ ὡς τὴν Θρᾴκην κατεστρέψατο, καὶ Χεῤῥόνησον εἷλε, καὶ Βυζάντιον ἐπολιόρκησε, καὶ Ἀμφίπολιν οὐκ ἀπέδωκε, ταῦτα μὲν παραλείψω: σχεδὸν γὰρ ὁ μὲν σύνδεσμος ἐπενεχθεὶς, ἀνέμνησεν ἡμᾶς τῆς προθέσεως, καὶ ἀποκατέστησεν ἐπὶ τὴν ἀρχήν.

Epanalepsis autem est eiusdem copulæ inlatio, in illis partibus orationis, quæ post longum spatium inferuntur. ceu, Ὅσα μὲν ἔπραξε Φίλιππος, καὶ ὡς τὴν Θρᾴκην κατεστρέψατο, καὶ Χεῤῥόνησον εἷλε, καὶ Βυζάντιον ἐπολιόρκησε, καὶ Ἀμφίπολιν οὐκ ἀπέδωκε, ταῦτα μὲν παραλείψω. *ferme enim copula* μὲν *inlata redegit nobis in memoriam quod propositum fuerat, & reduxit nos ad principium.*

Explanat nunc Demetrius quid intelligat hoc nomine quo sanè significatur quippiam iterari: rursusque tanquam capi. siue illud vnum verbum sit, siue plura, quod iteratur. inquit igitur. Epanalepsis est eiusdem copulæ inlatio in ijs, quę post longum spatium inferuntur. vtitur autem exemplo oratoris, qui cũ in oratione sua antequam sententiam implesset, plura loca & oppida appellasset: & quemadmodum Philippus illa tractasset, singillarim ostẽdisset (de illius enim iniurijs loquebatur) ad extremum iterauit coniunctionem illã particulamque μὲν, quam initio posuerat: in quo manet forma hæc ipsa, & quod studium ipsius potuit vindicare à culpa eum locum. Sententia sane horum verborum mirifice congruit vitæ & actionibus Demosthenis, qui vehementer semper oppugnauit regem eum Macedonum. non recordor tamen me in ea apud ipsum incidisse. Sed alij quoque illius ætate Attici oratores sectam eam secuti sunt, ac pessimum Philippi animum in temp. Atheniensiũ ciuibus suis in contionibus patefecerunt. Quamuis autem coniunctionis iteratæ auxilio hoc fieri dixisset: in exemploq; sanè hoc coniunctio repetita sit, non tamen existimandum est hoc copularum tantum vi fieri, idest partium illarum orationis, quæ propriè illo nomine nuncupantur. nam quidquid vincit, & coniungit orationẽ, arbitror hic ab ipso σύνδεσμον vocatum esse. quo pacto etiam Aristoteles perspicitur id verbum cepisse in III. libro de arte dicendi. Post exemplũ positũ statim Demetrius ipsum explicat, & artificium oratoris laudat, qui egregie effecerit, quod conatus est. inquit enim. Copula illa μὲν, quę in extremo collocata est, & vna ea de causa eo inuecta, tanquam redegit nobis in memoriam quod propositũ fuerat & quasi retraxit nos eo, & vnde iam discesseramus reuocauit. Cicero pro A. Licinio vsus est hac forma, cum ab eo quod proposuerat aliquantum discessisset: agebat autẽ de facultate illius poetæ. timens tamẽ ne oratio ea parum apta ei loco existimaretur, purgare prius se voluit. inquit igitur. Quoties ego hunc Archiam vidi iudices: vtar enim vestra benignitate, quoniam me in hoc nouo genere dicendi tam diligenter attẽditis, quoties ego hunc vidi, cum litterã scripsisset nullam, & quæ sequuntur. & in L. Pisonem his verbis. Mecum enim tum L. Flaccus, vir tua legatione indignissimus: at-

que iis consiliis, quibus mecum in consolatu meo coniunctus fuit ad conseruandā remp. dignior, mecum fuit. Ambo uerò hi loci Ciceronis, duabus figuris tanquam luminibus quibusdam illustrati sunt, & hac ipsa, quam ostendi, & ea, quæ à Græcis παρένθεσις uocata est, neque tamen, quamuis ambæ ualeant ad ornandam orationē, omnino idem efficiunt. hęc enim, de qua nunc præcepit Demetrius, utilis est pellēdis tenebris ex aliquo loco, illa uero potius obscurat, cum digrediatur ab eo, quod primo propositū fuerat. quare uidetur aliquo modo ἐπανάληψις, iteratioque illa, medicinam facere illi malo, quod genuit παρένθεσις, inculcatioque nouæ sententiæ.

Σαφηνείας δὲ ἕνεκα καὶ διλογητέον πολλάκις· ἥδιον γάρ πως τὸ συντομώτερον, ἢ σαφέστερον· ὡς γὰρ οἱ παρατρέχοντες παρορῶνταί ποτε, οὕτω καὶ ἡ λέξις παρακούεται διὰ τὸ τάχος.

Ut dictio vero sit plana, opus est etiam bis idem dicere: iucundius enim est aliquo modo quod concisius est, quàm apertius: ut enim qui prætercurrunt aliquando non cernuntur, sic & locutio non auditur propter celeritatem.

Aptum aliquo modo est hoc è uicino præcepto; cū enim ostendisset oportere nos aliquādo vti ἐπαναλήψει, idest ponere aliquid, quod copulet quæ dici debent, cum illis, quę multo supra dicta sunt, nunc hortatur nos, vt audeamus etiam idem iterare, quod manifesto multo plus est quàm in memoriam redigere. tradit igitur, ut idem obtineatur, oratioque reddatur plana, non esse etiam cunctandum sæpe numero vti διλογίᾳ, idest iterare verbum aliquod supra prolatum, vel potius totam rem, hoc enim videtur auctor significare voluisse, cum inquit διλογητέον: infra namque, vbi de euidentia præcipit in aliis, quę perspicuitatem illam pariunt, posuit διλογίαν, vbi exemplo ipso perspicitur quomodo capiat hoc nomen. grammatici quoq; in declarandis locis quibusdam & tragicorum & comicorum poetarum ostendunt hoc aut illud poetam fecisse, ne incideret in διλογίαν, idemq; quod uitiosum foret, diuersis locis narraret, hoc enim ualet apud ipsos tunc διλογία, iteratioque illa est totius alicuius facti, non eiusdem solum verbi. eodem igitur ipsi nomine eandem prorsus rem intelligunt: quamuis fortasse non eodem pacto tractatam, cum hoc laudetur à nostro hoc: illud vero reprehendatur. ab oratoribus enim hæc διλογία, videtur modice ac tēperate tractari debere. nam illud si prorsus fieret, iterumque tota res accurate exponeretur, non leue peccatum foret. Vnde Theon etiam quo loco sedulo præcipit de oratione plana: σαφηνείας; hac ipsa, admonet diligenter vt hoc vitetur, affirmans id nō minus atque alia nō nulla quæ vim eandem habent, valere ad confusionem gignendam in animis eorum qui audiunt. cum vero hoc ostenderet nominibus vsus est distinctis, non iuncto, vt nō videatur dubitari posse de sensu ipsius præceptoque: inquit enim ἐν τῷ τὰ δὲ τὰ αὐτὰ λέγειν. & quæ sequuntur. Cum igitur ambo ij, de eadē re præcipientes, aliter sentire de ipsa videantur, ac contrariū penitus nobis suadere, vidēdum est quomodo probari possint inter se nō dissidere. & ego sane arbitror si in illa modus adhibeatur, posse inde capi id boni quod in illa est, sine incommodo vllo. vtrunque vero cognouisse se rem non omnino certam & exploratā tradere, perspicitur, quia ambo diligēter rationem reddiderunt sui consilii. nam quod facit ad nomen ipsum, quo noster hic vsus est, est prętcrea διλογία hæc diuersa ab Iteratione illa vnius aut plurium verborum, quæ παλιλλογία, siue ἀναδιπλασιασμὸς appellatur: illic enim iterantur verba, ita vt nihil interiectū sit inter ipsa, aut breue aliquid pusillumque nomē: hæc vero iteratio disiunctior est: verbaque eadem longiore spatio remota sunt. Sed etiam longe aliud cōsilium est eorum, qui illa vtuntur: hec enim incumbunt illi σαφηνείᾳ, finemque eum habent efficere orationem apertam, sed vehemētem & acrem: factamque ad excitandos commouendosque eos, qui audiunt. Asconius præterea in II. libro in Verrē ostendit tertiam quandam notionē existere hu-

ius

ius verbi, cum enim locum, in quo Cicero in Q. Metellum iocatus est, improbum que ipsius facinus tetigit, interpretaretur (manebat autē dictum in duplici significatu huius nominis prærogatiua) inquit. Dilogia dicitur figura, cū ambiguum dictum duas res significat. quod statim accurate docet in eo verbo contigisse. Sed his rebus nunc relictis, cū Demetrius tradidisset ἀφήγησιν illam suam multum valere ad orationem claram efficiendam, addidit. Suauius enim quodā modo est, quod concisius est, quàm apertius, quibus verbis significauit, non accusare se omnino orationem breuem: nec eripere ipsi suum bonū, dotemq;, qua prædita est, sed tamen quēadmodum concedat sæpe illam suauiorem esse, magisq; gratā auribus, quam si prolixa fuerit, ita prorsus negare eam accomodatam esse ei, qui in dicendo apertus esse velit, si nanque diligenter attendatur, potius illam dici posse sæpe suauē quàm planam. Vt autem hoc verum esse facilius probaret, simili vsus est: ac cui periculo incommodoque exposita breuis oratio sit auxilio illius ponere ante oculos voluit. Vt enim inquit qui prætercurrunt, sæpe numero nō aspiciuntur, falluntq; oculos nostros, ita oratio hæc fugit aures propter celeritatem: nec percipitur sensus eorū verborum.

Φεύγειν δὲ καὶ τὰς πλαγιότητας: καὶ γὰρ τοῦτο ἀσαφές. ὥσπερ ἡ φιλίστου λέξις.

Fugere autem oportet & dicendi formas, quæ casibus obliquis constant: etenim hoc obscurum. cuiusmodi est Philisti locutio.

Re, quam cōprobare volebat, simili declarata, indicat aliud, quod & ipsum idem malum gigneret, nisi sedulo declinatum foret: hoc autē est multitudo casuum obliquorum in oratione frequentata, quod ipse πλαγιότητα vocat. admonet igitur. vt si quis studeat huic laudi: apertusque in dicendo esse velit, fugiat obliquos casus: vel potius hoc tanquā scopulum aliquem vitet, quia id facere valet ad obscuritatem gignendam: estque magnopere affine illi vitio. Illiusmodi autem fuisse dicit locutionem, quā amauit Philistus Syracusanus: quamq; in historiis, quas scripsit, ille secutus est. Huius Philisti meminit Cicero & in II. libro de oratore. & in epistola quadam ad Q. fratrem, in qua etiam, cum quid sentiret de ipsius scriptis ostēderet, breuē ipsum fuisse affirmauit Quintilianus etiā dignū ipsum qui è turba eximeretur putauit. quare de ipsius virtutibus ac vitijs diligenter disseruit. cum autē ipsi videatur claritatē orationis tribuere. quod si fecisset aperte dissensisset à nostro hoc auctore, non simpliciter eum talem fuisse narrat, sed Thucydide aliquatenus lucidiorem.

Συντομώτερον δὲ παράδειγμα πλαγίας λέξεως, καὶ διὰ τοῦτο ἀσαφοῦς, τὸ παρὰ ξενοφῶντι. οἷον Καὶ ὅτι τριήρεις ἤκουε περιπλεούσας ἀπ' ἰωνίας εἰς κιλικίαν, τάμων ἔχοντα τὰς λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ κύρου: τοῦτο γὰρ ἐξ εὐθείας μὲν ὧδέ πως λέγοιτο. τριήρεις προσεδοκοῦντο εἰς κιλικίαν: πολλαὶ μὲν λακωνικαί, πολλαὶ δὲ περσίδες, κύρῳ ναυπηγηθεῖσαι ἐπ' αὐτῷ τούτῳ. ἔπλεον δ' ἀπ' ἰωνίας: ναύαρχος δ' αὐταῖς ἐπεστάτει τάμως αἰγύπτιος. μακρότερον μὲν οὖν ἐγένετο ἴσως, σαφέστερον δέ.

Concisius autem exemplum obliquæ locutionis, & hac de causa obscuræ, est illud apud Xenophontem, ceu quod τριήρεις ἤκουε περιπλεούσας ἀπ' ἰωνίας εἰς κιλικίαν, τάμων ἔχοντα τὰς λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ κύρου: *hoc enim rectis casibus prolatum diceretur hoc pacto.* Τριήρεις προσεδοκοῦντο εἰς κιλικίαν: πολλαὶ μὲν λακωνικαί, πολλαὶ δὲ περσίδες, κύρῳ ναυπηγηθεῖσαι ἐπ' αὐτῷ τούτῳ.

ἔπλεον δ' ἀπ' Ἰωνίας· ναύαρχος δ' αὐτοῖς ἐπεστάτει Ταμὼς Αἰγύπτιος: longius quidem fortasse sic extitisset, sed planius.

Cum ostendisset Demetrius, cuius auctoris scripta laborarent hoc vitio, refertaq; forent hoc genere locutionis constante casibus obliquis, oportere existimauit exéplum ponere eiusdem rei, quod facilius intelligi cognosciq; posset: illud enim erat prolixum & arduum, euoluere libros Philisti: atque illic indagare, quæ potissimum partes insigne aliquid huiuscemodi haberent. quare aliò se contulit, & certú quendam locum apud Xenophontem monstrauit. Hoc puto significare voluisse Demetrium illo verbo, quod adiunxit, συντμημένην nam prius etiam illud exemplum aliquo modo erat, sed nullo modo breue paratumq;, sed, vt docui, prolixú & quod toto quasi corpore illius scriptoris fusum foret. Inquit igitur exéplum breuius locutionis obliquę: & ea de causa minime planæ, esse illud Xenophontis in primo libro Anabaseos, quo loco narrat, quæ res fecissent, vt Syénesis relinqueret summas partes môtium, quas præsidiis antea firmauerat: altera enim illarum erat, quæ verbis illis exponitur, quibus vsus est Demetrius, vt indicaret, vnde dixit, nasci caliginé eã, & obscuritatem. Cum auté certo teneatur casus obliquos. qui illic sunt, effecisse locum obscuriorem, videtur eò etiam aliquid caliginis comportatum fuisse. quia cum de triremibus loqueretur: cursuq; earum, subito transiit ad præfectum ipsarum: docuitque, nouo principio facto: atq; illo sane obscure, in quas præfectus, quem appellat imperium haberet, quod si dixisset, vt cęperat, quæ triremes, quem trierarchum habuissent, & non contrà, à quo illæ ductæ fuissent, minus (nisi fallor) obscurus locus extitisset. Quin tamen, ambas has narrationes exorsum auctoré fuisse accusandi casu secum ferat multum tenebrarum, dubitãdum non est: nullo enim modo ratio hęc apta est apertæ lucidæq; rei alicuius expositioni. Cum autem quomodo id planius narrari potuerit ostendisset: casusque eos obliquos in rectos immutasset, quid à se factum esset intelligens, atq; ipsemet testari uolens, inquit. Longius quidem sic fortasse extitisset, veruntamen apertius: neque enim aliter mederi potuit illi malo, nisi aliquantum extendisset id, quod contractum affine fuit illi culpæ.

Καὶ ὅλως τῇ φυσικῇ τάξει τῶν ὀνομάτων χρηστέον. ὥσπερ τό. Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι ἐς τὸν Ἰόνιον κόλπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὠνόμασται τὸ περὶ οὗ: δεύτερον δέ, ὅ τοῦτό ἐστιν, ὅτι πόλις, καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς.

Et demum naturali ordine nominum vtendum. cuiusmodi est illud, Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι ἐς τὸν Ἰόνιον κόλπον *: primum enim appellatum est de quo, secundum autem, quod hoc est, quod oppidum, & alia deinceps.*

Cum fugiédos esse casus obliquos ostendisset, vt vno verbo omne, quod pertinet ad id præceptum, cóplecteretur, adiungit Demetrius, vt virtus hęc orationis pareatur, oportere demum custodire naturalem ordinem rerum, quas significant in verbis collocãdis, nam qui relictis rectis casibus, vsurpat obliquos, & ipse aliquo modo discedit à natura ipsa, quę voluit vt plana & facili via omnia exponerétur. Vritur anté exemplo Thucydidis, vt id aperiat, qui in primo libro historiarum, cum Epidãni situm describeret, quod oppidum postea Dirrhachium vocatum est, eo vsus est. Statim autem explicat exemplum ipsum: docetque id à Thucydide illic factum esse, quod vtile huic rei est: quodque nos imitari debere existimat, inquit igitur. Primum enim appellatum est de quo: ita autem vocat nomé, quod naturam eam valet, remque de qua sermo est, additque, Deinde declaratum quid hoc est, esse inquã id oppidum, & nó flumé, aut montem, & ne minute nimis omnia persequatur, affirmat

firmat

firmat eandem vim habere, custodireq; eundem ordinem, quę deinceps posita sunt. Virgilius quoque in fama describenda naturalem ordinem secutus est: statimque & ipse aperuit quid nam illa foret, inquit enim. Fama malum, quo non aliud velocius vllum. & quæ sequuntur.

Γιγνέσθω μὲν οὖν δὴ καὶ τὸ ἔμπαλιν, ὡς τό. Ἐστι πόλις ἐφύρη: οὐ γὰρ πάντη ταύτην δοκιμάζομεν τὴν τάξιν, οὐδὲ τὴν ἑτέραν ἀποδοκιμάζομεν, καθὰ ἐκτιθέμεθα μόνον τὸ φυσικὸν εἶδος τῆς τάξεως.

Posset quidem igitur & contra fieri, vt illud est. Ἐστι πόλις ἐφύρη: *non enim penitus hunc probamus ordinem, neque alterum improbamus, vt exposuimus solum naturalem formam ordinis.*

Cum sequi nos oportere naturam diligens magister docuisset: antea nanque res ipsæ naturæq; sunt, quàm quę ipsis contingunt: hærentq; aliquo modo illis: hæ nanque consequuntur, posterioresq; sunt, diligenter attendens locos quosdam optimorum auctorum, qui cum id aliquando neglexerint, non tamen ea de causa obscuri fuere, hoc etiam admonere voluit: faceturque normam hanc fallacem esse, aliquandoq; idem bonum à contrario ordine verborum obtineri. Homeri vero illustrem locum documento huic rei esse posse declarat, qui fecit Glaucũ cum Diomede ita loqui. ἔστι πόλις Ἐφύρη μυχῷ ἄργεος ἱπποβότοιο. & quæ sequuntur: ipse enim prius posuit quid illud esset, quàm ipsum esse docuisset. Ephyra nanque prius appellari debuit, postea quod illo nomine vocaretur oppidum esse, non mulierem, aliam ve vllam rem, quæ vocabulo illo ostenderetur, significari debuit: Homerus tamen contra eo tempore fecit. Virgilius ipsum imitatus est in Carthaginis situ mõstrando: amauitq; eo tempore minime naturalem ordinem, cum dixerit. Vrbs antiqua fuit Tyrij tenuere coloni Carthago. Cicero quoque alijs locis vtrunque intelligitur præstitisse: cum enim in Verrem inquit. C. Heius est Mamertinus, omnib. rebus in illa ciuitate ornatissimus, naturalem ordinem probauit, cum verò in III. In eũdem ait. Oppidum est in Hellesponto Lampsacum iudices, in primis Asiæ prouinciæ clarum & nobile, Homeri locum eum imitatus est. Eadem ratio est illius è VI. Cybiratæ sunt fratres quidam Tlepolemus & Hiero. antea nanque nomina eorũ poni debuere, si quis naturam exprimere voluisset. Post exemplum igitur positum Homeri, quasi mutato consilio, inquit. Non enim omnino probamus hunc ordinẽ, neque alium improbamus, quibus in verbis animaduertendum est, cum πάντη inquit, non intelligere ipsum seriem præposteram, quamuis vicina foret, sed remotiorem & quam primo laudauit. ἑτέραν vero cum dixit, significasse illum, quæ loco propinquior esset. nã Cicero quoque aliquando ita cepit, quæ respondent his Latina nomina, nec non Græca Aristoteles, vt a me olim adnotatum est. quare quod sequitur. Sicut exposuimus solũ naturalem formam ordinis, coniungi debet cum priore illo, quod dixit se probare.

Ἐν δὲ τοῖς διηγήμασιν, ἤτοι ἀπὸ τῆς ὀρθῆς ἀρκτέον. Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις. ἢ ἀπὸ τῆς αἰτιατικῆς, ὡς τό. Λέγεται ἐπίδαμνον τὴν πόλιν. αἱ δὲ ἄλλαι πτώσεις ἀσάφειαν τινα παρέξουσι καὶ βάσανον, τῷ τε λέγοντι αὐτῷ καὶ τῷ ἀκούοντι.

In narrationibus autem, siue à recto casu incipiendum. Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις. *siue ab accusandi, cuiusmodi est hoc.* Λέγεται ἐπίδαμνον τὴν πόλιν. *Alij autem casus obscuritatem præbebunt & pœnam, & ipsi qui dicit, & ei qui audit.*

Præcipit

Præcipit nunc de certa parte orationum, idest narratione: docetq; in ea ordienda, quos casus nominum sequi debeamus, & quos fugere: cum enim eam in primis hoc bono ornatã esse oporteat, omnia sunt sedulò captanda, quæ dilucidã eam efficiunt: declinandaque, quę obscuram. casus autem varij nominum variare eã hoc pacto & immutare possunt, quare non est hoc temere tractandum. Inquit igitur in narrando incipi oportere, siue à recto casu, siue ab accusandi. Prioris animaduersionis exemplum ponit locum illum Thucydidis, quem paulo supra indicauit, vt ab auctore tractatus est, posterioris eundem quod ad hanc partem pertinet, immutarũ. exẽpla etiam, quæ posita supra à me sunt Ciceronis, huc transferri possunt. sunt enim illæ omnes narrationes, siue hominem monstrent: siue oppidum, ipsaque itidẽ nullo negotio ita conformantur, sicut fecit Demetrius de Thucydideo illo, vt sint exempla narrationis, quæ vtatur accusandi casu, cum omnibus vt apud auctorem sunt, in eo conueniat, quod à recto casu incipiunt. Cum vtilitatem duorum horum casuum ostendisset, aliorum omnium, idest obliquorum, vitium testatur: affirmat enim ipsos gignere obscuritatem, & eodem tempore molestiam afferre & oratori ipsi, & ei qui audit, & tanquam torquere ipsos, adeo dura & salebratum plena est ea oratio: sunt autem instar tormenti cuiusdam casus illi nec minorem pœnã animo, qui cito planeque percipere cupit, patiunt, quam tormenta corpori.

Πειρᾶσθαι δὲ μὴ εἰς μῆκος ἐκτείνειν τὰς περιαγωγάς. Ὁ γὰρ ἀχελῶος ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους, ἄνωθεν μὲν παρὰ στράτον πόλιν, ἐπὶ θάλασσαν διέξεισιν, ἀλλ' αὐτόθεν ἀπολήγειν καὶ ἀναπαύειν τὸν ἀκούοντα οὕτως: ὁ γὰρ ἀχελῶος ῥεῖ μὲν ἐκ πίνδου ὄρους, ἔξεισι δὲ εἰς θάλασσαν: πολὺ γὰρ οὕτω σαφέστερον.

Conandum autem est non in longitudinem porrigere circumscriptiones, Ὁ γὰρ ἀχελῶος ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους, ἄνωθεν μὲν παρὰ στράτον πόλιν, ἐπὶ θάλασσαν διέξεισιν. *sed sua sponte desinere, & pati vt requiescat auditor hoc pacto:* Ὁ γὰρ ἀχελῶος ῥεῖ μὲν ἐκ πίνδου ὄρους, ἔξεισι δὲ εἰς θάλασσαν: *multo enim sic planius.*

In eadẽ parte orationis expolienda & abstergenda ab omni caligine, admonet Demetrius ne in longitudinem porrigantur cõprehensiones, sed enitendũ esse affirmat vt contra fiat: breuesq; sint ambitus ipsi verborum. Exemplo vero sumpto ab eodẽ scriptore, ponit ante oculos vitium prolixarum illarum comprehensionum: & quæ antea non terminantur, quàm sententia tota impleta absolutaq; fuerit in 11. enim libro, cum Acheloi fluuij cursum describeret, obscurus valde fuit ea de causa Thucydides, nec tamen hic noster integrum eum locum ponit: multa enim reliquit, quę illic ostendunt nomina gentium per quarum fines ille transit, tandem inde sumpsit, quæ necessaria videbantur, atque id quia locus ipse, vbi manebant, clarus & illustris erat, vt neminem facile falleret. inquit igitur statim. Sed oportet comprehensiones suum terminum habere: desinereque, vbi ratio ipsarum hoc postulet: hoc enim videtur valere quod inquit, αὐτόθεν ἀπολήγειν, addit autem. Et facultatem dare auditori, vt requiescat, quod totum fore prorsus docet, si idem hoc pacto expositum fuerit. paucis autem verbis concludit omnes sententias: rationemque tradit, qua reliquum ab ea culpa reuocare possimus, illa vero est, si participia ipsa vocata à grammaticis, in sua verba retracta fuerint, atque ita demum vt ipse docet, scriptum. apud auctorem est ambobus locis pro tertia persona verbi ῥέων & διέξεισι. Aliter verò conformato eo loco, addit statim: Hoc enim pacto multo apertius erat.

Ὥσπερ αἱ πολλὰ σημεῖα ἔχουσαι ὁδοὶ καὶ πολλὰς ἀναπαύλας: ἡγεμόσι γὰρ τὰ σημεῖα ἔοικεν: ἡ δὲ ἀσημείωτος καὶ μονοειδὴς, κἂν μικρὰ ᾖ, ἄδηλος δοκεῖ.

δοκεῖ. τὸ δὲ μὲν δὴ σαφηνείας τοσαῦτα, ὡς ὀλίγα ἐκ πολλῶν, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἰσχνοῖς αὐτῷ λόγοις χρηστέον.

Quemadmodum quæ multa signa habent via & multas requietes: ducibus enim signa similia videntur: quæ vero via sine signis erit, eademq; fuerit sui similis, & si parua fuerit, incerta videtur: De orationibus quidem plana hæc, vt pauca è multis, & maxime in tenui ipsa oratione vtendum est.

Vt res certior sit, simili vtitur Demetrius valde apto ad rem illustrandam in oratione, enim quæ crebro insistat, idem euenturum tradit, quod euenit in via itinereue aliquo, quod habet multas notas, multasque requietes ac cauponas, quę notę scilicet viatori monstret, quantum progressus fuerit: hoc enim commodi capitur ex notis viarum, loco positis: inuitentque cum ad corpus à labore reficiendum quod præstant, quas appellauit ἀναπαύλας. Quid vero boni in se habeant signa illa viarum testatus est, dicens ipsa ducibus similia esse. ἡγεμόνας autem à Gręcis: ducesque a Latinis vocatos esse monstratores itineris notum est. vnde illud à Virgilio dictum fuit. Dux ego vester eram. Malum etiam quod esset viarum, quæ carent his notis, significare volens, inquit. Via sine his signis, & quę nulla re distinguitur, & si parua est, incerta esse videtur. idem igitur contingere in oratione simili, parique illi existimandum est. Plutarchus in vita C. Gracchi horum signorum, in publicis vijs positorum mentionem fecit: affirmat enim ipsum, cum omnem viam metitus esset; columellas è lapide signa fixisse illic, vbi singula passuum milia confecta essent, quam mensuram etiam tradit non multo minorem esse stadijs octo. Idem ferè à Polybio in iij. libro historiarum commemoratum est, qui & ipse dixit Romanorum belli ducum studio viam à Roma Rhodanum vsque eodem pacto notatam fuisse. Cum vero ea, quæ præcipere voluit ad orationem planam reddendam accuratus scriptor iam edidisset, testari in extremo hoc voluit. addiditque illa fuisse pauca è multis: neque enim omnia effudit, neque hæc scriptio requirebat tam accuratam eius rei præceptionem: adiunxit etiam, quo maxime in loco ipsa magnum fructum ferre posset, ac pænè necessaria illic foret: ille autem oratio omnis tenuis atque exilis.

Φεύγειν δὲ ἐν τῇ συνθέσει τοῦ χαρακτῆρος τούτου, πρῶτον μὲν τὰ μήκη τῶν κώλων: μεγαλοπρεπὲς γὰρ πᾶν μῆκος. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἡρωικῶν μέτρων τὸ ἑξάμετρον ἡρωικὸν, ὃ καλεῖται ὑπὸ μεγέθους, καὶ πρέπον ἥρωσιν: ἡ κωμῳδία δὲ συνέσταλται εἰς τὸ τρίμετρον ἡ νέα.

Fugere autem in compositione formæ huius oportet, primum quidem longitudines membrorum: magnificum enim quiddam est omnis longitudo, quemadmodum & in heroicis metris hexametrum heroicum, quod vocatur propter magnitudinem, & quod conuenit heroibus. comœdia autem contracta est in trimetrum noua.

Redit nunc, explicatis ijs, quæ ad σαφήνειαν faciebant, ad alia præcipienda apta eidem formæ tenui: pertinent autem ad compositionem ipsam verborum, vt ipse quoque ostendit, qui in compositione, id quod præcipit seruandum dicit. iubet igitur nos in ea fugere membrorum longitudinem, cuius rei statim causam affert. Magnifica, n. est inquit omnis longitudo. non potest igitur illa conuenire vllo pacto notæ huic humili Verum autem esse quod inquit de amplitudine, quam secum fert longitudo omni in re, probare volens, tanquam simili quodam vtitur. inquit enim. Sicut vide-

mus fieri in heroicis metris. hexametrum namq; vocatur heroicum propter magnitudinem, decetque idem personam heroum: ipsorumque factis canēdis accommodatū est. contra autem comœdia, noua scilicet, in trimetrum cōtracta est: versumq; eum sibi valde aptum esse sentit. Cum autem nouæ comœdiæ meminerit, intelligit eam, quam coluerunt Menander, Apollodorus, Philemon, alijque. nam Menandrū ætate illa floruisse intelligimus etiā indicio Laertij, qui in vita Demetrij huius nostri narrat, cum ille offendit apud populum Atheniensem conuersis iam rebus, Menandrum comicum in iudicium vocatum: parumq; afuisse ne causam diceret nulla alia de causa, nisi quia Demetrij familiaris erat: liberasse tamen eum illo periculo Telesphorum Demetrij cognatum: hoc autē admonere mihi placuit, quia è genere altero comœdiarum, quæ veteres vocabantur, non nullæ nouæ itidem appellabantur. quæ tamen in hoc ipso de quo agit hic auctor, à priscis, prioribus ve illis nō discrepabant, sed nouę vocabantur, si conferrentur cum primis illis, quę illius generis primis tēporibus eius poematis fieri solebant. hę vero, quę postea nouę vocatę sunt, quamuis & ipsæ ita dictę fuissent, vt distinguerentur ab illis, longe aliam tamē formā, & argutiorem coagmentationem rerum continebāt. videndum autē an nominibus quoque distingui solitæ illæ essent, cū quæ leuiter declinarunt a priscis καιναὶ vocarentur: hæ verò quæ magis inde discesserunt, nec materiam colerent plenā maledictorum, in viuos etiam sæpe coniectorum, sed lepidam potius, & ad risum mouendum aptam, sine illa acri insectatione vitiorum, νέαι dicerentur. ita certe videtur Aristoteles in IIII. libro de moribus ad Nicomachum locutus, cum inquit. ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ἐκ τῶν κωμῳδιῶν τῶν παλαιῶν καὶ τῶν καινῶν, arbitror enim superius illud genus comœdiæ ipsum eo loco intellexisse.

Τὰ πολλὰ οὖν κώλοις τριμέτροις χρησόμεθα, καὶ ἐνίοτε κόμμασιν. ὥσπερ ὁ μὲν Πλάτων φησί. Κατέβην χθὲς εἰς τὸν Πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος: πυκναὶ γὰρ αἱ ἀναπαῦλαι καὶ ἀποθέσεις. Αἰσχίνης δὲ, Ἐκαθήμεθα μὲν φησιν ἐπὶ τῶν θάκων ἐν Λυκείῳ, οὗ οἱ ἀθλοθέται τὸν ἀγῶνα διατιθέασι.

Plerunque igitur membris trimetris vtemur, & aliquādo incisis. quemadmodum Plato quidem inquit. Κατέβην χθὲς εἰς τὸν Πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος: *crebræ enim requietes & alleuationes. Aeschines autem inquit.* Ἐκαθήμεθα μὲν ἐπὶ τῶν θάκων ἐν Λυκείῳ, οὗ οἱ ἀθλοθέται τὸν ἀγῶνα διατιθέασι.

Cum ostendisset, quem versum frequentaret noua comœdia, quam illa sibi mensuram carminum aptam indicauit, eandem membrorum longitudinem vtilem esse in hac nota tenui tradit: hortatur igitur, vt plerunque membris trimetris oratores vtantur, & aliquando etiā incisis, idest minoribus aliquanto, & quæ non impleant iustam mensuram membrorum, qua de causa illa eo pacto vocata fuerunt. citat autem testem huius legitimæ mensurę orationis Platonē, qui libros de rep. illo genere auspicatus sit, quod principium pulcherrimi operis temere tractatum non fuisse, docebat etiam archetypum ipsum, vt memorię prodiderunt & Gręci, & Latini auctores. Post verba verò illa, consilium accuratissimi scriptoris explicans, Demetrius inquit. Crebræ enim requietes & depositiones, valet sanè hoc loco posterius verbū termini, finesq;, sed (vt opinor) translatum ipsum est ab illis, qui iter aliquò faciunt, onus aliquod gestantes: ipsi namque cum grauantur, defatigatique sunt & viæ labore & pondere consistunt, ipsumque deponunt. Hephæstion etiam in Enchiridio de metrorum apothesi disseruit: vocarique passim excursiones ipsorū ἀποθέσεις affirmauit. Addit autē exemplo Platonis, Æschinis, Socratici scilicet illius, testimonium, qui eandem mensuram membrorum illo loco, quem monstrat, secutus est. Vt suspicari autē licet, erat & hoc initium sermonis alicuius ipsius. sententia eorum verbo-

rum

rum aperta est. Sedebamus enim (inquit) super sedibus in Lyceo, vbi athlothetę certamen instituunt. Apparet igitur membra hæc breuia esse, quare non sine causa dicuntur esse incisa & quasi decurtata.

Ἐχέτω δὲ καὶ ἕδραν ἀσφαλῆ τῶν κώλων τὰ τέλη καὶ βάσιν, ὡς τὰ εἰρημένα: αἱ γὰρ κατὰ τὰ τελευταῖα ἐκτάσεις μεγαλοπρεπεῖς, ὡς τὰ Θουκυδίδου. Ἀχελῶος ποταμὸς ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους. καὶ τὰ ἑξῆς.

Habeant autem & sedem firmam extremæ partes membrorum, & basin: vt sunt illæ quæ dictæ sunt: productiones enim in postremis partibus magnificæ, cuiusmodi sunt illæ Thucydidis. Ἀχελῶος ποταμὸς ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους: *& quæ sequuntur.*

Cum quæ longitudo membrorum requireretur in forma exili hac docuisset, ostẽdit nunc cuiusmodi debeat esse exitus eorundem: extremumq; in quo ipsa insistant. tradit igitur ipsorum fines postulare sedem stabilem, & tanquam basin quandam, quæ concuti non possit: cuius generis fuisse affirmat, quæ posita supra sunt. Basin, translato huc verbo a studio fabrorum, ædificijsq;, quid appellarit planũ est. Cicero cum idem significaret in oratore suo crepidinem nominauit. quod & ipsum Græcũ verbum ab eadem arte acceptum est. neque tamẽ illic ille intelligit solum ac terminum stabilem vnius membri, sed longioris sententiæ: varijsque modis tractatæ, cõclusionem, quæ periodo contineretur. inquit igitur de loco quodam e sua oratione pro M. Scauro. Deinde omnia tanquam crepidine quadam, comprehensione longiore sustinentur. Quam autem id, quod decet non seruaretur, si aliter fieret, docet Demetrius, ostẽdens quid à contrario existat hoc pacto. In extremis enim partibus membrorum adhibitæ porrectiones magnificæ sunt. cuius rei documẽto esse posse affirmat terminationes membrorum, quas amauit Thucydides. vtitur autem eodẽ exemplo, quo supra vsus fuerat, cum alterum, quod ab eadem hac forma alienum est, illi probatum fuisse significaret: quo etiã in loco vsurpauit verbũ, vnde conformatum est illud, quo hic appellauit has porrectiones, id est.

Φευκτέον δὲ καὶ τὰς τῶν μακρῶν στοιχείων συμπλήξεις ἐν τῷ χαρακτῆρι τούτῳ, καὶ τῶν διφθόγγων: ὀγκηρὸν γὰρ πᾶσα ἔκτασις. καὶ εἴπου, βραχέα συγκρούειν βραχέσιν, ὡς. πάντα μὲν τὰ νέα καλά ἐστιν. ἢ βραχέα μακροῖς, ὡς Ἥλιος. ἢ ἄλλως γέ πως διὰ βραχέος. καὶ ὅλως ἐμφαίνεσθαι δεῖ καταφρόνητον τὸν τοιοῦτον τρόπον τῆς λέξεως, καὶ ἰδιωτικόν, καὶ αὐτὰ ταῦτα πεποιημένον.

Fugiendi igitur sunt & longorum elementorum concursus in forma hac, & diphthongorum: tumidum enim est omnis productio: & sicubi, breuia cum breuibus concurrere oportet, vt. Πάντα μὲν τὰ νέα καλά ἐστιν. *vel breuia cum longis, vt* ἥλιος, *aut alia quapiam ratione per breuem litteram, & demum intelligi esse abiectum hunc modum locutionis, & vulgarem, & hæc ipsa factum.*

Cum ostendisset productiones, quas vocauit ἐκτάσεις, in extremis partibus mẽbrorum esse amplas, & ea de causa inimicas huic formæ: intelligeretq; cõcursus litterarum vocalium longarum esse quasdam ἐκτάσεις, docet oportere etiam in ipsa vitare concursus illarum litterarum vt diphthongorum etiam, [illegible] dupli-

cem sonum habent:mixtumq; ex sono duorum elemētorum , cuius præcepti rationem eam reddit,quam significaui.Inflatum enim inquit,tumidumq; est omnis porrectio, ἐκτάσεις ipse inquit:vtitur enim eodem verbo,quo supra vsus fuerat:effici autem id,gignique,quod hoc nomine significatur,concursibus illis, quas dixit , nullo negotio intelligimus: producitur enim valde tempus concursu illo duarum productarum litterarum, vt etiā earum,quæ conflatæ sint è duabus ὀγκηροὺ id valere, quod dixi,apertum est:ὄγκος enim significat tumor,& quasi moles quædam , sed ad mores etiam transfertur id verbū:ita enim ipsum vsurpauit Aristoteles in IIII.lib.de moribus ad Nicomachum,quo loco docuit qui finis esset eorum, qui sua bona in colloquijs,omnique oratione extenuant:indeque, quod dissimulatione vtuntur , uocati sunt εἴρωνες:tradit nanque id ipsos facere, quia fugiant elationem animi : nolintque vllo pacto videri ventosi homines, inquit enim . οὐ γὰρ κέρδους χάριν δοκοῦσι λέγειν, ἀλλὰ φεύγοντες τὸ ὀγκηρόν. Cum autem concursus certos quosdam valde alienos esse ab hac forma docuisset,ostendit nunc qui cōcursus ferri in ea possint,si tamen rari fuerint, & infrequentes:nā crebrum vsum etiam illorum probari non posse videtur significasse,cum inquit. Et si vllo in loco,breuia cum breuibus coniungendū est.vtitur autem nunc alio verbo in eadem re significanda,quæ sanè commode ambobus ostēditur,& nunc σύμπληξις:nunc σύγκρουσις vocatur,fit vero manifesto id in eo exēplo,quod ponit:cum enim concursus illic fiat in extremo,& quę præcedit, & quæ consequitur littera breuis est. Vnde acceptum exemplum hoc sit,dicere non possum. sententia eorum verborum aperta est.affirmauit enim qui id protulit , omnes res cum vigent,nouellæq; sint pulchras esse,quamuis sua vi non paucę ipsarum carere eo bono existimentur.quod etiā arripuit virgo quædam non incallide,cùm se matri purgaret, accusanti ipsam,quod consuetudinem stupri habuisset ,cum deformi adolescente. dixerat enim illa ignosci ei aliquo modo potuisse, si formosi alicuius iuuenis amori operam dedisset. Respondit igitur ipsa,murem etiam ea ætate, turpē in primis bestiolam formosum esse: liceat enim mihi sententiæ non illepidæ explicandæ causa aliquantulum à proposito digressum fuisse, præsertim cum minutæ res hæ de quibus hic agitur,insuaues sint:fastidiiq; non parum gignant. Sequitur autem. Vel breues cum longis,coniungere scilicet oportet,vt in eo vocabulo testatur fieri, quo sol à Græcis poetis plerunque appellatur:de qua voce, vna littera aucta , supra disputatum est:præcedit enim illic longa littera,consequitur verò breuis. Vel demum inquit ita opus esse id tractari, vt in eo concursu omnino sit altera littera correpta. Relicta autem hac parte,in vniuersum præcipit nihil oportere tractari in hac tenui nota,quod aut illustre sit, aut elaboratum,contra enim requiri in ipsa genus quoddam elocutionis quod honore careat,vulgareq; sit , videaturq; potius studio adhibito tale effectum esse, idest contemptum & nulla re discrepans à more Idiotarum. Indefinito autem tempore, hic legi ἐμφαίνηται verius puto , quàm vt prius erat in mea editione, ἐμφαίνεται , instanti. si tamen nomina, quę sequuntur accusandi casu ponantur,vt sane inueni scriptum in duobus exemplaribus , intelligere autē debemus χρή. nam quin sententiæ quoque hoc magis conueniat,dubitandum non est , hic enim quoque vt supra alia ratione traditur quid fieri à nobis oporteat , summaque diligentia si à uitio abesse volumus, seruandum sit.

Φευγέτω δὲ καὶ τὰ σημειώδη σχήματα· πᾶν γὰρ τὸ παράσημον ἀσύνηθες καὶ οὐκ ἰδιωτικόν· τὴν δὲ ἐνάργειαν καὶ τὸ πιθανὸν μάλιστα ὁ χαρακτὴρ οὗτος ἐπιδέξεται. περὶ ἐναργείας οὖν καὶ πιθανότητος λεκτέον.

Fugiat autem, & insignes figuras : omnè enim quod notam adpositam habet, præter consuetudinem est, & minime vulgare, euidentiam autem & probabilitatem maxime forma hæc recipiet. de euidentia igitur, & probabilitate dicendum.

Reuersus

Reuersus ad certam rem præcipiendam addit superioribus præceptis, hanc formam vitare debere figuras illustres, & quæ notis quibusdam adpositis indicarētur: hoc enim arbitror valere, quod inquit χωρὶς σεσημειωμένα, notus enim est mos priscorū grammaticorum, qui notas contra loca quædam optimorum auctorum ponebant, quæ notę aliquam rem significarent illic contineri, aut alicui vitio affinem: aut insignem aliqua virtute, siue illa in singulis verbis maneret, siue in constructione ipsorum. siue etiam in sententia. vnde quoque notæ illæ diuersæ erant. Vsus quoq; est Halicarnasseus hoc nomine in vita Isocratis, quam dū scriberet, ornauit ipsam multis documentis huius artis, in qua egregium se ille præstiterat. inquit igitur, cum de locutione accurati eius scriptoris dissereret. καὶ γὰρ αὕτη καθαρὰ ἀπηκριβωμένη καὶ συνήθη δῶν ἥκιστα τὴν ἀπαρασημασίαν. Huius vero præcepti vtilitatem comprobās Demetrius inquit. Omne nanque quod ita notatum est, præter consuetudinem est: & minime vulgare, propriumque idiotarum. παράσημον, iunctum è duobus verbum, vsurpatū quoque est ab Aristotele in libro sophisticorum elenchorum, qui tamen, & si de ijsdem notis loquitur, aliter videtur id cepisse: valet enim illic idem quod simplex signum, nisi fallor. verba ipsius hæc sunt. ἀλλ' ὥσπερ τοῖς γεγραμμένοις ταὐτὸν ὄνομα. ὅταν ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων γεγραμμένον ᾖ καὶ ὡσαύτως, κἀκεῖ δ' ἤδη παράσημα ποιοῦνται. Sed etiam Demosthenes eodem pacto composuit id nomen loco illo, quo in causa Ctesiphontis vitam & mores Æschinis exagitauit. ait enim ἀρουραῖος οἰνόμαος παράσημος ῥήτωρ. Cum autem quę remoueri deberent inde, vt nimis insignia, Demetrius ostēdisset: quæ tamen hæc forma recipiat sine damno vllo, declarat, quamuis, & ipsa valeant aliquid ad ornandū, & sine studio curaq; parari non possint. illa vero sunt euidētia, & quidquid est factum ad persuadendum. prius eorum ἐνάργεια vocatum est à Græcis: alterum πιθανότης, siue (vt Demetrius ipsum nunc appellat) πιθανόν. Quintilianus auctor est ἐνάργειαν illustrationē, & euidentiam à Cicerone nominati: in Lucullo certe ipse perspicuitatem, aut euidentiam illam appellari posse affirmat, quamuis de alia enargia illic loquatur, ea scilicet, quæ in rebus existit: non illa, quæ manet in certo quodam genere, vsuque verborum, indeque proficiscitur. Cum igitur duas has res conuenire huic tenui formæ ostenderit, de ipsis instituit disputare: orditur autem (vt ipse quoque testatur) ab euidentia, quam accurate explanat.

Πρῶτον δὲ περὶ ἐναργείας. γίνεται δ' ἡ ἐνάργεια πρῶτον μὲν ἐξ ἀκριβολογίας καὶ τοῦ παραλείπειν μηδὲν, μηδ' ἐκτέμνειν. οἷον. Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγός: καὶ πᾶσα αὕτη ἡ παραβολή: τὸ γὰρ ἐναργὲς ἔχει ἐκ τοῦ πάντα εἰρῆσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ μὴ παραλελεῖφθαι μηδέν:

Primum autem de euidentia. oritur autem euidentia primum quidem ex accurata narratione, & cum relictum est nihil, neq; amputatum. veluti. Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγός, *& omnis hæc collatio: euidentiam enim habet ex eo quod cuncta dicta sunt, quæ eueniunt, & nullum omissum est.*

Nascitur inquit euidentia primum ex accurata, minutaque rerum omnium, quæ in ea re fiunt, expositione: ἀκριβολογία enim hoc valet: exquisita inquam narratio, & vt ipse ostēdit (est enim quod sequitur quasi declaratio quædam huius iuncti nominis) cum omittitur nihil, neque amputatur. Cum autem vno è pluribus ortu ipsius monstrato, posse id eam rem probare vellet, vtitur exemplo Homeri, qui in collatione, qua Scamandri impetum in Achillem fugientem ostendere voluit (obruere enim heroem inimicum suis aquis fluuius Troicus nitebatur, motus misericordia suorum quos cateruatim ille leto dabat) ita diligenter minuteq; omnia persecutus est, vt qui audit, nō audire se, sed videre: & omnia oculis contemplati putet. Imitatus est eum locum Virgilius, de re rustica præcipiēs: & studio agricolarum exponens, quo maximis

ximis ficcitatibus occurrunt, ne fegetes siti extinguātur. principium eius diligentis perspicuęque narrationis est. Deinde fatis fluuium inducit: riuosque sequentes. verumtamē Græcus ille magis apposite omnia cōplexus est, vt nullo negotio quilibet intelliget, qui locos inter se conferre voluerit. nā quod inquit cursu eius aquæ calculos omnes, qua fluit commoueri; & in extremo, prævenire illam ducem ipsum, & qui ei viam facit, non parum valet ad rem ante oculos collocādam: qui volet igitur an res hoc pacto se habeat, diligenter existimabit: quin certe Homericus ille locus contineat in se virtutem hanc, dubitari non potest. initio verò illius similis huc cōportato, omnem eam collationem id boni in se habere auctor testatus est. quod factum esse affirmat ex eo, quod cuncta, quæ illo tēpore eueniunt dicta sunt: nihilq; relictum est. Cum autem Homeri poemata referta sint multis maximisque virtutibus hanc in primis ipsum studiose colere facile cognoscere potuere, qui nō omnino negligenter poetam eum legerunt: crebro enim lucem afferre volens rebus, eo se cōfert. in quo magna admiratione dignus est: cū enim res tenues humilesque in primis describat, retinet tamē in illis plurimum dignitatis. Huiuscemodi etiam est locus ille, cum Phœnix Achilli commemorat mirificum quendā ipsius pueri amorem erga se: & quemadmodum ipse tunc nollet ab alio quopiā foueri, commodisue ullis affici: accedit enim ad res admodum pusillas: vt sunt officia, quæ teneræ illi ætati exhibentur. qua sane in re tractanda nouauit etiam uerbum ἀποβλύζων: itaq; expressit rem, quam aliter uix ostendere potuisset: & illius nominis nouitate comportauit eò ornatus non parum ac splēdoris. inquit igitur in aliis, quæ idem ualent, πολλάκι μοι κατέδευσας ἐπὶ στήθεσσι χιτῶνα οἴνου ἀποβλύζων ἐν νηπιέῃ ἀλεγεινῇ. quibus autem hoc non aliquando contigit, quod eo uerbo significatur, ij ab his officiis erga pueros sine dubio longe afuerunt. Sed cur non idem aliquando præclare fecisse Dantem nostrum exemplo aliquo doceam? ipse enim quoque diligēti hac singularum partiū expositione res crebro ponit ante oculos. ut in collatione illa, qua declarauit magnū eum metum discussum cito à se fuisse, quo repēte oppressus fuerat, cognitis quibusdā signis timoris in uultu sui ducis, dū iter illud periculosum atque horribile faceret: atque ita ab eodem illi malo, quod creauerat, medicinā factam: vtitur enim simili rustici hominis, qui aduentante iam vere, quod tempus magno cum desiderio diu expectauerat, imagine quadam hyemis subito perturbatus esset, qua tamen breui temporis spatio disiecta, recipit animum; ille enim locus accurata narratione diuersorū motuum animi pastoris illius, factorumque itidem quæ certa signa sunt eorundem affectuum, facit ut pæne quæ audimus videre nobis videamur: & manifesto ornatus est eadem hac virtute: præcipue autem ab ea parte, cum cecinit. Lo villanello, à cui la robba manca. nam superiora, quæ tamen & ipsa pars eiusdem collationis sunt, grandiora sunt, & subtiliora, quam illa, quæ scite adhibentur ad gignendam euidētiam: ac valent quod obscurum est illustrare.

Καὶ ἡ ἱπποδρομία δὲ ἡ ἐπὶ Πατρόκλῳ, ἐν οἷς λέγει. Πνοιῇ δ' Εὐμήλοιο μετάφρενον, καὶ. Αἰεὶ γὰρ δίφρου ἐπιβησομένοισιν ἐΐκτην: πάντα ταῦτ' ἐναργῆ ἐστιν ἐκ τοῦ μηδὲν παραλελεῖφθαι, τῶν τι συμβαινόντων καὶ συμβάντων.

Et cursus equorum in funere Patrocli, vbi inquit. Πνοιῇ δ' Εὐμήλοιο μετάφρενον, & Αἰεὶ γὰρ δίφρου ἐπιβησομένοισιν ἐΐκτην: *cuncta hac perspicua sunt ex eo quod nihil relictum est, eorum quæ eueniunt, & euenere.*

Non cōtentus exemplo vno Homeri Demetrius, alterum ponit eiusdē poetę è loco, qui consequitur. est autem vbi commemoratur cursus equorum: certamenque illud, quod ab Achille, vt funus sodalis ornaret, institutum est: præcipue autē quod illic dictum est, flatu Diomedis equorū Eumeli fincipur latosque humeros calefactos fuisse, multum ad hoc valere putauit poeta. vt id etiā, quod illic præcedit, quam

nis

tis hic ab hoc nostro doctore post illud positum sit. Semper enim videbatur ascensuri esse in curtum:ipsique imminebant. Hoc etiam Virgilius, vt superius, aliquo modo expressit, cum locum similem persequeretur:prorsusque & ipse contendit rẽ illam ante oculos eodẽ pacto constituere. inquit igitur quo deinde sub ipso Ecce volat: calcemque ferit iam calce Diores Incumbens humero. Et si praeclara haec exempla faciunt, vt scrupulus nullus restet in animo alicuius de hac re, libet tamen mihi mirificum quoddam ponere optimi, & ipsius Latini poetae, qui etiã merito semper ob huius rei egregiam facultatem valde laudatus est. Geta igitur apud Terentium, cum Antiphoni ostenderet, quomodo rem occultam indagasset, ita cum eo locutus est: atque hoc vsus initio narrationis. Vbi in gynaeceum ire occipio puer ad me accurrit Mida, pone me apprehendit pallio. Resupinat, respicio . rogo quam ob rem retineat me. ait esse vetitum intro ad heram accedere. & infra. Hoc vbi ego audiui, ad fores suspenso gradu placide ire perrexi, accessi astiti, animam compressi, aurem admoui, ita animum coepi attendere hoc modo sermonem captans. sine dubio hic à poeta cuncta tacta sunt, nihilque ab ipso, quod valeat ad rem illustrandam ingeniũ que seruorum exprimendum praetermissum est. Apparet etiam omnem illum Catulli locum, quo parcas descripsit, eandem in se virtutem continere: praecipue autẽ versus eos, quibus pinxit mulierũ studium, dum nent, accurateque omnia, quae illo tempore ab ipsis fiunt, subtiliter complexus est. Post alterum Homeri exemplũ Demetrius eadẽ paenè repetit, quae supra post prius illud ediderat, habẽtia scilicet vim confirmationis, quod enim illic euidentiae existit nullum alium fontem habere tradit: sed manare totum ex eodem studio poetae, qui nihil reliquit eorũ, quae illic contingunt cum id geritur, aut vnquam perspecta sunt contingere.

Ὥστε πολλάκις καὶ ἡ διλογία ἐνάργειαν ποιεῖ μᾶλλον, ἢ τὸ ἅπαξ λέγειν. ὥσπερ τό. Σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν ἀποθανόντα γράφεις κακῶς. δὶς γὰρ κείμενον τὸ κακῶς, ἐναργεστέραν σημαίνει τὴν βλασφημίαν.

Quapropter saepe & repetitio euidentiam facit potius, quàm semel dicere. quemadmodum illud. Σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν ἀποθανόντα γράφεις κακῶς: bis enim positum κακῶς, euidentiorem ostendit maledictionem.

Addit nunc Demetrius, quod inde etiam non valde remotum est: vel potius pars illius praecepti haberi debet. Quapropter saepe numero etiam iterare aliquid, euidẽtiam parit, magis quàm id semel tãtum dicere. Ductũ certe hoc est è superiore praecepto: iterare nanque aliquid, perinde est, atque omnia diligẽter, exquisiteque docere, quae in eodem illo facto nascuntur: nec dissimilem vim habet. Vt autẽ verum esse probet, quod dixerat, citat testimoniũ veteris auctoris, qui, vt magis haereret in animo auditorum id quod ostendebat, eius quem criminabatur conuicium, studium que male dicendi, verbum, quod potissimum id aperiebat, iterauit: bisque in extremo duorum membrorum posuit κακῶς. vsus antea eodem exemplo est Demetrius non appellato, vt hic, nomine auctoris inquit igitur . iterum prolatum illud κακῶς planius monstrat maledictum illud: nec sinit elabi ex auribus auditorum pessimum studium laedendi existimationem probrorum, quo ille tenebatur.

Ὅπερ δὲ τῷ Κτησίᾳ ἐγκαλοῦσιν ὡς ἀδολεσχοτέρῳ διὰ τὰς διλογίας, πολλαχῇ μὲν ἴσως ἐγκαλοῦσιν ὀρθῶς: πολλαχῇ δὲ οὐκ αἰσθάνονται τῆς ἐναργείας τοῦ ἀνδρός: τίθεται γὰρ ταυτὸ, διὰ τὸ πολλάκις ποιεῖν ἔμφασιν πλείονα.

Quod autem Ctesiae obijciunt, vt loquaciori propter repetitiones, multis

quidem

quidem fortasse locis recte obijciunt: multis autem non sentiunt hominis euidentiam: ponit enim idem, quia sæpe habet maiorem vim.

Cum Demetrius cogitasset videri quosdam cõtra se sentire, qui hoc ipsum, quod ipse bono sępe esse, ac magnopere adiuuare finem eius, qui id in oratione ponit, affirmarat, valde reprehenderent: eoq; nomine Ctesiam accusarent, & iudicium suum comprobare, & auctore illum historiæ lepidum & elegantem aggreditur defendere. qui nanque illum non probabant, quia multus fuerat in ea ratione, fidem pręceptum hoc auctoris huius nostri tentabant. Inquit igitur hoc consilio. Quod autem Ctesiæ quidam obiiciunt, vt loquaciori propter geminationes, multis locis fortasse recte id obiiciunt: multis autem contra non sentiunt perspicuitatem huius viri. Non penitus igitur ipsum à culpa remotum putat Demetrius: neque prorsus vitio affinem arbitratur. hoc autem verum esse ostendere volens, ait, ipsum bis idem ponere, quia multis locis hoc gignit maiorem emphasim, idest magis aperit affectum eius qui dicit: quidque ille inclusum in animo habeat, patefacit. Ctesias autem hic, quẽ appellat, patria Gnidius fuit: arte vero medicus, qui vixit apud Artoxerxem regem Persarum, vocatum Meliorem ab institutis & moribus, vt distingueretur ab altero qui deteriorem vitam sequutus fuerat: ipsique commendatione illius artis admodum gratus fuit scripsit autem res gestas Persarum pluribus libris. huius mentionẽ fecit sæpe Plutarchus in vita eius regis: quem etiam narrat ornasse summo studio Clearchum Laconem, missum à sua rep. cum iis mandatis, vt dicto esset audiens omnibus in rebus Cyro: vel potius mirifice, quacunque re potuit in conatũ illo Cyri exponendo, fauisse laudi & gloriæ Lacedæmoniorum.

Οἷα τὰ τοιάδε. Στρυάγλιός τις ἀνὴρ μῆδος, γυναῖκα σακίδα καταβαλὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου: μάχονται γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες ἐν σάκαις: ὥσπερ αἱ ἀμαζόνες. θεασάμενος δὴ τὴν σακίδα εὐπρεπῆ καὶ ὡραίαν, μεθῆκεν ἀποσώζεσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα σπονδῶν γενομένων, ἐρασθεὶς τῆς γυναικὸς, ἀπετύγχανεν: ἐδέδοκτο μὲν αὐτῷ ἀποκαρτερεῖν. γράφει δὲ πρότερον ἐπιστολὴν τῇ γυναικὶ μεμφόμενος, τοιάδε. Ἐγὼ μὲν σὲ ἔσωσα, καὶ σὺ μὲν δι' ἐμὲ ἐσώθης: ἐγὼ δὲ διὰ σὲ ἀπολόμην.

Cuiusmodi sunt hæc. Stryaglius quidam vir Medus, femina Sacida ex equo deiecta: (pugnant enim feminæ apud Sacas: vt Amazones) cum vidisset Sacida formosam, & florentem ætate, potestatem illi fecit vt salua abiret. postea ictis fœderibus, cum amaret illam, repulsam passus est. statuit igitur secum inedia vitam finire. antea autem scribit epistolam ad mulierem hanc ipsam accusans. Ego te conseruaui, & tu opera mea conseruata es: ego autem tua opera perij.

Vt facilius id probet, locum certum ex historia Ctesiæ profert, in quo extremo id factum esset. Σακίδα vero mulierẽ vocat eius gentis, qui Sacæ dicti sunt, eorum meminit etiã Catullus, cum nationes longinquas appellaret suo quodam in carmine. Strabo pręterea testatur in VII. libro ipsorum mentionem fecisse Chœrilum, non valde laudatum poetam, qui dixerit, Μηλονόμοι τε σάκαι, γενεῇ σκύθαι: αὐτὰρ ἔναιον ἀσίδα πυροφόρον. feminam verò illam laudat Ctesias non solum à specie corporis verum etiã à flore ætatis: hoc enim valet quod addidit ὡραίαν. nam vetulæ etiã mulieres formosæ possunt esse, quæ tamẽ quamuis dignitatem aliquam retineant, dignæ non sunt, quæ illo modo amentur. Ἀποκαρτερεῖν significat abstinere se à cibo, inediaq; vitam finire,

nire, quomodo etiam hoc verbum cepit Hegesias, qui librum suum quendã ita inscripsit ἀποκαρτερῶν, in quo inducebatur quidam à vita per inediam discedens. Sed his relictis exemplum ipsum attendamus, quod in his verbis manet. Ego equidẽ te conseruaui, & tu mea opera conseruata es. Si nanque præteritum suum officium in illam exponere tantum voluisset. poterat posteriore membro supersedere: idẽ enim penitus illo, quod priore commemoratur. estque hæc sine dubio διλογία.

Ἐνταῦθα ἐπιτιμήσειεν ἂν ἴσως τις βραχυλόγος οἰόμενος εἶναι, ὅτι δὶς ἐτίθει πρὸς οὐδὲν τὸ ἔσωσα καὶ δι᾽ ἐμὲ ἐσώθης· ταὐτὸν γὰρ σημαίνει ἀμφότερα. ἀλλ᾽ εἰ ἀφέλοις θάτερον, συναφαιρήσεις καὶ τὴν ἐνάργειαν, καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐναργείας πάθος. καὶ τὸ ἐπιφερόμενον δὲ, τὸ ἀπωλόμην, ἀντὶ τοῦ ἀπόλλυμαι, ἐναργέστερον αὐτῇ τῇ συντελείᾳ ἐστί· τὸ γὰρ ἤδη γεγονὸς, δεινότερον τοῦ μέλλοντος, ἢ γινομένου ἔτι.

Hic reprehenderet aliquis fortasse qui breuitati studeret, quod bis nullã ob causam positum esset conseruaui te, & per me conseruata es: idem enim significant ambo. sed si abstuleris alterum illorum, vnà abstuleris, & euidẽtiam, & qui nascitur ex euidentia affectum. præterea quod infertur, illud inquam perij, pro pereo, euidẽtius est quia ita res exitum habuit: quod enim factum iam est, grauius est quàm quod futurum est, aut adhuc fit.

Demetrius nunc locum eum diligenter perpendit hoc pacto. Inueniri hic posset aliquis, breuiloquens esse volens atque hoc quidem rectum semper esse: seruariq; in primis oportere existimans, qui insimularet scriptorem, quod bis positum est idem nulla necessitate, idest conseruaui te, & mea opera cõseruata es: idẽ enim prorsus ostendunt ambo. ipse vero plus in hoc videns: erroremq; illius stulti reprehensoris confutare studens, ita quasi cũ eo agit. Negari non potest quin idem iteratum sit; verum si alterum illorum sustuleris, inde simul euidẽtiam sustuleris, & præterea motum illum animi, quem excitat euidentia. Cum ita purgasset Ctesiam Demetrius: nec tantum purgasset, verum etiam id quod crimini dabatur ipsi, laude dignũ esse ostendisset, illud etiam, quod sequebatur; commendari debere, virtutemq; continere significauit, & sanè idem aliquo modo efficere. inquit igitur: Et id quod adiungitur. quod scilicet perij dixit, non pereo instanti tẽpore, euidentius est, quia res iam impleta perfectaq; esse dicitur. quod enim inquit factum est, acrius vehementiusq; est eo, quod futurum est, aut adhuc fit. perij igitur quod dixit, id malum exitum habuisse significauit, absolutumque iam esse, quare magnitudo eius eo pacto perspicitur.

Καὶ ὅλως δὲ ὁ ποιητὴς οὗτος (ποιητὴν γὰρ αὐτὸν καλοίη τις εἰκότως) ἐναργείας δημιουργός ἐστιν ἐν τῇ γραφῇ συμπάσῃ.

Et omnino vtique poeta hic (poetam enim ipsum vocarit aliquis merito) euidentiæ opifex est in vniuersa historia.

Addit Demetrius relictis certis locis, in vniuersum poetam eum: Ctesiam intelligens, opificẽ esse, fabricatoremque euidentiæ, in omni illa sua scriptione: conatique omni ratione, quod mirifice etiã præstitit, res, quas narrat ante oculos constituere. Euidentiam verò multum valere ad animos commouendos cognouit etiam Plutarchus, qui in Artoxerxe: cum artificium Xenophontis extolleret in ea pugna exponẽda, qua rex ille fratrem Cyrum vicit. inquit scriptorem eum semper illic in aliquo

affectu

affectū auditorem tenere, atque ita eum tractare tanquam si ille præsens adfuisset, ipsiusque multū interesset, qui finis eius prælij foret, quod totum effici ostendit ob perspicuitatem. Quin autem magis nos moueant, quæ videmus, quàm ea, quæ audimus, dubium non est: illa vero, quæ illo modo narrantur, aspici videntur. Cum vero Ctesiam poetam vocasset, qui soluta oratione res gestas scripserat, antequam sententiam absoluisset, docuit id à se temere prolatum non fuisse. non sine causa enim ipsum poetam vocari posse: nec tamen aperuit qua de causa conueniret illi hoc nomen. est igitur quærendum hoc. cum autem apud Plutarchum in vita regis eius legatur scripta Ctesiæ fabularum plena fuisse: nec fabularum tantum, verum etiam illarum incredibilium & absurdarum, diuertiq; sæpe narrationem eius ad res commenticias, aptasque magis dramatibus, hoc arbitror impulisse hunc nostrum auctorē vt vocaret ipsum poetam, quo enim magis induere personā poetæ potuit, quàm si hoc faceret, quod libēter eum crebroq; fecisse à bono auctore accepimus? nam & si euidentia eximia, crebroque tractata, non aliena est ab officio poetæ, magis tamē illud est proprium ipsius; inueniuntur enim aliorum quoque scriptiones hoc bono ornatæ, vt paulo supra secutus ipse testimoniū grauissimi doctissimique auctoris, de certa quadam parte anabasis Xenophontis commemoraui,

Οἷον καὶ ἐν τοῖς τοιοῖσδε. δεῖ τὰ γενόμενα οὐκ εὐθὺς λέγειν, ὅτι ἐγένετο, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν, κρεμῶντα τὸν ἀκροατὴν καὶ ἀναγκάζοντα συναγωνιᾶν: τοῦτο ὁ κτησίας ἐν τῇ ἀγγελίᾳ τῇ περὶ κύρου τεθνεῶτος ποιεῖ.

Veluti & in ijs ipsis. Oportet ea, quæ facta sunt non vno verbo dicere facta esse, sed paulatim, suspenso auditore & traducto illo in eosdem animi motus: hoc Ctesias in nuntio de Cyro mortuo facit.

Cum scriptorem illum in omni sua historia moliri perspicuitatem dixisset, voluit partem aliquam ipsius talem indicare, quare locum eum e multis potissimum sumpsit, quo matri significata est per nuntium, qui confecto prælio venit, mors Cyri; quod munus ille obijt caute ac prudenter. Antea igitur quid fieri omni eo tempore oporteat Demetrius docet, deinde seruatum id à Ctesia diligenter fuisse demōstrat, vnde non sine causa suspicari aliquis posset, cum hoc expositurus esset, venisse in mentem Demetrio vocare Ctesiam poetam, non historicum, quia res exponeret, vt fieri debuere, non vt factæ sunt; difficile enim est credere tanto consilio hominem eum præditum fuisse, & si in familijs regum, ac fortunatorum virorū reperiuntur ministri prudentes: & qui quid singula tempora postulent, nouerunt. Sed hoc relicto, auctor inquit. Oportet quæ facta sunt, non statim vnoque verbo dicere facta esse, sed paulatim narrare, suspensumque tenere auditorem, ac trahere ipsum in eosdē animi motus. Hoc igitur est, quod præcepit auctor: custodirique debere affirmat, cum res scilicet aduersæ debent exponi, nam si boni aliquid, prosperique nunciandum esset, omnis illa mora molesta foret ei qui audit: nec tamen non tunc etiam facere non posset, quin eodē pacto animo commoueretur, singulis partibus eius narrationis perceptis Non sanè in animo habuit nunc Demetrius nuntios aliquarum rerū instruere: & quæ sequi ipsos aut fugere oporteat, in ea persona sustinēda, docere: sed quod præcipit ad eos ornandos aptum, præcipit vt facilius probet recte & ordine fecisse Ctesiam, qui ita induxerit nuntium illum, fuit enim hic aditus quidā ad eos refellendos, qui falsò peccasse illum eo tēpore putabant, & ad auctorē eum sine causa sæpe insimulatum declarandum. Sequitur autem (illustrem enim quoque aliquem locum huiuscemodi monstrare voluit, atque illo verum esse probare quod in vniuersum dixisset) Hoc Ctesias in nuntio matri allato de Cyro mortuo facit.

Ἐλθὼν γὰρ ὁ ἄγγελος, οὐκ εὐθὺς λέγει ὅτι ἀπέθανε κῦρος, παρὰ τὴν παρυσάτιν:

σάτιδι· τοῦτο γὰρ ἡ λεγομένη ἀπὸ σκυθῶν ῥῆσίς ἐστιν: ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἤγγειλεν, ὅτι νικᾷ: ἡ δὲ ἥσθη καὶ ἠγωνίασε: μετὰ δὲ τοῦτο ἐρωτᾷ, βασιλεὺς δὲ πῶς πράττει. ὁ δὲ, πέφευγέ φησι, καὶ ἡ ὑπολαβοῦσα: Τισσαφέρνης γὰρ αὐτῷ τούτων αἴτιος, καὶ πάλιν ἐπανερωτᾷ. Κῦρος δὲ ποῦ νῦν; ὁ δὲ ἄγγελος ἀμείβεται. ἔνθα χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας αὐλίζεσθαι: κατὰ μικρὸν, καὶ κατὰ βραχὺ προϊὼν, μόλις τὸ δὴ λεγόμενον, ἀπέρρηξεν αὐτό: μάλα ἠθικῶς, καὶ ἐναργῶς τόν τε ἄγγελον ἐμφήνας ἀκουσίως ἀγγέλλοντα τὴν συμφορὰν, καὶ τὴν μητέρα εἰς ἀγωνίαν ἐμβαλὼν καὶ τὸν ἀκούοντα.

Cum venisset enim nuntius, non extemplo dicit Parysatidi mortuum esse Cyrum: hoc enim fuisset quod fertur Scytharum vox: sed primum quidem nuntiat, ipsum vicisse: hæc autem gauisa est & toto animo commota: deinde quærit ex illo. Rex vero vt agit? ille vero, inquit, fugit. Et hæc suscepto sermone: Tissaphernes enim ipsi horum causa est. Et rursus quærit. Cyrus autem vbi nunc est? nuntius autem respondet. quo loco decet fortes viros degere. paulatim, & breui progrediens, vix tandem vt dicitur, rupit ipsum, cum ualde morate, & euidenter ostendisset & nuntium inuitũ narrare calamitatem illam, & matrem etiam coniecisset in mærorem, & eum qui audit.

Totam rem Demetrius accurate, dilucideque narrat, vel potius qua ratione in ea narranda nuntius ille vsus sit, exponit, Parysatis reginæ nomen est: matris duorum illorum fratrum, qui tunc prœlio inter se contenderant. Nam quod auctor inquit. si statim dictum fuisset, Cyrum mortuum esse, simile ipsum futurũ fuisse illi, quod vulgo fertur. A Scythis oratio, prouerbium est quod edi solitum erat de dura agrestique oratione, quales erãt mores eius feræ barbaræq; nationis, infra propè extremum libri itetum auctor utitur eadẽ voce, in loco valde huic simili explicando. Lucianus quoque non vno loco id vsurpauit, qui tamẽ aliquando pro ῥῆσις posuit [illegible]. Cum ostendat autem Ctesias, audita victoria Cyri, Parysatin lætatam fuisse, scire opus est: quod copiose exponit Xenophon, illã mirifice amasse alterum illum filium: faustéque quacunque re poterat glorię Cyri. vt ab Artoxerxe alieno animo erat, qui hic rex ab ipsa appellatur, quia regno ipse potiebatur. cũ verò nuntius respondisset, regem fugisse, in eo prælio Artoxerxes primum pulsus est, virtute maxime Græcarum copiarum. Postquam autem multum versauit animum reginæ nuntius, antequam sæuissimum illud vulnus aperuisset, cũ de illa ipsa re quæsitũ ex eo esset, nec tegere amplius id incommodum posset, obscure tamẽ, dignitatisq; plenis verbis, eam rem commemorauit: arripuit enim id boni, quod in eo facto erat, cum cetera mœroris ac lacrimatũ illic plena forent: respondit igitur Cyrum tunc degere, vbi decet honestos fortesque viros domicilium sibi collocare. Huiuscemodi quadam ratione ornatur apud Æschylum, in fabula vocata ἑπτὰ ἐπὶ θήβαις, eadem mors, in pugna scilicet obita: inquit enim mortuum esse, vbi adolescentes pulchrũ est mori. Nec dissimile est illud Ciceronis in celebrando funere eorum, qui apud Mutinã contra M. Antonium pugnantes, interfecti sunt: inquit enim. In fuga fœda mors est: in victoria gloriosa. etenim Mars ipse ex acie fortissimum quemq; sibi oppignerat. Explicat vero accuratè Demetrius consilium eius nuntij inquit enim, Paulatim nuntius ille, facto illo in minutas partes conciso, vix tandẽ, vt dici solet, rupta voce id protulit. cũ vero statim addat auctor. Valde morate & euidenter, manifesto loquitur de Ctesia, qui toto animo inseruiuit illi personæ: studuitque ipsam extra

omnem

omnem periculi aleam ponere. patefecit igitur inquit nuntium cum inuitum aperuisse calamitatem illam, matremque Cyri coniecit in plures motus: qui motus necessario etiam excitantur in animo eius, qui legit, aut locum illum recitari audit.

Γίνεται δὲ καὶ ἐκ τοῦ τὰ παρεπόμενα τοῖς πράγμασι λέγειν ἐνάργεια. οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ ἀγροίκου βαδίζοντος, ἔφη τις, ὅτι πρόσωθεν ἠκοῦτο αὐτοῦ τῶν ποδῶν ὁ κτύπος προσιόντος, ὡς οὐδὲ βαδίζοντος, ἀλλ' οἷον λακτίζοντος τὴν γῆν.

Oritur autem, & inde euidentia: cum dicuntur ea, quæ cõsequuntur res. veluti de rustico homine iter faciente, quidam inquit, quod longe audiebatur strepitus pedum ipsius accedentis, tanquam non euntis illius, sed quasi tellurem pedibus verberantis.

Monstrat aliam originem euidentiæ, superiore ratione illius gignendæ diligenter explicata: nasci enim ipsam tradit hoc etiam pacto, cum scilicet ea, quæ consequuntur res aliquas, exponuntur: illa enim quoque cõmemorata faciunt, vt id quod antecessit melius intelligatur, & quasi ante oculos eorum qui audiunt collocetur, quia id quod sequitur esse nõ solet, nisi fuerit quod antecedit. Dionysius Halicarnasseus, qui & ipse in vita Lysiæ de perspicuitate disseruit, cum velit scriptore illum cunctarum ornatum esse cum aliis multis hac quoque virtute, hunc tantum ipsius fontem indicauit. vocat autem παρακολουθοῦντα) quæ nunc παρεπόμενα Demetrius. inquit igitur. nam verba ipsa ponam: γίνεται δὲ ἐκ τῆς τῶν παρακολουθούντων λήψεως. Sed etiam definiuit eo loco Dionysius euidentiam. Inquit enim Euidentia est vis quædam ac facultas, quæ ante sensus adportat ea, quæ dicũtur. Id autem verum esse exemplo incerti nunc auctoris Demetrios confirmat: est enim cuiusdam, qui cũ de rustico homine loqueretur, progressuque ipsius, inquit, antequam ille videretur, exauditum strepitum pedum ipsius fuisse tanquam ille nõ graderetur, sed quasi pedibus tellurem verberaret. Λακτίζειν valere calce, ictuque pedis quempiam percutere apertum est, vel ex voce illa peruulgata Platonis, qui (vt fertur) questus est aliquando de ingrato animo Aristotelis, viuente adhuc illo incipientis sententias ipsius oppugnare, imagine enim valde apta ad culpam illam demonstrandam ipsum notauit. Exemplum Demetrij manet: idque fuit, quod genuit perspicuitatem, in sententia illorũ verborum, quæ paulo supra expressi: neque enim id cõtingere potuit, nisi in moribus hominis agrestis: alieniique ab omni politiore cultu. nã ea, quæ sequuntur, Demetrii verba sunt declarantis quæ vis, ratioque sit superiorum illorum. Cum vero supra ostenderim Dantem certo quodam loco primam illam rationem secutum, fuisse perspicuum, vt magis etiam eodem tempore ille rem eam ante oculos constitueret, tetigit secundam hanc: cũ enim de pastore illo, qui pruina visa, colore ipsius deceptus, putauit adhuc hiemẽ vigere: commotusq; valde animo est, cecinit. Ond'ei si batte l'anca, manifesto hoc, femur inquam ferire, est παθητικόν: & posterum quiddam ac cõsequens animi perturbati: quos enim vehemens aliquis dolor repente cepit, hoc facere consuerunt. aptum igitur & ipsum est, valdeque accommodatum ad significandam sollicitudinem illam animi: & ea de causa, exemplũ mirifice appositum huic præcepto declarando. erant igitur summi ingenii poetæ omnia cognita, quæ bonum hoc; virtutemque eximiã studiosi poematis exprimere ac conformare possent.

Ὅπερ δὲ ὁ Πλάτων φησὶν ἐπὶ τοῦ Ἱπποκράτους. Ἐρυθριάσας ἤδη τῇ νυκτί: ἤδη γὰρ ὑπέφαινέ τι ἡμέρας, ὥστε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι. ὅτι μὲν ἐναργέστατόν ἐστι, παντὶ δῆλον: ἡ δὲ ἐνάργεια γέγονεν ἐκ τῆς φροντίδος, τῆς περὶ τὸν λόγον: καὶ τοῦ ἀπομνημονεῦσαι, ὅτι νύκτωρ πρὸς αὐτὸν εἰσῆλθεν ὁ Ἱπποκράτης.

Quem

Quod autem Plato de Hippocrate inquit, cum adhuc nox esset, quod erubuisset, iam enim apparebat lux, vt color aspici potuerit, quin euidentißimum sit, nemo inficias iret: euidentia autem nata est ex cura, quæ adhibita est in ea oratione: & ex eo quod recordatus est noctu ad se venisse Hippocratem.

Tertius (vt opinor) hic locus est, vnde possit effici perspicuitas. exemplum autē prius posuit, quàm oratione patefecerit, quod docere voluit; inde enim elicit quod animaduertendum & imitandum putat. Exemplum vero è Platone sumptū est, sermoneque illo, qui Protagoras vocatur. Cum enim Hippocrates, formosus puer, ante lucem ad Socratem domum venisset, significaturus ei aduentum magni illius sophistæ, loquens cum ipso sanctissimus senex, fecit vt erubesceret, quod cū Plato literis prodidisset, recordatus est supra se in eo sermone dixisse, id factū esse [illegible]. ne locus igitur ille videretur repugnare superiori sententiæ (quomodo enim in tenebris color oris illius immutatus cognosci potuit?) addidit. [illegible] & quæ sequūtur: idest, iam enim luciscebat, vt Cicero aliquādo in eadē re exponenda locutus est. quare rubor ille potuit oculis percipi. Sed idem etiā Virgilius significauit, apud quē Nisus delicias suas admonens quid facto opus sit. Abstamus ait: iam lux inimica propinquat. & vt Hippocratis immutatum colorem, florētis & ipsius ætate, albescens iam cælum patefecit, ita paulo post apud poetā dissimili sanè in casu, causa tamen eadem, Euryalū galea sublustri noctis in vmbra Prodidit immemorem. Cum igitur hæc loca optimorum auctorū multis modis similia inter se sint, non alienum putaui illum etiam indicare. Quæ sequuntur post sententiā hanc, Demetrii sunt: pendentque è principio expositionis huius exempli: integer enim sensus est. Quod autem Plato scripsit de Hippocrate, maxime perspicuū esse: abundareque hac virtute, omnibus planum est. Vt opinor autem, si ita, vt exprimere locum conatus sum, ille se habuisset, & nihil præterea additum fuisse, nullus scrupulus hic esset. nunc autem molestū est, quod in mediam illam expositionem verborum Platonis inserta sunt aliunde duo verba quæ nescio quomodo eò irrepserint: scriptoris illius grauissimi certe nō sunt: nec satis apte illic à Demetrio mihi collocari potuisse videntur: frangunt enim ordinē verborum illius. sunt mihi præterea hoc nomine suspecta, quia prius eorum idem est cum illo, quod sequitur apud Platonē, manet etiam sententia (vt videor mihi ostendisse) si illa inde afuerint. Quod si maculæ nihil hic est, potuerunt illa illuc à Demetrio inculcari, vt redigerent in memoriā eorum, qui legerent, cum adhuc nox esset venisse ad Socratem puerū eum nā multo supra initio illius sermonis id positū fuerat, et ea fortasse de causa ipsa eo cōiecta fuerant, ad ostendendam aliquo modo pugnam illam, quæ suberat: neque enim omnes, qui eum locum Platonis legunt apud hunc scriptorē recordari statim possunt tempus illud. non cognitā autē ea re, non appareret quæ causa impulisset Demetrium, vt id comprobaret, ac verum esse tam diligenter doceret. Sequitur Demetrius, palam facere volens, & quasi digito mostrare, vnde nascatur euidentiā. Perspicuitas gignitur ex studio, curaque multa, quæ posita est in ea re narrāda: manifesto enim tenetur voluntas scriptoris, qui studuit rē explanare: illaque diligentia animaduersa ab eo, qui legit, vim non paruā habet ad rem illustrandam. Addit alterum etiam, quod idem efficit: ait enim præterea illam oriri ex eo, quod in mentem redegit noctu ad ipsum, Socratem scilicet, venisset Hippocrates. omnis igitur caligo inde his duabus rationibus pulsa est.

Κακοφωνία δὲ πολλάκις, ὡς τό. Κόπτε δ' ἐγκέφαλος, καί. Πολλὰ δ' ἄναντα, κάταντα: μεμίμηται γὰρ τῇ κακοφωνίᾳ τὴν ἀνωμαλίαν: πᾶσα δὲ μίμησις ἐναργές τι ἔχει.

Asperitas autem soni sæpe idem efficit, veluti illud. Κόπτε δ' ἐγκέφα-

λος, &c. Πολλὰ δ' ἄναντα, κάταντα: *imitatus enim est asperitate soni inæqualitatem illam; omnis autem imitatio euidens quiddam in se habet.*

Addit superioribus Demetrius, qui (nisi fallor) quartus modus est, aliter etiã aliquando ipsam gigni. nam hoc præceptum non semper verum esse apparet, sed tunc tantum cum exponuntur res, quibus cõueniat hæc asperitas soni. inquit igitur. Durus præterea sonus vocis atque asper, scilicet gignit perspicuitatem: ponitque ante oculos res illas, & ipsas tales, idest molestas, & asperas. Vtitur autẽ duobus Homericis locis, eorũ prior est, vbi in Odyssea narratur immanitas Polyphemi, qui pedibus arreptis duobus socijs Vlyssis eorum capita ad tellurem percussit, vnde statim cruor inde manans terram madefecit: in illa igitur priore parte versus, quam ponit hic auctor, percipitur asperitas non parua, vt ægre pronuntiari queat. quin autem factum illud sæuum, dirumque requireret in primis hunc asperum sonum, dubitari non potest., vnde vsurpata ipsa tunc tanta asperitas vocis fecit, vt res illæ fieri viderentur. alterum exemplum depromptũ est ex altero opere: prolataque sunt ea verba, de itineribus quibusdam, locisque asperis: eorum enim itinerum quædam habebant arduos ascensus: quædam verò contra præruptos descensus. Declaratio Demetrii, qua posteriorem hunc poetæ locum explanauit, est. Imitatus enim est sono illo molesto & odioso auribus, inæqualitatem eius itineris. nam sonus etiam eorũ verborum videtur nunc non sine difficultate sursum ferri: nunc vero deorsum repente deuolui. additque quod restabat ad ratione id concludendum. Omnis autem imitatio habet in se quiddã euidens. nec fieri potest, vt qui subtiliter, apteque rem aliquam exprimit, non eodem tempore ipsam quasi constituat ante lumina eorũ, qui audiunt, quamuis nõ imitetur rebus illis, quæ vulgo adhibentur ad simulachra corporum fingenda, & exprimenda.

Καὶ τὰ πεποιημένα δὲ ὀνόματα ἐνάργειαν ποιεῖ. διὰ τὸ κατὰ μίμησιν ἐξενηνέχθαι, ὥσπερ τὸ Λάπτοντες. εἰ δὲ πίνοντες εἶπεν, οὔτ' ἐμιμεῖτο πίνοντας τοὺς κύνας, οὔτε ἐνάργεια αὖ τις ἐγίνετο. καὶ τὸ, Γλώσσῃσι δὲ τῷ Λάπτοντες προσκείμενον, ἔτι ἐναργέστερον ποιεῖ τὸν λόγον. καὶ περὶ ἐναργείας μὲν ὡς ἐν τύπῳ εἰπεῖν, τοσαῦτα.

Et facta vtique nomina euidentiam gignunt, quia imitatione prolata sunt, quemadmodum illud. Λάπτοντες. *Si autem* πίνοντες *dixisset, neque imitatus esset bibentes canes, neque euidentia vlla illic extitisset, & illud.* Γλώσσῃσι *vtique adpositum illi* Λάπτοντες, *adhuc euidentiorem reddit orationem. & de euidentia quidem, vt crasso modo dicere licuit, tot.*

Cum abesse non posse ab imitatione perspicuitatẽ affirmasset, admonet quod inde aptum est, (vt ipse met etiam docet) nomina facta gignere & ipsa euidentiã, quia inquit edita, fabricataque sunt ad similitudinem quarundam rerum, est igitur hic quintus atque vltimus locus eorum, quos proposuit ad gignendam euidentiam vtiles. Exemplo verò illustrare hoc volens, vtitur verbo ficto, fabricatoque ab Homero: cum enim in collatione quadam de lupis loqueretur bibentibus, nouum verbũ formauit λάπτειν, quo verbo ratio illa egregie exprimitur, qua canes, & valde similes canibus, lupi in bibendo vtuntur: tanquã enim linguam in aquam tingunt, & sonum quendam, dum eam in os coniiciunt, edunt. Vt apparet autẽ, probat mirifice grauis hic & eruditus scriptor Ingeniũ Homeri, qui auxilio vnius verbi à se facti totam illã rẽ constituere ante oculos eorum, qui legunt, potuerit: vt illi nõ audire, sed uidere se existiment, quod geritur. nõ est igitur solum ab omni labe uitioq; uacuus locus hic Homericus, sed etiam summa laude dignus, & qui satis commendari

dari non possit. quare miror hac ætate inuentos qui in crimé ipsum vocare ausi sint, nam quod illi putarunt haud exprimere id verbum rem eam, non facile dici potest quàtopere errarint, nisi se dignos existimāt quibus magis credatur de veritate Græci sermonis, quàm Demetrio, summo oratori ac philosopho: & omnibus veteribus grammaticis. Quod verò illi, noui Zoili, quos certe nos arbitramur eandem quam ipse palmam ex eodem facto reportaturos, addunt, parum commode etiam linguas luporū eorum vocatas esse atidas, qui paulo ante cædem fecissent, & adhuc ipsam cruore aspersām haberent, quàm falsum sit intelligitur etiam inde, quia nisi illam arefactam habuissent, non sitiuissent: nec ad fontem, cupiditatem, qua conficiebantur hamoris expleturi, accessissent. Constituto autem consilio Homeri vitium contrariæ rationis, auctor exponit: si enim inquir communi voce vsus tunc esset, dixissetque, πίνοντες, non imitatus fuisset lupos bibentes: id enim verbum, non proprium est eius quadrupedis, sed comune ipsarum ceteris pænè omnibus animātibus, quare non exprimit rationem illam. Addit deinde idem, neque euidentia vlla inde extitisset, quæ scilicet nascitur magna ex illa re illo modo expressā. Quod etiam à summi ingenii poeta adiunctum fuit illi verbo Γλώσσῃσι quamuis dubium esse non posset, quin illa parte corporis in ea re vterentur, tradit Demetrius magis euidenté efficere orationem: adiuuareque conatum poetæ, qui rem illam studuit ante oculos constituere. Ostendit autem statim se ad exitum peruenisse huius præceptionis de euidentia, in qua, si non omnia, quæ dici potuere, persecutus sit, docet tamé se tetigisse, quæ satis esse illi rei adumbrandę possint: neque enim se vnquam cogitasse exquisite cuncta explicare.

Τὸ πιθανὸν δὲ ἐν δυοῖν, ἔν τε τῷ σαφεῖ καὶ συνήθει· τὸ γὰρ ἀσαφὲς καὶ ἀσύνηθες, ἀπίθανον. λέξιν τε οὖν οὐ περιττὴν, οὐδὲ ὑπέρογκον διωκτέον ἐν τῇ πιθανότητι· καὶ ὡσαύτως σύνθεσιν βεβαιοῦσαν καὶ μηδὲν ἔχουσαν ῥυθμοειδές.

Ad persuadendum autem aptum in duobus manet, in eo quod planum est, & in eo quod vsitatum: obscurum enim & extra consuetudinem, alienum est à persuadendo. Verba igitur neque eximia: neque inflata sectari oportet in genere dicendi probabili, & eodem pacto compositionem stabilem, & nihil habentem numerosum.

Cum huic notæ tenui valde obesse ceteros ornatus docuisset, non renuere auté solum ipsam dixisset euidentiam, & orationem factā ad persuadendum. priore illa virtute iam explicatā, transit ad alteram exponendam, quæ πιθανότης vocatur: primū que, quod accommodatum est ad persuadendum tanquam fundatum esse in duobus ostendit, quorum alterum est planam, apertamque orationem esse: alterū vero vsitatam eandem & ex consuetudine. id verò verum esse, requirique vt ornatū sit duabus illis rebus quod valet multùm ad persuadendum, probat à contrario, quod enim inquit obscurum est, & præter consuetudiné, expers est eius boni: nec aptum vllo modo esse potest ad persuadendum. Cum igitur communiter hoc pacto præcepisset de hac re, nunc trāsit ad singulas partes, quæ sanè pręcepta nascuntur ex eo, quod iam in vniuersum demonstratum fuerat. Vnde inquit: Genus igitur verborum (hoc enim videtur, vocare nunc elocutioné) neque eximium atque elegans; neque tumidum oportet sequi in orationę facienda apta ad persuadendum: nec enim consuetudo captat flores verborum, & quod elatum valde est in eo genere. Eodem pacto inquit oportet compositioné verborum esse stabilem, ac bene fundatam. hoc enim arbitror valere quod ipse inquit σύνθεσιν βεβαιοῦσαν idest quæ tanquā in lubrico pedem non ponat, & fugiat periculum lapsionis, quod videtur ostédere id, quod addit, tanquam declarationé quandam (nisi fallor), non debere illam seruire numeris, sed vacuā esse ab omni illa suauitate, quæ nascitur ex structura certa verborum.

Ἐν τούτοις τε ὢν ἔστι πιθανὸς, καὶ ἐν ᾧ Θεόφραστός φησιν, ὅτι οὐ πάντα ἐπ' ἀκριβείας δεῖ μακρηγορεῖν, ἀλλ' ἔνια καταλιπεῖν, καὶ τῷ ἀκροατῇ συνιέναι, καὶ λογίζεσθαι ἐξ αὐτοῦ: συνιεὶς γὰρ τὸ ἐλλειφθὲν ὑπὸ σοῦ, οὐκ ἀκροατὴς μόνον, ἀλλὰ καὶ μάρτυς σου γίνεται.

In his igitur existit factum ad persuadendum, & in eo quod Theophrastus inquit, quod non cuncta oportet accurate prolixeq; exponere, sed quædã relinquere auditori ut ipse intelligat, & cogitet sua vi: cum enim intellexerit quod omissum est à te, non auditor solum, sed & testis tuus efficitur.

Paucis illis vebis visus sibi fuerat aliquo modo Demetrius implesse hunc locũ. vnde inquit, In his rebus manet id, quod in oratione vocatur πιθανὸν addit tamẽ tãquam cõsilio mutato. Et in illa subtili animaduersione Theoprasti: doctissimus enim ille vir vidit, hoc etiam adiuuare eam rem, si qui dicit non omnia exquisite persecutus fuerit, sed quædã reliquerit, quæ is, qui audit, per se percipiat: rationeq; ipsorum subducta, quemadmodum illa facta sint intelligat. admonuit igitur ne orator nimis diligens esse vellet: longamque orationem consumeret in singulis partibus eius facti minute exponendis. Aiebat enim ille, quomodo id prodesset ostẽdere volens: nouum enim hoc acciderat auribus multorum, negligentiam scilicet, si ita appellanda est, cum ficta, & simulata sit, plus prodesse quàm diligentiã. aiebat igitur. intelligens ille, auditor scilicet, quod omissum à te fuerit sua vi, nõ solum auditor, verum etiam testis tuus fit.

Καὶ ἅμα εὐμενέστερος: συνετὸς γὰρ ἑαυτῷ δοκεῖ διὰ σὲ, τὴν ἀφορμὴν παρεσχηκότα αὐτῷ τοῦ συνιέναι: τὸ δὲ πάντα ὡς ἀνοήτῳ λέγειν, καταγινώσκοντι ἔοικε τοῦ ἀκροατοῦ.

Et simul beneuolentius est: acutior enim sibi videtur tua opera, qui ansam ei præbuisti intelligendi: contrà autem omnia ut stulto exponere, simile est damnanti auditorem.

Præterea inquit hoc seruare in dicendo eiusdẽ animum tibi conciliat: fitque qui audit tibi beneuolentior: videtur enim sibi ipse acutus esse tua opera & studio, qui ansam ei præbuisti, vt intelligeret quod in oratione tua desiderabatur. contra verò inquit cuncta illi tanquam stulto homini commemorare, est tanquam condemnare auditorem ipsum, tarditatis scilicet. Discriminis vero hoc est inter posterius hoc & prius commodum, quæ ambo capiuntur ex eodẽ consilio ab oratore, quod superiore illa ratione qui audit præsenti tantum illi tuo tempori seruit, & tanquam testis tuus factus, adiuuat causam firmatq; illum tuum: inferiore vero efficitur, vt faueat ille tibi semper: quia bene de ipso existimasti, studioq; tuo effecisti, vt sapientior sibi ipse multo, quàm antea vnquam, visus fuerit.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ ἐπιστολικὸς χαρακτὴρ δεῖται ἰσχνότητος, καὶ περὶ αὐτοῦ λέξομεν. Ἀρτέμων μὲν οὖν, ὁ τὰς Ἀριστοτέλους ἀναγράψας ἐπιστολάς φησιν, ὅτι δεῖ ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ, διάλογόν τε γράφειν καὶ ἐπιστολάς: εἶναι γὰρ τὴν ἐπιστολὴν, οἷον τὸ ἕτερον μέρος τοῦ διαλόγου.

Quia autẽ & nota epistolaris eget tenuitate, & de ipsa dicemus. Artemõ igitur

igitur, qui exſcripſit Ariſtotelis epiſtolas, ait, oportere eodem ſtilo dialogum ſcribere & epiſtolas: eſſe nanq; epiſtolam tanquam alteram partem dialogi.

Abſoluta iam forma dicendi gracili ac tenui, quæ ſanè illo in genere laude digna eſt, ac probatur, ſequebatur vt vitioſam, deprauatamque oſtenderet, & quæ in illa ipſa humilitate labitur: nec conſequitur finem ſuum, antequam tamen illā aggrederetur, rectum eſſe putauit tradere rationem ſcribendarum epiſtolarum ea de cauſa, quam ipſe oſtēdit, quare ornat præterea hunc libellum hac elegāti vtilique præceptione: vtilis enim in primis ipſa hac ætate eſt, qua amiſſis magna ex parte, neglectiſque ceteris penè omnibus eloquētiæ partibus, hæc vna colitur: magnoque in honore adhuc eſt. inquit igitur. Quia nota, formaque epiſtolaris eget tenuitate, de ipſa etiam dicemus. Cum enim de nota dicendi tenui, exilique diſputaſſet, oportere ſe putauit aliquo modo hanc rem, in qua etiam tenuitas requiritur, explicare. Orditur autē ab iudicio, quod de hac re fecit doctus vir, & qui nō parum in ipſa vidiſſe exiſtimatus eſt. commendat autem ipſum prius: nec paruam eſſe debere auctoritatem hominis oſtendit. narrat enim hunc eſſe Artemonē illum, qui Ariſtotelis epiſtolas exſcripſit, & vt ab aliis commode legi poſſent, ſtudio ſedulitateque ſua effecit, ipſius verò ſententia hæc de hac re fuit. oportere eadē forma dialogum ſcribere, & epiſtolas, cuius etiā opinionis ſuæ rationem reddidit, affirmauit enim epiſtolam eſſe tanquam alteram partē dialogi: ſermoniſque eius, qui hoc verbo à Græcis primum appellatus fuit: hoc igitur fuit iudicium ipſius de nota vera ſcribēdarum epiſtolarum.

Ἀναγράψαι, quo verbo de ſtudio Artemonis loquens vſus eſt Demetrius, valet hic (vt puto) exſcribere, & quaſi ex autographo, aliove libro in alium transferre, atque diuulgare: ita certe cepit hoc verbum Porphyrius in quæſtionibus in Homerū, qui inquit non longè à principio octaua: [illegible] τοῦ αὐτῆς ἀναγράψαι τῶν ζητήσεων. Aliquo modo munus eſſe epiſtolam inquit, quia nō eſt verè epiſtola vna earum rerum, quæ dono dantur ab amicis, ſed proximè accedit ad illas. Videndum etiam eſt, an hic pro τρόπον, legi debeat τόπον: hoc enim mihi magis aptum videtur ſententiæ auctoris: vel potius rationi ipſi loquendi.

Καὶ λέγει μέν τι ἴσως, οὐ μὴν ἅπαν· δεῖ γὰρ ὑποκατεσκευάσθαι πως μᾶλλον τοῦ διαλόγου τὴν ἐπιστολήν· ὁ μὲν γὰρ, μιμεῖται αὐτοσχεδιάζοντα· ἡ δὲ, γράφεται καὶ δῶρον πέμπεται τρόπον τινά.

Et dicit aliquid fortaſſe, non tamen omne: oportet enim factam eſſe aliquo modo magis quàm dialogum epiſtolam: hic enim, imitatur ex tempore dicentem: hæc autem, ſcribitur & donum mittitur aliquo modo.

Ponderat diligenter Demetrius ſententiā Artemonis: primumq; ipſam laudat, deinde quid in illa deſideret oſtendit, vt enim eum non aberraſſe tradit à vero, ita nō omne, quod oportebat, attigiſſe putat, neq; penitus veram ſententiam eius eſſe, oportet enim inquit magis factam, magiſq; expolitam eſſe epiſtolam, quàm dialogum, cuius etiam ſententiæ ſuæ ipſe cauſam affert. inquit enim. Hic enim imitatur ſubito dicentem, dialogus ſcilicet, qui texi debet verbis, ſententiiſq; quæ occurrere poſſint in dicendo, in mentemque venire cuilibet. contra autem addit, hæc ſcribitur, & aliquo modo muneri mittitur. quæ autem ſcribuntur, monimentiſque litterarum mandantur, conſideratiora debere eſſe planum eſt. Petrus Alcyonius in proœmio eorum librorum, quos ſcripſit de exilio, cum de dialogo diſputaret mentionem fecit huius loci, ſententiamque Demetrij exprimere conatus eſt, qui tamē vereor ne lapſus ſit, cum dixerit exiſtimaſſe Demetrium epiſtolam in inferiore locandam eſſe ordine, dialogum in ſuperiore. mihi enim contra videtur ille cenſuiſſe, cum aperte

tradat in epistola requiri maiorem curam & ornatum; quæ auté huiuscemodi sunt digna habentur, quæ priorem & honestiorem locum obtineant. tribuisse igitur dicit epistolæ hunc auctorem, quod manifesto ille assignauit dialogo.

Τίς γοῦν οὕτως ἂν διαλεχθείη πρὸς φίλον, ὥσπερ ὁ ἀριστοτέλης πρὸς ἀντίπατρον, ὑπὲρ τοῦ φυγάδος γράφων τοῦ γέροντος, φησιν. Εἰ δὲ πρὸς ἁπάσας οἴχεται τὰς φυγὰς οὗτος, ὥστε μὴ κατάγειν, δῆλον ὡς τοῖς γε εἰς ᾅδου, κατελθεῖν βουλομένοις, οὐδεὶς φθόνος: ὁ γὰρ οὕτω διαλεγόμενος ἐπιδεικνυμένῳ ἔοικε μᾶλλον, οὐ λαλοῦντι.

Quis igitur sic loqueretur cum amico, vt Aristoteles ad Antipatrum; super exule sene scripsit, qui inquit. Si autem ad omnes fugas hic abit, vt non reducere liceat, planum est non esse inuidendum his, qui apud inferos sunt, redire volentibus: qui enim sic disputat, demonstranti magis similis est, non familiariter loquenti.

Probare volẽs Demetrius nihil esse debere in dialogo valde excultum atque elegans, vtitur exemplo loci cuiusdam ex epistola Aristotelis ad Antipatrum regẽ, qui locus vt illic improbari non potuit: nec vitio affinis existimari: & si expolitus est & non sine artificio magno tractatus: præsertim in litteris ad opulentum hominẽ, regemq; missis, ita valde alienus fuisset à sermone familiari, congressuque amicorum: neq; enim dubito, quin Demetrius iubeat ne illum imitemur in sermonibus: nec orationem illam exornatam, factamque, eò comportandam esse. inquit enim. Quia inquã sic loqueretur, sermonemque haberet cum amico, in cõgressu scilicet aliquo, quẽadmodum scripsit epistolam Aristoteles ad Antipatrum, super exule sene. verba autem ipsius ponit, quæ sanè, vt non paruo ornatu referta esse intelliguntur, (& si fortasse non omnino ille sentitur, parsque aliqua ipsius nos fugit) ita obscuritatis aliquid in se continent: quæ (vt opinor) nascitur inde, quia nota nunc ea non sunt, quæ sententiam illam illustrabãt, conabor autem ipsorum vim exprimere; vt, si fieri potest, verus sensus inde aliquo modo eliciatur. Si autẽ inquit ad omnes fugas hic abit ex oculis, vt nõ liceat, cum velis, reducere, planum est, quod iis, qui apud inferos sunt, redire uolẽtibus, nulla inuidia. id est nemo, qui sapiat, illis inuidere debet, quia scilicet, & ipsi quod ardenter cupiunt, nunquàm adepturi sunt: conficit igitur ipsos desiderium illud sine vtilitate vlla. Videndum tamen est an legi debeat οἴχεται id enim quasi postulare videtur, quod sequitur statim ὥστε; nec sententia etiam id refugit. sed tamen, vt iã testatus sum, omnia incerta, quia cognitum non est quod supra commemoratum fuit; φυγὰς fugas verti, non exilia, quamuis dubium non sit, quin fuga illa exilium vocetur à Latinis, quia nescio, an in hac ipsa voce luserit Aristoteles, quare nolui inde discedere: & præterea notaui aliquãdo Ciceronem Latina hac vsum, cum sine vlla dubitatione exilium intelligeret, vt pro P. Sestio cum inquit. Si Themistoclem non deterruit à rep. defendenda, nec Miltiadis calamitas: nec Aristidis fuga. οἴχεσθαι non simpliciter valet, ire, sed repente eripi ex oculis, & tanquam euanescere, huiuscemodi igitur quippiam ab eo quoque exule eo tẽpore fiebat: omnis enim res incerta est. Horatius in ode quadam, & ipse morã apud inferos vocauit exilium propter similitudinem quandam: qui tamen vt leniret translationẽ illam, addidit quod exilium illud distingueret à ceteria exiliis. Ita autem cecinit, omnium versatur vrna Serius ocyus, sors exitura: & nos in æternum Exilium impositura cymbæ. Nam non sine causa puto Demetrium admonuisse illam epistolam scriptam fuisse super exule sene, quod aliter cognitum non fuisset: mihi enim verisimile est aliquid leporis, elegãtiæq; in eum locum aspersum fuisse ab ea ætate, propinqua morti, perpetuoque illi exilio, vt Flaccus inquit. Quæ sequuntur Demetrii sunt,

osten-

ostendentis genus illud sermonis magis aptum esse oratori, qui ad pompam verba faciat: & aliquam rem laudet, aut vituperet, quàm homini, qui sine vlla cura delectu que, aut verborum, aut sententiarum loquatur, quæ ratio idonea est sermonibus familiaribus: adhibeturq; in dialogis, simulachris, imaginibusque illorum ipsorú sermonum: ἐπιδεικτικώτερον enim quod inquit sine dubio valet id, quod ostendi. vnde demonstratiuum dicendi genus à Græcis ἐπιδεικτικὸν vocatum est. quamuis alijs quoque nominibus significetur.

Καὶ λύσεις συχναί, ὁποῖαι, οὐ πρέπουσιν ἐπιστολαῖς: ἀσαφὲς γὰρ ἐν γραφῇ ἡ λύσις. καὶ τὸ μιμητικὸν, οὐ γραφῆς οὕτως οἰκεῖον, ὡς ἀγῶνος.

Et solutiones crebræ, quales, non congruunt epistolis: obscurum enim in scriptione dissolutio. & illud quod factum est ad imitandum, non est ita proprium suumque scriptionis, vt certaminis.

Vnum, quod si adhiberetur ad epistolas, nullo modo illic côueniret, præsertim si crebrú atq; illustre foret, esse in illis scribendis fugiendum docet, idest dissolutum ac sine coniunctionibus vllis tractatum. rationem autem statim sui consilii reddit: & cur inde id sedulo remouendú sit docet. inquit enim. Obscurum enim est in scriptione dissolutio vt contra in iis, quæ recitari debent: actioneque adiuuari est perspicuum, hoc enim itelligere debemus, id, quod sanè ipse supra suo loco testatus est. Adiungit autem nunc. Et omne illud, quo imitamur aliquid non est ita suum, propriumq; scriptionis, vt concertationis ac pugnæ, actores verò excitari dissolutione hac antea quoque declarauit. Est autem valde molestú initio huius præceptionis illud ποῖαι: neque enim apparet quales intelligat dissolutiones & tamen videtur certum quoddam ipsarum genus notare. vt autem suspiciones omnes meas aperiam, vereor ne hic macula insederit. nam antecedenté etiam vocem in scriptis libris mendum occupauit, quod conatus olim sum tollere, nescio tamen an quod studui tunc præstare potuerim, ac pæné sententiam mutaui: cum enim illi habeât λύσεις ἐγχειρισταί, tota hac re melius (vt arbitror) côsiderata, vereri cœpi ne legi potius debeat λύσεις ἠθικαί, vt id verbum, quod corruptum erat, iniustum fuerit: quod ab aliquo imperito sit postea dissectum, factumq; temere ex illo ἐγχ... Dionysius quoque Halicarnasseus in vita Lysiæ ex certa quadam compositione verborum testatur nasci mores in oratione, & nó solum ex sententiis, & quodam genere verborum, & sanè affirmat illos cognosci, & apparere facile in oratione soluta: neque tamé intelligi dissolutionem hanc, quam nunc significat Demetrius, sed vocat solutam orationem nexu comprehensionum illarum liberam, quæ appellantur περίοδοι: & numeris etiá, vt ex verbis ipsius percipitur, quæ sunt hæc. Καὶ συντίθησι γε αὐτὴν ἁπλῶς πάνυ καὶ ἀφελῶς, ὁρῶν ὅτι οὐκ ἐν τῷ περιόδῳ καὶ τοῖς ῥυθμοῖς, ἀλλ' ἐν τῇ διαλελυμένῃ λέξει γίνεται τὸ ἦθος. Confirmauit etiam me in hac opinione, quod additum est hic de imitatione: cum enim supra nihil tetigerit Demetrius de ipsa, non perspicitur vnde hoc aptú sit, quod valet ad preceptum superius comprobandú, & cur repéte incœperit de illa disputare. existimandum igitur est illud inclusum fuisse in verbo, quod coruptú est: magis enim aperte intelligitur côtinere in se imitationem: nec posse sine illa commode tractari mores quàm solutionem. Quin etiam verbo hoc ipso iuncto vtitur statim rhetor ille vt præcipere cœpit de hac ipsa re, idest de moribus: inquit enim ... καλλωπιζόμενον ... & quæ sequutur. Cogitandum igitur, an mihi in hac re côtigerit, quod plerúque vsu venire peruulgata voce ferebatur, vt posteriores cogitationes sapientiores fuerint.

Οἷον ὡς ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ, Τίς ἦν ὦ σώκρατες, ᾧ χθὲς ἐν λυκείῳ διελέγου, ἦ πολὺς ὑμᾶς ὄχλος περιειστήκει. καὶ μικρὸν προελθὼν ἐπιφέρει... Ἀλλά μοι ξέ-

 νος

νος τις φαίνεταί μοι εἶναι, ᾧ διελέγου, τίς ἦν; ἡ γὰρ τοιαύτη πᾶσα ἑρμηνεία καὶ μίμησις ὑποκριτῇ πρέπει μᾶλλον, οὐ γραφομέναις ἐπιστολαῖς.

Veluti in Euthydemo. Quis erat Socrates, cum quo heri in Lyceo disputabas? quando vos magna turba hominum circumstabat. & cum paulum processisset infert. Sane mihi peregrinus quidam videtur esse, cum quo disputabas, quis erat? Huiuscemodi enim omnis locutio, & imitatio histrioni congruit magis, non epistolis, quæ scribuntur.

Comprobare quod dixerat volens locũ monstrat è sermone illo Platonis, qui vocatur Euthydemus: in quo, quia coniunctiones loco positæ non sunt, manifesto tenetur illum egere studio actoris: accommodatumque valde esse ad illius finẽ. ipse vero ita se rem habere declarat verbis, quæ consequuntur exemplum: ait enim. Huiuscemodi nanque omnis locutio, & imitatio histrioni magis conuenit, non epistolis, quæ scribuntur. extremum autem hoc posuit, quia pars est eius, à quo supra remouerat actionem: & præterea, quia posset aliquis certiorẽ facere amicum absentẽ per nuntium: mandataq; illi dare, quæ voce exponeret. qua in re locum haberet imitatio: ac si ille omitteret tunc coniunctiones, facilius posset cõmouere illum, cum quo agit. si tamẽ id, de quo agitur actioni accommodatum esset. Verba autem, quæ prima habita sunt in eo sermone exemplum in se continent, edita vero illa illic fuere à Critone, quærente è Socrate quis nam foret homo, cum quo pridie in Lyceo ille disseruerat, cum enim ex alia tellure esset, ignotus ei erat nam quod Demetrius adiungit primis illius verbis positis, nõ nulla alia quæ paulo post sita illic dicit, quæ sunt interiecta inter ipsa, sunt quibus ostẽdit præ multitudine se non potuisse eò accedere: nec audire plane quippiam eorum, cum tamen sublato capite videre ipsum illum hospitem potuerit. quia igitur prima tantum ac postrema pars formam dicẽdi, quæ dicta est, retinebat, ideo relictis ceteris ipsam posuit. frequens igitur interrogatio: & eorundem verborum in principio ac fine repetitio sine vllis copulis, vim eam, quam ostendit, habet. In posteriore sane parte huius exempli verba quædam immutata sunt: neque enim omnino illa legitur hic, vt apud Platonem, Sed hoc freqũes apud hunc auctorem est.

Πλεῖστον δὲ ἐχέτω τὸ ἠθικὸν ἡ ἐπιστολή, ὥσπερ καὶ ὁ διάλογος· σχεδὸν γὰρ εἰκόνα ἕκαστος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ ἔστι μὲν καὶ ἐξ ἄλλου λόγου παντὸς ἰδεῖν τὸ ἦθος τοῦ γράφοντος· ἐξ οὐδενὸς δὲ οὕτως, ὡς ἐπιστολῆς.

Plurimum autẽ habeat epistola moratum, quemadmodum, & dialogus: ferme enim quisque imaginem animi sui scribit epistolam, & licet quidem & ex alia omni oratione videre mores scribentis: è nulla autem sic, vt ex epistola.

Cum remouisset ab epistola, quod ipsi non cõueniebat, ostendit nunc quiddam, quod frequens in ea esse debet, summoque studio illic effingendum est: quod tamen epistolæ proprium non est, sed commune ipsi cum dialogo. id autẽ est mores in ea expressi, ingeniumque scribentis: quod Demetrius ἠθικὸν vocat. cum igitur ipsam abundare debere hoc bono prædicasset: in primisque studium poni cum epistolã aliquis scribit, in hac re affirmasset, causam hanc sui consilii adfert. Fermè enim effigiẽ suorum morum singuli homines scribunt epistolam: quare in qua nõ appareret ingenium,

genium, indolesq; scribentis non videretur epistola, & proprio ipsius bono careret.

Quod verò nunc de vi, naturaque epistolæ narrat Demetrius, nos quoque vulgo dicere solemus de illis, qui domum ædificãt. affirmamus enim singulos homines se metipsos, quasi ædificare, idest formam illam ipsius sequi, quæ conuenit ipsorũ naturę, atque ita exprimere in ea re mores ingeniumque suum. Quod antè facit ad modum hunc loquendi. Dionysius quoque Halicarnasseus Lysiæ orationes dixit videri εἰκόνας morum. quia ille, summis virtutibus instructus scriptor, mirum quantum valeret in illis exprimendis: & ante oculos eorum, qui legerent, ponendis: nec vlli ferè mores hominum inuenirentur, quos ille aliquando aliquam occasioné nactus, in orationibus suis nõ adũmbrasset, vel potius pinxisset, quare merito illę imagines, & simulacra illorum appellari poterant. Constituere verò volens quod dixerat, auctor hic noster inquit. Et licet sanè ex quacunque alia oratione videre mores eius, qui scribit: è nulla tamẽ tam facilè, proprieque, quàm ex epistola, quia scilicet in ipsa eximie illi expressi sunt, vt qui illam legit eodẽ tempore quasi apertum aspiciat pectus illius, qui scripsit, & intimos eius sensus omnes notos habeat. Fuit senarius antiqui poetæ, &, ut arbitror, Menandri, qui uersus quod tangit hic Demetrius uerũ esse asseuerabat, cuius naturæ sit homo, melioris ne an deterioris notæ ex oratione ipsius cognosci. Græce ille ita pronuntiatus fuit. ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. videtur igitur ad illam sententiã allusisse Demetrius, & vt id verum esse concessit, ita addidit è nullo genere orationis id magis percipi, quàm ex hoc, quod vocàtur epistola.

Τὸ δὲ μέγεθος συνεστάλθω τῆς ἐπιστολῆς, ὥσπερ καὶ ἡ λέξις· αἱ δὲ ἄγαν μακραί, καὶ προσέτι κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ὀγκωδέστεραι, οὐ μὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπιστολαὶ γένοιντο ἄν, ἀλλὰ συγγράμματα, τὸ χαίρειν ἔχοντα προσγεγραμμένον. καθάπερ τὰ Πλάτωνος πολλά, καὶ ἡ Θουκυδίδου.

Magnitudo autem epistolæ contrahatur, quemadmodum & locutio: valde enim longæ, & prætérea oratione tumidiores, non per veritatem epistolæ, sed opera essent, quæ gaudere, adscriptum babeant. quemadmodum Platonis multa, & epistola Thucydidis.

Cum ex epistola opurtere intelligi naturam, & mores eius, qui scribit, ostẽdisset, de magnitudine ipsius nunc disserit: & quàm lõga illa esse debeat pręcipit. tradit igitur contrahi debere epistolæ longitudinem, & quasi corpus, quemadmodum eiusdem locutionem: vt enim illa nõ valde ornata, & polita esse debet, ita si magnitudo ipsius nimis porrigeretur, importuna foret. libere autẽ pronunciat quid sentiat de hac re contra magnos etiam auctores. qui id, quod ipse reprehendit, commiserant, qui tamen (vt arbitror) non hoc verum rectumque esse, quod fecerant, existimabant. vt erant prudentes, & diserti viri: nec iudicio peccauerant, sed commoda quædam sua tunc secuti fuerant, cum enim argumenta cepissent, quę paucis exponi non possent, & ad absentes scriberent, necessario aliquo modo in hoc vitiũ incidebant, plures enim erãt, quæ terminos, iustamq; mensuram epistolę transirent, ipsius sententia, quæ (ut ait) dignę potius videbantur, quæ libri vocarentur quam epistolæ, si tamen eædem vt longiores quàm oporteret, ita etiã inflatiores ac tumidiores essent libri autem, in quorum principio, fronteque adpositum foret gaudere, vel bene rem gerere, vt erat mos Græcorum notare in capite epistolarum, declarabant enim hoc pacto statim voluntatẽ suam egregiam erga illos, ad quos scriberent, quod valebát ad eorúm gratiam ineundám. cum vero quæ hujuscemodi sint ostendere vellet, inquit Platonis multas tales esse: & vnam quandã Thucydidis. Demetrio igitur illa etiã Ciceronis, qua petijt à L. Lucceio, ut res suas gestas scriberet, epistola visa non

foret,

foret, atque id duabus de causis. & quia satis longa est, & quia est omni verborum ornatu, sententiarumque expolita: adhibuit enim in ea scribenda stilum eundem, quo vtebatur cũ domi orationes scriberet. ipse tamen laudat ipsam Pomponio: bellamque appellat, quod vere de ipsa prædicare potuit. præterea cũ Pomponius se illi purgasset, quod in epistolis ad ipsum garrulus sibi visus esset, inquit Atticum non bene sensum animi sui percepisse, quia epistola ipsius longissima quæque optima sibi videretur, quod, vt commemorat, prædicauerat prius Aristophanes grammaticus de Archilochi iambis: cùm enim quæsitum ex eo esset quis optimus eorum esse ipsi videretur, eo modo respondit.

Καὶ τῇ συντάξει μέντοι λελύσθω μᾶλλον· γελοῖον γὰρ περιοδεύειν, ὥσπερ οὐκ ἐπιστολὴν, ἀλλὰ δίκην γράφοντα. καὶ οὐδὲ γελοῖον μόνον, ἀλλ' οὐδὲ φιλικόν· τὸ γὰρ δὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, τὰ σῦκα, σῦκα λεγόμενον, ἐπιστολαῖς ταῦτα ἐπιτηδεύειν.

Et structura quidem verborum dissolutior potius sit; ridiculum enim in orbem includere sententias, tanquam non epistolam, sed causam scribas, & non solum ridiculum, sed neque amicitiæ aptum: quod enim prouerbio fertur ficum, ficum dicere, idem in epistolis oportet custodire.

Addit aliud, quod custodiri debere, propriumque epistolæ esse putat, quia remotum est a nimia cura, studioque, quod illic nullo modo congruit. hoc autem est vt, quod ad structuram, compositionemque verborum pertinet, sit dissolutior, nec certis ambitibus, comprehensionibusque clausa. idest & cæsim, membratimque feratur oratio: dissolutam enim compositionem hanc appellat, estque sine dubio hæc diuersa compositio ab illa, quam supra docuit minime conuenire epistolis. Quàm autem locum in epistola non habeat structura contraria huius ostēdere volens: vitiumque ipsius demonstrare, inquit. Ridiculum enim est orbes illos in epistola fabricare, qui vocantur περίοδοι, tanquam si causam aliquam in foro agas & non domi epistolam scribas: nec tantum ridiculum, verum etiam alienum ab officio amicorum inter se. prius illud obest, quia indicat iudicio carere, qui scribit: ornareque rē alieno decore, & quod illic aptum non est. alterum impedit consiliū ipsius, qui fortasse id moliebatur, vt iucundior esset amico. contra enim cura illa tanta, diligētiaq; præ se fert omne aliud magis quã simplicitatem illam, quæ postulatur in amicitia. Quàm minime autem conueniat tantam curam ponere in texendis verbis, & in orbem illũ sententiis redigendis, declarat, affirmans in cōtraria re potius studium esse adhibēdum: in quo vtitur voce peruulgata apud Græcos, quæ significabat suis, propriisque nominibus singulas res esse appellandas, & nõ vtēdum circuitione, fuco ve vllo verborum: idem igitur auctor est nobis, vt faciamus in epistolis. Prouerbii huius mentionem quoque fecit Lucianus in libro, quem scripsit de lege historiæ. qui videtur ostendere è comœdia quadam sumptum illud esse. res autē præterea illic alia appellatur, quę dicebatur eodē pacto esse tractanda. est igitur apud lepidū eum scriptorē: in eo tamen opere magis grauem, quàm in cæteris. [illegible] σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην δὲ σκάφην ὀνομάσων. Dionysius quoque in vita Lysiæ cum moratas orationes ipsius in primis esse probare vellet. cuius boni obtinendi, vt ostēdit ille, tres viæ, rationesque sunt, quarum vna est ea. quam hic accommodatam esse epistolæ tradit Demetrius, inquit componere illum venustissimum scriptorē verba simpliciter, & pure, & qui videret non periodis, & numeris, sed ex soluta locutione nasci mores, nam moribus ornatam etiam esse oportere epistolam supra noster auctor significauit: vnde adiuuat hoc quoque id consilium.

Εἰδέναι δὲ χρὴ, ὅτι οὐχ ἑρμηνεία μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγματα ἐστιν ἐπιστολικά

καὶ ἔθη. Ἀριστοτέλης γοῦν, ὃς μάλιστα ἐπιτετυχέναι δοκεῖ τοῦ τύπου ἐπιστολικοῦ, Τοῦτο δὲ οὐ γράφω σοί φησιν· οὐ γὰρ ἦν ἐπιστολικόν.

Scire autem oportet, non ſolum elocutionem, verum etiam res quaſdam eſſe accommodatas epiſtolis. Ariſtoteles ſane, qui præter ceteros videtur cõſecutus formam epiſtolarem. Hoc autem non ſcribo ad te inquit: non enim epiſtolæ accommodatum eſt.

Poſtquam, qui ſtilus conuenit epiſtolæ, docuit, quę ſua, propriaq; materia eſt eiuſdem, pręcipit, putat enim non omnem rem commodè poſſe epiſtola explicari. inquit igitur, Non debet nos fallere, non tantum certum quoddam genus dicendi habere epiſtolas, verum etiam eſſe res quaſdam verã materiam ipſarum, & quę illic mirifice quadrent. Auctoritate autem Ariſtotelis hoc confirmat, qui in epiſtola quadam id teſtatus fuerat. antequam tamen verba ipſius ponat, oſtendit teſtimonium ipſius in hac re magni ponderis eſſe. affirmat enim ipſum exiſtimari à prudentibus veram formam epiſtolæ ſcribendæ conſequutum fuiſſe, & in hac quoque re, vt in reliquis, multum vidiſſe. Simplicius quoque in commentarijs in categorias, cum de obſcuritate, qua vtitur multis ſuis in operibus Ariſtoteles, diſputaret, probare volens eum natura talem non fuiſſe, ſed iudicio, ac voluntate, dixit facultatem ipſum planè ſcribendi habuiſſe indicare notam epiſtolarum ipſius. additque neminem eorum, quorum notitia habeatur, ſimilem illi fuiſſe in forma, quæ conuenit epiſtolis tractanda, ipſius vero teſtimonium de hac re, quod citat, Demetrius eſt. Hoc autem tibi non ſcribo, non enim eſt epiſtolæ aptum.

Εἰ γάρ τις ἐν ἐπιστολῇ σοφίσματα γράφει καὶ φυσιολογίας, γράφει μέν, οὐ μὴν ἐπιστολὴν γράφει· φιλοφρόνησις γάρ τις βούλεται εἶναι ἡ ἐπιστολὴ σύντομος καὶ περὶ ἁπλοῦ πράγματος ἔκθεσις καὶ ἐν ὀνόμασιν ἁπλοῖς.

Si enim aliquis in epiſtola ſophiſmata ſcribit & naturæ rationes, ſcribit quidem, non tamen epiſtolam ſcribit: expreſſio enim quædã amoris debet eſſe epiſtola, conciſa; & de ſimplici re expoſitio, & in nominibus ſimplicibus.

Sequitur Demetrius, ita prorſus ſe illud habere oſtendens. Si enim aliquis in epiſtola acutas diſputationes ſcribit, quales ſunt vocatorum ſophiſtarũ, ſiue naturæ ipſius rationem explicat, ſcribit ſanè, litteriſq; mandat res illas, non tamen epiſtolã ſcribit. quod vt comprobet, cuiuſmodi debeat eſſe epiſtola docet. inquit enim. Scriptio enim quædam humanitatis, illecebrarumque plena debet eſſe epiſtola, & illa quidem breuis, & ſimplicis cuiuſdam rei expoſitio. eodemq; pacto ſimplicibus nominibus texi. Hinc igitur perſpicitur, euoluta vi naturaq; epiſtolę, quantopere peccent illi qui res obſcuras, & remotas à ſenſibus hominum communiq; vita, includebant in epiſtolis. Epicurus autem in eam culpam potiſſimum incidit, vt intelligere licet ex ſcriptis Laertij, quibus vitam ipſius ſubtiliter perſecutus eſt: nouam enim illam ſuam rationem cum integris voluminibus antea copioſe explicaſſet, de ijſdem rebus ſcripſit poſtea ad amicos non nullas epiſtolas, quibus erudire ipſos voluit, & tradere paucis diſciplinam illam, cuius ipſe princeps & auctor fuerat: hoc enim ipſi ſedulo ab eo petierant qui vellent deguſtare præcepta primo illo tempore mirifice grata & accepta hominibus. Leguntur autem tres huiuſcemodi epiſtolæ illic, quarum prima eſt ad Herodotum de rebus naturalibus. ſecunda ad Pythoclem de rebus ſuperis. tertia ad Menæceum de rebus bonis ac malis.

Κάλλη

Κάλλος μέντοι αὐτῆς αἵ τε φιλικαὶ φιλοφρονήσεις. καὶ πυκναὶ παροιμίαι ἐνοῦσαι: καὶ τοῦτο γὰρ μόνον ἐνέστω αὐτῇ σοφόν, διότι δημοτικόν τί ἐστιν ἡ παροιμία καὶ κοινόν: ὁ δὲ γνωμολογῶν, καὶ προτρεπόμενος, οὐ δι' ἐπιστολῆς ἔτι λαλοῦντι ἔοικεν, ἀλλὰ μηχανῆς.

Pulchritudo sane ipsius erunt inter amicos aptæ blandiciæ. & crebra prouerbia illic inclusa: etenim hoc tantum in ipsa existat sapiens, quia populare quiddam est prouerbium, & commune, qui autem sententias edit, & suadet aliquid, non ei similis est, qui per epistolam loquatur, sed per machinam.

Cùm supra maiore cura scribi debere epistolã, quàm dialogum dixisset, qualis esse debeat ornatus ille, expolitioque, declarat. inquit enim pulchritudinẽ ipsius, atque honestatem esse blaudicias illas, quæ mutuo vsurpantur ab amicis, nec non crebra prouerbia, in eam inserta, cui statim addit. (videbatur enim hoc egere cõfirmatione: prouerbia nanque olent prudentiam nõ paruam, & sunt tanquam sententiæ quædam vsu ipso veræ cognitæ ac comprobatæ, cũ contra in epistola nihil poni debeat valde eruditum) hoc solũ recte collocari in ea posse sapiens, ac remotum à captu idiotarum, quia popularis res est prouerbiũ, & communis, idest cuius propter frequentem ipsius vsum nemo ignarus esse potest. vnde vidimus magni iudicii poetã Terentium in Andria sententiam grauem in ore serui collocare: quia peruulgata erat. In quam verò culpam incideret, qui tanquam sententias cuderet, dum scriberet epistolam: & aliquem accuratè quopiam impelleret auctoritate sua, ostendit dicens, qui hoc temptaret similem futurum ei, qui non per epistolam cum aliquo loqueretur, sed per machinam, instrumentumque quoddam, quo in scenam personæ deorum repente descendebant. deorum enim proprium esse videtur: naturæque illi præstantissimę cõuenit, præcipere hominibus quid facto opus sit, & quæ sequi illos oporteat in vita aut fugere, demõstratẽ. mortales verò cũ huiuscemodi aliquid aggrediuntur arroganter faciunt. vnde tota hæc ratio remouẽda est ab epistola. Quod si aliquibus hoc licet propter admirabilem quandam opinionem sapientiæ, illa præceptio nimis tristis est ac seuera: nec conuenit vllo modo epistolę.

Ἀριστοτέλης μέντοι καὶ ἀποδείξεσί που χρῆται ἐπιστολικαῖς οἷον διδάξαι βουλόμενος; ὅτι ὁμοίως χρὴ εὐεργετεῖν τὰς μεγάλας πόλεις καὶ τὰς μικράς, φησίν. Οἱ γὰρ θεοὶ ἐν ἀμφοτέραις ἴσοι. ὥστ' ἐπεὶ αἱ χάριτες θεαί; ἴσαι ἀποκείσονταί σοι παρ' ἀμφοτέραις: καὶ γὰρ τὸ ἀποδεικνύμενον αὐτὸ ἐπιστολικόν, καὶ ἡ ἀπόδειξις αὐτή.

Aristoteles sane & demonstrationibus quibusdam locis vtitur epistolarum propriis. ceu docere volens, quod eodem pacto decet beneficia conferre in magnas ciuitates & in paruas, inquit: Dij enim in vtrisque æquales; quapropter quia Gratiæ deæ, æquales constituentur à te, apud vtrasque: etenim ipsum quod demonstratur epistolæ accommodatum est, & demonstratio hæc ipsa.

Cũ affirmasset quidquid sapiens est ac præter sensus hominũ, abhorrere ab epistola: videret autem accuratam argumentationem de aliqua re, quod negari nõ potest quin sapientiæ opus sit, aliquãdo vsurpatã in epistola ab Aristotele, de hoc age-

re uoluit, ac sine culpa ulla id attigisse prudentem scriptorem declarare, quia ratio illa simul, & uenusta est, & uenustatis plenam materiã tractat, quare intelligitur esse accommodata epistolæ, inquit igitur. Aristoteles sane qnibusdam locis demonstrationibus utitur, aptis tamẽ epistolę, hoc enim arbitror ualere, quod adiunxit ἐπιστολικαῖς. ceu cum docere uellet oportere eodem pacto beneficia cõferre in ciuitates magnas, & paruas. ita agit. Dij enim in utroque genere urbium suntpares, æqualesque, & non (hoc enim uidetur intelligi debere) magnæ magnos deos habent, paruæ autẽ paruos quare inquit cum gratiæ sint deæ, hæc enim altera propositio est, quæ sumitur ad concludẽdum, pares à te iu utrisque collocari debent, & nõ magnitudine inter se differeutes, quę conclusio manifesto est. χάριτας autem, & deas ipsa uocari, & beneficia coulata in qnempiam apertum est. statim anrem Demetrius infert, quod uindicat à uitio totum eum locum, uel potius ipsum mirifice ornat. aptum autẽ est è superioribus ipsius uerbis, ait enim. Etenim id, quod probatur: rationeq; concluditur, epistolæ accommodatum est, & probatio itidem ipsa.

Ἐπεὶ δὲ καὶ πόλεσί ποτε καὶ βασιλεῦσι γράφομεν, ἔστωσαν τοιαῦται αἱ ἐπιστολαὶ, μικρὸν ἐξηρμέναι πως: στοχαστέον γὰρ καὶ τοῦ προσώπου, ᾧ γράφεται. ἐξηρμένη μέντοι καὶ οὐχ ὥστε σύγγραμμα εἶναι ἀντ᾽ ἐπιστολῆς, ὥσπερ αἱ ἀριστοτέλους πρὸς ἀλέξανδρον, καὶ πρὸς τοὺς δίωνος οἰκείους ἡ πλάτωνος.

Quia autem & ciuitatibus aliquando & regibus scribimus, sint sane hæ epistolæ, paulo elatiores aliquo modo: attendere nanque oportet & personam cui scribitur. Elatior sane fuerit, non tamen vt volumen sit pro epistola. Quemadmodum illæ Aristotelis ad Alexãdrum, & ad Dionis propinquos epistola Platonis.

In extremo huius de epistolę modo pręceptionis narrat Demetrius mutatis personis, mutari etiam aliquantulum debere stilum rationemq; omnẽ scibendi. si fuerint scilicet illæ inter se magno interuallo diserepautes, vt sunt regũ atque opulentissimorum virorum, siue ciuitatum nationumque, ac priuarorum hominum. inquit enim. Quia autem, & ciuitatibus aliquando, & regibus scribimus, sint sane huiuscemodi epistolæ paulum elatę: proponere enim sibi oportet eum, qui scribit, personã eius ad quem scribit: efficereque, vt illa ipsi respondeat, cum igitur his verbis cõcessisset, vt grandior illa vndique esset, ne tameu aliquis sibi putaret licere illam in immensum augere, tanquam terminos figit, quos transire non oporteat, quare addit, Elatior sane sit illa, non tamen ita, vt liber sit: volumenque ab aliquo docto viro cõditum, euiusmodi inquit sunt (nam monstrat illas, vt opiuor, quas putat esse instar operis alicuius) epistolæ Aristotelis ad Alexandrum Macedonẽ, & epistola Platonis ad Dionis propiuquos. Supra eerte, cũ ostendere vellet, quæ hac culpa laborarent, siue dubio Platonis multas tales esse affirmauit. quare Aristoteles etiam, & si illum magnopere probatum fuisse in hoc genere scriptionis narrar, potuit aliquando, victus materia ipsa opulentissimiq; regis dignitate, ad quem scribebat, mensuram quã putat Demetrius iustã esse, transire: magisq; seruire illis rebus, quàm naturæ ipsius epistolæ, si tamen breuitas omnino est vis & natura illius: neq; euim omnes eodem pacto de hoc senserunt.

Καθόλου δὲ μεμίχθω ἡ ἐπιστολὴ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἐκ δυοῖν χαρακτήροιν τούτοιν, τοῦ τε χαρίεντος καὶ τοῦ ἰσχνοῦ. καὶ περὶ ἐπιστολῆς μὲν τοσαῦτα, καὶ ἅμα περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἰσχνοῦ.

In uniuersum autem misceatur epistola, quod ad locutionem facit, ex duabus his formis, venusta inquam & tenui. & de epistola quidem tot, & simul de forma tenui.

Demum inquit,, vt finis imponatur huic disputationi de epistola: in vniuersumque, quod restat, exponatur. quod ad stilũ facit, genusq; orationis, temperetur epistola è duabus his formis, ex venusta scilicet lepidaq; : & ex tenui ac gracili, quod postquam protulit, concludit præceptionem hanc, atque inquit. Et de epistola quidem hæc satis sint, simulque de tenui nota. nam supra etiã testatus sum aliquo modo absolutam fuisse explicationẽ formæ huius subtilis, cũ incœpit differere de lege, rationeque scribendę epistolæ. Cum autem, quid senserit de vera forma ornatuque epistolæ auctor hic noster, cognitũ iam sit: singulæque ipsius sententiæ diligenter ponderatæ, libet indicare iudicium quoque fecisse de eadem re rogatũ ab amico doctissimum, eundemque sanctissimum virum, Gregorium Nazianzenum in epistola quadam ad Nicobulum, quę tamen vna cum aliis non nullis formis adhuc excusa non est. sedulo igitur theologus ille politissimus in ea primum disputat de magnitudine ipsius, quam putat argumẽto rebusque, de quibus illic agitur, accommodari debere. deinde quomodo obtineri possit, vt illa plana, apertaque sit cũ dignitate aliqua, docet: hoc enim quoque ab illa in primis postulatur. ad extremũ de lepore ipsius, ac venustate diligenter loquitur: & quæ ratio sit illius pariendę tradit. Mẽtionem sanè Gregorius in ea nullam Demetrij facit: nec ab iudicio ipsius, si quis accurate videat, dissentit. qui tamen putaret ipsum hunc locũ huius libelli legisse, & ad ipsum etiam iudicium suum accommodasse (vt opinor) non erraret quamuis primo ille videatur ea parte dissentire, qua remonit ab epistola lõgitudinem Demetrius, præceptumque illud veræ mensuræ irridere.

Παράκειται δὲ καὶ τῷ ἰσχνῷ διημαρτημένος χαρακτὴρ, ὁ ξηρὸς καλούμενος: γίνεται δὲ καὶ οὗτος ἐν τρισίν. ἐν διανοίᾳ μὲν, ὥσπερ τις ἐπὶ Ξέρξου ἔφη, ὅτι κατέβαινεν ὁ Ξέρξης μετὰ πάντων τῶν ἑαυτοῦ, μάλα γὰρ ἐμίκρυνε τὸ πρᾶγμα, ἀντὶ τοῦ μετὰ τῆς ἀσίας ἁπάσης εἰπεῖν; μετὰ πάντων τῶν ἑαυτοῦ φήσας.

Vicina autem est tenui, vitiosa forma, quæ vocatur arida: nascitur autem & hæc in tribus. in sententia quidem, quemadmodum quidam de Xerxe inquit, quod descendit Xerxes cum omnibus suis, valde enim extenuauit rem, pro illo. cum cuncta Asia, dicens cum omnibus suis.

De nota, quæ cũ vellet tenuis esse, & in illo genere prædita ea virtute, quæ illic existit, inde cadit, ac vitijs multis affinis est, agit. idem cõtingere in nota tenui, quod in reliquis, prius ostendens, vt prope se positã illa vera habeat hanc falsam ac vitiosam. vocari verò ipsam aridam affirmat, quam statim etiam testatur manere in ijsdẽ tribus rebus, quibus reliquę formę & rectæ, & deprauatæ consistunt. Primũ igitur quomodo hæc labes in sententia gignatur, declarat, commemorans vocem cuiusdã: nomine enim ipsum non appellat, qui cum de Xerxe loqueretur: ipsiusque in Gręciam irruptione, cum innumerabilibus copiis, inquit ipsum cũ omnibus suis descẽdisse statim autem auctor explanat insulsitatem hominis, vereque aridũ ieiunumq; ipsum fuisse declarat: valde enim ait, minuit, extenuauitq; rem. Vt verò magis errorem illius patefaceret; quomodo res illa, omniũ maxima exponenda foret, si quis id, quod decet, seruare voluisset, exponit his verbis. Cum enim dicendum foret, cum vniuersa Asia, dixit cum omnibus suis, tãquam de aliquo patre familias loqueretur qui omnes suos quopiam secũ duxisset, ut sanè Cicero locutus est in quarto libro in

Verrem,

Verrem,cum ostédere uellet msgnitudiné iniuriæ, quam qui hoc fecerunt accepi ſ-ſeot,& qoantam lætitiam cepiſſent ex aduentu ſuo, inquit enim. Heraclius ille,& Epicrates longe mihi obuiam eum ſuis omnibus proceſſerunt.

Περὶ δὲ τὴν λέξιν γίνεται τὸ ξηρὸν, ὅταν πρᾶγμα μέγα σμικροῖς ὀνόμασι ἐπαγγέλλῃ. οἷον ὡς ὁ γαδαρεὺς ἐπὶ τῆς ἐν σαλαμῖνι ναυμαχίας φησὶ, καὶ τὴν φαλάριδος τοῦ τυράννου ἔφη τις. Ἄλλα γὰρ ὁ φάλαρις ἠνώχλει τοῖς ἀκραγαντίνοις. ναυμαχίαν γὰρ τοσαύτην, καὶ τυράννου ὠμότητα, οὐχ ὑπὸ ἄλλα ὀνόμαζε: οὐδὲ τῷ ἠνώχλει ἐχρῆν λέγειν, ἀλλ' ἐν μεγάλοις καὶ πρέπουσι τῷ ὑποκειμένῳ πράγματι.

Circa locutionem autem exoritur aridum, quando rem magnam puſillis verbis quis expoſuerit. ceu Gadareus de pugna nauali prope Salamina ait. & de Phalaride tyranno quidam inquit: Si quibus enim in rebus Phalaris moleſtus fuit Agrigentinis: pugnam enim naualem tantam & tyranni ſæuitiam, non nomine illo ſi quibus neque moleſtus fuit, oportebat dicere: ſed magnis & quæ decerent rem, de qua agebatur.

In verbis,iiſque omuibos,quæ ad locutioncm referuntur,naſcitur.inquit, ariditas, quum rem magnam aliquis tennibus,minuriſq; uerbis expoſucrit. Exéplis uerò uirium etiam hoc demooſtrare nolens, tradit Gadareum iu hanc eulpam incidiſſe,cum de nauali pugna,quę prope Salamina commiſſa eſt, loqueretur. Quis fuerit Gadareus hic,qué ſignificat Demetrius, mihi compertum oou eſt.à patria eerte ipſe illum appellar. Gadara vero vocatam Syriæ vrbem,quæ & Antiochia & Seleucia variis téporibus nomicata eſt,veteres illi memoriæ prodideruut. Sed aliud prætcrea hic moleſtum eſt,quod vox Gaderei illius recitata non eſt. ſiue illa neglig étia librariorum defecit,ſiuc vt nota & peruulgata,omiſſa ab auctore fuit: ex verbis tamen,quę ſeqnuotur Demetrij,quibus videtur declarare voluiſſe ambo hæc exépla, ſuſpicari aliquis poſſet ijſdem illis verbis vſum oooque fuiſſe Gadareũ in illa re narranda,quibus alter ille in improbis factis Phalaiidis aduerſus Agrigeutioos oſtédédis,qnod ſi verum foret,mirum qoomodo diuerſi homioes ijſdem verbis abuti potuerint in longe aliis tebus narrandis,quibus tamé rebus cóuenerit inter ſe, vt fuerint graudes, & dignæ maiore apparatu verborũ,& eoſdem illos,quia hoc fecerint, inſimulari. ſed relicto priore exemplo,vt ineerto,de Phalaride tyrãno quédam verba feciſſe oarrat,vtcntem ratione illa praua & vitioſa, quam patefaeit. vocem auté elus ponit,quæ valet.Quibus ſanè iu rebus,hoiuſcemodiq́ue aliis non oullis moleſtus fuit Phalaris Agrigentinis. nam illud ἄλλα factum videtur rebus mioutis. & quæ ferri facilc poſſiut,ſignificaodis: eodemq́ue pacto ἐνοχλεῖν verbũ oſtendit leuia impediméta cuipiam adlata,quæ potius aliquantulum perturbent,quàm valeant homioem labefactare,& ſtatu rerũ ſuarum ipſum euertere. teſtimonio huic rei eſſe poteſt quod Ariſtoteles noeauit σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις: negotia,quæ ſophiſtæ cuipiã exhibent in diſputaudo.cum ſcilicet fallaeibus ſuis rationibus moram illi adferunt.manifeſto euim aſtutam illorum ratiouem illic cótempſit, & uerbo ei accuſandæ apto appellauit.mala uero,quę attulit ſæuus ille rex ciuibus ſuis longe aliud efficiebant in cxplicatione igitur horum exemplorum Demetrius ioquit nullo mudo illis nominibus illic oportuiſſe uti. ſed grandibus,& quæ cóueoirent rei,quæ narrabatur, ac materiæ deoique ipſi.

Ἐν δὲ συνθέσει γίνεται τὸ ξηρὸν, ἤτοι ὅταν πυκνὰ ᾖ τὰ κόμματα. ὥσπερ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἔχει. Ὁ βίος βραχὺς, ἡ τέχνη μακρὰ, ὁ καιρὸς ὀξὺς, ἡ πεῖρα σφαλερά. ἢ ὅταν ἐν μεγάλῳ πράγματι ἀποκεκομμένον ᾖ τὸ κῶλον καὶ μὴ ἔκπλεων.

In compositione autem nascitur aridum, siue quando crebra fuerint incisa. vt in aphorismis. Vita breuis, ars longa, occasio acuta, experientia lubrica: vel quando in magna re amputatum fuerit membrum, & non plenum.

Tertia, quæ restabat, ratione quomodo gignatur hoc malum ostẽdens, inquit in compositione verborum effici aridum hunc stilum duobus modis: prior eorum est, quando incisa fuerint crebra. vt in aphorismis Hippocratis: rursus enim eò se confert, vtiturq; exẽplo initio eius operis, vt fecit non longe à principio huius suę scriptionis Demetrius. Alter modus ita peccandi est, vt ipse accurate docet, quando in magna re aliqua exponenda membrum fuerit amputatum, & nullo modo perfectum, completumque. Animaduertendum autem in priore ratione huius culpę admittendæ videri dissentire inter se hunc nostrum auctorem, & Hermogenem. vel potius in existimanda compositione illa, qua vsum ambo testati sunt Hippocratẽ in eo præclaro opere, quod vocauit aphorismos: eum enim manifesto hic noster uitio ipsam affinem esse velit, ille potius videtur laudare & grãdem, honorisque plenam putare: ostendere enim volens, quæ membra habeant dignitatem (intelligo autem quæ ille vocat σεμνὰ) inquit huiusmodi esse, quæ breuiora fuerint: addiditque opor tere ipsa esse tanquam aphorismos, nec tamen Hermogenes ponit exemplũ Hippocratis ipsius, contentus (vt arbitror) hoc indicasse, sed Platonis. qui cum animos immortales esse probare vellet, ita argumentatus est. Animus omnis est immortalis: quod enim semper mouetur immortale est, & quæ sequuntur.

Ὥσπερ τὶς Ἀριστείδην κατηγορῶν, ὅτι οὐκ ἀφίκετο εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν. Ἀλλὰ αὐτόκλητος ἔφη, ὅτι ἡ μὲν Δημήτηρ ἦλθε καὶ συνεναυμάχει: Ἀριστείδης δὲ οὔ: ἡ γὰρ ἀποκοπὴ καὶ ἀπρεπὴς καὶ ἄκαιρος. Ταῖς μὲν τοιαύταις ἀποκοπαῖς ἐν ἑτέροις χρηστέον.

Quemadmodum quidam Aristidem accusans, quod non venit in pugnam naualem prope Salamina, Atqui inquit sua sponte Ceres uenit, et una nobiscum pugnauit: Aristides autem non: abscisio enim & indecora, & intempestiua est. huiuscemodi quidem abscisionibus in alijs vtendum est.

Exemplo illustrare posterius hoc volens, tradit in hanc culpam incidisse quendã, qui Aristidem illum Atheniensem, omnium iustissimum, criminatus est: accusauit .n. illum, quod in pugna nauali, quæ propè Salamina commissa est, nõ fuit: nec operam suam patriæ præbuit: ijs enim verbis, vel potius hac ipsorũ structura ipsum vsum tradit. Atqui inquit sponte sua et minime vocata Ceres eò venit, et vna cũ Gręcis contra Persas pugnauit: Aristides autem non. αὐτόκλητος idem (vt opinor) hic valet quod [illegible]. nisi fallor autẽ eo potissimum, quicunque ille fuit, verbo illic vsus est, quia voluit eripere Aristidi facultatem tuendi factum suum: dixisset enim se vocatum non fuisse: præsertim cum eo tempore eiectus Athenis esset. Si tamen inuocata Ceres illic astitit, magis videbatur non debuisse expectare Aristides, dũ vocaretur. Scholion vetus in Homerum: & eruditis illis temporibus confectum, eodem verbo vsum est, cũ exprimeret locũ eum, quod Phœnix in extrema sua oratione significauit Achilli valde ipsum peccaturũ esse, si rogatus tunc, multisq; muneribus donatus, noluerit opem ferre Græcis: idemq; postea, quod sane factum est, spõte sua, sine vlla eorum gratia ac muneribus, opitulatus ipsis fuerit. Verba eius sunt. [illegible] αὐτόκλητος ἐπικουρῶν. Addit Demetrius, vitium illius compositionis

sitionis declarans. Amputatio enim illa, & quasi decurtatio, & indecora est & intempestiua: non conuenit enim vllo pacto amplitudini eius rei, de qua agitur, cum sit minuta ipsa: & quæ alio loco temporeque adiuuare potest, illic prorsus inutilis est ac nocet: neque enim dubitandum est, quin huiuscemodi abscisionibus aliquando locus sit, vt auctor etiam testatur, qui inquit alijs in locis ipsis vti oportere. Exempla autem ipsarum sunt apud Græcos, & Latinos poetas: non dissimilia enim sunt illa quoque apud Virgilium, cum terminauit versus his duobus monosyllabis mus, & bos. Videndum autem est, an hoc quod in extremo posuit, huiuscemodi scilicet incisionibus alibi locum esse, pertineat etiam ad superiorem partem: nomē enim idem pæne est: pusilla enim illa membra, vel potius non integra membra, inde κόμματα appellata sunt. loca vero quædam in orationibus requirere genus illud dicendi concisum, certum est, cum scilicet commotus valde est orator, & inflammare vehementer cupit eos qui audiunt: tunc enim ira illa ingens & atrocitas eius facti non patitur vt absoluat membra: longioresq; comprehensiones conficiat, multoq; magis feriunt animū auditoris sententiæ, quæ paucis verbis continētur, siue singulis nominibus inclusa sunt: vt autem qui tempore hoc facit, laudē magnam meretur, ita contra, qui semper ac sine delectu vllo, in iustam reprehensionē incidit. Vnde non defuerunt qui Sallustium, prudentissimum alioqui scriptorē, hoc nomine insimularint: & aridum nimis: minurumq; in compositione illa verborum, quā amauit, fuisse putarint. Sed hoc relicto, proprie de quo quæsitū est, ad inferius præceptum arbitror pertinere, quamuis aliquo modo etiam accommodari possit superiori parti.

Πολλάκις μέντοι τὸ μὲν διανόημα αὐτὸ ψυχρόν τί ἐστι, καὶ ὡς νῦν ὀνομάζομεν κακόζηλον: ἡ σύνθεσις δ' ἀποκεκομμένη, καὶ κλέπτουσα τοῦ διανοήματος τὴν ἀδέειαν. ὥσπερ ἐπὶ τοῦ νεκρᾷ τῇ γυναικὶ μιχθέντος ἔφη τις, ὅτι οὐ μίγνυται αὐτῆς δή: τὸ μὲν γὰρ διανόημα, καὶ τυφλῷ δῆλον φασίν: ἡ σύνθεσις δὲ συσταλεῖσα κλέπτει μέν πως τὴν ἀδέειαν τοῦ πράγματος: ποιεῖ δὲ τὴν νῦν ὄνομα ἔχουσαν ξηροκακοζηλίαν, συγκειμένην ἐκ δυοῖν κακῶν, ἐκ μὲν τῆς κακοζηλίας, διὰ τὸ πρᾶγμα, ἐκ δὲ τοῦ ξηροῦ, διὰ τὴν σύνθεσιν.

Sæpe sane sensus ipse frigidum quiddam est: & , vt nunc nominamus, cacozelus: compositio autem abscissa, & quæ furatur sensus eius licentiam. Quemadmodum de eo qui cum vxore mortua mixtus erat, dixit quidam. quod non miscetur amplius cum ipsa: sensus enim vt aiunt, cæco apparet. compositio autem contracta, furatur aliquo modo licentiam eius rei. efficit autem quæ nunc nomen habet ξηροκακοζηλίαν, *concretam è duobus malis, ex mala affectatione, propter rem: & ex arido propter compositionem.*

Adiungit Demetrius demonstrare volens, quādo, vt in malis, hęc minuta, concisaque compositio fructum aliquem ferat. sæpe numero sententiam ipsam frigidam esse, & dignam, quæ κακόζηλος vocetur, de quo vitio supra disseruit, cū quo illud ostendatur, nomen ipsius ætate vsurpari solitum hic tradit. compositionem verò cōcisam quasi tegere illud & obscurare, efficereque aliquo modo, vt id, quod alioqui turpe esset: nec aures hominum tulissent, si plene enuntiatum fuisset, tuto edi possit. Exemplo verò cuiusmodi hoc fit ostendere volens, recitat vocē cuiusdam, qui rem flagitiosam, ac tætram exponens, artificio hoc vsus est, & tanquam velo quodā operuit spurcitiē eius facti breuitate ipsa. sermo habebatur de homine, qui corpus miscuerat cum vxore mortua, inquit igitur ille. οὐ μίγνυται αὐτῆς δή. diligenter autē De-

 metrius

metrius bonum huius rationis exponit, sed male factum est, quod locus mendosus est:& macula quapiam inquinatus. quare non omnino percipitur artificium illius, qui ita locutus est. sed cũ huic malo(vt opinor)vix medicina adhiberi possint, agamus de studio auctoris, quo voluit illustrare consilium ipsius. inquit igitur. Sententia neminem fallere potest: apparet enim etiã cæco, vt ferebatur vulgo, quid ille significarit, vel potius rem illam nefariam esse. compositio tamen verborum contracta tanquam furatur, & parit sibi licentiam eius rei exponendæ: nam nisi concise id editum foret, aures omnium turpitudinem illam respuissent. addit autem. Et efficit, procreatque eam, quæ nunc vocatur, iunctis tribus nominibus ξηροκακοζηλίαν. nã iunctis illis duobus nominibus, quibus ostenditur praua affectatio, additum est tertium, quod significat ariditatem illam. auctor tamen nulla mentione facta compositionis huius verborum, rem ipsam, quomodo concreta sit cogitans, affirmat ipsam iunctam esse è duobus malis, quæ mala, etiam quæ sint, aperit: docetque constare id vitium ex mala affectatione, quod nascitur à re ipsa:& ariditate, quod cõflatum est compositione illa: in extremo scilicet imminuta, & quasi decurtata. Ne desim autẽ, si qua ratione possim, opitulari voci illi corruptę, in quodam satis antiquo libro sic legitur οὐ μίγνυται αὐτοῖς. Amicus quidam meus, eruditus & acutus vir arbitrabatur legi debere pro αὐτοῖς patrio casu αὐτῆς, in ceteris nihil mutabat. Misceri corpus cum aliqua, honestè dici solitum & à Gręcis, & à Latinis, cum rem cum ea haberi, significare volebant, notum arbitror. vnde Aristoteles in secundo libro de ortu animantium, cum Venerem, quã Græci vulgo vocant ἀφροδίτην, intelligeret, appellauit ipsam deam κυρίαν τῆς μίξεως. idest quæ mixtionem hanc gubernat ac regit. Cicero in primo de diuinatione, vbi locum Platonis vertit, inquit, Vt aut cũ matre corpus miscere videatur, aut cum quouis alio homine, vel deo: cum suo politissimus scriptor, & maximè verecundus, quod respondet huic Latino, vsus fuisset.

Καὶ τὰ περὶ τῆς δεινότητος δὲ δῆλα ἂν εἴη λοιπὸν ἐκ τῶν προειρημένων, ὅτι καὶ αὐτὴ γένοιτ᾽ ἂν ἐν τρισὶν, ἐν οἷσπερ οἱ πρὸ αὐτῆς χαρακτῆρες: καὶ γὰρ πράγματά τινα ἐξ ἑαυτῶν ἐστὶ δεινά: ὥστε τοὺς λέγοντας αὐτὰ δεινοὺς δοκεῖν, κἂν μὴ δεινῶς λέγωσι.

Et quæ de grauitate quod reliquum est aperta esse possunt ex ijs quæ dicta iam sunt, quod & hæc existit in tribus, in quibus etiam formæ quæ sunt ante ipsam: etenim res quædam per se ipsas sunt graues, adeo vt qui dicunt ipsas, graues videantur, quamuis non grauiter dicant.

Quartam formam, notam ve dicendi aggreditur, quæ δεινότης vocatur à Gręcis, de qua etiã accurate disseruit Hermogenes, quamuis formas dicẽdi has aliter ille partitus sit. oratorem verò certum quendam, laudatũ sanè illum in eo studio, δεινὸν solitum vocari, notum est. vnde Aristoteles quæsiuit in ijs problematibus, quibus cõplexus est, quę philologiæ sunt, cur consuetudo sermonis vocaret, & oratorem bonum, & patrem famillas, deditum augẽdo patrimonio, & ductorem itidem exercitus probatum, δεινούς: tibicinem autem, & histrionem cum laudaret, illo nomine nõ vteretur Sed etiam magnus ille magister eius artis eo loco, quẽ indicaui, disputauit de ui huius nominis: neque enim putat eodem sensu à Theocrito appellatũ esse Simonidem poetam, cantorẽ ve, δεινὸν, quo multi mortales appellarent oratorem δεινὸν eum, qui profundis, recõditisque sententiis, vel methodis vteretur, siue(vt addit)nominibus magnitudinem habentibus. Sed aliorum etiam non nullorum longè aliam opinionem refert de ui eius sermonis, qui oratorẽ eo bono præditũ diceret, cum enim multa cõcurrere deberent in oratore, vt verè illi δεινὸς, dici posset, hi magis hoc, quàm cetera valere id opinabãtur, ille verò cõtra aliud id efficere ac prę-

stare

ſtare exiſtimabat. Douatus, interpres Terentij, cum poeta dicit aliquid violēter factum, tradit ipſum expreſſiſſe hoc aduerbium δεινῶς. Sed quum fallere nos non poſſit notio huius nominis, quomodo ipſam hanc notam conflari putet Demetrius videamus. primum igitur affirmat, quæ ad eam pertinent, obſcura eſſe non poſſe cognitis rebus iam traditis: percipitur enim inde ipſam quoque manere in iiſdem tribus rebus, quæ notas ante poſitas conſtituunt. ideſt ſententiis, verbis, compoſitione verborum. initium verò ducit à ſententijs. confirmare nanque volēs quod dixerat. notam ſcilicet hāc naſci ex illis rebus, inquit. Sunt enim res non nullæ ſua vi acerbæ, ac graues, quare qui eas exponunt, & ipſi tales videntur. ideſt graues, quamuis non grauiter dicant, neque vtantur genere illo dicendi, cui conuenit hoc nomen: grauitas enim ea comitatur rebus, non propria eſt dictionis eius: neq; inde proficiſcitur.

Καθάπερ ὁ Θεόπομπος τὰς ἐν τῷ Πειραιεῖ αὐλητρίας, καὶ τὰ πορνεῖα, καὶ τοὺς αὐλοῦντας, καὶ ᾄδοντας, καὶ ὀρχουμένους, ταῦτα πάντα δεινὰ ὀνόματα ὄντα, καίτοι ἀσθενῶς εἰπὼν, δεινὸς δοκεῖ.

Quemadmodum Theopompus tibicinas in Piræo, & lupanaria, & tibia vtentes, & canentes, & ſaltantes, hæc omnia grauia nomina exiſtentia, quamuis languide dixerit, grauis videtur.

Exemplo illuſtrare uolēs, quod dixerat, res inquam atroces retinere ſpeciem quādam eius ſtili: quamuis dicantur molliter & eneruate, vtitur loco quodam ex hiſtoria Theopompi. eſt autem hic Theopompus ille, qui maledicentiſſimus ſcriptor eſt habitus cuius genus ſcribendi aſperum cogitauit aliquando Cicero imitari, vt ipſemet narrat in epiſtola quadā ad Atticum, & ipſe enim & Timæus hiſtorias ſuas maledictis referſerunt. Vexauit autem ille maledictis non ſolum Philippum Macedonem, ſodaleſque ipſius, verum etiam Athenienſes, vt memoriæ proditum eſt, atque ex hoc etiam loco apparet. Demoſtheni quoque valde infenſus fuit: inſimulauitq; ipſum leuitatis & inconſtantiæ, affirmans illum iiſdem hominibus ac rebus diutius vti non potuiſſe, vt narrat Plutarchus in vita, quā ſcripſit, ſummi illius oratoris, qui tamē purgat ipſum oſtendens maledictum hoc in mores ac vitam Demoſthenis nullo modo cadere. Appellauit verò Theopompus eo loco, quo turpiſſimas maculas Athenienſibus inurere ſtuduit, tibicinas, quæ in Piræo quæſtum facerēt, & lupanaria, & tibia vtentes multos: canentes alios & ſaltantes. quare Demetrius adiungit cuncta hæc: ſanè nomina grauia, plenaque acerbitatis, cum protuliſſet, & ſi infirmè languideq́ue dixit, & non genere dicendi apto ad vulnus infligendum, vehemēs tamen grauiſque videtur. Nomina vero illa fœda & apta notandis moribus teneris & impudicis, quæ ſedulo collegit Theopompus, vt læderet Athenienſes, redigunt mihi in memoriam ſimilem locum Taciti, quo ſcriptor ille in x v. libro hiſtoriæ narrauit eadem flagitia Romæ aliquādo admiſſa regnante Nerone, conſilio illius, vel potius dementia, quo tempore ipſe, cum ſemper ad omne facinus paratus eſſet, in primis ſe omni turpitudine ac macula inquinauit, & populo R. victori omnium gentium illuſit. neque tamen hoc quicquā valet ad vitium, de quo Demetrius hic agit, demonſtrandum. non minuit enim Tacitus languore ſtructuræ fœditatē earum rerum: nec culpa ſua fecit, vt inde qui audit animum abducat. Deſcriptio eius teterrimi temporis cum longior ſit apud eum: ac tota ponat ante oculos ludibrium illud impuri principis, hac tamen parte maxime viget. Naues auro & ebore diſtinctæ: remigeſq́ue exoleti per ætates & ſcientiam libidinum componebantur: volucres & feras diuerſis è terris & animalia maris Oceano abuſque petiuerat. crepidinibus ſtagni lupanaria aſtabant, illuſtribus feminis completa, & contra ſcorta viſebantur nudis corporibus. iam geſtus motuſque obſceni. cur verò putet Demetrius imbecillo genere dicendi Theopompum vſum infra docet.

Κατὰ δὲ τὴν σύνθεσιν ὁ χαρακτὴρ οὗτος γίγνοιτ' ἂν πρῶτον μὲν εἰ κόμματα ἔχοι ἀντὶ κώλων: τὸ γὰρ μῆκος ἐκλύει τὴν σφοδρότητα: τὸ δὲ ἐν ὀλίγῳ πολὺ ἐμφαινόμενον δεινότερον: παράδειγμα τὸ λακεδαιμονίων πρὸς φίλιππον. Διονύσιος ἐν κορίνθῳ: εἰ δὲ ἐξέτειναν αὐτὸ, διονύσιος ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς, πτωχεύει ἐν κορίνθῳ διδάσκων γράμματα, διήγημα σχεδὸν ἂν ἦν μᾶλλον ἀντὶ λοιδορίας.

Compositione forma hæc fieret primum quidem si incisa habeat pro membris: longitudo enim dissoluit impetum illum: in pauco autem multum apparens grauius est: exemplum est illud Lacedæmoniorum ad Philippum. Dionysius Corinthi: si autem porrexissent ipsum, Dionysius amisso principatu, Corinthi mendicus viuit, docens litteras, narratio ferme fuisset potius pro conuicio.

Prima ratione huius formæ fingendæ. quæ manet in sententiis, explicata, transit ad secundam, quæ oritur à collocatione verborum. inquit igitur. Compositione verò existeret hæc forma primum (nam modi sunt plures) si habeat incisa pro mēbris. cuius rei rationem hanc reddit. Lōgitudo enim dissipat id, quod vehemens illic atque acre erat: contraque (inquit) cū in pauco, idest in breui spatio loci apparet multum: quodque vim magnam habeat, grauius illud acriusque est. Exemplo verò patefacere hoc volens, veritatemque huius præcepti cōprobare, illustri ipso in primis vtitur, & quod valde celebratū est à Græcis & Latinis scriptoribus, vt ab ipso quoque supra non semel: vt non longè à principio huius libri, quo loco & ipse nō nulla tetigi, ad declarationem huius vocis facientia. quibus addere nunc placet. Plutarchum quoq; in libro, quo disseruit de loquacitate, quā ἀδολεσχίαν vocant, existimasse auctoritate huius vocis, in primis breuis ac concisę emendari posse errorē multorum, qui valde in ea re peccarēt: deterrerique loquaces homines ab omni illa ratione, quare oportere ait ipsam illis obiicere: ostenderéque quantā venustatem, vimque habeat: & vt hanc, ita etiam non nullas alias ipsi similes uoces. Cum utilitatem huius sententiæ, illo modo pronuntiatæ, Demetrius ostendisset, docet peccaturos tunc fuisse Spartiatas, finemque suum impedituros, si diligenter rem narrassent: &, quod inuolutum in paucis illis uerbis erat, explicassent. ut autem uitiū eius rationis: importunitatemque ponat ante oculos, ipse hoc facit: laxatq; quod illic adstrictum fuit, ut multo supra docui fecisse Ciceronem in epistola quadam ad Pętum. & sanè verba illa Latina pænè exprimunt hæc ipsa huius auctoris. Adiungit autē Demetrius eo pacto rem expositam, futuram fermè narrationē fuisse, quod efficere eo tempore nolebant magnanimi illi ac generosi viri: animus enim eorum erat sapienter dicto refellere arrogantē rationem Philippi: docereque qui minaretur aliis, debere quoque ipsum aliquid timere exemplo opulentissimi hominis, qui in grauissimum malum incidit, condicionemque contrariā penitus superiori illi suæ fortunæ.

Κἂν τοῖς ἄλλοις δὲ φύσει ἐβραχυλόγουν οἱ λάκωνες: δεινότερον γὰρ τὸ βραχὺ καὶ ἐπιτακτικόν, τὸ μακρηγορεῖν δὲ τῷ ἱκετεύειν πρέπει, καὶ αἰτεῖν.

Et in alijs vtique natura breuiter loquebantur Lacones, grauius enim est quod breue est, & aptum mandatis dandis, prolixe autem dicere cōgruit cum aliquis supplex est, atque poscit.

Cum vocem eorum talē cōmemorasset Demetrius, addit Laconas natura omnibus

bus in rebus amasse breuitatem, quod etiam statim declarat conuenisse moribus atque ingenio ipsorum, qui erant tristes & facti ad imperandum: nulla enim Graecorum natio magis abhorruit à seruilibus ministeriis. côuenisse autẽ, quia oratio breuis est vehementior & acrior: congruitq; omnibus, qui praecipiunt aliquid ac mandant: hoc enim manifesto valet quod breue est, esse idẽ ἐπιτακτικόν: supra enim quoquo inquit. ἐπιτάττειν esse debere concisum ac breue. Idem etiam significare volens Aristoteles in VI. libro de moribus ad Nicomachum, cum distingueret sagacitatem, vt ita nunc appellem σύνεσιν, à prudẽtia, dixit hanc esse ἐπιτακτικήν. idest factam ad mandandum semper aliquid, imperandumque, cum altera illa existimet tantũ: nec praeterea impellat ad ea, quae vera, vtiliaque esse sentit, efficienda. Cui etiã tempori conueniat contrarium, idest longam, prolixamque orationẽ habere, ostendit Demetrius, idest contrario tempori, & cum aliquis cogitur implorare misericordiã alicuius, supplicemque se illi ptębet. vt etiam cum rogat aliquid, postularque se subleuari.

Διὸ καὶ τὰ σύμβολα ἔχει δεινότητας, ὅτι ἐμφερῆ ταῖς βραχυλογίαις; καὶ γὰρ ἐκ τοῦ βραχέως ῥηθέντος ὑπονοῆσαι τὰ πλεῖστα δεῖ, καθάπερ ἐκ τῶν συμβόλων, οὕτω καὶ τὸ χαμόθεν οἱ τέττιγες ὑμῖν ᾄσονται, δεινότερον ἀλληγορικῶς ῥηθὲν, ἢ εἴπερ ἁπλῶς ἐῤῥέθη, τὰ δένδρα ὑμῶν ἐκκοπήσεται.

Quare & symbola habent grauitates, quia similia sunt breuiloquentijs: etenim ex breuiter dicto suspicari plurima licet, quemadmodum ex symbolis, sic & illud. Humo vobis cicadae canent, grauius allegorice prolatum, quàm si simpliciter dictum esset, arbores vobis excidentur.

Inde quoque intelligi posse Demetrius affirmat (est enim hoc tanquam corollarium) cur symbola vocata, idest obscurae quaedã voces, & quae reconditos sensus habent: quales erant illę Pytbagorae, continent in se formam hanc, suntque vehementia & acria, id enim inquit contingere illis, quia similia sunt, pariaque breuiloquentiae, idest huic concisae rationi, quę sensus animi paucis verbis indicat. Similia autẽ ipsi, qnia idem vtraque ratione efficitur, nam quin natura earum rerum diuersa sit, dubitandum non est: aliud enim est nota illa, quę vocatur symbolum, aliud breuiloquentia. obscuritas etiam, quae in symbolis existit, alium ortum habet, atq; illa quã secum trahit breuitas orationis. hanc igitur similitudinẽ inter res diuersas, ipse diligenter explicat: ac primũ quomodo perturbet breuitas docet. perturbat igitur inquit quia ex eo, quod breui, paucisque verbis prolatum est, licet nobis plurima cogitare: nec statuere omnino cum animis nostris possumus, quid potissimum auctor eius vocis significare voluerit: solliciti nanque sumus non de vna tantum re, sed de pluribus, quod vsu venire quoque affirmat in symbolis: cùm enim valde illa obscura sint: nec certo teneatur verus eorum sensus, multa nobis in mentẽ veniunt, quae cuncta molesta sunt, faciuntque vt huc, & illuc animo feramur. Meminit etiam hic vocis, cuius supra non semel mentionem fecit: & quam in secundo libro de ratione dicendi Aristoteles narrat à Stesichoro editam fuisse ad Locrenses verba faciente, cum deterrere vellet eos à contumelijs afficiẽdo opulentissimo viro: dixit enim putare se omnino fore, vt cicadae ipsis humo canant. inquit igitur noster hic illud illo modo pronuntiatum, obscurę scilicet, fuisse acrius, vehementiusque multo quàm si simpliciter, planeque dictum fuisset. arbores ex agris vestris excidẽtur: hoc enim modo vnum tantum malum timeri potuit, illo verò plura.

Τάς γε μὴν περιόδους ἐσφίγχθαι μάλα δεῖ κατὰ τὸ τέλος: ἡ γὰρ περιαγωγὴ, δεινόν: ἡ δὲ λύσις, ἁπλοϊκώτερον καὶ χρηστοηθείας σημεῖον. καθάπερ ἡ ἀρχαία πᾶσα ἑρμηνεία, ἁπλοϊκοὶ γὰρ οἱ ἀρχαῖοι.

Periodos

Periodos sane contortas valde esse oportet in fine: circumactio enim graue quiddam est: solutio autem, simplicius & probi ingenij signum: quemadmodum antiqua omnis locutio: simplices enim antiqui.

Et hoc sine dubio compositionis est: pars enim ipsius est extremas partes cõprehensionũ, aut astrictas esse aut, laxas. Iubet igitur, vt qui in genere hoc aliquid posse vult, det operam vt ambitus hi ipsi verborũ in extremo clausulaque ipsa sint ualde astricti: firmeque inter se connexi: hoc enim valet oportere ipsas valde ἐσφίγχθαι eo loco. si verò custoditum id fuerit, docet ipsum multum adiuturum esse hanc formam: rationemq; eius reddit hoc pacto: circumactio nanq;, orbisq; ille: (ut ita nunc appellem περιαγωγή,) vehemens quiddam est & acre: contraq; dissolutio simplicius: probique ingenii & aperti signũ, iuncto enim verbo, quod appellauit χρηστοήθεια, ostendit mores probos, remotosque ab omni astuta, fallacique ratione. addit autem huiuscemodi fuisse orationem omnem antiquorum, cũ enim illi forent aperti, simplicesque in omni vita, sensus etiam animi sine fuco vllo, fallaciaque edebant. Cicero quoque in epistola quadã ad Atticum idem protulit de indole, moribusque priscorum ait enim. Vide quam sim antiquorũ hominum. sed hoc relinquamus, quod confirmatione non eget. Verbum σφίγγειν, quo vtitur de orbibus his orationis loquens, intelligitur valde accommodatum esse huic ipsorum clausulæ ostendendæ, Plato enim quoque in Timæo ipso vsus est, qui tamen de longe aliis orbibus tunc disserebat: similibus tamen his nostris ambitibus uerborum ea parte. Hæc autẽ ipsius verba sunt. ἡ τοῦ παντὸς περίοδος, ἐπειδὴ συμπεριέλαβε τὰ γένη, κυκλοτερὴς οὖσα καὶ πρὸς αὑτὴν πεφυκυῖα βούλεσθαι συνιέναι, σφίγγει πάντα καὶ κενὴν χώραν οὐδεμίαν ἐᾷ λείπεσθαι.

Ὥστε ἐν δεινότητι φεύγειν δεῖ τὸ ἀρχαιοειδές, καὶ τοῦ ἤθους, καὶ τοῦ ῥυθμοῦ: καὶ καταφεύγειν μάλιστα ἐπὶ τὴν νῦν κατέχουσαν δεινότητα. τῶν οὖν κώλων αἱ τοιαῦται ἀποθέσεις. Ὡμολόγησα τούτοις ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνορῶν, ἔγγιστα μάλιστα, οὗ εἴρηκα ῥυθμοῦ.

Quapropter in grauitate fugere oportet quod speciem habet & antiquæ indolis, & numeri antiqui in oratione: & confugere maxime ad eam quæ nunc continet omnia grauitatem. membrorum igitur huiuscemodi depositiones. Ὡμολόγηκα τούτοις ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνορῶν, aptæ maxime sunt ab eo numero quem dixi.

Addit Demetrius, cum res eo modo se habeat, oportere fugere, si volumus esse acres ac vehementes in dicẽdo, quidquid similitudinem aliquam habet simplicis illius antiquitatis, & in moribus fingendis, & in numeris orationis: & nullo modo imitari illos, sed confugere, totosque se conuertere ad eam, quæ illo tẽpore tenebat omnia & quasi regnabat δεινότητα: studereq;, adhibito in omni re summo artificio, quacunq; ratione possit consequi finem suum. vt autẽ exẽplo aliquo, auctoritateq; clari oratoris, confirmaret preceptum hoc, indicat locum Demosthenis ex oratione in Leptinem, qui in primis orator coluit hãc formam dicendi, valdeq; se remouit à vetere illa simplicitate: affirmatque illũ in primis respondere iudicio suo: contioereque in se numerum eum, & quasi nodum compositionis, quẽ probet, quare quicunque tales, qualis illa sit, conficere potuerint membrorũ clausulas, & imitati fuerint ipsas, id quod ipse valde idoneum & accommodatum esse huic orationi putat, eos consecuturos esse hoc bonum. quin autẽ nobilis ille orator, accuratusque scripto claudat ita sententiam suam: connectatque in extremo, dubitari non potest.

Ποιεῖ δέ τινα καὶ ἡ βία κατὰ τὴν σύνθεσιν δεινότητα· δεινοὶ γὰρ πολλαχοῦ καὶ τὸ δύσφθογγον, ὥσπερ αἱ ἀνώμαλοι ὁδοί. παράδειγμα τὸ δημοσθενικὸν, τὸ ὑμᾶς, τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι.

Efficit autem quandam & violentia in compositione grauitatem, graue enim multis locis & quod ægre profertur, veluti viæ inæquales. exemplum est Demosthenicum illud. Ὑμᾶς, τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι.

Illo, quod pertinet ad clausulas aptas huic uotæ fingẽdas iam tradito, aliud, quod idem efficiat, adfert: formam inquam hanc acrem ac vehementem. illud autẽ est duritia in compositione. cum scilicet uerba quædam ita iuncta sunt, vt molestiæ multum exhibeant ei, qui pronunciat: ægreq; possint edi. cum enim explanare vellet in quo maneat mora illa & difficultas, hoc attulit. multisq; locis inquit acre vehemẽsque esse id quod asperum in oratione est: vixq; edi potest. Antequam autem ad ea, quæ sequuntur accedam, libet experiri an scrupulum, qui in animum meũ iniectus est, eximere queam, ne aliis quoque molestus sit. Videri enim posset non sine causa Demetrius idem duobus locis præcepisse, quod negligentiæ plenum esset: hic scilicet & infra non multo, vbi inquit, ἐστι δ' ὅτι ἡ κακοφωνία δυστραχεῖα ποιεῖ. Arbitror igitur aliud hic βίαν significare, & quod eo loco positum ab ipso est, κακοφωνία, βία enim est molestia, quam sentit, qui dicit ob hiatus crebros in oratione, concursusque litterarum asperos, in quos incidit: hoc vero, vt ipse tradit efficit hanc formam dicendi. κακοφωνία est, cum in oratione existit aliquid, quod auribus eorum, qui audiunt, molestum sit, quia malum sonum, odiosumque in se habet. potest tamẽ illud, quod in se vitium hoc habet, carere illo malo, quod supra traditum est: vitia enim prorsus, malaque hæc sunt, & si prosunt huic fini, valentque ad cõmouendos exacerbandosque animos auditorum. Non mirari verò nos oportere, si inde id nascitur, ostendere Demetrius volens, simili vtitur: idem.n. hic vsu venire docet, quod in viis inæqualibus: non sine labore enim multo, molestiaq. illac iter fit. Cum autẽ in hac re, quæ corpore sentitur hoc planum sit, eodem pacto se rem habere intelligitur in ea, quæ animo percipitur, eadem enim inæqualitas & asperitas inuenitur aliquãdo in cursu orationis. Exemplum noster auctor esse voluit huius animaduersionis Demosthenis itidẽ locum ex eadem oratione non multo infra superius illud positum. in quo notandũ est primum exempli verbum sumptum esse è superiore sententia. inde autem cœpit, quia ipsum quoque adiuuat eam duritiem. vt tota autem res planior sit, integrum locum ponam. ὥστε τῷ προσγράψαι, μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι ὑμᾶς, τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι.

Τὰ δὲ ἀντίθετα καὶ πάρομοια ἐν ταῖς περιόδοις φευκτέον· ὄγκον γὰρ ποιοῦσιν, οὐ δεινότητα. πολλαχοῦ δὲ καὶ ψυχρότητα ἀντὶ δεινότητος. οἷον ὡς ὁ Θεόπομπος κατὰ τῶν ἑταίρων τῶν Φιλίππου λέγων, ἔλυσε τῇ ἀντιθέσει τὴν δεινότητα. Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες, λέγων, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν· τῇ γὰρ ματαιοτεχνίᾳ· μᾶλλον δὲ κακοτεχνίᾳ, προσέχων ὁ ἀκροατὴς, ἔξω γίνεται θυμοῦ παντός.

Contraria autem contrarijs opposita & similia verba in periodis fugiendum est, tumorem enim efficiunt, non grauitatem, multis autem locis & frigus pro grauitate. veluti Theopompus contra sodales Philippi dicens, dissoluit oppositione grauitatem, inquit enim. Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν: *inani enim illi studio: vel potius prauo studio, animum adhibens auditor, extra omnem iram existit.*

Adiungit

Adiungit Demetrius, debere quoque nos, si volumus esse acres ac vehemētes in dicendo, nullo modo contraria contrarijs verbis opponere. neque etiam paria assimiliaque, quę sibi respondeant, in membris verba collocare, sed omnem hanc alieno tempore illic positam concinnitatem, elegantiamq; compositionis uitare. Quid autem mali nascatur inde, si quis præceptū hoc neglexerit declarat. tradit enim rationem hanc gignere tumorem quendam, & inflationem orationis, non grauitatē: idemque addit, multis locis ipsam, nedum pariat hanc formam acrem, gignere frigus & insulsitatem non paruam: contrariumq; efficere demum eius, quod voluit ille, qui stulte ipsā illic adamauit: id, quod vsu venisse tradit Theopompo, qui abreptus studio hoc, cum stilum suum expolierit his festiuitatibus, corrupit finem suum fregitque ac dissipauit formam eam, quam tempus illud quærebat, affectatione harum elegantiarum. Pluribus de hac re: maloque Theopompi consilio non disputabo: tota enim multo supra declarata est. vbi verba eadem etiam ipsius posuit Demetrius, cum accurate disputaret de membris illis cōprehensionum, quæ similiter desinunt, vocanturque ὁμοιοτέλευτα. sed etiam vtroque in loco post exemplū ipsum vitium illius compositionis: & quasi originem eius mali, demonstrare volens, iisdem vsus est non solum sententiis, sed pænè etiam verbis, nisi quod hic vocat primū nimiam illam curam περιτεχνίαν: statimque tanquam se ipsum accusans, quod nō idoneo verbo vsus sit, addit verius eam vocari potuisse κακοτεχνίαν, quia mali multū peperit: & non solū inanis & supervacanea fuit: illic autē statim hoc nomine, magis culpam erroremque illum ostendente, ipsam vocauit.

Πολλὰ μέν τοι ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὥσπερ ἀναγκασθησόμεθα συνθεῖναι στρογγύλως καὶ δεινῶς. οἷον τὸ Δημοσθενικὸν τὸ τοιοῦτον. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει, αὐτὸ γὰρ τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ, συμπεφυκυῖαν σαφῶς ἔχει τὴν σύνθεσιν, καὶ οὐδὲ βιασάμενος ἄν τις ῥᾳδίως ἑτέρως συνθείη αὐτό.

Multa sane ab ipsis rebus tanquam cogemur componere rotunde & grauiter. cuiusmodi est Demosthenicum hoc. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει: ipsa enim res & ordo ipsius, innatam aperte habuit compositionem, & ne si vim quidem adhibuerit, aliquis facile aliter ipsum componeret.

Post insimulatum rursus eiusdē culpæ Theopompum, intelligens Demetrius huiuscemodi quippiam fecisse aliquando Demosthenem: locumq; illum à nemine reprehensum esse, sed potius ab omnibus valde celebratum, ostendit vnde fiat, vt idē ferè apud alios scriptores diuerso modo accipiatur: traditq; id nasci, quia captauit, Theopōpus illas concinnitates, & aliunde asciuit. Demosthenes verò eò tractus est: & cū inuenisset ipsas in rebus illis innatas, non repudiauit. quare non oratoris eius illæ esse existimantur, sed propriæ rerum. contra autem festiuitates Theopompi eò comportatę videbantur, cum alienæ forent: neque illic vllo pacto conuenirent. Inquit igitur Multa sanè ab ipsis rebus aliquo modo coacti componemus rotunde & grauiter. significat igitur, quod dixi, non esse quęsitas eas elegantias in componēdo cum prudentibus probantur, sed potius sponte illic natas: oratorique quasi necessitatem impositam illas admittendi, quod cū fit, tunc simul manent & elegantia cōpositionis & sententiarum grauitas: hoc enim prorsus significare voluit auctor, cū inquit illud tunc compositum esse στρογγύλως καὶ δεινῶς: rotundam enim structurā verborum appellat, quæ lepida & suauis sit. id vero in se bonum habere affirmat locum Demosthenis ex oratione contra Aristocratem: retineteque cum cōcinnitate compositionis grauitatē; nec extingui vllo pacto vim eius sentētiæ, acerbitatemq; suauitate

ultate eius coagmentationis. Sed de hoc etiã clarissimi oratoris loco supra disputaui. Demetrius enim multo antea ipso quoque vsus est, vbi docet quid intersit inter periodum & enthymema. veniam autem dari oportere Demostheni, qui id commisisset, ostendere nunc volens, inquit rem ipsam seriemq; eius, innatam habuisse cõpositionem illam, idque apertum esse: additque, rem augens, ac quod dixit, verum esse docens. Si quis etiam contendat, & tanquã vim faciat ei sententiæ, vix eum aliter compositurum eam esse, & aliud genus coagmentationis eò adhibiturum, quia quod insitum est in aliquo, vix inde potest extirpari.

Ἐν γὰρ πολλοῖς πράγμασι συντίθεμεν, ὥσπερ οἱ τὰς καταβάσεις τρέχοντες ὑπ' αὐτῶν ἑλκόμενοι τῶν πραγμάτων.

In multis enim rebus componimus, veluti qui per decliues vias currunt, ab ipsis rebus tracti.

Simili quoque hoc illustrare volens Demetrius, inquit in rebus oratione vinciendis idem contingere aliquando illis, qui dicunt, quod vsu venit hominibus, qui per decliuia loca currunt; vt enim illi hoc facere coguntur, nec possunt aliter ingredi, impulsi natura talis viæ, ita qui coagmẽtant verba, rapiuntur a rebus ipsis & coguntur eam compositionẽ sequi, quam illæ requirunt & aptã sibi esse aliquo modo sentiunt. Perspicitur autem ex hoc etiam loco, si quis diligenter attendat, auctoré huius eruditi libri oratorem fuisse, & eum quidem magnum ac iudicio præditum. nã præterquam quod non potuisset hæc tam subtiliter distinguere, qui non diu versatus in foro fuisset, ac sæpe periculum fecisset harũ rerum, verba quibus nunc vtitur hoc declarant: facit enim se vnum illorum, ac quod aliis omnibus eius ordinis, sibi etiam contingere debere necessario testatur. præsertim autem hoc aperte monstrat, quod inquit συντίθεμεν; ostendit enim verbum hoc, eum, qui ita de se loquitur, cõponere verba solitum: quod studiose facere pertinet ad oratores.

Ποιητικὸν δὲ δεινότητός ἐστι, καὶ τὸ ἐπὶ τέλει τιθέναι τὸ δεινότατον· τὸ γὰρ περιλαμβανόμενον καὶ ἐν μέσῳ ἀμβλύνεται, καθάπερ τὸ Ἀντισθένους. Σχεδὸν γὰρ ὀδυνήσει ἄνθρωπος ἐκ Φρυγανίων ἀναστάς: εἰ γὰρ μεταθείη τις οὕτως αὐτό: Σχεδὸν γὰρ ἐκ Φρυγανίων ἀναστὰς ἄνθρωπος ὀδυνήσει, καίτοι ταὐτὸν εἰπών, οὐ ταὐτὸν ἔτι νομισθήσεται λέγειν.

Efficiens autem grauitatis est, & in fine ponere quod grauissimum est; comprehensum enim in medio hebescit, quemadmodum illud Antisthenis. Σχεδὸν γὰρ ὀδυνήσει ἄνθρωπος ἐκ Φρυγανίων ἀναστάς: *si enim aliquis ipsum sic mutato ordine componat.* Σχεδὸν γὰρ ἐκ Φρυγανίων ἀναστὰς ἄνθρωπος ὀδυνήσει *quamuis idem dixerit, non idem amplius existimabitur dicere.*

Ostendit aliud, quod idem efficit: valetque non parum ad eundem finem adipiscendum. id autem est, vt quod maxime in aliqua sentẽtia acerbum, indignumque videri potest, in extremo ponatur: ita enim tradit vim illius, et quasi indignitaté maiorem futuram. cum contrà si in medio collocaretur, cingereturque vndique pluribus verbis, hebetius ipsum futurum sit: multumque suarum virium amissurum. hoc verò ipsum, quod alio loco positum, tantopere variatur, in sententia manet, non in verbo ipso positum est. Cum cuperet autem exemplo hoc, quod præcipit illustrare, Antisthenis locũ huc adfert, in quo, ut suspicari licet, hoc tunc maxime apparebat, i

cum res,de qua illic agebatur,nota erat,personaque itidem ipsa,de qua sermo erat, ac tẽpus neminé fallebat:nunc enim,cum hæc omnia in obscuro posita sint,non tãtam lucem habet. nam quem etiam Antisthenem intelligat incertum est: illum ne familiarem Socratis,qui duram & asperam vitam coluit: an eum,qui historiã scripsit,& præcepta etiam de ratione dicendi edidit. quare contigit huic exẽplo,quod auctor ipsi vsu venturum fuisse alia ratione dicit,si ordo immutaretur. languidius enim multo redditum est his rebus omnibus ignoratis: nec munus suum ipsum amplius obit,sed tamen exprimam illud, vt potero. sensus igitur eorum verborũ hic videtur esse. Fermè enim cruciabit homo è cremijs exurgens. φρύγανα valere materiam tenuem,aridamque,quam Latini verbo hoc ostendebant, quia flammæ corripiendæ idonea esset,apertum est. Ἀναστὰς quin valeat cum surrexisset, dubium non est,qui ante scilicet sedebat aut iacebat. crebro autẽ Græci ita vsurpant hoc verbũ. Indignum autẽ videri potuit,& stomachum probis viris mouere, honestam & grauem personam illic mansisse. Idem etiam nomen particeps naturæ verbi,mixtumque,existimari ab alijs posset ab ἀνίστημι,quod valet pellere ex aliquo loco, & sæpe exturbare, è conuiuio ductum esse,quod si verum est,loqui potuit Antisthenes hic de aliquo honesto viro,qui importunitate alicuius è mensa deiectus sit, quę tamẽ mensa structa esset è vili admodum materia,quare cum maxime indignus esset illa iniuria,siue vnus ille,siue plures fuissent,quibus id contigisset, illud factum ponit magnopere displicere iis,qui viderunt. & magnum dolorem illis innrere.hoc mihi in mentem venit cogitanti diligenter quod potuerit ab Antisthene significari. cum igitur (nisi omnino hoc falsum est) iniuria omnis manserit in eo, quod significatur extremo illo verbo ἀναστὰς:idque meritò videri potuerit minime ferendum, affirmat Demetrius ipsum eo loco positum futurum grauius & acerbius, quàm si in media illa sententia inclusum fuisset. vt ipse statim facit,mutato ordine verborum eorum, quo variato,corruptoque exemplo ipso inquit. Qui idem hoc pacto pronuntiarit,quamuis idem dixerit,nullo modo putari poterit,idem dixisse. adeò variatur sententia, totaque res alia fit, variata compositione verborum.

Ἡ δ' ἀντίθεσις, ἣν ἐπὶ τοῦ Θεοπόμπου ἔφην, οὐδ' ἐν τοῖς δημοσθενικοῖς ἥρμοσεν, ἔνθα φησίν. Ἐτέλεις, ἐγὼ δ' ἐτελούμην: ἐδίδασκες, ἐγὼ δ' ἐφοίτων. ἐτριταγωνίστεις, ἐγὼ δ' ἐθεώμην: ἐξέπιπτες, ἐγὼ δ' ἐσύριττον: κακοτεχνοῦντι γὰρ ἔοικε διὰ τὴν ἀνταπόδοσιν: μᾶλλον δὲ παίζοντι, οὐκ ἀγανακτοῦντι.

Oppositio autem,quam de Theopompo dixi, in Demosthenicis etiam illis non congruit, vbi inquit. Ἐτέλεις, ἐγὼ δ' ἐτελούμην: ἐδίδασκες, ἐγὼ δ' ἐφοίτων: ἐτριταγωνίστεις, ἐγὼ δ' ἐθεώμην: ἐξέπιπτες, ἐγὼ δ' ἐσύριττον: *par enim est alicui qui praua arte vtatur, propter redditionem, vel potius ludat, non stomachetur.*

Post pręceptum nouum explicatum,redit aliquo modo ad illud, quod in Theopompo accusarat,cum similẽ illi locum apud Demosthenẽ in nobilissima oratione inuenisset. de quo libere existimat,ac quid sui iudicij sit,aperit: neque metuit etiã ipsum insimulare. est autẽ, vbi præteritam suam vitam Demosthenes confert cum Aeschinis vita:& vt in sua cuncta plena dignitatis esse significat, ita illius veterem condicionẽ inquinatã fuisse maximis sordibus, & omni dedecore refertã declarat. neque tamẽ plenum eum locum Demetrius hic ponit: quædam enim, quæ in medio illic sita sunt prætereit:neque etiam ordinem sententiarum custodit:illam igitur sedulo affectatam oppositionem sententiarum reprehendit. vt iam antea in Theopompo dignam eam esse summa reprehẽsione significarat: & post eam hic in conspectu positam,damnans ipsam inquit. oratorẽ eo loco uideri posse uitiosa,deprauataque

nataque arte vti. propter ſtudium illud ſuum tantum, contraria ſemper cōtrarijs op ponendi: ſtatimque, tanquam non ſatis expreſſiſſet peccatum Demoſthenis, nec verum nomen illius vitij poſuiſſet, ſe ipſum quaſi corrigens, ait potius illic eum exiſtimari poſſe ludere: & nō, vt oportebat: tēpuſq; illud poſtulabat, ſtomachari & indignari. Cum igitur Demoſthenis vim: facultatemq; dicendi incredibilem admiraretur Phalereus, quod multis modis intelligere licet, aliquid tamen in ipſo deſiderabat: id, quod etiam memoriæ proditum eſt à veteribus ſcriptoribus. nam quod non ſimile eſt huic, quod nunc in ipſo reprehendit, ſed ab eodem erroris fonte manat, tradit Plutarchus in vita Demoſthenis inuictos non nullos, & eos quidem diſertos, & politos viros, quibus actio ipſius non probaretur. cum putarent motus corporis Demoſthenis humiles eſſe, ac quod ille eo tempore effingeret, ignobile ac tenerum: in quorum numero teſtatur fuiſſe etiam Demetrium Phalereum. Poſtquam autem Demetrius docuit magnos quoq; oratores aliquando peccare, qui non ſuo tempore ſectentur ornatus quoſdam ac feſtinitates, non verebor indicare locum Ciceronis, valde (vt opinor) ſimilem ei, quem ipſe Demoſthenis in crimen vocat ac non paruæ culpæ affinem putat. vt accurate ille, ſubtiliterq; ab eruditis viris expendatur: exiſtimeturq; an merito quoque ipſe idem vitium in ſe contineat. eſt autē vbi grauiſſime accuſat M. Antonium: in ipſiuſq; perſona probat conſtitiſſe principium belli ciuilis, quod geſtum eſt inter C. Cæſarem, & Cn. Pompeium. totus vero locus, qui videri poſſet nimis magno ſtudio eſſe concinnatus, hic eſt. Vt igitur in ſeminibus eſt cauſa arborum & ſtirpium, ſic huius luctuoſiſſimi belli ſemen tu fuiſti. doletis tris exercitus populi R. interfectos: interfecit Antonius. deſideratis clariſſimos ciuis: eos quoque vobis eripuit Antonius. auctoritas huius ordinis adflicta eſt, adflixit Antonius. omnia denique, quæ poſtea vidimus, quid autem mali non vidimus? ſi recte ratiocinabimur, vni accepta referemus Antonio. vt Helena Troianis, ſic iſte huic reip. cauſa belli, cauſa peſtis, atq; exitij fuit. Primum enim, quod ipſum clauſit vtraque ex parte duabus collationibus, & iis quidem plenis: cumq. ſuis loco poſitis redditionibus, præ ſe fert plurimum ſtudium ac diligentiam in eo loco exornando poſitam. quamuis enim ad lucem rebus adferendam adhibeantur parabolæ, quin tamē illæ quoque expoliant, & ornent dubium non eſt. quę cauſa fortaſſe fuit cur ſummi doctores ipſas pæne remouerint à ſtudio oratorum. Præterea poſterior collatio non valde apta videtur ad animos exacerbandos, & ſi illa continet in ſe rem atrocē: nomen enim Helenæ, formoſiſſimæ feminę, omnem pæne triſtitiam eius facti eijcit ex animo. Quæ vero diligenter illic expreſſa eſt ἀντιστροφὴ & ipſa non paruam curam oratoris in ſe conformanda poſitam teſtatur. Nec tamen me fallit lumē hoc orationis non alienum eſſe ab animo concitato, vt contrario loco poſitum par ipſi, quod Græce ἐπαναφορὰ vocatur, ſed ille quaſi aceruus tot ornamentorum in vnum locum congeſtorum facit, vt verear ne magis quàm oportet animos eorum, qui audiunt, deliniāt: in primis autem, quod reprehendit in Demoſthene Demetrius, ἀντίθεσις illa, quam non minore ſtudio, nec minus accurate à Latino hoc quàm à Græco oratore expreſſam eſſe apparet, intelligo quod inquit interfectos, & interfecit, ceteraque eius generis. vt prorſus videantur ambo hi loci propter ſimilitudinem hanc, quæ in ipſis perſpicitur, aut laudandi ſimul eſſe, aut inſimulandi.

Πρέπει δὲ τῇ δεινότητι καὶ τῶν περιόδων ἡ πυκνότης, καί τοι ἐν τοῖς λοιποῖς χαρακτῆρσιν οὐκ ἐπιτήδεια οὖσα: συνεχῶς γὰρ τιθεμένη μέτρῳ ἀναθήσεται λεγομένῳ ἐφεξῆς, καὶ τούτῳ δεινῷ μέτρῳ ὥσπερ οἱ χωλίαμβοι.

Conuenit autem grauitati & periodorum crebritas, & ſi illa in reliquis formis idonea non eſt: continenter enim poſita metri imaginem referet, quod dicatur deinceps, & ſane grauis metri veluti choliambi ſunt.

Demonstrat aliud, quod huic formæ valde conuenit. illud autē est creber comprehensionum illarum vsus, quæ πυκναὶ vocantur. quod tamen studium sententias omnes illo modo claudendi & quasi in orbem quendam redigendi, tradit minime accommodatum esse, vt est huic, ceteris notis dicēdi. hoc igitur fecit, vt supra illo modo loqueretur, diceretque periodos frequentatas ac crebro vsurpatas, hic locum habere, intelligebat enim ipsas alienas esse à reliquis formis, & nullo modo illic aptas. Quid autē boni pariat hic copia horum ambituum declarat: causamq. demum adfert eius, quod dixerat. inquit enim periodos continenter positas, rationemq. hanc dicendi frequentatam, similem futuram esse metro, quod metrum dicatur deinceps, ac sine intermissione, vt alterum scilicet semper alterum excipiat, &, quod bonum etiam, fructumque, qui inde capitur, auget, metro acri ac vehementi: factoque ad infligendas acerbas plagas iis, in quos iacitur. cuius generis erat choliābus, qui versus ab Hipponacte Ephesiō inuentus fuit vt iambus simplex, & non claudicans, ab Archilocho. ambo nanque hi huic rei toto animo incubuerunt, & ijs armis vsi sunt contra aduersarios. quin autem hæc quoque nota facta sit ad vulnera imponenda: feraturque magno impetu in illos, quos vlciscitur, dubium non est.

Ἅμα μὲν δὴ πυκναὶ ἔστωσαν καὶ σύντομοι: λέγω δὲ δίκωλοί τινες. ἐπεί τοι πολύκωλοί τε οὖσαι, κάλλος μᾶλλον παρέξουσιν, οὐ δεινότητα.

Simul sane crebræ sint & concisæ: dico autem bimembres quædam: quia si multorum membrorum fuerint, pulchritudinem potius adferent, non grauitatem.

Cū posse, ac debere inseri in hanc formam comprehensiones crebras ostendisset, adiungit non omne genus ipsarum eodem pacto illic conuenire: minutas enim solum & concisas oportere illas esse adiungit. magis etiam aperire studēs cuiusmodi intelligat, quæ è duobus membris constatæ sint, eas esse, quas vocauit concisas affirmat: sunt enim quoque ex tribus, & è quattuor membris non paucæ. quid verò incommodi huc adferrent, si essent longiores, & non intra terminos hos clauderētur, declarat. Si nanque inquit ex pluribus membris constatent, pulchritudinem potius, elegantiamque eò quàm grauitatem ac virus importarēt. nullo certe modo huic formæ gignendæ aptas illas futuras tradit. quippe cum nihil tantopere officere possit huic formæ quàm species ac decus: industriaq; multa in eo aucupādo posita: qui enim commoto animo est ac studet commouere eos, qui audiunt, fugere debet omnem splendorem ac cuncta magis eo tempore videri facere quàm sectari elegātiam, & ornatum. Quot præterea mala pariant in dicendo frequentes hi verborum ambitus, longiores scilicet & concinniores, declarauit ipse supra, vbi qui modus in eorū vsu teuendus esset aperuit.

Οὕτω δ' ἡ συντομία τῷ χαρακτῆρι χρήσιμον, ὥστε καὶ ἀποσιωπῆσαι πολλαχοῦ δεινότερον; καθάπερ ὁ Δημοσθένης. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν. οὐ βούλομαι δὲ οὐδὲν δυσχερὲς εἰπεῖν: οὗτος δὲ ἐκ περιουσίας μου κατηγορεῖ. σχεδὸν ὡς σιωπήσας ἐνταῦθα δεινότερος παντὸς τοῦ εἰπόντος ἄν.

Adeo autem concisio formæ huic vtilis, vt & reticere multis locis grauius sit, veluti Demosthenes. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν. οὐ βούλομαι δὲ οὐδὲν δυσχερὲς εἰπεῖν: οὗτος δὲ ἐκ περιουσίας μου κατηγορεῖ: ferme enim cum tacuerit hic, grauior omni dicente fuit.

Cum

Cum breuitatem in periodis laudasset, ac si concisæ cóprehensiones hæ ipsæ aliquo modo fuerint, mirifice huic formæ quadraturas esse docuisset, addit ea de causa, quę magis adhuc concisa ratio est, recte illic vsurpari ἀποσιώπησιν, cú scilicet aliqua sententia plena non editur, sed in medio obtruncatur. Inquit igitur. Adeò autem breuitas huic notæ accommodata est, valetque ad eam constituendam, vt taciturnitate vti ea, quæ ἀποσιώπησις vocata est, reticereque aliquando aliquid, grauius sit, acriusque, quàm illud scilicet ipsum planè cómemorare. Vtitur verò auctoritate Demosthenis ad hoc probandum, qui hoc vsurpauit pro Ctesiphonte in principio nobilis illius orationis. In exemplo hoc ipso cum in omnibus Demetrij libris magno consensu inuenerim ἀλλ' ἐγώ, apud auctorem enim vulgo dandi casu legitur ἀλλ' ἐμοί, nolui lectionem immutare. præsertim quia in margine quorúdam vetustissimorum Demosthenis librorum offendi notatam eam scripturam. Huius autem loci summi oratoris meminit quoq; Quintilianus: & quid efficere illic reticentiam putet, significauit, quo loco in IX. libro de hac ipsa subtiliter & accurate differit. Post exéplum positum Demetrius inquit. Orator cum hic rem reticuisset, aliquo modo fuit acrior, quàm quilibet fuisset, qui rem explanasset. atque ita ille putauit se constituisse, quod probare voluit.

Καὶ νὴ τοὺς θεοὺς σχεδὸν δὴ καὶ ἡ ἀσάφεια πολλαχοῦ δεινότης ἐστί: δεινότερον γὰρ τὸ ὑπονοούμενον: τὸ δ' ἐξαπλωθὲν καταφρονεῖται.

Et per deos ferme vtique & obscuritas multis locis grauitas est: grauius enim quod suspiciones tantum sui gignit. quod autem explanatum est, contemnitur.

Non cótentus superiore animaduersione Demetrius: aliud adiungit, quod admirabilius videri potest. aptum autem & ipsum est ab eodem pręcepto. quare vel animo commotus: vel metuens ne repudiaretur quod diceret, iusiurandum addidit: citatisque aliquo modo testibus diis immortalibus, inquit. Et ferme obscuritas multis locis hanc formam gignit. caligoque illa orationis nó parum valet ad perturbandos & statu mentis mouédos eos, qui audiunt: cuius etiam rei statim causam adfert his verbis: simulque quid contrarium illius efficiat docet. Grauius enim quod obscure editur: quod verò explicatú est despicitur. ὑπονοούμενον valet id quod dixi, quod scilicet sensum habet obscurum. atque ita prolatum est, vt plures variiq; sensus inde elici possint. vnde veteres illi vocabant ὑπονοίας, quæ postea appellatæ sunt ἀλληγορίαι. Pæne autem idem quod hic, multo supra dixit in explicanda forma magnifica, cum enim allegoriam amplitudinis non parum in se continere affirmasset, eiusq; rei causam afferret, inquit. πᾶν γὰρ τὸ ὑπονοούμενον φοβερώτερον: statimque cur illud ipsum pauorem iniiciat, diligenter docuit, quia scilicet multa qui audiunt suspicantur: menteque versant: & ea omnia in peiorem partem, quod ego quoque hic tetigi.

Ἔστι δ' ὅτε καὶ κακοφωνία δεινότητα ποιεῖ, καὶ μάλιστα ἐὰν τὸ ὑποκείμενον πρᾶγμα δέῃ τοιαύτης, ὥσπερ τὸ ὁμηρικὸν, τό. Τρῶες δ' ἐρρίγησαν, ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν: ἦν μὲν γὰρ καὶ εὐφωνοτέρως εἰπόντα σῶσαι τὸ μέτρον. Τρῶες δ' ἐρρίγησαν ὅπως ὄφιν αἰόλον εἶδον: ἀλλ' οὔτ' ἂν ὁ λέγων δεινὸς οὕτως ἔδοξεν, οὔτε ὄφις αὐτός.

Est autem vbi cacophonia grauitatem efficit, & maxime si res de qua agitur eguerit hac, veluti Homericum illud. Τρῶες δ' ἐρρίγησαν, ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν: *licebat enim & euphonia vtentem, tueri versum.* Τρῶες δ' ἐρρίγη-

ὄφιν, ὅπως ὄφιν αἰόλον εἶδον. Sed neque qui dicit ita grauis uisus esset, neque serpens ipse.

Indicat alium ortum eiusdem formæ, cum superiorem rationem ipsius gignendę iam absoluisset: ille autem est asperitas quædam in verbis, quā vocat κακοφωνίαν. ea verò, vt aliis locis molesta est: & meritò repudiatur, ita huic fini prodest: adiuuatque non parum notam hanc dicendi grauem atque acrem. præsertim si (vt narrat statim auctor) res, de qua agitur, egeuerit illa: sentiatque sibi ipsam vehementer aptam esse. Semper igitur, vt existimat, dura hæc compositio: sonusque, qui inde nascitur, molestus auribus, efficit stilum hunc grauiorem, sed tunc maxime, cum conuenit illi sono cum materia ipsa, vt ambæ scilicet illę res eodem pacto duræ sint & asperæ. Exemplo vero illustrare præceptum hoc volens, confugit ad Homerum, qui prodigiū renuntians, quod venisset Troianis, vallum Græcorum ascensuris, illa vsus est: versumque ex industria confecit asperum, vt rem illam terroris plenam exprimeret. vel potius magis sæuam horribilemq; redderet. Eum versum vertit, seruata in extremo labe il la (iambus enim illic est pro spōdeo) Terentianus, qui accurate de genere illo carminis, quod μείουρον Græci appellant, disputauit. ita autem expressit. Attoniti Troes viso serpente pauitant. Ostendere autem volens Demetrius non temere id factum fuisse à poeta, sed consulto, ut scilicet poneret ante oculos rem eam, quam cōmemorabat. inquit. Licebat autem poetæ & suauitatem soni retinere, vel potius ipsam augere: & tueri mensurā versus, quod fecisset prorsus Homerus, si, vt ipse ostendit, cecinisset: nec tamen ille finem suum obtinuisset, contraq; tota res, quę narrabatur, iacuisset, vt testatur hic noster his verbis. Sed nec qui dicit illo modo, acer vehemensque visus esset, neq; etiam serpens ipse, qui nunc tam terribilis est, & perterrefacit etiā eum, qui audit. Sed vetus etiam scholion in eum poetę versum virtutem eandem eius loci commendat, cuius declarationis mentionem quoque fecit Eustathius, qui profecto interpres plurimum ornauit commentarios illos suos iis doctorum hominū antiquis animaduersionibus, vt sane ipse ingenue fatetur. quicunq; autem ille fuit qui hoc olim adnotauit, facile credi potest hunc nostrum auctorem legisse, cū enim probare vellet non sine arte id factum fuisse ab Homero, immutat etiam ipse ordinem verborū & eodem demum pacto ipsum vt Demetrius variat, aliterque conformat. sed verba ipsa ponere non alienum erit, vt verū esse quod dixi facilius intelligatur. ἐμφαντικωτέρως δὲ ἐχρήσατο τῇ τοῦ στίχου συνθέσει καὶ τῇ ἐγχωρίῳ λέξει, ὅπως ὄφιν αἰόλον εἶδον, τὰ γὰρ τῆς ἐκπλήξεως τὴν τραχύτητα καὶ τὸν φόβον παρίστησι τῷ τάχει τοῦ στίχου εἰς βραχείας πλεονάζοντος συλλαβάς.

Τούτῳ οὖν ἑπόμενοι τῷ παραδείγματι καὶ τὰ ἄλλα στοχασόμεθα τὰ ὅμοια. οἷον ἀντὶ μὲν τοῦ, πάντ' ἂν ἔγραψεν: ἔγραψεν ἄν. ἀντὶ δὲ τοῦ, οὐ παρεγένετο, παρεγένετο οὐχί.

Hoc igitur sectantes exēplum & alia coniectabimur similia. ceu pro illo. Πάντ' ἂν ἔγραψεν: ἔγραψεν ἄν. *pro illo autem.* οὐ παρεγένετο, παρεγένετο οὐχί.

Cum exposuisset Demetrius consilium Homeri, admonet nos, vt ipso tanquam norma quadam vtentes, similes illi locos exploremus. auxilio enim nobis fore affirmat ad eandem artem alibi adhibitam intelligendam. vel potius ad rationem nobis demonstrandam, qua idem efficere possimus. vt scilicet antequam eò in dicendo perueniamus, mente exploremus locos illi similes. vt ipsos eodē modo tractare valeamus, hoc enim mihi valere videtur προστοχασόμεθα, statimque duo alia breuia exempla ponit, ex oratore aliquo accepta, vt suspicari licet, siue ab ipso ad hoc ipsum ostēdendum conformata. si nanque acres in dicendo, vehementesque esse voluerimus, pro compositione hac horum verborū πάντ' ἂν ἔγραψεν, dicemus, ἔγραψεν ἄν, interie-

ctione

ctione illa vnius syllabæ è medio in extremum comportata. eadem pęnè ratio est posterioris exempli. pro hoc nanque. οὐ περιγένοιτο: quod est leue, vsurpabimus περιγένοιτο οὐχί. in qua compositione asperitas quędam est, vt ęgre pronuntiari id possit, ac non sine molestia quadam perueniat ad aures eorum, qui audiunt.

Ἀπολήγοντες δέ ποτε καὶ εἰς συνδέσμους τὸν δὲ ἢ τόν τε: καί τοι παραγγέλλεται φυγεῖν τὴν ἀπόληξιν τὴν τοιαύτην, ἀλλὰ πολλαχοῦ χρήσιμος καὶ αὕτη ἂν γένοιτο, οἷον, Οὐκ εὐφήμησε μὲν, ἄξιον ὄντα: ἠτίμασε δέ. ὡς τὸ Σχοῖνόν τε, σκῶλόν τε. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς ὁμηρικοῖς μέγεθος ἐποίησεν ἡ εἰς τοὺς συνδέσμους τελευτή.

Desinentes autem aliquando & in coniunctione δὲ *vel* τε: *& si præcipitur fugere huiuscemodi terminationem, verum multis locis vtilis & hæc erit. ceu.* Οὐκ εὐφήμησε μὲν, ἄξιον ὄντα: ἠτίμασε δέ. *vt illud.* Σχοῖνόν τε, σκῶλόν τε. *Sed in Homericis magnitudinem effecit in coniunctiones terminatio.*

Adiungit quod superiori valde simile est: nos aliquando terminantes sententiam in coniunctiones δὲ, siue τε, idem scilicet effecturos, adlaturosque orationi multum grauitatis, quæ grauitas nascetur ab illa duriore compositione: difficultateque spiritus. Cum tamen sciret accuratos magistros dicendi pręcipere diligẽter, ne in cõponendis nominibus hoc committatur, auctoresq; illos nobis esse, vt declinemus hanc terminationem, quemadmodum multis locis non negat id verum esse, ita contra non paucis contendit illam clausulam accommodatam esse: valereq; plurimum ad gignendam hanc formam. vtitur autem, vt constituat iudicium suum duobus exemplis, quamquam prius fortasse verius diei potest huic rei seruire, quorũ alterum ex oratore aliquo acceptum videtur: alterum manifesto est Homeri. qui igitur, cum de improbo facto alicuius quereretur: dolereq; se cum contumelia dimissum, iudicãs se omni honore dignum, dixit illo modo, clausitque demum sententiam copula δὲ: (exemplum. n. in eo manet, nõ in sententia horum verborum) eo pacto comparanit dictioni suæ aliquid grauitatis: fuitq; acrior, quàm fuisset, si leuiter sententiam illam terminasset. Eiusdem generis esse inquit, idest desinere in easdem copulas, illud è catalogo nauium σχοῖνόν τε σκῶλόν τε. cuius etiam loci mentionem supra fecit. vbi de compositione orationis disserit. vimque illius accurate tradidit. quod etiam hic paucis repetit, adiungit etiam nunc. Sed tamen apud Homerum eo loco terminatio illa in coniunctiones parit grauitatem, idest reddit aliquo modo ea minuta & ignobilia oppida, quæ illic appellantur, ampliora.

Ποιήσει δ' ἄν τις ποτὲ καὶ δεινότητα, εἴ τις ὧδε εἴποι δή. Ἔγραψε δὲ ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης τε, ὑπὸ τῆς ἀσεβείας τε. Τά ἱερά τε, τά ὅσιά τε: ὅλως γὰρ ἡ λειότης καὶ τὸ εὐήκοον γλαφυρότητος ἴδιον, οὐ δεινότητός ἐστιν: οὗτοι δὲ οἱ χαρακτῆρες ἐναντιώτατοι δοκοῦσιν.

Efficeret autem quispiam aliquando & graue genus dicendi, siquis ita dicat. Ἔγραψε δὲ ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης τε, ὑπὸ τῆς ἀσεβείας τε. Τά ἱερά τε, τά ὅσιά τε: *omnino enim leuitas, & quod suauiter peruenit ad aures elegantis notæ proprium est, non grauis. hæ autem notæ maxime contrariæ videntur.*

Nec tamen non inquit hoc etiam pręstat aliquando, quod dicimus: temporique huic etiam ratio illa apta est. vt si quis ità diceret. ἔγραψε δὲ ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης τε, ὑπὸ τῆς

ἀσεβείας τι. hoc enim prius exemplum est, vt opinor, cum prorsus ipsa videatur duo esse: neque enim ratio eorum, quæ sequuntur verborum commode potest adplicari rationi priorum horum, prima nanque hæc verba videntur accusare quempiã, qui ob stultitiam, impietatemq; decretum scripserat, quale nullo modo oportebat. Secunda vero facile credi possunt pronuntiata fuisse in eum, qui & fana & sacras alias res violarat: sunt enim hæc τὰ ἱερὰ τὰ ὅσια. sed hoc quoque non magni momenti est ad id quod probare accuratus hic scriptor vult. Sequitur apud auctorem, iudiciũ suum relictis exemplis quod sit de his rebus volentem ostendere, vniuersiq; quod verum esse intelligit, pronuntiantem. Omnino enim leuitas, & quidquid suauiter tangit aures proprium est notæ elegantis, & nullo modo formæ huius acris ac vehementis, quas etiam notas dicẽdi affirmat videri inter se maxime contrarias. idẽ autem quod nunc de ambabus his præcipit, infra etiam repetit, vbi de illa ipsa nota leui, quæ inde vocata est λεῖος, disputat. Pungeret autem aliquem hoc loco scrupulus nõ paruus, qui recordatus esset, quæ supra de notis dicendi præcepisset Demetrius: existimari enim illa possunt non sine causa ei, quod nunc de ipsis tradit, repugnare: cum enim dilucide nunc dicat notam elegantem, & notam grauem videri inter se maxime contrarias, illic (intelligo cum earum numerum demonstrauit, & opinionem non nullorum, qui aliter atque ipse de illo sentiebant, refellit) maxime contrarias esse inter se & tota regione distare dixit solas notã amplam & notam tenuẽ. quia cum ceteræ aliquando miscerentur, hæ duæ temperari simul nunquam poterant: nec vllo modo eodem loco manere. quia nihil sit tam oppositum & inimicum, quàm ipsæ inter se. Nisi fallor autem ita hic scrupulus euellitur. vt verũ prorsus sit quod illic inquit, miram quandam esse inter superiores illas distantiam: & tantam quidem, vt conuenire ipsis inter se nulla in re vnquam possit: è numero autem reliquarum, quæ quamuis & ipsæ dissimiles sint, non tamen ita abhorreãt vnæ ab alijs, vt non possint aliquando vna illarum aliquid ab altera ducere duas has: elegantem inquam notam, & grauẽ acremq; supra ceteras omnes videri contrarias & paruam omnino ipsis inter se affinitatem coniunctionemq; existere. quæ tamen aliquando: ægre id quidem ac raro, leuiter temperentur, vt in forma graui appareat aliquid elegantiæ: in formaq; itidem concinna atque eleganti non nihil asperitatis. vt quod ita tum ipse tradit, nasci aliquando ex ioco vrbanitateq; quippiam factũ ad animos perturbandos. Confirmat idem, quod priore illo in loco cum confutaret eos qui duas solas notas esse volebant, plane testatus est inueniri in scriptis optimorum auctorum, quos etiam nominatim profert, confusam multam & magnificentiam & grauitatem & venustatem. miscentur igitur simul nota grauis & elegans: quam enim illic vocauit χάριν, dubitare non possumus quin sit γλαφυρίας. Quin etiam quod hic inquit σεμνότερα τοι ἔσονται, & non ἡδέα, ad idem fortasse comprobandũ valet, ac multo magis quod leuitatem: omneq; id, quod belle tangit aures, affirmat esse propriũ formæ elegantis, non tamen penitus ipsum excludit forma graui: multa enim quæ propria sunt alicuius rei, illicque in primis congruunt, inueniuntur aliquando cum alia re copulata esse.

Καί τοι δὲ πολλαχοῦ ἐκ παιδιᾶς παραμεμιγμένη δεινότης ἐμφαινομένη τις. οἷον ἐν ταῖς κωμῳδίαις καὶ πᾶς ὁ κυνικὸς τρόπος, ὡς τὰ Κράτητος. Πήρη τις γαῖ᾽ ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ.

Et sane multis locis ex ioco admixto perspicitur existere grauitas quædã. veluti in comœdijs & omnis cynicus modus, vt illa Cratetis. Πήρη τις γαῖ᾽ ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ.

Ostendit nunc manere sæpe numero hunc stilum, vbi aliquis minime putasset se illum inuenturum: existere namque eum tradit ex ioco ac lusione. Sed nõ simplici,

verum temperata, mixtaque cum acerbitate quadam, nisi potius dicere debemus ipsum nasci, manareque ex voce amara, cui aspersum sit aliquid salis, vt materies illius vera sit amarities, quam amaritiem non solum non corrumpat eneruetque, sed etiam exacuat, acrioremque reddat suauitas, quæ nascitur ex ioco, & vrbanitate. vnde cum illa aliquo modo amarities operta sit: tegaturque ridiculo, inquit ipsam ἐπιτείνει illic ὑποφαίνεσθαι idest apparere, si quis acute cernat. statim auté, ne quis hoc respuat, inquit: id fieri passim in comœdia. intelligit autem antiquam comœdiam, quæ finem habebat corrigere atque emédare mores hominum, ideoque turpia ipsorum facta libere notabat. Vnde Hermogenes quoque, cum traderet quę comœdiæ materies sit: ex quibusque rebus illa nectatur, inquit ipsius πλοκὴν, & quasi texturam, esse amaram & ridiculam, cum amaræ voces temperatiores homines efficiant: ridicula verò consolentur illos aliquo modo, faciantque, vt æquiore animo patiantur se insimulari. Nec solum in comœdia frequens esse, Demetrius affirmat, verum etiam rationem, qua cynici vtebantur in vita hominum emendanda, in eodem fundatam esse docet. Cum autem communiter huc inde proficisci docuisset: neque enim, nisi hoc verum esset, comici poetæ rationem illam vsurpassent: nec familia illa sapientium virorum, inimica deliciarum omnium & leuitatum, se eodem contulisset, singillatim nunc idem probat, positis vocibus non nullis quorundam principum illius disciplinæ: neque enim testimonia certa aliqua comicorum poetarum citat. primum autem huiuscemodi fuisse illud Cratetis tradit. qui leuiter immutatis versibus quibusdam Homericis ex Odyssea, & pro Creta facta pera, quæ mantica est, describit vitam eorum, qui se ei disciplinæ tradidissent & quot quámque veris bonis illa referta esset docet: exturbatis enim à se lenonibus ac parasitis recepisse narrat & thymum, & allia, tenuesque alias huiuscemodi dapes. Insimulatur igitur eo pacto vehementer vita plena uoluptatum, eodemque tempore risus mouetur: quare magis hærent vulnera illa, punguntque vehementius. Plures uersus ita ad rationem suam à Cratete variati, leguntur apud Laertium. ná noster hic principium tantum eorum pósuit.

Καὶ τὸ διογένους τὸ ἐν ὀλυμπίᾳ, ὅτι τοῦ ὁπλίτου δραμόντος, ἐπιτρέχων αὐτὸς, ἐκήρυττεν ἑαυτὸν νικᾶν τὰ ὀλύμπια πάντας ἀνθρώπους καλοκαγαθίᾳ: καὶ γὰρ γελᾶται τὸ εἰρημένον ἅμα καὶ θαυμάζεται, καὶ ἠρέμα καὶ ὑποδάκνει πως λεγόμενον.

Et illud Diogenis, quod in Olympia dictum fuit, cum armatus cucurrisset, accurrens ille, se sua voce prædicauit vincere cunctos homines probitate: etenim ridetur vox illa simul & admirationi est, & sensim etiam mordet aliquo modo occultus eius sensus.

Eandem vim habere dicit illud Diogenis, qui in Olympicis ludis, cum præco, vt moris erat, voce sua declararet victorem eorum certaminum eum, qui se in illis eximie gesserat, accurrens ipse, magna voce prędicauit se vincere cũctos mortales vitæ integritate. Perspicitur autem ex verbis auctoris eum, cuius nomé vt victoris, a præcone pronuntiari debebat, solitum in medium se conferre, vt ab omnibus spectari posset: hoc enim videtur valere, quod inquit. τοῦ ὁπλίτου δραμόντος: propere enim in clarum eum locum accedebat, vt ad laudé: siue, vt institutum illius temporis seruaret. An verior sensus est eius loci, illum, quem indignum táto verborum honore significauit Diogenes, grauibus armis tectum cursu certasse cum aduersariis. in quo duro certamine quum omnes superasset: à præconeq. ornatus esset, statim eo festinãter profectus Diogenes testificatus est, sibi magis laudem illam conuenire, suaque voce prædicauit se victoré omnium mortalium in multo honestiore certamine. ut longe alius fuerit cursus Diogenis ac cursus illius, qui grauiter armatus antea in lu-

dis illis cucurrit: vt nomina quoque eorum cursuum apud auctorem diuersa sunt, Recitatur hæc vox Diogenis, parum immutata a Laertio, qui etiam nomen posuit illius, cuius capiti corona imposita tunc fuit: cum enim, vt ille narrat, astãte Diogene, præco clamasset, Vincit Dioxippus viros, minime inquit Diogenes. ille quidem mancipia vincit: viros verò ego. Explicat autem Demetrius statim vim huius vocis, & quid præstet illa eodem tempore declarat. quod sanè cõtrarium inter se videtur, sed tamen totum ab eadem radice nascitur. Inquit igitur. Etenim ridetur quod prolatum est simul & admirationem gignit. Sed idem etiam addit, quod in primis hic requiritur. eo nanque nomine non sine causa existimatur hanc vocem fuisse acrem, aptamq; ad plagam moribus hominum imponendam. Et leuiter mordet aliquo modo sensus eorum verborum. Δεινὸν autem hic translatum esse apparet: quomodo etiam Latinum verbum, quod huic respondet, acceptum est à Terentio & Cicerone. Quod ad verbum ipsum facit, quo studia vitamq; suam mirifice ornauit Diogenes, vsus est illo Aristoteles in IIII. libro de moribus ad Nicomachum, vbi de magnanimitate disserit: affirmat enim præclaram illam virturem constare non posse sine hac καλοκαγαθία. vim autem ipsius omnem, ac rationem diligenter exposuit in II eorũ de moribus librorum, qui inscribuntur ἠθικὰ μεγάλα. initium vero eius accuratæ disputationis est hoc, ductum à laude huius nominis, cum dicitur de homine absolutæ virtutis, ἔστι μὲν οὖν ἡ κατ' ὄνομα λεγόμενον τοὔνομα ἀπὸ τοῦ τελείως σπουδαίου ἡ καλοκαγαθία. & quæ sequuntur: quæ sane multa sunt, eodem pertinentia.

Καὶ τὸ πρὸς τὸν καλὸν ῥηθὲν αὐτῷ· προσπαλαίων γὰρ καλῷ παιδὶ Διογένης, διεκινήθη πως τὸ αἰδοῖον· τοῦ δὲ παιδὸς φοβηθέντος, καὶ ἀποπηδήσαντος. Θάρρει ὦ παιδίον, οὐκ εἰμὶ ταύτῃ ὅμοιος· γελοῖον γὰρ τὸ πρόχειρον τοῦ λόγου: δεινὴ δ' ἡ κεκρυμμένη ἔμφασις.

Et quod in formosum dictum fuit ab ipso: cum enim luctaretur cum formoso puero Diogenes, commota aliquo modo natura eius est: puero autẽ perterrefacto, saltuque se ab eo abstracto. Bono animo sis puer, inquit: nõ enim sum hac similis: ridiculum enim est quod in promptu est eius dicti: grauis autem quæ latet illic vis.

Addit Demetrius alterã eiusdem similem superiori vocem. Illam inquam, quam protulit Diogenes in formosum puerum. nam quod ἐκινήθη inquit προσπαλαίων, sine dubio significat hoc ipsum. Terentius cum militem illum gloriosum ita induxit loquẽtem. Dolet dictũ imprudẽti adolescenti, credi potest hoc expressisse, sed his relictis. cõmemoraturus hanc ipsam cynici vocẽ Demetrius inquit primum cum Diogenes cum pulchro quodam puero luctaretur commota est, nescio quomodo natura ipsius. vnde puer ille metuit: seq; saltu ab eo abstraxit. tũc ille, bono animo sis puer, inquit, non sum hac parte similis. Non est omnino planum in quo maneat ridiculum: præcipue incertum est quid significare voluerit auctor illo nomine ταύτῃ in eo namque videtur posita esse nõ parua para huius vocis. quæ & risum excitat, & simul grauiter lædit. An inquit non esse se illi similem. quia ille ipsa perpeti paratus esset; ipse verò nullo modo facere. quare metus ille inanis fuit, nec debuit ipse vllo pacto ea de causa reformidare. Patefaciens verò Demetrius occultum sensum eorum verborum. & quàm apta fuerit vox illa huic rei efficiendæ docens, inquit. Ridiculum enim est, quod in promptu est ac paratum eius vocis: acris autem ac vehemens, quę latet illic, notio. quæ si non subito intelligitur, subest tamen, paulatimque emergit atque apparet. vnde ἔμφασιν illam vocat. quemadmodum supra, initio huius disputationis. dixerat de hac ipsa nota dicendi δεινότης ἐμφαντικὴ τις. Quin πρόχειρον valeat quod dixi. dubium nõ est. infra quoque eodem sensu illud prolatum ab eo fuit. οὐχ οἷος ἂν προχείρως. significat igitur, qui superficie tenus illam vocem attendebant existimaturos

stimatntos fuisse semper eam talem, qualem demonstrault: qui verò cõtra altius perspiciebant, cognituros esse vim illius & acerbitaté, quæ primo aspectu multos fallebat. Quod idem ait [illegible], videndum est an significare voluerit, quod Cicero de Mercurio, qui Cælo patre: Die matre natus est his verbis protulit. Cuius obscenins excitata natura traditur, quod aspectu Proserpinæ commotus sit. siue potius in conatn illo totins corporis patté eam temere fuisse agitatá: hoc enim verius puto.

Καὶ ὅλως συνελόντι φράσαι, πᾶν τὸ εἶδος τοῦ κυνικοῦ λόγου σαίνοντι ἅμα ἔοικε καὶ δάκνοντι.

Et omnino, vt breuiter dicam, omnis species cynicæ orationis blandienti simul alicui similis est, & mordenti.

Snperioribus exemplis positis, vt initio fecerat, pręcipit in vniuersnm omnem formam rationis eins freqnentaræ à cynicis, videri eodem tempore & blandiri & mordere, ideſt in se quiddam habere aptum ad oblectãdos nos: & alind quippiam quod innrat dolorem. ita autem locntus est, dnm cuperet rem demonstrare, vt qui vino valde delectantur de genere quodam ipsius, qnod & snauitatem in se non paruam habet: simulqne austeritatis non nihil retinet, loqui apud nos consuernnt. aiunt enim ipsum, translatis verbis à cõtrarijs nostris erga aliquem factis, & osculari simul & mordere. nam id, quo Demetrins vſus est, videtur potius à canibus sumptnm fuisse: illorum enim proprium est σαίνειν. ideſt blandiri domino, & tanquam adulari.

Χρήσονται δ' αὐτῷ καὶ οἱ ῥήτορές ποτε, καὶ ἐχρήσαντο. Λυσίας μὲν πρὸς τὸν ἐρῶντα τῆς γραὸς λέγων, ὅτι. Ης ῥᾷον ἦν ἀριθμῆσαι τοὺς ὀδόντας ἢ τοὺς δακτύλους: καὶ γὰρ δεινότατον ἅμα καὶ γελοιότατον ἀπέφηνε τὴν γραῦν. Ὅμηρος δὲ τό. Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι, ὡς προγέγραπται.

Vtuntur autem ipsa & oratores quandoque, & vsi sunt. Lysias quidem in amatorem anus dicens, quod procliuius erat numerare ipsius dẽtes, quàm digitos, etenim grauissimum quiddam simul & maxime ridiculum monstrauit esse anum illam. Homerus autem illud. Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι, *vt antea notatum est.*

Non alienmm ab officio oratotum pntat Demetrius illa ratione vti, vt narrat iam aliquos fecisse, qni vtiliter, & tempori illi accommodatè ipsa vsi sint. nam exempla, qnæ posuerat, philosophotnm fuerant, & maximè cynicę familiæ, quę licentiã illam sibi vsurparat, & libere nimis vitam, & mores omnium accusabat. Lysiæ autem nunc exemplnm ponit, quem ostendit in hominem vetulæ mulieris amatorem dixisse. cũ eins anus ætatem grauem admodnm ostendere veller. Cuius facilius est ennmerare dentes, quàm digitos. Reticuit autem nomen eius, in quem id dictum fuit, ne refricaret uulnus olim impositum honesto uiro, & cuins erat magna apud omnes opinio sanctitatis. unde apparet nostrum hnnc auctorem moderatũ uirum, prudentemq; fuisse: nec alienum etiam ex hoc loco ab honore, existimationeque philosophorũ. planũ enim est, ut multo supra demostraui illum, cui ram turpis macula inusta fuit ab oratore Lysia, fuisse Aeschinem Socraticum. cuius ingenio eruditissimi politissimique sermones Socratis litreris mandati erant. Inter lusus etiam Latinos in custodem hortorum idem prolatum fuit in hendeca syllabo ad declarãdum mulierem, quæ cuperet amari, decrepitam esse, & nullo modo idoneam amatorijs uoluptatibus: est e-

nim

nim illic. Hesterna quoque luce, dum precatur, Dentem de tribus excreauit unum. Addit autem Demetrius, uim eius maledicti exponere uolens, & quàm accommodatum sit huic rationi. Etenim grauissimũ simul, & maxime ridiculum significaui t esse anum illam. Huiuscemodi vero est (ut opinor) illud Ciceronis in Verrem: cum enim acriter eum accusaret, conareturq; quacunque ratione posset, asper esse ac uehemens, quod declarat etiam figura quam adhibuit, eodem tempore iocatus est. inquit igitur toto animo in eo uituperando occupatus. Etiã ne huius operarii studia ac delicias iudices perferetis? qui ita natus est, ita educatus, ita factus & animo & corpore, ut multo appositior ad deferenda, quàm ad auferenda signa esse uideatur. Sed fortasse etiã non multo supra locus alter huic similis est, in quo itidem dulcedo quædam cùm amaritie coniuncta fuit. Statim autem idem effecisse Homerũ Demetrius adiungit, cũ fecit Cyclopem, cum Vlysse loquentem, magni beneficii loco ponere quod eum postremum omnium sociorum ipsius comesurus esset, cuius et stultæ admodum & immanis uocis uim nõ explicat, quia supra cum eiusdem muneris, digni persona Cyclopis, unde proueniebat, mentionem fecerat, uim omnem illius aperuerat. Placet autem mihi addere illis, quæ a me eo loco cõmemorata sunt, huius importuni & sinistri doni mentionem quoq; fecisse Plutarchum in VIII. libro quæstionum Symposiacarũ, capite itidem VIII. quo quærit cur Pythagorei abstinerent se à piscibus, cum alijs animantibus vescerentur. inquit enim illud quasi fœdus cũ piscibus, quia id genus animantis non est cum homine coniunctum, esse absurdũ: cum ridiculũ, vel potius ferum & Cyclopeum, aliis cognationis & propinquitatis munus daret: illa cognatione in mensa adposita: indeque epulis confectis, ac dentibus denique tota ipsa absumpta.

Ὡς δ' ἂν καὶ ἐκ σχημάτων γίγνοιτο δεινότης, λέξομεν. ἐκ μὲν δὴ τῶν τῆς διανοίας σχημάτων, ἐκ μὲν τῆς παραλείψεως ὀνομαζομένης, οὕτως. Ὄλυνθον μὲν δὴ καὶ Μεθώνην καὶ Ἀπολλωνίαν, καὶ δύο καὶ τριάκοντα πόλεις, τὰς ἐπὶ Θρᾴκης, ἐῶ: ἐν γὰρ τούτοις καὶ εἴρηκε πάντα, ὅσα ἐβούλετο, καὶ παραλιπεῖν αὐτά φησιν, ὡς δεινότερα εἰπεῖν ἔχων ἕτερα καὶ πικρότερα.

Vt autem & è figuris nasceretur grauitas, dicemus. ex figuris igitur sententiarum, ex omissione quidem vocata, sic. Olynthum quidem & Methonem & Apolloniam, & triginta duo oppida Thraciæ, omitto, in his enim & dixit cuncta, quæ voluit, & se omittere illa ait. ut cui restarent dicenda alia & amariora.

Cum intelligeret fingi etiam formam hanc dicendi, grauem ac vehementem, vi quarundam figurarum, & tanquam ornamentorum orationis, voluit etiã accurate hunc ipsum eius fontem aperire. cum autem partim illarum in sententiis partim in verbis maneant, primo quibus sententiarum luminibus pariatur hæc nota, tradit inquit igitur ex omni genere ipsarum effici illam è figura, quæ vocatur παράλειψις. quæ sanè frequens est apud oratores: ea verò est cùm videri volentes omittere quædam, tunc ipsa illa dicunt. exemplum ipse clarum ponit ex oratione Demosthenis, quam habuit tertiam cõtra Philippum Macedonem. nam verbum, quod in extremo est ἐῶ ostendit consilium ipsius, qui nollet res eas commemorare. vel potius tegit & occulit; non enim erat illud præterire & omittere, cũ ipsarum illarum vrbium nomina poneret. In causa Ctesiphontis, cũ eadem hac astuta ratione uteretur, illo ipso verbo vsus est. vnde appellata hæc figura fuit: inquit enim: [illegible] Multa etiam ipsius exempla duci possent ex orationibus Ciceronis, sed quia res valde nota est.

est, non ero longior. Vnum enim tantum inde promam, quod valde aptum est veritati huius præcepti significādæ: quomodo enim acrior esse, asperiorq; potuit, quàm cum in M. Antonium in vtr. quam in illam habuit, oratione ita egit. Cuius vt omittam innumerabilia scelera vrbani cōsulatus, in quo pecuniam publicam maximam dissipauit, exules sine lege restituit, vectigalia vēdidit, prouincias de populi R. imperio sustulit, regna addixit pecunia, leges ciuitati per vim imposuit, armis aut obsedit, aut exclusit Senatum, vt hæc inquam omittam: & quæ sequuntur. Statim autem Demetrius explicat vim exempli: aperitq; callidum cōsilium oratoris. inquit enim. In his enim, & dixit omnia, quæcunque voluit: & se omittere illa affirmat, tāquam restarent adhuc alia grauiora & acerbiora.

Η ἐρημωσία δὲ ἀποσιώπησις, τῷ αὐτῷ ἤθους ἐχομένη, δεινότερον ποιήσει τὸν λόγον.

Quæ autem iam dicta est reticentia, iisdem moribus affinis, grauiorem efficiet orationem.

Cum appareret vi illius simulatę derelictionis factum esse, vt quę suppressa sint, videantur maiora, addit alteram eiusdem generis figuram, non dissimilem huic, & quæ ab eodē ingenio proficiscitur: uocatur autem ἀποσιώπησις, idem præstare, efficereque & ipsam orationem grauiorem, aptamque magnopere ad perturbandum. Quid discriminis versetur inter ipsas, apparet: posterior enim hæc prorsus reticet, aut saltem inchoatam sententiam relinquit: prior illa narrat, sed paucis. vnde, quia non vtitur plena, exquisitaq; narratione illarum rerum, vt antea fecerat, putat consilium suum exitum habiturum: crediq; facile posse ab iis, qui audiunt, ipsa præterita, omissaq; esse. nam hoc etiam callide ab oratore additur, se omittere ea; quæ illo modo cōmemorat: idest breui. Neque tamen hoc facere idem est atque illud, quod supra præcepit, quo etiam loco figuram ἀποσιώπησις idem valere significauit: addidit enim asseueranter illic obscuritatem in dicendo multis locis gignere hāc formam, efficereque orationem asperiorem. cuius præcepti exemplum Ciceronis hoc erit: cum enim in M Antonium dixit, qui cum intimus fuisset C. Clodio in tribunatu, tamen iniuria magna ipsum eo tempore affecerat. Cuius etiam domi iā tum quiddam molitus est. quid dicam ipse optime intelligit. magis inimicum vulnerauit, quàm si scelus ipsius illud totum patefecisset. neque tamen fuit illa ἀποσιώπησις, aut παράλειψις, sed oratio obscura, quæ idem præstat quod, ἀποσιώπησις, vt Demetrius illic accurate docuit, ratione eius rei reddita.

Παραλαμβάνοιτο δ' ἂν σχῆμα διανοίας πρὸς δεινότητα προσωποποιία καλουμένη. οἷον. Δόξατε ὑμῖν τοὺς προγόνους ὀνειδίζειν καὶ λέγειν τάδε τινά. ἢ τὴν Ἑλλάδα, ἢ τὴν πατρίδα, λαβοῦσαν γυναικὸς σχῆμα.

Adsumatur autem figura sententię ad grauitatem efficiendam, quę vocatur prosopopœia. ceu. Cogitate vobis maiores obiicere & dicere hæc quæcunque illa fuerint, vel Græciam, vel patriam, sumpta forma muliebri.

Extare præterea figuram aliam tradit, quę idem efficiat: vtilisque adsumi possit ab oratore, cum cogitat acrior esse ac uehementior. illam autē esse, quę προσωποποιία, uocatur, idest ficta inductio alicuius personæ. statim autē ipse quomodo tractetur, exponit, primumq; instruit oratorem, ac tanquam specimen ipsius fabricandæ dat. deinde illustri exēplo ipsam explanat. inquit igitur. Ceu si orator ita cum iis, apud quos verba facit, agat. Putate maiores vestros vobis obiicere hæc facta: & dicere

hec, quæ scilicet orator ipse tunc suo nomine dicit. Addit autē eruditus scriptor, quē admodum maiorum personam ipse inducere potest, ita etiam aut Græciæ aut patriæ posse quæ tanquam mulier tractetur. Hoc igitur præclarum lumen orationis, ita vt docui, videtur tractari posse. quod sanè Demetrius obscure significat: planius autem id declarat P. Rutilius in libello, quem scripsit de figuris: exēpla certe duo, quę ponit Hyperidis, & Charisij, in Latinū sermonem versa, eiusmodi sunt: in neutro enim eo rum id quod copiose illic ac vehemēter exponitur ex ore personarum illarum, idest naturæ ac reipublicæ, exponitur: sed tantum quæ ipse suis verbis dicit, ostendit iudices existimare debere à natura ipsa, & rep. dici. Exemplū verò Aeschinis, sumptum ab extremo orationis contra Ctesiphontem, quo vsus est Alexander, videtur mixtum esse: prima nanque ipsius pars, & ea quidem longior, si & ipsa quoque ita vocari debet, manifesto rationem hanc continet: postrema verò planè intelligitur esse προσωποποιΐα: nec tamen aut Alexander, aut Rutilius putant has, non omninò inter se similes ipsius tractandæ rationes, genere distingui debere, vt diuersum ipsius ambo genus esse volunt, (quod non tangit Demetrius) cum aliquis, inducit personam aliquam, quæ nunquam fuerit: aut eam, quæ sanè olim fuerit quamuis tunc non sit: vt homines, qui multo antea vita functi sint, vt Aeschines Solonem & Aristidem. Priore genere narrat Rutilius vti solere poetas in prologis: intelligit autem (vt puto) locum hunc Plauti in prologo Trinummi, qui loquentes vnà induxit luxuriam, & inopiam, aliosque huic similes locos. Alexander vero eiusdem exemplum proferre volens, vsus est loco hoc Demosthenis. ὁ μὲν οὖν παρὼν καιρὸς ὦ ἀθηναῖοι μονονουχὶ λέγει φωνὴν ἀφιείς: ipse enim quoque sensum vocemque dat tempori, rei carenti sensu.

Ὥσπερ ἐν τῷ ἐπιταφίῳ Πλάτων, ὅτι. Ὦ παῖδες, ὅτι μὲν ἐστὲ πατέρων ἀγαθῶν, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ ἰδίου προσώπου λέγει, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ τῶν πατέρων: πολὺ γὰρ ἐναργέστερα καὶ δεινότερα φαίνεται διὰ τὸ πρόσωπον. μᾶλλον δὲ δράματα ἀτεχνῶς γίνεται. τὰ μὲν εἴδη τῆς διανοίας καὶ σχήματα λαμβάνοιτ᾽ ἄν, ὡς εἴρηται. καὶ γὰρ τοσαῦτα τὰ εἰρημένα παραδείγματος ἕνεκα.

Quemadmodum in epitaphio Plato. O filij, quod quidem bonis parentibus orti estis. & non ex propria persona dicere, sed ex persona parentum: multo enim euidentiora & grauiora esse perspiciuntur vi personarum illarum: potius autem dramata fiunt. Species quidem sententiarum & figuræ sumentur, vt dictum est: etenim tot sunt, quæ dicta sunt exempli loco.

Hoc expressisse egregie Platonem ostendit in ea oratione, qua facit Socratem in contione laudasse eos, qui fortiter pugnātes pro patria essent in prœlio interfecti; vocaturque ἐπιτάφιος. ponit autem prima verba illius prosopopœiæ Demetrius. statimque explicans artificium totius illius figurę, inquit. Et non sua, propriaque ex persona id proferre, sed maiorum: eorumque, vnde illi antiquitus procreati sint. Quid autem commodi inde capiatur, exponit his verbis. Multo enim euidentiora, & grauiora apparēt commendata à personis illis: non parum enim auctoritatis ac virium inde in ea loca venit. Addit autem, tanquam se corrigens, quod parum dixisset: magisque patefacere volens quid ratione hac fiat. potius autem dramata, & instar fabularum scenicarum quippiam illo pacto efficitur. hoc autem verum esse planè intelligitur, quia vt illic, ita etiam hic, persona inducitur, imitatioq; adhibetur: quod enim congruit, personis illis ipsis adfingitur, atque id, quod decet omni ratione seruatur. M. Ciceronem pro M. Celio iterum vsum fuisse hac ratione, apte scilicet, valdeque illi causæ vtiliter, notum est. cum enim Clodiam feminam infamem adulterijs insimularet, ne petulans haberetur, & vt oratio ipsius maiorem vim haberet, personam

grauem ex illa familia, summæque auctoritatis excitauit: ipsamq; finxit male verbis accipere eam mulierem ac variis deniq; rationibus vexare. Nec multo post cũ eandem astute vulnerare vellet, dissimilem vel contrariam potius superiori, personam fratris ipsius P. Clodii induxit, quæ diuersa ratione, & ipsa vitia illius mulieris aperiret: ac quibus studiis dedita foret, ostenderet. Sed ad Demetrium redeamus, qui euoluta iam vi prosopopœiæ, cũ sciret aliquas adhuc restare illius generis figuras, no tam hanc acrem aliquantũ adiuuantes: quæ tamen non magno negotio cognitis his perspici possent, volens ad eas, quæ in verbis manent, transire, inquit. Formæ sententiarum, figuræque capiantur eo pacto, quo dictũ est, quæ scilicet à me nunc enumeratæ non sunt, vt statim ipse demonstrat. qui addit, quæ nãque tradita sunt satis existimari debent huic tempori: ceterisque exemplo sui, documentóq; captandis.

Τὰ δὲ τῆς λέξεως σχήματα ποικιλώτερον ἐκλέγοντα ἔστι δεινότερον ποιεῖν τὸν λόγον: ἔκ τε τῆς ἀναδιπλώσεως, ὡς. Θῆβαι δὲ θῆβαι, πόλις ἀστυγείτων, ἐκ μέσης τῆς ἑλλάδος ἀνήρπασται: διλογηθὲν γὰρ τὸ ὄνομα δεινότητα ποιεῖ.

Verborum autem figuras varie seligentem licet grauiorem reddere orationem: è duplicatione, vt. Thebæ autem Thebæ, vicina ciuitas, è media Græcia rapta est: iteratum enim verbum grauitatem efficit.

Licere præterea oratori expressis in dicendo figuris verborum efficere orationem acriorem affirmat. hæc enim quoque via eodem perducit. si quis scilicet ipsas seligere potuerit, & quæ huic rei idoneæ sunt seponere, ceteris repudiatis. in qua etiã rerum varietatem retineri debere existimat. primum autem illarum appellat ἀναδίπλωσιν, cum scilicet idem verbum iteratum est rei augendę causa, non commemorandæ: semel enim id tantum positum hoc præstabat. Exemplo verò illustri vtitur ad hoc demonstrandum: sumptum enim est ex oratione Æschinis, qua Ctesiphõtem accusauit. & si nunc ipsum apud auctorem contaminatum est: semel enim tantum illic legitur, errore magno aliquorum, qui hoc satis esse falso putantes, splendidissimũ lumen illic extinxerunt. Apsinus etiam vetus rhetor, vbi quomodo animi commoueãtur, docet, ἀναδιπλασιασμὸν etiam hoc valere affirmans, eodem exemplo vtitur. Ex Cicerone quoq; plura sumi possent, vt cum pro Milone inquit. Confiteretur confiteretur inquam si fecisset. & Philippica IIII. laudo laudo vos Quirites, cũ gratissimis animis prosequimini nomen clarissimi adolescentis. & si aliud posteriore hoc loco videtur iteratio eiusdem verbi efficere, non reddere orationem acerbiorem: magisque ad vulnerandum aduersarium aptam, idest excitare eos, qui audiunt, facereque vt facto illo: significationeq; suæ voluntatis gaudeant, in eademque voluntate permaneant, his vero verbis Demetrius, cui rei seruiat illic figura hæc, docens: confirmansque iudicium suum, adiungit. Duplicatum enim nomen efficit rem illam grauiorem atque acerbiorem. Apte autem in primis, vel potius acriter poeta noster Dantes forma hac vsus est: cum enim rem grauẽ admodum magno cum stomacho tractaret: personamque nactus esset, quæ dignitate omnibus aliis personis anteiret, induxit illam verba prima, nõ tantum iterare, sed etiam tertium repetere. in quo tamen nedum ille plus dixerit, quàm oporteret: eoque nomine accusari debeat, minus potius quàm rei indignitas postulabat in ea exaggeranda mansit. inquit igitur spiritus plenus poeta, & his præcipue rebus exagitandis à natura factus. Quegli ch'usurpa in terra il luogo mio, Il luogo mio, il luogo mio, che vaca Ne la presenza del figliuol di Dio, Fatt'hà del cimiterio mio cloaca.

Καὶ ἐκ τῆς ἀναφορᾶς καλουμένης. ὡς τό. Ἐπὶ σαυτὸν καλεῖς: ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς: ἐπὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς. τὸ δὲ σχῆμα τὸ εἰρημένον ἐστὶ τριπλοῦν:

καὶ ἐπαναφορὰ ἴσως εἴρηται, διὰ τὸ τὴν αὐτὴν λέξιν ἐπαναφέρεσθαι ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀρχήν, καὶ ἀσύνδετον: δίχα τῶν συνδέσμων λέλεκται. καὶ ὁμοιοτέλευτον, διὰ τὴν ἀπόληξιν τοῦ καλεῖσθαι πολλάκις.

Et ex ea, quæ vocatur ἀναφορά. vt illud. Contra te ipsum vocas: contra leges vocas: contra democratiam vocas. figura autem hæc dicta triplex est: etenim epanaphora fortasse dicta est, quia idem verbum refertur ad idē principium, & asyndetum: sine coniunctionibus enim dicta sunt. & ὁμοιοτέλευτον, ob terminationem illius καλεῖς sæpe.

Ad alteram figuram transit eidem rei præstandæ valde aptam, appellatam ἐπαναφοράν, quam Cornificius repetitionem nominat. ab eodem autem oratore exemplum ipsius petit & ex eadem oratione, quo loco tanquam præcipit iudicibus, quomodo munere illo, quod sustinebant, fungi debeant; ostenditque non recte vllo modo ipsos facturos, si etiam hoc pacto cum reo egerint, quærente ex ipsis, an velint ipsum Demosthenem aduocare. Aduersus te ipsum vocas. aduersus leges vocas. aduersus democratiam vocas. statim autem de loco illo, summo artificio expolito, Demetrius disputans, inquit. Schema autem hoc triplex est. cum enim ostendisset se posuturum exemplum vnius tantum, idest epanaphoræ vocatæ à Græcis, trium figurarum in vnum coniunctarum exemplum ponit, vt ipse accurate docet, qui ait. Et enim epanaphora est, vt dictum est, quia scilicet idem verbum repetitur initio horum omnium membrorum, quod cum sit sine alio studio dicetis, ornatuque, simplex repetitio est, & inconnexum, vt ita vocemus, quod ipse ἀσύνδετον appellat, quæ tamen figura præterea vocatur διαλυτόν, vel muliebri genere διάλυσις idest dissolutio. cur autem illo modo appellata sit, ipse docet his verbis. Sine coniunctionibus enim dictum est. vnde etiam apte nominari potuit dissolutio: coniunctiones enim, dictæ σύνδεσμοι, sunt vincla quædam orationis, vt nomen ostendit. tertiam autem figuram, quæ illic maneat, esse tradit ὁμοιοτέλευτον, idest similiter conclusum, vt aliquando Cicero ipsam vocauit, quæ tamen facilius Græco nomine ostenditur. esse autem illic quoque ipsam, declarat: conficit namq; ὁμοιοτέλευτον ex crebra illa terminatione membrorum in eodem verbo καλεῖς. Dionysius quoque Halicarnasseus in libello de compositione verborum, huius loci Aeschinis mentionem facit: artificium oratoris in eo conformando commendans. cum autem & ipse suæ sententiæ confirmandæ causa, idem aliter pronuntiet, è tribusque membris vnum faciat, vt noster hic eruditus magister: nec quicquam ab eo variet, existimari potest hunc Demetrij locum vidisse: sequiq; iudicium ipsius voluisse: præsertim cum tradat τρίκωλον illud, vnum eorum esse, quæ valde laudabantur. quin autem ferat ipsum in cælum summis laudibus Phalereus, dubium non est. Idem igitur affirmat auxisse locum eum Aeschinem, idemque sæpe posuisse, non coactum: neq; ulla sibi eius rei gerendæ necessitate imposita, sed ut locum redderet iucundiorem; indeque etiam πάθος illic excitari.

Καὶ δεινότης ἠθροισμένη ἐκ τῶν τριῶν. εἰ δ' εἴποι τις οὕτως. Ἐπὶ σαυτόν, καὶ τοὺς νόμους, καὶ τὴν δημοκρατίαν, καλεῖς, ἅμα τοῖς σχήμασιν, ἐξαιρήσει καὶ τὴν δεινότητα.

Et grauitas coaceruata est ex tribus. Si autem dixerit aliquis ita. contra te ipsum, & leges, & democratiam, vocas, vna cum figuris, sustulerit grauitatem.

Concludens quod probare voluit: nec seorsum amplius de aliqua ipsarum disputans,

tans, inquit. Et forma hæc grauis coaceruata est ex tribus. figuris scilicet? Ita enim accipiendum arbitror ex iis etiam, quæ hic consequuntur. nisi aliquis putet intelligi debere membris: vt videtur Halicarnasseus accepisse, cum ex tribus membris vnum factum esse dicat. sed res eodem redit: nisi enim numerus ille membrorum extitisset, non exorta illic essent lumina illa ἀθροισμοῦ quod inquit, significauit paruo in loco inclusas fuisse figuras illas & quasi coaceruatas. vnde figura quædam & ipsa in sententia manens, συναθροισμὸς vocata est, quia collecta simul sunt: & vno quasi capite comprehensa ad exacerbandos animos multa; quæ diuersis temporibus aut facta sunt, aut effici potuere, ab eodem studio cogendi in vnum, & eum quidem paruum locum, res plurimas ac diuersas. Magis autem aperire rem volens corrumpit compositionem illam, qua fracta statim figuræ dilabuntur: interitq; vnà grauitas omnis atq; acerbitas, quæ prius illic apparebat. vnde inquit sublatis inde figuris his, quamuis sententiæ maneant, simul tolli δεινότητα: nec restare illic vestigium vllũ orationis eius acris ac vehementis. Similis verò videtur exẽplo superiori Æschinis hic locus Sophoclis ex Oedipo adhuc regnante. cum chorus magno dolore commotus miseriarum Oedipi: nec rectis oculis ipsum intueri potens, inquit. ἀλλ' οὐδ' ἐσιδεῖν δύναμαί σε. θέλων πόλλ' ἀνερέσθαι πολλὰ πυθέσθαι : πολλὰ δ' ἀθρῆσαι : & iisdem enim luminibus illustratus est, & oratio profectò acris ac vehemens est.

Μάλιστα δὲ πάντων ἴδιον τὴν διάλυσιν δεινότητος ἐργάτιν. οἷον. Πορεύεται διὰ τῆς ἀγορᾶς τὰς γνάθους φυσῶν, τὰς ὀφρῦς ἐπηρκώς, ἴσα βαίνων Πυθοκλεῖ: εἰ γὰρ συναφθῇ ταῦτα συνδέσμοις, πρᾳότερα ἔσται.

Scire autem oportet dissolutionem maxime omnium opificem esse grauitatis. ceu. Ambulat per forum, buccis inflatis, sublatis superciliis, æqualiter vadens Pythocli: si nanque copulata hæc fuerint, coniunctionibus, mitiora erunt.

Quamuis omnes illic figuræ aliquid de suo addant, ad conficiendã illam formam: seorsumque positæ adiuuent ipsam, præter ceteras tamen omnes dissolutionẽ multam valere ad ipsam fabricandam docet: esseque illius opificem non malam. vel potius hanc solam & separatam à ceteris, hoc semper valere, ac vincere duas illas cum quibus eo loco coniuncta fuit: quæ enim quoque seorsum idẽ aliquando valent, vt exemplo, quod ponit, Demosthenis cognosci posse affirmat. acceptum autem illud est ex oratione de falsa legatione, quo loco & mores valde immutatos Æschinis, & vestitũ, & incessum describit: ante oculosque penè ponit: cuncta enim absque copulis pronuntiata sunt. vnde post exemplum statim positum Demetrius inquit. Si nãque copulis hæc illigata fuerint, erũt mitiora multo. idest amitterent magna ex parte, illum impetum suum, vimque incredibilem irridendi aduersarium, & in magnum odium ipsum adducendi. Nec tamen, si quis diligenter attẽdat, mera in Demosthenis hoc loco est dissolutio. verum altera etiam illarum: idest ἐπαναφορά, cum manifesto incisa duo ab eodem articulo incipiant: cum enim hoc fit, exprimitur ita quoq; eadem figura, quamuis non sit adeo illustris. & sane hic orator sæpe ipsam in duobus membris terminat, ne facile summum artificiũ ipsius in facienda oratione deprehendatur. quare dissolutum hoc simile est illi Ciceroniano cũ in Antonios dixit. His vos teterrimis fratribus portas aperietis? hos vnquam in vrbem recipietis? nõ, tẽpore oblato, ducibus paratis, animis militum incitatis populo R. cõspirante, Italia tota ad libertatem recuperandam excitata deorum immortalium beneficio vtemini? nam eodẽ loco paulo supra positum alterum hoc, est simplex purumq; ἀσυν-δέτων, quare conuenit mirifice præcepto huic Demetrii. Vastantur agri: diripiuntur villæ; matres familiæ, virgines, pueri ingenui abripiuntur: militibus traduntur,

Λαμβάνοιτ' ἂν καὶ ἡ κλῖμαξ καλουμένη ὡς παρὰ Δημοσθένει, τό. Οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δέ· οὐδ' ἔγραψα μὲν, οὐκ ἐπρέσβευσα δέ, οὐδ' ἐπρέσβευσα μὲν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους· σχεδὸν γὰρ ἐπαναβαίνοντι ὁ λόγος ἔοικεν ἐπὶ μειζόνων μείζονα. εἰ δὲ οὕτως εἴποι τις ταῦτα, ὅτι εἰπὼν ἐγὼ καὶ γράψας ἐπρέσβευσά τε, καὶ ἔπεισα θηβαίους, διήγημα ἐρεῖ μόνον, δεινὸν δὲ οὐδέν.

Sumi vtique posset & κλῖμαξ vocata, vt apud Demosthenem illud. Non dixi quidem hæc, non scripsi autem: neque scripsi quidem, non obij autem legationem: neque legationem quidem obij, non persuasi autem Thebanis. ferme enim ascendenti oratio similis est ad maiora maioribus. Si autem sic aliquis hæc diceret. Ego cum & dixissem & scripsissem legationẽ obij, & persuasi Thebanis, narrationem solum, nihil autem graue ederet.

Tradit capi præterea posse, aptam ad idem præstandum, figuram vocatam à Latinis quibusdam ascensum: ab alijs verò gradationem, & aliis etiam noo nullis nominibus à quibusdam aliis magistris dicendi. κλῖμαξ illa Græce appellatur. Exemplum ipsius aliquod ponere volens se contulit ad eundem summum oratorem, qui claro in loco ipsa vsus est: expressitq; eam mirifice pro causa Ctesiphontis, cũ merita sua erga rempublicã Atheniensium commemoraret. ipsum autẽ vertit Quintilianus in nono libro, vbi de hac ipsa figura diligenter præcipit. Valde etiam notum & illustre ipsius exemplum est, locus Homeri, quo ille primum quasi ortum sceptri Agamemnonij commemorauit, & vnde ipsum profectum in manus tandem regis illius regum peruenisset diligenter exposuit: semper enim illic extremum antecedẽtis sententiæ, initium fit consequentis. Explicans verò ipsum Demetrios: non sine causaq; figuram hanc ascensionem vocatam esse tradens, inquit. Ferme enim oratio similis est ascendenti ad maiora maioribus. nam cum præterita, & quæ relinquuntur, magna fuerint: maioraque & ipsa antecedentibus, quæ veniunt adhuc maiora sunt. Vt opinor autem locus ille Ciceronis pro P. Quintio eodem pacto conformatus est. Si debuisset Sexte petisses statim, si non statim, paulo quidem post, si non paulo, at aliquando sex qoidem illis mensibus profecto. initio nanque eius quod adiungitur, iteratur id, quod iam dictum fuerat: sed videtur potius qui gradibus his vtitur descendere, quàm ascendere, quare verius illa notatur Græco nomine, quàm Latino: in scala nanque & ascensus, & descensus continetur. Addit autem, quod plerunq; facit, Demetrios. fractis gradibus illis, omnem eam vim perituram: idest si quispiam non repetitis iis, quæ iam dicta sunt, quæ sequuntur tantum ediderit, vt ipse facit, documeoto nobis esse volens, illam futuram narrationem tantum, nihilq; illic grauitatis appariturum.

Καθόλου δὲ τῆς λέξεως τὰ σχήματα καὶ ὑπόκρισιν καὶ ἀγῶνα παρέχει τῷ λέγοντι, μάλιστα τὸ διαλελυμένον, τουτέστι δεινότητα. καὶ περὶ τῶν σχημάτων ἀμφοτέρων τοσαῦτα.

Ad summam autem figuræ verborum & actionem, & contentionẽ præbent dicenti: in primisque dissolutum, hoc est grauitatem. & de figuris quidem ambabus tot.

Concludere iam volẽs hanc præceptionem inquit. Ad summam cum figuræ, quæ manent in verbis, & actionem, & contentionem præbeant ei, qui dicit, idest facultra-

culcatem ipsi dent, vt sumat aliquid ex studio histrionum, & quasi cominus congrediatur, pugnetq; cum aduersario, in primis hoc potest dissolutio, idest omnis locus in quo demptis coniunctionibus dissolute plura ponuntur, vt Cicero locutus est cum lumen hoc orationis significaret, qui vt perspicitur, vtrunq; nomen, quo ipsum vocatur à Græcis, interpretatus est. cum vero Demetrius quid quasi agatur oratori hæc figura demonstrasset: idq; duobus nominibus ostendisset, coniungere ipsum voluit, vnoque verbo exprimere. dixitque aperte se intelligere ἀγωνία. vnde magis nos percipimus in quo maneat forma hæc grauis ac vehemens. hic enim orator est acer ac vehemens, cum gestu corporis multum adiuuat orationem: acriterque præliatur cum aduersario: aut denique vim aliquo modo facit alicui, qui studium ipsius finemque impediat. In extremo verò, ipse quid fecerit, breuiter repetens inquit, Et de figuris quidem ambabus satis hæc sint: apparet autē ipsum intelligere, & sententiarum, & verborum figuras.

Λέξεις δὲ λαμβάνειν πάσας, ὅσαι καὶ ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ χαρακτῆρι, πλὴν οὐκ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τέλος· καὶ γὰρ μεταφέροντας ἔστι δεινὰ ποιεῖν, ὡς τό. Τῷ Πύθωνι θρασυνομένῳ καὶ πολλῷ ῥέοντι καθ' ὑμῶν.

Verba autem cuncta sumantur, quæcunque & in magnifica nota, præterquàm quod non ad eundem finem: etenim verba transferendo licet grauiora facere. vt illud. Pythoni ferociter agenti, & multo fluenti contra vos.

Cū tradidisset ex quibus vtriusq; generis figuris efficiatur nota hæc grauis, nunc admonet, quæ singula verba idem præstent: vt enim certæ quædam coagmentationes verborum gignunt ipsam (figuræ nanque σχήματα vocatæ, nihil aliud sunt) ita quædā verba sua vi aspergunt orationi hanc formam: inflammatumque esse animum dicentis declarant. primum igitur communiter præcipit adsumi huic rei efficiendæ debere cuncta uerba, quæ notæ illi amplæ ac magnificæ accommodata sunt: ipsique similiter comparantur, & si finis diuersus est: longeque aliud consilium eorum, qui diuersis his rebus toto animo incumbunt. Statim autem relicta animaduersione hac in vniuersum, docet translationem, quæ mirum quantum illic vtilis fuit, huic etiam tempori valde seruire: licet enim inquit è sua sede in alienam vocabulum comportātem efficere rem acerbiorem: vtitur autem exemplo Demosthenis, qui hoc pacto in causa, quam defendit, Ctesiphontis fuit acrior multo ac vehementior, quàm fuisset, si suo ac proprio illius rei nomine vsus esset, vel potius acrem fuisse illo tēpore oratorem eum, de quo loquitur: effudisseque omnia maledicta in Athenienses demonstrat. vnde magis meritum Demosthenis, animusque præclarus in remp: perspicitur, qui Pythoni resistere non dubitarit; nec impetum illum quasi torrentis reformidarit. dubium autem non est, quin in verbo ῥέοντι exemplum maneat quo consuetudo vtitur, cum de aquis agitur: cursuque alicuius amnis. Horatium quoq; Latinum verbum, quod huic Græco responder, aliò transtulisse notum est: de Lucilio enim loquens, quem non amabat, vt reliquos ferè antiquos Latinos poetas: eiusque nimia facilitate in condendo carmine, inquit. Cum flueret lutulentus. Nos quoque cum aliquem ostendere volumus effudisse omnia, quæ in animo habebat in quempiam: eaque in rem acerem ac vehementem fuisse, vtimur verbo, quo significatur proprie humoris effusio. nullum præterea exemplum translationis, quæ hoc moliatur, adfert.

Καὶ ἀηδίας λέγοντα, ὡς ὁ Δημοσθένους. Τοῦτο τὸ ψήφισμα τὸν τότ' ἐπιόντα τῇ πόλει κίνδυνον παρελθεῖν ἐποίησεν, ὥσπερ νέφος.

Et imagines dicendo, vt est illud Demosthenis. Plebiscitum hoc, periculum quod tunc imminebat ciuitati, vt præteriret fecit, tanquam nimbum.

Tradit nunc rem illi similem idem aliquando posse, idest licere etiam oratori acrē orationem reddere, si breuibus imaginibus vtatur. huiuscemodi enim imagines idest pusillas ac contractas ipsum intelligere exemplo declaratur. Sumit autē illud ab eodem oratore, qui pro Ctesiphonte itidem inquit, plebiscitū, quod ipse scripserat, disiecisse periculum imminens ciuitati, tanq̄ nimbum: nō enim simpliciter appellauit periculum illud nimbum, sed cum periculum nominasset, more nimbi dixit ipsum subito euanuisse. Longinus quoq; celebrat hunc locum Demosthenis: & si aliud in eo notat. idest compositionem verborum, ac numerum, qui inde proficiscitur. Cicero Latino verbo, pari Græco, eandem rē μεταφορικῶς appellauit in epistola quadam ad Atticum. est autē locus valde similis huic Demosthenis, nisi quod de priuato domesticoque, non de publico malo loquitur: inquit igitur. Quid autē iste in domo tua casus armorum? sed hunc quidem nimbum cito transisse lætor. retinere verò non nihil imaginis hic quoque Ciceronis locus: & si particula imagini fabricandæ necessaria in eo desideratur. Eiusdem generis & illud est in eadem oratione, atque eidem etiam rei efficiendæ adhibitum. ὥσπερ ἑωλοκρασίαν τινά μου τῆς πονηρίας τῆς ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀδικημάτων κατασκεδάσαι, vt alia non pauca relinquam. Cicero quoque auxilio harum imaginum reddidit aliquando res, quas augere volebat, atrociores: vt cum pro Sex. Roscio inquit. Quem tu è patrimonio tanquam è naufragio, nudum expulisti. & in XIII. Philippica. An is non reddet, qui domini patrimonium circumplexus quasi thesaurū draco, Pompeii seruus, libertus Cæsaris, agri Lucani possessiones occupauit? Ab eadem autem belua: longe tamen alia ipsius natura, simile quoque duxit Plato, fingens Glauconem sophisten, accusantem aliquo modo Thrasymachum, dicere oratione Socratis tanquam cantu serpentem, passum illum esse se flecti ac deliniri. Verba eius politi scriptoris sunt. Θρασύμαχος γάρ μοι φαίνεται πρῳαίτερον τοῦ δέοντος ὑπὸ σοῦ ὥσπερ ὄφις, κηληθῆναι.

Αἱ παραβολαὶ δὲ τῇ δεινότητι οὐκ ἐπιτήδειαι διὰ τὸ μῆκος. οἷον τό. Ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος, ἄπειρος, ἀπρονοήτως ἐπὶ κάπρον φέρεται: κάλλος γὰρ καὶ ἀκρίβεια τις ἐν τούτοις ἐμφαίνεται: ἡ δὲ δεινότης σφοδρόν τι βούλεται καὶ σύντομον, καὶ ἐγγύθεν πλήττουσιν ἔοικε.

Collationes autem grauitati minime idoneæ propter longitudinem. ceu illud. Quemadmodum autem generosus canis, rudis, temere in aprum irruit: pulchritudo enim & exquisita quædam ars in his perspicitur: grauitas autem, vehemens quiddam esse vult & concisum, & cominus percutientibus similis.

Cum idoneas huic generi dicendi breues imagines esse docuisset, ne quis ob similitudinem, quam collationes cum ipsis habent, deciperetur, affirmat collationes, παραβολάς vocatas, minime aptas esse eidem rei efficiendę: causamque statim adfert, quæ aperit cur non idē à rebus pænè iisdem efficiatur. nasci igitur id narrat ob longitudinem, accuratamq; totius facti expositionem, quæ perspicitur in collationibus. exemplum verò capit à Xenophōte, quo etiā exemplo multo supra vsus fuerat. Xenophon enim in primo libro de vita & disciplina Cyri, cū impetū Cyri adhuc pueri in Assyrios ostendere vellet, fecit illum similem cani, in aprum irruenti, totamque illam rem diligenter sanè, sed tamen magnificè describit. nam quod canem eum γενναῖον appellauit, planū est & Græcos & Latinos scriptores, suo vtrosque vocabolo,

appellate

appellare beluaa aliqnas generosas: & aues etiã vtraque gens minime vulgares, sed boni nobilisq; seminis eodem vocabulo significabat. cur autem remouendas potaue rit ab hac nota collationes ostendere volens Demetrius inquit. Pulchritudo enim & exqoisita cura in his cernitur. contra autem oota hęc, grauitasq; vehemens quiddam desiderat ac concisum. & sanè similis est ei, qui hostem feriat cominus: hoc enim quoqoe simili se putauit posse ré patefacere, & quasi ante oculos eorum, qui legerent ponere, quod significare volebat: vt eoim eo tempore, ac loco arma breuia, vt pugio, sica, & gladius apta suot, ita huic concertationi sententię acutę ac breues sunt valde accommodatæ. Cum autem depellat Demetrius sedulo imagioes longiores, & cõparationes deniqoe, ab hac forma, videndum est an Cicero aliquando ipsas vsurparit, illo ipso tempore, quo acer ac vehemens videri volebat, ac minabatur deniqoe aduersariis. vt pro Sex. Roscio eum inquit. Anseribus cibaria publice locantur & canes aluntur in Capitolio vt significent, si fures venerint, & quę sequontur. simillima est accusatorum ratio. alii vestrum aoseres, sunt, qui tãtummodo clamant: nocere non possunt. alii canes, qui & latrare & mordere possunt. & cetera, quæ adiuogit, quæ sanè sunt prolixiora.

Γίνεται δὲ καὶ ἐκ συνθέτου ὀνόματος δεινότης, ὥσπερ καὶ ἡ συνήθεια συντίθησι πολλὰ δεινῶς, τὴν χαμαιτύπην, καὶ τὸν παραπλῆγα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. καὶ παρὰ τοῖς ῥήτορσι δὲ πολλὰ ἄν τις εὕροι τοιαῦτα.

Nascitur autem & ex iuncto nomine grauitas, quemadmodum & consuetudo iungit multa grauiter, τὴν χαμαιτύπην, τὸν παραπλῆγα, & siquid aliud huiuscemodi est. & apud oratores vtique inueniret aliquis multa huiuscemodi.

Admonet prætere a Demetrius effici aliquando verbo iuncto grauitatem: quædam enim huiusemodi oomina adferunt oratiooi vim & acerbitatem magnam: inflammatoque animo pronuntiata esse iotelliguntur. in quo præcepto aoimaduertẽdum est videri ipsum velle hæc nomina tunc iuogi, fabricarique ab oratore: qoare cum inusitata ac ooua peruenerint ad aures eorum, qui audiunt, magis mooent ac perturbaot. hoc autem ita accipi debere declarat, quia iubet vt imitemur consuetudinem, quæ sine dubio & ipsa multa nomioa grauiter finxit ac conformauit, idest apte ad res illas exprimẽdas, demonstrandumque eorum vitium & importunitatem. exempla vero qoędam hoiuscemodi nominum, quæ in commuoi vsu fiot, ponere volens, χαμαιτύπην appellat: ita enim volgo vocabant meretricem ignobilem & sordidam. ratio autem eius iuncti nominis nota est. nec non παραπλῆγα, quo verbo, è duabus itidem vocibus concreto, significabant dementem & insanum hominem: exempli causa Salmoneum illum, qui sibi munera Iouis arrogauit: sic enim ipsum Græci plerunque vocabant. vt eundem Virgilius, cum quomodo apod inferoa plecteretur, ostenderet, demẽtem dixit. illo etiam nomioe vsus est Aristophanes, cum hominem nullius consilij notaret: & qui in corporis voluptatibus patrimooium omne dispenderet: ita enim Plutum, quem deum diuitiarum facit, inducit loquentem, cum de iniurijs, quas acciperet à mortalibus, quereretur. ὑπὸ δ' ὡς παραπλῆγ' [illegible] & quæ sequuntur. Sed etiam Demosthenes, qui in oratione de ementita legatione, cum inuectus esset in proditores patriæ: ac stultitiam illorum, cæcitatemque animi declarasset, ita ad extremum exclamauit. [illegible] καὶ παραπλῆγας τὸ δωροδοκεῖν ποιεῖ. idest. Adeo dementes ac stupidos homines reddit auaritia & patique expugnari fidem suam donis ac muneribus. Est igitur exclamatio similis illi Virgilianæ. Quid nõ mortalia pectora cogis Auri sacra fames? Alia fortasse quędam eius generis inueniri posse putat Demetrius in consuetudine Græci sermonis, quæ

documento sint, quomodo hęc res ab oratoribus tractari debeat, sed etiam apud oratores exempla nō pauca ipsorum reperiri posse affirmat. quæ qui subtiliter attenderit, & ipse poterit apte illi tempori verba componere. Esset arduum (vt opinor) præcepti huius exemplum inuenire in Latino sermone. quia non valde in ipso locū habet hæc licentia iungendorum nominum: raraque prorsus & infrequentia in eo duplicia nomina sunt. Quod igitur illic facerent verba iuncta, si quis apta illi tempori & accommodata ipsa fingere posset, facient fortasse nomina quædam nominibus adposita: vt profecto id faciunt in hoc loco è II. Philippica. Is vomens, frustis esculentis, vinum redolentibus, gremium suum & totum tribunal impleuit: & si enim negari non potest quin è rebus ipsis, quæ spurcissimæ sunt, nascatur δεινότης: genusque hoc dicendi acerbum ac vehemens vi ipsarum conficietur, tamen adiuuant magnopere eam formam illa quoque epithera: quæ nullo negotio intelliguntur ea de causa eò compoitata fuisse; vt scilicet augerent sordes illas, ac fœditatem illius turpissimi facti ponerent ante oculos,

Πειρᾶσθαι δὲ τὰ ὀνόματα πρέποντας λέγειν τοῖς πράγμασιν. οἷον ἐπὶ μὲν τοῦ βίᾳ καὶ πανουργίᾳ δράσαντος. Διεβιβάσατο. ἐπὶ δὲ τοῦ βίᾳ καὶ φανερῶς καὶ μετὰ ἀπονοίας. Ἐξέκοψεν. Ἐξεῖλεν.

Eniti autem nomina edere, quę conueniant rebus. ceu de illo quidem qui vi & astute fecerit. Διεβιβάσατο. *de illo autem qui vi & aperte & cum vecordia.* Ἐξέκοψεν. Ἐξεῖλεν.

Addit superioribus præceptis præceptum aliud, eidem rei efficiendæ idoneum: dandam enim nobis operam affirmat, vt rebus materiæque de qua agitur, aptis nominibus vtamur: totam rem ipse accurate explanat, exemplisq; vtilitatem huius pręcepti illustrat. inquit enim. Ceu si sermo est de quopiam, qui vi adhibita, simulque callide aliquid fecerit, διεβιάσατο commode dicetur. quia illo verbo declaratur vis iuncta astutia: & tecta, non aperta: contra autem inquit, si sermo est de aliquo, qui vi sane quippiam gesserit: idem tamen aperte, & quasi cum vecordia, aptum verbum erit illo facto exprimendo, ἐξέκοψεν, ἐξεῖλεν alterutro enim horum verborum affirmat apte, conuenienterque illis rebus posse id factum demonstrari. Latinum, non alienum vt puto, exemplum est illud Ciceronis pro Q. Ligario. Si, cum hoc domi faceremus, tu repente irrupisses: verbo enim hoc irrupisses ponitur ante oculos eorum, qui audiunt impetus Tuberonis, disturbare rem cupientis: & impudentem nimis clementiam C. Cæsaris accusantis. vnde infra tradit illum, si hoc fecisset, omnem humanitatem exuturum fuisse, quod aliquo modo significat cum id [illegible] factum. Huiuscemodi etiam est, quod paulo supra dixit, eodem verbo vsus. Et in nostrum fletum irrumpes. nam quin ea parte illius orationis δεινὸς orator fuerit, & valde aduersarium vrserit, dubitandum non est. Quis præterea non fateatur præceptum hoc Ciceronem seruasse: vsumque esse verbo illi rei ostendendæ accommodato; cum mirificum conatum, vel vim potius exprimere volens, quam adhibuisset C. Verres Gn. Dolabellæ, in legatione ab eo obtinenda; abusus in illa re opera & studio amicorum, inquit. Quanta iste cupiditate, quibus allegationibus illam sibi legationem expugnauit? si namq; hoc declaratione egeret, non esset verum, quod diximus, id, quod tradit Demetrius apte expressum illic fuisse à nostro oratore: exemplumque hoc quoq; eiusdem virtutis appositum esse. Nam quin illa quoq; ipsius eiusdem generis sint, dubitari non potest: cum studium M. Antonii exprimere volens vel impetum potius, quo impulsus ferebatur ad ea expedienda, quibus opprimere posset aduersarios, inquit. Prorupit subito Brundisium, vt inde agmine quadrato ad vrbem accederet, & paulo post. Inde se, quo furore, quo ardore ad vrbem rapiebat. Prorupit enim & Rapiebat significant conatum illum ingentem, & celeritatem incredibilem stimulis iræ concitatam.

Eai

Ἐπὶ δὲ τοῦ δολίως καὶ λαθραίως. Ἐτρύπησεν, ἢ Διέφυγεν. ἢ εἴ τι τοιοῦτον προσφορον τοῖς πράγμασιν ὄνομα.

De illo autem qui dolose & occulte. Ἐτρύπησεν, *uel* διέφυγεν. *vel siquid huiuscemodi est accommodatum rebus nomen.*

Tertium præterea exemplum ponens eiusdem virtutis, cum exponitur quippiam in quo fraus adhibita sit sine vi: cum potius opera data sit, vt id clam fiat, inquit dici debere. ἐτρύπησεν, siue διέφυγεν, vel si quid aliud est valde aptum illi rei demonstrandæ verbum. nam in verbo ἐτρύπησεν, positum esse clandestinum consilium apparet: conformatum vero illud est ex instrumento, quo fabri tignarii in materia perforanda vtuntur. quare similem rationem ostendit in rebus gerendis vsurpatam. Huiuscemodi fortasse est illud Ciceronis de genere dicendi amplo & copioso prolatum, eloquentiaq; propria ipsius. Hæc modo perstringit: modo irrepit in sensus. quod enim Irrepit inquit id sine dubio valet, vt quod prius posuit, Perstringit, apertam vim ostendit, rationisque illius accommodatum exemplum est. Sed Demosthenes etiam pro Ctesiphonte cum rationem ostendere vellet quomodo Philippus in Peloponnesum aditum sibi patefecisset, verbo accommodato illi rei vsus est: quodq; idem valet quod Latinum superius Ciceronis. inquit enim ὅτι πρῶτον [illegible] εἰς Πελοπόννησον παρεδύετο; declarari enim illo occultū ingressum percipitur etiam testimonio huius nostri scriptoris, qui inquit multo supra. vbi de voluptate, quæ nascitur è numeris in oratione ex similitudine quadam versuum. [illegible] χάρις. Illud vero διέφυγεν diuerso modo de re, quæ elapsa sit è manibus, & aufugerit dici commode potest: neque enim valet quippiam in alium gestum & administratum. Perspicitur illud etiam Ciceronis, quo pluribus locis vsus est, huiuscemodi esse: cum enim ostēdere vult celerem aduentum alicuius, inquit ipsum aduolasse: valde nanque hoc verbum illi rei exprimēdæ aptum est, ac velocitatem illam in cursu faciendo ponit ante oculos, quæ propria est auium. cum igitur acerbitatem Sassię in A. Cluentium filium declarare vellet, inquit. Ipsa denique nuper Larino huius opprimendi causa Romam aduolauit. & postea in eadem oratione de Oppianico. Larinum in summo timore omnium cum armatis aduolauit. nec non in M. Antonium. Aduolabat ad vrbem à Brundisio homo impotentissimus. & alijs præterea locis.

Τὸ δὲ ἐξαίρεσθαι πῶς λαμβανόμενον, οὐ μέγεθος ποιεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ δεινότητα, ὡς τό. Οὐ λέγειν ἔσω τὴν χεῖρα ἔχοντα δεῖ αἰσχίνη, ἀλλὰ πρεσβεύειν ἔσω τὴν χεῖρα ἔχοντα.

Extolli autem, quodammodo sumptum, non magnitudinem facit solum, verum etiam grauitatem, veluti illud. Non dicere manum intus habentem oportet Aeschine, sed legationem obire intus manum habentem.

Ostendit aliud, quod & ipsum notam hanc gignat, quod tamen alij rei efficiēdę factum videtur. nam quin illud ipsum, quod vulgo existimatur, præster, non dubitat Demetrius; sed addit, non id solum ipsum efficere verum etiam aliquando aliud; quod non omnes intelligunt: id autem est, quod ipse vocat ἐξαίρεσθαι, valet autem illud (vt opinor) extolli, & toto corpore erigi. inquit igitur. Extolli vero, quodammodo vsurpatum, non solum parit magnitudinem, verum etiam grauitatem: aliter nanque sumptum auget tantum, granditatemque adfert rebus: ea verò ratione, quā tradit, vtrunque facit idest auget, simulq; parit grauitatem. quin autem semper augeat, dubitari non potest: hoc enim proprium ipsius est. Exemplo illustrare hoc volens, indicat locum Demosthenis, quo magnopere ille vrit aduersarium, in oratione de

emenita

ementita legatione. inquit enim non oportere manum continere, & quasi sub pallio ipsam clausam habere eum, qui diceret, sed illum, qui legationem obiret. præceptumque id huic tempori magis aptum esse, quàm illi, affirmat: quo dicto acute, faceteque simul obiecit Aeschini, quod dona accepisset à Philippo rege, cum ad eum orator ab Atheniensib. missus est. tota res, accurate illic exposita, nota est: quin autem huiusce modi aliquid facere, quale tunc fecit Demosthenes, sit ἐμφάσει, dubitandum nō est. vsum vero tunc ipsum fuisse elatione hac, nō vt simpliciter augeret, sed vt premeret aduersarium, nō est difficile videre: fuit enim illud acriter cum ipso pugnare: telumque, quod in ipsum iecerat, in illum retorquere. Quia autem, quacunque ratione possum, cupio rem patefacere: illiusque Demosthenis loci vim, argutiasque aperire. respondet (vt opinor) illi, quod ipse inquit. ἔσω τὴν χεῖρα ἔχειν, id, quod nos patrio sermone dicimus, tener le mani à se. nam & de ijs qui continenter uiuunt dicitur, & de illis qui manus abstinēt alieno. cum igitur Aeschines accusaret aduersarii actionem, illamque manuum proiectionem: addidissetq; ueteres illos oratores solitos esse dum dicerēt cohibere manus pallio, aliter illud capiens Demosthenes, inquit Aeschinem melius facturum fuisse, si eo tempore manus cohibuisset. nos igitur quoque tunc dicemus de aliquo, qui simili tempore recte se gereret: nec muneribus ullis fidem suam labefactari pateretur, ipsum tener le mani à se: quod, ut obiicit ei Demosthenes, non fecerat Aeschines. quare lusit in eo orator: aduersariumque eo dicto grauiter uulnerauit. Sed hoc etiam uidetur eo in loco animaduertendum. quod quum Aeschines id protulit, χεῖρα uocauit totum brachium: illa enim parte corporis in agendo, cum commoti sunt, utuntur oratores: ut significauit etiam ille qui ait, cum brachium concalefecerit, tunc se solitum pugnare. Demosthenes uero, cum retorquet in illum eam uocem: Aeschinique malodixit, summam tantum eius partem intellexit, idest manum. illa enim pecunia unusquisque accipitur. utrunque vero ualere id uerbum apud Græcos notum est.

Καὶ τό. Ἀλλ' ὁ τὴν εὔβοιαν ἐκεῖνος σφετεριζόμενος: οὐ γὰρ ὑπὲρ τοῦ μέγαν ποιῆσαι τὸν λόγον ἡ ἐπανάστασις, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ δεινοῦ: γίνεται δὲ τοῦτο ὅταν μεταξὺ ἐξαιρόμενοι κατηγορῶμέν τινος. ὥσπερ γὰρ αἰσχίνου κατηγορίαν: τὸ δὲ φιλίππου δή.

Et illud. Verum ille qui Eubœam suæ ditionis facit: non enim vt faceret orationem grandem elatio adhibita est, sed ut grauem. efficitur autem hoc tum illo ipso tempore, quo nos extulerimus, accusauerimus aliquem: tanquam enim illic Aeschinem: hic vero Philippum accusat.

Alterū hoc exemplum clarum & ipsum est ex oratione pro Ctesiphōte ductum. ubi enim inquit. Sed ille, qui in suam dictionem redegit Eubœam. & quæ sequuntur, non tantum grandiorem orationem effecit, sed etiam fuit eo loco acrior multo ac uehementior: multoque maiorem Macedonis iniuriam reddidit. nam quin simul amplificarit orationem non est dubium. illud enim ἀλλ' ὁ τὴν εὔβοιαν. manifesto hoc facit: relictis enim superioribus, de quibus fortasse controuersiæ aliquid esse posset, hoc planum esse significat, vt in priore etiam exēplo est. ἀλλ' ὁ πρεσβεύων: cum enim particula hæc aduersetur sententiæ quæ antecedit, percipitur eam rebus augendis, amplificandisque aptam esse. consilium autem orationis aperit his verbis Demetrius. Non enim, vt orationem grandem redderet, elatio illa: uerum, ut acrem ac uehemētem. Quomodo etiam gignatur hoc, & quæ ratio sit huius rei nouæ aliquo modo efficiēdæ: siue duplicem appellare uolumus: eodem enim tempore duo geruntur, declarat. Nascitur enim inquit hoc tunc, cum illo ipso tempore, quo nos extollimus, quempiam accusauerimus, immiscemusque cum studio amplificandi aliquid acerbitatis

tatis

tatis: ex duobus enim fontibus duo illa exoriuntur. id autem manifesto factum esse duobus illis locis ostendit: priore enim insimulatus est Aeschines: posteriore verò Philippus.

Δεινὸν δὲ καὶ τὸ ἐρωτῶντα τοὺς ἀκούοντας ἔνια λέγειν, καὶ μὴ ἀποφαινόμενον. Ἀλλ' ὁ τὴν Εὔβοιαν ἐκεῖνος σφετεριζόμενος καὶ κατασκευάζων ἐπιτείχισμα ἐπὶ τὴν Ἀττικήν, πότερον ταῦτα ποιῶν ἠδίκει καὶ ἔλυε τὴν εἰρήνην ἢ οὔ; καθάπερ γὰρ εἰς ἀπορίαν ἄγει τὸν ἀκούοντα, ἐξελεγχομένῳ ἐοικότα, καὶ μηδὲν ἀποκρίνασθαι ἔχοντι.

Graue autem & interrogantem eos qui audiunt quædam dicere, & non enuntiantem. Verum ille qui Eubœam suæ ditionis facit & castellum oppugnandæ Atticæ ædificat, vtrum hæc faciens iniuriam fecit & pacem soluit, an non? tanquam enim in dubium vocat auditorem, similem confutato & qui nihil respondere possit.

Demonstrata superiore ratione Demetrius, aliã indicat. quæ & ipsa idem præstet. est autem illa, cum in dicendo quærimus aliquid ex ijs, qui audiunt, & non simpliciter, vsitataque uia id exponimus: inde enim quoq; affirmat proficisci δεινότητα: vnum que hoc esse è multis, quæ reddunt orationem acrem ac vehementem, qui nanq; ita interrogat, non quærit quod nesciat: neq; studet vt certior reddatur rei, quam ignoraret, sed astute id facit, vt premat auditorem & tanquam in angustum copias eius redigat. ille enim, quia non potest se expedire: nec aliquid respondere quod liberet eum culpa, tanquam conuictus, confutatusque iacet. oratio igitur, quæ hoc præstat, sine dubio grauis ac vehemens est: disiicit enim, frangitque aduersarium. Omnis autem ille locus, quo Cicero in VII. Philippica docuit pacem cum Antonio turpem esse, cum acer in primis ac vehemens sit, omnem pænè illam suam vim duxit ex hac figura: quæsiuit enim illic orator de illis, quæ plana & certa in animo suo erant: de quibusque non expectabat iudicium aliorum, metuens ne illa illius modi forét, sed volés ita conuincere ipsos ac cogere fateri illo prorsus pacto se rem habere. Initium ipsius est. Quid est inconstantia, leuitate, mobilitate cum singulis hominibus, tum vero vniuerso senatui turpius? quid porro incõstantius, quàm quem modo hostem, non verbo, sed re multis decretis iudicaritis, cum hoc subito pace velle coniungi? seruat autem eam vsque ad extremum eius capitis. Quintilianus quoque de genere hoc interrogationis disputauit, quod figuratum appellat. id autem esse inquit, quoties non sciscitandi gratia assumitur, sed instandi. cuiusmodi vero ipsum sit exemplo declarare volens, satis claro & illustri vsus est: attulit enim hoc Ciceronis, quod multis virtutibus refertum est. Quid enim tuus ille districtus in acie Pharsalica gladius agebat? sed etiam alterum hoc eius oratoris in Catilinam. Quousque tandem abutere Catilina patientia nostra? Demetrius verò quod dixerat constituit eodem exemplo Demosthenis, quo paulo ante vsus fuerat. nam præter elationem illic etiam interrogatio est, & ea quidem crebra, & frequentata. statim autem, vim eius loci explanans, inquit. Orator enim ita tanquam in dubium vocat eum, qui audit. hærereque animo facit, perinde ac confutatus esset: nihilque respondere posset. ponit igitur ante oculos his verbis incredibilem vim, impetumque huius rationis.

Εἰ δὲ ὧδε μεταβαλὼν ἔφη τις, ἠδίκει καὶ ἔλυε τὴν εἰρήνην, σαφῶς διδάσκοντι ἐῴκει, καὶ οὐκ ἐλέγχοντι.

X Si autem

Si autem sic mutato illo dixerit aliquis, iniuste fecit & pacem soluit, plane docenti & non arguenti similis esset.

Vt magis explanet hoc præceptum, immutat Demetrius exemplum: indeque, sententia eadem custodita, eximit interrogationem. inquit igitur. Quod si aliquis, bonum huius rationis non intelligens, ita idem diceret. Iniuste faciebat Philippus & pacem dissoluebat, plane docenti rem, & non graue peccatum eius arguenti, similis fuisset. Sed etiam Quintilianus eo loco, quem indicaui, idem fecit: exemplumq; posterius immutauit. inquit enim. Quanto enim magis ardet, quàm si diceretur. Diu abuteris patientia nostra, &c. Patent tua consilia. Eiusdem generis, cuius superiora, manifesto est locus hic pro Archia poeta. Quid enim horum infirmari Gracche potest? Heracleæ ne esse eum ascriptum negabis: apparet enim ita ipsum tractatum acrem ac vehemētem extitisse. vt contra eundem futurum fuisse languidum, si Cicero, sublata hac forma, dixisset. Nihil horum infirmari potest. Heracleæ ille ascriptus erat. vt alter etiam hic è Miloniana. qui etiam alia figura admota, grauior adhuc: magisque aptus ad inflammandos animos redditus est. Exhibe quæso Sexte Clodi, exhibe librarium illud legum vestrarum, & quæ sequuntur. Sed eidem etiam idem quod reliquis accidisset, si sine arte hac, interrogationeque pronuntiatus fuisset.

Ἡ δὲ καλουμένη ἐπιμονὴ, ἔστι μὲν ἑρμηνεία πλείων τοῦ πράγματος: μέγιστα δὲ συμβάλλοιτ' ἂν εἰς δεινότητα. παράδειγμα δὲ αὐτῆς τὸ Δημοσθένους. Νόσημα γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δεινὸν ἐμπέπτωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. οὐκ ἂν οὕτως ἦν δεινόν.

Quæ autem vocatur ἐπιμονὴ, est quidem dictio maior re. Plurimum autem prodeßet ad grauitatem. exemplum autem ipsius, illud Demosthenis: Morbus enim Athenienses grauis incidit in Græciam: non fuißet adeo graue.

Monstrat aliud quasi lumen orationis, quod idem efficiat: id vero vocatum est à Græcis ἐπιμονή. Cicero commorationem appellauit in tertio libro de oratore. qui penè idem etiam ipsam valere, quod scriptor hic noster, affirmat: hæc enim ipsius verba sunt. Nam & commoratio vna in re permultum mouet. Alexander etiam quidam, vetus magister dicendi, qui scripsit de figuris & verborum & sententiarū, amplificationis aliquid in ea esse debere docuit: qui enim, nisi hoc consiliū ipsius foret re aliqua iam exposita, diutius in ipsa commoraretur, peccaret: ratioque ipsius tota exploderetur: sine causa nanque occupatos auditores teneret, cum aliquid noui præter verba non adferret, contra autem eiusdem loci tractatio, si eo cōsilio administratur, vt vitium illius facti magis aperiatur: incendanturque ita animi auditorum, reprehendi non potest. inquit igitur ille totum hoc, quod cuiusmodi sit, minime etiā declaratur, μὴ ἀργὸν esse debere: pertinereque ad rem amplificandam, quęcunq; vis & natura ipsius sit. Recte igitur dixit Demetrius ipsam plurimum prodesse ad grauitatem orationis gignendam. Exemplum verò quod hoc possit, esse docet locū Demosthenis de falsa legatione, vbi prædicat illo pręcipue tempore oportere odisse, ac supplicio afficere proditores, quo magna ipsorum vbertas omnibus in terris existit. Apparet autem locum hunc mancum esse, ac desiderari in eo plura. nam quin defecerit simplex eiusdem rei, ac sine vlla amplificatione narratio, dubitari non potest. Vt enim sæpe supra fecit, vt magis aperiret uim huius formæ, immutauit locum, itaque exposuit rem illam, vt nihil in ea permaneret. sed fortasse etiam exemplum ipsum plenius posuerat: in his nanque verbis, quæ nunc hic leguntur, summi

oratoris,

oratoris, non est commoratio ulla. nisi quis putet Demetrium voluisse tantum locum indicare, qui apud auctorē eo modo tractatus esset, qui postea illic huiuscemodi esse nullo negotio intelligitur: in alijs nanque, quę posita illic sunt ad permouendos animos, est quod, cum morbum illum δεινὸν vocasset, addidit, in eodem sensu cōmorans, καὶ χαλεπὸν καὶ πολλῆς τινος εὐτυχίας καὶ τῆς παρ' ὑμῶν ἐπιμελείας δεόμενον. sequuntur etiam alia huiuscemodi, quæ neminem fallere possent, qui locū in manibus habeat, ac diligenter attendat, quare à me non notabuntur. Non magno præterea negotio cogitari potest, quomodo commorationem illam fregerit apud Demosthenem Demetrius: si quis enim tenuiter res illas exposuerit, nec diuersis nominibus vtēs, idem iterarit: aliquid ve augendi causa addiderit, ille profecto proxime accesserit ad immutationem huius loci, confectam à nostro hoc polito, accuratoq; doctore. Sequuntur verò verba ipsius, manifesto olim posita post locum exutū illo ornatu, breuiterque prolatum. Non ita fuisset acerbum ac graue, quemadmodum scilicet fuit cum illo artificio prolatum. Est etiam molestum hac parte, quod non suo loco videtur Demetrius hanc figuram explicasse: supra nanque accurate de vtroq; genere figurarum disseruerat. quare non sine causa dubitaret quispiam, an illam ipsam intelligat hic noster. & si occurreret hoc pacto aliquis huic difficultati, quod, vt testatur quoque Cicero, quidam magistri dicendi non nullas non putabant esse figuras, quas tamen rhetores alij arbitrarentur in eorum numerum esse includendas. nam legi etiam in illud Homeri maxime celebre. ἀμῶν φίλον ἦτορ ἀχεύων, scholion vetus, quod tradit figuram, quæ versibus illis continetur vocari ἐπιμονὴ. est autem cum aliquis, cui obiectum sit crimen aliquod: aut denique aliquo modo affinis sit ei culpæ, non expauescit illam, sed expectat ac purgat. quod facit illic Achilles: cum enim vulgo insimularetur, quod ob ereptam amicam iratus factus esset Agamemnoni, non inficiatur, sed recurrit ad illud quod iure suscensuisset.

Τάχα δὲ καὶ ὁ εὐφημισμὸς καλούμενος μετέχοι τῆς δεινότητος: καὶ ὁ τὰ δύσφημα εὔφημα ποιῶν, καὶ τὰ ἀσεβήματα εὐσεβήματα.

Fortaße autem & qui εὐφημισμὸς uocatur retineat aliquid grauitatis: & qui odiosas res bonis verbis edit, & impia itidem facta pia.

Ostendit quid sui iudicij sit de alia forma sententiarū, quæ Græco verbo uocatur εὐφημισμὸς, ipsamq; significat se existimare non alienam esse ab hoc genere dicendi. illo autē pacto ipsa est appellata, quia bonis verbis res malę & odiosæ exponuntur. prudētes vero viri, & politi homines cauent quicquā edere, quod statim apud eos, qui audiunt, offendat: & animos ipsorum exasperet: conaturque quantum possunt id mali, quod in re est, verbo mitigare ac conterere, ne committāt, quod rusticus quidam, qui virginē sui loci atq; ordinis amabat: cum enim ipsi soli in via occurrisset, dixit se cupere illā polluere, omnique macula afficere; & auxit potius quàm minuerit stultitia sua vitium illius improbi facti. Attigit hanc rationem Quintilianus in IX. libro. vimque ipsius diligenter exposuit: cum autem exemplis illustrare rem vellet, eo etiam vsus est. quod hic ponit Demetrius. Verba ipsius sunt, huic loco, præceptioniq; valde accommodata. Confinia sunt his celebrata apud Græcos χάριτα. per quæ res asperas mollius significant. nam Themistocles suasisse existimatur Atheniensibus vt vrbem apud eos deponerēt. & qui Victorias aureas in usum belli conflari uolebat, ità declinauit, Victorijs utendum. Plutarchus quoque in Cicerone testatur ipsum hoc animo, cum senatui significaret, interfectos esse ciues illos, qui cum Catilina coniurarant, dixisse Vixerunt: uoluisse enim declinare inuidiam eius nominis, cum tamen res eadem ita quoque ostenderetur, cuius proprium nomen ominis etiam causa uitabatur; inquit igitur ille. φθεγξάμενος δὲ μέγα πρὸς αὐτοὺς ἔζησαν εἶπεν. οὕτω δὲ ῥωμαίων οἱ δυσφημεῖν μὴ βουλόμενοι τὸ θνῄσκειν σημαίνουσι. Sed redeamus iam ad ea, quæ ab auctore hoc nostro de forma hac traduntur. inquit enim. Fortasse autem qui

vocatus est δείνωσις, partem aliquam sibi vendicat huius dictionis grauis ac vehemētis. explicare verò volens in quo maneat forma hæc, virili genere à Græcis appellata, addit. Et quicunque ea, quæ molesta & odiosa sunt verbo reddit contraria : facitq; artificio quodam suo, vt illa sine odio ac pęna vlla perueniant ad aures eorum, qui audiunt, adiuuat hoc genus dicendi. cũ autem hoc pręceptũ videatur non omnino planum ac certum, ideo inquit, vt licet existimare, fortasse. nec nõ venire in partem, qui huiuscemodi aliquid moliatur, eius operis. nam putaret aliquis, non omnino stulte, contrariam rationem, idest si quis vteretur nominibus illis asperis & duris in illis rebus ostendendis, magis aptam esse huic tempori, faciliusque posse animos eorum, qui audiunt, commouere : & valde incensum esse eum, qui dicit, significare.

Οἷον ὡς ὁ τὰς νίκας τὰς χρυσᾶς χωνεύειν κελεύων, καὶ καταχρῆσθαι τοῖς χρήμασιν εἰς τὸν πόλεμον, οὐχ οὕτως εἶπε προχείρως, ὅτι κατακόψωμεν τὰς νίκας εἰς τὸν πόλεμον: δύσφημον γὰρ ἂν οὕτω, καὶ λοιδοροῦντι ἐοικὸς ἦν τὰς θεάς, ἀλλ' εὐφημότερον· ὅτι συγχρησόμεθα ταῖς νίκαις εἰς τὸν πόλεμον: οὐ γὰρ κατακόπτοντι τὰς νίκας ἔοικεν, οὕτω ῥηθὲν, ἀλλὰ συμμάχους μεταποιοῦντι.

Ceu qui victorias aureas conflare iubebat, & vti pecunia illa ad bellum, non sic locutus est inconsiderate. Percutiamus Victorias ad bellum: odiosum enim ita fuisset, & simile contumeliã vexanti deas, sed melioribus verbis. vtamur victorijs ad bellum: non enim percutienti Victorias simile fuit, ita prolatum, sed socias sibi facienti.

Exemplo illustrare volens præceptũ hoc, inquit, ceu qui cum in magnis angustiis ærarii victorias aureas conflare suaderet: vtiq; pecunia illa ad vsus belli, nõ ita dixit temere : & vt in buccam veniret agresti homini. Percutiamus victorias ad bellũ. ita nãque prolatum ominis loco habitum esset, & in deas illas prorsus contumeliosum fuisset. cauebant vero magnopere veteres & Gręci & Latini homines, rem aliquam alicuius ponderis incepturi, cum illa omnium maxima esset, ne verbũ aliquod ipsis ore excideret, quod mali aliquid portenderet. vt etiam cum alicui tristi rei eo tẽpore occurrebant, ab eo incepto desistebant. κόπτειν dici solitũ esse de materia, ex qua pecunia conficitur, cum cuderetur, percuteretурque notum est. vnde Aristophanes inquit, cum deterioris notæ virum significare vellet. ἴσασι δ' οἱ ὑπὸ πονηροῦ κόμματος. contra vero illo modo, quo protulit, edictum affirmat ipsum mollius multo fuisse : remotũque ab omni tristis rei significatione, cum ostenderit studium alicuius, qui vellet socias sibi asciscere victorias in eo bello, & nullo modo ipsas frangere ac labefactare.

Δεινὰ δὲ καὶ τὰ Δημάδεια καίτοι ἴδιον καὶ ἄτοπον τρόπον ἔχειν δοκοῦντα: ἔστι δὲ αὐτῶν ἡ δεινότης, ἔκ τε τῶν ἐμφάσεων γινομένη, καὶ ἐξ ἀλληγορικοῦ τινος παραλαμβανομένου. καὶ τρίτον ἐξ ὑπερβολῆς.

Grauia autem & Demadea dicta, & si proprium & absurdum modum habere videntur. Exoritur autem ipsorum grauitas, ex emphasibus : & ex allegorico quodam assumpto. & quod tertium est, ex hyperbole.

Cum voces quasdam prudentium virorum, qui ratione vsi fugerent tristitiã quarundam rerum: easque verbis immutarent, atque in bonum conuerterent, retinere aliquid grauitatis huius docuisset, nunc adiungit voces etiã multas Demadis oratoris

ris tales esse, idest acres ac vehementes, & gignere demum hanc formam: quamuis illæ, vt ostendit, suam quandam ac propriam rationem habeant. & quæ non nullis uideri possit absurda. Nec tamen cum Δημάδου inquit, illius ipsius tantum dicta intellexit, sed aliorum nonnullorum assimilia vocibus Demadis ac paria. Vnde autem proficiscatur ac manet, quæ in ipsis existit, grauitas docet: nec unum sane fonte ipsius esse declarat, cum potius ex tribus diuersis inter se rebus ipsa exoriatur: idest ex illis quæ vocatæ sunt ἐμφάσεις Græco sermone. cum scilicet aliquæ res ante oculos aliquo modo ponuntur, & præterea ex similitudine quadam allegoriæ, quæ utilis ualde ad id consilium, adsumitur. tertium uerò nasci tradit ex hyperbole. nam hoc quoque Græcum nomen, cum sit satis notum, tritumque Latinis auribus ponemus. significat autem manifesto cum in aliqua re narrāda superatur modus. atque id dicitur, quod simile mendacio existit.

Οἷον ὅτι, &c. Οὐ τέθνηκεν Ἀλέξανδρος ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι: ὦζε γὰρ ἂν ἡ οἰκουμένη τοῦ νεκροῦ: τὸ μὲν γὰρ ὦζεν, ἀντὶ τοῦ ᾐσθάνετο, ἀλληγορικὸν καὶ ὑπερβολικὸν ἅμα, τὸ δὲ τὴν οἰκουμένην αἰσθάνεσθαι, ἐμφαντικὸν τῆς δυνάμεως τῆς Ἀλεξάνδρου. καὶ ἅμα δέ τι ἐκπληκτικὸν ἔχει ὁ λόγος, ἠθροισμένον ἐκ τῶν τριῶν. πᾶσα δὲ ἔκπληξις δεινόν, ἐπειδὴ φοβερόν.

Cuiusmodi est illud. Non mortuus est Alexander Athenienses: omnes enim terræ odore cadaueris perfusæ essent: illud enim ὦζεν, quo ipse vsus est positum pro ᾐσθάνετο, allegoricum est & simul hyperbolicum: illud autē omnes terras sentire, declarat opes Alexandri. & simul quiddam factum ad consternandum habet ea oratio, collectum ex tribus. omnis autem cōsternatio graue quiddam est, quia horribile.

Cum plures huiuscemodi uoces referat, prima earum est, quā reuocare Demades voluit Athenienses ab illa lætitia, qua perfusi fuere, cum accepissent, nullo certo auctore eius rei, Alexandrum Macedonem, qui tunc bellum in Asia gerebat, mortuum esse: dixit enim, verisimile id non esse significans. si mortuus Alexāder esset, vniuersus orbis odore cadaueris perfusus esset. Explicare vero volens Demetrius vim eius vocis, ac verum esse quod dixerat, docere. inquit, illud enim ὦζεν valet hic sensisset, quod sane quin allegoricum sit, dubitari non potest: aliud enim dicitur, aliud significatur: addit autem in eo simul aspici exuperantiam, cum effici non possit vllo pacto quod dicit. præterea adiungit quod dictum est, orbem terrarum vniuersum sentire, patefacere, & quasi ante conspectum nostrum collocare, Alexandri latum imperium, & potestatem immēsam illius fortunatissimi uiri. Adiungit præterea, quod supra non tetigit, quartum quoddam ad idem patiendum mirifice aptum in ea Demadis uoce cōtineri. quod tamen separatum ab illis non sit: nec suam aliquam, certamque crepidinem habeat, sed concretum, coaceruatumque sit ex tribus illis, quæ commemorauit. illud uero vocat ἐκπληκτικόν, idest horribile & factum ad perterrefaciendum, statuque mentis deiiciendum. vnde statim colligit, cum tale sit ut ualeat consternare, ipsum esse uehemens, & graue, quia omnis perterrefactio, ac maior perturbatio sit uehemens ac grauis: id uero, quia metum iniicit. Animaduertendum autem cum illud appositum ad consternandum, quod in ipsa illa voce fuit, ἠθροισμένον esse dixerit ἐκ τῶν τριῶν, eodem uerbo hic usum ipsum esse, quo supra usus fuit, cum formā dicendi grauem ex tribus iisdem figuris coactā esse dixit: & numerus igitur rerum, quę ambo hæc, pæne eadē, conficiunt: & ratio, qua illa conficiūntur, eadem sunt: in unum enim locum & eum quidem paruum, trium luminum orationis (quæ tamē cuncta acria ac uehementia sunt) collectio, utrunque efficit ac molitur. nam quod

multo supra indicaui me subuereri in loco Ciceronis, quem in primis acerbum esse oportuit, ne aceruus tot ornamentorum flecteret ac molliret animum eorum. quorum exasperare debebat, non repugnat huic sententiæ: ea enim parte dixi, qua illic non nulla sunt propria ornatus, ac nullo modo facta commouendis auditoribus.

Τοῦ δὲ αὐτοῦ εἴδους καὶ τό, ὅτι Τοῦτο τὸ ψήφισμα οὐκ ἐγὼ ἔγραψα, ἀλλ' ὁ πόλεμος, τῷ ἀλεξάνδρου δόρατι γράφων.

Eiusdem formæ & illud. Hoc plebiscitum non ego scripsi, sed bellum, Alexandri spiculo scribens.

Vna exposita voce Demadis: valdeq; ipsa illustrata, commemorat similes illi non nullas: quæ aliquando ab aliis acutis viris, magnisque oratoribus editæ essent. prima earum Hyperidis est. dixit igitur ille cum se purgaret, quod plebiscitum scripsisset veteribus multis legibus repugnans (censuerat autem ille, vt inquilini ciues Athenienses fierent: serui liberi, teneraque ætas ac mulieres in Piræeum amandarentur) Plebiscitum hoc non ego scripsi, sed bellum, Alexandri spiculo pro calamo vtens. significauit verò obscure se patuisse tempori: vidisseqne periculum, quod immineret ciuitati. quod malum vt vitaret, se cõtra voluntatem suam inductum esse id facere, quod alio tempore nunquam fecisset. Plutarchus in vita, quam scripsit clari illius oratoris testatur hoc ab Hyperide dictũ fuisse: sed etiam Longinus in libro περὶ ὕψους. hoc tantum discriminis est inter ipsos, ac Demetrium. quod hi putant id dictũ fuisse ab Hyperide post pugnam Chætonicam, qua Philippus vicit Thebanos & Athenienses: Demetrius verò, cum Thebæ captæ sunt ab Alexandro.

Καὶ τό. Ἔοικε γὰρ ἡ μακεδονικὴ δύναμις, ἀπολωλεκυῖα τὸν ἀλέξανδρον, τῷ κύκλωπι τετυφλωμένῳ.

Et illud. Similis enim est Macedonum exercitus, postquam interijt Alexander, Cyclopi excæcato.

Eiusdem generis, quod à Demade inuentum est, aut certe præclare tractatũ, esse tradit Demetrius vocem quandam Leosthenis, quæ imagine constat: cum enim ille non magnopere pertimescendas esse copias Alexandri, mortuo ipso ostenderet, ait. Similis est Macedonum exercitus, amisso illo duce, Cyclopi excæcato. Plures gestæ ab Alexandro fortunæ tribui deberent, an virtuti, mẽtionem huius quoque vocis fecit: ipsiusque indicio cognoui hoc à Leosthene prolatum fuisse. Magnam vero vim habere hanc vocem apparet: valdeque aptam fuisse ad liberandos omni timore eos, qui metu Macedonicorum armorũ antea consternati erant. obseruabatur nanque ante oculos Polyphemus descriptus ab optimo poeta vastissima quædam & immanissima belua, qui statim vt ei oculus, quem vnicum habebat, effossus est, omni facultate nocendi orbatus est: idem igitur subito intelligebatur euenisse de copiis illis, de quibus tunc securo animo Athenienses esse posse à Leosthene dicebatur. Erat igitur ea in voce & ἔμφασις & ὑπερβολή. eademque & acris erat, & facile penetrabat in animos eorum, qui audirent.

Καὶ ἀλλαχοῦ πού πάλιν. Οὐ τὴν ἐπὶ προγόνων τὴν ναύμαχον, ἀλλὰ γραῦν, σανδάλια ὑποδεδεμένην καὶ τὴν ζωμὸν ῥοφῶσαν: τὸ μὲν γὰρ γραῦν ἀλληγοροῦσιν αὐτὴ τὸ ἀσθενὲς καὶ ἐξίτηλον ἤδη. καὶ ἅμα ἐμφαίνων τὴν ἀδρανίαν αὐτῆς ὑπερβολι-

ὑπερβολικῶς: ὃ δὲ πτισάνην ῥοφῶσαν, ἐπεὶ ἐν κρεανομίαις τότε καὶ πανδαισίαις διάγουσαν, ἀπολλύειν τὰ στρατιωτικὰ χρήματα.

Et alibi rursus. Non quæ maiorum ætate pugnantem in nauibus, sed uetulam, sandalia indutam & ptisanam sorbentem: illud enim vetulam obscure dicunt pro infirmam & exilem iam. & vna patefaciens imbecillitatem ipsius supra modum: illud autem ptisanam sorbentem, quia carnem tunc diuidens & tota dedita epulis, disperderet militarem pecuniam.

Recitat præterea Demetrius aliam vocem similem superioribus: cuius tamen auctor non omnino mihi notus est. & si ex verbis auctoris suspicari licet fuisse ipsam quoque Leosthenis: illamque, quod omisit facere in proximis duabus, diligenter explanat. est autem hæc occasione hac prolata, vt ego coniicio, cum scilicet quicunque fuit, qui illam edidit, docere vellet, & tanquam ante oculos cōstituere rempublicam Atheniēsium infirmam esse, & confectam senectute: locutus enim de ipsa est, vt de vetula quapiam, quæ diligētia plurima, cotidianisque curationibus vitam tueretur, quare patet hoc esse ἀλληγορίαν, sed ipse, vt dictum est, hęc omnia sedulo explicabit. est igitur ratio ipsius hęc. Nullo modo, qualis fuit maiorum nostrorum ętate, strenuam, pugnantemq; continenter in naui, sed vetulam, sandalia indutam, & ptisanā sorbentem. nam sandaliam calceamenti muliebris genus fuisse teneri ac mollis notum est. quo tamen & senes, & ægroti etiam vterentur. id appellauit quoque parasitus Gnatho apud Terentium, cum Thrasonis impotentiam animi ferre non posset, qui se Thaidi dedere volebat: ac facere quod iussisset. Sed Lucianus etiam in libro, quē scripsit de ratione scribendę historię, id usurpauit. ubi loquitur de Hercule, qui & ipse cōtra ueteris suę uitę instituta seruiuit Omphalę: & ipse nanq; indicauit, quo malo dignum militem illum putauit Gnatho, illo solitas amicas amatores suos cædere. uerba uero Luciani hęc sunt. ἴστε φαίνεται καὶ τυπτόμενον ὑπὸ τῆς ὀμφάλης τῷ σανδαλίῳ. Ptisanam cibū fuisse tenuē, ac pænè potionem, quo cibo in grauiorib. morbis alerent medici ægrotantes notum est: unde etiam Horatius uas appellauit, siue mensuram certam illius, qua pręberi ipsam moris esset. inquit enim – agedum sume hoc ptisanarium orizæ. sed his relictis, uideamus quomodo accuratus hic scriptor explicat hoc dictum. Inquit igitur. Illud enim anum, quod allegoriam habet, pro imbecillā & macie enectam positum est, simulque patefacit infirmitatem corporis ipsius eximie, & (ut loquitur etiam ipse) ὑπερβολικῶς. Quod uerò addidit. Ptisanam sorbentem, dictum est, quia ipsa tunc epulis ac conuiuiis dedita, perderet in studiis illis uoluptatum, pecunias omnes usibus belli destinatas: hoc enim ualerę πανδαισίαν. sumptuosas inquam cenas: mensasque refertas omni genere suauissimarum epularum testimoniis antiquorum, & ratione etiā eius nominis explorata, plane percipitur. Possem ego multas uoces Demadis, ad quarum imitationem, exemplarq; tres hæ proximæ à Demetrio positæ, factæ sunt, referre: cū enim natura ille factus esset ad hoc dicendi genus acutum: probatumq; ualde ingenium ipsius foret, ueteres auctores libenter commemorarunt, quę ipsi apte in mentem uenissent diuersis temporibus. in primis autem Athenæus in tertio libro δειπνοσοφιστῶν plures ponit. narrat etiam Plutarchus in commentario, quo complexus est quasdam Platonicas quæstiones, ipsum solitum esse uocare pecunias illas publicas, quæ tenuioribus ciuibus diuidebantur, ut locos in theatro emere possent, gluten reipublicę, quia illis deliniti pauperes cōtenti uiuerent illo statu ciuitatis, paterenturq; æquo animo rempublicam regi a ditioribus. Vnde etiā Cicero, qui in consulatu suo coniunxerat ordinem equestrem cum senatorio, in epistola quadam, idem spectans, uocauit cōglutinatam illam concordiam. Sed idem etiam in principio uitæ Phocionis, cum se Demades purgaret, quòd multa, & dixisset, & scripsisset contra dignitatem populi Atheniensis, narrat ipsum

psum dicere solitum se ναυάγια τῆς πόλεως πολιτεύεσθαι,& tãquã tabulas quasdã colligere industria sua è naufragio illo magno, quod fecisset ciuitas superiore sæculo suatũ amplissimatũ fortunarũ, quod grauissimus auctor statim refellit, ac vere docet de optimo illo viro potuisse dici. His autem nunc omissis, quæ apud auctores ipsos legi possunt, redeamus ad ea, quæ Demetrij sunt, qui materiam hanc ita concludit.

Περὶ μὲν οὖν τῆς δημαδείου δεινότητος ἀρκεῖ τοσαῦτα. καίτοι ἐχούσης τι ἐπισφαλὲς: καὶ οὐκ εὐμίμητον μάλα: ἔνεστι γάρ τι καὶ ποιητικὸν τῷ εἴδει. εἴγε ποιητικὸν ἡ ἀλληγορία καὶ ὑπερβολὴ καὶ ἔμφασις: ποιητικὸν δὲ μικτὸν κωμῳδίας.

De Demadea igitur grauitate satis hæc sint. & si illa lubricum quiddam habet & non valde pronum ad imitandum: inest enim & quiddam poeticũ in ea forma. si quidem poeticum est allegoria & hyperbole & emphasis: poeticum autem mixtum comœdia.

De grauitate inquit propria Demadis: quaque ille vsus est oportunis valde tẽporibus satis videri possunt hæc. Demadeam autẽ ipsam vocat grauitatem, nõ omnino simpliciterq; grauitatem, quia discrepabat aliquantum ab illa, quæ vulgo illo pacto uocaretur. nec tamen non quamuis significet se absoluisse hanc quæstionem, addit, quod ad eam magis explanandam facit: indicandumque requirere illam accuratum in primis sermonem. Et si illa habet in se lubricum quiddam: expositumque offensioni, quodque non facile aliquis imitetur: cum enim alia non pauca inuenta à quibusdam ingeniosis viris, adhibita non magna cura reddi, exprimique possint, hoc vnum ex illis est, quæ vix, summo etiam studio in eo posito, quispiam exprimeret. huius autem difficultatis causam affert his uerbis. Inest enim in hac forma quiddam, quod studii poetarum proprium videtur: magisq; frequens est apud poetas quàm apud oratores cõfirmare verò id volens, cum ab aliquo ut incredibile respui posset, inquit. Si quidem poeticum est allegoria, & hyperbole, & emphasis: eadẽ enim Græca verba posui, quia satis trita sunt in Latino sermone. cum vero olere poesin ipsas has res dixisset, pluraque genera ipsius sint, ac valde inter se distantia, inquit. poeticum autẽ mixtum comœdia, & in quo quiddam aspersum sit, quod puematis illius naturam sapiat.

Τὸ δὲ καλούμενον ἐσχηματισμένον ἐν λόγῳ, οἱ νῦν ῥήτορες γελοίως ποιοῦσιν καὶ μετὰ ἐμφάσεως ἀγεννοῦς ἅμα, καὶ οἷον ἀναμνηστικῆς: ἀληθινὸν δὲ, σχῆμά ἐστι λόγου μετὰ δυοῖν τούτοιν λεγόμενον, εὐπρεπείας καὶ ἀσφαλείας.

Quod autem vocatum est figuratum in oratione, huius ætatis oratores ridicule tractant & cum emphasi ignobili simul, & tanquam reuocãte in memoriam res. Verum autem est figura orationis cum duobus his prolata, idest cura seruandi decorum & ponendi res in tuto.

Cum intersit magni quomodo idem dicatur: videaturque oratoris proprium esse in omni oratione videre quid rectum sit, ac sine vllo periculo maloque, summam vtilitatem in se habeat, docet accurate quomodo confici debeat, quod vocatur in oratione figuratum. valet autem id studiose, summoq; cum artificio tractatum. vt quod illic boni est, sine incommodo aliquo obtineatur. eo magis autem subtiliter de hoc differere se oportere existimauit, quia videbat nõ paucos in eo magnopere peccare. vt narrat. inquit igitur, initio ducto ab eorum accusatione. Quod autem vocatur fi-

guratum in oratione huius ætatis oratores ridicule tractant. ostendere vero volens quid illic sit ita rude ac stultum, vt risu explodi debeat, addit. Et cum emphasi quadam ignobili simul, & quæ tanquam studeat tantum id in memoriam redigere. cũ tamen, si quis verum fructum inde capere velit, vnde sanè percipitur maximus, id accura quidam, callidaque ratione administrari debeat, & nullo modo aperte ac communi via. paucis autem insimulato errore illorum, cuiusmodi sit verum, dignumq; hoc nomine, figuratum docet, vultque illud esse, cum in ea re, obscure tecteq; prolata, custoditur dignitas: efficiturque quod omni ex parte decet: cauetur(que) itidẽ ne in magnum odium eius in quem dicitur, incidatur. hoc igitur pacto gignitur hoc bonum, vt declarat. Theon quoque sophistes, quo loco præcipit quomodo instituere adulescẽtes oporteat, qui arti dicendi incumbunt: huius εὐπρεπείας, mentionem fecit, affirmans necesse esse in primis illam in dicendo seruare, vt cum tempus fert vt turpiá aliqua alicuius facta proferamus: nõ aperte id faciamus, f...isq; illarum rerum nominibus vtamur, sed obscure. quod docet fecisse Æschinem cum Demostheni obiiceret vitium fœdissimum omnium: dixit enim illum ne purum quidem os habere: partemq; eam corporis vnde vox emittitur. Vnde suspicari possumus locum illũ Græci eius oratoris imitatum fuisse Ciceronem, eum pro P. Sestio L. Gellium, vexatum etiam contumeliis à Catullo, insectatus est, atque omni genere maledictorum proscidit: cum enim idem tangeret non minus recte honesteque idem tractauit quàm Æschines, nam inquit, Is interfuit epulis & gratulationibus parricidarum: in quo tamen est me vltus, cum illo ore inimicos est meos suauiatus.

Εὐπρεπείας μὲν, οἷον ὡς ὁ Πλάτων Ἀρίστιππον καὶ Κλεόμβροτον λοιδορῆσαι θέλων, ἐν Αἰγίνῃ ὀψοφαγοῦντας, δεδεμένου Σωκράτους ἐν Ἀθήνῃσι πολλὰς ἡμέρας, καὶ μὴ διαπλεύσαντας ὡς τὸν ἑταῖρον καὶ διδάσκαλον. καίτοι οὐχ ὅλους ἀπέχοντας διακοσίους σταδίους τῶν Ἀθηνῶν. ταῦτα πάντα διαρρήδην μὲν οὐκ εἶπεν: λοιδορία γὰρ ἦν ὁ λόγος, εὐπρεπῶς δέ πως τόνδε τὸν τρόπον.

Cum studio quidem decori, ceu Plato in animo habens vexare contumelijs Aristippum & Cleombrotum, qui in Aegina gutturi ac ventri parebant, cum in vinculis eßet Socrates Athenis spatio multorum dierum, & non nauigarant ad sodalem & doctorem. & si illi non distabant tota ducenta stadia Athenis. hæc omnia aperte quidem non dixit: fuißet enim contumelia talis oratio, sed cum dignitate quadam hoc pacto.

Exemplo illustrare cupiens hoc præceptum, & præsertim quale sit, id quod decori seruit, demonstrare, indicat locum eruditissimi viri: eiusdemq; politissimi scriptoris, ac qui in scribendo solitus est non tantum diligenter sententias ponderare, sed etiam singula verba, & illorum aptam compositionem. Est autem cum in Phædone Plato turpem, eandem tamen iustam maculam inurere volens duobus auditoribus Socratis, qui in malis ipsius rebus, omne aliud animo versabãt, quàm quod tempus illud, & officium ipsorum requireret, non aperte hoc tractauit: neque enim eodem pacto aptum fuisset ad illos infamandos, & minime vti oratione illa cõuenisset philosopho: quiq; in eadem disciplina diutius vixisset. quamuis illi multis modis inde defecissent, & moribus, institutisq; dissimiles valde essent auctori ipsius ac magistro. spectans igitur quid se facere deceret: nec tamẽ ferre potens tantam nequitiã, vtrique rei simul seruiuit: & cum vix attigisset improbitatem illam, vel potius proditionem, ita tamen notauit ipsos, vt donec manebit diuinissimus ille scriptor, deleri non possit è vita ipsorum turpissima illa macula, sed quasi in conspectu, & ante oculos omnium versetur. Quod in re narranda, artificioque Platonis demõstrando, Deme-

[illegible] inquit ὀψοφαγοῦντας; notum est cenas sumptuosas veterum illorum Atheniensiumq; & Romanorum piscibus constasse. quare exprobrauit M. Cicero in oratione in illum, L. Pisoni, quod cum deditus esset gutturis ac ventris voluptatibus, ne in illis quidem aliquid saperet, ac multa carne mensas, non cochiliis aut piscibus extrueret. Quod verò sequitur, δημοσίᾳ στρατεύοντας, tanquam expressum fuit a M. Varrone ἑκατόμβῃ; περὶ θυσιῶν. vt est apud Nonium: hæc enim verba ipsius testimonij loco citat, quæ manifesto de obitu illius sanctissimi viri prolata sunt. Cum in vinculis publicis esset, & iam bibisset κώνειον in exodium vitæ.

Ἐρωτηθεὶς γὰρ ὁ Φαίδων τοὺς παρόντας Σωκράτει, καὶ καταλέξας ἕκαστον, ἐπερωτηθεὶς, εἰ καὶ Ἀρίστιππος καὶ Κλεόμβροτος παρῆσαν, οὔ φησιν: ἐν Αἰγίνῃ γὰρ ἦσαν: πάντα γὰρ τὰ προειρημένα ἐμφαίνεται τῷ, ἐν Αἰγίνῃ ἦσαν: καὶ πολὺ δεινότερος ὁ λόγος δοκεῖ, τοῦ πράγματος αὐτοῦ ἐμφαίνοντος τὸ δεινὸν, οὐχὶ τοῦ λέγοντος. τοὺς μὲν οὖν ἀμφὶ τὸν Ἀρίστιππον, καὶ λοιδορῆσαι ἴσως ἀκινδύνου ὄντος, ἐν σχήματι ὁ Πλάτων ἐλοιδόρησε.

Cum enim quæsitum esset è Phædone qui vna fuissent cum Socrate, illeq; omnes enumerasset, rursus interrogatus an Aristippus & Cleombrotus præsentes adfuissent, minime inquit: in Aegina enim erant: cuncta enim quæ supra dicta sunt apparent in eo. In Aegina erant: & multo acerbior oratio uidetur, cum res ipsa patefaciat quod illic acerbum est, non ille qui dicit. Cum igitur sine metu fortasse Aristippus, socijq; illius vexari contumelijs possent, figurate tamen Plato conuicium in illos iecit.

Ad locũ ipsum veniens in eo sermone, in quo illi vulnerabantur, inquit, cum quæsitum esset è Phædone, vt diceret, qui præsentes adfuissent, illo temporeipseque nomine singulos appellasset, rursus interrogatus, an Aristippus & Cleombrotus præsentes illic fuissent, minime inquit, in Aegina nanq; erant loco scilicet valde apto vitæ illi colendæ, quam amabant. quamuis alio etiam pacto locus ille, vt propinquus, valeret multum ad eorum improbitatem ostendendam. statim autem addit Demetrius, cuncta, quæ supra à me diligẽter exposita sunt, apparent in illis paucis verbis. ἐν Αἰγίνῃ ἦσαν. sequiturque vt magis declaret vere illud schema esse: Multoque grauior acriorq; illo modo oratio intelligitur esse, cum res ipsa patefaciat indignitatem illam, scelusq; eorum improbissimorum, ingratissimorumque hominum, non ille, qui loquitur. Quam verò sæpe prosit hæc ratio, seduloq; ab omni accurato scriptore captanda sit, declarare præterea volens Demetrius: Platonisque verissimum iudicium commendare, adiungit, Aristippum sanè alterumq; illum, cum liceret sine metu vllo, periculoq; offensionis maledictis vexare: aperteque vitam illam accusare, tamen Plato figurate tecteq; id fecit: iecitque in illos conuicia miro cum artificio. vnde perspicitur quanto magis id seruandum sit, vbi persona, quæ figi debet contumelijs, non ita nota, improbataq; est. Quod vero tunc fecit Plato, vt tecte & nõ sine dignitate quadam, insimularet illos, alijs etiam temporibus diligenter custodiuit, cum carperet eos quos non amabat: cum enim Athenas venisset Gorgias Leõtinus, postquam statuam illam suam aurcam Delphis consecrasset, obuiam ei primũ factus Plato inquit. ἥκει ἡμῖν ὁ καλός τε καὶ χρυσοῦς Γοργίας. respondit autẽ tũc ipsi magnus ille sophistes. pulchrum profecto & nouũ hunc Archilochum Athenæ tulerunt. Vt cum etiam sermonem illius nomine Plato confecisset de arte dicẽdi, lecto illo Gorgias, ad familiares cõuersus inquit, pulchre nouit Plato maledicere: omni enim illa in disputatione studuit Plato astute omni honore & dignitate ipsũ spoliare, vt qui omni ta-

tione

tione, qua poterat semper sophistas exagitabat. cum arte igitur plurima & cla m Plato (vt docet Demetrius) accusabat aduersarios: neq; tamen id tam recte face: e potuit, vt falleret consilium ipsius: insimulatus enim est aliquando à non nullis antiquis scriptoribus, vt homo maleuolus: idemq; maledicus.

Πολλάκις δὲ ἢ πρὸς τύραννον, ἢ ἄλλως βίαιόν τινα διαλεγόμενοι, καὶ ὀνειδίσαι ὁρμῶντες, χρῄζομεν ἐξ ἀνάγκης σχήματος λόγου. ὡς δημήτριος ὁ φαληρεὺς πρὸς κρατερὸν τὸν μακεδόνα ἐπὶ χρυσῆς κλίνης καθεζόμενον μετέωρον, καὶ ἐν πορφυρᾷ χλαμύδι, καὶ ὑπερηφάνως ἀποδεχόμενον τὰς πρεσβείας τῶν ἑλλήνων, σχηματίσας εἶπεν ὀνειδιστικῶς, ὅτι ὑπεδεξάμεθά ποτε πρεσβεύοντας ἡμεῖς τούσδε, καὶ κρατερὸν τοῦτον: ἐν γὰρ τῷ δεικτικῷ τῷ, τοῦτον, ἐμφαίνεται ὑπερηφανία τοῦ κρατεροῦ πᾶσα ὠνειδισμένη ἐν σχήματι.

Saepe autem vel cum tyranno, vel cum alio quopiam violento homine loquentes, cum volumus ipsi obijcere aliquid, necessario egemus hac figura tota. Vt Demetrius Phalereus in Craterum Macedonem in aurea sella sedentem altiore loco, & purpuream chlamydem indutum, superbeq; legationes Graecorum accipientem figura vsus inquit, cum vellet notare illum. Accepimus olim legationẽ obeũtes & nos hos, & Craterum hunc: etenim in illo demonstratiuo hunc, perspicitur superbia Crateri tota irrisa figurate.

¹ Docet aliis quoque temporibus valde vtilem nobis esse posse eandem hanc rationem, & non tantum cum infamare quempiam, priuatũ, patremq; nobis volumus. Exempli causa, cum animus fert tangere tyrannum, & vt tyrannũ, ita aliquem violentum hominem ac ferum. cum quo genere hominum non minus caute gerere omnia oportet, quàm cum illis, quibus licet omnia, quæ volunt; cum ipsis enim inquit colloquentes, ac volentes omnino aliquid ipsis obijcere, tempore aliquando ferente, vt hoc faciamus, necessario egemus figura: oportetque quantũ res patitur, fugere opinionem conuiciatoris, ne illi excandescant: indeque incommodi aliquid nobis gignant. Exemplum ponens posterioris huius pręcepti, tradit Demetrium Phalereum hoc tractasse cõmode, & ita vt dignitati suæ seruierit: labemque asperserit importuno illi homini atque arroganti: nec tamen exasperarit penitus animum ipsius: ille vero erat Craterus Macedo. quem, qualem se illo tempore præbuerit, describit diligenter: omniaque in eo tunc perspici potuisse demonstrat, quæ apta fuerint mouere stomachum Græci hominis ac liberi: cum præsertim se ille contra gentem eam insolenter gereret, ac tanquam delectos inde viros, missos ad eum: quique personam ciuitatum suarum secum ferrent, despiceret. ille igitur vt narrat, figura vsus, ac tanquam velo quodam tegens asperitatem eius vocis, vel potius ostendens non esse illum eo honore dignum, quem sibi arrogãter asciscebat, sed totum proficisci à studio inanis laudis, dixit. Accepimus & nos olim, munus legationis obeuntes hos & Craterum hunc ipsum. significauit igitur (nisi fallor) Demetrius non oportere se illum erga eos contumaciter gerere, qui & ipsi olim pares honorum gradus sustinuissent, cum & ille qui se tunc omnibus anteferret, eam personam, quam eo tempore in aliis despiceret, impositam sibi sustinuisset: nec eos, ad quos missus esset, nactus esset tam superbos. Auctor vero hic noster, artificium eius vocis patefaciens, ait. In illo verbo τοῦτον, quod vim habet demõstrandi, & tanq̃ digitum intẽdit ad rem, cuius nota est, perspicitur superbia Crateri tota irrisa, & figurate notata. Quod purpurea chlamyde indutum fuisse Craterum narrat, ceteraque adjungit, quæ instituta veterum regum

decla-

declarant, eodem pæne habitu corporis narrat aliquãdo visum C. Cæsarem M. Cicero in priore libro de diuinatione, quæ res in illũ magnum odium ciuium concitauit. Verba Ciceronis sunt. Qui cum immolaret illo die, quo primum in sella aurea sedit, & cum purpurea veste processit. & quæ sequuntur. Non repetam antè nunc quod olim accurate exposui, cum quidam ex hoc loco suspicaretur hunc librum Phalerei non esse, quia si id foret, non citasset testimonium sui ipsius: me cõtra ipso pro argumento vsum esse quod verus auctor ipsius ille sit, qui factum id suum honestum perire noluerit. ideoque monimentis litterarum prodiderit, quod exemplo multorum facete potuerit: præsertim cum mirifice conueniat huic loco. gaudeo autem veritate iam patefacta, intelligi me aliquid in hoc vidisse.

Τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἐστὶ καὶ τὸ Πλάτωνος πρὸς Διονύσιον ψευσάμενον καὶ ἀρνησάμενον. ὅτι ἐγώ σοι Πλάτων οὐδὲν ὡμολόγησα. σὺ μέντοι νὴ τοὺς θεούς: καὶ γὰρ ἐλήλεγκται ἐψευσμένος: καὶ ἔχει τι ὁ λόγος σχῆμα, μεγαλεῖον ἅμα καὶ ἀσφαλές.

Eiusdem formæ est & illud Platonis in Dionysium, qui mentitus fuerat & negauerat. Ego tibi Plato nihil promisi. Tu certe per deos immortales: & enim conuictus est mentitus fuisse: & habet in se oratio illa figuram, amplam simul & à periculo vacuam.

Post vocem Demetrii commemoratam, quæ debuit frangere spiritus arrogantis hominis Crateri, redit ad Platonem: similemq; locum priori indicat, non tamen in aliquo sermone politissimi illius scriptoris inclusum, sed expositũ ab ipso in epistola quadã ad Dionis propinquos. & ipse enim quoque ausus est libere loqui cum iniusto, violentoque in primis rege Syracusanorum Dionysio: adhibitaque figura hac refellit ipsum vanitatis, quod aliter si tractasset, & certum exitiũ sibi procurasset, & parũ sapiens iudicatus esset: tota hæc res accuratius adhuc pleniusque in ea epistola exposita est. verba vero, quæ hic relata sunt, ita apud ipsum leguntur. cũ supra dixisset, se putare nihil ausurum esse Dionysium facere contra ea, quæ priore die pepigisset: ostendissetque illum commotum animo aspexisse se illis oculis, quibus non sine causa quemlibet perturbare potuisset: σοὶ ἐγὼ ἐγὼ οὔτι σμικρόν, οὔτι μέγα ὡμολόγησα. νὴ τοὺς θεοὺς ἦν δ' ἐγώ. οὐκ ἔστι ταῦτα, ἴσον καὶ οὕτως ἀπιὼν ᾠχόμην. Addit autem illic Plato, quod magis adhuc libertatem eius, quæ fuerit tunc aduersus potentissimum hominem declarat: ostendit. n. se illico cũ ea dixisset, auerso ab eo corpore abiisse. Declarans verò virtuté eius loci, & quàm illi tempori apte responderit Plato, inquit Demetrius. Etenim Dionysius mendacii conuictus est, & oratio illa figuram quandam in se continet amplam simul & tutam. Id autem & quia dignitati suæ Plato seruiuit: nec timuit refellere, vt philosophum oportebat, fortunatissimum hominem, nec fuit adeo aperta & cõuiciosa, vt aliquid ipsi maioris periculi crearet, quæ duo eodẽ tempore obtinere arduum ac difficile est.

Πολλαχῆ μέντοι καὶ ἐπαμφοτερίζουσιν. ὡς ἐοικέναι ἄλις ἐθέλοι καὶ ψέγους ἐγκωμιοψέγους εἶν θέλοι τις, παράδειγμα τὸ τοῦ Αἰσχίνου περὶ τοῦ Τηλαύγους: πᾶσα γὰρ σχεδὸν ἡ περὶ τὸν Τηλαύγη διήγησις ἀπορίαν παράσχοι ἄν, εἴτε θαυμασμός, εἴτε χλευασμός ἐστι: τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος ἀμφίβολον. καί τοι εἰρωνεία οὐκ ὄν, ἔχει τινὰ ὅμως καὶ εἰρωνείας ἔμφασιν.

Sæpe quidem & ancipites sunt. quibus si quis velit esse similis & vituperationes incertas fingere velit, exemplum erit illud Aeschinis de Telauge:

omnis

omnis enim fer me de Telauge narratio dubitationem afferret, sit ne admiratio, siue irrisio: huiuscemodi autem forma ambigua est. & cum sane ironia non sit, habet tamen faciem quandam ironiæ.

Ostendit inueniri quandoque, atque id quidem nõ raro, huiuscemodi orationes, quæ obscuriores sint: nec certo declarent sensum eius, qui dicat. suspiciat ne ille atque admiretur, an premat irrideatque rem illam, siue personam. Cum igitur tales sint, dubiumque teneant auditorem, non potest dubitari quin figuratæ sint: hoc enim ipsum figura appellatur, tegere sensum animi sui, & quasi velum quoddã obducere, ne plane perspici possit quid facere velis: recte igitur, cum dissereret de figuratis vocibus, has quoque orationes complexus est. atque inquit ipsas sæpenumero (voces autem intelligit figuratas) in vtranque partem accipi posse, quid enim significet hoc loco ἐπαμφοτερίζειν, cognoscitur ex iis, quæ infra ponit. Docet etiam, si quis forte cupidus sit huius orationis, de qua certo statui non possit, quid valeat, quæ ratio sit illius obtinendæ, & quem proponere sibi aliquis debeat ad imitandũ: sed ante quam indicet, quis recte ordineque ipsam tractarit, tanquam explicat, quæ vis ipsius sit: vtiturq; in ea explananda iuncto nomine. in quo vereor ne maculæ aliquid hæserit: cum enim vituperationem primum ipsam vocet, quia statim putetur, qui eam edit, lædere voluisse; videtur adiungere, quod malum eius mitiget, doceatque temperatum esse illic quod lædat, & tanquam cum laude mixtum. cum prius legeretur in excuso exemplari ἀκαρτηγίας. ipse verius putaui esse, si legeretur ἀκριτολογίας, quemadmodum sane inueni in antiquo libro, nisi quod in plures particulas hoc verbum illic discerptum est in alio exemplari, calamo itidem perscripto, sed non tã vetere, inueni sine illo paruo o, quod in medio est, ἀκριτ λογίας: priorem verò partem eius iuncti nominis, cum multis nominibus coniungi solere, eumque illic temeritatem inesse ostendi oportet, notum est. appellatur enim ἀκρισία temeritas in consiliis capiendis. ἀκριτολογία oratio temere & inconsiderate edita, multaque alia huiuscemodi, vt non magno negotio apud optimos auctores inuenire licet. quare non temere putaui illo modo emendari posse, & tamen totam rem notam esse volui, si forte lapsus sim: inquit igitur, si hoc verum est. Quibus orationibus si quis similis esse studet & fingere vituperationes incertas & dubias, quod est vt supra admonui, ita illas conformare vt capi possint pro duabus diuersis rebus: exemplum esse poterit illud Æschinis Socratici: hũc enim Æschinem sodalem optimi viri sine dubio significat, qui cum scripsisset elegantissimos sermones, vnum etiam ex illis confecit vocatũ Telaugem. idest cuius index erat nomen eius viri, de quo multa in eo sermone commemorabat. narrauit hoc, cum ipsius dialogos enumeraret, in eius vita Laertius Diogenes. sed etiam Athenæus in V. libro δειπνοσοφιστῶν, cum probare vellet philosophos multos superasse priscos comicos in studio notandi mores hominum: omnique genere maledictorum in alios iacendo, dixit Æschinem Socraticum cum aliis etiam maledixerit in sermone vocato Telauge, illum etiam ipsum Telaugem maledictis fixisse. & vt sordidissimum hominem abiectissimumque insimulasse. cum pallii, quod gestaret singulis diebus exiguam mercedem fulloni solueret: cinctusque corio ambularet. calceamentaque haberet è sparto vilique admodum materia & ipsa prætetea putrida. quare cum infra Demetrius tradat omnem illam narrationem de Telauge incertum auditorem tenere, vituperationi ne hoc dederit ipsi, an laudi, perspicitur indicio hoc Athenæi significare auctorem nostrum voluisse rationem hanc ipsam. quis enim nescit huiuscemodi cultum corporis nasci posse ab auaritia, & sordibus? vt etiam à magnitudine animi & contemptu omnium deliciarum? qualis fuit in Antisthene, & Diogene & aliis multis grauibus & honestis viris: & si Athenæus existimat uoluisse Aeschinem infamare illum, de quo hæc memoriæ mãdauit, & turpissimas notas vitæ illius inurere. cum igitur affirmasset Demetrius usq; ad finem ferme narrationis eius suspensum auditoris animũ teneri, fuerit ne illa admiratio, siue irrisio. adiungit. hæc verò forma anceps est, & vtrique tempori seruit. cumque iro-

in illa etiam insula, qui summam potestatē adepti, rectè & ordine remp. administrarint: eadem enim charitate aduersus Siculos vsos fuisse hos narrat, qua parētes liberorum commoda tueri consueuerunt. vitęque præceptores eos, qui à parentibus ipsis traditi sunt, vt eos instituant: optimisque artibus imbuant. Addit autem, cum hoc sedulo fit, illum, qui audit admoneri, quam vitam colere debeat, emēdarique nec tamen apertè ipsi obijci præteritam vitam, nec tanquam ipsum vexari contumeliis. vt putaret ille, quamuis falso, fieri, si sine hoc artificio ac velo res tractaretur. significat vero priorem illam rationem, cum vituperatur ille, qui similem vitā coluerit. vt statim verbis, quæ sequuntur, posterior notatur, cum scilicet coram ipso laudamus eū, qui dissimiliter se gesserit: tunc enim ille, quem emendare conamur, si homo est, & non omnino perditus ac desperatus, rapitur ad illum imitandum: nasciturq; in animo ipsius cupiditas aliqua eiusdem laudis.

Πολλὰ δὲ τοιαῦτα παρὰ τοῖς τυράννοις. οἷον φίλιππος μὲν, διὰ τὸ ἑτερόφθαλμος εἶναι, ὠργίζετο, εἴ τις ὀνομάσειεν ἐπ' αὐτοῦ κύκλωπα, ἢ ὀφθαλμὸν ὅλως.

Multa autem huiuscemodi apud tyrannos, ceu Philippus quidem, quia altero oculo orbatus erat, irascebatur, si quis appellaßet præsente illo Cyclopē, vel oculum omnino.

Testatur nunc Demetrius, exemplis multis positis, quàm oporteat cauere iracundiam earum personarum, & quàm facile sit apud ipsos in omni sermone offendere. vnde magis intelligitur vtilitas superioris præcepti, quod iubet tegumēto aliquo inuolvere quod cōtra illorum sensum dicitur: narrat enim Philippum Macedonum regem, illum Alexandri patrē, quia altero oculo captus erat, irasci solitum, si quis coram eo appellasset Cyclopem. quem notum est Homerico carmine vnum tantum oculum habuisse. aut demum si quis oculum nominasset: ita enim quoque redibat ipsi in mentem suum incommodum, existimabatq; sibi obijci illud vultus dehonestamētum. quamuis non sine gloria id ipsi cōtigisset, vt acerrimus ipsius inimicus Demosthenes fateri coactus est, qui hoc quoq; cum magna hominis laude, audiente omni populo Atheniensi: vt ipsum illum populum excitaret, prædicauit. Plutarchus præterea in eo loco sympofiacôn, vnde paulo supra testimonium ipsius citaui, narrat regem Antigonum, qui & ipse erat eodem habitu oris, & si aliquando id dixerat in se ipsum: luserat que in suam illam cęcitatem. tamen iniquo admodum animo tulisse, cum id ipsi obiecit Theocritus Chius: iussit enim ipsum interfici. quę res etiā memorię prodita est à Macrobio in Saturnalibus, quod indicare volui, cum sit locus ille mācus, mutilusque apud Plutarchum. Quod autem valet ad id, quod nunc narrat Demetrius, confirmandum, non solum opulenti viri irascuntur, siquid temere dictum est, quod in ipsos aliquo modo cadat: verum etiam priuati homines. vnde tamē non tantum mali nobis creari potest. Cognoui ego moderatum hominem & ipsum, vt Philippum, luscum, qui valde perturbatus est, cum familiaris quidam, laudās ipsi filiam, ita cum eo egisset. profecto illa, nisi me prorsus amor cæcum reddidit, multis & animi & corporis dotibus prædita est: vix autem ille cohibuit iracundiam. Magis igitur cauenda est omnis huiuscemodi apud principes viros offensio. quare confugere oportet ad id quod ipse præcepit, si quis omnino vult vtilitatis aliorum causa hoc periculum subire.

Ἑρμείας δ', ὁ τοῦ ἀταρνέως ἄρξας, καίτοι τ' ἄλλα πρᾷος, ὡς λέγεται, οὐκ ἂν ἠνέσχετο ῥαδίως τινὸς μαχαίριον ὀνομάζοντος, ἢ τομὴν, ἢ ἐκτομὴν, διὰ τὸ εὐνοῦχος εἶναι. ταῦτα δ' εἴρηκα ἐμφῆναι βουλόμενος μάλιστα τὸ ἦθος τὸ δυναστευτικὸν, ὡς μάλιστα χρῄζον λόγου ἀσφαλοῦς, ὃς καλεῖται ἐσχηματισμένος.

randam populorom,eorum scilicet quos res oimis secundæ corruperint & in iisdem rebus ipsos labi ac peccare.quare cum probet omnibus partibus sententias eius familiæ,existimari quoque hoc argumento potest ipsum hęc à Theophrasto accepisse, ac verum Phalereum esse. quos autem popolos,florentes opibus,intelligat, significare volens,appellat populum Atheniensem, quem dicit imperium Græciæ obtiouisse. qoippe quum similitudinis multum haberet cum institutis tyrannorum: aleretq; vt illi assentatores,è quibus etiam ooo oullos nominat vt Cleonem,& Cleophontem. Cleonis vt turbulenti eius,eloqueotisque hominis meminit quoque Cicero.alterius etiam vitam Aristophanes notauit.sed memoriæ quoque proditum est Platonem comicum refertam conuicijs io illom fabulam docuisse. Comprobare verò volens Demetrius requiri maxime illo quoque tempore,cum scilicet aliquis agit cum fortunata & imporeoti multitudioe, accuratam & quasi inuolutam oratiooem,ostendit, quę vitia iucommodaque veram hanc rectamq; rationem ex vtraqoe parte ciogant, & quibus malis se exponat qui ipsam nō adhibuerit. inquit enim assentari illi & ad voluntatem loqui,turpe est & minime dignum viro:accusare verò & libere reprehēdere , lubricum ac periculosum . quare optimum est quod medium est, & interiectum iuter illa,idest figoratum .

Καί ποτε αὐτὸν τὸν ἁμαρτάνοντα ἐπαινέσομεν, οὐκ ἐφ' οἷς ἥμαρτεν: ἀλλ' ἐφ' οἷς οὐχ ἥμαρτεν. οἷον τὸν ὀργιζόμενον, ὅτι χθὲς ἐπῃνεῖτο, πρᾷος φανεὶς ἐπὶ τοῖς τοῦ δεῖνος ἁμαρτήμασι: καὶ ὅτι ζηλωτὸς τοῖς πολίταις συνέστι: ἡδέως γὰρ δὴ ἕκαστος μιμεῖται ἑαυτόν: καὶ συνάψαι βούλεται ἐπαίνῳ ἔπαινον. μᾶλλον δὲ ἕνα ὁμαλῆ ἔπαινον ποιῆσαι.

Et aliquando ipsum illum qui peccat laudabimus, non ob ea quæ peccat, sed ob ea quæ non peccauit. ceu ira commotum, quod heri laudabatur, mitis cognitus in peccatis illius: & quod dignus,quem æmularentur,à ciuibus habitus est: libenter enim vnusquisque imitatur se ipsum, & conatur laudē laudi adnectere: potius autem vnam æquabilem laudem facere.

Addit nunc aliam rationem,& ipsam callidam,& quę consilium suum tegat,longeque aliud efficere studeat,quàm id quod tunc moliri videtur, auctor enim est nobis,vt aliquaodo quempiam laudemus:fortunatum scilicet hominem,& cuius opes magnę fiot,qui in aliqua re lapsus est ac peccauit,nō tameo iubet nos eum celebrare ob ea,quę improbe fecit:hoc enim culpam in se haberet: nec probari vllo pacto posset,sed ob ea,quæ recte in eodem illo geoere aliquando administrauit. vt autem pręceptum hoc explanet,ad certum erratum accedit,& tāquam exemplum huius rei esse vult,iratum huiuscemodi aliquem opulētum hominem, grauiterque animo commotum,quem si aperte corrigere vellemus, oon sine periculo id faceremus:nec aliquid præterea proficeremus.vult igitur oos ita cum eo agere:docereq;illum pridie, pręteritoq; demum aliquo tempore,cuius tamen facile recordari posset, mirifice laudatum fuisse,quod leoem,seclementemque præbuerit io alicuius personæ,quam de monstrabimus delictis:omnesque eum,qui tali animo esset,suspexisse fortunatumque iudicasse. Rationem autem statim huius pręcepti hanc reddit : affirmat eoim singulos homines libenter imitari semet ipsos , cupereq; veteri suæ laudi cumulum addere,vel potius vt ostendit,tem augere voleos,voam ęquabilem:nec ioterrnptam cootaminatamque laudem acquirere,quod illo tempore nullam in partem commissum fuisset ab illo,qui cum paulo aotea latus io cęlum summis, laudibos fuisset,nō multo post mutato animo iræ patuit,ac crudeliter io aliquem aoimaduertit.

Καθόλου δὲ ὥσπερ τὸν αὐτὸν κηρὸν, ὁ μέν τις, κύνα ἔπλασεν: ὁ δὲ, βοῦν: ὁ

δὲ, ἴσως, οὕτω καὶ πρᾶγμα ταὐτὸν, ὁ μέν τις ἀποφαινόμενος καὶ κατηγορῶν φησιν. ὅτι δὲ ἄνθρωποι χρήματα μὲν ἀπολείπουσι τοῖς παισίν: ἐπιστήμην δὲ οὐ συναπολείπουσι, τὴν χρησομένην τοῖς συναπολειφθεῖσι, τοῦτο δὲ τὸ εἶδος τοῦ λόγου, ἀριστίππειον λέγεται.

In vniuersum autem quemadmodum eandem ceram, hic quidem, canem finxit: hic autem, bouem: alter vero quidam, equum, sic & eandem rem, hic quidem enuntians & prædicans inquit. quod vtique homines pecunias quidem filijs relinquunt: scientiam autem simul non relinquunt, quæ vti possit pecunijs relictis. hæc autem forma orationis, Aristippea dicitur.

Intelligens Demetrius naturam eam esse orationis, vt flecti facile possit: & aliter atque aliter conformari, inde nasci affirmat, vt diuersa ingenia sententiam eandem diuersis modis fingant. quod vt traderet hic locus requirebat, in quo de orationis figmento disputabat. ostēdit igitur summos scriptores, suisque singulos in generibus valde probatos, hoc seruasse: atque in eam formam, quam vtilem in primis putabāt, redegisse. quibus tamen omnibus in eo inter se conueniebat, vt artificio vterentur: & non planè more idiotarum agerent. quamuis diuersa ratio foret tegendi sensum animi sui, & perueniēdi quò vellent. Inquit igitur, simili in principio præceptionis huius vtens. Vt in vniuersum de hoc, quid sentiam, ostendam. ceu candem ceram (ceram vero valde similem in hoc esse orationi & Plato antea dixerat, & Cicero postea ab illo acceptū testatus fuerat) ceu inquam eandem ceram hic, plastes scilicet, & qui aliquid ea materia formar, ita fingit vt canem referat: alter vero ex illa bouem fabricatur: vt alius quidam equum, quę dispares formæ sunt, cum materia prorsus eadem sit, eodem pacto vnam eandemque rem aliquis scriptor exponit: euolnēs vim illius, indicansque quid sit ea ratione qua ipse accurate docet. alij autem, vt infra ipse diligenter tradit, alia ratione vtuntur. non potest autem negari, quin hoc proficiscatur à diuersis ingenijs, iudicijsque inter se valde discrepantibus, cum omnes hi, quorū exempla ponit, ex eodem fonte manarint, audiuerintq; diu sedulo de rebus bonis ac malis quærentem Socratem. sententia vero exposita simpliciore illa via, tradit eam formam orationis solitam ab Aristippo illo Cyrenaico, Aristippeam vocari.

Ἕτερος δὲ τὸ αὐτὸ ὑποθετικῶς προοίσεται, καθάπερ Ξενοφῶντος τὰ πολλά. οἷον ὅτι: δεῖ γὰρ οὐ χρήματα μόνον ἀπολείπειν τοῖς αὑτῶν παισίν. ἀλλὰ καὶ ἐπιστήμην, τὴν χρησομένην αὐτοῖς.

Alius autem idem more præcipientis edet, veluti Xenophontis multa. ceu quod. Opus enim est non pecuniam solum relinquere suis filijs, sed etiam scientiam, quæ vtatur illa.

Quemadmodum alii quidam idem aliter dicerent docet, qui præceptum vitæ accommodatum inde conformarent, & tanquam ὑποθήκην (id enim quoq; in aliis non nullis valet hoc Græcum nomen) illud ederent. cuiusmodi sunt inquit bona magna que pars eorum, quæ à Xenophonte monimētis litterarum prodita sunt vbi tractat aliquid, quod ad vitam ornandam pertinear. Animaduertendum autem edi illud, vt magistri dicendi Græci loquuntur, κατὰ ἀρετὴν καὶ βίον. Sed etiam Aristoteles in primo de arte dicendi, quo loco docet quomodo propinquæ sibi res immutari possint & ex præcepto laus fingi, contraque, eandem esse formam, ὑποθήκας indicat: inquit enim.

οἷον

διότι οὐ δεῖ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην, ἀλλὰ τοῖς δι' αὑτόν. cum enim admoneat nos præceptum hoc, ne multum nobis arrogemus ob ea bona, quæ à fortuna accepimus, sed ob ea, quæ labore industriaque nostra comparauimus, manifesto id, quod ostendi illic quoque seruatur.

Τὸ δὲ ἰδίως καλούμενον εἶδος σωκρατικὸν, ὃ μάλιστα δοκοῦσι ζηλῶσαι αἰσχίνης καὶ πλάτων, μεταρρυθμίσειεν ἂν τοῦτο τὸ πρᾶγμα τὸ προειρημένον εἰς ἐρώτησιν ὧδέ πως. οἷον ὦ παῖ πόσα σοι χρήματα ἀπέλιπεν ὁ πατὴρ, ἦ πολλά τινα καὶ οὐκ εὐαρίθμητα: πολλὰ ὦ σώκρατες. ἆρα οὖν καὶ ἐπιστήμην ἀπέλιπέ σοι, τὴν χρησομένην αὐτοῖς.

Quæ autem proprie vocatur forma Socratica, quam maxime videntur imitati esse Aeschines & Plato, mutaret rem prædictam in interrogationē hoc pacto. ceu. ò puer quantam pecuniam reliquit tibi pater. num magnam & quam non facile aliquis enumeraret? magnam ò Socrates. Nunquid igitur, & scientiam tibi reliquit, quæ vti possit ipsa?

Tertiam formam eiusdem, quasi materiæ, quam proprie ab auctore ipso Socraticam vocatam tradit. cuiusmodi sit declarat. eam autem in primis celebratam ab Aeschine & Platone fuisse affirmat. illa vero forma: quiq; ipsam exprimere velint, quo modo idem conformaturi fuerint accurate docet: paulatimq; ipsos, quærēdo aliquid ex eo cum quo disputarent, rem perducturos esse quo vellent ostendit, & tāquam coacturos ita sibi illum assentire. Huius quoque rationis exemplum est apud Ciceronem in primo libro de inuētione, erutum ex sermonibus Aeschinis ipsius Socratici.

Proprie vero vocatam Socraticam rationem hāc dicit, quia superiores quoque ita appellari vere possent: cum ab eo primum fluxissent, & in ipsius sermonibus crebro à Socrate vsurpatæ fuissent: copiosus nanq; in omni disputatione & varius ille fuit. quia tamen postea ipsis è numero sodalium, auditorumq; Socratis, certi quidam delectati sunt, inde nomen acceperunt. cum contra hæc vetus nomen retinuerit, & ab auctore ipso vsque ad id tempus appellaretur. Verbum μεταρρυθμίσαι, quo vsus est hic Demetrius, significare volens mutare, & in aliam formam traducere, elegans est: non ualeat enim solum ῥυθμὸς numerum orationis & omnis soni, uerum etiam speciem & formam cuiuslibet corporis: & id denique quod altero hoc verbo ῥυσμὸς appellabatur, quem rhythmū vi illius præpositionis conuersum tunc fuisse apparet. Vsurpauit quoque ipsum apte Aristoteles in x. libro de moribus ad Nicomachum, cum doceret difficile esse in certo quodam genere mortalium, animum oratione mutare, & à praua illa uita, quam diu amarunt, ad honestiorem traducere: intelligit autem multitudinem hominum, & eos, qui bonas artes ne primoribus quidem labris unquā gustarunt. inquit igitur, cum quos intelligeret, significasset. τὸν δὲ τοιοῦτον τίς ἂν λόγος μεταρρυθμίσαι; Sed etiam in primo eorum librorum, quos scripsit de principiis rerum naturaliū. docens enim quæ remedia veteres illi soliti essent adhibere, ne caperentur, cum differebatur de vno, inquit. Διὸ οἱ μὲν τὸ ἐστὶν ἀφεῖλον, οἱ δὲ τὴν λέξιν μετερρύθμιζον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐ λευκός ἐστιν, ἀλλὰ λελεύκωται. & quæ sequuntur. Quod ad sententiam ipsam facit, quæ tot modis variatur. tres autem illi fuerunt, ut animantes etiā eodem numero, quæ (vt initio docuit) ex eadē cera diuersę inter se fingerentur. est sane illa nunc communis, et vulgo etiam celebrata, ut pauci contra sunt, qui quod fieri oporteret, & verum esse sentiunt, efficiant: Socrates tamē existimatur primus hoc vidisse. atq; hunc errorem hominum solitus esse exagitare, qui in re tanti momēti tā valde peccarent. Proditum hoc etiā memoriæ est in sermone illo, qui falso putatur esse Platoni attributus, vocaturq; Clitipho: ille enim ipse Clitipho hoc de Socrate narrat: ostē-

ditq;

ditq; se sæpe solitum esse illum admirari, ac summis laudibus in cælum ferre. cũ hoc toto pectore faceret: acriterque inueheretur in homines tam magnæ culpæ affines.

Ἅμα γὰρ καὶ εἰς ἀπορίαν ἔβαλε τὸν παῖδα λεληθότως: καὶ ἀνέμνησεν, ὅτι ἀνεπιστήμων ἐστὶ, καὶ παιδεύεσθαι προετρέψατο. ταῦτα πάντα ἠθικῶς καὶ ἐμμελῶς. καὶ οὐχὶ δὴ τὸ λεγόμενον τοῦτο ἀπὸ σκυθῶν.

Simul enim & hærere animo clam fecit puerum, & redegit ipsi in mentẽ quod imperitus est, & impulit ipsum vt disceret. hæc vero omnia morate, & eleganter, & non, vt vulgo fertur hoc à Scythis.

Explicans bona formæ huius dicendi Demetrius & quantum illa valeat ad vitã hominum corrigendam testificans, inquit. Eodem tempore qui ita egit, puerum illum perturbauit: hęrereq; animo fecit, atq; id quidem sensim ac leniter: redegitque ipsi in memoriam expertem eum omnis disciplinæ esse: hortatusque est vt excoleret animum, arteque aliqua ad vitam vtili imbueret. Et, in quo tota posita est vis huius rationis, docet id tractatum esse cum artificio magno, & non inconsiderata quapiam, & agresti via, vt vulgo ferebatur esse illa Scytharum, qui nulla ratione habita personarum, nec temporis, præcise semper inhumaniterque respondebant. huius prouerbij supra mentio facta est. vbi de perspicuitate disseruit. Antequam autem declinatam fuisse tunc rationem hâc importunam, valdeque alienam dixisset, significare volens virtutem omnem in ea re adhibitam, quæ locum illic habebat, inquit id factum esse morate & eleganter, idest seruatũ in eo esse quod politus vir, & qui nihil culpæ admittat in colloquijs: demumque omnia sua facta aspergat sale ac lepore, faceret.

Εὐημέρησαν δ' οἱ τοιοῦτοι λόγοι τότε ἐξευρεθέντες τὸ πρῶτον: μᾶλλον δὲ ἐξέπληξαν τῷ τε τιμητικῷ, καὶ τῷ ἐναργεῖ, καὶ τῷ μετὰ μεγαλοφροσύνης νουθετικῷ. περὶ μὲν δὴ πλάσματος λόγου, καὶ σχηματισμοῦ ἀρκείτω ταῦτα.

Probati autem tunc magnopere fuere hi sermones, qui illo primum tempore inuenti sunt: vel potius stupore implerunt omnes, & ob illud quod in ipsis erat factum ad castigandum, & ob euidentiam, & quia in ipsis quiddã quod admoneret cum amplitudine existebat. De figmento igitur orationis, & ratione ipsam figurandi satis putentur hæc.

Non contentus superiore huius fictæ orationis laude Demetrius, nunc rursus ipsam prædicat, & quot bona inde nascantur, declarat. præcipueque primis illis temporibus, quibus inuenta ipsa est in lucemq; prodijt, eam floruisse narrat, vt nihil magis tunc probatum fuerit, & magno consensu hominum celebratum. cum autem nõ satis apte sibi visus esset vim ipsius naturamque expressisse tanquam se corrigens, inquit. immo potius consternauit omnes & stupore animos ipsorum impleuit, vi illius, quod in ipsa positũ est, ad castigandos homines facti: vt ita dicam, quod ipse ἐπιτιμητικὸν appellat. quemadmodum etiam euidẽtia, cum ipsa ponat pæne ante oculos res. Tertium est, quod in eadem admirationẽ genuit quod dum admonet, veramq; vitæ degendæ rationem monstrat, id facit cum dignitate: retentaque magnitudine animi, non humiliter, nec magistrorum plebeiorum more. Ἐξέπληξαν quod inquit de sermonibus illo modo fictis, quia stupidos reddiderunt eos qui audiebant, eodem verbo usus est Diodorus in XII. libro historiarum de genere dicẽdi loquens, & ipso

noue

nouo auribus Atheniensium, quo vsus est Gorgias ille Leontinus, cum legatus Athenas missus esset; totam enim rem illam accurate narrauit. erat autem oratio Gorgiæ plane poetica: totaque constabat nominibus immutatis & alienis à consuetudine. Verba Diodori sunt hæc. Οὗτος οὖν καταντήσας εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παραχθεὶς εἰς τὸν δῆμον, διελέχθη τοῖς Ἀθηναίοις περὶ συμμαχίας: καὶ τῷ ξενίζοντι τῆς λέξεως ἐξέπληξε τοὺς Ἀθηναίους, ὄντας εὐφυεῖς καὶ φιλολόγους. Sed etiam Dionysius Halicarnasseus, cum idem de illo commemoraret in vita Lysiæ oratoris, parum immutato eo verbo vsus est. citat autem testé illius rei Timæum, vnde etiam fortasse verbum illud ipsum acceperat: inquit igitur. Ἥπτετο δὲ καὶ τῶν Ἀθηναίων ἡ ποιητικὴ καὶ τροπικὴ φράσις, ὡς μὲν Τίμαιός φησι, Γοργίου ἀρξαμένου, ἡνίκα Ἀθήναζε πρεσβεύων κατεπλήξατο τοὺς ἀκούοντας ἐν τῇ δημηγορίᾳ. Cum vero vidisset auctor absolutam esse hanc præceptionem: quæque tradi à se deberét esse impleta, hoc quoque testari voluit: quare affirmat se de figmento orationis: figuraque satis præcepisse: πλάσμα enim nunc præterea appellat, quod supra χαρακτῆρας tantum nomine significarat, id autem, quia fingitur oratio: & in hanc, illamve formã induitur: Aristoteles, qui in III. de arte dicendi πεπλασμένως inquit, aliter cepit hoc verbum: fictamque orationem intelligit, quæ valde expolita sit, & adhibita multa cura conformata. quod cum cognitum fuerit ab ijs, qui audiunt, affirmat eam minus aptam esse ad fidem faciendam. verba eius sunt. Διὸ δεῖ λανθάνειν ποιοῦντας καὶ μὴ δοκεῖν λέγειν πεπλασμένως, ἀλλὰ πεφυκότως.

Ἡ δὲ λειότης ἡ περὶ τὴν σύνθεσιν, οἵᾳ κέχρηνται μάλιστα οἱ ἀπ' Ἰσοκράτους, φυλαξάμενοι τὴν σύγκρουσιν τῶν φωνηέντων γραμμάτων, οὐ μάλα ἐπιτήδειαι δεινῷ λόγῳ; πολλὰ γὰρ ἄττα ἐκ τῆς συμπλήξεως αὐτῆς γένοιτο δεινότερα, οἷον. τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου, οὐ δι' ἐμὲ, οὐ γὰρ ἔγωγε ἐπολιτευόμην πω τότε.

Leuor autem in compositione verborum, quali in primis usi sunt qui è disciplina Isocratis exiere, reformidantes concursum uocalium litterarum, non valde accommodatus est orationi graui: multa nanq; ex concursu ipso efficerentur grauiora, ceu illud. Τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου, οὐ δι' ἐμέ: οὐ γὰρ ἔγωγε ἐπολιτευόμην πω τότε.

Cum sciret Demetrius summum magistrum dicendi, Isocratem: quique ab eo disciplinam acceperunt, magnopere fugisse concursum litterarum vocalium: putaretque quod illi tantopere reformidabant, esse sæpe accommodatum, & vtile formæ dicendi grauiori, de qua sedulo nunc agebat, admonere hoc voluit, ne quis deceptus auctoritate illorum ipsam hinc quoq; esse remouendam putaret. quare dixit leuorem, quem illi captabant, non valde aptum idoneumq; esse huic orationi vehementiori: lenis enim æquabilisq; redditur oratio, cum vitatur concursus hic litterarum vocalium: vocaturq; id nunc ea de causa à nostro hoc doctore λειότης. Vt autem facilius præceptum hoc confirmaret, cur id ita se habere putet, ostendit hoc pacto. Multa nanque vi concursus huius efficiuntur acriora: intelliguntur q; cõmotiore animo esse prolata. quæ sine illo nullam speciem huius rei retinerent. Exẽplum postea ponens huius grauitatis, quę proficiscitur inde, indicat locum Demosthenis valde celebrem ex nobili illa oratione, quam habuit pro Ctesiphonte: cum enim exponere inciperet quis fuisset status Græciæ illo tempore, quo ipse ad remp. accessit, eo pacto dixit. plures autem illic esse concursus litterarum vocalium apparet, & si ille in primis, qui manet in diphthongo exauditur, feritque aures grandiore sonitu.

Εἰ δὲ μεταβαλών τις καὶ συνάψας ὧδ' εἴποι: τοῦ πολέμου γὰρ οὐ δι' ἐμὲ τοῦ Φωκικοῦ

molle illud, quod Cicero dixit habere illum tanquã hiatum concursu uocalium: mihi enim contrà collocatio verborum, in qua non sunt vili hiatus: nec aspere etiam concurrunt extremæ syllabę cum insequentibus primis, videtur esse mollis. quæ structura uerborum uocatur λεῖος, longeque alia ab ipsa est: non illa in qua hiatus aliqui sunt: quomodo enim molle dici debet quod quasi fractum est, & molestiam quãdam exhibet & ei qui dicit, & illi etiam qui audit, quæ res fecit, vt tanquam scopulum aliquẽ id fugeret Isocrates, cuius judicium postea secuti sunt qui è domo ipsius, prodiere, doctissimi viri: summique oratores. Gignit sanè concursus ille uocalium ἀρμονίαν quandam, quam nisi intellexit Cicero, non video quid eo nomine significare potuerit. mollissimum certe ipse certum quoddam carmen Sophoclis aliquando appellauit, cum laudare ipsum vellet & suauissimum esse ostendere: quia nihil in illo asperitatis foret, contraque omnia ad oblectandas aures accommodata. nec tamen quicquam existit in eo quod retineat in se speciem vllam huius tanquam hiatus. est autem illud carmen initium Oedipi Colonei. Vt autem negligentiam esse tunc vtilem affirmauit, ita curam diligentiamque in ea re adhibitam, idest in leuore orationis, structuraque illa leui ac molli consectanda, nullo modo propriã esse irati hominis putat, sed contra ludentis potius & ad pompam loquentis: omnesque vndique concinnitates consectantis. non tantum etiam studium adhibitum in leuissima structura verborum declarat indulgere ipsum auribus auditorum: velleq; omnino ipsis quacunque ratione possit placere.

Καὶ ὥσπερ τὸ διαλελυμένον σχῆμα δεινότητα ποιεῖ ὡς προλέλεκται, οὕτω ποιήσει ἡ διαλελυμένη ὅλως σύνθεσις. σημεῖον δὲ καὶ τὸ ἱππώνακτος: λοιδορῆσαι γὰρ βουλόμενος τοὺς ἐχθροὺς, ἔθραυσε τὸ μέτρον καὶ ἐποίησε χωλὸν αὐτὸ ἀνθέος, καὶ ἄῤῥυθμον, τουτέστι δεινότητι πρέπον καὶ λοιδορίᾳ: τὸ γὰρ ἔῤῥυθμον καὶ εὐήκοον, ἐγκωμίοις ἂν πρέποι μᾶλλον ἢ ψόγοις. τοσαῦτα καὶ περὶ συγκρούσεως.

Et quemadmodum figura vocata dissolutum, efficit grauitatem, vt iam dictum est, sic efficiet dissoluta omnino compositio. Signum autem huius rei est & illud Hipponactis: cum enim vellet vexare contumelijs inimicos, fregit versum & pro recto claudum fecit, & vacuum à numero. idest grauitati idoneum & contumeliæ: quod enim numerosum est: audituq; iucundum, laudationibus conueniret magis quàm vituperijs. Tot etiam de concursu dicta sint.

Nono quodam quasi argumento idem probat, cum enim, vt ipse supra tradidit, quod etiam testatur se fecisse, lumen orationis in verbis positum, vocatumque dissolutum, gignat hanc formam dicendi grauem atque acrem, eodem pacto affirmat dissolutam compositionem omnino ipsam genituram esse. Soluta vero dici non male oratio potest, quæ affinis est huic quasi culpæ, & crebro incidit in hunc tanquam hiatum, qui efficitur concursu vocalium. Probare autem hoc volens, & aliqua ratione confirmare, argumentatur hoc pacto. vnde signum vocat, operaque eius quod cõsequitur, aperit illustratque id quod antecedit. Ostendit igitur cum Hipponax, ille scilicet maledicẽtissimus poeta, cuperet omni infamia aspergere inimicos: & illi rei toto animo incumberet, fregisse ipsum carmen, & claudum è recto reddidisse, ac sine rhythmo numeroque vllo idest (vt ipse interpretatur Demetrius) fecisse ipsum accõmodatum formæ huic acri, & conuiciis in alios iaciendis: cum enim mutilũ illud & quasi mancum fecit, eodem tempore ipsum huic rei opportunum reddidit. cõtrà autem quod numeris ornatum est: idemque suauiter accidit ad aures auditorum, affirmat conuenire magis laudationibus, quàm vituperationibus esseq; eo tẽpore adhibendum,

bendum, quo aliquis summis laudibus aliquem ornare studet. de consilio vero Hipponactis: omnique hac re, supra quoque egit Demetrius. indicat autem in fine quoque huius præceptionis se ad finem eius peruenisse: ac quod dici nunc oportuit de concursu vocalium, edidisse.

Παράκειται δέ τις καὶ τῷ δεινῷ χαρακτὴρ ὡς τὸ εἰκός, διημαρτημένος καὶ αὐτός: καλεῖται δὲ ἄχαρις. γίνεται δὲ ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐάν τις αἰσχρὰ καὶ δύσρητα ἀναφανδὸν λέγῃ. καθάπερ ὁ τὴν Τιμάνδραν κατηγορῶν, ὡς πεπορνευκυῖαν, τὴν λεκανίδα καὶ τοὺς ὀβολοὺς, καὶ τὴν ψίαθον, καὶ πολλήν τινα τοιαύτην δυσφημίαν ἴσχε ῥοῦν κατέρασε τοῦ δικαστηρίου.

Propinqua autem est quædam & graui nota vt verisimile est, vitiosa & ipsa: vocatur autem inuenusta. Nascitur autem in rebus, quando aliquis turpes res & obscenas aperte dixerit. quemadmodum qui accusat Timandram vt quæ quæstum corpore fecerit; ille enim & peluim & nummulos et lectulum & multam huiuscemodi, quam aures non ferunt, meretricum supellectilem in foro effudit.

Id, quod ceteris omnibus formis dicendi vsu uenit, ut habeant propè se positam formam vitiosam, & quæ verum finem consequi non potuerit, contingere etiam in hac ipsa tradit, & quomodo illa vocetur, ostendit: quidam enim, qui acres vehementesque esse voluerunt, cum uiam eius boni adipiscendi non tenuerint, inde aberrarunt, & in formam hanc affinem maximis culpis, inciderunt, in qua scilicet leuis tantum umbra notæ illius grauis: & quæ sæpe maximos fructus tulit oratori, apparet. Vocari autem formam hanc corruptam ἄχαριν dicit, idest inuenustam, & ab omni lepore suauitateque uacuam. cum vero tribus modis in vera fingenda exprimendaq; peccetur: quod commune ipsi itidem est cum reliquis formis: incidaturque in hanc adulterinã, primum quomodo res, quæ exponuntur, gignant hoc malum aperit: nascique ipsam affirmat, cum aliquis res turpes fœdasque: & quæ vix honeste dici possunt, palam aperteque protulerit, & sine vllo honore verborum ediderit. Exemplo præceptum hoc illustrare volens, & ponere ante oculos turpitudinem huius orationis, narrat incidisse in hanc illepidam formam quendam, qui quum Timãdram, impudicam mulierem, & quam corpore quæstum fecisse ostẽdere volebat, accusaret, appellauit suis propriisq; nominibus res illas, quæ artis meretriciæ propriæ sunt: ac sine quibus illa commode non tractatur, vt peluim, in qua aqua manet: ipse, imminuto eo nomine, λεκανίδα vocat. pleuum ipsum integrumque posuit Aristophanes, qui inquit. ὅ τι ἦν μοι λεκάνιον, ἐν ἐμίσει: apud quem etiam poetam, vt apparet, vas idem non satis decoro ministerio inseruit. nam & quo tempore, & qua in re meretrices aqua vtantur, notum est: id quod significauit quoq; Cicero obscure: & ita denique, vt lõge afuerit ab hac culpa, in nobili illa prosopopœia pro M. Cælio, qua Appiũ Cæcum induxit ita increpantem Clodiam gentilem suam, feminam impudicissimam. Ideo aquam adduxi, vt ea tu inceste vtereris idem etiam eodem pacto tetigit vetus poeta in epigrãmate in custodem hortorum. qui poeta magis spectauit quid sibi conueniret, quàm quid deceret personam illius inuerecundi dei, cuius nomine loquebatur: respondet igitur ita, cum quæsitum esset ex eo, quæ via duceret ad fonté. Vade per has uites: quarum si carpseris vuas, Cur aliter sumas hospes habebis aquã. post rem illã abiectam appellauit obolos, certam & illam quidem minutam sordidamq; mercedem eius operæ. quemadmodum etiam ψίαθον, quo verbo significatur lectulus meretricius, & is sanè humilis & è vili admodum materia constratus. Hoc quoque verbo vsus est idem poeta in fabula, cui à ranis nomen impositum est: in aliis enim re-

bus,

bus, quas narrat illic mulier Herculé olim, cum eò accessit, è caupona sustulisse, appellat etiã hanc ipsam. Verba lepidissimi illius comici sunt hæc κᾆτ᾽ ᾤχετ᾽ ἐξάξας γε τὰς ψιάθους λαβών. Interpres dixit valere eo loco id nomen quasi stragula. quare vere Demetrius addidit, cum se non omnes exprompsisse, quæ illic erant inhonestæ res, & aptæ admodũ ad ostendendam vitæ illius fœditatem. Et multas alias huiuscemodi effudit in iudicio turpes res, & quæ abhorrent ab auribus politorum verecundorũque hominum. Timandram sororem fuisse Helenæ Clytemnestræque, quam Pyleus cum viriasset, abduxit illam in Dulichium, memoriæ proditum est. nihil aliud adferre possum, quod valeat ad historiam hanc illustrandam. Videndum autem est, an locus ille Ciceronis è secunda Philippica, cuius antea exemplo vsus sum, cõtineat aliquid in se huius culpæ: ilia enim quoque res, quam obiicit M. Antonio: cuiusq; turpitudinem quacunque ratione potest, auget, fæda in primis est, vt ipse quoque eam appellat, uixq; uidetur posse illo modo honestè exponi: præsertim in curia illa una omnium sapientissima & quæ consilio suo uniuersum orbé terrarum regeret. Vt autem narrat Hermogenes, aliquando Demosthenes quoque impuræ feminæ, magnisque flagitijs cõtaminatæ, in iudicio quodam obiecerat multo improbiora adhuc facta, & suis propriisque nominibus res illas omnes appellarat, qui tamé locus nunc in illa oratione nõ legitur, cum propter turpitudinem earum rerum, sublatus inde sit à ueteribus grammaticis, qui existimare de scripris antiquorum auctorum solerent. demum, ut tota res melius intelligatur, pariunt acrem formam res acerbæ ac graues, sed cauere oportet ne extra modum id fiat, ac res penitus fædę diligẽter aperteq; exponanrur. an igitur ob studium ingens dedecorandi inimicum, quo Cicero tunc flagrabat, nimis apertus & solutus fuerit, affirmare non ausim.

Ἡ σύνθεσις δὲ φαίνεται ἄχαρις, ἐὰν διεσπασμένῃ ἐμφερὴς ᾖ, καθάπερ ὁ εἰπών. οὑτωσὶ δ᾽ ἔχον τὸ καὶ τό, κτεῖναι.

Compositio autem perspicitur esse inuenusta, si diuulsæ similis fuerit, quẽadmodum qui dixit. Si autem sic se habuerit hoc & hoc, interficere.

Ostendit nunc quę sit compositio nerborũ inuenusta, huiuscemodi uerò esse tradit illam, quæ similis est dissipatæ ac diuulsæ. Exemplo etiã ponere ante oculos uolens hoc uitium, & monstrare quæ sit compositio diuulsa, concisum locũ mali oratoris indicat. quem tamen oratorem nomine non appellar. est autem sententia fracta, cuiusque partes sint dissipatę, hęc. Οὑτωσὶ δ᾽ ἔχον τὸ καὶ τὸ κτεῖναι: neque tamen putandum est oratorem illum, cuius nunc uitium hoc orationis exagitat, ita locutũ fuisse, sed auctorem hunc nostrum breuiratis causa, ne totas sentẽtias, quę in medium cõiectæ erant, poneret, pro illis dixisse τὸ καὶ τό. idest, ut Latini quoque scriptores aliquando locuti sunt, hoc & hoc: illæ uerò illic collocatæ, antequã sententia impleretur. quæ perficiebatur uerbo illo, indefinito tempore posito, κτεῖναι, sunt quæ distrahunt compositionem, affinemque ipsam huic culpæ reddunt. ita hunc locum accipi oportere arbitror: exemplumque hoc ipsum, ita quoque ut est, imminutum, nõ male declarare puto, quæ sit iunctura uerborũ distracta. Quod uero simile aliquo modo huic est, Cicero uocauit in oratore orationem dissipatam, quæ nullis numeris cõtineretur: numeri enim in oratione, appellati à Græcis ῥυθμοί, sustinent illam, ut ipse putat, nec fluere ac labi patiuntur. illa igitur, quæ penitus ipsis destituta est, laborat hoc malo: nec aptas inter se suas partes habet. maior tamé est dissipatio distractioque, de qua nunc loquitur Demetrius, cum scilicet id, quod implet absoluitq; superiorem sententiam, nimis remotum est, ac longinquum: ita enim disiicitur distrahiturque oratio, quia ui eorum, quæ interposita sunt, & in medium sine modo coniecta, membra ipsius, quæ cohęrere debebant, tanquam diuelluntur.

Καί, ἐπὰν τὰ κῶλα μηδεμίαν ἔχῃ πρὸς ἄλληλα σύνδεσιν, ἀλλ᾽ ὅμοια διερρηγμένοις.

Et si membra nullam habuerint inter se colligationem, sed similia fuerint fractis.

Addit Demetrius aliam rationem, qua itidem vitium hoc gignatur: traditq; effici quoque compositionem dissipatam, cum membra nullam habuerint, quæ vinciat ipsa, copulam ac connexioné, sed similia fuerint pariaque membris fractis, à semetipsisq; distractis. ita videtur capi debere extremú hoc verbú, si legatur, vt sane in omnibus calamo exaratis libris inueni, διερρηγμένοις: Aliquando tamen venit mihi in mentem quod aperire nunc volui, melius fortasse legi posse, si paulú immutata hac voce pro διερρηγμένοις, scriberetur διερριμμένοις. vt sane supra ferè locutus est. cú de mala itidem membrorum cópositione disputaret, inquit. n. ὥσπερ γὰρ συνῳκοδομημένοις ἔοικε λίθοις τὰ κοινὰ ἔχουσι καὶ ἀντερειδομένοις: & infra eú locum. τὰ δὲ διαλελυμένης ἑρμηνείας διερριμμένοις πλησίον λίθοις μόνον, καὶ οὐ συγκειμένοις. Qui igitur hoc probet, existimetq; verum esse, vt apparet, interpretaretur. Quæ mébra temere sparsa essent, & huc atq; illuc, vt casus tulit, conie cta. vt lapides aliquãdo iaci sine vllo ordine soliti sunt. Nec tamé, quod ad sententiá huius loci facit, putare debemus orationé omnem, quæ membratim aut cęsim feratur, dissipatam esse: eaq; de causa inuenustam. neq; hoc significare voluisse hunc nostrum auctorem. quãuis in ea non ita coniunctæ illigatæq; sint partes ipsius, vt in periodis. alia enim est & longe maior, ea, quam intelligit Demetrius, diiunctio ac dissipatio partium: multoq; magis mébra huius uitiosæ orationis dissoluta sunt, vacuaq; ab omni communi vinculo. genus verò id dicendi frequentatum est in ueris causis, & magnopere probatur Ciceroni: qui, cum de illo accurate disseruisset in Oratore suo, ad extremum inquit. Nec vllum genus est dicendi aut melius aut fortius, binis aut ternis ferire verbis, nonnunquam singulis, paulo aliàs pluribus: inter quas uariis clausulis interponit se raro numerosa comprehensio.

Καὶ αἱ περίοδοι δὲ αἱ συνεχεῖς καὶ μακραί, καὶ ἀποπνίγουσι τοὺς λέγοντας, οὐ μόνον κατακορεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀτερπεῖς.

Et periodi vtique continentes & longæ, & quæ suffocant dicentes, non solum satietatis plena res sunt, sed etiam minime suauis.

Ostendit præterea aliud quod vitium hoc creet: efficiatq. structuram iniucundam atque odiosam. id autem est, cum ambitus comprehensionesque verborum, uocatæ περίοδοι, fuerint continentes: & non alio dicendi genere interruptæ: nam membratim etiam & incisim multa efferuntur, nec tantum, frequentia continuationeq; molestæ, uerum etiam longitudine: sic enim intercludunt animam dicentium. id igitur affirmat esse non solum fastidii plenum (nam quin fastidium gignat genus illud dicédi, in quo scilicet fuerint iuges eædemque longæ periodi, dubitari non potest) nerú etiam iniucundum ac molestum. quod uero iniucundum est: nihilque in se habet suauitatis, idem etiam inuenustum est, atque illepidum. Dixit autem frequentatas longas periodos non solum satietatem parere, uerum etiam quiddam esse, quod nullo modo oblectet: quia reperiuntur res nó nullę, quæ quamuis copia sui gignãt satietatis aliquid: semper tamen retinent suam propriamq. suauitatem. vt mel, qué admodum etiam prædicauit grãdis in primis poeta Pindarus, quod nullo pacto hic contingit. nam mutant aliquo modo naturam ambitus hi uerborum, & qui modicé usurpati forent admodum suaues, intemperanter iidem adhibiti fiunt iniucundi ac molesti auribus. Animaduertendú etiam duobus modis esse posse periodos longas: nam & partium numerus, id est membrorum, reddit ipsas lógas, & singulorum membrorum prolixitas, periodus enim, quæ duobus mébris constaret, qua nulla est breuior, breuis profecto foret, quãuis membra illa longiuscula forent, & quę etiam ex

tribus

tribus quattuor ve membris cõcteta esset, fortasse & ipsa breois voeari posset, si minota pusillaque illa ipsa membra haberet.

Τῇ δὲ ὀνομασίᾳ πολλάκις χαρίεντα πράγματα ὄντα, ἀτερπέστερα φαίνεται· καθάπερ ὁ Κλείταρχος περὶ τῆς τενθρηδόνος λέγων, ζώου μελίσσῃ ἐοικότος. Κατανέμεται μέν φησι τὴν ὀρεινήν· εἰσίπταται δὲ εἰς τὰς κοίλας δρῦς.

Verbis etiam sæpe res venustæ insuauiores videntur: quemadmodum Clitarchus de tenthredone bestiola simili api inquit. Κατανέμεται μὲν τὴν ὀρεινήν· εἰσίπταται δὲ εἰς τὰς κοίλας δρῦς.

Restabat, vt doceret id malum nasci etiam à genere quodã verborum: certa enim qnoque verba, quamuis singula sint, eripiunt rebus, soa vi elegãtibus ac venustis, omnem suauitatem. qoare hoc admonere volui. atq; inquit. parum apto vitiosoq; genere verborum sæpe numero res lepidas videri posse illepidas atque insuaues. Exẽplo vero præceptum hoc declarare volens, locum Clitarchi monstrat, qui abondat hac culpa. Fuit autem Clitarchus rerom Græcarum scriptor. cuius etiam fine hooore vllo mentionem Cicero fecit in Bruto. ille nanq; (vt accurate oarrat Demetrius) cum io historiis suis loqueretur de volucri quadam bestiola, vsus est iis verbis, quæ conuenirent expositioni factorum alicuius vastæ atque immanis beluæ. qua de causa necessario illius oratio erat insuauis & insulsa: oeque enim conueniebant vllo pacto tam grãdia uerba tenui illi, exiliq; oarrationi. & si enim volucris illa, insectumque magna molitor & quæ vix possuot expectari à tam minuta bestiola, est tamẽ insectum, simile vespæ, siue api, vt noster hic auctor testatur. Clitarchus tamẽ ea narrans, nec cogitans se de genere quodã apis verba facere, illis verbis, quæ ponit, vsus est, idest, vt exprimere locum cooer. Depascitur mootana loca: inuolat irrumpitq; io cauas qoercos.

Ὥσπερ περὶ βοὸς ἀγρίου, ἢ τοῦ Ἐρυμανθίου κάπρου λέγων, ἀλλ' οὐχὶ περὶ μελίσσης τινός. ὥστε καὶ ἄχαριν τὸν λόγον ἅμα καὶ ψυχρὸν γίνεσθαι. παράκειται δέ πως ἀλλήλοις ταῦτα ἀμφότερα.

Tanquam de boue fero, vel apro Erymanthio loquens, & nõ de apis quodam genere. quare contingit inuenustam simul orationem fieri & frigidam. Vicina autem aliquo modo sibi ipsis sunt hæc ambo.

Quam minime cooueneritillic hęc oratio declarare volens Demetrius, & ipse rẽ augens, inquit perinde ipsum locorum fuisse, ac si de boue fero, siue apro Erymãthio sermo fieret, & nõ de ape quadam: qoę verba cũ magoo ipsius contempto prooun- riata sunt, testanturque Clitarchum iudicio caruisse. Diodorus quoque Siculus in XVII. libro historiarũ meminit huius volucris, ac pæne iisdem nominibus utitur in natura eius indicãda, quibus antea vsus fuerat Clitarchos, vt facile ille credi possit ab eo vetere scriptore locum sompsisse: nec tamẽ fortasse ita rem supra modum omoem auxit. Animaduertendum autem est ab aliis qooque ootatum fuisse locum cum Clitarchi, & tanquam in prouerbium venisse, ut cum aliquis immoderate quẽpiam laudaret, atque extra modum extolleret, diceretur tuoc Clitarchum imitari: & motem illius sibi asciuisse. Ita certe legitur apud Zezem in epistola quadam, cũ amici consilium improbaret, qui se supra iustam mensuram laudarat: omnique honore verborum affecerat. verba eios hæc sunt. Σὺ δὲ κλειταρχικῶς ἡμᾶς ἐφαίνης, φάμε-

[illegible]. statim autem rem eandem commemorat cum illius irrisione, quam hic quoque Demetrius exagitat. vnde perspicitur ipsum hunc locũ Demetrij expressisse. inquit, n, [illegible] Dionysius quoq; Lõginus, vbi & ipse (vt suspicari licet) de eodẽ vitio disserit, cum alios nominasset qui valde in ea re peccassent, Clitarchum etiam appellat: vnde cum inanem ac ventosum hominẽ eum fuisse significare vellet, vocat eum [illegible], & Sophoclis verbis, ad eam culpam ostendendam aptis, ipsum insimulat. iis inquam verbis, quibus vsus est etiam Cicero in epistola quadam ad Atticum, cum & ipse prauam, & immoderatam rationem, quam Cn. Pompeius eo tempore teneret in repub. administranda similitudine exprimere vellet. Postea Demetrius exponit, quid ille stultitia sua consecutus sit: affirmatque inde factũ esse, vt oratio ipsius fuerit, & inuenusta simul & frigida. quod vt facilius credatur (potuisset enim falso ab aliquo putari hęc mala vix coniungi posse) tradit hęc duo vitia vicina sibi aliquo modo esse, vt quæ inuenusta illepidaque sit oratio, eadem etiam frigida merito habeatur. quid autem frigus in oratione sit, quod scilicet maneat in verbis, & quomodo gignatur (diuersos enim fontes habet) docuit accurate Aristoteles in III. libro de arte dicendi; nec tamen hæc vna omnino est earum rationum, quæ dicuntur ipsum efficere, quamuis non valde diuersa sit.

FINIS.

Adiunge hæc qui legis, siue rursus hunc librum imprimis, suis locis, qui sunt infra diligenter notati.

Pag. 119. ver. 54, receptam immutare. Valet etiam aliquid ad hanc lectionem confirmandam, quod animaduerti alibi hæc nomina virorum inter se immutata esse. vt contra pro Ἀριστοτέλης perperam Ἀριστοφάνης scriptum est in vetere quodam scholio in eum Homeri locum, quo congressus in prœlio Æneas cum Achille, inquit, nō debere ipsos mutuo conuicia in se iacere, vt mulieres faciunt, quæ cum ira cōmotæ sunt, in viam progressæ omni genere maledictorū se lædunt: sic enim legitur in antiquissimo libro, in quo illæ veteres declarationes magna cum cura scriptæ sunt, quod valet ad sententiam illam explanandam: mulierumque ingenium ac mores tales esse ostendendum. [illegible], constat enim verba hæc Aristotelis esse è ix. libro de natura animalium: non longe autem illic à principio posita sunt. Nec tamen erratum id cognouit Eustathius, qui scholiō hoc transferens in suos commentarios, cum fidem habuisset peruulgatæ scripturæ, addidit id dictum fuisse à comico: ita enim vocat ille Aristophanem. prolatum vero id fuisse ab Aristotele erat ei notum, quo magis miror ipsum maculam eam non perspexisse. nā in locum eum Iliadis scribens, quo Helena narrat se improbe fecisse, quæ reliquerit & virum & filium & alias valde caras sibi personas, vt sequeretur Paridem amatorem, inquit. [illegible]

RERVM ET VERBORVM IN HOC OPERE MAGIS INSIGNIVM INDEX.

D

E

hiero-

AA 2 *T. Liuij*

Theonis

GRÆCARVM

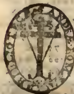
GRAECARVM VOCVM INDEX.

θαυμα

σολοικ

SERIES CHARTARVM.
a b ABCDEFGHIKLMNOPQR
STVXYZAA.

Omnes sunt Terniones, præter b Z Duerniones.

FLORENTIAE
APVD PHILIPPVM IVNTAM.
MDXCIIII.

